

Universitat de Girona

L'ADEQUACIÓ DELS PLANS DE TRANSICIÓ AL TREBALL (PTT) A LES PERSONES AMB DISCAPACITAT. APLICACIÓ D'UN PLA D'AVALUACIÓ

Montse CASTRO BELMONTE

Dipòsit legal: GI. 1096-2012

<http://hdl.handle.net/10803/82069>

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

Universitat de Girona

TESI DOCTORAL

**L'ADEQUACIÓ DELS PLANS DE TRANSICIÓ AL
TREBALL (PTT) A LES PERSONES AMB DISCAPACITAT.
APLICACIÓ D'UN PLA D'AVALUACIÓ**

Montse Castro Belmonte

2012

PROGRAMA DE DOCTORAT EN CIÈNCIES SOCIALS,
DE L'EDUCACIÓ I DE LA SALUT
(Recerca en la Diversitat (Integració sociolaboral de persones amb
discapacitat. Anàlisi i disseny de programes formatius))

Dirigida per: Dra. Montserrat Vilà i Suñé

Memòria presentada per optar al títol de doctora per la Universitat de Girona

**A totes i cada una de les persones de la meua vida
que m'han ensenyat a aprofitar les segones oportunitats**

Agraïments

Acabar una tesi és l'experiència més semblant a córrer una marató que conec. Mai a la meua vida n'he fet cap, jo sóc la pacient espectadora que espera l'arribada del corredor amb la seva motxilla a les mans. Però veient i escoltant als corredors que tinc al meu voltant, no trobo cap símil més adient en aquests moments. En el moment d'escriure aquestes paraules ja es veu la línia d'arribada, però no tinc forces, em fa mal l'estómac i els músculs del meu cos han decidit declarar-se en vaga pel sobreesforç. Però la línia d'arribada està a tocar i ja puc veure la gent que m'espera amb la motxilla i que em crida donant-me ànims.

Aquesta particular marató no podria haver ni començat sense haver tingut al meu costat la meua particular entrenadora. Des del començament del treball de recerca, la Dra. Montserrat Vilà i Suñé, directora d'aquesta tesi, ha estat permanentment al meu costat, respectant el meu ritme de treball, responent amb rapidesa a les exigències de revisió d'aquesta tesi encara que altres tasques fossin primordials. Saber-la al meu costat, responent els meus inacabables dubtes i animant-me en els moments de defallida (que han estat molts), han fet possible arribar fins aquí. Per mi és un honor haver compartit amb ella tots aquests anys de treball, haver gaudit de la seva calidesa humana i, fins i tot, la coincidència d'esdeveniments vitals que resulten dolorosos, però inevitables. Gràcies, Montse. Mai t'ho diré prou.

Però una marató necessita de molts incentius per recórrer cada un dels quilòmetres que la componen. En primer lloc, agraeixo la col·laboració de la Dra. Maria Pallisera i la Dra. Judit Fullana, aportant la seva àmplia experiència, assessorant i responent les consultes realitzades al llarg de tots aquests anys.

En segon lloc, vull agrair molt especialment a totes i cada una de les persones relacionades amb les PTT, tutors, professors, coordinadors i ex alumnes ja que sense ells aquesta tesi mai hauria estat possible. He tingut la sort de compartir el vostre entusiasme amb la vostra feina i, especialment amb la Lluïsa, la Teia i la Sílvia, he pogut aprendre de la seva professionalitat però, sobretot, de la seva confiança en cada un dels seus alumnes. Gràcies noies, heu estat el meu equipament.

Però una marató no es pot fer sense el suport incondicional de la família. Ells són els seguidors que confien plenament en tu i els que, sense saber-ho, actuen com a inspiradors de tot aquest treball. Tots i cada un d'ells, (el que hi són i els que ja

no hi són; els més grans i les més joves), m'han ensenyat que les curses estan plenes d'obstacles, però que sempre val la pena salvar-los i continuar. Gràcies pels crits de suport des de les tanques i per mostrar-me que d'allà on vinc és el que em fa com sóc.

I els amics? Els que aguanten les interminables converses sobre aquesta particular maratón, els que et recullen en els quilòmetres més difícils (gràcies pel suport, Mireia Ribas), els que et diuen que ells ho van aconseguir (tenies raó, tot s'acaba, Anna Planas) i els que es troben algun quilòmetre per darrere (ànims, Mario Montero). També a tots i cada un dels companys de la Facultat d'Educació i Psicologia així com del Centre d'Informació i Assessorament a l'Estudiant que han compartit amb mi cada una de les etapes. Sense el vostre suport i la vostra comprensió no podria haver superat els moments dolents.

Permeteu-me que en aquest apartat d'agraïments faci una petita menció a la gent que sense saber qui era, m'han fet gaudir d'estàncies de treball en períodes vacacionals als seus hotels. Gràcies per cuidar-me amb tant de carinyo. Heu estat els meus punts d'avituallament.

I, sobretot, gràcies a en Carlos, que ha esperat amb paciència tots aquests anys. Ell aguanta la meva motxilla (i us asseguro que està molt carregada). Ell m'espera a la línia d'arribada, sense mirar ni una vegada el cronòmetre, content perquè ho estic aconseguint. Gràcies per estar al meu costat. Ara entenc la sensació que tens tu quan acabes les teves curses.

ABREVIATURES

AAIDD.	American Association on Intellectual and Developmental Disabilities
AAMR	American Association on Mental Retardation
ACI.	Adaptació Curricular Individualitzada
CAST.	Center for Applied Special Technology
CET.	Centre Especial de Treball
CFGM.	Cicle Formatiu de Grau Mig
CFGS.	Cicle Formatiu de Grau Superior
CIDDIM.	Classificació Internacional de Deficiències, Discapacitats i Minusvalies
CIF.	Classificació Internacional del Funcionament, de la Discapacitat i de la Salut
CIFO.	Centres d'Innovació i Formació Ocupacional
CO.	Centres ocupacionals
CSMIJ.	Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil
DOGC.	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
EAP.	Equips d'Atenció Psicopedagògica
ESO.	Educació Secundària Obligatòria
ET.	Escola Taller
FIAP.	Formació i aprenentatge professional
FP.	Formació Professional
IASSID.	Associació Internacional per a l'Estudi Científic de les Discapacitats Intel·lectuals
ICASS.	Institut Català d'Assistència i Serveis Socials
ICQP.	Institut Català de Qualificació Professional

INEM.	Instituto Nacional de Empleo
INICO.	Instituto Universitario de Integración en la Comunidad
INS.	Institut d'Educació Secundària
LIONDAU.	Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'Igualtat d'Oportunitats, no Discriminació i Accessibilitat Universal de les Persones amb Discapacitat
LISMI.	Llei 13/1982 de 7 d'abril, d'Integració Social dels Minusvàlids
LOE.	Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació
LOGSE .	Llei Orgànica 1/1990 de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu
NEE.	Necessitats Educatives Especials
OCDE	Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament i Econòmic
OMS.	Organització Mundial de la Salut (OMS)
ONU.	Organització de les Nacions Unides
OTG.	Oficines de Treball de la Generalitat
PAO.	Polítiques Actives d'Ocupació
PAPFS.	Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral
PCP.	Planificació Centrada en la Persona
PGS.	Programa de Garantia Social
PQPI.	Programa de Qualificació Professional Inicial
PTT.	Pla de Transició al Treball
SCC.	Servei Català de Col·locació
SOC.	Servei Català d'Ocupació
TAS.	Treball amb Suport
USEE.	Unitat de Suport a l'Educació Especial

Índex de figures

Figura 1: Classificació de les discapacitats (OMS, 1992)	31
Figura 2: Comparativa terminològica Deficiència–Discapacitat-Minusvalia (1992 – 2001)	34
Figura 3: Estructura dels PTT.....	102
Figura 4: Avantatges i desavantatges de l'avaluació interna i externa.....	116

Índex de taules

Taula 1: Relació entre els moments, dimensions i objectes del programa a avaluar	130
Taula 2: Relació entre els objectius, les tasques i les fases de la recerca ...	132
Taula 3: Tasques desenvolupades al Capítol VII relacionades amb l'objectiu 1	140
Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades	145
Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes	155
Taula 6: Relació objectiu 1 i tasca 1.2. a desenvolupar.....	160
Taula 7: Relació de PTT visitats i les dades bàsiques	160
Taula 8: Relació dels PTT visitats i entrevistes realitzades	163
Taula 9: Documents revisats.....	164
Taula 10: Relació entre l'objectiu 1 i les tasques a desenvolupar.....	166
Taula 11: Relació entre els objectes 1 i 2 i les tasques 1.4. i 2.1	254
Taula 12: Definició dels objectes a estudiar segons les dimensions i els moments del desenvolupament d'un programa	255
Taula 13: Comparativa dels continguts proposats per Vilà i Pallisera (2006) i els descrits en el Decret 140/2009	258

Índex de gràfics

Gràfic 1: Alumnes entrevistats segons el tipus de discapacitat	162
--	-----

Índex

Resum	16
Abstract	18
Introducció	20

PRIMERA PART: MARC TEÒRIC

CAPÍTOL I: Transició a la vida adulta i persones amb discapacitat..... 30

1.1. Introducció.....	30
1.2. Les persones amb discapacitat. Aproximació al concepte i referents teoricoideològics.....	30
1.2.1. Discapacitat: Un concepte en evolució.....	30
1.2.2. La inclusió com a filosofia de vida.....	40
1.2.3. El concepte de qualitat de vida.....	48
1.3. Transició a la vida adulta.....	51
1.3.1. Aproximació conceptual a la transició a la vida adulta.....	51
1.3.2. La inclusió laboral com a element facilitador de la transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat.....	56

CAPÍTOL II: El paper de la formació sociolaboral en la inclusió laboral de les persones amb discapacitat..... 62

2.1. Introducció.....	62
2.2. La inclusió laboral de les persones amb discapacitat. Una breu revisió normativa a l'Estat espanyol.....	62
2.3. La formació i la seva incidència en els processos d'inclusió laboral de les persones amb discapacitat.....	66
2.3.1. Formació prèvia.....	67
2.3.1.1. La formació sociolaboral a l'ensenyament obligatori.....	67
2.3.1.2. La formació sociolaboral als serveis d'inserció.....	72
2.3.1.3. Formació de practiques.....	76

CAPÍTOL III: Els programes de formació sociolaboral en contextos no formals adreçats a la transició escola-treball. Els PQPI.....	80
3.1. Introducció	80
3.2. Els programes de formació sociolaboral en contextos no formals. Concepte, origen i desenvolupament.....	81
3.2.1. Què s'enten per programes de formació sociolaboral en contextos no formals	81
3.2.2. Breus apunts històrics.....	82
3.2.3. Situación actual en el context de Catalunya	84
3.3. Les Polítiques Actives d'Ocupació.....	85
3.3.1. Objectius, mesures i accions de les Polítiques Actives d'Ocupació (PAO)	87
3.4. Les PAO adreçades a la transició escola-treball desenvolupades en contextos no formals.....	91
3.4.1. Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI) i Plans de Transició al Treball (PTT)	92
3.4.1.1. Plans de Transició al Treball (PTT).....	98
 CAPÍTOL IV: Avaluació de programes de formació sociolaboral.....	106
4.1. Introducció	106
4.2. Definició d'avaluació	106
4.3. Necessitat d'avaluar els programes de formació sociolaboral.....	110
4.4. Models d'avaluació de programes.....	112

SEGONA PART: LA RECERCA

CAPÍTOL V: Un estudi previ: Disseny del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) 126

5.1.	Introducció.....	126
5.2.	Contextualització i finalitat de l'estudi	126
5.3.	Objectius, metodologia i resultats	127
5.3.1.	Resultats de l'Objectiu 1	127
5.3.2.	Resultats de l'Objectiu 2.....	129

CAPÍTOL VI: Aspectes generals de la recerca: context, objectius i fases..... 134

6.1.	Introducció.....	134
6.2.	Context de la recerca.....	134
6.3.	Objectius i fases.....	135

CAPÍTOL VII: L'aplicació del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) als Plans de Transició al Treball (PTT). Fonts d'informació i instruments..... 140

7.1.	Introducció.....	140
7.2.	Fonts d'informació	140
7.3.	L'elaboració dels instruments.....	143
7.3.1.	El protocol de recollida de dades	144
7.3.2.	Les entrevistes	151
7.4.	Validació dels jutges.....	154
7.5.	Aplicació dels instruments	160
7.5.1.	Localització dels centres.....	160
7.5.2.	La localització de les fonts d'informació per a les entrevistes	161
7.5.3.	La documentació consultada	163

CAPÍTOL VIII: Presentació dels resultats.....	166
8.1. Introducció	166
8.2. Presentació dels resultats	167
8.2.1. Contingut del programa i qualitat tècnica.....	168
8.2.2. Els professionals que intervindran	180
8.2.3. Activitats dissenyades	187
8.2.4. Metodologia i tècniques utilitzades	189
8.2.5. Les practiques a les empreses	195
8.2.6. Sistemes d'avaluació	205
8.2.7. Anàlisi de necessitats.....	212
8.2.8. Selecció de destinataris	213
8.2.9. Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa.....	215
8.2.10. Clima social.....	217
8.2.11. Recursos materials	230
8.2.12. Resultats del programa.....	232
8.2.13. Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)	241
 CAPÍTOL IX: Discussió dels resultats i propostes de millora.....	 254
9.1. Introducció	254
9.2. Discussió dels resultats	256
9.3. Propostes d'accions de millora	286
 CONCLUSIONS DE LA RECERCA I FUTURES LÍNIES DE TREBALL	 298
 BIBLIOGRAFIA.....	 314
 ANNEXOS	 334
ANNEX 1: Dimensions, objectes i criteris	336
ANNEX 2: Dimensions, objectes, criteris i indicadors.....	342

ANNEX 3: Protocol de recollida de dades	352
ANNEX 4: Entrevista als tutors.....	368
ANNEX 5: Entrevista als professors	374
ANNEX 6: Entrevista als ex alumnes	382
ANNEX 7: Carta de presentació als jutges.....	386
ANNEX 8(a): Informe de validació entrevista tutors.....	388
ANNEX 8(b): Informe de validació entrevista professors	392
ANNEX 8(c): Informe de validació entrevista ex alumnes	400
ANNEX 9: Correu als PQPI-PTT	406
ANNEX 10: Transcripció entrevistes als tutors.....	408
ANNEX 11: Transcripció entrevistes als professors	432
ANNEX 12: Transcripció entrevistes als alumnes	452
ANNEX 13: Buidatge entrevistes als tutors.....	496
ANNEX 14: Buidatge entrevistes als professors	514
ANNEX 15(a): Buidatge entrevistes als alumnes (I).....	530
ANNEX 15(b): Buidatge entrevistes als alumnes (II)	540
ANNEX 15(c): Buidatge entrevistes als alumnes (III)	548
ANNEX 15(d): Buidatge entrevistes als alumnes (IV)	554
ANNEX 16: Fitxa de Programació dels Mòduls A (2008/09).....	564
ANNEX 17: Fitxa de Programació dels Mòduls A (2009/10).....	566
ANNEX 18: Fitxa de seguiment de la matèria i l'alumnat	568

Resum

En les darreres dècades, l'escola ens ha obert camí cap al model de la *inclusió*. La filosofia basada en la igualtat de drets i oportunitats, on els nens i nenes de les nostres escoles poden compartir temps i espai, siguin quines siguin les seves característiques, va progressivament esdevenint realitat en les primeres etapes de l'educació. El discurs perd força a mesura que ens apropem a l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) i, sobretot, en el moment de la transició a la vida adulta. Aquest darrer és un període de canvi en la vida de qualsevol persona que implica reajustar els coneixements i adquirir-ne de nous que facin possible la incorporació al món laboral.

En aquesta tesi partim de la idea que és important oferir nous espais formatius normalitzats que permetin a les persones amb discapacitat optar per entorns no específics en els quals rebre una formació de caràcter laboral, entorns normalitzats que han d'esdevenir complementaris de metodologies que també faciliten la inclusió en entorns laborals ordinaris, com és el Treball amb Suport.

Així doncs, aquesta tesi centra el seu estudi en el context de Catalunya i en una de les actuals ofertes de formació sociolaboral de caràcter públic per als joves majors de 16 anys que no han assolit l'ESO: els Plans de Transició al Treball (PTT). Té la finalitat d'establir quins són els elements que afavoreixen la seva adequació a les persones amb discapacitat. Per a la realització d'aquesta recerca s'apliquen instruments d'avaluació de programes dissenyats per l'autora (protocol de recollida de dades i entrevistes) que, seguint el paradigma comprensiu (Stake, 2006), opta per una recollida d'informació a partir de diferents vies. Una de les fonts d'informació rellevants en aquesta recerca han estat els alumnes amb discapacitat formats en PTT, donant així la veu als veritables protagonistes de la recerca.

Dels resultats obtinguts en l'anàlisi de la informació es desprèn que els PTT contenen determinats elements que afavoreixen la seva adequació a les persones amb discapacitat, sobretot en la mesura que repercuteixen en la seva autoestima i augmenten la percepció positiva de les seves capacitats com a persones, com a estudiants i com a treballadors. A fi que aquests programes millorin la seva adequació als alumnes amb discapacitat, es presenten un conjunt de propostes de millora que s'extreuen de la recerca realitzada.

Referències:

Stake, R. E. (2006). *Evaluación comprensiva y evaluación basada en estándares*. (1a ed.). Barcelona: Graó.

Abstract

In recent decades, schools have opened the way to the inclusion model. This philosophy is based on equal rights and opportunities, where the children in our schools can share time and space whatever their characteristics. Inclusion is gradually becoming the reality within early stages of education. This trend loses impetus as we approach Compulsory Secondary Education (ESO), particularly during the transition to adulthood. The latter is a very changeable period in life, involving a readjustment of knowledge and an acquisition of new skills to enable inclusion in the workplace.

In this thesis we start from the position where it is important to provide a new mainstreamed training opportunity that allows people with disabilities to opt for a non-specific environment. These normalised settings should become a complement to methodologies that also provide inclusion into ordinary work environments, such as supported employment.

Thus, this thesis focuses on the study in the context of Catalonia and in one of the current occupational trainings offered for people over 16 that have not reached secondary school: Transition to Work Plans (PTT). It aims to establish what are the elements that facilitate its adaptation to people with disabilities. To carry out this research, instruments for assessing programs designed by the author have been applied (protocol, data collection and interviews), following the comprehensive paradigm (Stake, 2006), choosing the collection of information through different pathways. One of the relevant sources of information in this research were students with disabilities trained following the PTT, giving voice to real people involved in the research.

The results obtained in the analysis of data shows that the PTT contain certain elements that favour the adaptation of people with disabilities, particularly improving their self-esteem and increasing the positive perception of their abilities as people, as students and as workers. In order to improve the suitability of these programs for the students a set of proposals for improvement are suggested from the research.

References:

Stake, R. E. (2006). *Evaluación comprensiva y evaluación basada en estándares*. (1a ed.). Barcelona: Graó.

Introducció

Un dels primers arxius gràfics de la meva infància és una instantània presa per un oncle aficionat a la fotografia que treballava a l'Institut Guttman. Aquest centre de recuperació i tractament atenia en règim de residència hospitalària, cap als anys 1968 o 1969, als afectats per la poliomielitis, molt present en els infants d'aquella època. Jo no era una de les internes, de fet, la fotografia de la qual parlo va plasmar les meves primeres passes tal i com el meu desenvolupament psicomotriu marcava. El perquè d'aquesta curiosa coincidència d'unes primeres passes en un entorn on les persones ateses justament havien perdut en major o menor grau la capacitat de caminar es devia a les moltes hores que els meus pares passaven en aquell centre. El meu germà, que en aquells anys tenia 10 i 11 anys, va ser un dels seus interns durant més de dos anys. Per mi, les cadires de rodes que l'han acompanyat des d'aquella època mai han estat objecte de la meva atenció. Sempre han estat un apèndix més de la seva persona, del seu cos. No podíem jugar a agafar-nos o barallar-nos (tradicions tan arrelades entre els germans), però amb el temps vam desenvolupar altres jocs molt inclusius: el tennis amb globus, el tennis taula versió *indoor* (jugàvem a la taula del menjador), etc., i el meu germà també em va deixar gaudir de les xicanes del circuit de l'Scalextric[®] en la modalitat de recollida de cotxes avariats (una altra tradició arrelada entre germans de diferents edats). Com podeu veure, una infància totalment normal.

No voldria, però, donar la sensació que la discapacitat del meu germà mai va ser motiu de preocupació. També recordo situacions menys "normalitzades" com: prohibir l'entrada al cine al meu germà per anar en cadira de rodes o veïnes que arrossegaven les netes per la paret per tal que no el toquessin amb el perill d'encomanar-se quan es creuaven amb ell en el portal de casa. Recordo, igualment, als meus pares, treballant amb d'altres en la mateixa situació, per crear una escola on els seus fills poguessin rebre l'educació que no tenien a l'abast dins d'un entorn normalitzat; la lluita, anys després, per aconseguir que la gent respectés els aparcaments reservats per a persones amb minusvalidesa... Eren altres anys, eren altres èpoques. Però, realment ha canviat tant la situació?

¹ Tot i que intueixo que és conegut, voldria aclarir que es tracta d'un joc (molt popular en els anys 70 i 80 del s. XX) en el qual miniatures que reproduïen cotxes autèntics i que estan equipades amb petits motors elèctrics es desplacen per pistes propulsades per comandaments externs.

La situació no ha variat tant en aquests 53 anys que ara té el meu germà si encara existeixen motius per presentar una tesi sobre la inclusió de persones amb discapacitat en programes de formació sociolaboral en entorns no formals, com la que teniu entre les mans. A les primeres dècades del s. XXI podem disposar de tecnologia tàctil, d'operacions quirúrgiques realitzades exclusivament per màquines, de roba que detecta els sentiments de les persones... però encara avui cal justificar perquè una rampa ha de ser accessible, que encara sigui un impediment intentar entrar (literalment) a una facultat, caminar pel carrer si no tens visió o voler viure la teva vida de manera independent encara que tinguis un paper que certifiqui que ets diferent als altres.

El discurs teòric s'ha de reconèixer que certament sí que ha evolucionat: *igualtat*, *tolerància*, són termes que podem escoltar habitualment, mentre que continuem sorprenent-nos quan una persona amb discapacitat viatja sola, obté un títol universitari o aconsegueix un treball gràcies a un acompanyant. Però encara és pitjor quan compaginem aquests termes com a bandera mentre marquem distàncies amb els altres quan són diferents. El discurs ha evolucionat, però encara es fan lleis que marquen els drets de les persones amb discapacitat, senyal que encara hi ha feina per fer. Avui en dia que està tan present la personalització de la indignació², jo mostro la meua davant de situacions que milloren, però que acostumen a oblidar als protagonistes. Es dissenyen lleis, programes, es realitzen recerques com aquesta que esteu llegint, però la gran majoria són fetes per persones sense discapacitat. Mostro la meua indignació davant la situació encara actual de les persones amb discapacitat reclamant el seu dret a participar amb normalitat com a membres de la societat en què vivim. Alguns, com les persones amb discapacitat intel·lectual, fins i tot reclamen el reconeixement de ciutadans de ple dret.

El destí, o la casualitat, m'han portat aquests últims nou cursos a estar a prop de la formació d'estudiants d'Educació Social i Psicopedagogia. Precisament la meua col·laboració com a professora associada a la Universitat de Girona va començar amb l'assignatura d'Intervenció Educativa en el Camp de les Discapacitats. Actualment també col·laboro com a responsable del Programa de suport a persones amb discapacitat de la UdG. Haig de reconèixer que

² Referència al Moviment d'Indignats aparegut al maig de 2011 a l'Estat espanyol i que aplega els ciutadans descontents davant de la situació política, social i econòmica esdevinguda pels efectes del capitalisme i de la crisi mundial i de la manca de resposta efectiva per part dels governs. Cal dir que aquest moviment s'ha fet extensiu a altres països del primer món.

precisament aquesta és una feina que, en certa manera, m'agradaria perdre. Voldria que la discapacitat fos un element plenament integrat en el disseny de qualsevol acció, però entenc que no tothom té la mateixa percepció de la discapacitat, així que cal col·laborar mostrant les capacitats de les persones per sobre de les seves mancances i intentant que no s'apliqui sobre elles una lupa amb més augments que sobre la resta d'estudiants.

La meva relació laboral amb la UdG en condició de professora associada a temps parcial s'ha complementat amb altres activitats laborals fora de les aules. He desenvolupat feines a diferents serveis bàsicament centrats en la formació sociolaboral. Al llarg dels 10 anys des que disposo del títol d'Educadora Social i en els 8 que sóc Psicopedagoga, he treballat amb persones en situació d'atur de més de 40 anys i de menys de 25, amb joves que no han assolit l'Educació Secundària Obligatòria, amb joves en risc social, etc. A poc a poc es constata que els elements sobre els quals es desenvolupa aquesta tesi estan presents a la meva vida. Si el lector em permet que jo mateixa faci els càlculs, la meva entrada a la universitat no es va produir fins que no vaig arribar als 30 anys. Aquella persona que fins a 8è d'EGB va ser una alumna modèlica va desaparèixer coincidint amb l'entrada a l'etapa de l'adolescència i va provocar l'encadenament de repeticions en els diferents cursos de BUP. L'abandonament total dels estudis al 1989 i la meva incorporació al món laboral van fer aparcar el meu aprenentatge acadèmic fins al 1998. Aquells 9 anys es van omplir entre feines precàries i llargues etapes d'atur, amb la consegüent sensació d'insignificança vital que un comença a sentir. Però també en aquests anys vaig realitzar com a alumna alguns cursos de formació ocupacional. La metodologia, el grup d'alumnes i professors em van permetre assolir la confiança necessària per recuperar els estudis superiors que mai havia cregut possibles. Aquesta experiència pròpia com a alumna, a més d'haver treballat com a formadora en aquests mateixos centres (en especial als Plans de Transició al Treball³ -PTT- des de l'any 2004) m'ha permès comprovar que la Formació Ocupacional és un marc idoni per acollir les persones que han sortit de la roda educativa i/o laboral i per afavorir l'increment de l'autoestima perduda per no pertànyer al grup dels treballadors o dels titulats.

La meva experiència docent i acadèmica, ara ja com alumna dels estudis de doctorat, em va posar en contacte amb el Grup de Recerca en la Diversitat de

³ Aquests plans que són l'objectiu principal d'aquesta tesi es desenvolupen al llarg del Capítol III.

L'Institut de Recerca Educativa (IRE) de la Universitat de Girona i amb els treballs que han desenvolupat al llarg de la seva trajectòria. Aquesta implicació m'ha permès endinsar-me en el coneixement del desenvolupament dels processos d'inclusió laboral de les persones amb discapacitat en el mercat ordinari, per incidir en els factors afavoridors d'aquests processos i, específicament, en la formació. Els apunts biogràfics realitzats al principi, afegits al meu contacte amb el Grup de Recerca en la Diversitat van afavorir la realització del Treball de Recerca presentat el 2006 i titulat *Els programes de formació sociolaboral en els centres de formació no reglada i la seva adequació a les persones amb discapacitat. Estudi descriptiu i disseny d'un pla d'avaluació*, és a dir, un treball en què conflüen, d'una part, la meua experiència normalitzada amb la discapacitat i, d'altra, la tinguda amb els entorns de formació sociolaboral. Aquesta recerca anterior⁴ va permetre establir una conclusió interessant: els centres on havia més presència de persones amb discapacitat eren els centres destinats a la formació sociolaboral de joves, especialment aquells que no havien assolit l'Educació Secundària Obligatòria i/o que es trobaven en situacions de risc social. Aquesta conclusió és el punt d'arrencada de la tesi que ara esteu a punt de llegir.

El terme discapacitat ha suposat (i, encara avui suposa) un estigma per a les persones que es veuen obligades a adaptar la seva forma de vida a certes característiques específiques. Només cal fer una revisió a les classificacions i la seva evolució per veure que aquest terme només ha servit per fer ressaltar la seva situació de desavantatge davant de la resta de la societat. No ha estat fins a finals del segle XX que hem començat a escoltar (tímidament) la pròpia veu de les persones que hem inclòs en aquest terme. En poques ocasions s'ha permès que els propis protagonistes opinessin, aportessin la seva visió, o decidissin sobre la seva pròpia vida. Aquesta situació no ens hauria d'estranyar si tenim en compte que no acostumem a viure i conviure en entorns normalitzats amb persones que tenen discapacitat evident. Aquest fet encara queda més palès quan parlem de l'entorn laboral.

L'escola ha anat obrint les seves portes i les seves aules a la presència de persones que, no fa massa temps, vivien segregades en entorns allunyats i separats de la resta de la societat. Els nens i les nenes d'avui en dia poden compartir aprenentatges amb persones que veuen, parlen, caminen de

⁴ Més informació al Capítol V.

maneres diferents. Tot i això, la filosofia que envolta aquesta presència està basada en la integració (és a dir, algú que és diferent i està fora s'adapta a allò que estem fent) mentre que els corrents educatius més innovadors estan parlant de la necessitat de creure en la igualtat de drets i d'oportunitats. El terme inclusió (és a dir, tots estem dins i som diferents) està guanyant camí. Cal que siguem agosarats i honestos amb les nostres proclames i portem al dia a dia tot allò que defensem amb paraules. Si som iguals, cal que quedi reflectit a tots i cada un dels entorns de la nostra vida.

I aquesta falta de coherència en el discurs es pot comprovar un cop acabada l'educació primària i, sobretot, quan l'Educació Secundària Obligatòria arriba al final. En aquest moment de transició a la vida adulta (un moment tan important per a les persones, com es podrà comprovar al Capítol I) és quan es constaten els diferents camins que segueixen les persones amb discapacitat, i quan apareixen en acció els entorns més segregats (Centres Ocupacionals, Centres Especials de Treball, etc.) que, avui en dia, suposen una de les poques oportunitats per dur una vida mínimament autònoma. Aquests serveis, que haurien de ser un entorn que facilités la formació sociolaboral, no acaben tenint el desenvolupament que s'espera d'ells i constitueixen un camí sense sortida al món laboral normalitzat.

La formació és un factor molt important per poder donar el salt qualitatiu que ens permeti entrar en el món productiu i gaudir de tot el que això suposa: estar dins del grup dels que són rendibles, tenir accés al consum, ser considerat una persona "completa", tenir autonomia de decisió, etc. Moltes persones necessitem ajustar els nostres aprenentatges a allò que se'ns demanarà per poder entrar en el procés d'inserció laboral. Fins ara, en el cas de les persones amb discapacitat, la formació de caràcter sociolaboral ha quedat com a competència exclusiva dels serveis d'inserció específics que ja he comentat unes línies abans. Per sort, lentament es van introduint noves metodologies que sí que faciliten la transició a la vida activa i, sobretot, la inclusió en entorns laborals normalitzats, com és el cas del Treball amb Suport. La gran tasca realitzada per aquests serveis en la recerca i sensibilització d'empreses que donin una oportunitat no és més que un primer pas per viure la discapacitat amb normalitat.

Però l'objectiu d'aquesta tesi és anar cap a la inclusió ja des de la formació. És a dir, deixar de banda (en la mesura del possible) els itineraris de formació

sociolaboral més específics, per centrar-se en aquells que estan adreçats al públic en general. Permetre una formació igualitària és un gran complement a la tasca que, paral·lelament, s'està desenvolupant des dels serveis de Treball amb Suport. D'una banda es comença a veure la discapacitat dins de l'empresa mentre que, per l'altra, s'estan formant futurs treballadors en entorns no segregadors.

El treball que es presenta a continuació està centrat en una reflexió sobre la inclusió com a metodologia de treball, com a filosofia per afavorir que les persones amb discapacitat aconseguixin veure fets realitat els drets i els deures que tenen com a persones. Amb aquest concepte d'inclusió, el punt de partida és la idea que la diversitat és un factor inherent a la naturalesa humana, positiu, valuós, enriquidor i font de progrés socioeducatiu (Sáez, 1997). És per aquest motiu que es posa més èmfasi en els entorns "normalitzats" que en els específics. I, més especialment, és l'enorme confiança que tinc en els PTT la que fa que els vegi com a recursos positius per a persones amb discapacitat.

La recerca que es desenvolupa en aquesta tesi, per tant, vol **Contribuir a la millora dels Plans de Transició al Treball (PTT) pel que fa a la seva adequació a les persones amb discapacitat**. Per assolir aquesta finalitat es marquen dos objectius:

OBJECTIU 1: *Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.*

OBJECTIU 2: *Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.*

Prenent com a base els objectius descrits, aquesta tesi s'estructura en dues parts ben definides: una primera en la que es desenvolupa la proposta teóricoideològica en la qual es sustenta tota la recerca i que contextualitza la situació actual de les persones amb discapacitat en relació a la seva formació i posterior inclusió laboral. Aquesta primera part centra també el posicionament teòric en relació a l'avaluació de programes de formació, ja que és un dels eixos bàsics d'aquesta tesi. La segona part conté el desenvolupament de la recerca sobre els Plans de Transició al Treball i la seva adequació per a les persones amb discapacitat, la qual ens porta a fer les propostes de millora per aquests programes en relació als estudiants amb discapacitat que tanquen aquesta recerca.

El primer bloc d'aquesta tesi, que desenvolupa el marc teòric, integra quatre capítols destinats a definir quin és el punt de partida. El Capítol I s'introdueix amb l'evolució del concepte *discapacitat* i, especialment, el concepte d'inclusió com a metodologia bàsica per aquesta recerca des de la perspectiva educativa i, especialment, la laboral. Un breu apartat sobre la qualitat de vida dóna pas a l'eix central d'aquest capítol: la importància de la transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat, amb l'aproximació al concepte i evidenciant la rellevància en aquesta etapa de la inclusió laboral. El Capítol II descriu la transcendència de la formació sociolaboral per a la inclusió laboral de les persones amb discapacitat; en primer lloc es situa el context normatiu a Catalunya i a l'Estat espanyol amb la revisió de la legislació relacionada amb la integració laboral de les persones amb discapacitat, aspecte aquest que esdevé cabdal a la recerca que es desenvolupa en posteriors apartats. En el Capítol III es desenvolupen els conceptes sobre els programes de formació sociolaboral realitzats en contextos no formals, especialment aquells adreçats a la transició escola-treball i que són protagonistes de la recerca: els Plans de Transició al Treball. A l'últim, per acabar la primera part d'aquesta tesi, el Capítol IV contextualitza les diferents teories que justifiquen l'avaluació de programes, tot exposant-se les opcions teòriques que es prenen en el Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS).

Com ja s'apuntava anteriorment, el segon bloc d'aquesta tesi presenta la recerca realitzada en el marc dels Plans de Transició al Treball i en la qual es pretén identificar quins són els elements que afavoreixen l'adequació dels PTT a la participació de persones amb discapacitat. Amb aquesta finalitat es desenvolupa, en primer lloc, el Capítol V descriu l'estudi anterior que va servir de base per al disseny del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) que s'implementa en aquesta tesi. El Capítol VI descriu els aspectes generals de la recerca, tot exposant el context en el qual es du a terme, així com els objectius i les tasques. En el Capítol VII es presenten en primer lloc les fonts d'informació que s'empren i els instruments utilitzats en la recerca i, per tant, es descriu el seu procés d'elaboració indicant els criteris, els indicadors i els ítems que els configuren; la segona part del capítol explica l'aplicació dels instruments que sorgeixen de PAPFS i el Capítol VIII presenta de manera exhaustiva els resultats obtinguts de l'aplicació dels instruments.

L'última part d'aquest bloc pràctic és el Capítol IX, mostra la discussió dels resultats obtinguts, fent una anàlisi dels elements dels PTT que es consideren positius per a la participació de les persones amb discapacitat, tot presentant a l'últim les propostes per a la millora de l'adequació d'aquests programes.

Finalment, en el darrer capítol, s'exposen les principals conclusions sorgides de l'anàlisi de la informació obtinguda amb l'aplicació dels instruments, així com de la revisió teòrica realitzada a la primera part de la tesi i s'analitzen els punts febles de la recerca. Tanmateix, s'hi dibuixen algunes línies de treball que es poden reprendre en un futur per així seguir aprofundint i ampliant les aportacions fetes en el nostre treball.

PRIMERA PART: MARC TEÒRIC

CAPÍTOL I: Transició a la vida adulta i persones amb discapacitat

1.1. Introducció

El primer capítol d'aquest treball té com a objectiu presentar l'opció teóricoideològica sobre la transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat de la qual es parteix. Per fer-ho, en primer lloc es planteja breument l'evolució del concepte discapacitat, ja que, tot i que la idea essencial que en aquest estudi atorga significació al terme *discapacitat* és la noció d'inclusió, cal contextualitzar a nivell teòric quina és la filosofia existent darrere d'un concepte que ha evolucionat significativament en els últims anys, però que, com veurem, encara continua tenint un vessant estigmatitzador. Aquesta primera part del treball finalitza amb la introducció del concepte d'inclusió, bàsic per a la fonamentació d'aquest estudi, i amb un breu repàs al que s'entén per qualitat de vida.

En segon lloc s'aborda la importància de l'etapa de la transició a la vida adulta per a les persones amb discapacitat, a través de l'aproximació al concepte i mostrant la relació existent entre inclusió laboral i transició.

1.2. Les persones amb discapacitat. Aproximació al concepte i referents teóricoideològics

1.2.1. Discapacitat: Un concepte en evolució

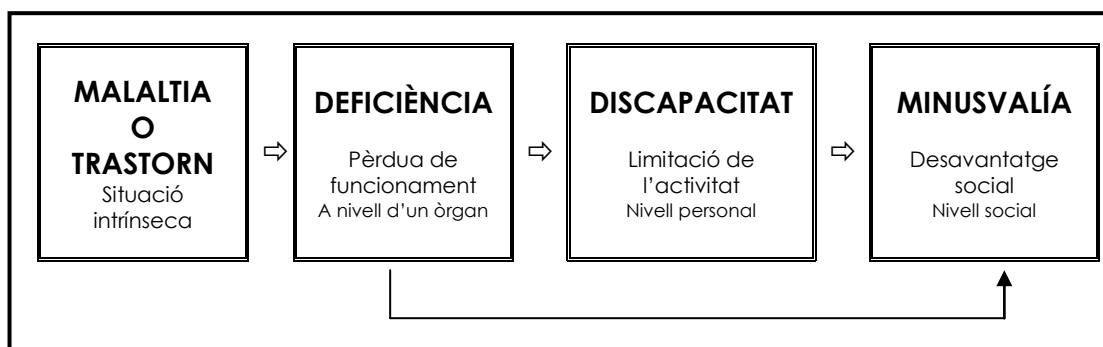
És difícil començar un apartat en el qual se suposa que es parlarà de persones amb discapacitat quan la persona que ho ha de fer no entén ni se sent còmoda fent aquesta primera distinció. Al meu entendre, i si se'm permet que per una vegada em presenti en primera persona, no existeixen persones amb diferents tipus de valor social. Resulta absurd intentar fer classificacions que marquen si ets home o dona; infant, adult o gran; de dretes o d'esqueres; alt o baix... La discapacitat ens engloba a tots, sense excepció. Ulleres, ritme, destresa, són alguns dels conceptes que podria enumerar si volgués que la persona que està llegint aquest estudi se sentís discapacitada per uns moments.

La discapacitat és una realitat que no es té intenció d'amagar. Però no està en les persones, sinó en el significat que se li dona a aquesta característica diferent. És clar que el llenguatge produeix, orienta i modifica el pensament, per tant, aquest apartat vol fer un recorregut pels significats que s'han donat al llarg de les darreres dècades al terme *discapacitat*, i constatar com aquest terme ha pogut influir en les relacions que s'han establert entre les persones.

Què s'entén per discapacitat? Com totes les grans decisions que incumbeixen a un gran nombre de persones, els organismes internacionals pertinents redacten documents que, suposadament, han de ser signats i adoptats per tots els països. Un d'aquests casos és el que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va adoptar a la seva 54ª Assemblea Mundial de la Salut, que va tenir lloc a Ginebra (Suïssa) entre el 14 i el 22 de maig de 2001. En aquesta assemblea, l'OMS va promocionar la *Classificació Internacional del Funcionament, de la Discapacitat i de la Salut (CIF)*⁵, que venia a substituir documents anteriors que apareixien sota el nom de *Classificació Internacional de Deficiències, Discapacitats i Minusvalies (CIDDIM)* i que havia estat publicat amb caràcter experimental el 1980 i dels quals en aquests moments està en vigència la desena revisió (Organització Mundial de la Salut [OMS], 1992). Tot seguit, presentem l'última revisió del CIDDIM de 1992 per a introduir més endavant la classificació més recent del CIF (OMS, 2001).

La classificació de l'OMS de 1992 planteja que els avenços mèdics provoquen la no culminació de moltes malalties en la mort, sinó en una supervivència marcada per diferents manifestacions (com, per exemple, la deficiència mental). Així, la classificació de 1992 es basa en el model exposat a la figura 1:

Figura 1: Classificació de les discapacitats (OMS, 1992)

Font: Elaboració pròpia segons l'OMS (1992)

⁵ Resolució de l'Organització Mundial de la Salut 54.21, de 22 de maig de 2001

L'OMS (1992) defineix cadascun dels conceptes de la seva definició de la següent manera:

Deficiència: "Tota pèrdua o anormalitat d'una estructura o funció psicològica, fisiològica o anatòmica" (OMS, 1992, p. 56).

La deficiència no es subordina a la seva etiologia, inclou tant les situacions innates com les adquirides; es caracteritza per pèrdues o anormalitats que poden ser temporals o permanents, i inclou l'existència o aparició d'una anomalia, defecte o pèrdua en una extremitat, òrgan teixit o altra estructura corporal, o un defecte en un sistema funcional o mecanisme corporal, incloent-hi els sistemes de la funció mental (OMS, 1992, p. 57).

Discapacitat: "Tota restricció o absència (degut a una deficiència) de la capacitat de realitzar una activitat en la forma o en el marge del que es considera normal per a un ésser humà" (OMS, 1992, p. 58).

"Allò que caracteritza a aquest concepte són els excessos o defectes en relació amb la conducta o activitat esperada, que poden ser temporals o permanents, reversibles o irreversibles, progressius o regressius" (OMS, 1992, p. 58).

Minusvalidesa: "Situació de desavantatge per a un individu determinat, conseqüència d'una deficiència o d'una discapacitat, que limita o impedeix el desenvolupament d'un rol que és normal en el seu cas (en funció de la seva edat, sexe i factors culturals i socials)" (OMS, 1992, p. 59).

La minusvalidesa es caracteritza per una discordança entre l'actuació o estatus de la persona i les expectatives del grup concret al qual pertany. El desavantatge s'incrementa com a resultat de la seva impossibilitat d'adaptar-se a les normes de l'entorn. La minusvalidesa és per això un fenomen social, que representa les conseqüències socials i ambientals de la persona, pel fet de tenir deficiències i discapacitats (OMS, 1992, p. 60).

La principal crítica⁶ que es va fer a la CIDDM de 1992 (OMS) va ser la relacionada amb el model en el qual se sustentava, ja que sí que permetia distingir entre

⁶ Segons el Grupo Cantabria en Discapacidades. Per encàrrec de l'Institut de Migracions i Serveis Socials d'Espanya, aquest grup ha elaborat un Programa Docent i de Difusió de la CIF, sota la direcció del Dr. José Luis Vázquez Barquero de l'Hospital Universitari "Marqués de Valdecilla" de Santander. En el marc d'aquest Programa s'estan impartint cursos en els països de parla hispana. Les referències emprades en aquest estudi estan extretes dels materials que es fan servir als cursos, i que, segons els autors, van ser revisats el mes d'octubre de 2003. <http://usuarios.discapnet.es/disweb2000/cif/materiales.htm> (recuperada el 20/10/10)

deficiència, discapacitat i minusvalia, però, en canvi, no informava suficientment sobre la relació existent entre aquests conceptes. La segona crítica feia referència a l'abordatge negatiu que aportava a l'estudi i classificació de l'estat de salut de la persona. És a dir, es donava més importància a descriure els aspectes que s'havien perdut, que no pas a les capacitats i/o habilitats que estaven conservades en la persona.

Altres discrepàncies es referien fonamentalment, o bé a la falta d'estructura clara que complís totes les regles d'una classificació jeràrquica, o bé a la presència de problemes en la definició i organització dels conceptes incorporats.

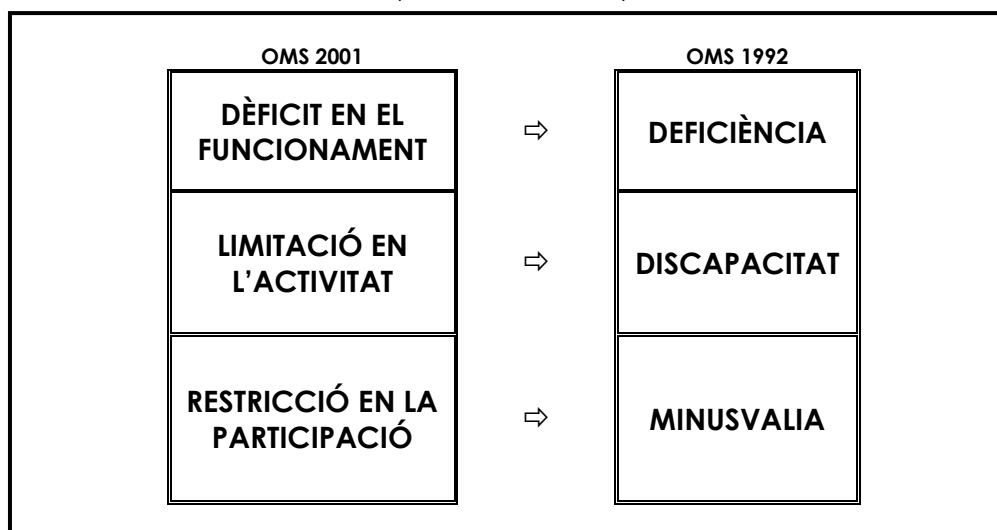
El conjunt de crítiques descrit porta a una nova classificació de l'OMS el 2001, que vol fugir de la descripció de la discapacitat mitjançant conceptes negatius i aportant les dimensions socials que poden influir en la seva aparició. Aquesta nova definició "*significa un canvi de paradigma en la concepció de la salut i la discapacitat, ja que pretén integrar els models mèdic i social, en un enfocament bio-psico-social*" (Vives, 2008, p. 16). És a dir, deixa enrere enfocaments que es podien observar com a irreconciliables per aproximar-se a una concepció de la discapacitat amb múltiples factors (vegi's figura 2). Referint-se a aquesta nova classificació de l'OMS de 2001, Egea i Sarabia (2001, p. 19) afirmen

*al propi títol de la nova Classificació trobem una declaració d'intencions. Ja no s'enuncien tres nivells de conseqüències de la malaltia, sinó que es parla de funcionament (com a terme genèric per a designar totes les funcions i estructures corporals, la capacitat de desenvolupar activitats i la possibilitat de participació social de l'ésser humà), discapacitat (d'igual manera, com a terme genèric que recull las deficiències en les funcions i estructures corporals, les limitacions en la capacitat de dur a terme activitats i les restriccions en la participació social de l'ésser humà) i salut (com l'element clau que relaciona als dos anteriors).*⁷

Entre les dues definicions de l'OMS (1992-2001) queda clar un canvi important en la conceptualització dels termes (com es pot observar a la figura 2). En la de 2001 s'abandona el primer enfocament sobre les conseqüències de la malaltia i es parla dels estats relacionats amb la salut. És a dir, hi ha un canvi cap a una terminologia més positiva, que marca menys el problema relacionat amb la persona que el pateix per passar a centrar-se més en el seu entorn.

⁷ Article que forma part d'un estudi realitzat pels autors per al Real Patronato sobre Discapacidad en l'any 2001, publicat en el Butlletí nº 50 d'aquest organisme, de desembre de 2001.

Figura 2: Comparativa terminològica Deficiència -Discapacitat- Minusvalia
(OMS-1992, OMS-2001)

Font: Elaboració pròpia

Tot i això, en la legislació espanyola es manté la terminologia plantejada en la definició de 1992, sense fer-se cap esforç per canviar-la. Així ho recull la Llei 51/2003, de 2 de desembre, "d'Igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de dones i homes amb discapacitat", que a l'Article 1, apartat 2, diu que "Als efectes d'aquesta Llei, tindrà la consideració de dones i homes amb **discapacitat** aquelles a les quals se'ls hagi reconegut un grau de **minusvalidesa** igual o superior al 33 per cent."

Sovint es tendeix a pensar la discapacitat en termes de discapacitat psíquica o retard mental. Atenent a la necessitat de tenir un document del qual parteixen les nostres actuacions, una de les definicions més actuals i dominants en el camp de la conceptualització del retard mental és el de les proposicions formulades per l'American Association on Mental Retardation (AAMR)⁸. L'edició publicada el 1992 va suposar clarament un canvi de paradigma. En el concepte presentat per l'AAMR

El Retard Mental fa referència a una limitació substancial en el present funcionament. Aquesta situació es caracteritza per un funcionament intel·lectual significativament inferior a la mitjana, que concorre amb limitacions relacionades en dos ó més de les

⁸Aquesta associació és oficialment coneguda a partir de l'1 de gener de 2007 com a American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). Al text es conserva la nomenclatura utilitzada per l'Associació a les publicacions que s'esmenten.

següents àrees adaptatives aplicables: comunicació, autoajuda, vida diària, habilitats socials, ús dels serveis de la comunitat, salut i seguretat, coneixements acadèmics funcionals, temps lliure i treball. El retard mental es manifesta abans dels 18 anys (Luckasson i col., 1992, a AAMR, 2004, p. 38).

És a dir, la conducta adaptativa ja no es considera un terme global, sinó que queda delimitada en 10 àrees. S'hauran de donar limitacions en dues d'aquestes àrees per considerar un possible retard mental.

La intenció de la proposta publicada al 2002 era recollir les aportacions dels últims 10 anys posant més èmfasi en els aspectes positius i corregint-ne els negatius. La nova definició afirmava el següent: *"el retard mental és una discapacitat caracteritzada per limitacions significatives tant en el funcionament intel·lectual i en conducta adaptativa que es manifesta en habilitats adaptatives conceptuals, socials i pràctiques. Aquesta discapacitat comença abans dels 18 anys"* (Luckasson i cols., 2002 a AAMR, 2004, p. 25). Aquesta definició es trobava acompanyada de cinc premisses essencials per a la seva aplicació:

1. Les limitacions en el funcionament present s'han de considerar en el context d'ambients comunitaris típics dels iguals en edat i cultura.
2. Una avaluació vàlida ha de tenir en compte la diversitat cultural i lingüística, així com les diferències en comunicació i en aspectes sensorials, motors i comportamentals.
3. En un individu, les limitacions sovint coexisteixen amb les capacitats.
4. Un propòsit important de descriure limitacions és el fet de desenvolupar un perfil dels suports necessaris.
5. Si s'ofereixen els suports personalitzats apropiats durant un període prolongat, el funcionament vital de la persona amb retard mental generalment millorarà.

Aquesta nova visió del retard mental apareix per primera vegada de la mà de Grossman (1983), com a resultat del treball realitzat en el marc de l'AAMR. Aquesta definició considera que el retard mental consisteix en *"un funcionament intel·lectual general significativament inferior a la mitjana que concorre amb dèficits en la conducta adaptativa i que es manifesta durant el període de desenvolupament"* (Grossman 1983, citat a AAMR, 2004, p. 38). La diferència més explícita és que aquesta nova proposta abandona la subclassificació en funció de la persona (lleuger, mitjà, sever i profund), en benefici d'una subclassificació en funció de la intensitat i el patró des sistemes de suport (intermitent, limitat,

extens i generalitzat). L'any 2010, l'American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) publica la seva 11a edició del manual de referència per a la discapacitat intel·lectual. Tot i que la definició es manté igual que en els seus últims termes, l'AAIDD ja parla de **discapacitat intel·lectual** (terme que ja s'utilitzava de manera habitual pels teòrics i pràctics en els últims anys). La classificació que s'aporta es fa des d'una visió més multidimensional (habilitats intel·lectuals, conducta adaptativa, salut, participació i context) i el sistema de suports se centra en els sistemes organitzatius, incentius, ajudes cognitives, eines, entorn físic, habilitats cognitives i capacitat intel·lectual de les persones.

Cal matisar que, tot i les posteriors revisions, la definició de l'AMMR de 1992 és la que havia suposat un veritable canvi de paradigma ja que havia plantejat per primer cop que el nivell de funcionament d'una persona determinada estava condicionat no només per la capacitat cognitiva representada en un valor donat en qualsevol de les escales d'intel·ligència estandarditzades (proves psicomètriques), sinó també per la qualitat de les actuacions de la persona en l'exercici dels diferents rols que executa al llarg de la vida (Palliserà, 1996).

Però la terminologia va més enllà de les pures paraules. El fet d'emprar-ne una o altra marca el discurs que ha d'impregnar les intervencions o decisions que es poden prendre en un moment donat. Tot allò que envolta la noció de discapacitat dóna l'oportunitat de plantejar certes qüestions sobre la naturalesa de la societat present, aquella en què vivim, i el tipus de societat que desitgem o esperem. És més, ens proporciona un bon exemple de la naturalesa complexa i discutible del discurs. Aquest discurs és l'objecte d'intenses lluites en les quals, amb freqüència, els participants fan seus uns objectius enfrontats i operen des de l'interior d'unes relacions desiguals de poder (Fulcher, 1989 citat a Barton, 2001) que porten a les persones amb discapacitat a parlar d'opressors en les seves referències als grups polítics o socials que dificulten la seva participació al context socioeconòmic i cultural (Shakespeare, 1993, Peters, 2000 citats a Barton, 2008). Fielding (2011) i Barton (2011) proposen que les persones amb discapacitat han de desenvolupar plantejaments teòrics que expressin els seus propis punts de vista. Entenem que així se'ls potencia el seu desenvolupament i capacitats en la mesura que el coneixement és en ell mateix un aspecte de poder. A més, les persones amb discapacitat han estat excloses del món cultural, polític i intel·lectual i, si han estat rellevants, només ho han estat com a problema o com a experiències inèdites.

És possible que, situacions com les ja comentades o com les que presenta Coleridge (1993, citat a Barton, 2001, p. 10), “cada vegada que una persona discapacitada surt al carrer, té la sensació de començar de zero: allà estan sempre de nou les mirades, l'evitació, les molèsties, els prejudicis. Resulta esgotador haver d'afrontar una i altra vegada de forma positiva totes aquestes coses”, porti a moviments com el del “Foro de Vida Independiente”⁹ que aporten una nova definició per a la seva situació. Romañach i Lobato (2005, p. 1) proposen un nou terme per a denominar al grup de dones i homes que “representen el 10% de la humanitat més oblidat i discriminat al llarg de la història a la quasi totalitat de les societats humanes”. Així, recullen un terme que començà a circular al Foro a principis de l'any 2005 i que ja no parla de persones amb discapacitat, sinó de **dones i homes amb diversitat funcional** i que ells justifiquen de la següent manera:

La utilització de les paraules “dones i homes amb” manté la tradició anterior de reforçar el concepte de què som dones i homes i, per tant, tenim i volem reforçar la dignitat inherent a la nostra essència com a éssers humans que naixem i volem viure amb els mateixos drets i dignitat que tots els altres, tal i com ho estableix l'ONU: “Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets i, dotats com ho estan de raó i consciència, deuen comportar-se fraternalment els uns amb els altres.

La paraula “diversitat” ve definida al “Diccionario de la Real Academia de la Lengua com:

Diversidad. (Del lat. diversitas, -atis).: f. Variedad, semejanza, diferencia.

Amb aquesta paraula volem reflectir exactament això, la diferència, la desimilitud amb allò que és habitual a la majoria estadística de l'espècie humana.

La paraula “funcional” ve definida com:

Funcional . adj. Perteneiente o relativo a las funciones

En aquesta paraula utilitzem la primera accepció de la paraula funció:

Función. (Del lat. functio, -onis).: f. Capacidad de actuar propia de los seres vivos y de sus órganos, y de las máquinas o instrumentos.

⁹ El **Foro de Vida Independiente** és una comunitat virtual a Internet formada per homes i dones amb diversitat funcional física, sensorial, psíquica o intel·lectual de tota Espanya i altres països. És un fòrum de reflexió filosòfica i de lluita pels drets que els corresponen i que constantment veuen menyspreats. Aquest moviment neix l'any 2001 per l'acció de tres persones amb àmplia experiència en el món associatiu de persones amb diversitat funcional, decebuts pel model tradicional i la seva discutible experiència, que prenen contacte amb un corrent de pensament del mateix nom originària dels Estats Units a mitjans de 1970. Aquest fòrum es troba a <http://www.forovidaIndependiente.org/>

I ens referim en concret als dos primers conceptes: a les funcions dels òrgans o parts del nostre cos (P. Ex. Ulls, oïdes, cames, cervell, etc.) i també a les funcions que realitzem habitualment els éssers humans com a éssers vius (per exemple, desplaçar-se, veure, comunicar-se, etc.)

Com podem observar, el terme és semànticament correcte a la llengua castellana i recull tots els conceptes que volem expressar, a excepció de la discriminació. No obstant, la tradicional vinculació entre la diversitat humana i la discriminació social, fa que no resulti necessària la inclusió d'aquest aspecte en la definició del terme, ja que lluitem perquè arribi un temps on la discriminació desaparegui i la diversitat funcional sigui acceptada com una riquesa més dins de la diversitat de l'espècie humana.

(Romañach i Lobato, 2005, p. 5-6)

Aquesta definició està plenament relacionada amb el que Ryan i Thomas (1980 citat a Barton, 1998, p. 25) sostenen sobre les definicions quan diuen que "sempre han estat concebudes per altres, mai són l'expressió d'un grup de persones que troben la seva pròpia identitat, la seva pròpia història". El "Foro de Vida Independiente" vindria a fer una aportació sorgida de les pròpies persones que viuen la situació dia a dia.

També estaria vinculat amb l'aproximació actual el concepte de discapacitat, que segueix els principis anteriors, i que ens aporta Pérez Bueno (2005, p. 16-17):

La discapacitat és quelcom més que el fet net de la discapacitat material, sigui quina sigui aquesta o sigui quina sigui la concepció sobre aquesta que adoptem. Més enllà de la situació fàctica, de l'estat de coses sobre el que s'erigeix l'edifici total de la discapacitat, la discapacitat és sobretot la manera que les persones es perceben com a subjectes discapacitats, la manera que aquestes persones, convertides en subjectes, es veuen obligades a reconèixer-se a elles mateixes com a discapacitades, la manera que experimenten i viuen aquesta forma de ser i estar i el valor o disvalor que li confereixen, el reconeixement i assimilació de la identitat que sobre la discapacitat han produït i produeixen les formes de subjectivació. També, per suposat, la manera que els altres experimenten i reconeixen, en els que no són ells, la discapacitat.

No queden llunyanes aquestes paraules de Pérez Bueno (2005) de les oferides per Peters (2000, citat a Barton 2008, p. 143) quan comenta que "para la mayoría de las personas con discapacidad (me incluyo), la discapacidad "tiñe" todo lo que hacemos, sin importar que sea o no a lo que demos mayor importancia en nuestra vida". És probable que siguin aquestes sensacions les que afavoreixin la concepció d'una cultura de la discapacitat que doti d'identitat i consciència de

grup refermada per la lluita política individual i col·lectiva i centrada en l'orgull, és a dir, en una identitat positiva de les persones amb discapacitat (Shakespeare, 1993 citat a Barton, 2008).

En aquest sentit s'articula l'aportació que fa el "Foro de Vida Independiente" sobre la seva opció de no parlar sobre discriminació i que també recull Morris (1992, citat a Barton, 2001, p. 15): quan parla d'una societat que *"celebri la diferència, una societat que no reaccioni amb temor i prejudicis a la imperfecció física, sensorial o intel·lectual ni al trastorn emocional. Volem una societat que reconegui les dificultats que tenim, però que ens valori també pel que som"*.

Si una cosa queda clara, després de les definicions presentades anteriorment, és que la discapacitat és una categoria social i política. Són les pràctiques derivades de les regulacions normatives, de les lluites de les persones amb discapacitat per tenir la possibilitat d'escollir, de la potenciació dels drets (Oliver, 1989; Fulcher, 1989, citats a Barton, 1998) les que, com diu Hahn¹⁰ (1986 citat a Barton, 1998, p. 24) fan sorgir la discapacitat *"..del fracàs d'un entorn social estructurat a l'hora d'ajustar-se a les necessitats i les aspiracions dels ciutadans amb carències, més que de la incapacitat de la persona discapacitada per adaptar-se a les exigències de la societat"*. És a dir, es tracta d'un conjunt de condicions materials i de relacions socials inadaptades, desagradables i hostils que contribueixen, de manera acumulativa, a la marginació, la discapacitació i l'exclusió de les persones amb discapacitat (Barton, 2001; French i Swain, 2008 citats a Barton, 2008).

Probablement, és aquesta categoria social i política a la qual ens estem referint, la que fa necessari que es redacti la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat¹¹ (ONU, 2006). Aquest document consensua dos aspectes importants al voltant de la discapacitat en el propi preàmbul: el primer, el canvi al que està sotmès el propi concepte de discapacitat i com està relacionat amb les dificultats per ser membres de ple dret a una societat que no avança a la mateixa velocitat.

¹⁰ Tot i que a l'autora no li agrada remarcar el fet, cal dir que Hahn és una analista amb discapacitat, la qual cosa podria portar la seva afirmació més enllà del component teòric, ja que sorgiria de la pròpia vivència.

¹¹ Aquesta Convenció es va aprovar per la ONU, a Nova York, el 13 de desembre de 2006, i és ratificada per Espanya el 23 de novembre de 2007. Cal tenir en compte que una Convenció Internacional és un acord regir pel Dret Internacional que és d'obligat compliment pels Estats que el signen i ratifiquen. L'Estat Espanyol no només l'ha ratificat, sinó que ja l'ha posat en vigor des del 3 de maig de 2008.

Reconeixent que la discapacitat és un concepte que evoluciona i que resulta de la interacció entre les persones amb deficiències i les barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que impedeixen llur participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres. (Preàmbul, inc. e)

Autors com Echegaray (2010) reforcen aquesta idea de la discapacitat no estàtica, sobretot en els casos de la intel·lectual, quan fa esment als canvis que es poden produir en una persona a la qual se li ha permès l'accés a programes educatius, a contextos normalitzats, als suports necessaris, fins arribar a alguns casos en què es deixi de manifestar aquesta discapacitat.

I, un segon aspecte, el que pot ser més important, quin és el concepte que aporta la Convenció Internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat:

Les persones amb discapacitat inclouen aquelles que tinguin deficiències físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials a llarg termini que, en interaccionar amb diverses barreres, puguin impedir la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres.

(Article 1, Propòsit)

Al meu entendre, doncs, la definició que s'adopti, condicionarà les accions i interaccions que s'estableixin amb les persones (discapacitades o no). És a dir, la legislació quedarà impregnada de la concepció que els/les responsables de la seva redacció tinguin sobre les persones (siguin discapacitades o no) i sobre els seus drets i les seves capacitats. En aquest sentit, una concepció que no estigui basada en les capacitats existents (com sí fa la de "diversitat funcional") només portarà a pràctiques segregadores i restrictives de l'autonomia i dels drets de les persones.

1.2.2. La inclusió com a filosofia de vida

L'objectiu d'aquest apartat 1.2.2. és presentar el concepte d'**inclusió** a fi d'establir un dels referents que han de permetre contextualitzar l'opció teòricoideològica en la qual es basa aquest estudi.

No es pot entendre el concepte inclusió sense haver presentat anteriorment el concepte d'integració, ja que el primer apareix com a nova perspectiva transformadora a partir del segon. *Integració* implica, segons l'Enciclopèdia Catalana, en la seva accepció sociològica:

- 1 *Ajustament de les parts que componen un sistema social. Suposa la identificació i la participació dels individus i els grups parcials en la societat global de què formen part. La integració no és mai total, per raó de la diversa identificació i participació dels diferents elements que hi són vinculats, i d'ací els conflictes, factors de disgregació. En una situació poc conflictiva, l'acceptació dels valors normatius de convivència i dels compromisos establerts entre els grups interessats garanteix la dinàmica integrativa; altrament, la integració només pot ésser mantinguda forçadament, amb la consegüent supressió de la independència dels elements implicats. D'ací ve el sentit negatiu que, tan sovint, marca aquest terme, tècnicament poc precís i operacional, d'altra banda.*
- 2 *Procés amb què una societat assimila els elements que li són heterogenis: immigrants, marginats, etc.*
- 3 *Assumpció, més o menys coactiva, de grups ètnics o nacionals per un altre de més gran o poderós, o de grups socials d'una mateixa ètnia en un altre de dominant. Generalment, el procés implica la dissolució del grup integrat, encara que a vegades sigui inevitable una certa simbiosi.*

Aquestes definicions, portades al camp educatiu (on es va originar el concepte), es corresponen amb la que aporta Idol (1998, p. 43) quan afirma que "*integració comportava que els membres del sistema menor o minoritari (l'educació especial) s'incorporaven al sistema majoritari i afavorit (dominant)*". És a dir, aquest sistema educatiu ordinari, en el millor dels casos, ha de donar resposta educativa a alumnat amb deficiències, amb discapacitats o amb necessitats educatives especials. En definitiva, les persones amb discapacitat han d'adaptar-se a allò establert, són concebudes com alguna cosa que ha quedat (o que està) fora de l'entorn normalitzat.

El concepte inclusió educativa, que neix a les acaballes del segle XX als països de l'àmbit anglosaxó, significa una nova perspectiva que permet superar les contradiccions i dilemes que, fonamentalment en el seu desenvolupament pràctic, ha evidenciat i està evidenciant el procés d'integració. Tot i que la integració va esdevenir un gran pas en el reconeixement de les diferències, no es pot obviar que "integració" implica haver estat segregat amb anterioritat. És a dir, el nen amb discapacitat assisteix a un recurs especialitzat per a, posteriorment, introduir-se a un nou centre, una nova escola "normalitzada" i de la qual no ha estat partícip. Echeita (2006, p. 83) afirma que "*el procés d'integració es fa sempre des d'un model [...] segons el qual els que estan fora han d'adaptar-se a la nova situació, assumir els patrons, valors i pautes culturals*

pròpies dels que els acullen"; per tant, tot i les bones intencions que en un principi envolten aquest procés no van acompanyades de canvis substancials del currículum, per tant, en aquestes paraules del mateix autor (2006, p. 83) *"podríem parlar d'una integració física, d'un estar, però no de participar i ésser apreciat."*

Amb el concepte d'inclusió, el punt de partida és la idea que la diversitat és un factor inherent a la naturalesa humana, positiu, valuós, enriquidor i font de progrés socioeducatiu, en el qual un entorn inclusiu es convertiria en una societat humana i democràtica (Echeita, 2006). Aquestes raons aporten una postura educativa que se situa més enllà de la integració en la mesura que pressuposa, no només haver de donar resposta educativa a alumnat amb deficiències, amb discapacitats o amb necessitats educatives especials a l'escola ordinària, sinó essencialment aprendre i viure sense distingir entre les persones que tenen discapacitats i les que no les tenen, ja que es reconeix innecessari establir aquesta diferenciació per proporcionar una educació adequada. Com esmenta Garcia (2010, p. 88) *"no només aquells que tenen una discapacitat tenen una capacitat diferent"*. Existeixen, a més a més, raons de tipus ètic que impliquen entendre que mai les condicions personals de discapacitat o d'ètnia, religió o sexe poden ser motiu d'exclusió.

Per aquest motiu, s'entén que el concepte d'inclusió *"intenta acollir a tot el món, comproment-se a fer qualsevol cosa que sigui necessària per proporcionar [...] -i a cada ciutadà de la democràcia- el dret inalienable de pertinença a un grup, a no ser exclòs"* (Falvey i altres, 1995 citat a Arnáiz, 1997, p. 328). Cal dir que *"no hi ha nivells ni graus d'inclusió"* (Idol, 1998, p. 43), per tant s'ha d'entendre com un tot que no només ha d'englobar l'espai escolar, sinó que ha d'impregnar totes i cada una de les parts de la vida de les persones, amb o sense discapacitat. En aquest sentit s'expressa també Echeita (2006, p. 105) quan parla *"d'adoptar una perspectiva social/interactiva"* o bé quan remarca, prenent el model social d'intervenció en les discapacitats com a referència, que és *"el context social amb les seves polítiques, les seves actituds i les seves pràctiques concretes el que, en bona mesura, crea les dificultats i els obstacles que impedeixen [...] [la] participació"*(Echeita, 2006, p. 105). Gabilondo (citat a Izuzquiza i De la Herran, 2010, p. 11) fa incís en com és la societat, amb els prejudicis sobre les persones amb diferents capacitats, la que *"ha anat ignorant les necessitats [...] i creant barreres i obstacles que han impedit no ja la seva*

participació social, si no fins i tot el propi exercici dels seus drets bàsics." Particularment, haig de dir que coincideixo amb aquest autor quan parla de com aquest fet s'ha produït sempre, "amb més o menys franquesa segons el moment" (Gabilondo, citat a Izuzquiza i De la Herran, 2010, p. 12). Crec que aquesta frase reafirma el fet de la necessitat que la societat cregui en els arguments i en les solucions perquè pugui funcionar.

Aquest fet, la inclusió com a filosofia de vida, implica atribuir més responsabilitat als aspectes institucionals, aquells que afecten al centre com a sistema, que no pas als purament individuals. Es passa de pensar en el "individu" a pensar en el "context" (Giné, 1998; Echeita, 2006), a una concepció de centre que respon de manera diferencial i eficaç a les diferents necessitats dels alumnes. La inclusió és un procés en evolució que es converteix en un potent agent de canvi. El sentit comunitari, la convivència, el suport mutu, el treball comunitari, etc. són principis claus que han de guiar a tots els membres de la comunitat escolar, són la millor forma de beneficiar a tots, i no només a l'alumnat catalogat com a diferent (Jiménez i Vilà, 1999; Echeita, 2006; Gabilondo, citat a Izuzquiza i De la Herran, 2010). Tot i això, cal tenir en compte que la inclusió *"estimula i enforteix les capacitats i les habilitats de l'estudiant i les fa més visibles a l'altra gent"* (Macarulla i Saiz, 2009, p. 30)

El procés d'inclusió estableix una sèrie de principis i valors que s'han respectar per assegurar que les diferències entre les persones siguin considerades com un valor positiu i necessari per a la comunitat en totes les seves dimensions. Des dels començaments de la implantació de la inclusió com a filosofia a les escoles, diferents autors han descrit aquests principis i valors. Stainback i Stainback (1990) van concretar aquests principis adreçats al camp escolar, però d'aplicació a la comunitat en general. Jiménez i Vilà (1999) també van fer una definició molt acurada del procés de la inclusió a la que es determinava de manera molt clara els elements que haurien d'intervenir. Actualment sembla, però, que encara hi ha confusió al voltant del concepte "inclusió". Una de les condicions per a poder iniciar una reforma és que tothom estigui d'acord en la definició de partida. Ainscow, (Echeita, 2006) proposa una sèrie d'elements que estructurin una educació més inclusiva. Del resultat de les aportacions dels autors esmentats sorgiria la següent definició dels principis:

- Concebre la inclusió com un procés.

- Establir una filosofia basada en el principi democràtic i igualitari i feta des de la pròpia responsabilitat moral. És a dir, valorar positivament la diversitat, posant un èmfasi particular en els grups d'alumnes que poden estar en risc de marginalització, exclusió o fracàs escolar.
- Seguir el principi de les proporcions naturals, però anant més enllà de la presència: ha de fomentar la participació i el rendiment de totes les persones. Per tant, ha d'incorporar l'opinió dels propis aprenents.
- Identificar i remoure barreres. Això suposa mantenir flexibilitat pel que fa a estratègies i planificació curricular.
- Incloure a totes les persones implicades en l'educació (professorat, pares, alumnat...) en la planificació i presa de decisions, ja sigui a nivell escolar com en la redacció de programes de formació sociolaboral. Cal desenvolupar xarxes de suport professionals o no professionals que han d'estar disponibles a cada moment que sigui necessari per planificar i treballar en col·laboració amb altres.

A mode de resum, Echeita (2006, [et al] 2009) prenent com a base la definició d'Ainscow, parla de tres variables que defineixen la inclusió: *presència* (no es pot conèixer allò que no es veu), *aprenentatge* (garantir que tothom aprengui el màxim) i *participació* (evitar situacions d'aïllament o exclusió).

A l'Estat espanyol, aquesta realitat inclusiva es va inserir plenament en el principi de comprensivitat que va caracteritzar l'anomenada reforma educativa amb la Llei Orgànica 1/1990 de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, (a partir d'ara LOGSE), que és justament fer dels centres educatius un entorn comprensiu capaç d'acollir i atendre adequadament a la diversitat de necessitats dels alumnes, sobretot a l'educació secundària obligatòria. L'ampliació de l'escolaritat obligatòria fins als 16 anys ha comportat la presència a les aules d'alumnat amb interessos, motivacions i capacitats ben diferents, entre els que es troben tant aquells procedents d'altres ètnies i cultures, com aquells amb problemes emocionals i/o d'aprenentatge o bé amb retard en el desenvolupament com a conseqüència d'una discapacitat. El problema, però, és que tota aquesta filosofia ha quedat assumida només des del punt de vista teòric, ja que la LOGSE no va arribar acompanyada de les necessàries partides pressupostàries ni de la més important encara preparació dels docents que havien de fer front a les noves demandes de l'alumnat. De la mateixa manera, cal incloure entre els factors que no han possibilitat aquesta comprensivitat definida en la LOGSE aquells que provenen de les pràctiques poc inclusives

arrelades entre els professors, els centres i les polítiques educatives en el moment de l'arribada d'aquesta llei.

En el marc legislatiu actual, la Lei Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, aprovada al març de 2006, i entra en vigor el 24 de maig de 2006 (a partir d'ara LOE), recull l'essència de la comprensivitat i la inclusió. Ja al seu preàmbul, aquesta Llei diu:

L'adequada resposta educativa a tots els alumnes es concep a partir del principi d'inclusió, entenent que únicament d'aquesta manera es garanteix el desenvolupament de tots, s'afavoreix l'equitat i es contribueix a una cohesió social més gran. L'atenció a la diversitat és una necessitat que abraça totes les etapes educatives i tots els alumnes. És a dir, es tracta de tenir en compte la diversitat dels i de les alumnes com a principi i no com una mesura que correspon a les necessitats d'uns quants.

No hem d'oblidar, però, que la Generalitat de Catalunya té competències en matèria d'educació des dels primers traspassos rebuts l'any 1981, ampliadés a l'Estatut de Catalunya del 2006. Així, s'han elaborat diferents lleis específiques en l'àmbit educatiu des del Govern de Catalunya, fins arribar a la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació que, a l'Article 93.2 sobre el Caràcter i projecte educatiu dels centres públics, afirma que "*L'escola pública catalana es defineix com a inclusiva, laica i respectuosa amb la pluralitat, trets definitoris dels seu caràcter propi.*" . No cal esperar, però, a un article tan avançat, ja que a l'Article 2.1, apartat f), parla d'un dels principis rectoris "*La inclusió escolar i la cohesió social.*". De la mateixa manera m'agradaria apuntar que en el desenvolupament de la llei esmentada, es fa referència a les capacitats i no a les discapacitats de les persones, factor que (ni que sigui a nivell lingüístic) manifesta una intenció clarament positiva. Tanmateix hem de reflectir que la Llei també apunta a les escoles d'educació especial com a centres de recursos.

La filosofia de la *inclusió*, però, no s'ha quedat a l'entorn escolar, tot i que és l'àmbit on s'hi ha desenvolupat més teoria i propostes pràctiques. És a dir, és un concepte que pot (i que ha) d'anar més enllà de l'escola. No es tracta d'un model únicament educatiu, sinó que és extrapolable a qualsevol dels contextos de la vida, ja que estem parlant dels drets de les persones que poden abocar-les a situacions d'exclusió social. Autors com Martínez (2005), Echeita (2006), J. M. Escudero (2005) i Escudero, González i Martínez (2009) remarquen que les persones amb discapacitat es troben a l'escola amb una de les primeres

experiències de fracàs que les pot portar a la zona d'exclusió no només educativa, sinó laboral i, per tant, a l'exclusió social (entesa com que no es dona la participació real i plena que es reclama des dels propis col·lectius). En paraules de Martínez (2005, p. 39) "no es pren massa consciència dels efectes [...] que produeixen al llarg de l'escolarització en l'alumnat que poc a poc va perdent la seva identitat, la seva capacitat de control sobre la seva vida". A poc a poc es poden trobar altres àmbits que adopten aquest principi axiològic per fer-lo seu i aplicar-lo en un procés que condueix cap a la que es podria anomenar inclusió social. Atès que el present estudi es centra en els programes de formació sociolaboral, cal mostrar com el concepte inclusió intenta arribar (si més no, hi ha agents socials interessats en què sigui així) a un món plenament relacionat, per exemple, amb els programes de formació sociolaboral: l'empresa. Així, trobem el Manifest signat per la "Plataforma Ciutadana per una Empresa Inclusiva"¹², a Barcelona el 13 de juny de 2005, on es remarca que

Una societat inclusiva és aquella que s'esforça per eliminar les seves barreres a l'aprenentatge, la socialització i la participació de totes les persones i, per tant, també d'aquelles que tenen discapacitat, garantint no solament l'accés a les oportunitats vitals que defineixen una ciutadania social plena, sinó també l'acceptació de totes les persones amb llurs pròpies característiques, capacitats, potencialitats i limitacions com a membres d'aquella societat. (p. 1)

En aquest Manifest es detallen les condicions imprescindibles per avançar cap a la inclusió de les persones amb discapacitat a l'empresa ordinària. És a dir, la Plataforma entén que una "Empresa Inclusiva":

- *No discrimina en el disseny:* Elabora productes i serveis per a tothom, incorporant aquelles característiques que els permet adaptar-se a les circumstàncies de cada client seguint els criteris del "disseny universal".
- *No discrimina en l'oferta:* S'adreça a tot tipus de poblacions sense discriminar.

¹² Signen aquest Manifest: Margarida Saiz i Carmina Campillo (Col·lectiu pares i mares comarca Garraf), Choni Alfonso (Associació Taller Sant Miquel), Mercè Auquer (TRESA), Rosa Boada (UAB), Glòria Canals (Fundació Projecte AURA), Efrén Carbonell (O.M.S.), Rosa Cárdenas (Fundació Arc de Sant Martí), Pere Costa (SIL – TAINA), Ricard Esteban (UAB), Manuela García-Cuenca (Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva), Climent Giné (Universitat Ramon Llull), Emili Grande (Comissió Ciutadana pro Integració Escolar), Montserrat Hernández (Coordinadora Síndrome de Down de Catalunya), Dolors Hinojosa (Psicopedagoga), Josep Mª Jarque (Creu Sant Jordi 2000), Mercè Llauredó (APINDEP), Màrius Peralta (ACTAS), Carme Roig (Fundació Omega), Katy Trias (Fundació Catalana Síndrome de Down) i Antoni Vilà (UdG)

- *És accessible:* Els seus espais, tant d'atenció al públic com de treball, són utilitzables amb comoditat i autonomia per tothom, incloses les persones amb mobilitat, capacitat de comprensió o sensibilitat reduïda. Així mateix, produeix la seva informació i comunicacions de manera accessible a tots els públics.
- *No discrimina en la contractació de treballadors i treballadores:* És justa en les seves relacions laborals i no fa diferències en la selecció i la posterior relació laboral entre les persones per raó de gènere, edat, creences, opció sexual o procedència i considera una eventual discapacitat com un factor objecte d'adaptació i un repte d'integració.
- *No discrimina en la promoció professional:* Ofereix oportunitat de desenvolupar la seva carrera professional a totes les persones de la seva plantilla guiant-se pel valor de la igualtat d'oportunitats.
- *Proporciona formació (informació/sensibilització):* Dóna oportunitats d'adquisició i millora de competències a tots els components de l'empresa, de caire professional però també aquelles que els permetin conviure i treballar entre una diversitat de persones amb diferents capacitats, característiques i circumstàncies individuals, promovent la comprensió i la col·laboració.
- *Crea i manté llocs de treball:* Són exhaustives en mà d'obra i mantenen aquells llocs de treball que poden ser desenvolupats per persones amb les capacitats laborals limitades, considerant la qualitat en el treball i les relacions humanes com una riquesa de la empresa susceptibles, també, de promoure millores en el clima laboral i, per tant, en la producció.

Aquesta plataforma també fa demandes als sindicats, com a agents que han de vetllar pel respecte dels drets i deures dels treballadors:

- Que incloguin clàusules als convenis col·lectius per a la no discriminació de les persones amb discapacitat, tant a l'hora de la contractació com en la seva activitat i promoció laboral un cop contractada.
- Que vetllin pel compliment de la normativa legal vigent en matèria d'inclusió laboral de persones amb discapacitat.
- Que vetllin perquè els treballadors i treballadores afectats per discapacitats sobrevingudes no vegin vulnerats els seus drets originals en quant al salari i les condicions de treball.

- Que estimulin el compromís social per part de les empreses, i la inclusió laboral de persones amb discapacitat com una bona manera de fer-lo efectiu.

Un altre exemple de l'aplicació del concepte *inclusió* el trobem a la "Guia per a la Contractació de Persones amb Discapacitat", editada per l'Ajuntament de Barcelona (2004), on es poden llegir fragments com ara

El món de les empreses, més enllà dels objectius econòmics i de producció, ha de tenir en compte els compromisos d'inclusió dels col·lectius vulnerables. Els treballadors i les treballadores amb discapacitat han de participar activament en tot el procés, tant pel que fa a responsabilitats com a obligacions laborals (p. 4).

És a dir, aquest govern local no parla d'integrar, sinó d'incloure. També parla de l'empresa com a element que "esdevé un element fonamental en aquesta cadena d'actuacions per tal de garantir la igualtat d'oportunitats i per gaudir d'un capital humà que aporta riquesa, diversitat i compromís professional" (p. 4).

De forma progressiva, doncs, el concepte *inclusió* es pot trobar a diferents articles, escrits, manifestos, la qual cosa implica que, si més no, està introduint-se en el llenguatge més quotidià dels agents implicats en els processos tant educatius com d'inserció laboral. Aquest estudi vol aportar un Pla d'avaluació fonamentat en els valors de la *inclusió*, és a dir, que permeti comprovar si els programes de formació sociolaboral s'adeqüen a les persones amb discapacitat. És a dir, que el disseny estigui pensat per arribar a qualsevol persona que iniciï un d'aquests programes. Que contempli que qualsevol dels alumnes que hi puguin accedir rebí l'atenció que necessiti. Que, com diuen Jiménez i Vilà (1999), siguin programes que tractin d'atendre les necessitats de tots els alumnes (que són diferents) perquè tots aprenguin més i millor (de manera significativa). Un Pla d'avaluació que pugui esdevenir també una eina per al disseny de programes que no excloguin a ningú, ni físicament, ni educativament, ni socialment.

1.2.3. El concepte de Qualitat de Vida

En el punt 1.2.2. s'ha descrit quina és la filosofia que defineix el concepte d'*inclusió*. Si es repassen alguns dels arguments plantejats, es constata que un dels principis de la *inclusió* és la necessitat d'implicar en el procés a TOTES les persones que hi participen. Això significa tenir en compte, de manera primordial i

ineludible, les persones amb discapacitat que participin, en el cas d'aquest estudi, en els programes de formació sociolaboral. Parlar de participació activa, d'autonomia i veu en les pròpies decisions, de ser valorat en igualtat de condicions, etc., ens porta necessàriament a endinsar-nos en el concepte de Qualitat de Vida.

El principi de Qualitat de Vida i les teories que el desenvolupen, representen un avenç en relació amb l'autonomia i el poder de decisió de la persona respecte a la seva pròpia vida, independentment de la qualitat dels serveis i programes destinats a aquestes persones.

Tot i la dificultat per concretar què és realment la Qualitat de Vida, Schalock (1996 a Verdugo i Schalock, 2001, p. 108), precursor dels estudis en aquest sentit, ha teoritzat sobre el tema i exposa que Qualitat de Vida

[...] és un concepte que reflecteix les condicions de vida desitjades per una persona en relació amb 8 necessitats fonamentals que representen el nucli de les dimensions de cada una: benestar emocional, relacions interpersonals, benestar material, desenvolupament personal, benestar físic, autodeterminació, inclusió social i drets.

Ampliant aquesta idea, ja al 2003, Verdugo i Schalock, des de l'Associació Internacional per a l'"Estudi Científic de les Discapacitats Intel·lectuals" (IASSID), redacten els següents 5 principis bàsics per tal de considerar la utilitat del concepte Qualitat de Vida:

1. Per a persones amb discapacitat intel·lectual, la Qualitat de Vida, es compon dels mateixos factors i relacions que són importants per a aquelles persones que no tenen discapacitat.
2. S'experimenta quan les necessitats d'una persona estan satisfetes, i quan es té l'oportunitat de perseguir una vida enriquida en els contextos principals de la vida.
3. Té components objectius i subjectius; però és principalment la percepció de la persona la que reflecteix la Qualitat de Vida que ell/a experimenta.
4. La Qualitat de Vida està basada en les necessitats individuals, les eleccions i el control.
5. És un constructe multidimensional influenciat per factors ambientals i personals com les relacions íntimes, la vida familiar, amistats, treball, veïnat, ciutat de residència, casa, educació, salut, estàndard de vida, etc.

Lobato (2002) presenta una visió global del concepte Qualitat de Vida. L'autor afirma que aquesta idea representa el benestar de la persona en cada un dels àmbits que són els eixos que vertebraven la seva existència i que el defineixen com un ésser humà que pertany a una comunitat i que manifesta la voluntat de ser i de sentir-se com un element actiu.

Però, no només el concepte de Qualitat de vida ha canviat, sinó que amb ell ho han fet els models d'intervenció. Així, ara podem trobar sistemes més orientats a la Planificació Centrada en la Persona (PCP) que, segons Fantova (citada a Verdugo, 2009, p. 36) passa per "*per la identificació de resultats personals en el sentit dels més desitjats per la persona, tot i que la intervenció per si mateixa no pugui garantir la seva consecució.*" És a dir, que els desitjos de les persones no siguin assolibles no vol dir que no els hagin d'expressar i/o intentar. Cal donar veu, escoltar les inquietuds i les pors de les persones per poder establir una intervenció basada en la qualitat de vida. S'ha de permetre que les persones amb discapacitat, especialment les persones amb discapacitat intel·lectual o limitacions cognitives, aprenguin, exerceixin la seva elecció i prenguin decisions. Aquests exercicis només "*tenen sentit en un context de vida en la comunitat, en el seu medi natural*" (Verdugo, 2009, p. 50)

En definitiva, el concepte de Qualitat de Vida no es pot entendre sense la participació a tots els nivells de la persona amb discapacitat. Seran les seves sensacions, el seu grau d'autonomia, el respecte a la seva capacitat de decisió en tot moment i per a cada un dels àmbits de la seva vida, les expectatives i les frustracions, les que conformin la seva pròpia Qualitat de Vida, que serà diferent depenent del moment que estigui vivint la persona. Això vol dir que es traspassa la idea que diferents autors han evidenciat sobre la idoneïtat de l'escola ordinària per donar resposta a necessitats individuals que permet el progrés personal i social de tots els alumnes (com han descrit autors des de Blanco et al., 1987 citats a Pallisera 1996, fins a Echeita, 2006) a un entorn com el sociolaboral en el seu vessant formatiu. Cal dir, però, que l'aposta per avaluar programes no adreçats exclusivament a una població sense discapacitats parteix del respecte als drets de les persones, sigui quina sigui la seva procedència i, per suposat, sigui quina sigui la seva situació física, psíquica o sensorial. És a dir, la possibilitat de decidir si vol o no participar en aquests programes de formació sociolaboral.

1.3. Transició a la vida adulta

Tal i com s'apunta al final del punt 1.2.2. l'objectiu principal d'aquest estudi és analitzar els Plans de Transició al Treball i comprovar que siguin un element facilitador d'inclusió en el lloc de treball.

El treball, com s'analitza en el proper capítol, és un dels eixos bàsics per la vida i per a la inclusió. Però, com és el pas de la joventut a la vida adulta d'una persona amb discapacitat? El realitza en igualtat de condicions que una persona sense discapacitat? Aquest apartat pretén, doncs, fer, en primer lloc, una aproximació al concepte de transició a la vida adulta. I, en segon lloc, vol justificar la importància de la integració sociolaboral per facilitar aquesta transició a la vida adulta de les persones i, en especial, d'aquelles que tenen discapacitat.

1.3.1. Aproximació conceptual a la transició a la vida adulta

La major part de la gent considera que allò que permet realment ser una persona adulta és el primer treball. Sovint, aquest pas significa l'inici d'una etapa en la qual la persona assoleix la independència, no només econòmica (mitjançant el sou que cobra) sinó també física (el sou permet, per exemple, la recerca d'un lloc per viure de manera autònoma). Realment només entrem a la vida adulta un cop hem assolit una feina? Què és la transició a la vida adulta? Intentant donar resposta a aquests interrogants, aquest punt 1.3.1. vol presentar una revisió reflexiva del concepte *transició* a partir de les aportacions de diferents autors i de les seves anàlisis.

El terme *transició*, segons el Diccionari de la Llengua catalana és l'Acció de *passar més o menys ràpidament d'un estat a l'altre, d'un assumpte a un altre, d'una idea a una altra, etc.* De la mateixa manera, el Diccionario de la Lengua Española defineix *transición* com a *Acción y efecto de pasar de un modo de ser o estar a otro distinto.* És a dir, el que queda clar és que es tracta d'un pas entre dues situacions o maneres de ser. La segona de les definicions inclou no només l'acció, sinó que parla d'efecte, és a dir, la transició també són les conseqüències que aquesta acció produeix en la persona.

Parrila, Gallego i Moriña (2010) defineix la transició a la vida activa com “el procés pel qual els joves accedeixen a la independència econòmica,

normalment a través de la feina i a la formació, i constitució d'una llar independent". S'afirma que és una de les fases més difícils de les persones ja que se'ls pot negar qualsevol d'aquests drets si no se'ls permet la seva participació. Cal tenir en compte que, si parlem de persones amb discapacitat, aquesta premissa de la participació esdevé teòrica, com ja hem analitzat en anteriors punts. Si la transició té a veure amb la interrelació amb diferents contextos (educatiu, laboral, social) ens trobem davant del que les autores anomenen (citant a Casal, García, Merino, y Quesada, 2006) *trajectòries erràtiques, o "aquelles que suposen insercions laborals discontinües caracteritzades per unes baixes expectatives o per bloquejos en la visió de futur, escassa qualificació professional o fins i tot atur crònic"* (Parrilla et al, 2010, p. 217). Les autores relacionen aquest tipus de transició amb les persones que estan en risc d'exclusió social. Per tant, si tenim en compte les singulars situacions en les quals es poden trobar les persones amb discapacitat en aquest moment de la seva vida, és fàcil imaginar-les en aquest grup. Cal dir que la transició no només ocupa un moment en la vida d'una persona ja que es poden donar multitud de transicions al llarg de la vida de la persona i entre diversos àmbits del seu desenvolupament i de la seva activitat.

Totes les persones, tant si tenen com si no tenen discapacitats, experimenten el procés de transició, que assenyala el pas d'un determinat tipus d'existència a un altre: de la pobresa a la fortuna, de la malaltia a la salut, etc.; també pot definir el canvi i modificacions graduals que tenen lloc al llarg de la vida: transició de la infància a la adolescència, de la adolescència a la joventut, etc. Així, doncs, no seria difícil veure que poden produir-se de manera simultània combinacions de diferents modalitats de processos transicionals (Danehey, 1988, citat a Pallisera, 1996). Aquest últim aspecte complica encara més aquestes fases de canvi.

Fins ara hem parlat de la transició entesa com a canvi de rol de la persona implicada. Una segona conceptualització, des del punt de vista psicològic, considera que la transició comporta, com ja apuntava la definició del Diccionario de la Real Academia Española de la Lengua, una sèrie d'efectes en les persones. Les reaccions de les persones a les transicions depenen del tipus de transició, del context en què es produeix i del seu impacte. Es podria parlar, doncs, de la necessitat d'establir orientacions relatives amb aquests períodes de canvi. Autors com Pérez, de León, Olivares i Arias (2005) expliciten la necessitat de l'orientació professional en educació secundària en el procés de transició

escola treball quan defineixen aquest assessorament com "capacitar a les persones per a què prenguin decisions adequades" (Perez et al, 2005).

Per tant, es pot dir que la transició per a les persones amb discapacitat és un procés de gran importància, fet que comportarà que sigui necessari prendre consciència d'un conjunt de fenòmens i de les limitacions objectives i subjectives que es donaran en el procés d'acció que atén als joves amb discapacitat

Una de les conceptualitzacions de transició a l'edat adulta i vida activa de les persones amb discapacitat que més ha aportat al camp de la recerca és la que proposa M. Pallisera (1996, p. 40).

La transició és un procés que condueix a que cada persona arribi a assolir el màxim nivell d'independència possible, en funció de les seves necessitats i capacitats, en els diferents entorns propis de la vida adulta. La inclusió en el món laboral és un factor fonamental en l'èxit de les finalitats de la transició, però no és suficient. Juntament amb el desenvolupament d'un treball, altres aspectes constitueixen també finalitats de la transició: entre aquests, té una especial importància el fet de poder aconseguir un funcionament independent en les activitats de la vida diària en la vivenda i en la comunitat.

Per a Pallisera (1996, 2011) hi ha 3 punts clau davant el concepte de transició :

1. Considerar el procés de transició en un sentit ampli; com el procés que es dirigeix a què la persona amb discapacitat aconsegueixi en la vida adulta un cert nivell d'autonomia en els diferents entorns on es desenvolupa. Es fa necessari, doncs, edificar projectes que contemplin una visió global de la persona, defugint de les intervencions proteccionistes que perpetuen una imatge de la discapacitat relacionada amb la dependència.
2. Considerar la importància de desenvolupar tasques laborals és bàsica, tant per raons d'ordre psicològic (el treball com a font de realització personal) com per evidents motius econòmics (el treball com a instrument que facilita la independència econòmica). Per fer-ho, però, caldrà començar a incloure certes dosis de confiança al voltant de les persones amb discapacitat en els entorns laborals. Això implica, necessàriament, un gran coneixement sobre les capacitats de les persones amb discapacitat i sobre experiències anteriors. per tant, es fa necessari un canvi en els professionals i legisladors que dissenyen intervencions o normativa al voltant de les persones amb discapacitat.
3. Algunes polítiques inclusives que es venen realitzant a l'educació primària i secundària xoquen amb el segregacionisme que impera en l'oferta per a

persones amb discapacitat un cop acabades aquestes etapes. Aquesta no continuïtat implica un dels principals obstacles per a la inclusió laboral i social de les persones amb discapacitat, entorpint així la realització d'una bona transició a l'edat adulta.

Aquests punts aporten novetats com l'ampliació del concepte i del procés de transició més enllà d'entorns o centres concrets. Pallisera afirma que factors com les condicions i la pròpia història (familiar, escolar i social) de cada persona són els que han d'orientar cap a una o altra direcció les accions educatives engegades per facilitar aquest procés.

Per finalitzar aquest punt, s'exposen uns fragments del manifest del "Foro de Vida Independiente", recollides per Illán (2004) com a resum dels drets sobre els quals hauria de desenvolupar-se una fase tan important com és la de la transició:

1. *Tota vida humana, independentment de la naturalesa, complexitat i/o gravetat de la discapacitat, és d'igual valor.*
2. *Qualsevol persona, sigui quina sigui la naturalesa, complexitat i/o gravetat de la discapacitat, té la capacitat de prendre decisions i se l'hauria de permetre prendre aquestes decisions.*
3. *Les persones que estan minusvalorades per respostes socials a qualsevol forma de deficiència acreditada –física, sensorial o cognitiva- tenen el dret a exercir el control sobre les seves vides.*
4. *Les persones amb deficiències perceptibles i etiquetades com a "discapacitades" tenen el dret a participar plenament a totes les activitats econòmiques, polítiques i culturals, en la forma de vida de la comunitat, en definitiva, de la mateixa manera que els seus companys no discapacitats.*

La ja esmentada anteriorment Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, remarca de manera molt clara el dret de les persones a prendre decisions, i ho fa a diferents parts del tractat.

Preàmbul:

m) Reconeixent el valor de les contribucions que aporten i poden aportar les persones amb discapacitat al benestar general i a la diversitat de llurs comunitats, i que la promoció del ple gaudi dels drets humans i les llibertats fonamentals per les persones amb discapacitat i de la seva plena participació tindran com a resultats un major sentit de pertinença d'aquestes persones i avenços significatius en el desenvolupament econòmic, social i humà de la societat i en l'eradicació de la pobresa;

[...]

o) Considerant que les persones amb discapacitat han de tenir l'oportunitat de participar activament en els processos d'adopció de decisions sobre polítiques i programes, inclosos els que els afectin directament;

[...]

y) Convençuts que una convenció internacional àmplia i integral per promoure i protegir els drets i la dignitat de les persones amb discapacitat contribuirà significativament a pal·liar el profund desavantatge social de les persones amb discapacitat i promourà llur participació, en igualtat d'oportunitats, en els àmbits civil, polític, econòmic, social i cultural, tant en els països en desenvolupament com en els desenvolupats;

Article 3: Principis generals

c) La participació i la inclusió plenes i efectives en la societat;

Aquesta Convenció no només centra molts dels seus capítols en el dret a la participació, sinó que en dedica alguns a defensar el dret de manera directa. Ho podem observar als següents articles:

Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat

Els estats part en aquesta Convenció reconeixen el dret en igualtat de condicions de totes les persones amb discapacitat a viure en la comunitat, amb opcions iguals a les de les altres, i adoptaran mesures efectives i pertinents per facilitar el ple gaudi d'aquest dret per part de les persones amb discapacitat i la seva plena inclusió i participació en la comunitat, [...]:

Article 21. Llibertat d'expressió i d'opinió i accés a la informació

Els estats part adoptaran totes les mesures pertinents perquè les persones amb discapacitat puguin exercir el dret a la llibertat d'expressió i opinió, inclosa la llibertat d'aconseguir, rebre i facilitar informació i idees en igualtat de condicions amb les altres [...]:

La qüestió de la participació cada cop pren més força. Així, apareixen termes com autogestió o autodefensa, El concepte d'autogestió (o autodefensa)¹³ és un terme que prové de l'anglès *self-advocacy*, que es refereix al fet que

¹³ Aquesta definició està extreta de la pàgina Dincat (Discapacitat Intel·lectual de Catalunya). Segons aquest grup, l'autogestió o autodefensa, que sorgeix després de les noves definicions de la discapacitat intel·lectual de l'AAIDD, "és un moviment que vol trencar la tendència predominant fins fa poc, on eren altres (pares, professionals, institucions, administracions...) qui parlaven en nom seu. Ara es vol dotar els autogestors del suport que els calgui perquè puguin escollir i prendre decisions significatives en la seva vida dins la comunitat. Els grups d'autogestors esdevenen, així, espais de 'pràctica' i aprenentatge per a la participació a la societat, on cada participant pot expressar els seus desitjos i necessitats." A http://www.dincat.cat/ca/les-persones-amb-discapacitat-intel·lectual-demanen-ser-escollades_2056, recuperat el 23 de maig de 2010.

persones amb discapacitat intel·lectual prenguin les seves decisions i es representin a sí mateixes.

És a dir, ningú té dret per decidir pels altres i, molt menys, a decidir si els altres són millors o pitjors tenint en compte les situacions discapacitants que pugui viure aquesta persona. I això és així, sobretot, si es té en compte que, moltes d'aquestes situacions, estan provocades per les persones que es creuen amb el dret de decidir qui és vàlid i qui no ho és.

1.3.2. La inclusió laboral com a element facilitador de la transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat

Un cop definit el concepte *transició a la vida adulta* i plantejada la importància del paper del treball per a realitzar aquest procés de manera satisfactòria, aquest apartat pretén abordar la inclusió laboral com a eina facilitadora de la transició a la vida adulta per a les persones amb discapacitat.

Qualsevol persona necessita treballar, tant per aconseguir la independència econòmica com la física respecte a la protecció dels pares i/o de l'entorn social on viu. El fet de desenvolupar una feina afavoreix el sentiment de pertinença a un col·lectiu, permet estar dins del sector de persones actives que participen de diferents espais i situacions que, no treballant, no es podrien gaudir.

És un fet evident que les persones que no tenen una activitat laboral desenvolupen sentiments de baixa autoestima i veuen disminuït el seu autoconcepte. Si a aquesta situació s'hi afegeix viure una discapacitat i/o la protecció familiar i/o institucional, la pròpia imatge es pot veure encara més perjudicada. Per aquest motiu, si l'entorn és capaç de veure les persones amb discapacitat com a membres actius i productius de la societat, les famílies poden sentir-se amb més llibertat per disposar de la seva pròpia vida.

Si emmarquem dins d'una perspectiva històrica la preocupació per la inserció al món del treball de les persones amb discapacitat, al nostre país aquesta va començar a ser un tema de debat a mitjans de la dècada dels 70 del segle XX, ja que fins aleshores s'havia fet poc en aquest sentit (Unitat de Promoció i Desenvolupament de les Comarques Gironines, 2000). L'exclusió social de les persones amb discapacitat era un fet habitual. Cal tenir en compte que moltes d'elles no participaven de cap acció social amb el seu entorn, bé per trobar-se en situació d'aïllament a la pròpia llar, bé per viure en centres d'internament. Per

tant, no ha d'estranyar que l'exclusió del món del treball hagi estat durant molt anys una de les principals causes que ha portat aquest col·lectiu a una situació d'abandonament i marginació.

Com amb qualsevol altre col·lectiu en situació desafavorida es posa de manifest la necessitat de fer real tota la legislació corresponent i aconseguir que les persones amb discapacitat disposin de les mateixes oportunitats que la resta de la població a l'hora d'accedir al mercat laboral, ja que solament així serà possible una millor qualitat de vida i, per tant, un major nivell d'autonomia. El seu accés al treball ordinari¹⁴ no només comporta beneficis personals per aquests treballadors, sinó que es converteix en un instrument de socialització ja que la persona descobreix situacions diferents a les del propi nucli familiar i escolar.

El treball ocupa un lloc central a la vida i és un element clau d'inclusió que ha estat reconegut com a dret social; per això, des de les Nacions Unides s'estableix que els Estats han de reconèixer el principi que les persones amb discapacitat han d'estar facultades per exercir els drets humans, en particular en matèria d'ocupació (Unitat de Promoció i Desenvolupament de les Comarques Gironines, 2000).

Actualment es reconeix plenament el dret al treball de les persones amb discapacitat, com a via de participació en la comunitat i dimensió necessària per a la inclusió sociolaboral. Tot i així, encara que cada vegada són més les persones amb discapacitat que s'incorporen a llocs de treball ordinari, el cert és que aquestes persones experimenten serioses dificultats per aconseguir trobar i mantenir una feina (Pallisera, Fullana, Soler i Vilà, 2002).

Si tenim en compte que s'ha demostrat que les persones amb discapacitat tenen una alta motivació per treballar, uns índexs d'absentisme molt baixos i que el seu rendiment s'incrementa al llarg de la seva funció laboral, quins poden ser els factors que dificulten el seu accés al món laboral? La falta de llocs adaptats, (el cost de l'adaptació tant econòmic com de voluntat), l'existència de barreres arquitectòniques i socials, així com l'aparició d'estereotips infundats sobre el seu rendiment i potencialitats podrien aparèixer com a candidats en una possible llista. Com diuen Rosselló i Verger (2008, p. 185) *"cal renunciar a un concepte*

¹⁴ El plantejament treball ordinari com a alternativa normalitzadora al treball protegit es desenvolupa al Capítol II d'aquest estudi.

segregacionista i marginalitzador d'aquest col·lectiu en l'educació, el treball i altres esferes vitals."

Què es pot fer per reduir aquests factors dificultants? Les diferents administracions competents han intentat desenvolupar mesures de discriminació positiva dirigides a eliminar els desavantatges d'aquest col·lectiu (quota de reserva, incentius per a la contractació, subvencions per a l'establiment per compte propi, entre d'altres), recollides a diferents legislacions com, per exemple: la Llei 13/1982 de 7 d'abril, d'Integració Social dels Minusvàlids (més coneguda com la LISMI), o la més recent Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'Igualtat d'Oportunitats, no Discriminació i Accessibilitat Universal de les Persones amb Discapacitat (LIONDAU). Però les dades mostren que s'està lluny d'aconseguir la plena inclusió de la persona amb discapacitat al mercat productiu. Potser un element que, tot i la legislació vigent, no facilita la plena incorporació és que aquestes mateixes administracions no l'apliquen en la seva totalitat¹⁵ o que s'han creat situacions alternatives que no obliguen a l'empresari a la contractació de persones amb discapacitat¹⁶. D'altra banda, tampoc es pot oblidar que, ja en la LISMI, es preveien d'altres entorns laborals, no ordinaris, per a les persones amb discapacitats: els Centres Especials de Treball, els Centres Ocupacionals, etc., entorns amb una voluntat final integradora, però amb un desenvolupament real més aviat segregador i poc inclusiu.

No lluny d'aquesta idea, Rosselló i Verger (2008) ja marquen quines són les premisses que permetin assolir l'objectiu del treball. Segons els autors (2008, p. 184) aquests són:

- *Les persones amb discapacitat no conformen ni un grup homogeni ni un grup uniforme.*
- *Les capacitats de les persones amb discapacitat presenten certs tipus de limitació que repercuteix de forma més o menys significativa en el seu rendiment i les seves activitats [...] aquestes venen acompanyades d'una sèrie de capacitats, possibilitats i potencialitats que es podrien i s'haurien de desenvolupar.*
- *El principi de normalització i promoció de l'acció social, adreçada a abolir la discriminació i l'exclusió del grup de persones amb discapacitat. Aquest principi s'ha d'integrar al plantejament general de societat de forma que [...] facilitin una vida normal i la participació de tots en la societat.*

¹⁵ El cas de la LISMI és el més evident. Tot i les revisions posteriors que s'han fet sobre aquesta llei (revolucionària en el moment de la seva aprovació) encara hi ha factors que no s'han desenvolupat, com ara la supressió de les barreres arquitectòniques, només per posar un exemple.

¹⁶ Vegi's l'apartat 2.2. el Capítol II.

Seguint amb el reconeixement de la inclusió laboral com a element integrador de les persones amb discapacitat, el Departament d'Empresa i Ocupació¹⁷ de la Generalitat de Catalunya va editar l'any 2008 el document *Estratègia per a la inserció laboral de les persones amb discapacitat a Catalunya, 2008-2010*. Aquest document marca com a una de les seves prioritats "atraure i mantenir el màxim nombre de persones amb discapacitat al mercat de treball, com a una via essencial per a la seva autonomia social i perquè puguin posar en joc totes les seves potencialitats" (p. 10). És a dir, torna a aparèixer com a element bàsic l'autonomia de les persones amb discapacitat. En aquest mateix sentit, un dels seus principis bàsics és tenir la convicció que el treball remunerat és l'element que facilita la inclusió social i l'assoliment de l'autonomia.

El Grup de Recerca en la Diversitat (Departament de Pedagogia de la Universitat de Girona) ha realitzat un estudi sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en el qual es valora la incidència de la inserció laboral al mercat ordinari en els treballadors/es amb discapacitat (Pallisera, Barrachina, Fullana, Lobato i Vilà, 2001). En aquest treball, es diferencien dues dimensions: canvis personals i canvis relacionals. El terme canvis personals inclou: canvis de tipus emocional, satisfacció i/o frustració, caràcter, autonomia, hàbits personals, hàbits relacionats amb el desenvolupament d'un ofici, responsabilitat, la concepció d'un ofici, participació i/o col·laboració en altres entorns, motivació, etc. Pel que fa a canvis relacionals es parla de l'establiment de noves amistats a l'entorn laboral i en els serveis d'inserció, de la millora en les relacions socials ja establertes, de l'augment de les competències personals i manteniment de relacions socials (fluïdesa en el tracte, hàbits de conversa, com dirigir-se a una persona, etc.), etc.

Segons aquest estudi d'àmbit gironí, la major part dels treballadors/es experimenten importants canvis a nivell emocional, en maduració i autonomia, en la imatge personal, en la participació en activitats de la llar, i fins i tot, alguns casos, s'emancipen de la llar familiar. Les famílies destaquen l'estabilitat emocional que els aporta un treball al seu fill/a; consideren molt important els aspectes d'equilibri en la convivència familiar i destaquen la formació rebuda en els serveis d'inserció i la inserció laboral com un factor que ha incidit sobre les emocions, els sentiments i la tranquil·litat necessària per a un ambient familiar més idoni. L'evolució que han vist en els seus fills/es, quant a la concepció de la

¹⁷ En el moment de l'edició del document Departament de Treball.

feina (graus de responsabilitat, rutines establertes, compliment de tasques...), és també un altre canvi significatiu que comporta la inserció laboral.

Per tant, tots els indicis apunten al treball com a factor que facilita la inclusió social i, sobretot, que millora l'autopercepció i la qualitat de vida de les persones amb discapacitat. Tot i això, convé no deixar de banda que, tal i com afirmen Jenaro i Flores (2009), també pot comportar riscos psicosocials derivats de les demandes laborals (físiques, cognitives i/o emocionals) i els recursos (aspectes que redueixen les demandes i que estimulen el creixement personal, l'aprenentatge, etc.). Les recerques realitzades a Espanya des del Instituto Universitario de Integración en la Comunidad de la Universidad de Salamanca (INICO) per Jenaro i Flores (2009), mostren que existeix "burnout" en els treballadors de centres especials de treball i en les experiències de treball amb suport que van analitzar. Cal que avancin les recerques en aquest camp per poder analitzar amb més profunditat si existeixen diferències més clares entre els treballadors de sectors més protegits i els que estan inserits a l'empresa ordinària.

Per concloure aquest capítol, és important remarcar que la incorporació al món del treball de les persones amb discapacitat ha passat de ser un tema de debat a ser un tema de reivindicació. La persona amb discapacitat, com a membre d'una societat, ha de tenir les obligacions pròpies d'un integrant més, però abans, tal i com hem mostra la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (ONU, 2006), se li han de concedir els drets que li permetin el desenvolupament i realització personal dins la comunitat. Aquest fet seria possible si no fos perquè encara existeixen massa punts de vista que tendeixen a excloure a la persona amb discapacitat de l'accés al treball. I, el més curiós, és que moltes d'aquestes idees estan àmpliament difoses i gaudeixen de suport (de vegades, mig amagat) d'alguns col·lectius creats, paradoxalment, per atendre i donar suport a aquestes persones.

L'accés a la vida adulta requereix (Rosselló i Verger, 2008, p. 199) "*oblidar-se dels falsos estereotips que persisteixen a la societat i eliminar els dubtes, vacil·lacions i la falta de confiança.*"

CAPÍTOL II: El paper de la formació sociolaboral en la inclusió laboral de persones amb discapacitat

2.1. Introducció

Assumits els conceptes d'inclusió i de qualitat de vida i, un cop analitzada la importància de la transició a la vida adulta per a les persones amb discapacitat i la de la inserció laboral com a element que facilita aquest pas, aquest capítol se centra en la formació sociolaboral i la seva cabdal relació amb la inclusió laboral d'aquestes persones.

L'estructura d'aquest capítol vol presentar les diferents accions que es porten a terme en relació amb la formació sociolaboral de les persones amb discapacitat per aconseguir la seva inclusió laboral. En primer lloc, abans de centrar-nos en el paper de la formació sociolaboral, s'introdueix el context normatiu a l'Estat espanyol pel que fa a la integració laboral de les persones amb discapacitat; pensem que és el que ens ha de servir de base per als posteriors punts que es desenvolupen.

Seguidament, es presentaran els beneficis de la formació com a factor que incideix en la millora dels processos d'inclusió laboral. En segon lloc es parla de les dimensions formatives que més incideixen en el processos d'inclusió laboral, és a dir, la formació prèvia, la formació en pràctiques i al lloc de treball i el seguiment d'aquesta formació.

2.2. La inclusió laboral de les persones amb discapacitat. Una breu revisió normativa a l'Estat espanyol

Per si un cas la Declaració Universal dels Drets Humans de 1950 i la Constitució Espanyola de 1978 no fossin suficient (a més d'altres documents relacionats amb el tema que també reconeixen el dret al treball de les persones amb discapacitat i recullen els principis de normalització, integració, igualtat d'oportunitats i respecte a la diferència), hi ha un document a l'Estat espanyol, esmentat al Capítol I, que legitima la inserció laboral de les persones amb discapacitat en el marc del mercat ordinari de treball: la Llei 13/1982 de 7 d'abril, d'Integració Social dels Minusvàlids (LISMI). Aquesta Llei hauria de ser l'origen de totes les accions adreçades a la promoció educativa, cultural, laboral i social de

les persones amb discapacitat¹⁸. La LISMI indica que aquestes accions s'han de portar a terme mitjançant la inclusió en les institucions de caràcter general, excepte quan per les característiques de les seves minusvalideses necessitin una atenció peculiar a través de serveis i centres especials (art. 6).

La LISMI reserva tot el Títol VII a la integració laboral de les persones amb discapacitat. S'estableix un sistema gradual d'integració que té com objectiu bàsic la incorporació en el sistema ordinari de treball; només en els casos en què això no sigui possible, es farà mitjançant la fórmula de treball protegit (art. 37). Les Oficines de Treball tenen l'obligació de portar un registre de treballadors amb discapacitat que hagin fet demanda de feina i els poders públics han de garantir la coordinació entre aquestes oficines i els equips multiprofessionals qualificadors de les discapacitats. Aquí ja es troba la primera dificultat real. Les Oficines de Treball de la Generalitat (OTG) no porten un cens real de les persones amb discapacitat que són demandants de treball. Per tant, si les entitats relacionades en aquest primer estadi (OTG, Equips qualificadors, etc.) no fan aquest treball, és molt difícil que s'aconsegueixi aquesta pretesa inclusió laboral de les persones que, tot i la seva discapacitat, tenen potencialitats laborals evidents. Cal dir, però, que a l'abril de 2010 el Servei Català d'Ocupació va publicar les primeres dades sobre persones amb discapacitat i treball dins de l'Observatori del Treball. Pot ser una mostra de la possible intenció de canviar la dinàmica que s'havia descrit en anteriors línies.

Com ja s'apuntava anteriorment, la LISMI contempla la integració de la persona amb discapacitat (art. 37) *"en el sistema ordinari de treball o, en el seu defecte, la seva incorporació al sistema productiu mitjançant la fórmula especial de treball protegit"*. Si s'analitzen les **mesures per a la integració en el sistema ordinari de treball**, aquestes es basen en:

- L'obligació de les empreses públiques i privades que tinguin un número de treballadors fixos que excedeixi de 50 a donar feina a un número de treballadors minusvàlids no inferior al 2 per 100 de la plantilla (art. 38.1). Davant del no compliment d'aquest article i de la impossibilitat de l'Estat per controlar i sancionar les empreses que no el respectaven, s'aprova el Reial Decret 27/2000, de 14 de gener, pel qual s'estableixen mesures alternatives de caràcter excepcional al compliment de la quota de reserva del 2 per 100

¹⁸ La utilització del condicional en aquest paràgraf ve donada per, com ja s'apuntava al Capítol I, la incapacitat dels diferents Governos per vetllar pel seu compliment en més d'un aspecte.

a favor de treballadors discapacitats en empreses de 50 o més treballadors. Aquest decret marca al seu article 2 les següents mesures alternatives:

- 1.ª Realització d'un contracte mercantil o civil amb un Centre especial de treball, o amb un treballador autònom discapacitat, per al subministrament de matèries primeres, maquinària, bens d'equip, o de qualsevol altre tipus de bens necessaris per al normal desenvolupament de l'activitat de l'empresa que opta per aquesta mesura.
 - 2.ª Realització d'un contracte mercantil o amb un Centre especial de treball, o amb un treballador autònom discapacitat, per a la prestació de serveis aliens i accessoris a l'activitat normal de l'empresa.
 - 3.ª Realització de donacions i d'accions de patrocini, sempre de caràcter monetari, per al desenvolupament d'activitats d'inserció laboral i de creació de treball de persones amb discapacitat, quan l'entitat beneficiària d'aquestes accions de col·laboració sigui una fundació o una associació d'utilitat pública l'objecte social de la qual sigui, entre d'altres, la formació professional, la inserció laboral o la creació de treball en favor dels minusvàlids que permeti la creació de llocs de treball per als mateixos i, finalment, la seva integració en el mercat de treball.
- A l'article 38.4 diu que Es fomentarà la feina dels treballadors minusvàlids mitjançant l'establiment d'ajudes que facilitin la seva integració laboral. Aquests ajuts podran consistir en subvencions o préstecs per a l'adaptació dels llocs de treball, l'eliminació de barreres arquitectòniques que dificultin el seu accés i mobilitat en els Centres de producció, la possibilitat d'establir-se com a treballadors autònoms, el pagament de las quotes de la Seguretat Social i [...] especialment la promoció de Cooperatives

En un intent de regular el pas del treball protegit al treball en una empresa ordinària, s'aprova el Reial Decret 290/2004, de 20 de febrer, pel qual s'estableixen els enclavaments laborals com a mesura de foment de l'ocupació de les persones amb discapacitat. El concepte "enclavament laboral" queda descrit a l'article 1.2.:

2. S'entén per enclavament laboral el contracte entre una empresa del mercat ordinari de treball, anomenada empresa col·laboradora, i un centre especial d'ocupació per a la realització d'obres o serveis que tinguin una relació directa amb l'activitat normal d'aquella i per a la realització de la qual un grup de

treballadors amb discapacitat del centre especial d'ocupació s'hagi de desplaçar temporalment al centre de treball de l'empresa col·laboradora.

La incorporació d'aquesta figura provoca que aparegui el Reial Decret 364/2005, de 8 d'abril, pel qual es regula el compliment alternatiu amb caràcter excepcional de la quota de reserva en favor dels treballadors amb discapacitat¹⁹, i que inclou aquest recurs al seu article 1 com una quarta mesura alternativa, més inclusiva que les anteriors.

Quan es dóna, doncs, la **fórmula especial de treball protegit**? La LISMI, en el seu article 41.1 diu que

Els minusvàlids que per raó de la naturalesa o de les conseqüències de les seves minusvalideses no puguin, provisionalment o definitivament, exercir una activitat laboral en les condicions habituals, hauran de ser contractats en Centres Especials de Treball, quan la seva capacitat de treball sigui igual o superior a un percentatge de la capacitat habitual que es fixarà per la corresponent norma reguladora de la relació laboral de caràcter especial dels treballadors minusvàlids que prestin els seus serveis en Centres Especials de Treball.

El treball protegit o centre especial de treball (CET) té la finalitat de realitzar un treball productiu, oferint una remuneració i serveis d'ajustament personal i social, així com d'afavorir el pas a l'empresa ordinària (art. 42). La plantilla del CET ha d'estar integrada majoritàriament –o totalment– per treballadors amb discapacitat i l'administració pot subvencionar fins el 50% del salari mínim interprofessional, a més del 100% de la quota patronal. A més, per la creació de cada lloc de treball estable es podrà percebre una compensació econòmica. Aquesta opció laboral del CET es considera treball protegit, perquè les subvencions no són com les que es preveuen en l'empresa ordinària.

Per últim, la LISMI diu (article 41.2) que “Quan la capacitat residual dels minusvàlids no assoleixi el percentatge establert a l'apartat anterior, accediran en el seu cas als Centres Ocupacionals”. Cal dir que el Títol VIII correspon als Serveis Socials, la qual cosa ja marca una diferència bàsica en la concepció laboral. L'article 53 marca la finalitat dels serveis especialitzats.

¹⁹ Aquest nou Reial Decret deroga el 27/2000, de 14 de gener, esmentat anteriorment en aquest mateix capítol.

Assegurar els serveis de teràpia ocupacional i d'ajustament personal i social als minusvàlids als quals la seva acusada minusvalidesa temporal o permanent els impedeixi la seva integració a una Empresa o en un Centre Especial de Treball.

És a dir, hi ha una obligació legal (més enllà de la que queda recollida a la Constitució Espanyola) de crear llocs de treball i, només quan no sigui possible, es crearan els CET i/o els Centres Ocupacionals (CO). Com ja s'ha mostrat, la tendència de l'Estat (que és qui regula en aquest cas) no sembla estar adreçada a la inclusió laboral de les persones amb discapacitat en entorns normalitzats o ordinaris de treball, més aviat el contrari, ja que no afavoreix que es compleixi la legislació de 1982. D'aquesta manera es perd, de certa manera, l'esperit inclusiu de la Llei.

En aquest sentit, com afirmen Hueso i García (1999), la inserció sociolaboral de les persones amb discapacitat es plantejava com un procés de caràcter polític, econòmic, social i ètic, que s'impulsava aprofundint en el millor coneixement i anàlisi de la situació, que es projectava cap a un futur amb equitat i que requeria la col·laboració d'organitzacions, institucions, administracions públiques i comunitats autònomes i els propis interessats perquè poguessin ser eficaces les accions que s'executaven des de qualsevol àmbit. Una dècada després, Echegaray (2010) reivindica la defensa del dret al treball per a les persones amb discapacitat sense les mesures coercitives que, d'altra banda, no han resultat gens efectives de cara a la inclusió laboral d'aquest col·lectiu. Garcia (2010) mostra la incongruència d'aquestes polítiques quan afirma que, tot i que les bonificacions per contractar un/a treballador/a amb discapacitat són les més altes, la taxa d'atur continua sent alta en el col·lectiu. Echegaray (2010, p. 32) creu que *“és un tema que ha d'abordar-se des de la seva dimensió social, intentant crear l'ambient necessari per a què la societat, i més específicament les empreses, es sensibilitzin davant una situació que desconeixen”*.

2.3. La formació i la seva incidència en els processos d'inclusió laboral de les persones amb discapacitat

Les diferents etapes educatives són aquells moments en els quals les persones amb discapacitat adquireixen un major grau d'autonomia gràcies a la formació rebuda, fet que lògicament pot facilitar la seva inserció laboral.

Es pot parlar de dos grans moments del procés d'inserció laboral: la formació prèvia a la inserció i la formació de pràctiques en el lloc de treball.

2.3.1. Formació prèvia

La formació laboral prèvia és aquella en la qual s'aprofundeix en el coneixement del treballador (actituds, habilitats, motivacions, etc.), preparant-lo perquè adquireixi un nivell adequat com a prerequisit a la integració laboral. En aquest nivell es treballen les competències i habilitats que fan referència directa al món laboral: coneixement de les diferents professions del mercat laboral, què significa el fet de treballar, drets i deures del treballador, tipus de contracte, hàbits laborals, etc. Juntament amb aquestes competències es posa de manifest que el nivell de formació acadèmica dels treballadors/es també pot contribuir molt positivament en els processos d'inclusió laboral encara que no tingui la mateixa rellevància que les competències sociopersonals (Pallisera, Vilà, et al., 2003).

En aquest punt 2.3.1. s'ofereix una breu contextualització de les diferents accions formatives prèvies a la inclusió laboral que es poden donar si parlem de persones amb discapacitat. Cal especificar que posteriorment, en el Capítol III, es fa una àmplia descripció dels programes de formació sociolaboral de caràcter no específic. No cal tornar a recordar que l'objectiu d'aquest estudi és mantenir-se sempre dins dels principis, de la filosofia de la inclusió. Així doncs, en primer lloc es revisa la formació sociolaboral a l'ensenyament obligatori, per passar, tot seguit a la formació del mateix caràcter que s'imparteix als serveis d'inserció.

2.3.1.1. La formació sociolaboral a l'ensenyament obligatori

L'orientació i formació sociolaboral no ha estat tradicionalment un contingut treballat en les etapes d'ensenyament obligatori. Tot i això, la LOE contempla al Capítol III, que fa referència a l'Educació Secundària Obligatòria (ESO), els següents Principis generals (art. 22):

- 2. La finalitat de l'educació secundària obligatòria consisteix a aconseguir que els i les alumnes adquireixin els elements bàsics de la cultura, especialment en els seus aspectes humanístic, artístic, científic i tecnològic; desenvolupar i consolidar en ells hàbits d'estudi i de treball; preparar-los per a la seva incorporació a estudis posteriors i per a la seva inserció laboral i formar-los per a l'exercici dels seus drets i obligacions a la vida com a ciutadans.*

3. A l'educació secundària obligatòria es prestarà especial atenció a l'orientació educativa i professional de l'alumnat.

A Catalunya, la recentment aprovada, i no exempta de polèmica, Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació fa referència a l'orientació professional a secundària al Capítol II, Ensenyaments de règim general, a l'article 59 que tracta de manera específica l'etapa de l'ESO. Al seu punt 6, aquest article diu:

En l'educació secundària obligatòria, s'ha de garantir un sistema global d'orientació professional i acadèmica que permeti als alumnes conèixer les característiques del sistema formatiu i productiu a fi d'escollir les opcions formatives adequades a llurs aptituds i preferències.

També podem trobar referències al Títol VI, Dels centres educatius, Capítol II, que descriu els Criteris per a l'organització pedagògica dels centres, i més concretament en l'article que es centra en l'educació bàsica (79.6), que remarca la necessitat d'una especial preparació del professorat que ha d'impartir aquesta formació:

En l'educació secundària obligatòria, l'atenció docent s'ha d'organitzar equilibrant l'especialització curricular del professorat amb la necessària globalitat de l'acció educativa, i s'hi ha de potenciar la tutoria i l'orientació acadèmica i professional. En concordança, s'ha de promoure la polivalència curricular del professorat que actua sobre un mateix grup d'alumnes, tenint en compte la seva especialització i formació.

Però tot i estar aprovada, la LOE encara no s'ha implementat completament, així que encara és aviat per saber quin serà el nivell de desenvolupament de l'orientació educativa i professional en aquesta etapa educativa. Per aquest motiu, aquest punt fa una anàlisi de la situació viscuda educativament fins al moment quant a la formació sociolaboral dins de l'ensenyament obligatori. Cal començar, doncs, dient que fins avui, la preparació per a la transició cap a l'edat adulta i la vida activa solament es troba present de manera anecdòtica en alguns crèdits variables²⁰ (Recerca de feina, Habilitats socials, etc.) d'alguns centres de secundària i en algunes accions puntuals dels professionals especialistes dels centres educatius: processos grupals d'orientació acadèmica

²⁰ El Decret 75/1996, de 5 de març, pel qual s'estableix l'ordenació dels crèdits variables de l'educació secundària obligatòria, els defineix com a "unitats de programació que conformen els ensenyaments de caràcter optatiu de l'etapa d'educació secundària obligatòria tot tenint en compte els objectius generals de l'etapa. El seu objectiu principal és atendre la diversitat de l'alumnat pel que fa als seus interessos, motivacions i capacitats. També han de contribuir a l'orientació personal, acadèmica i professional, a l'educació en la presa de decisions i a consolidar la formació que permeti a l'alumnat incorporar-se al món laboral o prosseguir els estudis de l'educació secundària postobligatòria." (DOGC Núm. 2180 (1996))

i/o laboral a centres de primària o d'ESO portats a terme per professionals dels Equips d'Atenció Psicopedagògica (EAP) o pels psicopedagogs de centre. Per tant, en bona manera s'oblida la necessitat de capacitar l'alumnat de l'ensenyament obligatori (especialment en l'etapa de secundària) en continguts específics del món laboral d'avui, en tècniques de recerca de feina, en habilitats sociopersonals relacionades amb l'activitat laboral, etc. Tampoc es desenvolupen orientacions personalitzades que facilitin a l'alumnat un autoconeixement de les pròpies competències i interessos, en vistes a una presa de decisions ajustada a les seves característiques psicològiques, socials i personals, i realista amb les opcions que actualment ofereix el mercat laboral (Pallisera, Valls i Vilà, 2003).

Aquest fet és important per a tot l'alumnat, però encara ho és més per a aquells que tenen alguna discapacitat, ja que la seva incorporació a la vida laboral activa parteix d'una situació de desavantatge en massa ocasions de naturalesa social: poca formació en el desenvolupament d'autonomia i en la capacitat de presa de decisió sobre el propi itinerari educatiu i professional, poc treball realitzat pel que fa a habilitats de relació sociopersonal, dificultats que arriben des de l'entorn educatiu i/o laboral, etc. (Vilà i Pallisera, 2006)

D'altra banda, alguns estudis (Alomar, 2004; Pallisera, Valls i Vilà, 2003) posen de manifest que els participants en els projectes d'inclusió laboral al mercat ordinari que provenen d'una escolarització realitzada en un centre d'Educació Especial acostumen a tenir una millor formació de base pel que fa a coneixements i aprenentatges instrumentals (lectoescriptura, fonaments matemàtics...) i, en canvi, els que provenen d'una escolarització en centres ordinaris solen tenir més ben assolides les habilitats sociopersonals (habilitats socials i relacionals, seguretat, iniciativa, responsabilitat, comunicació, autoestima, autonomia, etc.). Ja hem esmentat amb anterioritat com la inclusió educativa afavoreix el desenvolupament de les persones en igualtat de condicions i com, en el cas de les persones amb discapacitat, això afavoria a l'autoconcepte i a la percepció d'allò que es podia arribar a aconseguir. És possible que la diferència en les competències apreses estigui en relació a què en els itineraris de diversificació curricular es pot donar una altra forma d'exclusió relacionada amb que es demani menys a aquests alumnes per la seva discapacitat en els aprenentatges instrumentals i, per tant, s'apregui menys (Escudero et al, 2009). Per tant, quant al tipus de centre (ordinari/especial) que sembla que pot afavorir el treball en

espais ordinaris, Pallisera, Vilà, et al. (2003); Alomar (2004) i Myklebust (2010), coincideixen a mostrar que hi ha una tendència per part dels professionals experts a valorar el centre ordinari com a potencial afavoridor de posteriors insercions, ja que en un entorn normalitzat les persones amb dificultats es troben amb un context més exigent que els demana treballar per créixer sobretot en recursos personals i socials. Tot i això, a la pràctica no hi ha una diferència significativa entre les modalitats d'escolarització prèvia i l'èxit de les insercions. Sembla clar que, el que cal garantir és que l'atenció educativa que s'adreça a l'alumnat al centre on sigui escolaritzat estigui basada en les seves necessitats de suport i que tingui en compte, entre altres, la formació d'aquestes habilitats que faciliten l'establiment de relacions en entorns ordinaris. Cal dir que estudis recents²¹ (Myklebust, 2010) donen com a resultat principal que els estudiants amb necessitats especials situats a una classe comuna tenen una major adquisició de competències i, sobretot, major independència econòmica a la seva vida adulta.

Com ja s'apuntava al Capítol I, la transició a la vida adulta requereix una sòlida preparació durant l'etapa de secundària, que ha de tenir com a base un currículum que, a més de formar acadèmicament als estudiants, estigui enfocat al món laboral i a l'adaptació a la vida comunitària, sempre tenint en compte que aquest currículum es pot transformar en la referència per dir qui està inclòs i qui no (Escudero, 2005). Com bé diu Echeita (2006, p. 98) *“els estudiants no poden considerar-se inclosos fins que no adquireixin les aptituds necessàries per exercir els seus drets de ciutadans i per tenir accés a una feina digna.”*

Santana, Feliciano i Cruz (2010) afirmen que els principis d'un programa d'orientació sociolaboral han d'afavorir l'autoorientació, estimular l'esperit d'iniciativa i aprendre a informar-se per a què sigui realment efectiva. Marquen cinc blocs temàtics que farien d'aquesta, una orientació dins del currículum, més amplia i efectiva:

1. Coneixement d'un mateix.
2. Panoràmica de l'oferta educativa.
3. Coneixement del món laboral.
4. Estratègies per facilitar el procés de transició a la vida activa.

²¹ Aquest estudi es realitza a Noruega entre gairebé 500 alumnes adolescents amb necessitat de suport educatiu, i té com a objectiu la transició dins del centre educatiu cap a la vida adulta.

5. Anàlisi del procés de presa de decisions i reflexió al voltant de la construcció dels projecte personal de vida.

És a dir, es tractaria de donar eines més enllà de la resolució de test d'orientació professional que poques vegades tenen en compte les trajectòries dels estudiants. Aquestes serien eines molt adequades si anessin acompanyades paral·lelament d'una anàlisi en profunditat i de manera individual. Els blocs proposats per Santana et al (2010) estarien en línia amb els anteriorment plantejats per Vilà i Pallisera (2006). Les autores indiquen com a rellevant el treball de les habilitats referides a la comunicació i la relació amb els altres, així com la participació en la vida comunitària, sempre amb l'autoconeixement i la resolució de problemes relacionats amb el desenvolupament de rols socials adults com a eix central. En tots dos casos les conclusions són coincidents amb els resultats exposats per Rosselló i Verger (2008, p. 197), com a conseqüència d'un estudi realitzat a les Illes Balears amb persones amb discapacitat:

S'han detectat dos aspectes importants en l'orientació laboral: en primer lloc, el treball i l'atenció es centra excessivament en els períodes de transició; en segon lloc, el procés no inclou el desenvolupament d'unes competències socials bàsiques que afavoreixin la inclusió a la societat i en el treball des d'un punt de vista obert i flexible.

És a dir, no es posa prou èmfasi al treball de les habilitats socials de les persones amb discapacitat que han de conviure en entorns ordinaris.

Segons Saiz (a Macarulla i Saiz, 2009), per facilitar la transició a la vida adulta, amb especial èmfasi a la inclusió laboral, cal resoldre els punts on el sistema educatiu es mostra més feble:

- Resoldre contradiccions davant de possibles futurs itineraris: un alumne que acredita l'ESO no pot accedir a un Programa de Qualificació Professional Inicial (PQPI)²², ni d'altres trajectes formatius amb garanties d'èxit.
- "Manca d'una formació de transició al món laboral que prepari les noies i els nois amb un perfil determinat per accedir al mercat laboral ordinari mitjançant programes de treball amb suport." (Saiz, a Macarulla i Saiz, 2009, p. 32-33). L'autora reclama en aquest punt una etapa de formació de transició per als joves que acaben l'ESO sense la maduresa necessària per accedir al món laboral.

²² Vegeu Capítol III.

Per tant, sembla clar que caldrà buscar la col·laboració dels agents implicats (alumnat, pares, professorat, administracions, etc.) per permetre que totes les parts coneguin quines són les possibilitats existents més enllà de l'ESO (PQPI i/o altres alternatives formatives, etc.) en el territori en el qual desenvolupa la seva vida diària la persona amb discapacitat, així com per tenir informació sobre la realitat social, familiar i educativa dels alumnes (com es relaciona, quina xarxa social i de suport té, quines són les interaccions que desenvolupa amb els companys i quina és la seva qualitat, etc.). El disseny curricular ha de contemplar les característiques de l'entorn en el qual es desenvolupa, ja que, en cas contrari, existeix la possibilitat de crear situacions de formació que no s'ajusten a la demanda real.

2.3.1.2. La formació sociolaboral als serveis d'inserció

Tal i com es mostra en el punt 2.2. d'aquest Capítol II, existeixen diferents tipologies de serveis d'inserció laboral adreçades específicament a les persones amb discapacitat. Tot i que qualsevol mesura específica queda fora de la concepció inclusiva que s'ha defensat en l'anterior capítol, en aquest punt es fa una reflexió general sobre la formació prèvia als serveis d'inserció laboral per, posteriorment, presentar de manera més concreta la metodologia del Treball amb Suport (TAS).

Una de les funcions fonamentals del serveis d'inserció laboral és la formació sociolaboral prèvia que ofereixen als seus usuaris. Cal tenir en compte que el nivell de formació que tenen els usuaris en el moment d'entrar en el servei és variat i singular. És cert que aquest nivell és més aviat baix en les persones amb discapacitat psíquica, però també ho és que la majoria comparteixen la poca, per no dir nul·la, orientació laboral amb què arriben als serveis d'inserció. Així, doncs, es fa necessari que aquests serveis desenvolupin programes de formació sociolaboral.

Quines són les característiques necessàries d'aquests programes de formació sociolaboral que s'ofereixen des dels serveis d'inserció laboral? En els punts anteriors ja s'ha justificat la necessitat i la valoració que fan els empresaris que els futurs treballadors posseeixin habilitats socials, participatives i metodològiques, més que no pas unes grans habilitats tècniques. És a dir, el sector empresarial dóna gran importància a la capacitat del treballador per comunicar-se i

col·laborar amb els companys, per planificar i organitzar tasques de manera autònoma i, sobretot, per a donar resposta a problemes que puguin sorgir en el lloc de treball.

Per aquest motiu, en la majoria de serveis d'inserció es treballen amb intensitat les actituds laborals, l'autonomia i les habilitats sociopersonals. Aquest treball, juntament amb la necessitat de preparar als treballadors per a un món laboral constantment canviant, provoca que els programes estiguin orientats des d'una perspectiva global i polivalent, ja que els futurs treballadors hauran de tenir la capacitat d'adaptar-se a les diferents opcions que se'ls puguin anar presentant, més que no adreçar la formació a un treball en concret.

D'altra banda, també cal que els objectius professionals estiguin relacionats i adequats a les característiques individuals dels treballadors. Quan la formació està orientada a sectors laborals concrets, aquesta tasca d'encaix entre formació i característiques dels usuaris s'amplia als trets particulars de cada lloc de treball. Així, doncs, els serveis d'inserció laboral han de poder aconseguir la persona idònia per a aquell lloc de treball i que el lloc de treball sigui l'adequat per a aquella persona. Una tasca gens fàcil, però gratificant per a les tres parts quan s'aconsegueix. Abans d'entrar a analitzar el Treball amb suport, per finalitzar amb la formació en els serveis d'inserció, caldria comentar que sovint *"l'oferta formativa per a persones amb discapacitat no està directament relacionada amb les demandes de la població activa"* (Rosselló i Verger, 2008, p. 198) ja sigui perquè estan lligades a compromisos amb les Administracions, a ofertes antigues o a una nul·la intenció per adaptar-se als nous perfils que anteriorment esmentàvem com a importants per a la formació dels futurs treballadors.

El Treball amb Suport com a modalitat formativa d'inclusió laboral en el mercat ordinari

Com ja s'ha justificat en la introducció del punt sobre la formació prèvia en els serveis d'inserció laboral, una de les metodologies més inclusives pel que fa a les condicions laborals i de vida dels treballadors amb discapacitat és el TAS, tal i com afirmen diferents autors (Verdugo i Jenaro, 1993; Verdugo Jordan de Urries, Martín, Ruiz i Santamaria, 2009 i Departament de Treball, 2009), ja que permet no

només el creixement personal del treballador, sinó la millora de l'entorn comunitari (Alomar, 2007).

Aquesta modalitat formativa i d'inclusió laboral neix als anys setanta del s. XX als països anglosaxons. No és fins als anys noranta (s.XX) que es generen iniciatives d'aquest tipus a l'Estat espanyol. La legislació apareix en forma de Reial Decret 870/2007, de 2 de juliol, pel qual es regula el programa d'ocupació amb suport com a mesura de foment d'ocupació de persones amb discapacitat en el mercat ordinari de treball. Finalment, l'any 2009 el Departament d'Empresa i Ocupació²³ de la Generalitat de Catalunya presenta el Protocol marc del Treball amb Suport a Catalunya.

Treball amb Suport fa referència a la planificació dels serveis de formar, col·locar i assistir a un treballador amb discapacitat i de forma permanent, per part d'un preparador laboral, en un treball remunerat i competitiu en l'empresa ordinària; la intensitat i durada dels serveis serà tanta com sigui necessària per al manteniment i retenció del lloc de treball, a persones que aparentment només podrien treballar/estar en mitjans protegits (com els CET). Un altre tret a destacar d'aquests programes és l'atenció individualitzada, entesa dins d'una intervenció integral que comporta un treball amb la família, dotar l'alumne de la suficient autonomia personal i, sobretot, cercar un lloc de treball ajustat partint de les seves potencialitats.

La metodologia del Treball amb Suport, inicialment desenvolupada amb persones amb disminució psíquica, s'ha estès a altres col·lectius, com és el cas de les persones amb disminució física i sensorial, i permet experimentar noves formes de treballar i d'aprendre. En aquest sentit, el treball amb suport s'integra en la dinàmica d'una acció formativa, de manera que l'eix d'aquesta és una ocupació concreta, i en funció de les característiques de l'ocupació es van introduint els continguts, les destreses i les actituds que constitueixen la formació complementària.

El TAS, com a programa de formació ocupacional, parteix de l'anàlisi de les condicions reals dels col·lectius objecte d'intervenció. Utilitza un plantejament que pretén que aquestes persones adquireixin les qualificacions professionals específiques necessàries per accedir a un lloc de treball, alhora que també es

²³ En el moment de la publicació del Document Marc sobre el Treball amb Suport, Departament de Treball.

formin en diferents esquemes interpretatius funcionals que els permetin respondre a situacions professionals i humanes diverses en el seu entorn, sempre evidentment amb la finalitat d'impulsar la seva inclusió sociolaboral. La persona amb discapacitat es pot beneficiar del Treball amb Suport perquè se li ofereix l'oportunitat de desenvolupar un treball remunerat que li possibilita establir relacions, participar en la comunitat, desenvolupar habilitats, adquirir autosuficiència econòmica, exercitar la capacitat d'elecció (ja que en el treball s'enfronta a més oportunitats per haver d'escollir) i adquirir respecte i dignitat (Pallisera, Vilà, Fullana i Rius, 2007; Verdugo, Jordan, Martin et al., 2009).

Però aquests programes de TAS i les seves característiques organitzatives els fa dependents de subvencions puntuals en comptes de tenir un finançament més estable (Valls, Vilà, Pallisera, Cardona, Jiménez i Rius, 2002). Aquest fet implica que la seva existència està supeditada a l'arribada dels elements econòmics (normalment provenen de fons europeus per a la formació laboral) i a l'aprovació anual dels seus programes²⁴. Aquest aspecte explica la gran dificultat existent avui per mantenir i desenvolupar un equip de treball constant, ja que no hi ha mitjans de finançament per a les èpoques de l'any en les quals no hi ha programa. També dificulta el seguiment dels itineraris seguits per la persona un cop ja ha acabat la seva formació. Òbviament, aquest cúmul de situacions no afavoreixen el principi d'inclusió en el qual els programes s'adapten a les persones i no les persones als programes, ja que no es poden fer itineraris coherents amb les necessitats dels usuaris.

Des dels serveis de Treball amb Suport es reivindica una major coordinació entre les diferents iniciatives existents i que tenen (si més no en la teoria) una finalitat coincident. Aquesta coordinació no implicaria només als serveis, sinó a les administracions pertinents, ja que haurien d'establir mesures i normatives no discriminatòries per a tots. Llavors ja no caldria replantejar-se perquè un servei plenament inclusiu com aquest gaudeix de menys accions afavoridores per a la seva continuïtat a diferència d'altres entorns més segregadors (CET, CO, etc.). Un marc normatiu més complet i concret facilitaria l'orientació a les famílies i als professionals que han d'iniciar els processos d'inclusió laboral de les persones amb discapacitat. I qui sap si, en un futur, aquest marc normatiu facilitaria la

²⁴ Els programes que desenvolupen la metodologia TAS estan considerats com a Programes de Formació Sociolaboral pel Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya, dins de la modalitat d'Accions Integrades. Al Capítol III es desenvolupen àmpliament els Programes de Formació Sociolaboral i el seu funcionament.

inclusió dels futurs treballadors en els programes de formació sociolaboral que es descriuen en propers capítols d'aquest estudi.

Tot i que és llunyana en el temps la primera recomanació que el 1995 va recollir l'informe número 5 del Consell Econòmic i Social sobre la situació del treball de les persones amb discapacitat en el que es recomanava expressament incentivar iniciatives basades en la fórmula de treball amb suport (Jordan de Urrés i Verdugo, 2007), apareix finalment el Reial Decret 870/2007, de 2 de juliol, pel qual es regula el Programa de Treball amb Suport com a mesura de foment del treball de persones amb discapacitat en el mercat ordinari de treball. No per esperat aquest Reial Decret suposa el final de les reivindicacions. Per exemple, el finançament de figures educatives més enllà dels preparadors laborals no està contemplat, fet que dificulta que es pugui donar una atenció més àmplia en àrees com la valoració de les persones amb discapacitat i, sobretot, en l'orientació (aspecte del qual ja hem comentat la seva importància en la formació laboral). Per tant, malgrat els avenços segueix existint camí per recórrer cap a la veritable inclusió.

2.3.1.3. Formació de pràctiques

Sense deixar de donar importància a la formació sociolaboral prèvia rebuda de les diferents maneres que s'han descrit al punt 2.4.1., una de les dimensions formatives més importants i inclusives és la formació de pràctiques.

Les estades de pràctiques que es donen en situació real proporcionen una informació a l'equip educatiu molt significativa que permet valorar i fer previsions per a la futura inclusió de cada participant del programa. És important tenir en compte, però, que cal que estiguin relacionades amb les necessitats i interessos de l'usuari, i que han de ser desenvolupades en el moment formatiu que calgui. D'igual manera, han de poder ser ajustades en la seva durada segons convingui.

Santiago (2005) descriu els motius pels quals la formació de pràctiques és una de les dimensions més importants del procés. Així, afirma que proporcionen un coneixement a les persones que, per diverses causes, no han tingut cap experiència laboral o l'han tinguda molt limitada. En concret, parlant de persones amb discapacitat, per al col·lectiu amb discapacitat intel·lectual suposa un element facilitador del procés d'aprenentatge, ja que s'adapta a la

seva dificultat per conceptualitzar i transferir el que han après d'un entorn a un altre. Per als joves (de 16 a 25 anys, aproximadament) amb altres discapacitats que busquen el seu primer treball, les pràctiques permeten poder valorar de manera més realista les seves possibilitats i limitacions, i assolir així un cert nivell de seguretat i responsabilitat necessaris per ocupar una futura oferta. Per a les persones amb malaltia mental és un procés fonamental ja que els permet avançar de manera progressiva, respectant els ritmes de treball i adaptant-se a les necessitats del moment. El Protocol Marc del Departament de Treball sobre el Treball amb Suport a Catalunya no fa sinó que corroborar aquestes afirmacions quan diu que *"els objectius d'aquesta fase prèvia de formació són: millora d'hàbits, socialització, acceptació normativa, ajustar expectatives, acceptar limitacions, millorar coneixements..."* (Departament de Treball, 2009, p. 16)

Les pràctiques també suposen un avantatge en un altre sentit. Aquesta dimensió permet contactar amb empresaris de l'entorn per oferir/demanar una primera col·laboració sense que a l'empresa l'impliqui cap tipus de despesa ni de relació laboral. L'aspecte més positiu, però, és que afavoreix la sensibilització de les empreses i els seus treballadors en relació amb les possibilitats reals de treball de les persones amb discapacitat, mitjançant el coneixement del col·lectiu en situació laboral real. Aquest període també facilita a l'empresari/a la presa de decisions sobre la contractació de persones amb discapacitat intel·lectual o malaltia mental, que representen els col·lectius amb més complicacions en aquest sentit (Departament de Treball, 2009).

En les pràctiques de Treball amb Suport, apareix com a molt important la figura del preparador laboral, un professional que coordina aspectes que van des del transport del treballador, la necessitat d'utilitzar uniforme de treball, qüestions de Seguretat Social, etc. Però, fonamentalment, és qui ha d'establir un pla de formació sistemàtic per a l'aprenentatge de la tasca i les seves rutines, així com l'adaptació a les exigències organitzatives de l'entorn: comunicació, relació social en l'execució de la tasca, ús apropiat dels períodes de descans, etc. En aquest servei la formació comença el primer dia i pot durar setmanes o mesos; i això depèn de la qualitat del pla del preparador laboral, el grau de capacitat del treballador amb suport i de la complexitat/qualificació del lloc de treball. De qualsevol manera, el pla ha de tenir les següents fases: objectius i metodologia, formació inicial, adquisició de competències, estabilització i manteniment i retirada progressiva de suport intensiu.

Caldria remarcar que les pràctiques (en els casos de futurs treballadors amb o sense discapacitat) han de ser prou flexibles per permetre la seva ubicació en diferents moments de la formació, la qual cosa facilitaria conèixer les característiques dels futurs treballadors, sobretot si s'ubiquessin al principi de la formació. També cal, per fer més fàcil el desenvolupament de les pràctiques, que estiguin ben definides i amb una gran relació entre les competències i habilitats de l'usuari i el lloc de treball que s'haurà de desenvolupar.

Tot i que cada cop s'amplia més el ventall d'empreses i empresaris que faciliten un espai de pràctiques, una de les tasques més dificultoses continua sent la prospecció de nous llocs per part dels integradors laborals. S'ha de tenir en compte que l'empresari rep l'encàrrec de formar a una persona mentre continua amb la seva activitat laboral. És cert que, com ja s'ha dit anteriorment en aquest mateix punt, tenir un alumne en situació de pràctiques no suposa cap despesa econòmica ni, per suposat, cap relació contractual ni amb l'alumne ni amb el servei que realitza la formació més enllà del document que estableix les condicions de les pràctiques. Però també és una realitat que no hi ha cap tipus de contrapartides ni econòmiques ni fiscals pel fet de tenir un alumne en pràctiques. Un dels pocs elements que poden afavorir la col·laboració de les empreses en l'acolliment d'alumnes en pràctiques és una hipotètica possibilitat de formar al que podria ser un futur treballador de l'empresa.

Hi ha poc o pràcticament cap suport per part de les administracions competents (ajuntaments, diputacions, etc.) per a la promoció d'aquestes metodologies. L'ajuda que podria arribar des dels organismes oficials podria ser (més enllà del normatiu i/o econòmic) en forma de borsa d'empreses. És a dir, que fos la mateixa administració (local, autonòmica, estatal) la que aportés els seus contactes, la seva xarxa d'empreses als serveis d'inserció o als centres de formació sociolaboral. Atès que això, avui en dia, no funciona amb aquest sistema, és important que els equips educatius dels serveis d'inserció estableixin una relació amb les empreses de tal manera que aquestes acudeixin a ells com a borsa de treball, aquest fet retroalimentarà la relació entre ambdues parts. El document que el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya ha elaborat amb l'*Estratègia per a la inserció laboral de persones amb discapacitat a Catalunya, 2008-2010*, (Departament de Treball, 2008, p. 69) remarca com a objectiu 2.2. "*sensibilitzar, acompanyar i donar eines a les empreses per a la implantació de la responsabilitat social en la creació i la qualitat dels llocs de*

treball". No sabem si les circumstàncies econòmiques actuals podran permetre desenvolupar les estratègies que es recullen en aquest document.

No es podria acabar aquest capítol sense comentar una realitat cada cop més latent a la societat: la formació contínua. Participar d'un món laboral canviant implica estar en contínua formació, no només mentre s'està a la recerca d'una feina, sinó que cal continuar aprenent i consolidant competències i capacitats mentre es treballa. En aquest sentit, els diferents serveis (CET, TAS, etc.) poden continuar ajudant en aquesta formació realitzant el seguiment, programant cursos de formació de treballadors, etc. En tot cas, cal ampliar el concepte de formació com a element que va més enllà de la recerca de feina.

CAPÍTOL III: Els programes de formació sociolaboral en contextos no formals adreçats a la transició escola-treball. Els PQPI

3.1. Introducció

La formació sociolaboral ha estat, des de fa temps, un dels recursos educatius més professionalitzadors adreçats a aquelles persones que, tenint l'edat per entrar al món laboral bé han quedat fora o els hi manquen els coneixements i les habilitats mínimes per accedir al seu primer lloc de feina. Aquesta característica afavoreix que es puguin trobar persones amb diferents procedències i nivells formatius. Tenint en compte que l'objectiu general d'aquesta tesi és *contribuir a la millora dels Plans de Transició al Treball (PTT) pel que fa a la seva adequació a les persones amb discapacitat*, cal que coneguem aquests programes.

L'objectiu d'aquest capítol és presentar els trets bàsics dels programes de formació sociolaboral desenvolupats en contextos no formals i, en especial, d'aquells adreçats a facilitar l'etapa de la vida que comporta la transició de l'entorn educatiu reglat (Educació Secundària Obligatòria) a l'àmbit laboral i que seran els protagonistes d'aquesta tesi, ens referim concretament als Plans de transició al Treball.

Per aquest motiu, el capítol planteja, en primer lloc, una panoràmica general dels programes de formació sociolaboral que es desenvolupen en contextos educatius no formals, amb especial atenció al concepte, la història i la descripció general dels programes actuals.

En segon lloc, es mostren quines són les polítiques actives d'ocupació que es desenvolupen en l'actualitat a Catalunya, quins són els seus objectius i la varietat d'accions que s'hi desenvolupen relacionades amb la formació.

A l'últim, es descriu de manera més àmplia el recurs que és la base d'aquesta recerca: la formació adreçada a l'etapa de transició escola - treball. Per tant, es fa una descripció dels Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI), més concretament els Plans de Transició al Treball (PTT). D'aquests últims es planteja el recorregut històric que va des dels Programes de Garantia Social (PGS) a l'actual regulació legislativa que els ha transformat en PQPI.

3.2. Els programes de formació sociolaboral en contextos no formals. Concepte, origen i desenvolupament

Aquest apartat presenta, en primer lloc, la conceptualització dels programes de formació sociolaboral: què són i quina és la seva finalitat. Tot seguit, es fa una revisió de la seva evolució històrica, des de la seva aparició en la legislació d'àmbit estatal fins arribar a ser competència autonòmica a Catalunya. Per acabar, es presenta quina és la situació actual dels programes de formació sociolaboral en el context de Catalunya.

3.2.1. Què s'entén per programes de formació sociolaboral en contextos no formals

Una de les primeres qüestions que aborda aquest subapartat és la descripció del què significa "context educatiu no formal". Nombrosos autors han teoritzat sobre el tema definint els diferents contextos educatius que hom pot trobar al llarg de la seva vida. Potser sigui Jaume Trilla el que ha definit de manera més àmplia i clara aquest concepte de context educatiu no formal:

Conjunt de processos, mitjans i institucions específicament i diferenciada dissenyats en funció d'explícits objectius de formació o d'instrucció, que no estan directament dirigits a la provisió dels graus propis del sistema educatiu. (Trilla, 2003, p. 57)

Si en el cas d'aquest estudi s'ha plantejat un context no formal, és per dues raons: la primera fa referència a l'experiència prèvia de l'autora com a educadora i psicopedagoga en centres de formació no reglada i, des de 2003, al PQPI/PTT de Figueres (Alt Empordà).

La segona raó està centrada en les possibilitats formatives que es deriven del fet que aquests programes de formació sociolaboral es desenvolupin en un context no formal. Trilla (2003) ja comenta la no idoneïtat de l'escola per atendre totes les necessitats que apareixen. Li hem de demanar a l'escola que es faci càrrec de tot allò que té a veure amb l'educació? El mateix autor afirma que l'escola "no només no és apta per a qualsevol tipus d'objectiu educatiu, sinó que per a alguns d'ells la institució resulta particularment poc apropiada" (Trilla, 2003, p. 42). En molts casos, els usuaris d'aquests entorns educatius no formals, se senten en un context de funcionament diferent al de l'escola, circumstància que suposa sovint un aspecte positiu si tenim en compte que, especialment en l'àmbit de la formació sociolaboral, molts d'ells hi arriben directament d'un

sistema educatiu que els ha rebutjat. En aquest sentit, aquest fet pot afavorir una actitud més positiva vers els programes i també pot permetre que, persones que han estat separades de l'ensenyament reglat pel fet de ser alumnes amb discapacitat, es puguin incorporar al món laboral sense haver de seguir unes pautes tan marcades i tan estrictes quant a l'assoliment d'objectius. Subirats (2009:14) diu també en aquest sentit que *"mentre l'educació formal mostra limitacions evidents a l'hora de comprendre, qualitativament i quantitativament, les necessitats de formació de les societats actuals, l'educació no formal pot recuperar la centralitat en el camp de l'ensenyament i els ponts amb el món del treball."*

Per tant, es podria dir que els programes de formació sociolaboral en contextos no formals són aquells que no estan adreçats a la provisió de titulacions pròpies del sistema educatiu, però que tenen la finalitat de capacitar el seu alumnat en habilitats socials i laborals centrades en l'aprenentatge d'una ocupació determinada.

3.2.2. Breus apunts històrics

En aquest punt es mostra quina ha estat l'evolució històrica dels programes de formació sociolaboral en centres no formals. Així, es descriu quines han estat les entitats impulsores i tuteladores d'aquest àmbit formatiu en les etapes més recents de la nostra història.

Tot i que, tal i com afirma López Palma (2003), es poden trobar els orígens dels programes de formació sociolaboral en l'aparició del primer servei públic per a la promoció del treball a la II República, per fer uns breus apunts històrics que permetin contextualitzar la situació actual d'aquests programes, ens centrem en l'etapa posterior a la dictadura del General Franco. El motiu d'aquesta elecció és bàsicament ubicar-nos en l'última època democràtica (des de l'aprovació de la Constitució de 1978 fins els nostres dies), en la mesura que s'hi ha desenvolupat una activitat intensa pel que fa als programes de formació sociolaboral, i també perquè aporta un *canvi qualitatiu i quantitatiu* respecte a l'enfocament formatiu que es donava a l'etapa de la dictadura de Francisco Franco.

Situem, doncs, el punt de partida en l'aparició l'any 1978 del *Instituto Nacional de Empleo*²⁵ (INEM), creat per donar respostes més eficaces a la demanda social en qüestions referents al treball i per garantir els processos de participació dels implicats, més enllà dels especialistes. Si més no, aquestes afirmacions apareixen en el preàmbul d'aquest Reial Decret.

Tot seguit, apareix la *Ley Básica de Empleo*²⁶ amb l'objectiu d'equilibrar la situació de l'oferta i la demanda de treball i atorgar una millor qualitat de vida als treballadors. En el Capítol III d'aquesta llei ja es parla dels programes de formació professional ocupacional com a eina per afavorir la correcta preparació per accedir al món laboral.

Més endavant, al 1985, apareix el *Plan Nacional de Formación e Inserción Profesional*²⁷ (conegut avui com a Pla FIP), que comprèn el "conjunt d'accions de formació professional ocupacional adreçades als treballadors aturats, per a proporcionar-los qualificacions i inserir-los laboralment, quan no tinguin formació professional específica o la seva qualificació sigui insuficient o inadequada". Aquest mateix any apareixen les Escoles Taller.

Un dels punts d'inflexió, quant als programes de formació sociolaboral, és l'entrada d'Espanya a la Unió Europea el 1986. És llavors quan apareix en escena el Fons Social Europeu, destinat a fomentar les mesures de prevenció i lluita contra l'atur, desenvolupar els recursos humans i donar impuls a la integració social en el mercat laboral mitjançant diverses accions, entre les quals es troben (entre d'altres) els fons estructurals, és a dir, una font de finançament que permet tenir pressupostos per engegar accions formatives.

En el Reial Decret 1577/1991, de 18 d'octubre, es dóna el traspàs de la gestió de la formació professional ocupacional a la Generalitat de Catalunya. Aquest

²⁵ Real Decreto-Ley 36/1978, de 16 de noviembre, sobre gestión institucional de la Seguridad Social, la salud y el empleo, BOE núm. 276 § 28739 (1978).

²⁶ Ley 51/1980, de 8 de octubre, Básica de Empleo.

²⁷ Per acord del Consell de Ministres de 30 de abril de 1985 es van establir les bases del *Plan Nacional de Formación e Inserción Profesional* per adequar la formació professional a les necessitats d'empreses i treballadors. El Pla, desenvolupat per Ordre de 31 de juliol de 1985, vol vincular estretament les accions de formació professional amb les mesures de foment del treball, ampliar i modernitzar la qualificació i reciclatge professional, en especial d'aquells col·lectius que presenten majors dificultats a l'hora de trobar feina, reciclar professionalment a treballadors que posseeixen coneixements obsolets, com a conseqüència de canvis productius i tecnològics, i potenciar la formació contínua de treballadors ocupats.

moment marca un punt de separació entre les polítiques estatals i les autonòmiques.

3.2.3. Situació actual en el context de Catalunya

La situació actual de la formació sociolaboral en el context de l'Estat Espanyol i a Catalunya està diferenciada, tal i com s'acaba d'exposar, pel traspàs de competències de l'Estat a la Comunitat Autònoma de Catalunya. Per tant, l'apartat que ara ens ocupa mostra el panorama actual a Catalunya.

El Reial Decret 1050/1997, del 27 de juny, fa efectiva la transferència a la Generalitat de la gestió exercida per l'INEM en l'àmbit del treball, de l'ocupació i de la formació. Aquest fet dóna a la Generalitat poders sobre la regulació dels programes de formació sociolaboral, a més de la gestió de la política de subvencions.

Paral·lelament a aquest Decret, des del govern autònom ja s'havien engegat accions com la del 1995, amb la creació del Servei Català de Col·locació (SCC), un servei públic que s'encarrega de desenvolupar les accions del Decret del 1997. És a dir, passa a desenvolupar algunes de les competències de l'INEM a l'àmbit català.

Al 1998 se signa el Pacte per l'ocupació de Catalunya 1998-2000, entre la Generalitat, els sindicats i les organitzacions empresarials, amb l'objectiu de concertar socialment un seguit de polítiques públiques i compromisos socials orientats a incentivar l'ocupació, especialment entre els col·lectius més castigats per l'atur. Per mitjà d'aquest acord, les parts signants manifesten el seu compromís per posar en marxa mecanismes i instruments concertats que siguin útils a l'objectiu comú de la creació d'ocupació, així com la voluntat de col·laborar i impulsar el procés d'estabilitat a la contractació, a partir de la conversió de contractes temporals en fixos.

La Llei 17/2002, de 5 de juliol, marca la creació del SOC (Servei Català d'Ocupació), que és l'entitat gestora actual dels programes de formació sociolaboral que es desenvolupen a nivell públic (administracions locals, centres públics, entitats públiques...) o privat (centres col·laboradors amb el SOC). Més concretament, al seu article nº 7, es descriuen, entre d'altres, les següents funcions referides a la formació:

ARTICLE 7. FUNCIONS

El Servei d'Ocupació de Catalunya té les funcions següents:

a) Ordenar, planificar, programar i executar les accions ocupacionals que deriven de les polítiques actives d'ocupació, i fer-ne el seguiment i el control.

[...]

c) Gestionar els programes de formació professional ocupacional i contínua i garantir-ne la coordinació amb la formació professional reglada.

[...]

i) Gestionar les accions de foment de l'ocupació, amb una atenció especial als col·lectius amb més risc d'exclusió social.

Totes les accions que realitza el SOC s'emmarquen en l'Estratègia Europea d'Ocupació i en els Plans Nacionals d'Ocupació de l'Estat. De fet, aquesta coordinació amb la resta de nivells governamentals queda clarament recollida a l'Estratègia catalana per a l'ocupació 2007-2013. Caldria tenir en compte com podrà afectar la crisi econòmica mundial que es viu plenament des de 2008.

3.3. Les Polítiques Actives d'Ocupació

L'oferta formativa de programes relacionats amb àmbits sociolaborals a Catalunya és, si més no sobre el paper, prou àmplia com per donar cabuda a totes les persones que, en una situació d'atur²⁸, requereixen d'actualitzacions professionalitzadores que els permetin una integració laboral satisfactòria. Com ja s'ha dit anteriorment, caldria tenir en compte que la situació econòmica ha fet replantejar algunes de les accions adreçades a la formació i inserció laboral de les persones en situació d'atur. Per aquest motiu és possible que alguna de les mesures aquí descrites no estiguin actives en el moment de la lectura d'aquesta tesi i que hagin sorgit d'altres noves. El panorama és molt canviant i està sotmès a l'esdevenir d'una crisi que no sembla tenir una solució ni fàcil ni ràpida.

La formació sociolaboral s'emmarca dins de les anomenades Polítiques d'Ocupació que es determinen com a línies de treball des dels Governos de les nacions. Aquestes polítiques són (Artís, Suriñach i Ramos, 2008, p. 4)

²⁸ Durant l'any 2009, es van realitzar 17.663 accions en Polítiques Actives d'Ocupació que van beneficiar 532.276 persones (segons Memòria del Servei d'Ocupació de Catalunya de l'any 2009) de les 643.100 que hi havia a finals de 2009 (dades extretes de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya, nota informativa de l'Enquesta de població activa del 4t trimestre de 2009).

Un conjunt d'actuacions i mesures públiques relativament heterogeni. De fet, no hi ha una definició que sigui acceptada de manera general sobre què s'inclou i què no s'inclou dins les polítiques d'ocupació. Normalment s'inclouen totes aquelles mesures adreçades als treballadors i a les treballadores sense feina o a la millora de la situació del mercat de treball.

L'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament i Econòmic (OCDE)²⁹ fa una classificació en la qual es parla de *polítiques passives* i *polítiques actives* d'ocupació. Les passives (o de garantia de rendes, segons Rosetti (2007) un terme menys pejoratiu) són les que tenen com a objectiu garantir el nivell d'ingressos dels treballadors sense feina. Per tant, les prestacions i els subsidis relacionats amb l'atur estarien dins d'aquest grup. Hi ha veus que veuen aquestes polítiques passives com a desincentivadores de la recerca d'una nova feina. D'altres ho plantegen com a un dret dels treballadors pel qual han estat col·laborant des de la seva primera nòmina.

Les polítiques actives d'ocupació (PAO), protagonistes d'aquest punt, són aquelles mesures que incideixen directament en el mercat laboral i neixen per donar resposta a la desincronització entre la formació dels treballadors i les demandes d'un mercat laboral canviant. La Llei 56/2003, de 16 de desembre, d'ocupació, marca el concepte de les PAO al Títol II, Capítol II, Article 23:

1. S'entén per polítiques actives d'ocupació el conjunt de programes i mesures d'orientació, ocupació i formació que tenen per objecte millorar les possibilitats d'accés a l'ocupació dels aturats en el mercat de treball, per compte propi o d'altri, i l'adaptació de la formació i requalificació per a l'ocupació dels treballadors, així com les altres destinades a fomentar l'esperit empresarial i l'economia social.

Per tant, dins d'aquestes polítiques trobaríem, entre d'altres, totes les accions relatives a la formació de treballadors ja sigui en atur o en actiu. Tanmateix, cal dir que hi ha altres tipus de polítiques actives amb objectius determinats:

Trobem aquelles orientades a la creació de llocs de treball, bé a través de la creació directa per part del sector públic o a la concessió d'incentius econòmics (normalment subvencions) vinculats a la creació de llocs de treball que, de vegades, poden buscar el desenvolupament de noves activitats productives. Sovint, aquest darrer tipus de política busca la inserció laboral de determinats col·lectius amb problemàtiques especials. (Artís, Suriñach i Ramos, 2008, p. 7)

²⁹ Fundada el 1960, està formada per 31 països i té l'objectiu de coordinar les polítiques socials i econòmiques dels seus components.

Aquest aspecte queda reflectit a la Llei 56/2003 d'ocupació que, tant a l'article 2, on es marquen els objectius d'aquesta llei, com a l'article 26 on es parla dels col·lectius prioritaris, es fa especial incidència en "aquells col·lectius que presentin dificultats d'inserció laboral més grans, especialment joves, dones, discapacitats i aturats de llarga durada més grans de 45 anys".

3.3.1. Objectius, mesures i accions de les Polítiques Actives d'Ocupació (PAO)

Com ja s'ha comentat anteriorment, les PAO tenen l'objectiu de millorar la situació dels treballadors aturats i del mercat de treball. Segons Artís, Suriñach i Ramos (2008) les polítiques actives s'estructuren en tres grans eixos o blocs d'actuació:

- a) Els serveis d'ocupació, informació, orientació i assessorament.
- b) Les mesures de formació dels treballadors (accions de qualificació personal i formació i treball).
- c) Les ajudes a l'ocupació (contractació, autoocupació i creació directa d'ocupació).

Documents més recents, com el *Pla de Desenvolupament de les Polítiques Actives d'Ocupació de Catalunya 2010-2011*³⁰, destaquen cinc àmbits prioritaris d'intervenció:

1. Foment de l'ocupabilitat de les persones i de la seva participació en el mercat de treball en condicions d'igualtat
2. Impuls a la formació i a la qualificació al llarg de la vida
3. Promoció de l'ocupació i dinamització del territori
4. Foment de l'activitat emprenedora i de l'economia cooperativa
5. Millora qualitativa de les polítiques actives d'ocupació i dels serveis ocupacionals

Tornant als tres blocs o eixos d'actuació que marcaven Artís, Suriñach i Ramos (2008), el SOC dissenya i implementa un seguit d'actuacions mitjançant una sèrie d'instruments, cadascun dels quals té una finalitat concreta. Tot seguit

³⁰ Aquest Pla, publicat el gener de 2010, es basa en diferents documents que estableixen les polítiques ocupacionals i que són: el Pla de Govern 2007-2010; l'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana revisat i actualitzat a mitjans de 2008; el II Pla general de la formació professional 2007-2010; les Mesures de dinamització econòmica i de suport als sectors socials més afectats per la desacceleració, de 15 d'abril de 2008; l'Estratègia per a la inserció laboral de persones amb discapacitat a Catalunya 2008-2010; i l'Acord de mesures per a l'ocupació juvenil a Catalunya 2009-2012.

desglossarem breument les accions que es desenvolupen dins de les mesures adreçades a la formació dels treballadors (eix b), ja que són les que estan més relacionades amb els objectius d'aquest treball. Dins d'aquest eix trobem les accions de *Qualificació personal* i les de *Formació i treball*.

Accions de Qualificació professional

El Servei d'Ocupació de Catalunya no és aliè al canvi de cicle econòmic en el qual a la llum del perfil de les persones que actualment estan en actiu i no troben ocupació, el desenvolupament d'una política d'ocupació integral i efectiva esdevé un dels principals reptes³¹. En aquest sentit, des de la Direcció General d'Ocupació s'estableixen els instruments necessaris per augmentar les possibilitats de reduir l'atur, mitjançant el desenvolupament d'una formació de qualitat, a més d'altres mesures de foment de l'ocupació, en el marc dels objectius fixats pel Fons Social Europeu. L'organització dels cursos depèn de l'especialitat, del nivell i de la durada de cadascun. La seva programació es porta a terme en funció dels llocs de treball als quals estan dirigits, de manera que l'oferta s'adequa a la demanda formativa del mercat laboral. Per aconseguir-ho, es parteix dels continguts dels certificats de qualificació professional que intenten donar resposta a les noves necessitats del mercat laboral i als nous sectors emergents.

Per millorar la qualificació professional de les persones en situació d'atur es duen a terme diferents iniciatives formatives adreçades a millorar les competències professionals necessàries que permetin una millor adequació a les demandes del mercat. A Catalunya durant l'any 2010³² s'han dut a terme, dins d'aquest apartat, diverses iniciatives, de les quals presentem aquelles adreçades a formació sociolaboral de persones en situació d'atur:

- *Formació d'oferta mitjançant plans formatius en àrees professionals prioritàries:* adreçades a facilitar l'adquisició de competències professionals requerides en aquells sectors que es preveuen com a possibles generadors d'ocupació. El SOC, al llarg de 2010, va prioritzar les accions de formació que es van adreçar a sectors com ara: Noves tecnologies; Energies renovables; Àrea sociosanitària; Rehabilitació d'habitatges i Gestió de microempreses. Aquestes accions es porten a terme mitjançant subvencions atorgades pel SOC i de les quals poden ser

³¹ Memòria del 2010 del Servei d'Ocupació de Catalunya, Departament de Treball (2011)

³² La següent informació està estreta de l'última memòria del SOC publicada l'octubre de 2011 i que recull les accions del Servei realitzades l'any 2010.

beneficiàries organitzacions empresarials i sindicals o els centres de formació públics o privats. L'any 2010 a Girona es beneficien d'aquestes accions un total de 10.962 (el que significa un 9% de l'import total adreçat a la Formació d'oferta a tota Catalunya).

- *Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI)*³³: S'adrecen a joves iguals o majors de 16 anys que no han obtingut el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria. L'objectiu és proporcionar la formació bàsica i professional que li permeti una inserció social i laboral satisfactòria, així com la seva continuïtat formativa. Aquests programes intenten donar resposta a les necessitats de qualificació del territori i també a un perfil professional expressat a través de la competència general, les competències professionals, socials i personals, i la relació de qualificacions i/o unitats de competència incloses en el programa.
- *Forma i Contracta*: Són accions formatives que tenen com a objectiu la realització d'una formació adreçada a la capacitat professional dels treballadors/ores desocupats per al desenvolupament d'una ocupació concreta, de la qual l'empresa o agrupació empresarial té necessitat de contractació immediata. L'empresa adquireix el compromís de la contractació d'un mínim del 60% de l'alumnat que hi participa per un mínim de 6 mesos.
- *Centres d'Innovació i Formació Ocupacional*: Els Centres d'Innovació i Formació Ocupacional (CIFO) del SOC configuren una xarxa de vuit centres distribuïts per Catalunya i són un element clau per a aquest organisme ja que, en el marc dels programes per a la millora de la qualificació professional dels treballadors/ores, integren diferents mesures, entre les quals es troben les accions de formació professional ocupacional adreçades a persones en situació d'atur i la formació tècnica i metodològica adreçada a formadors/ores.
- *e-formació*: Formació a través d'Internet amb l'objectiu d'arribar al màxim de persones treballadores que es troben en situació d'atur. Aquest programa formatiu imparteix cursos d'entre 25 i 110 hores de durada, dins dels àmbits: Idiomes; Tècniques de recerca de feina; Logística i

³³ Atenent al protagonisme que tenen aquests programes a la recerca que aquí es presenta, s'amplia la informació més detalladament al punt 3.4.2. d'aquest mateix capítol.

operacions; Activitats socials; TIC i gestió de la informació i la comunicació; Turisme; Tasques administratives i d'empresa; Emprenedoria i gestió de microempreses; Energies renovables i medi ambient; Farmàcia i química; Nutrició i alimentació i Salut.

- *Connecta't*: Adreçat a persones en situació d'atur inscrites a les oficines de Treball perquè puguin adquirir les competències digitals bàsiques que els permetin millorar el seu procés de recerca de feina. Aquest programa es va engegar el 2009 amb una experiència pilot a la demarcació de Barcelona mitjançant la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona.
- *Convenis interdepartamentals*: Són aquelles accions realitzades en col·laboració amb altres departaments de la Generalitat de Catalunya. Amb el Departament d'Educació es realitza el Projecte FIAP (Formació i aprenentatge professional) emmarcat dins dels PQPI anteriorment citats. També es realitzen programes amb el Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural i amb el Departament de Justícia. Aquest últim té com a objectiu facilitar a les persones recluses l'adquisició d'hàbits sociolaborals per a millorar la seva inclusió social i laboral.

Ocupació i Formació

Són programes mixtes de formació i treball la finalitat dels quals és facilitar la pràctica i l'experiència professionals a les persones que es troben en situació d'atur. Aquests plans tenen com a objectiu la contractació de treballadors o treballadores en situació d'atur, inclòs el col·lectiu de joves, per a la realització d'obres i serveis d'interès general i social.

- *Noves Cases per a Nous Oficis*³⁴: Són projectes que ofereixen formació ocupacional i pràctica professional. La seva finalitat és promoure la formació i la contractació de joves menors de 25 anys, que ja disposen d'un nivell de formació bàsica, encara que no han assolit un nivell de coneixement pràctic i tenen manca d'experiència professional. En aquest programa la formació i la qualificació s'alternen amb el treball en acti-

³⁴ Anteriorment conegudes com a *Cases d'Oficis* es van posar en marxa a l'octubre de 2010.

vitats relacionades amb l'atenció a les persones, les tecnologies de la informació i la comunicació, matèries relacionades amb les necessitats del mercat de treball, el medi ambient i el sosteniment energètic i agrícola, el turisme i el lleure.

- *Programa d'experiència professional per a l'ocupació juvenil a Catalunya (Programa Suma't):* Es tracta d'un programa que combina la realització d'accions d'orientació, de formació i d'adquisició d'experiència professional en empreses, amb l'objectiu de millorar la qualificació professional de les persones joves desocupades i facilitar la seva inserció laboral a les empreses. Els principals objectius del programa Suma't són augmentar l'ocupabilitat de les persones joves que busquen feina, estimular la formació i l'aprenentatge de les persones que han abandonat el sistema educatiu prematurament i acompanyar i estimular el desenvolupament de les competències i tècniques necessàries per a la seva inserció laboral. Les persones destinatàries del programa són persones joves desocupades majors de 18 anys i menors de 25, que no han finalitzat l'Educació Secundària Obligatòria (ESO). El programa Suma't s'executa des de les entitats participants (ajuntaments, consells comarcals, etc.) que signen convenis amb les empreses que acolliran als joves amb contractes per a la formació. Els àmbits de formació són: Formació professionalitzadora (mínim de 288 hores); Formació per a l'assoliment de competències clau (100 h) i Formació per facilitar l'obtenció del títol de graduat en ESO.

3.4. Les PAO adreçades a la transició escola-treball³⁵ desenvolupades en contextos no formals

En punts anteriors ja s'ha deixat constància de la importància d'oferir nous entorns formatius en els quals les persones es puguin sentir còmodes i valorades. Si tenim en compte que una gran part dels usuaris dels serveis que tot seguit es descriuen pertanyen al nomenat "fracàs escolar", qualsevol opció que trenqui amb situacions educatives no satisfactòries té més opcions d'afavorir la seva formació.

³⁵ El terme "Transició Escola Treball" ha estat agafat de l'estudi "Polítiques de transició escola - treball. Un estudi exploratori d'instruments a Catalunya" publicat pel SOC, ja que resumeix totalment el sentit d'aquesta recerca.

És per aquest motiu que aquest quart punt té com a objectiu centrar-se en les accions realitzades en l'àmbit de la transició entre l'escola i el treball que es porten a terme en entorns no formals. Tal i com afirma Subirats (2009, p. 13) *"aquestes intervencions tenen un doble objectiu: d'una banda, la capacitació professional o la preparació ocupacional per a un determinat lloc de treball i, d'una altra, motivar el retorn o la continuïtat en el sistema educatiu"*. De les propostes adreçades en aquest sentit, s'han escollit aquelles que es donen fora dels espais físics de l'entorn educatiu formal.

Tot seguit, doncs, es presenta la descripció Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI), més concretament la modalitat dels Plans de Transició al Treball (PTT) que seran objecte d'estudi en aquesta recerca³⁶.

3.4.1. Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI) i Plans de Transició al Treball (PTT)

El curs 2008/2009 es comencen a impartir els Programes de Qualificació Professional Inicial. Segons la Memòria de l'any 2008 del Departament d'Empresa i Ocupació, *aquests programes s'adrecen a joves majors de 16 anys o que els compleixen durant l'any natural d'inici del programa, i que no han obtingut el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatòria. L'objectiu és proporcionar a aquest jovent formació bàsica i professional que li permeti una inserció social i laboral satisfactòria, així com la seva continuïtat formativa.*

Cal dir, però, que des del curs 1986-87, s'han estat organitzant regularment programes de formació no reglada adreçats al col·lectiu de joves que no havien assolit la certificació escolar mínima. Aquests programes eren desenvolupats ja llavors pel Departament d'Ensenyament en col·laboració amb el Departament de Treball i Indústria i les administracions locals.

Així, doncs, abans de descriure els PQPI, es considera oportú presentar una panoràmica de l'evolució d'aquest recurs al llarg del temps.

³⁶ Volem recordar que els programes d'Escoles Taller també eren objecte d'estudi en aquesta tesi, presència que va ser finalment desestimada després de l'eliminació d'aquests programes per part del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya en la convocatòria corresponent a l'any 2010. Segons la UGT, al seu Butlletí del 23 de març de 2010, *"aquesta decisió provocarà que al voltant de 4.000 joves que provenen del fracàs escolar es quedin sense cap alternativa ocupacional a la seva situació, perquè no hi ha cap altra política específica per a joves ni alternativa a la desaparició d'aquests programes."*

Els PQPI apareixen com una millora dels antics Programes de Garantia Social (PGS), actius fins el curs 2007/2008 a Catalunya. Els PGS eren un conjunt d'accions adreçades, des del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, als joves que no havien superat l'Educació Secundària Obligatòria. La denominació de *Garantia Social* apareix per primera vegada dins del context de la LOGSE³⁷ (art. 23, 2-3):

2. Per als alumnes que no assoleixin els objectius de l'Educació Secundària Obligatòria s'organitzaran programes específics de garantia social, amb la finalitat de proporcionar-los una formació bàsica i professional que els permeti incorporar-se a la vida activa o prosseguir els seus estudis en els diferents ensenyaments reglats en aquesta llei i, especialment, en la formació professional específica de grau mig.

Segons Subirats (2009, p. 49), aquests programes eren “una mesura compensatòria o de segona oportunitat amb el doble objectiu d'ajudar a aconseguir una formació bàsica alhora que s'introduïen unes nocions del món laboral per poder posteriorment reprendre els estudis o incorporar-se a la vida activa”. Això sí, sempre tenint en compte que “aquesta oferta no havia de ser percebuda com a opció de segona classe” tal i com es recomanava en els documents oficials que descrivien els primers 9 anys d'existència dels PGS (Departament d'Ensenyament, 1995:27).

Els Programes de Garantia Social podien considerar-se, doncs, un conjunt d'accions alternatives de formació adreçades a joves majors de 16 anys que no havien assolit el Graduat en Educació Secundària. Aquests programes tenien l'objectiu de facilitar la incorporació al món del treball i completaven la seva formació per tal de poder superar la prova d'accés als cicles formatius de grau mitjà i seguir els estudis de formació professional reglada de manera totalment voluntària. Aquesta oferta formativa es desenvolupava mitjançant la col·laboració dels Departaments d'Educació (que, com a gestor directe d'una part de l'oferta de PGS, els coordinava i autoritzava), de l'anomenat aleshores de Treball i Indústria i el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya, les administracions locals i altres entitats. Tenia també el suport del Fons Social Europeu. La idea bàsica, segons Subirats (2009), era facilitar una formació bàsica als joves que s'havien d'incorporar al mercat laboral, amb la cooperació de tots els agents del territori implicat.

³⁷ Llei Orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu, aprovada el 1990.

Els PGS tenien una durada variable, des de les 600 a les 1200 hores. Tots els programes tenien un bloc de continguts comuns dividits en tres fases:

- 1a fase. Orientació i formació per a la transició: Coneixement i optimització dels recursos individuals i del territori. Comprendia tot el primer trimestre. Era la fase adreçada a la remotivació i orientació dels alumnes. El seu objectiu era donar les eines i els coneixements bàsics per iniciar una recerca de feina activa o bé continuar amb la seva formació. Es treballaven continguts relacionats amb: Orientació professional i tècniques de recerca de feina; Formació econòmica i laboral; Introducció a la informàtica d'usuari; Treball de camp: Introducció al món de les professions; Formació bàsica.

Una de les eines bàsiques dels PGS eren les hores de tutoria individual i grupal que jugava un "paper molt important en l'autoavaluació del procés d'evolució de cada alumne/a. Es tracta de fer que cada persona s'adoni dels petits èxits que va aconseguint tot valorant-los i ajudant-li a resoldre els problemes que se li van plantejant en el procés d'aprenentatge." (Departament d'Ensenyament, 1995, p. 72). Les tutories grupals s'entenen com les eines per cohesionar els grups.

- 2a fase. Mòdul professionalitzador: Proporcionava als alumnes la preparació necessària per assolir les competències requerides a certs llocs de treball que no exigien titulació de formació professional. La durada d'aquesta àrea era entre un 50 i un 70% (el 2n i 3r trimestres) del total del programa i englobava tant l'adquisició de coneixements com les pràctiques a empreses.

Per acabar de desenvolupar els programes, es realitzaven activitats complementàries (sortides, estades, etc.).

L'aprovació de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE) recull en el seu preàmbul la idea de "permetre el trànsit de la formació al treball i viceversa" i recull que per poder aconseguir-ho "cal incrementar la flexibilitat del sistema educatiu". Considera bàsic el permetre que, les persones que han sortit del sistema educatiu, tinguin sempre una manera de retornar. Però la llei va una mica més enllà i ja preveu evitar l'abandonament als últims cursos de l'Educació Secundària Obligatòria i parla d'"obrir expectatives de formació [...] i facilitar l'accés a la vida laboral". És en aquest moment quan es parla per primer cop d'establir els **programes de qualificació professional inicial** destinats a alumnes de més de setze anys que no hagin obtingut el títol de graduat en Educació

Secundària Obligatòria". Aquest és el moment que implica el canvi de nom dels Programes de Garantia Social per la seva nova nomenclatura.

Segons Sopeña (citada a Subirats, 2009, p. 51) aquest canvi no és solament terminològic:

El canvi de nom és important perquè un Programa de garantia social sembla un programa assistencial i dirigit a determinats sectors bastant marginals i, en canvi, el PQPI li dona valor a la formació. Aquesta valoració permet que tingui un valor acadèmic diferent, ja que fins ara el que es donava en finalitzar la formació no tenia valor real al mercat; sí que davant les empreses el beneficiari podia mostrar que havia realitzat una formació relacionada amb un àmbit professional però no tenia reconeixement oficial per part del Departament de Treball, ni a efectes acadèmics tenia massa valor. Ara, als alumnes que superin els mòduls obligatoris d'aquests programes els serà reconeguda la formació per a accedir als cicles formatius de grau mig, fent una prova d'accés (...). Un altre avantatge és que permeten una porta de retorn per completar l'ESO.

En anteriors comentaris sobre els valors que recull la LOE, ja s'ha fet esment de la marcada línia de treball cap a la inclusió i la necessitat de garantir la igualtat d'oportunitats, per tant no és d'estranyar que aquests programes també estiguin en la línia de la seva adaptació a l'alumnat amb necessitats específiques.

L'Article 30 de la LOE descriu els PQPI marcant els destinataris ("alumnat més gran de setze anys"), el seu objectiu ("que tots els alumnes assoleixin competències professionals pròpies d'una qualificació de nivell u") .

La Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació de Catalunya, recull els PQPI a l'Article 60³⁸. Aquest article introdueix una novetat respecte a la Llei Orgànica d'Educació. En el seu punt 5 diu que "S'han d'organitzar programes específics de qualificació professional inicial orientats a resoldre les necessitats de qualificació i d'inserció laboral dels alumnes nous i dels alumnes amb discapacitats que ho requereixin." Aquesta puntualització sobre la necessitat de programes específics no recull la idea general d'aquesta recerca, ni es considera una pràctica que respecti el principi d'educació inclusiva que defensa la mateixa Llei de manera continuada.

³⁸ Curiosament, aquest article apareix entre el dedicat a l'ESO i el que descriu el Batxillerat. Tot i ser una apreciació personal, crec que és significativa la seva ubicació, ja que podria recollir la intencionalitat del retorn a l'àmbit educatiu més formal.

El 14 de setembre de 2009³⁹ es publica al DOCG el Decret 140/2009, de 8 de setembre, que regula els Programes de Qualificació Professional Inicial. Aquest decret marca que els PQPI es divideixen en dos tipus d'actuacions:

- Plans de Transició al Treball (PTT), organitzats directament pel Departament d'Ensenyament en col·laboració amb les administracions locals. La durada d'aquests programes és de 875h, que poden arribar a les 1.120h.
- Programes de Formació i Aprenentatge Professionals (FIAP) que compten amb la col·laboració del SOC i del Fons Social Europeu a més de la implicació del Departament d'Ensenyament. Aquests programes tenen una durada de 1.050h, 725 de les quals es destinen a la formació professional teoricopràctica.

Tenint en compte que la base d'ambdues modalitats és molt semblant a la general per als PQPI, ens centrarem a descriure el Plans de Transició al Treball (PTT) ja que, com hem pogut veure en aquest capítol, tenen una llarga tradició i es mantenen amb els mateixos equips professionals tot i els canvis legislatius produïts. Aquesta tradició provoca que s'hagin convertit en un recurs molt important per part dels alumnes que no assoleixen l'ESO. Són molts els psicopedagogs i/o orientadors que el presenten com a primer recurs per a alumnes que no han obtingut el graduat en educació secundària. L'últim motiu pel qual s'aposta per l'opció dels PTT és la relació professional de l'autora amb aquests programes des del curs 2003/2004.

L'any 2011 s'han aprovat diferents normatives, tant des del Govern espanyol com des de la Generalitat de Catalunya, que impliquen alguns canvis en la filosofia dels PQPI. L'Estat espanyol aprova el 4 de març de 2011 la Llei d'Economia Sostenible⁴⁰ que dedica el Capítol VII a la Formació Professional amb l'objectiu de facilitar l'adequació de l'oferta formativa a les demandes del sistema productiu. La seva disposició final vint-i-quatrena modifica la LOE de 2006 en els següents articles:

³⁹ Com ja s'ha comentat al començament d'aquest punt, els PQPI s'inicien a Catalunya el curs 2008/2009 la qual cosa implica que les dates no concorden. Cal explicar que es va publicar l'ORDRE PRE/308/2008, de 13 de juny, per la qual s'estableix el procediment d'autorització dels Programes de Qualificació Professional Inicial, es regulen les bases de concessió de subvenció d'aquests programes i s'obre la convocatòria per al curs acadèmic 2008-2009.

⁴⁰ Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible, BOE núm.55 § 4117 (2011). Al seu Preàmbul la Llei indica que vol fer un abordatge transversal i de manera estructural, els canvis necessaris per incentivar i accelerar una economia més competitiva i innovadora.

Article 39.3. La formació professional en el sistema educatiu comprèn els mòduls professionals associats a qualificacions professionals de nivell 1 inclosos en els programes de qualificació professional inicial, la superació dels quals permet l'obtenció de certificats de professionalitat de nivell 1, i els cicles formatius de grau mitjà i grau superior, amb una organització modular, de durada variable i continguts teoricopràctics adequats als diversos camps professionals.»

Article 41.1. Poden accedir a un programa de qualificació professional inicial els alumnes més grans de 15 anys, complerts abans del 31 de desembre de l'any d'inici del programa, per als quals es consideri que és la millor opció per assolir els objectius de l'etapa. Per accedir a aquests programes es requereix l'acord dels alumnes i dels seus pares o tutors.

La modificació de la Llei també incorpora l'haver superat els mòduls obligatoris (Mòduls A) d'un programa de qualificació professional inicial com a requisit per a l'accés a cicles formatius de grau mitjà. Per tant, els PQPI esdevenen un nivell 1 de formació professional d'accés directe al cicle de grau mitjà.

Paral·lelament, la Generalitat de Catalunya aprova el Decret d'ordenació general de la formació professional inicial⁴¹ també reconeix els PQPI com a una formació professional de nivell 1.

Article 3.2. f) Articulació dels continguts dels mòduls de les diverses ofertes professionalitzadores de manera que permetin la progressió des dels programes de qualificació professional inicial fins als estudis superiors i la correspondència amb altres ensenyaments del sistema educatiu, inclosos els estudis universitaris, com també facilitar l' accés al món del treball.

També queda recollida la relació entre els PQPI i els cicles de graus mitjà a l'article 6.3. quan diu que els PQPI contenen unitats de competència vinculables a determinats cicles formatius de grau mitjà i, més concretament:

g) El reconeixement acadèmic dels aprenentatges adquirits per les persones adultes en activitats d'ensenyament no reglat, en l'experiència laboral o en activitats socials, en relació amb les unitats de competència incloses en els programes de qualificació professional inicial, i en relació amb els cicles de grau mitjà.

Cal dir que aquestes modificacions haurien d'entrar en funcionament el curs 2012/2013, però queden condicionades al canvi de govern a l'Estat espanyol aprovat el 20 de desembre de 2011 per les Corts Generals. Per aquest motiu, no

⁴¹ Decret 284/2011, d'1 de març, d'ordenació general de la formació professional inicial, DOGC núm. 5830 (2011)

es farà referència al llarg d'aquesta recerca a aquestes modificacions aprovades el 2011.

3.4.1.1. Plans de Transició al Treball (PTT)

Els Plans de Transició al Treball (PTT) s'adrecen al jovent que no ha obtingut una acreditació acadèmica, s'apliquen amb la col·laboració de les administracions locals, des de 1986, com a Programes de Garantia Social. Actualment, existeixen sota la nomenclatura i legislació dels PQPI. Els PTT es desenvolupen en col·laboració entre els departaments d'Educació i de Treball de la Generalitat de Catalunya i Ajuntaments, Consells Comarcals o Diputacions, de la zona on es realitza el programa. Atès que es tracta d'un programa amb una assignació de pràctiques, també es col·labora amb empreses de l'entorn relacionades amb els mòduls professionalitzadors que es realitzen. Aquesta relació té diferents objectius: obtenir places per a realitzar les pràctiques, col·laborar en la definició dels continguts professionalitzadors, i esdevenir empreses on inserir als alumnes.

Per a la redacció d'aquest punt, ens basem en la informació que apareix al Decret 140/2009 que regula els PQPI i altres documents informatius del Departament d'Ensenyament que fan referència a aquests programes en concret.

Objectius

L'objectiu del PTT és, segons el Departament d'Ensenyament, oferir recursos orientadors i formatius al col·lectiu de joves d'entre 16 i 21 anys que no han obtingut el Graduat en Educació Secundària. És un programa que vol garantir la capacitació dels alumnes, bé per a la inserció professional, bé per a la seva reincorporació al sistema formatiu.

Crec que és important remarcar que, a la finalitat d'aquest tipus de programes, es dóna tanta importància a la formació laboral o educativa com al desenvolupament personal dels alumnes.

Els objectius generals del programa són els següents:

- *“Desenvolupar i consolidar la maduresa personal de cadascun dels joves”.* Això implica que l'alumne es pugui valorar de manera positiva. Cal fer incidència que, la major part de l'alumnat, tenen experiències

educatives (i personals) negatives quant a la seva autoimatge. Segurament aquest és el motiu que aquest sigui el primer objectiu plantejat en aquests programes.

- *“Proporcionar orientació professional i acadèmica”*. L'acompanyament al llarg del curs ha de permetre no només conèixer les característiques de l'entorn laboral, sinó també desenvolupar les habilitats que han de permetre madurar i formular un projecte de vida. Si comentàvem com pot estar de malmesa algunes vegades la pròpia imatge, es podria dir que també existeix en la percepció que es pot tenir del context, de les pròpies capacitats, etc. i és possible que s'hagin de treballar a l'alça o a la baixa.
- *“Proporcionar les competències professionals pròpies de qualificacions de nivell 1 del Catàleg de Qualificacions Professionals”*. Més enllà de facilitar aquestes competències més centrades en la professió, cal que, de manera transversal, també es treballin les actituds, els valors i els hàbits sociolaborals que permetin a l'alumne no només entrar al món laboral, sinó mantenir-s'hi.
- *“Implicar les empreses en els processos d'aprenentatge i d'ocupació dels joves”*. Tot i el moment de crisi econòmica actual cal fer veure a les empreses la necessitat d'implicar-se en la formació, però també en la inserció dels joves al món laboral. Elles seran les receptores finals dels treballadors que surtin dels programes i cal que permetin ajustar al màxim les seves necessitats reals amb la formació que es desenvolupa als PTT.
- *“Facilitar la continuïtat educativa”* (especialment en CFGM) i *“l'acreditació corresponent de l'ESO”*. A més dels continguts instrumentals que es poden facilitar, un aspecte important a treballar als PTT és la necessitat d'ensenyar a aprendre. És a dir, ha de formar part del currículum dels programes l'adquisició d'autonomia no només personal, sinó també d'aprenentatge. Serà una eina indispensable per assolir la continuïtat educativa que es vol aconseguir en aquests programes⁴².
- *“Fomentar i desenvolupar el principi d'igualtat d'oportunitats”*. Aquest objectiu s'ha de treballar no només entre els components del grup, sinó

⁴² No s'ha d'obviar que en funció de les notes obtingudes en un PTT, els alumnes poden tenir l'exempció parcial o total de les proves d'accés a un cicle formatiu.

més enllà tot intentant no centrar la seva entrada al món laboral en la pura competència.

Destinataris

Els Programes de Qualificació Professional Inicial s'adrecen a aquest col·lectiu de joves que, tot i que tenen en comú no haver acreditat l'Educació Secundària Obligatòria, presenten diversitat d'orígens, d'entorns familiars i socials, de capacitats i de nivells formatius, així com diferents expectatives laborals i formatives. Tot i que no hi ha una edat màxima d'accés, es recomana l'accés als menors de 21 anys, atès que la metodologia didàctica adreçada a joves és diferent de la metodologia didàctica adequada per a les persones adultes. L'accés als PTT és (i ha de ser) voluntari. La tipologia d'alumnat que s'adreça als PTT són:

- Joves amb intenció d'accedir al món laboral a curt termini
- Joves que volen cursar un CFGM
- Joves que, a més, volen acreditar l'ESO realitzant el mòdul corresponent

Cal dir que a partir del Decret 140/2009 s'estableix un barem comú per a tots els PTT de Catalunya. Aquest fet ha estat viscut pels centres que desenvolupen Programes de Transició al Treball com un element que els fa tenir menys pes en l'elecció dels participants.

Els criteris⁴³ per prioritzar les sol·licituds són els següents:

- *Quan el domicili de l'alumne/a està dintre de l'àrea d'influència del centre: **30 punts***
- *Quan l'alumne/a no compleix 21 anys (o més) durant l'any 2010: **30 punts***
- *Quan l'alumne/a no ha fet un PQPI en els darrers dos cursos: **20 punts***
- *Per cada curs escolaritzat a l'educació secundària: **5 punts***
- *Per la qualificació mitjana dels dos darrers nivells cursats a l'ESO dels que ja es disposa d'avaluació final: tants punts com la qualificació mitjana,*

⁴³ Informació obtinguda a la pàgina web del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, <http://www.gencat.cat/preinscripcio/ca/pgpi.html#content03>, recuperada el 17 de juliol de 2010. A la resolució ENS/226/2011, d'1 de febrer, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula de l'alumnat pel curs 2011-2012 s'incorpora dins dels criteris per a baremar la prioritització de les sol·licituds el criteri: "Quan el domicili està dintre de l'àrea d'influència 2 del centre però no en la seva àrea d'influència 1: 15 punts".

calculada amb 2 decimals. A l'efecte de càlcul de la mitjana, les matèries no superades es compten amb un 3.

- Pel resultat de l'entrevista: **20, 10 o 0 punts**

De la mateixa manera, el Departament d'Ensenyament, des de la comissió de garantia d'admissió de cada Servei Territorial (comissió formada per EAP, inspecció i coordinador d'FP) valora l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE) que participaran en un PTT. Aquestes necessitats educatives es deriven de discapacitat (el que s'anomenen NEE tipus A) o socioeconòmiques (NEE tipus B). Cada programa reserva dues places a tal efecte, situació que permet baixar la ràtio del gran grup. Per exemple, el total d'alumnes baixaria dels 16 habituals a 14 amb la incorporació d'aquest alumnat amb NEE. Els centres no intervenen de cap manera en aquesta assignació.

Estructura

Anteriorment a l'aparició dels PQPI, el desenvolupament dels PTT s'estructurava en tres fases que eren:

- Orientació i formació per a la transició, mitjançant l'assoliment del coneixement i l'optimització dels recursos individuals i del territori.
- Mòdul professionalitzador.
- Concreció de les estratègies personals i activitats d'inserció laboral i/o formativa.

És a dir, tot i que es treballava igualment la preparació pel retorn a la formació educativa, no quedava reflectida a cap de les definicions de les fases.

La nova estructuració dels PQPI (i en especial dels PTT) inclouen tres tipus de mòduls⁴⁴:

- *Mòduls específics (mòduls A) que desenvolupen les competències del perfil professional i preveuen, amb caràcter general, la formació en centres de treball.* Inclou la Formació professional, les pràctiques a l'empresa (entre 150 i 250h) i un Projecte Integrat en relació al perfil professional i a l'entorn laboral corresponent que tindrà una durada

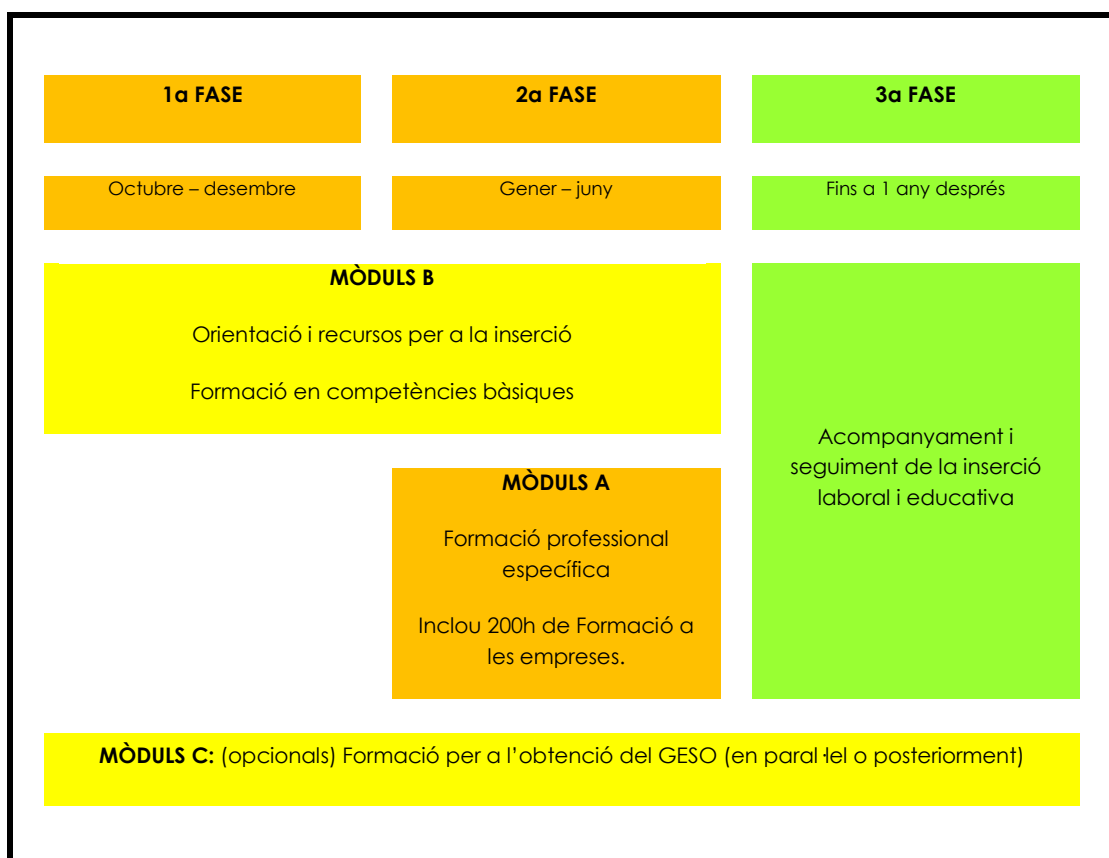
⁴⁴ Memòria del Departament de Treball de 2008.

d'entre 30h i 60h. La dedicació total d'aquest mòdul serà entre el 50% i el 70% de les hores dels mòduls obligatoris.

- *Mòduls formatius de caràcter general (mòduls B) que possibiliten el desenvolupament de les competències bàsiques i afavoreixen la transició del sistema educatiu al món laboral. Hi ha flexibilitat d'aplicació a cada centre. Inclou les tutories de grup de manera obligatòria. La dedicació serà del 30% al 50% de les hores dels mòduls obligatoris.*
- *Mòduls que duen a l'obtenció del Títol de Graduat/da en Educació Secundària Obligatòria (mòduls C). Es realitzen en centres autoritzats pel Departament d'Ensenyament, principalment escoles d'adults.*

Els mòduls A i B són obligatoris per a tots els alumnes que participen en els PTT. Aquests mòduls tenen una durada d'entre 800h i 1.100h. El mòdul C és voluntari i té una durada mínima de 175h.

Figura 3: Estructura dels PTT

Font: Departament d'Ensenyament

Professorat

Els PQPI tenen diferents tipologies de professorat que està en consonància amb els mòduls en els quals fan la docència. El Decret 140/2009 defineix al seu article 23 que “Els/les professionals que imparteixin formació en Programes de Qualificació Professional Inicial han de disposar de les capacitats, dels coneixements i de l’ experiència idonis en relació amb els mòduls corresponents i amb l’atenció educativa del jovent destinatari d’aquests programes.” Partint de la base que marca el Decret, tot seguit descrivim de manera resumida els perfils que aquest document demana, agrupant-los tal i com els trobareu en el decurs de la recerca:

- *Tutors:* Són els responsables dels diferents itineraris realitzats als PTT. Ells fan el seguiment dels alumnes al llarg de tot el curs i esdevenen els referents per a cada un dels estudiants tant a les classes com a les etapes de pràctiques. També són els docents dels Mòduls B. El requisit formatiu és estar en possessió del títol de llicenciatura, enginyeria, arquitectura, diplomatura, enginyeria tècnica i arquitectura tècnica, o del grau equivalent.
- *Professors:* Són els professionals docents que participen majoritàriament als Mòduls A. S’ exigeixen els mateixos requisits de titulació i formació establerts per impartir ensenyaments de formació professional. Trobem professors de dues tipologies:
 - *Professors docents.* Pertanyen al Departament d’Ensenyament i són professors en actiu d’Instituts d’educació secundària, normalment als cicles formatius.
 - *Professors experts:* Els PQPI poden incorporar, com a professorat especialista, atenent a la seva qualificació i a les necessitats del sistema educatiu, professionals no necessàriament titulats amb capacitat i experiència laboral provada en l’ àmbit formatiu corresponent. De la mateixa manera es poden trobar professionals no relacionats amb els itineraris que es desenvolupen, però amb formació docent i psicopedagògica adient per respondre a les necessitats de l’alumnat.

Metodologia

Els Programes de Qualificació Professional Inicial han d'atendre la diversitat del seu alumnat amb plantejaments flexibles, que permetin adaptar-se i respondre a les necessitats i als interessos de cada grup i de cada jove, amb una oferta diversa pel que fa a l'organització i al desenvolupament del currículum formatiu dels programes i amb una atenció individualitzada a cada jove. Aquest fet queda reflectit en els principis reguladors del Decret 140/2009 i en alguns dels seus articles:

Article 15. Formació de grups.

- 1. Els grups dels PQPI es componen per un mínim de 10 joves i un màxim de 15. En el cas que integrin dos alumnes o més amb necessitats educatives especials, el nombre mínim és de 8 joves i el màxim de 12. En el cas que totes les persones del grup siguin persones amb discapacitat, el nombre mínim per grup és de 6 i el màxim de 10.*

Article 16. Acció tutorial i orientació.

- 1. La tutoria de l'alumnat del PQPI ha de dur a terme una atenció personal individualitzada i el seguiment del grup, i fer-ho de manera continua al llarg del programa.*

Article 17. Avaluació.

- 2. L'avaluació ha de tenir en compte el punt de partida en el moment d'incorporar cada jove al programa, el seu progrés i les competències assolides.*

Tal i com es plantejava en apartats anteriors, cal també que els professionals que treballen als PQPI tinguin en compte que l'alumnat que reben necessita anar més enllà de les metodologies més clàssiques emprades als centres de secundària i fer apostes per altres que incentivin la participació, les dinàmiques de grup, el treball per competències, etc., ja que es troben en la privilegiada situació de treballar amb grups no superiors a les 16 persones.

És possible que l'experiència prèvia de l'autora en cursos de Formació Ocupacional, en primer lloc com a usuària i posteriorment com a docent, impregni moltes de les reflexions relacionades amb aquests programes. Les possibilitats com a "recuperadors" d'adults o de joves que, fins el moment, se sentien fora d'una societat clarament marcada per les titulacions educatives i/o

per la possessió d'un lloc de treball, han fet d'aquests programes els protagonistes d'aquesta recerca.

CAPÍTOL IV: Avaluació de programes de formació sociolaboral

4.1. Introducció

Plantejats els posicionaments teòrics que fan referència a la transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat i la seva inclusió en entorns laborals normalitzats i la descripció de l'estat actual dels programes de formació sociolaboral en el context de Catalunya, en aquest capítol ens centrem en la fonamentació teòrica relacionada amb l'avaluació de programes de formació sociolaboral.

Així, l'estructura del capítol presenta, en primer lloc, com ha evolucionat el concepte d'avaluació així com quines són les tendències actuals en aquest camp. En segon lloc, es pretén aportar la base teòrica que justifica la necessitat d'avaluar els programes de formació sociolaboral sobretot tenint en compte el protagonisme que aquest tipus de formació està adquirint en l'itinerari educatiu de les persones al llarg de la seva vida. Finalment, es presenta la descripció dels diferents models d'avaluació de programes que han estat descrits al llarg dels últims anys.

4.2. Definició d'avaluació

Robert E. Stake (2006, p. 61) afirma que *"l'avaluació sempre consisteix en una determinació dels mèrits i els defectes. De vegades, és molt més, però la seva funció essencial és la d'establir el mèrit d'alguna cosa. Aquesta és la seva finalitat primera. Aquesta és la seva definició"*. No es pot negar que Stake és contundent en la seva afirmació. La qüestió és, com ho fem per determinar el mèrit? Des de quin posicionament?

Shaw, Green i Mark (2006, p. 6), davant de la pregunta *Què és avaluar?* Responen afirmant que: *"si demanes a 10 avaluadors que defineixin avaluació, amb molta probabilitat tindràs 23 definicions diferents"*. Per tant, no cal sorprendre's davant de la varietat de definicions que puguem trobar. El concepte en sí ha anat canviant al llarg dels temps, per tant, també és important conèixer el camí que fan els termes al llarg de la història per així comprendre'n el significat en l'actualitat. Per això, tot seguit, es planteja un breu recorregut per l'evolució d'aquest concepte.

Tot i que ens podem remuntar a 2000 anys a. C. per comprovar l'existència de sistemes d'exàmens per accedir als serveis públics xinesos, no és intenció d'aquest treball realitzar una anàlisi antropològica d'aquest abast, així que s'opta per explicar la història a partir de l'aparició del terme *avaluació*.

Hi ha una gran coincidència (Sáez, 1998; Weiss, 1998; Stufflebeam i Shinkfield, 2007; Verdugo, Jordán de Urries i Vicent, 2009) a destacar a Ralph Tyler⁴⁵ com el pare de l'avaluació⁴⁶, terme que va començar a gestar en ser convidat a participar en un programa per millorar l'ensenyament d'alumnes que no s'havien graduat a la Universitat d'Ohio. Fruit dels seus estudis, introdueix el terme al 1942 i el defineix de la següent manera:

Avaluar és un procés que té per finalitat valorar en quina mesura s'han aconseguit els objectius que s'havien previst i valorar el canvi ocorregut com a efecte de la formació. (Tyler, R., citat a Cabrera, 2003, p. 16).

És a dir, va més enllà de la concepció de mesura que fins al moment havia tingut la paraula *avaluar*. Ell planteja que l'avaluació és necessària per a perfeccionar la qualitat de l'educació i al·ludeix, tot i que de manera poc desenvolupada, a la "*presa de decisions sobre els encerts o fracassos de la programació en funció dels resultats dels alumnes*" (Escudero, 2003).

Hem de fer un salt de més de vint anys en el temps per trobar a Cronbach, que al 1963 presenta una proposta d'avaluació en la qual considera que el punt de partida no són els objectius prèviament establerts, sinó l'adopció de decisions al voltant dels nous programes (Jiménez, 2000, Stufflebeam i Shinkfield, 2007). Quatre anys més tard, al 1967, Scriven amplia aquestes decisions i les classifica en tres àmbits: la millora del curs, els subjectes destinataris i la regulació administrativa.

Dels anys setanta es pot destacar l'aportació d'Stufflebeam (1971), d'Stake (1975) i del propi Scriven (1976), quan introdueixen nous models per a l'avaluació que trencaven amb tot el que s'havia dit anteriorment. Ells van escriure sobre la

⁴⁵ Ralph W. Tyler (1902-1994) està considerada una de les persones més influents als Estats Units en matèries com l'educació, el currículum i l'avaluació. Va ser conseller de diferents presidents dels EE.UU., així com de legisladors i líders de les escoles, sempre amb l'objectiu de la millora de l'educació pública. Va presidir el Consell Nacional per a l'Educació de nens desafavorits per desig del president Johnson. Tyler va ser president i fundador de l'Acadèmia Nacional d'Educació.

⁴⁶ De fet, Stufflebeam i Shinkfield, (2007), parlen en el seu llibre d'un període Pre-Tylerià quan fan un revorregut per l'evolució del terme *avaluació*.

necessitat de determinar criteris que serveixin com a punts de referència en l'avaluació (Stufflebeam i Shinkfield, 2007).

Tot i la multiplicitat d'autors que han teoritzat sobre l'avaluació, Weiss (1998) entén que la gent avalua constantment, tot el temps. Per tant, la paraula avaluació es presenta com un terme molt elàstic, però en el qual tots els usos de la paraula tenen en comú és la idea d'avaluar els mèrits. Allò que els diferencia és que poden estar estudiant enfocaments o parts diferents d'una mateixa cosa. Weiss (1998, p. 4) defineix l'avaluació com *“la valoració sistemàtica del funcionament i / o els resultats d'un programa o política, en comparació amb un conjunt de estàndards explícits o implícits, com un mitjà per a la contribuir a la millora del programa o la política”*. L'autor concreta que moltes avaluacions tenen com a finalitat fer una valoració del procés mitjançant el qual el programa desplega a la pràctica allò que s'havia dissenyat. I creu que allò amb el qual es compara són els estàndards que han marcat o bé els propis estaments oficials que posen en marxa el programa, o bé altres actors relacionats amb ell (patrocinadors, directius, participants, etc.). Però Weiss creu que és l'última part de la definició que ens proposa la que realment marca el sentit final de l'avaluació: *contribuir a la millora del programa*. I per poder assolir aquesta fita, l'avaluació ha de venir acompanyada del rigor que manca a moltes de les actuacions de caire informal que es desenvolupen en forma de programes i que ha de ser el que ens faciliti traspasar els resultats de l'avaluació a uns auditoris que poden estar més o menys receptius a escoltar propostes de millora, etc.

Un cop passats aquests anys daurats, autors com Donaldson i Scriven (a Donaldson i Lipsey, 2006) afirmen que actualment s'està vivint un gran segon moment, més global i amb un augment de les avaluacions contemporànies sobre programes no governamentals i que això es veu reflectit en el nombre de professionals que s'hi dediquen i que participen en associacions per fer unes avaluacions organitzades. També es reflecteix en l'aparició de noves teories, nous mètodes i noves eines d'avaluació per fer front als nous reptes que apareixen, ja que l'avaluació s'ha convertit en una proveïdora d'eines i tècniques a altres disciplines, però mantenint la seva pròpia autonomia.

Si revisem les afirmacions d'Stufflebeam i Shinkfield (2007), aquests ens indiquen que la definició d'avaluació de programes ha d'adaptar-se, ha d'incloure nous mètodes per arribar a uns judicis més defensables davant d'altres organitzacions, o professionals. Per aquest motiu, els autors presenten tres definicions que han de

ser útils per a diferents moments: una de més general que ha de servir com a base i que se centraria en la primera part de la definició proposada per Weiss; la segona, es podria fer servir davant dels possibles receptors per ajudar-nos a fer veure el valor d'avaluar programes (Stufflebeam i Shinkfield, 2007, p. 13) ja que presenta una definició més democràtica a l'estendre's a altres valors:

*Avaluació és la **valoració sistemàtica dels mèrits, integritat** [les valoracions han d'estar deslligades de possibles fraus⁴⁷], **viabilitat** [si consumeix més recursos dels necessaris], **seguretat** [sobretot en aquelles recerques en les quals hi hagi la possibilitat de provocar danys als participants], **transcendència** [la influència potencial del programa, la seva importància i, sobretot la seva visibilitat], i/o **imparcialitat** [tot i ser un concepte complicat, es podria dir que el programa ha de respectar la igualtat d'oportunitats] **d'un objecte** [entès com a programa].*

La tercera definició hauria de ser emprada a l'hora de planificar els treballs (Stufflebeam i Shinkfield, 2007, p. 16), ja que és la que els autors presenten com a *definició operacional*. Aquesta definició pretén completar l'anteriorment exposada:

*Avaluació és el **mètode sistemàtic de disseny** [entès com a la decisió del paper de l'avaluador, el seu vincle amb el client o les persones implicades, quin serà el focus de la seva investigació, etc.], **obtenció** [inclouria aspectes com recollir, corregir, organitzar, analitzar i sintetitzar la informació], **presentació d'informes** [és el feedback amb el client], **aplicació** [aquest punt està sota el control dels clients, tot i que es pot demanar l'ajuda i participació de l'avaluador] **descriptiva i crítica** [una primera anàlisi descriptiva dels resultats acostuma a anar acompanyada d'una crítica que ha d'englobar tots els aspectes i participants] **de la informació sobre un programa** [a partir d'aquest moment inclouria tots els valors esmentats a l'anterior definició].*

Si ens centrem en l'Estat Espanyol, ja a finals del segle XX, també trobem teòrics que fan una definició d'avaluació que ja no se centra en l'assoliment dels objectius determinats.

Aquests són elements que també recull Cabrera (2003) a la seva proposta de definició:

L'avaluació és un procés sistemàtic d'obtenir informació objectiva i útil amb la qual donar suport a un judici de valor sobre el disseny, l'execució i els resultats de la formació amb la finalitat de servir de base per a la presa de decisions pertinents i per

⁴⁷ Les negretes i els interiors dels claudàtors són aportacions meves a partir d'Stufflebeam i Shinkfield (2007).

a promoure el coneixement i la comprensió de les raons dels èxits i els fracassos de la formació.

(Cabrera, 2003, p. 17)

Així doncs, aquesta definició d'avaluació té en compte els diferents moments (disseny, desenvolupament i resultat) d'un programa i, al nostre entendre, esdevé una eina per a la recollida d'informació que ha de tenir com a objectiu la presa de decisions i, per aconseguir-ho, ha d'incloure a totes les persones involucrades en el procés de creació i de desenvolupament, més enllà dels responsables del seu disseny. Una eina que ha d'ajudar a la millora de les accions formatives. L'avaluació, externa o interna, ha de tenir com a objectiu reformular els objectius, continguts, activitats, etc., del programa que haguem posat en marxa.

Pel que fa a la definició de l'avaluació de programes, Verdugo, Jordán de Urries i Vicent (2009) marquen la dècada dels vuitanta del segle XX com a punt d'arrencada de l'avaluació de programes.

4.3. Necessitat d'avaluar els programes de formació sociolaboral.

Com ja s'ha argumentat al Capítol III, la formació sociolaboral apareix per donar resposta a una situació d'atur, però també pot ser una bona eina que afavoreixi que persones que podien començar a quedar excloses dels cercles més normalitzats no ho facin. Tal i com diu De Miguel (2000) entenem per programa tot aquell pla o projecte mitjançant el qual es posen en pràctica accions d'intervenció social adreçades a promoure canvis entre les persones o les comunitats. Per tant, més enllà de la seva funció formativa, els programes sociolaborals adquireixen en molts casos una acció social a més de l'educativa. Jornet, Suárez i Perales (2000) diuen que la formació sociolaboral s'ha convertit en un dels eixos centrals, tant a nivell formatiu com a nivell de conseqüències social per a les persones que hi participen, d'aquí que s'hagi incrementat la necessitat d'avaluar aquesta formació. Autors com Donaldson i Lipsey (2006) afirmen que, des de les teories de les ciències socials, no s'han tingut massa en compte les avaluacions. Això no treu que els avaluadors no hagin tingut en compte les teories socials. Però cal reconèixer que sovint l'avaluació dels programes socials és interna i dissenyada per la pròpia organització o entitat promotora i no subjecte a procediments consensuats o estandarditzats

(Verdugo, Jordán de Urries i Vicent, 2009, p. 28). No només el seu disseny ha estat més centrat en l'aspecte professionalitzador que en l'educatiu, sinó que els programes de formació ocupacional s'han repetit any rere any simplement per inèrcia i sense tenir dades sistemàtiques dels seus resultats (Rosselló i Verger, 2008), ni tampoc informació del seu procés de desenvolupament ni del seu impacte real en els processos d'inclusió laboral dels seus alumnes. Per tant, una primera justificació de la necessitat d'avaluar programes de formació sociolaboral és l'oportunitat de dotar d'una eina útil als responsables que els permeti estructurar i reflexionar sobre els programes que dissenyen. És a dir, l'avaluació ha d'anar més enllà d'apuntar dades com ara número d'alumnes atesos, número d'intervencions realitzades, justificació superficial dels pressupostos destinats, etc.

Com d'altres accions de caire més especialitzat per col·lectius, els programes de formació sociolaboral tenen com a destinataris, segons Ayerbe (1999), a "*persones que tenen poc poder econòmic, social i simbòlic*" (com ara les persones amb discapacitat). Fins a quin punt el treball que es realitza en aquests programes és educatiu, formatiu o d'inclusió? El mateix autor parla d'una demanda social generalitzada de contenció i control d'aquests grups, la qual cosa provoca la desvalorització de la necessitat d'avaluació.

Què és allò que fa tan especials a aquests programes? Sens dubte es tracta de les interrelacions que s'estableixen entre les persones que hi participen (responsables, professionals, alumnes). Una de les finalitats de l'avaluació de programes ha de ser la d'ajudar a objectivar les relacions i, sobretot, els resultats d'aquestes relacions establertes en els programes entre els seus components/participants. Stake (2006) també fa referència a aquest fet quan diu que la dificultat recau a definir si la qualitat pertany al disseny i desenvolupament d'un programa o a l'experiència viscuda en i/o amb aquell programa. Pérez Juste (2007) va una mica més enllà i diu que les avaluacions de programes han d'incidir també sobre les pròpies organitzacions, el personal que en elles treballen, ja que això influirà en la millora de les persones que participin en els programes.

Cal, però que l'avaluació de programes, sobretot els de caire social, tinguin una sèrie de preceptes a complir. Verdugo, Jordán de Urries i Vicent (2009, p. 28) apliquen a tal efecte el decàleg que Verdugo va proposar per a les investigacions relacionades amb persones amb discapacitat. La seva adaptació del decàleg afirma que l'avaluació de programes socials:

1. *Ha de ser una prioritat de l'administració pública i de les organitzacions no governamentals.*
2. *Necessita l'aportació contínua de recursos per fer créixer i consolidar grups de recerca existents o crear-ne de nous.*
3. *Només pot ser planificada i dirigida amb garanties per qui tenen preparació i experiència suficients.*
4. *És el millor fonament i suport per prendre decisions eficaces.*
5. *Serveis per planificar polítiques socials, de salut i educatives, implantar i millorar processos innovadors i per avaluar i millorar les pràctiques professionals.*
6. *Permet tenir un coneixement crític de l'aplicació de la normativa, els programes i els recursos.*
7. *És indispensable per a incorporar una cultura de qualitat.*
8. *Aporta coneixement essencial per avançar en la comprensió de les necessitats de les persones [amb discapacitat]*
9. *Ha de tenir en compte la participació de les persones amb discapacitat, a qui s'ha d'implicar i col·laborar activament en les recerques.*
10. *Ha d'orientar-se cap a la igualtat d'oportunitats i no discriminació, la promoció de l'autodeterminació i vida independent, i la millora de la qualitat de vida.*

En definitiva, l'avaluació de programes de formació sociolaboral apareix àmpliament necessària, sobretot si, a més, tenim en compte que qualsevol activitat pot ser millorada i és, de fet, millorable.

4.4. Models d'avaluació de programes.

Molts són els autors que han teoritzat sobre la necessitat d'avaluar programes. Al llarg del temps, les definicions han anat evolucionant, així com les diferents perspectives que marquen tendències sobre el moment en el qual és necessari, o més recomanable, avaluar un programa.

L'opció que es pugui fer per una perspectiva o altra marcarà de manera determinant el significat del disseny del pla d'avaluació que es vol presentar en aquest estudi. És per aquest motiu que és important referenciar breument de manera teòrica quina ha estat aquesta evolució.

És lògic pensar que, si hi ha hagut una evolució en el concepte d'avaluació, els models d'avaluació de programes també han sofert modificacions en la seva història.

La varietat de definicions a la qual hem fet referència al llarg d'aquest capítol porta a alguns autors a fer puntualitzacions sobre si parlar de models d'avaluació és correcte o si, en canvi, s'hauria de parlar d'enfocaments. Stufflenbeam i Shinkfield (2007, p. 135) els utilitzen conjuntament ja que el terme "model" és per alguns autors "*massa exigent i restrictiu per cobrir les seves idees publicades sobre com dur a terme les avaluacions dels programes*", mentre que "enfocament" apareix més flexible per acollir totes les propostes. Però, què és un model d'avaluació de programes? Sáez (1998, p. 21) defineix un concepte de model que s'ajusta prou bé al caràcter sistemàtic que ha de tenir l'avaluació:

Els models serveixen fonamentalment per a conceptualitzar el camp d'avaluació i proporcionar un llenguatge comú que permet debatre els punts i temes més conflictius

De Miguel (2000, p. 305) diu que:

Quan parlem de «model» fem referència a la forma o manera d'abordar i representar la conceptualització teòrica del programa que considerem oportuna per dur a terme la seva avaluació un cop que hem analitzat els supòsits o fonaments teòrics que justifiquen aquesta activitat: naturalesa del programa, la finalitat que ens proposem, audiències implicades, informació necessària, metodologia a emprar, criteris d'avaluació, utilitat o usos dels resultats, etc.

Stake (2006, p. 75) ens dóna, però, la seva visió personal sobre el concepte model:

Per a mi, un model és més aviat un prototip, una plantilla, una recepta o un ideal. Crec que els models que proporcionem els teòrics són massa incomplets i idealistes com per a anomenar-los així.

Aquesta afirmació ajuda a entendre millor per què és difícil trobar aplicacions exactes de determinats models, mentre que el més comú és aportar elements de diferents tendències que permeten a les persones avaluadores dissenyar el seu propi "model", la seva pròpia "plantilla", com diria Stake. Tot i això, cal que les persones que afronten una avaluació tinguin coneixement de les diferents tipologies o models que existeixen. Per exemple, Shadish (1998, a Donaldson i

Lipsey, 2006) dóna sis raons per les quals els avaluadors han de ser reflexius sobre els models teòrics:

1. Proporcionen un llenguatge comú per a tots els avaluadors.
2. Van més enllà de les coses sobre les quals semblen preocupats els avaluadors.
3. Defineixen els temes de les conferències professionals.
4. Proporcionen una identitat pròpia als avaluadors.
5. Proporcionen una imatge dels avaluadors a la resta del món.
6. Són el coneixement base que defineix la professió.

Sistemes de classificació dels models d'avaluació de programes

Ja hem tractat en aquest mateix capítol quina és la varietat de definicions que existeixen sobre què és l'avaluació de programes. De la mateixa manera, trobem discrepàncies a l'hora de definir diferents models d'avaluació i, per tant, sobre com organitzar-los. En aquest punt no es pretén fer una nova classificació, sinó presentar els models que han estat destacats com a més rellevants, tot i que els avaluadors tenen tendència a fer servir els models de manera complementària, com ja s'ha indicat anteriorment.

- Segons posició de la persona avaluadora: aquest tipus de classificació té en compte quina és la relació de la persona que avalua i el programa avaluat. És obvi que els resultats no s'entendran o s'acceptaran de la mateixa manera, fins i tot no seran igualment concloents, si provenen d'un element extern o del propi grup que dissenya el programa. Per tant, parlarem d'**avaluació externa** o **avaluació interna** segons si l'avaluador pertany o no al personal del programa (Cabrera, 2003).

No s'ha d'entendre una relació directa entre aquests models d'avaluació i els paradigmes de caire més quantitatiu o qualitatiu. Cadascuna d'elles (avaluació interna o externa) té certes avantatges i inconvenients.

L'**avaluació externa** atorga la llunyania suficient per emetre un judici des d'una posició objectiva, més imparcial, la qual cosa pot permetre obtenir una major credibilitat en els resultats exposats en un informe. També ofereix una certa independència, però aquest aspecte seria correlacional amb la procedència de l'encàrrec i del seu finançament. Weiss (1998) remarca que l'avaluador extern, si es tracta d'un professional de renom, pot tenir més accés a la

cadena de comandament relacionada amb el programa, o a altres mitjans per poder difondre els resultats de la seva avaluació.

Entre els aspectes més negatius, trobem com a principal la dificultat per introduir-se en els cercles dels responsables i els professionals del programa. Sovint aquest és l'escull més gran que ha de superar les persones que han de realitzar l'avaluació externa d'un programa. En segon lloc, però no menys important, podem trobar la dificultat per millorar el programa, sens dubte provocat per la desconfiança dels responsables i per una manca de coneixement dels aspectes interns dels programes a avaluar.

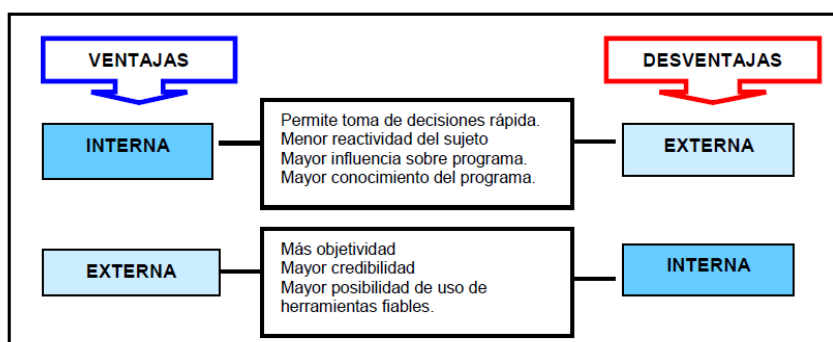
L'**avaluació interna** és la més desitjable de les dues si partim d'un plantejament en el qual el desig de millora i de canvi constant porta a un centre (millor dit als seus responsables) a voler avaluar allò que estan fent o allò que han fet. L'avaluació interna implica tenir el coneixement d'aquells aspectes de currículum ocult que només s'obté quan es forma part de la xarxa de persones implicades en el disseny o desenvolupament del programa. Evidentment, també es podran utilitzar els resultats per a la millora de les accions educatives, ja que és molt possible que engegar una avaluació interna impliqui la col·laboració (o, si més no l'acceptació) del personal del programa. Weiss (1998) creu també que un avaluador intern té accés més directe a les persones directament relacionades amb el programa tant per recollir les dades com per difondre-les i, per tant, per poder emprar-les.

Cal tenir en compte, però, que aquest model avaluatiu no permet l'objectivitat ni la imparcialitat que pot tenir una persona no vinculada (laboralment i/o personalment) amb el programa i, per tant, tenir en compte fins a quin punt aquests serien aspectes rellevants a l'avaluació que es vol dur a terme. De la mateixa manera, una persona que avaluï des de dins el programa es pot veure influïda per la seva dependència econòmica i laboral vers els responsables. Aquest fet pot provocar l'ocultació de resultats que no hagin de ser acceptats per la direcció del centre o pels receptors dels resultats obtinguts.

L'opció per un o altre model ha de tenir en compte què volem avaluar i com ho volem fer. Per exemple, l'avaluació externa s'orienta més a la necessitat de rendir comptes, justificar el finançament, situar el programa dins del mercat, etc. Pel contrari, l'avaluació interna es centrarà més en la millora i el desenvolupament de l'organització o institució que el porta a terme. Tot i que

puguin semblar opcions excel·lents, com indica Cabrera (2003, p. 36) “allò òptim són les situacions mixtes, on les avantatges i desavantatges d'una i altra es compensen”. Per exemple, les avaluacions internes poden ser una ajuda important per subministrar les dades que necessitin els avaluadors independents o externs (Stufflebeam i Shinkfield, 2007), també remarquen la necessitat que tenen les avaluacions internes a demostrar la seva fiabilitat i això ho poden fer si un avaluador extern confirma i fa pública la seva fortalesa i credibilitat. Olmos (2008) diu que les dues opcions, externa i interna, són complementàries perquè les dues aporten avantatges i desavantatges (vegeu la Figura 4)

Figura 4: Avantatges i desavantatges de l'avaluació interna i externa

Font: Olmos (2008), a partir de Fernandez-Ballesteros (1996)

- Segons el paradigma: Autors com Medina i Villar (1995) o Escudero (2003), presenten un esquema que classifica els models segons pertanyin a un paradigma o a l'altre. Així, es poden trobar tres grans models: conductista, humanista i holístic.

El **model conductista** és aquell que està centrat en la consecució dels objectius. Es vol comprovar la millor manera per rendibilitzar les inversions realitzades i la persona que avalua és sempre externa. Òbviament no és un model que sigui molt adequat per avaluar accions educatives, ja que no contempla les interaccions entre les persones participants. En el grup dels models conductistes, Medina i Villar (1995), Donaldson i Lipsey (2006), Olmos (2008) i Verdugo, Jordán de Urries i Vicent (2009), distingeixen les següents propostes:

- Consecució d'objectius (de Tyler) → Aquest model, catalogat entre els clàssics (Verdugo Jordán de Urries i Vicent, 2009), considera els objectius com a part fonamental dels programes, així que els compara amb els resultats obtinguts per comprovar en quina mesura s'han assolit. És un sistema poc flexible que, amb els instruments de proves de valoració com els tests, es converteix en un model burocràtic i reduccionista que no té en compte les experiències dels alumnes (Jiménez, 2000), tot i aportar els instruments adequats i una estricta delimitació dels objectius observables. Aquest model té els seus orígens als anys trenta de s. XX i està considerat com el primer model d'avaluació sistemàtica.
- Planificació educativa (de Cronbach) → L'avaluació té com a objectiu facilitar la presa de decisions, normalment de caràcter polític, que haurà de prendre l'autoritat (Escudero, 2003). Aquest model, que data de finals dels anys quaranta (s. XX), ha anat evolucionant fins a tenir un caràcter més qualitatiu, ja que contempla la relació de la persona que avalua amb els responsables del programa. Les tècniques poden ser d'observació i/o d'interrogació.
- CIPP (de Stufflebeam) → Aparegut a finals dels anys seixanta (s. XX), el model *Context-Input-Process-Product*, significa el trencament amb posicionaments com els de R.W. Tyler i amplia allò que s'estudia. És a dir, és un model que intenta confirmar què és el que funciona d'un programa: el context, el disseny, el procés o el producte resultant. Es tracta d'un model que té com a destinatari als responsables del programa. Aquest fet pot provocar, segons Jiménez (2000, p. 47), "*la imposició des de fora, degut al sistema jeràrquic dels sistemes educatius*", ja que creu que ha de ser el propi responsable del programa qui valori els resultats de l'avaluació i no pas la persona que ha fet l'avaluació (Escudero, 2003) la qual cosa posiciona aquest model dins d'un context polític.
- CSE (d'Alkin) → Aquest model, dels anys seixanta (s. XX), continua amb les tendències d'avaluar per a la presa de decisions com els seus predecessors. Implica cinc estadis el primer dels quals, el més important, l'avaluació de les necessitats, implica en si mateix un problema, ja que no queden clars quins són els criteris per determinar quines són els que farem servir per valorar les necessitats (Verdugo, Jordán de Urries i Vicent, 2009).

Els altres quatre estadis són: planificació del programa, avaluació de la instrumentalització, l'avaluació dels resultats i el model de discrepància.

- Mètode de la figura (d'Stake) → A la dècada dels seixanta (s. XX), R. E. Stake (autor que apareixerà posteriorment en altres concepcions avaluatives), adapta anteriors propostes d'assoliment d'objectius (com són les més taylerianes), però amb la innovació de la proposta de creació d'una xarxa on puguin ubicar-se i adaptar-se els diferents mètodes avaluatius (Medina i Villar, 1995). Aquesta proposta centrada en els objectius, gira al voltant de tres components: "*antecedents, transaccions i resultats, elaborant dues matrius de dades, una de descripció i una altra de judici. A la primera es recullen d'un cantó les intencions i de l'altre les observacions i, a la segona, les normes, allò que s'aprova i els judicis, allò que es creu que hauria de ser*" (Escudero, 2003, p. 34).

El **model humanista** valora, per sobre de tot, les persones i les seves accions. Per tant, va més enllà del resultat dels programes. L'inconvenient d'aquest model pot ser la manca d'objectivitat o bé l'esforç que implica per a la persona que realitza l'avaluació (Olmos, 2008). En aquest sentit, algunes propostes, aparegudes ja a la dècada dels setanta del s. XX, són:

- Contraposició (d'Owens i Wolf) → Els dos autors proposen realitzar l'avaluació d'un programa centrant-se en la discussió que establiran dos grups avaluadors diferents: un a favor (partidaris) i un altre en contra (adversaris). Aquesta metodologia de treball permet contraposar les diferents valoracions que els grups poden fer de resultats similars (Escudero, 2003). La curiositat recau en el sistema de judici que es fa servir per dur-la a terme. Es proposa un tribunal o jutge que pot fer dues funcions: bé prendre una decisió sobre el tema confrontat, bé formular recomanacions.
- Atenció al client (d'Scriven) → També conegut com a *Model d'avaluació sense metes*, aquest model presenta la gran novetat de centrar, com a protagonista de l'avaluació, no el programa i els seus objectius, sinó com aquest satisfà les necessitats i aspiracions dels clients (Scriven, citat a Jiménez, 2000; Escudero, 2003). Tot i ser un sistema menys intrusiu i més objectiu, un dels problemes per a la seva implantació és, segons Medina i

Villar (1995), que es tracta més d'un sistema filosòfic que no d'un mètode/model definit i estructurat.

- Crítica artística (d'Eisner) → Aquest model, de principis dels anys vuitanta (s.XX), proposa que diferents persones emetin una crítica sobre el programa en qüestió, que l'interpretin basant-se en el context, els símbols i les tradicions d'aquells que hi participen, però presenta mancances de caire metodològic. (Jiménez, 2000).

El **model holístic**, que sorgeix de la complementarietat dels dos anteriors, permet i proposa fer una avaluació global dels programes educatius.

- Avaluació respondent (d'Stake) → R.E. Stake, autor ja aparegut en els models de caràcter conductista, revoluciona els sistemes d'avaluació de programes en proposar un model que es pugui adaptar als canvis que es presenten en el desenvolupament dels programes. És a dir, els objectius es poden variar segons les necessitats del programa. Per a poder aconseguir-ho, cal que entre l'avaluador i els responsables dels programes hi hagi una comunicació constant i fluïda. Per aquest motiu, Stake proposa que la persona que realitzi l'avaluació sigui interna i que, per tant, es faci una autoavaluació del programa. Una de les limitacions d'aquest plantejament és, segons Jiménez (2000, p. 50), la dificultat per distingir entre descripció i anàlisi. Però també reconeix, com a punt fort, l'assumpció de realitats diferents i la possibilitat que presenta per als "avaluadors d'escollir diferents camins per revelar la utilitat dels programes."
- Avaluació il·luminativa (de Parlett i Hamilton) → De nou, com alternativa als models més quantitius, apareix un model que, com el seu nom indica, vol il·luminar cada un dels elements que componen els programes, en especial el context d'aprenentatge (material, psicològic i social) i el sistema d'instrucció (conjunt d'elements teòrics). Vol estudiar els projectes innovadors per descobrir què experimenten els seus participants i els processos crítics que es produeixen (Verdugo, Jordán de Urries i Vicent, 2009). Implica tres fases: observació, investigació i explicació. Es contempla aquesta avaluació com un procés realitzat des de dins i pels propis responsables. L'amplitud dels elements d'estudi és, per Jiménez (2000), un dels seus avantatges, mentre que la poca claredat del criteris

emprats per verificar els elements del programes és un dels seus principals inconvenients.

- Avaluació holística o democràtica (de McDonald) → L'autor anglès proposa una avaluació que permeti una investigació-acció, per tant, cal que quedin reflectides totes les opinions dels participants, ja siguin alumnes, professors, responsables, etc., amb la seva diversitat d'interpretacions de les vivències que es donen en el dia a dia. La idea és que el contrast d'opinions dels propis implicats sigui l'element avaluador principal (Escudero, 2003, p. 35). Tot i que es tracta d'un tipus d'avaluació on no es proporcionen recomanacions, un dels inconvenients és que la informació arribi només a les instàncies més altes, és a dir, que no sigui tan democràtic en la presentació dels resultats com el seu nom indica.

R. E. Stake amplia el model holístic de McDonald i presenta al 2006 el model que anomena *avaluació comprensiva*. Mostra, parlant del model holístic, que *"aquest es dedueix en part a partir de les mesures estadístiques i de la variabilitat d'aquestes [...] però es dedueix també, en part, mitjançant els relats de les converses i de les respostes en les entrevistes"* (Stake, 2006, p. 87).

- Segons la finalitat de l'avaluació: Cabrera (2003) defineix tres modalitats d'avaluació, recollides per altres autors, segons la finalitat de l'avaluació. Concretar aquests tres moments implica donar a cada un d'ells un propòsit diferent, així com marcar unes qüestions a estudiar diferents per a cada cas i, és molt possible, que fins i tot marqui destinataris de la informació resultant diferents.
 - Avaluació de la conceptualització i disseny de la formació: També anomenada *avaluació diagnòstica* o *avaluació del programa en si mateix*. És aquella en la qual la finalitat és el disseny del programa, abans de la seva implementació. El seu estudi recau sobre la conceptualització i la redacció del programa, en aquells apartats, doncs, que tenen a veure amb la definició dels participants, del context o la viabilitat del programa. La informació resultant acostuma a tenir com a destinataris als responsables i/o coordinadors del programa i ha d'ajudar a prendre decisions sobre el procés del seu disseny.

- Avaluació de la implementació i seguiment de la formació: També coneguda com *avaluació formativa* (formulació realitzada per primer cop per Scriven al 1967). L'autor proposa el terme d'avaluació formativa per a qualificar aquell procés d'avaluació al servei d'un programa en desenvolupament, amb l'objecte de millorar-lo (Escudero, 2003, p. 18). Es fixa l'atenció en l'execució i el marc del programa i en el grau en el qual es respecta allò que s'ha dissenyat o bé ha hagut de ser adaptat per al seu bon funcionament. Les avaluacions formatives estan dissenyades per ajudar als que estan en les fases inicials de desenvolupament dels projectes o programes, amb l'objectiu de la millora del producte final (Weiss, 1998; Stufflebean i Shinkfield, 2007). Aquest tipus d'avaluació no només aporta informació als responsables de garantir la qualitat del programa, sinó que al fer-ho, han de tenir en compte les necessitats dels consumidors d'aquell producte (Stufflebean i Shinkfield, 2007, p. 23). Per tant, si el propòsit de l'avaluació formativa és garantir la qualitat del programa, és natural que aquesta es doni a mida que es van donant els esdeveniments (Olmos, 2008). Tejedor (2000, p. 325) diu que el disseny formatiu té les següents característiques:
 - *L'avaluació es planteja des d'una perspectiva interna.*
 - *El seu objectiu és intentar la millora del programa.*
 - *Les dades són utilitzades pel propi equip tècnic del programa o pels implicats (l'avaluador ha de ser part integrant de l'equip)*
 - *Es persegueix sobretot la utilitat per als usuaris.*
 - *El disseny pot ser fix o emergent (si es fix s'hauran d'acceptar canvis)*

- Avaluació de resultats: o *avaluació sumativa*, posa l'èmfasi en l'estudi del producte resultant després de la implementació del programa. Aquest model té en compte l'eficàcia del programa, però també l'impacte que suposa per a les persones destinatàries. És a dir, tracta de verificar si els objectius d'un determinat programa s'han aconseguit o no, i si aquest ha estat rendible pels consumidors i els responsables (Weiss, 1998; Stufflebean i Shinkfield, 2007; Olmos, 2008). La informació obtinguda acostuma a ser utilitzada per prendre decisions sobre la continuïtat del programa i/o els reajustaments a fer si es torna a implementar (Weiss, 1998; Tejedor, 2000).

Les pautes a les quals respondria l'avaluació sumativa serien, segons Tejedor, (2000, p. 326):

- *L'avaluació es pot plantejar des d'una perspectiva externa.*
 - *El seu objectiu és intentar oferir un judici sobre la satisfacció de necessitats i/o sobre la consecució dels objectius.*
 - *Interessa la credibilitat externa.*
 - *L'avaluador ha de ser aliè a l'equip tècnic del programa per a afavorir l'objectivitat en la valoració dels resultats.*
 - *El disseny acostuma a ser més aviat de tipus fix que emergent.*
- Segons el moment de l'avaluació: Aquesta classificació està altament relacionada amb la exposada en el punt anterior, és a dir, amb la finalitat de l'avaluació. És a dir, per a una avaluació diagnòstica, es donaria una **avaluació inicial**, ja que té molt en compte l'anàlisi de necessitats que es realitzarà en primer lloc, abans de començar el disseny del programa. En el segon cas, quan l'avaluació es realitza un cop el programa ja està en marxa, es parla d'**avaluació contínua**, ja que té en compte tot el procés d'aprenentatge i realitza un control continu del funcionament del programa i de l'assoliment dels objectius. Si el moment escollit per fer l'avaluació és un cop aquest ja ha acabat, permetent tenir-ne una visió completa, s'anomena **avaluació final**, perquè se sobreentén que no hi ha possibilitat de modificació del programa mentre està en desenvolupament.

Un cop presentats els diferents models d'avaluació de programes seguint diferents sistemes de classificació, presentem quines seran les opcions teòriques preses en el Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral⁴⁸ (PAPFS) d'aquesta tesi.

En primer lloc, segons la posició de la persona avaluadora, el disseny del PAPFS que apareix en el capítol V ha estat pensat per a un avaluador intern, ja que té una visió més directa de tots els elements (documentació, experiències, persones que intervenen, etc.) que, en un moment donat, poden donar informació rellevant per a l'avaluació del programa en el qual participa. Cal dir, però, que, per motius que seran convenientment explicats, aquest estudi ha posat en pràctica el Pla amb una figura externa.

⁴⁸ Els antecedents i la descripció del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) es descriuen als Capítols V i VII d'aquesta tesi.

Segons el paradigma el Pla d'avaluació s'ha dissenyat seguint una visió holística ja que s'opta per seguir de manera més propera el model presentat per Robert E. Stake al 1975 sobre l'avaluació respondent i, posteriorment, en el model que presenta al 2006 anomenat avaluació comprensiva. Aquests dos models complementaris parlen de la possibilitat de recollir informació per diferents camins per obtenir la informació necessària i això és el que pretén aquest estudi amb la revisió de la documentació i les entrevistes que es realitzen a diferents participants (responsables, professionals, ex alumnes amb discapacitat) al programa.

Si ens centrem, en la finalitat de l'avaluació que es presenta, es podria dir que intenta recollir informació de cada un dels moments bàsics dels Plans de Transició al Treball (conceptualització i disseny; implementació i seguiment; resultats) per poder concloure quina és l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat i, per tant, s'han tingut en compte els diferents moments per comprovar la seva possible influència a l'adequació.

Finalment, cal apuntar que el moment de l'avaluació dels programes es realitza en tots els casos a posteriori del seu desenvolupament, tot i que seria òptim que es pogués seguir el PAPFS a cada un dels moments del Programa.

Aquí, doncs, finalitza el marc teòric que hem cregut rellevant per contextualitzar la recerca que us presentem en els propers capítols. Un marc teòric que, al Capítol I, defineix el posicionament ideològic de l'autora, partint des de la definició de discapacitat fins acabar apostant de manera clara per la inclusió. El segon capítol, aporta els arguments que indiquen la incidència de la formació per assolir una inclusió laboral positiva. El tercer capítol descriu el que l'autora creu que és un recurs important per formar a nivell laboral a les persones amb discapacitat: els programes de formació sociolaboral i, més concretament, els PTT. Finalment, el Capítol IV fa una breu contextualització de l'avaluació de programes, ja que aquesta tesi es centra en l'aplicació del PAPFS, tal i com es podrà llegir a la segona part que esteu a punt d'encetar.

SEGONA PART: LA RECERCA

CAPÍTOL V: Un estudi previ: Disseny del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS)

5.1. Introducció

La intenció d'aquest capítol és presentar el Pla d'Avaluació dels Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS), desenvolupat per l'autora de la tesi en un estudi previ (Castro, 2006), i que es constitueix com l'antecedent i el punt de partida de l'actual recerca. Creiem que la presentació dels trets principals d'aquest estudi previ i del PAPFS és imprescindible per a la veritable comprensió de la intencionalitat, la naturalesa i el desplegament de la recerca que constitueix l'eix central d'aquesta tesi i que és presentada a partir del capítol VI.

5.2. Contextualització i finalitat de l'estudi

L'estudi desenvolupat entre 2001 i 2006 tenia la finalitat de conèixer quin era el grau d'inclusió de les persones amb discapacitat en els espais creats per afavorir la formació sociolaboral i que són totalment normalitzats. Finalitat justificada si tenim en compte que aquest estudi partia d'una filosofia inclusiva i volia conèixer si els programes realment responien a les necessitats d'aquests alumnes.

Amb aquest punt de partida, l'estudi es va centrar en els alumnes amb discapacitat física, intel·lectual, sensorial i/o malaltia mental d'alguns dels programes de formació sociolaboral desenvolupats a l'Alt Empordà en el període 2001-2003, oferts pel Departament d'Empresa i Ocupació

⁴⁹ de la Generalitat de Catalunya des dels centres col·laboradors; els usuaris dels Plans de Transició al Treball dels Departaments d'Ensenyament⁵⁰ i d'Empresa i Ocupació; les Escoles Taller i els programes de Taller per a l'Ocupació, també del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat.

El context geogràfic d'aquest estudi va ser la comarca catalana de l'Alt Empordà ja que era el nostre entorn més immediat i les possibilitats d'accés als diferents serveis de formació eren realment elevades donada l'activitat professional de l'autora.

⁴⁹ En el moment de l'estudi Departament de Treball i Indústria.

⁵⁰ En el moment de l'estudi Departament d'Educació.

Quant al període objecte d'estudi, va englobar els programes de formació sociolaboral amb alumnat amb discapacitat desenvolupats a l'Alt Empordà entre els anys 2001 i 2003, mentre que l'anàlisi de les dades recollides i la redacció de la recerca es va realitzar entre els anys 2004 i 2006.

5.3. Objectius, metodologia i resultats

L'estudi partia de dos objectius:

OBJECTIU 1: Conèixer les característiques generals dels programes de formació sociolaboral en els centres de formació no reglada de l'Alt Empordà en el període 2001-2003: alumnat amb discapacitat atès, tipologia i trets pedagògic-didàctics dels programes.

OBJECTIU 2: Dissenyar un pla d'avaluació dels programes de formació sociolaboral en els centres de formació no reglada i la seva adequació a les persones amb discapacitat.

L'enfocament metodològic que es va emprar per a la consecució dels objectius adoptava les característiques de la perspectiva metodològica quantitativa. Per a l'objectiu 1, els instruments emprats per a la recollida de dades que hauria de permetre identificar les característiques dels programes de formació sociolaboral i de les persones amb discapacitat que hi van participar, van ser un qüestionari i un protocol de recollida de dades.

Cal tenir en compte que l'objectiu 2 d'aquest estudi era el disseny d'un pla d'avaluació de programes, no l'avaluació dels programes en sí.

5.3.1. Resultats de l'Objectiu 1

Per a l'assoliment de l'objectiu 1 es va desenvolupar un estudi descriptiu que es va enfocar en els centres que complien el primer requisit d'haver respost afirmativament a la pregunta sobre la participació de persones amb discapacitat en algun dels programes que desenvolupaven. Així, es van localitzar 6 centres, els quals van realitzar 13 programes amb presència d'alumnat amb discapacitat. La representativitat dels programes de formació sociolaboral desenvolupats en el període 2001-2003 a l'Alt Empordà d'aquestes

característiques era petita. El percentatge variava entre el 2% del 2002, la xifra més baixa, i el 6% del 2003 a la franja més alta.

Quant a les persones amb discapacitat participants en els programes de formació sociolaboral a la comarca de l'Alt Empordà en el període 2001-2003, es van localitzar un total de 15 alumnes. Una primera conclusió va ser que la presència de persones amb discapacitat en aquests programes era molt escassa si teníem en compte el número total de possibles participants de la comarca de l'Alt Empordà.

Pel que fa a la tipologia de discapacitat, dues d'elles tenien una discapacitat física (paràlisi cerebral i esclerosi múltiple) i cap discapacitat sensorial. És a dir, les persones amb discapacitat que havien assistit a un programa de formació sociolaboral en el període 2001-2003 a l'Alt Empordà tenien o bé una discapacitat intel·lectual (8 persones) o bé una malaltia mental (5 persones). Una dada significativa va ser comprovar que els centres on hi havia més presència de persones amb discapacitat intel·lectual eren les Escoles Taller, centres destinats a joves amb problemes d'adaptació, en risc social, etc. Per tant, la segona conclusió extreta era que la tendència era englobar les persones amb discapacitat intel·lectual entre el grup de joves que tenen possibilitats d'exclusió social.

Sobre les dades ocupacionals de les persones amb discapacitat participants, que, en principi, haurien d'haver estat significatives per comprovar el resultat d'aquests cursos, es va constatar que moltes d'elles no tenen experiència laboral prèvia (en molts casos per l'edat, que és coincident en l'accés als programes i al món laboral) o bé no es coneixen. Quant a la situació laboral posterior, 6 de les persones amb discapacitat que van participar en un programa de formació sociolaboral estaven treballant i en els casos restants o bé no es tenien dades o bé estaven inactius.

Sobre l'accessibilitat dels centres on es desenvolupaven els programes analitzats, només un dels centres disposava d'adaptació del lavabo. La majoria tenien barreres arquitectòniques (escales, taules i cadires, accés als lavabos, etc.). Si tenim en compte que els centres són espais que, necessàriament, han de passar una sèrie de revisions per part de l'administració catalana per a assolir el certificat que permeti que desenvolupin la seva acció docent, sobtava veure que tots ells podien obtenir, sense impediments, programes dependents del

Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat. És cert que, en alguns casos, es plantejaven "alternatives" sovint escasses, però que podrien satisfer a algú que no les necessités: utilització d'altres espais fora del centre (que anul·len la relació amb aquest), entrades a les aules a diferents nivells (però que continuen impedit que es pugui fer ús del lavabo o d'altres zones comunes), etc. En cap moment, però, apareixia la possibilitat (ni la necessitat) de tenir adaptacions materials per afavorir la presència d'alumnes amb discapacitat física i/o sensorial. La conclusió a la que ens portaven aquestes dades era interessar-nos a saber què passava amb les persones amb discapacitat intel·lectual o malaltia mental. Parlàvem d'adaptacions dels continguts i de les avaluacions i, pot ser, en algun cas dels objectius. En principi els professors que treballaven en els centres semblaven preparats per a realitzar aquesta adaptació pedagògica si tenim en compte que eren les persones escollides pels centres per redactar els continguts i objectius de manera clara i concisa.

Finalment, sobtava no trobar a la documentació revisada cap referència a la possibilitat de tenir algun alumnat amb unes necessitats específiques (sigui a nivell material, a nivell de continguts, etc.). Només l'Escola Taller, i solament en la seva última memòria, feia esment dels alumnes amb discapacitat que havien passat pels seus programes. Aquest fet no ens és inusual si tenim en compte que va ser difícil trobar programes o memòries que recollissin des de la filosofia del centre a les diferents accions que es desenvolupen per assolir els objectius proposats.

5.3.2. Resultats de l'Objectiu 2

La intenció d'aquest segon objectiu era el disseny d'un pla d'avaluació que possibilités valorar si els programes desenvolupats pels centres tenien un plantejament d'objectius, continguts, activitats, avaluacions, recursos, etc. que afavorís que les persones amb discapacitat que hi participessin aconseguissin quelcom més que la possibilitat de compartir algunes hores amb la resta de companys i companyes.

A partir de la informació recollida en el marc teòric es van definir les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris a tenir en compte per realitzar una avaluació de programes de formació sociolaboral.

En primer lloc, com es mostra a la taula 1, es van definir cinc dimensions referides a tres moments del programa. Posteriorment, es va procedir a establir els objectes d'estudi per a cada una d'elles.

Taula 1: Relació entre els moments, dimensions i objectes del programa a avaluar

MOMENTS	DIMENSIONS	OBJECTES
Planificació del programa	1. Qualitat del programa	Contingut del programa i qualitat tècnica Els professors que intervindran Activitats dissenyades Metodologia i tècniques utilitzades Les pràctiques a empreses Sistemes d'avaluació
	2. Adequació als destinataris	Anàlisi de necessitats Selecció dels destinataris
Desenvolupament del programa	3. Execució del programa	Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa Clima social Recursos materials
Resultats del programa	4. Assoliment d'objectius	Resultats del programa
	5. Impacte	Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb o sense discapacitat)

Font: Elaboració pròpia

Tot seguit es presenta la justificació per a cada una de les dimensions seleccionades.

Dimensió 1: Qualitat del programa

- Contingut del programa i qualitat tècnica: Es creu convenient veure si el programa i la seva filosofia inicial tenen en compte les necessitats de les persones amb discapacitat, així com per veure si els objectius poden ser assolits per aquest col·lectiu, tot i que no estigui contemplada la seva presència de manera concreta.
- Professors que intervindran: Quins criteris es tenen en compte a l'hora de la seva contractació? Es valoren les eines/estratègies professionals i personals

davant de persones amb discapacitat o amb altres dificultats? El professorat posseeix estratègies personals i/o didàctiques per atendre diferents nivells a l'aula i/o persones amb discapacitat?

- Activitats dissenyades: L'apartat del disseny de les activitats és important, ja que un nivell alt de concreció o bé un disseny que permeti alternatives serà un element que permetrà observar fins a quin punt es contempla que hi poden encabir-se diferents maneres d'aprendre dins de l'aula.
- Metodologia i tècniques utilitzades: Sovint allò que permet assolir els objectius no està en funció de les capacitats de les persones, sinó de la metodologia emprada.
- Pràctiques a les empreses: En els programes de formació sociolaboral un dels apartats més importants per al seu desenvolupament i, posteriorment, la possible inserció laboral dels alumnes és el de les pràctiques a les empreses.

Dimensió 2: Adequació als destinataris

- Anàlisi de necessitats: Sempre que no estigui relacionada amb la selecció de participants, és a dir que no sigui utilitzada de forma exclusiva, ha de permetre avaluar si la definició del programa està fonamentada en una anàlisi de necessitats prèvia.
- Selecció dels destinataris: Apartat important del programa. Les intencions que tingui un centre davant de les oportunitats dels possibles alumnes han d'estar ben definides i sota la mirada de la inclusió.

Dimensió 3: Execució del programa

- Flexibilitat o rigidesa d'aplicació el programa per adaptar-se a les necessitats dels usuaris: Dins d'aquest objecte, es vol avaluar si el programa, en el seu desplegament, té possibilitat d'adaptar els continguts i els objectius a les necessitats dels usuaris, en especial a aquells que poden tenir una discapacitat.
- Funcionament del programa: Aquest objecte pretén saber si el programa ha estat prou ben dissenyat com per no haver d'incloure modificacions en el seu desenvolupament, o si la presència de persones amb discapacitat no ha fet necessàries adaptacions de les activitats realitzades.

- Clima social: Un bon disseny, un disseny que permeti la inclusió de persones amb discapacitat, es pot veure malmès per un clima social poc apropiat. També permet comprovar fins a quin punt les persones que intervenen faciliten o no la presència d'alumnat amb discapacitat.
- Recursos: Cal avaluar quins han estat els recursos materials emprats amb les persones amb discapacitat i/o si s'han utilitzat correctament tots els recursos disponibles que poden permetre la inclusió en el programa de persones amb discapacitat.

Dimensió 4: Resultats del programa

- Avaluació i seguiment dels aprenentatges: Cal tenir en compte la rellevància dels criteris d'avaluació, ja que si només contemplen el nivell d'assoliment dels objectius per part dels alumnes poden fer-los poc inclusius i, per tant, que no permetin que les persones amb discapacitat siguin candidates a fer el programa.

Dimensió 5: Impacte

- Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb o sense discapacitat): Tot i que allò que ens interessa és si els dissenys dels programes s'adeqüen a la presència de persones amb discapacitat, cal tenir en compte com influeix a posteriori la presència en un d'aquests programes.

Entenent que el PAPFS havia de proveir d'un marc ideal en el disseny d'un programa, es van establir els criteris (descriptors o atributs) que s'haurien d'emprar per fer judicis de valor i que sorgien dels objectes descrits anteriorment. Aquests criteris ens informen de quins són els estàndards que creiem que han de complir perquè un programa estigui dissenyat de manera que permeti la inclusió dels alumnes amb discapacitat. Posteriorment es fixen els indicadors que determinaran si els criteris s'acompleixen o no.

D'altra banda, pel que fa a la seva aplicació, el PAPFS és un instrument pensat inicialment per ser emprat des de la perspectiva d'una avaluació interna. No obstant això, es preveu fer-ne una primera aplicació externa donades les característiques concretes dels centres i dels programes sociolaborals que es preveuen avaluar. Així, aquest Pla necessita, en la seva aplicació, d'informació

provinent de diferents fonts obtinguda a través de diferents instruments: el protocol de recollida de dades i les entrevistes realitzades als tutors dels programes, a professors que han impartit docència i a ex alumnes amb discapacitat.

Aquest pla d'avaluació és, doncs, l'antecedent principal per a la recerca que plantegem en aquesta tesi i que presentem i desenvolupem a partir del capítol següent.

CAPÍTOL VI: Aspectes generals de la recerca: context, objectius i fases

6.1. Introducció

La formació de les persones amb discapacitat com a via per a millorar la seva inclusió laboral és l'eix de la recerca que teniu a les vostres mans. Aquesta recerca segueix el procés originat en l'estudi *Els programes de formació sociolaboral en els centres de formació no reglada i la seva adequació a les persones amb discapacitat. Estudi descriptiu i disseny d'un pla d'avaluació (PAPFS)*⁵¹ de la mateixa autora i del qual hem aportat informació en el capítol anterior. L'objectiu d'aquest capítol és presentar el context en el qual es desenvolupa la recerca d'aquesta tesi, així com els objectius que el guien i les línies generals del plantejament metodològic seguit.

6.2. Context de la recerca

Tenint en compte l'experiència laboral de l'autora, es va optar per centrar la recerca en els programes de formació laboral adreçats a joves en situació de risc social que, per les característiques descrites al Capítol III, mostraven aspectes a priori adients per acollir a les persones amb discapacitat; concretament parlem dels Plans de Transició al Treball (PTT) i les Escoles Taller (ET). Durant el desenvolupament de la recerca el Govern català va anunciar la suspensió de convocatòries de futures Escoles Taller (abril 2010), per la qual cosa, tota la recerca iniciada en aquest sentit va quedar aturada.

Així doncs, a l'últim, la població objecte d'estudi són aquelles persones amb discapacitat física, intel·lectual, sensorial i/o malaltia mental que hagin estat alumnes d'algun Programa de Qualificació Professional Inicial (PQPI), en la modalitat de PTT oferts pel Departament d'Ensenyament en col·laboració amb les administracions locals o comarcals corresponents i que, a diferència dels PQPI anomenats de *Formació i aprenentatge professional (FIAP)*, no formen part de l'oferta educativa dels instituts públics⁵², desenvolupats en les comarques gironines durant el període 2006/07-2009/10. Les característiques dels PTT descrites

⁵¹ Treball de recerca presentat per l'obtenció del Diploma d'Estudis Avançats (DEA) el 26 d'octubre de 2006 (Castro, 2006).

⁵² Com ja s'explica al Capítol III, els PQPI es divideixen en: Plans de Transició al Treball (PTT), organitzats directament pel Departament d'Educació en col·laboració amb les administracions locals i els Programes de Formació i Aprenentatge Professionals (FIAP) que compten amb la col·laboració del SOC i del Fons Social Europeu a més de la implicació del Departament d'Educació.

al Capítol III (grups petits, metodologia experiencial, currículum centrat en la potenciació de les habilitats socials i laborals, etc., així com els anys d'experiència d'aquests programes) les hem considerades un context formatiu idoni per conèixer-ne la seva adequació a les persones amb discapacitat. Finalitat totalment justificada si tenim en compte que, com ja s'ha dit anteriorment, aquest estudi parteix d'una filosofia inclusiva i vol conèixer si els programes que s'ofereixen poden atendre a les seves aules a aquelles persones que, pel fet de tenir una discapacitat, sovint són relegades a la total impossibilitat de participar en entorns normalitzats.

Quant al context geogràfic d'aquest estudi, s'ha delimitat el territori a les comarques gironines ja que aquestes constitueixen el nostre entorn més immediat i les possibilitats d'accés als diferents PTT són realment elevades si es té en compte que la vinculació professional de l'autora d'aquest estudi ha estat i és molt àmplia com a docent en el PTT de l'Alt Empordà.

Quant al període objecte d'estudi, aquest ha estat un dels aspectes més complexos d'acotar. Tal i com queda descrit al Capítol III, els PTT han sofert petits canvis en la nomenclatura dels programes als quals pertanyen (una primera etapa en què estaven dins dels Programes de Garantia Social i l'actual, que estan dins dels Programes de Qualificació Professional Inicial) la qual cosa podia comportar dificultats a l'hora de marcar un període. Finalment, es va marcar la franja dels plans desenvolupats entre els cursos 2006/2007 i el 2009/2010 per intentar trobar un ventall ampli d'experiències.

6.3. Objectius i fases

Aquest treball no té com a finalitat marcar metodologies ni línies de treball directe amb les persones que en són protagonistes. Ja existeixen diferents estudis que, al llarg del temps, han aportat i aporten dades sobre les característiques que han de tenir els processos formatius per facilitar la transició de les persones amb discapacitat a la vida adulta i al treball⁵³, incidint especialment en els continguts a impartir i les estratègies metodològiques a emprar.

Aquesta recerca té les següents justificacions:

⁵³ Cabezón, J.(1991); Jurado, P. (1993); Arnaiz, P. (1999); Pallisera, M. (1996)(2001), Pallisera et al. (2002); Vilà, Pallisera, Fullana i Castro (2008); Vilà, Pallisera i Fullana (2010); Winn i Hay (2009)

- ⇒ La necessitat de conèixer la percepció dels tutors responsables dels diferents PTT, els professors docents o experts⁵⁴ i, per suposat, els alumnes amb discapacitat, que configuren amb la seva participació aquests cursos o programes. Només després d'una aproximació a aquesta realitat es pot arribar a fer una proposta de millora d'aquests programes.
- ⇒ La filosofia de la inclusió, a la qual ja s'ha fet referència en capítols anteriors d'aquest estudi, com a idea base per a la participació de les persones amb discapacitat dins dels programes adreçats a la població en general que no tenen especificacions referents a la discapacitat dels seus participants.
- ⇒ Les exigències del nou mercat laboral que demanen nous plantejaments formatius dels futurs treballadors i noves eines de treball. Més encara si es tracta de persones amb discapacitats. *Els Plans de Transició al Treball són adequats per acollir i preparar a aquestes persones perquè puguin treballar en entorns ordinaris? Com podem contribuir a millorar-los en aquest sentit?* Aquesta seria la màxima justificació de la recerca que es presenta.

A partir d'aquí, la finalitat general d'aquest estudi és **contribuir a la millora dels Plans de Transició al Treball (PTT) pel que fa a la seva adequació a les persones amb discapacitat.**

Per assolir aquesta finalitat, els objectius de la recerca són els següents:

- OBJECTIU 1: Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.
- OBJECTIU 2: Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.

- **OBJECTIU 1:** *Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.*

En aquest punt es volen identificar els aspectes afavoridors i no afavoridors que s'han pogut constatar a partir de l'anàlisi de la informació recollida de

⁵⁴ Vegeu la diferència al Capítol III.

l'aplicació dels instruments adreçats a comprovar l'adequació dels PTT per a persones amb discapacitat. Cal especificar que aquests programes estan definits des del Decret que els regula⁵⁵ en el qual es determina amb precisió quins són els objectius i els destinataris dels projectes; per tant, caldrà tenir en compte quin és el marge de maniobra dels responsables directes de la seva implementació.

Per poder assolir aquest primer objectiu es marquen les següents tasques:

- 1.1. *Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del Pla d'Avaluació dels Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS)⁵⁶ als Plans de Transició al Treball (PTT) per valorar la seva adequació a les persones amb discapacitat.*
- 1.2. *Aplicació del PAPFS als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat de 2006/2007 fins el curs 2009/2010.*
- 1.3. *Relació dels resultats obtinguts de l'aplicació del PAPFS als PTT amb els elements determinats com a necessaris per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat.*
- 1.4. *Discussió dels resultats, síntesi, interpretació i contrast dels elements detectats com a adequats per a la participació de les persones amb discapacitat en els PTT.*

- **OBJECTIU 2:** *Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.*

- 2.1. *Elaboració d'una llista d'accions de millora sorgides a partir de l'anàlisi i la discussió dels resultats obtinguts a l'estudi.*

A partir de la informació obtinguda a l'objectiu 1, elements identificats com a adequats per a les persones amb discapacitat, aquest segon objectiu vol aportar propostes per als coordinadors, tutors i professors i que haurà sorgit de la discussió i interpretació de les dades recollides a l'estudi. Aquestes

⁵⁵ Decret 140/2009, de 8 de setembre, que regula els Programes de Qualificació Professional Inicial.

⁵⁶ Podeu trobar informació sobre els orígens, objectius i continguts del Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral al capítol VI.

propostes informaran dels aspectes que, a nivell institucional, organitzatiu i de programa, cal plantejar-se per a aconseguir una millor adequació dels PTT a la participació de les persones amb discapacitat.

Com a resum final, es presenta la taula 2 en la qual es relacionen els objectius de la recerca i les tasques corresponents, les quals es relacionen directament, seqüencialment parlant, amb les diferents fases de treball seguides en el desenvolupament de la recerca.

Taula 2: Relació entre els objectius, les tasques i les fases de la recerca.

Objectius	Tasques	Fases
1. Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.	1.1. Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del Pla d'Avaluació dels Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) als PTT per avaluar la seva adequació a persones amb discapacitat.	1a fase Identificació fonts informació Disseny instruments Validació instruments
	1.2. Aplicació del PAPFS als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat fins el curs 2009/2010.	2a fase Localització centres Selecció programes Recollida de dades
	1.3. Relació dels resultats obtinguts de l'aplicació del PAPFS als PTT amb els criteris determinats com a necessaris per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat.	3a fase
	1.4. Discussió dels resultats, síntesi, interpretació i contrast dels elements detectats com a adequats per a la participació de les persones amb discapacitat en els PTT.	4a fase
2. Proposar accions de millora de l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.	2.1. Elaboració d'una llista d'accions de millora sorgides a partir de l'anàlisi i la discussió dels resultats obtinguts a l'estudi.	5a fase

Així, un cop definits els dos objectius generals d'aquesta recerca, la primera fase és la identificació de les fonts d'informació i el disseny i la validació dels instruments que fan falta per a la implementació del PAPFS als PTT de les comarques gironines. Cal tenir en compte que aquesta primera fase pren el seu sentit en la mesura que l'aplicació del pla d'avaluació es fa des d'una perspectiva externa. Si l'aplicació seguís les pautes d'una avaluació interna, tal

com pensem que pot ser una opció de futur, les fonts d'informació i els instruments de recollida d'informació tindrien unes altres característiques.

La segona fase d'aquest estudi, d'aplicació del PAPFS, té diferents moments. Un cop enllestit el disseny i la validació dels instruments per part dels jutges, es realitza la localització dels centres que han desenvolupat Plans de Transició al Treball fins el curs 2009-2010 a les comarques gironines. Un cop fet el contacte amb els diferents centres, se seleccionen aquells programes de formació sociolaboral que han tingut alumnes amb discapacitat en alguna de les seves edicions. Per acabar aquesta segona fase, es desenvolupa la recollida de dades.

L'estudi dels programes localitzats es fa mitjançant les dades extretes dels instruments dissenyats per a la recollida d'informació dels diferents documents als quals s'ha tingut accés i esdevé la tercera fase de la recerca. Aquesta fase ha de permetre descriure aquells elements que l'autora considera que fan o no adequat el PTT per a les persones amb discapacitat.

Finalment, una quarta fase centrarà la discussió dels resultats obtinguts amb les aportacions de diferents autors.

Aquestes primeres fases ens han d'ajudar a assolir l'objectiu 2: *Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat*, tenint en compte que no es podria materialitzar sense l'aplicació i l'anàlisi recollida amb els instruments dissenyats a l'objectiu 1.

La cinquena i última de les fases serà la presentació de les conclusions obtingudes de tot el procés que s'ha desenvolupat amb anterioritat.

CAPÍTOL VII: L'aplicació de Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) als Plans de Transició al Treball (PTT). Fonts d'informació i instruments

7.1. Introducció

Presentat com a antecedent el Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) i descrits els objectius i les fases de la recerca desenvolupada en aquesta tesi, en aquest capítol ens centrem en el seu primer objectiu: *Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.*

Per al procés de consecució d'aquest primer objectiu, iniciem l'activitat investigadora desenvolupant dues primeres tasques: 1) *l'elaboració dels instruments que necessitem per a la implementació del Pla d'Avaluació dels Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) als PTT, i 2) l'aplicació del PFAS als PTT de les comarques gironines (vegi's taula 3).*

Taula 3: Tasques desenvolupades al Capítol VII relacionades amb l'objectiu 1

Objectiu	Tasques
3. <i>Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.</i>	1.5. <i>Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del Pla d'Avaluació dels Programes de Formació Sociolaboral (PAPFS) als PTT per avaluar la seva adequació a persones amb discapacitat.</i>
	1.6. <i>Aplicació del PAPFS als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat fins el curs 2009/2010.</i>

Font: Elaboració pròpia

Així, el propòsit d'aquest capítol és descriure els criteris de selecció de les fonts d'informació emprades, presentar el procés d'elaboració dels instruments (el protocol de recollida de dades i les entrevistes) i, per acabar, explicar el procés d'aplicació d'aquests instruments que es deriva de la necessitat d'implementar el PAPFS en els PTT de les comarques gironines.

7.2. Fonts d'informació

El PAPFS se situa en el que Cabrera (2003) anomena *model de naturalesa interpretativa i pluralista*, és a dir, aquells que contempen la participació de totes les parts interessades a l'avaluació. Tenint en compte aquesta idea, i també la finalitat, les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits⁵⁷, tot seguit es presenta la descripció de les diferents fonts d'informació que s'han determinat

⁵⁷ Consulteu Annex 1.

per a la implementació del PAPFS als Programes de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines, així com la justificació de la seva elecció.

Com a fonts d'informació per aquest procés d'aplicació del PAFS, seleccionem, per una banda, a diferents persones que estan relacionades amb els PTT, i, per l'altra, determinada documentació escrita relacionada amb aquests programes formatius.

Pel que fa a les **persones informants**, seleccionem professorat del centre, tutors i, per suposat, ex alumnes que han participat en els esmentats programes:

- *Professorat del centre*: com a professors que han de dur a terme els programes, les entrevistes que puguin respondre han de permetre veure si el nivell d'adequació del programa dissenyat es correspon amb les vivències del professorat que l'ha implementat. Ha de permetre entendre les percepcions i sensacions viscudes sobre la relació docent amb les persones amb discapacitat, per tant, s'intentarà parlar amb aquell professorat que hagi tingut alumnes amb aquestes característiques a les seves classes. Un dels aspectes interessants a comprovar és si influeix d'alguna manera la formació prèvia, l'experiència professional o personal, etc. en les seves vivències davant d'aquestes situacions.
- *Tutors dels PTT*: les entrevistes han de facilitar conèixer si el centre té autonomia o no pel disseny del programa, per adequar-lo a la participació de les persones amb discapacitat. D'igual manera, cal tenir en compte que sovint els centres no tenen l'oportunitat de reflectir en els programes escrits el seu posicionament davant de certes qüestions com poden ser la inclusió de persones discapacitades en els programes de formació sociolaboral o la inserció de persones amb discapacitat en entorns laborals no protegits. Els PTT tenen molt marcada la línia a seguir en relació amb continguts i objectius, per tant, l'adequació d'aquests programes en el sentit d'aquesta recerca, pot estar molt relacionada amb la filosofia pròpia de les persones responsables.
- *Ex alumnes amb discapacitat*: les entrevistes realitzades a diferents persones amb discapacitat que han participat com a alumnes ens han de permetre conèixer si els criteris que s'han delimitat com a adequats són reconeguts pels alumnes com a factors positius. Un dels principals problemes a l'hora de delimitar les persones amb discapacitat que participen en l'estudi ha estat els criteris que havien de servir per definir aquest col·lectiu. Cal tenir en compte

que, en tractar-se de programes que no contempen la discapacitat com a requisit per a la selecció com a alumne, moltes de les persones que hi participen no presenten el corresponent certificat que acrediti la seva situació de persona amb disminució⁵⁸. Per aquest motiu, es considera oportú establir indicadors que permetin definir quines persones participen en aquest estudi, a més d'aquelles que presenten ja un certificat de discapacitat. Les pautes que marquen la consideració de persones amb discapacitat als alumnes participants en la recerca, segueixen els següents criteris:

Quant a les *persones amb discapacitat física*, es consideren els següents criteris:

- Dificultat de mobilitat per desplaçar-se per superfícies planes.
- Dificultat de mobilitat per desplaçar-se per superfícies a diferent nivell.
- Dificultat de mobilitat i/o utilització de qualsevol de les seves extremitats.
- Dificultat per a accedir a alçades normalitzades.
- Qualsevol persona amb un suport específic que li faciliti els desplaçaments o l'accés a les alçades normalitzades.

Per a les *persones amb discapacitat sensorial*, es consideren els següents criteris:

- Dificultat total o parcial per a discriminar imatges, excloses aquelles persones amb correcció òptica.
- Dificultat total o parcial per a discriminar sons.
- Dificultat total o parcial per a reproduir sons.

Per a seleccionar les *persones amb discapacitat intel·lectual*, prenem com a referència l'última definició que realitza l'AAIDD:

⁵⁸ El certificat de reconeixement de discapacitat és un document acreditatiu de la condició de discapacitat. Indica el diagnòstic i el grau de disminució expressat en percentatge i l'expedeixen els equips de valoració i orientació (EVO) dels centres d'atenció a les persones amb discapacitat (CAD) de la Generalitat de Catalunya. Aquest certificat es considera, habitualment, de validesa indefinida. Malgrat això, es pot plantejar la possibilitat de fer una nova valoració quan la situació individual de l'usuari hagi canviat. En certs casos, la validesa del certificat és temporal, si així ho considera l'EVO. El certificat s'atorga a aquelles persones amb una discapacitat igual o superior al 33% del barem establert per la normativa i és un document necessari per realitzar els següents tràmits. Informació recuperada el 10 de desembre de 2011 a <http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.cb7c44c1c72cf6b43f6c8910b0c0e1a0/?vgnextoid=c5db09480f5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=c5db09480f5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>

La discapacitat intel·lectual es caracteritza per limitacions significatives de la mateixa manera en el funcionament intel·lectual com en la conducta adaptativa tal i com s'ha manifestat en habilitats adaptatives conceptuals, socials i pràctiques. Aquesta discapacitat es manifesta abans dels 18 anys. (Shallock et al., 2010, p. 11)

Finalment, a continuació s'exposen els indicadors que permetran la selecció de les persones amb malaltia mental que seran objecte d'estudi:

- Prescripció facultativa d'alguna medicació que permeti controlar la seva actitud.
- Dificultats per desenvolupar una relació normalitzada amb altres companys (sense tenir en compte personalitats introvertides)
- Dificultat per mantenir una actitud positiva i no agressiva vers els companys i companyes i/o ell/a mateix/a.

Quant a la **documentació escrita** ens interessa informació provinent de les memòries, expedients, programes, etc. de què disposa el centre. La recollirem a través d'un protocol elaborat expressament amb aquesta intenció. La intenció és analitzar els objectius, continguts, metodologia, etc. dels PTT tenint en compte els objectes d'estudi i els criteris establerts en el PAPFS. Hem de tenir en compte que, en el cas dels PTT, el Departament d'Ensenyament predetermina en bona part aquestes dades i, per això, considerem també important conèixer quina és, en línies generals, la descripció que fa d'aquests aspectes la documentació oficial de l'administració catalana.

7.3. L'elaboració dels instruments

Com ja s'ha plantejat al Capítol V, la intenció inicial del PAPFS era confeccionar un instrument que es pogués utilitzar en el moment de creació i redacció dels programes. Tenint en compte que aquesta situació no sempre és possible i que això podria comportar la presència de persones externes que realitzessin l'avaluació, s'opta, pel disseny d'uns instruments que puguin ser també posats en marxa un cop el programa hagi finalitzat, la qual cosa obre la possibilitat de revisar i tenir dades sobre el funcionament dels programes ja implementats i els resultats que s'han donat un cop acabats. Així, el PAPFS assumeix també una perspectiva formativa que ha de permetre, un cop els programes ja s'hagin desenvolupat, "reorientar l'ensenyament i millorar les estratègies d'aprenentatge

dels alumnes. En definitiva, millorar el programa" (Ferrerres i González, 2006, p. 180).

Des d'aquesta perspectiva s'emprèn l'elaboració dels instruments, d'acord amb les dimensions, objectes d'estudi, criteris i indicadors dissenyats en l'estudi precedent (PAPFS) i que es mostren a l'annex 2.

7.3.1. El Protocol de recollida de dades

En primer lloc s'elabora un protocol per recollir documentació escrita que es pugui revisar i que aportí informació del contingut del programa. Aquest instrument ha de respondre directament a l'estructura interna i els components del PAPFS. La idea original del pla d'avaluació era fer una anàlisi en profunditat dels programes redactats pels centres (sobretot en el cas de les Escoles Taller, que havien de dissenyar els seus propis programes i presentar-los a les Administracions competents per a la seva aprovació) i així examinar si s'ajustaven o no als criteris que s'havien determinat com a factors que farien adequats per a les persones amb discapacitat. Tenint en compte que la recerca s'ha concentrat en els PTT, es fa necessària igualment la revisió de la legislació que predetermina de manera molt concreta quins són els objectius, els continguts, etc. d'aquests programes.

Amb aquesta premissa, es dissenya un protocol que s'hauria d'aplicar a cada un dels documents que es revisi⁵⁹.

A mode de síntesi i per tal d'il·lustrar amb claredat la relació existent entre objectes d'estudi, criteris, indicadors, i continguts en el Protocol de recollida de dades, es presenta la taula 4.

⁵⁹ El model de protocol es pot consultar a l'annex 3.

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (I)

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica		
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
S'expliciten les bases sociopsicopedagògiques del programa	<ul style="list-style-type: none"> Existència en algun apartat del programa de l'explicitació de les bases sociopsicopedagògiques del programa 	<ul style="list-style-type: none"> Apareixen les bases psicopedagògiques? En quin apartat? Resum
El programa recull l'opció per a la igualtat d'oportunitats de les persones (encara que no faci referència a les persones amb discapacitat concretament)	<ul style="list-style-type: none"> Presència en el text del programa de l'opció per la igualtat d'oportunitats 	<ul style="list-style-type: none"> Presència en algun apartat del text del programa de l'opció per la igualtat d'oportunitats
S'expliciten els objectius formatius del programa.	<ul style="list-style-type: none"> Existència de la descripció dels objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals en el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> Apareixen descrits els objectius Estan descrits de manera general (format llistat) Estan descrits agrupats per: objectius conceptuals, procedimentals, actitudinals
El disseny del programa s'ha realitzat en i amb col·laboració amb col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Existència explícita en el programa de la necessitat de la col·laboració en el disseny del programa entre el centre i serveis, persones o professionals relacionats amb persones amb discapacitat. 	<ul style="list-style-type: none"> Apareix escrit en el programa la necessitat de col·laboració amb professionals relacionats amb persones amb discapacitat per al disseny del programa?
Es contemplen diferents nivells d'assoliment dels objectius	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa, per a cada un dels objectius, dels seus possibles nivells d'assoliment 	<ul style="list-style-type: none"> Apareixen descrits els nivells d'assoliment dels objectius Estan descrits de manera general (format llistat) Estan descrits agrupats per: objectius conceptuals, procedimentals, actitudinals
Es contempla la possibilitat d'accedir als objectius mitjançant diferents procediments	<ul style="list-style-type: none"> En l'apartat de metodologia del programa, existència de la descripció dels procediments necessaris per assolir cada un dels objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals. 	<ul style="list-style-type: none"> Apareixen descrits els procediments per assolir els objectius Estan descrits de manera general (format llistat) Estan descrits agrupats per: objectius conceptuals, procedimentals, actitudinals
Tots els components (objectius, continguts, metodologia, avaluació) estan definits amb entitat o integrats uns dins dels altres.	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa i/o memòria dels apartats que descriuen els objectius a assolir, els continguts que es treballaran per a cada objectiu, la metodologia que es farà servir i el sistema d'avaluació per a cada un d'ells 	<ul style="list-style-type: none"> Apartat amb els objectius a assolir Apartat amb els continguts per a cada objectiu Apartat amb la metodologia per a treballar cada objectiu Apartat amb el sistema d'avaluació per a cada objectiu
S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos educatius necessaris per assolir els objectius/continguts	<ul style="list-style-type: none"> Presència en el programa i/o memòria de la descripció dels recursos educatius necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals 	<ul style="list-style-type: none"> Apareixen descrits els recursos educatius necessaris per assolir els objectius Estan descrits de manera general (format llistat) Estan descrits agrupats per: objectius conceptuals, procedimentals, actitudinals
S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per assolir els objectius	<ul style="list-style-type: none"> Existència en el programa i/o memòria de la descripció de possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals. 	<ul style="list-style-type: none"> Existència en el programa i/o memòria de la descripció de possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals.

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (II)

Objecte 2: Professionals que hi intervenen		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professors que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> Descripció, si n'hi ha, del perfil dels diferents professors del programa, inclòs en l'apartat de Recursos del programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa defineix els perfils per a cada un dels professors que intervindran Estan descrits de manera general (titulació bàsica) Estan descrits amb més precisió: Coneixements previs; Competències necessàries per atendre persones amb discapacitat; Altres
	<ul style="list-style-type: none"> Criteris de selecció dels professors. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa defineix els criteris de selecció dels professors Estan descrits de manera general Estan descrits agrupats per competències
Els professionals que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Formació dels professors: titulació, formació permanent, tipus de formació en la qual han participat formació específica en atenció a l'alumnat amb discapacitats. 	<ul style="list-style-type: none"> Formació anterior en docència.
	<ul style="list-style-type: none"> Nombre de professors amb formació específica en, sistemes de comunicació alternativa. 	<ul style="list-style-type: none"> Nombre total de professors que participen al programa Nombre d'aquests professors que tenen formació específica en SAAC
	<ul style="list-style-type: none"> Nombre de professors amb formació relacionada amb l'educació de persones amb discapacitat. 	<ul style="list-style-type: none"> Nombre d'aquests professors que tenen formació relacionada en educació de persones amb discapacitat.
Objecte 3: Activitats dissenyades		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
Les activitats estan dissenyades de manera que es preveuen diferents nivells de realització en funció dels objectius que ha d'assolir l'alumne	<ul style="list-style-type: none"> Existència de previsió de diferents nivells de realització d'activitats en funció dels objectius a assolir 	<ul style="list-style-type: none"> El programa defineix les activitats a realitzar per assolir els objectius Es defineixen a nivell general Es defineixen diferents nivells de realització
	<ul style="list-style-type: none"> Existència a l'apartat de metodologia del programa de la descripció de les possibles adaptacions (de material i/o de contingut) de les activitats programades per a la seva realització per persones amb discapacitat. 	<ul style="list-style-type: none"> Es descriuen possibles adaptacions de continguts Es descriuen possibles adaptacions de material
	<ul style="list-style-type: none"> Descripció dels criteris d'assoliment dels objectius de les activitats programades. 	<ul style="list-style-type: none"> Es descriuen els criteris d'assoliment d'objectius de les activitats Es descriuen a nivell general Es descriuen per activitats

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (III)

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Estratègies metodològiques previstes al programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu les estratègies metodològiques Les descriu de manera general Estan descrites lligades amb els objectius Estan descrites lligades a les activitats
Existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.	<ul style="list-style-type: none"> Recursos humans, materials i funcionals amb què compta el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu els recursos necessaris per al seu desenvolupament Els descriu de manera general Estan descrits agrupats per recursos humans Estan descrits agrupats per recursos materials Estan descrits agrupats per recursos funcionals
La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Aparició en el programa d'un apartat en el qual es reflecteix el resultat de l'avaluació de les metodologies emprades amb les persones amb discapacitat i els objectius assolits per aquestes. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa té un apartat que preveu l'avaluació de les metodologies Avalua les metodologies de manera general Avalua les metodologies emprades amb les persones amb discapacitat

Objecte 5: Les pràctiques a empreses		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques	<ul style="list-style-type: none"> Existència en el programa dels criteris per seleccionar als alumnes que aniran a fer pràctiques fora del centre. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu els criteris de selecció dels alumnes que van a pràctiques fora del centre El programa distingeix entre alumnes amb o sense discapacitat en els criteris de selecció per fer pràctiques fora del centre.
El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Existència en el programa d'un apartat en el qual s'afirma la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu les pràctiques fora del centre Estan descrites de manera general Descriuen la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de fer pràctiques fora del centre
El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses	<ul style="list-style-type: none"> Convenis amb empreses ordinàries que estarien disposades a acollir alumnes amb discapacitat per realitzar les pràctiques. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa estableix convenis amb empreses ordinàries Els convenis preveuen que aquestes empreses acolliran alumnes amb discapacitat
	<ul style="list-style-type: none"> Nombre d'alumnes amb discapacitat que fan pràctiques a empreses ordinàries. 	<ul style="list-style-type: none"> Nombre d'alumnes que han fet pràctiques fora del centre Alumnes amb discapacitat que han fet pràctiques fora del centre
	<ul style="list-style-type: none"> Informació facilitada a les empreses ordinàries sobre els beneficis fiscals per inserció de treballadors amb discapacitat. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa recull la possibilitat d'informar a les empreses sobre els beneficis fiscals de la contractació de persones amb discapacitat.

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (IV)

Objecte 6: Sistemes d'avaluació		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
S'especifiquen definits amb entitat els criteris i referències per valorar els resultats	<ul style="list-style-type: none"> Existència en el programa de la descripció, per a cada objectiu i per cada un dels nivells especificats, dels criteris que permeten avaluar els resultats obtinguts. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu els criteris d'avaluació El programa els descriu per a cada objectiu del programa El programa els descriu per a cada nivell
Es planteja la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents	<ul style="list-style-type: none"> Constatació en el programa de la possibilitat d'avaluar de diferents maneres l'assoliment dels objectius. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu la possibilitat de fer diferents sistemes d'avaluació Ho fa per a cada un dels objectius
Es tenen en compte valors socials i/o de relació en l'avaluació	<ul style="list-style-type: none"> Aparició en el programa de valors com l'augment de les habilitats socials, millora de la qualitat de la relació, etc. com a criteris d'avaluació. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu els valors que s'avaluen.
A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final	<ul style="list-style-type: none"> Existència de criteris d'avaluació que comparin l'estat inicial i final dels alumnes com a primordials en l'avaluació. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu com a criteri d'avaluació la comparativa inicial i final dels alumnes Aquest criteri d'avaluació és contemplat com a primordial

Objecte 7: Anàlisi de necessitats		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa té algun sistema de detecció de necessitats (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...) de les persones participants.	<ul style="list-style-type: none"> Existència d'un apartat en el programa on es descriuen els sistemes i les eines per a l'anàlisi de necessitats (entrevistes, etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu l'anàlisi de necessitats El descriu de manera general El descriu agrupat per: sistemes de d'anàlisi (quins); eines per a l'anàlisi (quins)
L'anàlisi de necessitats s'ha fet a partir de diferents fonts d'informació (persones amb discapacitat, professionals relacionats amb el món de la discapacitat, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> Procediment seguit per fer l'anàlisi de necessitats 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu el procediment seguit per fer l'anàlisi de necessitats
	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa dels reculls anteriors de l'anàlisi de necessitats i les aportacions resultants de la col·laboració amb altres entitats. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa recull anteriors anàlisis de necessitats El programa descriu la col·laboració amb altres entitats El programa descriu les aportacions d'aquestes entitats
	<ul style="list-style-type: none"> Número de persones a les que s'ha consultat, i funcions de selecció al programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu les persones amb les quals es pot consultar.

Objecte 8: Selecció dels destinataris		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> Criteris de selecció establerts. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu els criteris de selecció dels alumnes destinataris Els descriu de manera general Els descriu agrupats per: edat, estudis, perfil, altres
	<ul style="list-style-type: none"> Aparició, en la convocatòria de la subvenció per desenvolupar el programa per part de l'Administració corresponent, del perfil dels alumnes als quals està adreçat. 	<ul style="list-style-type: none"> La convocatòria oficial descriu el perfil dels alumnes als quals està adreçat el programa
	<ul style="list-style-type: none"> Relació de l'alumnat admès en relació a l'alumnat que ha sol·licitat una plaça en el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> Número d'alumnes admesos Número d'alumnes que han sol·licitat una plaça al programa

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (V)

Objecte 9: Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa		
CRITERIS	INDICADORS, DADES, EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció en el programa dels sistemes d'avaluació contínua dels processos, estratègies, professors implicats, etc. del programa. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu sistemes d'avaluació contínua - Els descriu de manera general - Els descriu agrupats per: avaluació dels processos, de les estratègies, dels professors
	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció dels sistemes de revisió que han estat efectivament desenvolupats. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu els sistemes d'avaluació del programa desenvolupats
	<ul style="list-style-type: none"> • Existència de documents que recullin les modificacions del programa. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa recull les modificacions realitzades en el programa al llarg de la seva aplicació
Objecte 10: Clima social		
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, etc.) que faciliten la inclusió de persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Existència d'estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, etc.) establertes en el programa 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu estratègies de cohesió de grups (quines)
	<ul style="list-style-type: none"> • Número d'incidències relacionades amb la presència de persones amb discapacitat en el programa 	<ul style="list-style-type: none"> - Número d'incidències totals que es donen en el grup - Número d'incidències relacionats amb la presència de persones amb discapacitat (quines)
Objecte 11: Recursos materials		
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
En el centre no hi ha barreres arquitectòniques (i, en cas afirmatiu, existeixen mesures alternatives)	<ul style="list-style-type: none"> • No existència d'elements arquitectònics que impedeixin el lliure accés i moviment per les instal·lacions on es desenvolupa el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Existència de barreres arquitectòniques al centre (quines)
	<ul style="list-style-type: none"> • Constatació de mesures alternatives a les barreres arquitectòniques 	<ul style="list-style-type: none"> - Existència de mesures alternatives (quines)
Es presenten diferents materials per a facilitar i estimular la comprensió dels continguts	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció en el programa dels diferents materials que es faran servir per facilitar i estimular la comprensió dels continguts. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu els materials que es farà servir per facilitar i estimular la comprensió dels continguts - El programa descriu l'objectiu dels materials.
El programa cerca mecanismes per adaptar els recursos existents o per adquirir aquells que no té	<ul style="list-style-type: none"> • Enunciació en el programa de serveis i/o persones que poden facilitar recursos per a l'adaptació del material. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu els serveis/persones que poden facilitar recursos per a l'adaptació del material (quines)
	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció de recursos externs emprats per al desenvolupament del programa 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa recull haver emprat recursos externs (quines)
	<ul style="list-style-type: none"> • Existència en el programa de la descripció de serveis i/o persones que han facilitat l'adaptació del material. 	<ul style="list-style-type: none"> - El programa descriu l'adaptació dels materials fetes al llarg del programa. - El programa descriu els serveis/persones que han fet l'adaptació (quines)

Taula 4: Relació entre objectes, criteris, indicadors i continguts del protocol de recollida de dades (VI)

Objecte 12: Resultats del programa		
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> Número d'alumnes que superen les diferents proves descrites en el sistema d'avaluació del programa 	<ul style="list-style-type: none"> Número d'alumnes que superen les diferents proves descrites en el sistema d'avaluació del programa
	<ul style="list-style-type: none"> Resultats de l'estada de pràctiques a empreses ordinàries 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu el resultat de l'estada de pràctiques a les empreses ordinàries Resultats generals de l'estada de pràctiques a empreses ordinàries Resultats dels alumnes amb discapacitat en l'estada de pràctiques
	<ul style="list-style-type: none"> Dades sobre inserció laboral dels alumnes amb discapacitat que han realitzat el programa 	<ul style="list-style-type: none"> Situació laboral de les persones amb discapacitat que han realitzat el programa

Objecte 13: Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)		
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	ÍTEMS DEL PROTOCOL
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral.	<ul style="list-style-type: none"> Dades recollides en el pla de seguiment de la situació laboral dels alumnes (amb i sense discapacitat) un cop han acabat el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu sistemes de seguiment de la situació laboral dels alumnes un cop acabat el curs. (quins) Situació laboral dels alumnes un cop acabat el programa Situació laboral dels alumnes amb discapacitat un cop acabat el programa
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.	<ul style="list-style-type: none"> Dades recollides en el pla de seguiment de la situació social dels alumnes (amb i sense discapacitat) un cop han acabat el programa. 	<ul style="list-style-type: none"> El programa descriu sistemes de seguiment de la situació social dels alumnes un cop acabat el curs. (quins) Situació social dels alumnes un cop acabat el programa Situació social dels alumnes amb discapacitat un cop acabat el programa

7.3.2. Les entrevistes

L'anàlisi de la documentació revisada és un element destacat, però, d'altra banda, són de vital importància les entrevistes amb les persones relacionades amb els Plans de Transició al Treball que es pretenen avaluar. D'aquesta manera es podrà obtenir una informació que vagi més enllà del disseny d'un programa. Les entrevistes permeten copsar sensacions i les vivències reals de les persones implicades, sobretot tenint en compte que aquests programes parteixen d'un esquema molt tancat. En aquest cas es realitzaran entrevistes a representants dels diferents actors que viuen els programes des de vessants diferents: tutors, professors i ex alumnes.

Les entrevistes que es descriuen són semiestructurades, és a dir, parteixen d'un guió de preguntes inicial, ajustat als objectius de l'entrevista, però obert i flexible a les característiques de cada situació particular i a les informacions que es pugin ampliar per part dels entrevistats.

Entrevista als tutors dels programes

En primer lloc, és important obtenir informació a partir d'una **entrevista amb els tutors dels programes**, ja que ens ha d'ajudar a complementar la informació que no consta enregistrada o escrita en la documentació del programa. Aquesta entrevista s'haurà de realitzar a aquelles persones encarregades de definir els objectius i els continguts del programa, així com de definir els criteris de contractació dels professors i de selecció de l'alumnat (cal tenir present que els tutors realitzen les entrevistes que es puntuen a partir d'uns barems preestablerts⁶⁰). Aquesta entrevista té, entre d'altres objectius, la intenció de conèixer com poden influir les expectatives dels tutors dels PTT sobre la participació de les persones amb discapacitat, i si aquestes afavoreixen d'alguna manera l'adequació dels programes a la presència d'alumnes amb discapacitat. Els tutors són aquells que fan l'acollida dels nous estudiants, els que determinen en les seves reunions amb el professorat quines són les expectatives d'èxit o fracàs dels alumnes amb discapacitat. També són els tutors els que afavoriran o no la presència d'aquests alumnes a les seves classes. D'altra banda també és important saber quina és la valoració que fan dels recursos i de les possibilitats que veuen en el programa davant de l'actuació amb persones amb discapacitat. La intenció d'aquesta entrevista no és responsabilitzar en exclusiva a les persones que han de desplegar uns programes i uns objectius algunes vegades en situació precària, sinó conèixer les possibilitats i els recursos reals per dur a terme els programes.

⁶⁰ Vegeu els barems al Capítol III.

Les entrevistes s'hauran de realitzar, en la mesura del possible, com a mínim amb una persona per centre. En els centres en els quals es pugui dur a terme amb més persones, serà interessant comprovar el grau de coincidència en algunes de les seves afirmacions.

Partint dels objectes descrits en l'apartat 7.1. i en els criteris i indicadors que podeu consultar a l'annex 2, es determina l'Entrevista als tutors⁶¹. A la Taula 5 podeu consultar les preguntes en relació als indicadors marcats.

Entrevista als professors

Un altre instrument important serà l'**Entrevista amb els professors que intervenen en el programa**⁶², que s'haurà de dur a terme amb persones que van tenir relació docent en programes on han assistit persones amb discapacitat. Aquest pot ser un punt difícil d'assolir per la mobilitat entre els professors, provocada per la no continuïtat dels contractes laborals vinculats amb els PTT i perquè quedarà en decisió dels tutors dels programes qui participarà en la recerca. Les persones encarregades d'aquests continguts específics de les especialitats realitzades als PTT estan presents com a màxim 100h al llarg del programa. Aquest fet fa impossible que sigui la seva única font d'ingressos i, per tant, pugui donar pas a no poder estar disponible cada any de la mateixa manera i amb la mateixa dedicació.

Aquestes entrevistes als professors són importants perquè ells són les persones que entren a les classes amb els alumnes i que, en principi, estan especialitzats en les matèries que imparteixen. Als PTT aquests professors es coneixen com a "experts", és a dir, se'ls atorga moltes atribucions en l'aspecte tècnic de la matèria, tot i que també es té en compte el nivell d'experiència com a formadors. Serà interessant saber com veuen les seves eines i quina és la percepció que han tingut davant de la presència dels alumnes amb discapacitat.

Entrevista als ex alumnes amb discapacitat

Però si hi ha un element bàsic de l'avaluació de l'adequació dels Plans de Transició al Treball per a persones amb discapacitat aquests són els principals protagonistes: les persones amb discapacitat. Per tant, un dels instruments bàsics per realitzar l'avaluació que es pretén amb el disseny d'aquest Pla és l'**Entrevista amb ex alumnes amb**

⁶¹ Podeu consultar el model d'entrevista als tutors a l'annex 4.

⁶² Podeu consultar el model d'entrevista als professors a l'annex 5.

discapacitat⁶³ dels PTT. Ens podem trobar amb un programa que reculli els criteris que hem establert com a idonis per a aquesta adequació, però que en realitat les persones amb discapacitat no ho hagin viscut de la mateixa manera. Per això es converteixen en una font d'informació altament rellevant, sense menystenir evidentment les anteriorment esmentades.

Tenint en compte que els centres estan obligats a complir la Llei Orgànica de Protecció de Dades de caràcter personal⁶⁴ 15/1999, de 13 de desembre i la LLEI 5/2002, de 19 d'abril, de l'Agència Catalana de Protecció de Dades⁶⁵, i que aquest fet pot dificultar l'accés a les persones que van realitzar els plans de transició al treball, les tasques de detecció i contacte previ, tant dels alumnes com dels professors, s'ha fet pels centres. Així, seran els propis tutors qui seleccionin els alumnes que participin en l'estudi i demanin el permís per ser entrevistats per la redactora d'aquesta tesi.

L'entrevista amb els ex alumnes s'hauria de poder complimentar amb cada un dels i de les alumnes amb aquestes característiques. Els tutors dels programes seran els que faran una primera selecció ja que ens presentaran quins són els casos que creuen que responen a les nostres demandes.

Cal especificar que, a la selecció dels participants en aquesta recerca, s'han tingut en compte els aspectes ètics que planteja Kimmel (1990, a Gómez, 2000, p. 175):

- a) *Els investigadors tenen una obligació ètica envers els subjectes que participen en tota investigació, essent necessari redefinir horitzontalment les relacions entre investigador i subjecte.*
- b) *En aquest sentit, no únicament cal incorporar els criteris ètics dels científics i de les institucions patrocinadores, sinó que també s'ha de tenir en present quins són els criteris ètics de tots els subjectes implicats.*

⁶³ Podeu consultar el model d'entrevista als ex alumnes a l'annex 6.

⁶⁴ La present Llei Orgànica té per objectiu garantir i protegir, en allò que té a veure amb el tractament de les dades personals, les llibertats públiques i els drets fonamentals de les persones físiques, i especialment del seu honor i intimitat personal i familiar. A l'Article 10: **Deure de secret** la Llei diu textualment: "El responsable del fitxer i aquells que intervinguin a qualsevol fase del tractament de les dades de caràcter personal estan obligats al secret professional respecte dels mateixos i al deure de guardar-los, obligacions que subsistiran després de finalitzar les seves relacions amb el titular del fitxer o, en el seu cas, amb el responsable del mateix".

⁶⁵ L'Agència Catalana de Protecció de Dades exerceix la seva autoritat de control sobre els tractaments de dades personals duts a terme per la Generalitat de Catalunya, pels ens que integren l'Administració local, i per les universitats en l'àmbit territorial de Catalunya, pels organismes i les entitats autònomes que depenen de l'Administració de la Generalitat o dels ens locals i pels consorcis dels quals formen part, de conformitat amb el que estableixen la Llei orgànica 15/1999, del 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, i les disposicions que la desenvolupen. L'Agència Catalana de Protecció de Dades també exerceix les seves competències en relació amb els fitxers creats per les administracions, els organismes i les entitats a què es refereix l'apartat 1 quan siguin gestionats per entitats públiques o privades en la prestació de serveis públics, siguin o no concessionàries d'aquests, o per associacions o fundacions, o per les societats civils o mercantils en les quals la Generalitat o els ens locals tinguin la participació majoritària del capital, quan porten a terme activitats per compte d'una administració pública

És a dir, en les entrevistes amb els participants, en especial amb els ex alumnes, cal prendre les seves respostes com a qualsevol altra font d'informació. Qualsevol altre posicionament (donar per suposat que no entenen la pregunta, menysvalorar les respostes, tornar a interpretar allò que han dit, etc.) seria desvirtuar el sentit de la recerca participativa que es vol fer.

A més a més, hi ha certs dilemes ètics molt freqüents (Gómez, 2000) que caldrà tenir en compte a les entrevistes:

- El lliure consentiment informat dels participants.
- La confidencialitat i el dret a la privacitat.

Tots aquests aspectes s'expliquen més detalladament a l'apartat 7.4. d'aquest capítol, on es descriu l'aplicació dels instruments.

7.4. Validació dels jutges

Totes les entrevistes dissenyades van passar la validació de 6 jutges experts que van aportar comentaris i suggeriments que van obligar a realitzar determinades modificacions en les entrevistes. Els sis jutges eren professionals vinculats a la universitat i relacionats amb els diferents àmbits d'aquesta recerca (teoria de l'avaluació de programes, intervenció amb persones amb discapacitat i el disseny de programes)

El procediment va consistir a enviar un document amb les taules corresponents per a cada una de les entrevistes dissenyades, en el qual es presentaven cada un dels objectius que es volien aconseguir amb l'entrevista i les preguntes que havien de portar a aconseguir-ne la informació. Els jutges experts tenien al costat de cada una de les preguntes la possibilitat de marcar si creien que la pregunta era adequada o no. De la mateixa manera, podien realitzar les observacions i les reflexions que consideressin oportunes. A partir de totes les seves aportacions es van confeccionar les entrevistes definitives.

Es pot consultar la carta de presentació per als jutges, així com els informes de les seves validacions als annexos 7 i 8 respectivament⁶⁶.

⁶⁶ Annex 8(a) per l'informe d'entrevistes a tutors, 8(b) per l'informe d'entrevistes a professors i 8(c) per l'informe d'entrevistes a ex alumnes.

Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes (I)

(A= Alumnes; T= Tutors; P= Professors)

OBJECTE 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat.	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa	1,2		

OBJECTE 2: Els professionals que intervindran				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre la precisió i claredat dels criteris que estableix el programa per seleccionar professors que han d'intervenir, i sobre la seva adequació per a seleccionar professors adequats per a l'atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat.		1,2,3	
	Obtenir la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre els criteris de selecció			1-6
	Obtenir la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.	3,4		
Els professionals que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat	Identificar el nombre de professors amb formació relacionada amb l'educació de persones amb discapacitat.			Intro ⁶⁷
	Descriure l'experiència prèvia de treball educatiu amb persones amb discapacitat. Identificar el nombre de professors amb experiència prèvia.			intro
	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitats.		4,5	
	Obtenir la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre la formació i l'experiència professors.			7,8
Els professors que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis.	Obtenir la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre la seva participació en el disseny del programa.			9,10
Els professors que intervenen en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica.	Obtenir la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el grau de coneixement de la fonamentació sociopsicopedagògica del programa.			12,14
El professors que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa.	Obtenir la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el seu coneixement previ dels objectius i continguts del programa.			13,16

⁶⁷ Part introductòria de l'entrevista on es recullen dades bàsiques del currículum dels professors entrevistats.

Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes (II)

(A= Alumnes; T= Tutors; P= Professors)

OBJECTE 3: Activitats dissenyades				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)	Obtenir la valoració dels professors que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.			17,18
	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.	5-8		

OBJECTE 4: Metodologia i tècniques utilitzades				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat	Obtenir la valoració per part dels professors que intervenen en el programa de l'adequació de les estratègies metodològiques previstes als principis de l'educació inclusiva, és a dir, per atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat.			19
Comprovar l'existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.	Obtenir la valoració, per part dels tutors del programa, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.		4,5	
	Obtenir la valoració, per part dels professors, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.			20,22-24
	Obtenir la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.	9		
La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.	10-13		
	Obtenir la valoració dels professors que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia pels alumnes amb discapacitat.			21

OBJECTE 5: Les pràctiques a empreses				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques	Obtenir la valoració per part dels tutors del programa dels criteris establerts pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre.		6	
El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat	Obtenir la valoració dels professors que participen en el programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre.			25
	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre.		8	
	Obtenir l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre la possibilitat de fer pràctiques fora del centre.	14-18		
El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses	Obtenir la valoració dels professors que participen al programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.			26
	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.		9	

Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes (III)

(A= Alumnes; T= Tutors; P= Professors)

OBJECTES 6: Sistemes d'avaluació				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge	Obtenir la valoració dels professors sobre l'adequació dels criteris d'avaluació als diferents nivells.			30
	Obtenir la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.	19		
A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final	Obtenir la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels ítems utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.	20,21		

OBJECTES 7: Anàlisi de necessitats				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa té algun sistema de detecció de necessitats i mancances (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...)de les persones participants.	Obtenir la valoració d'aquest sistema per part dels professors que el desenvolupen.			32,33

OBJECTES 8: Selecció dels destinataris				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat.	Identificar i descriure les raons explicitades per a la no admissió dels estudiants exclosos en els últims programes.		X	
				34

OBJECTES 9: Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa	Identificar la dificultat percebuda pels professors per adaptar el programa a les necessitats que van sorgint.			35,36

Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes (IV)

(A= Alumnes; T= Tutors; P= Professors)

OBJECTES 10: Clima social				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels tutors del centre	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria.		11-14	
	Obtenir la valoració dels professors del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria.			37-40
	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria	22,23		
El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió de persones amb discapacitat	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa		15,16	
	Obtenir la valoració dels professors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa			41,42
	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa	24,25		

OBJECTES12. Resultats del programa				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat.	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat		17,18	
	Obtenir la valoració dels professors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat.			43,44
	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment dels objectius d'aprenentatge.	26		
Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat.	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats.	27		
Tant els professors com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa.	Obtenir el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.	28		
	Obtenir el grau de satisfacció dels professors amb el treball realitzat amb les persones amb discapacitat			45
El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral.	Obtenir la valoració per part dels tutors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general, i dels alumnes amb discapacitats en particular.		19	
	Obtenir la valoració per part dels professors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general i dels alumnes amb discapacitat en particular.			46
	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral.	29		

Taula 5: Relació entre objectes, criteris, indicadors i preguntes a les entrevistes (V)

(A= Alumnes; T= Tutors; P= Professors)

OBJECTES 13: Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)				
CRITERIS	INDICADORS, DADES O EVIDÈNCIES	PREGUNTES ENTREVISTA		
		A	T	P
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral.	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.	30		
	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre la influència del programa sobre la situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat.		20	
	Obtenir la valoració dels professors del programa sobre la influència del programa sobre la situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat.			52
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.	Obtenir la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació social actual.	31		
	Obtenir la valoració dels tutors del programa sobre la influència del programa sobre la situació social actual dels alumnes amb discapacitat..		21	
	Obtenir la valoració dels professors del programa sobre la influència del programa sobre la situació social actual dels alumnes amb discapacitat.			53

7.5. Aplicació dels instruments

Aquest apartat exposa la tasca 1.2. corresponent a l'objectiu 1 (vegeu taula 6). L'anàlisi de la informació obtinguda de les diferents fonts d'informació (professors, ex alumnes i tutors dels programes, així com de la documentació consultada) relacionades amb els PTT desenvolupats a les comarques gironines, ha de permetre aportar orientacions que afavoreixin la millora d'aquests programes en allò que té a veure amb les persones amb discapacitat (Capítol IX).

Taula 6: Relació Objectiu 1 i tasca 1.2. a desenvolupar

Objectiu	Tasca
1. Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.	3.2. Aplicació del pla d'avaluació als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat fins el curs 2009/2010.

Font: Elaboració pròpia

7.5.1. Localització dels centres

Un dels passos previs a l'aplicació dels instruments va ser la localització dels centres que desenvolupaven Plans de Transició al Treball a les comarques gironines. Aquest punt va resultar una tasca poc complexa ja que la informació es pot aconseguir a la pàgina web del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. L'oferta de PTT dins del context que es volia estudiar no era massa àmplia i es va procedir a un primer contacte amb tots els centres sense haver de fer cap preselecció. Així es localitzen un total de 5 PQPI que, fins el curs 2007/08, han ofert Plans de Transició al Treball⁶⁸:

Taula 7: Relació dels Ptt visitats i les dades bàsiques

	ZONA	ITINERARIS	Any de començament
Ptt 1	Alt Empordà	Hoteleria i comerç	1998
Ptt 2	La Garrotxa	Hoteleria i comerç	1997
Ptt 3	Lloret	Hoteleria i comerç	1998
Ptt 4	Girona	Hoteleria i comerç	1993
Ptt 5	Palamós -Palafrugell	Hoteleria i comerç	1998

Font: Elaboració pròpia

⁶⁸ Tal i com s'explica al capítol III, els PQPI ofereixen dues línies de formació: FIAP (Programes de Formació i Aprenentatge Professional que es realitzen en col·laboració amb el Servei Català d'Ocupació) i PTT (Programes de Transició al Treball que s'ofereixen en col·laboració amb les administracions locals). L'autora explica també al capítol III la seva opció pels PTT per situar-se aquests fora d'entorns físics escolars i pel coneixement més proper d'aquesta modalitat.

El contacte amb els centres es realitza el juny de 2009 mitjançant correu electrònic⁶⁹ en el qual es demana informació sobre els alumnes amb discapacitat que han cursat el Ptt en els cursos 2007/08 i 2008/09. En un primer moment s'obté resposta de tres dels centres. Dos afirmen haver tingut alumnat amb discapacitat i el tercer afirma no haver-ne tingut cap. Així, es concreten visites als centres per poder fer les entrevistes al llarg de la segona meitat de l'any 2009.

Davant de l'escassa mostra aconseguida (2 alumnes), l'any 2010⁷⁰ es contacta de nou amb els dos centres dels quals no s'havia obtingut resposta i amb el centre que havia dit no tenir cap alumne a l'anterior contacte, aquest cop via telefònica i, davant de la mateixa sol·licitud (alumnat amb discapacitat) es rep una resposta positiva de tots ells quan s'amplien els anys a revisar fins el curs 2009/10. Les trobades amb els centres han estat supeditades a les seves possibilitats. Els centres es van responsabilitzar de fer els contactes amb els alumnes amb discapacitat i als professors, concertar les trobades amb ells, preparar la documentació necessària i, finalment, participar directament a les entrevistes que protagonitzaven. Si tenim en compte que els centres disposen de poc o cap personal administratiu de suport i que, al llarg de la primera part del curs tenen tot el pes de la docència, es feia difícil disposar de massa dates al calendari. A més, cal remarcar la situació d'un dels centres en el qual només havia una responsable per a totes les línies que es desenvolupaven.

És important destacar especialment la disposició a participar de tots i cada un dels tutors dels centres amb els quals s'ha contactat, que sempre ha estat total i absoluta.

7.5.2. La localització de les fonts d'informació per a les entrevistes

Un cop fets els contactes amb els centres, aquests havien de fer la selecció dels alumnes que havien participat en el Ptt i dels professors que havien tingut docència amb aquests alumnes. Com ja hem esmentat anteriorment, cal tenir en compte la confidencialitat de les dades personals i la necessitat d'obtenir un permís per part dels participants.

Els ex alumnes participants eren seleccionats pels tutors dels centres, seguint les pautes marcades a la recerca (i que s'expliciten al capítol VI d'aquesta tesi). No hi ha hagut cap problema a l'hora de reconèixer als alumnes amb discapacitats físiques i sensorials, però sí més dificultats en el moment de seleccionar aquells que presenten una discapacitat intel·lectual i/o una malaltia mental. Cal tenir en compte que alguns

⁶⁹ Podeu consultar el correu electrònic a l'annex 9

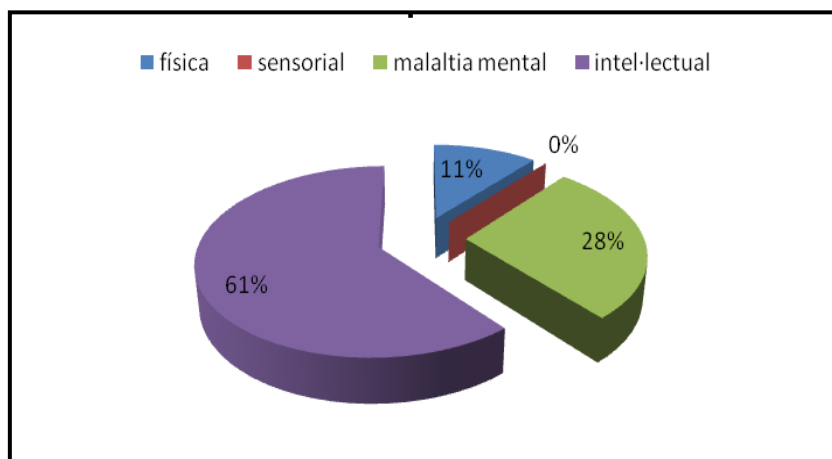
⁷⁰ Cal tenir en compte que la necessitat de buscar una mostra més àmplia apareix a l'haver de desestimar els alumnes de les escoles taller davant de la seva no renovació.

dels alumnes que participen a la tesi no tenen el certificat de discapacitat que expedeix l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS), tot i tenir una discapacitat manifesta o una malaltia mental diagnosticada.

Curiosament, en el moment del contacte telefònic, alguns centres van recordar alumnat amb discapacitat d'èpoques anteriors a les marcades a l'estudi. Un cop valorada la pertinència es va creure que ampliar la mostra seria positiu per l'estudi, així que es va acceptar que els centres contactessin amb aquests alumnes. Cal dir que no va ser possible en tots els casos, bé per la mobilitat dels alumnes i les seves famílies, bé per la no notificació del canvi de les dades de contacte. Tanmateix, un dels centres no aporta cap alumne per entrevistar ja que no havia acabat el curs i es trobava fora de Catalunya.

S'ha entrevistat 18 ex alumnes: 2 amb discapacitat física; 5 amb malaltia mental i 11 persones amb discapacitat intel·lectual. No s'ha localitzat cap ex alumne amb discapacitat sensorial.

Gràfic 1: Alumnes entrevistats segons tipus de discapacitat

Font: Elaboració pròpia

Molt diferent va ser el contacte amb **el professorat** que havia fet docència amb alumnes amb discapacitat als Ptt. La seva localització va ser molt més fàcil ja que, en la major part dels casos, encara existeix relació docent amb els centres. Només s'ha deixat d'entrevistar a professorat en el cas en el qual l'alumne no havia restat prou temps per accedir a la fase en què entren els experts. Els centres van seleccionar el professorat participant en funció de la disponibilitat i de les hores de contacte amb els alumnes.

Quant als **tutors** dels centres, tots els que estaven en actiu en el moment de les entrevistes van participar a la recerca. Com ja s'ha apuntat anteriorment, cal tenir en

compte que en un cas la situació de baixa d'una de les components de la direcció del centre va fer impossible la seva participació.

Taula 8: Relació dels Ptt visitats i entrevistes realitzades

	ZONA	Entrevistes alumnes	Entrevistes tutors	Entrevistes professors	TOTAL
Ptt 1	Alt Empordà	2	2	1	5
Ptt 2	La Garrotxa	1	2	1	4
Ptt 3	Lloret	14	2	2	18
Ptt 4	Girona	-	2	-	2
Ptt 5	Palamós -Palafrugell	1	1	1	3
	TOTAL	18	9	5	32

Les entrevistes s'han realitzat en l'espai educatiu propi dels PTT, exceptuant tres casos en els quals s'ha dut a terme en altres llocs convinguts. Totes han estat enregistrades (després d'obtenir el permís) en gravadores digitals i transcrites literalment⁷¹. No s'ha establert cap ordre en concret per a la realització de les entrevistes i aquest ha quedat marcat per la disponibilitat dels tutors, dels professors i dels ex alumnes.

A les entrevistes hi assistia únicament la persona entrevistada.

7.5.3. La documentació consultada

Com ja s'ha comentat anteriorment, el Pla d'avaluació estava planificat per esser implementat a centres amb més possibilitats d'autonomia en la redacció dels documents que recollissin els programes. Un cop descartades les Escoles Taller pels motius ja explicats, la recerca es centra en els Plans de Transició al Treball que es van desenvolupar a les comarques gironines. Aquest fet implica que el Protocol de recollida de dades s'ha de realitzar amb la documentació que s'ha pogut localitzar i utilitzar. Per trobar les fonts d'informació on aplicar el Protocol, s'han fet servir dues vies: per un cantó s'ha demanat directament als centres quina documentació és la que fan omplir des de l'Administració i, d'igual manera, quins són els instruments que han dissenyat ells mateixos per fer una gestió de la informació relativa al Ptt. La segona via ha estat l'oficial i s'ha realitzat fent recerca a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya⁷² i mitjançant l'entrevista amb tutors de la coordinació dels PQPI a Girona. Cal dir que l'anàlisi de la documentació oficial tenia com a base la normativa existent

⁷¹ Podeu consultar les transcripcions de les entrevistes als tutors a l'annex 10, les entrevistes als professors a l'annex 11 i les entrevistes als ex alumnes a l'annex 12.

⁷²<http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament/menuitem.bec23a5800a3d81ae244968bb0c0e1a0/?vgnextoid=c1ee30944dedd110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=c1ee30944dedd110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD> pàgina del Departament d'Ensenyament on es pot consultar la informació concreta dels PQPI inclosa la normativa i els documents de gestió. (Recuperada el 26/03/2011)

sobre els programes. Donats els canvis polítics⁷³ que s'han donat al llarg d'aquesta recerca, s'ha optat per revisar la documentació més actual. No s'ha de perdre de vista que l'objectiu d'aquesta recerca és proposar accions de millora per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat. Per tant, cal saber exactament quines són les últimes tendències i recomanacions oficials al voltant dels PQPI per no redundar en allò que ja s'ha fet.

La documentació revisada ha estat la que apareix en la taula 9:

Taula 9: Documents revisats

Legislació	Documentació oficial de gestió	Documentació de gestió adaptada pels diferents PTT
<ul style="list-style-type: none"> • LLEI ORGÀNICA 2/2006, de 3 de maig, d'educació. • LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació de Catalunya. • DECRET 140/2009, de 8 de setembre, pel qual es regulen els Programes de Qualificació Professional Inicial. • EDU/107/2010, de 27 de gener, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula de l'alumnat als centres educatius per al curs 2010-2011 en els ensenyaments sufragats amb fons públics d'educació infantil, d'educació primària, d'educació secundària obligatòria, de batxillerat, de formació professional, de programes de qualificació professional inicial (PQPI) realitzats pel Departament d'Educació, artístics, esportius, d'idiomes o d'educació d'adults. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fitxa experts externs i docents. • Orientacions pels PTT per a la preinscripció curs 2010-2011 (ús intern). Aquest document inclou: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Baremació. ◦ Orientacions per a l'entrevista. • Informe inici primera avaluació. • Informe segona i tercera avaluació. • Informe final pedagògic. • Criteris per emplenar el document de pràctiques. • Quadern de pràctiques. 	<ul style="list-style-type: none"> • Entrevista adaptada. • Expedient de l'alumne.

Al no existir un programa redactat ni memòries concretes, la documentació ha estat revisada segons les plantilles que s'han utilitzat.

⁷³ Al novembre de 2010 es van fer eleccions autonòmiques a la Generalitat de Catalunya en les quals es va produir un canvi de Govern passant del PSC (en coalició amb ERC i IV) a CiU.

Capítol VIII: Presentació dels resultats

8.1. Introducció

Un cop descrit el procés de resolució de les primeres tasques de l'objectiu 1 (disseny dels instruments i la seva aplicació), aquest capítol se centra en la tercera tasca (vegi's taula 10) i presenta, per tant, els resultats obtinguts de la informació recollida.

El disseny dels instruments ha permès delimitar els temes dels quals interessava obtenir informació a les entrevistes i, de la mateixa manera, ha estat la pauta a seguir per a la seva posterior anàlisi. La gravació de les entrevistes i la seva transcripció literal ha dotat a l'anàlisi de més riquesa, ja que no es partia de les observacions de l'autora, sinó de les manifestacions dels participants. Alhora, la revisió de la documentació consultada permet obtenir una visió més completa dels Plans de Transició al Treball de les comarques gironines.

Taula 10: Relació entre l'objectiu 1 i les tasques a desenvolupar.

Objectius de la recerca	Tasques
4. Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.	1.7. Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del PAFPS als PTT per avaluar la seva adequació a persones amb discapacitat.
	1.8. Aplicació del PAFPS als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat fins el curs 2009/2010.
	1.9. Presentació dels resultats obtinguts de l'aplicació del PAFPS als PTT amb els criteris determinats com a necessaris per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat.
	1.10. Discussió dels resultats, síntesi, interpretació i contrast dels elements detectats com a adequats per a la participació de les persones amb discapacitat en els PTT.

Tot i que no es tracta d'un estudi descriptiu, al llarg del procés s'han obtingut dades que poden ajudar al lector a situar-se en el context de l'estudi i que també es presenten en aquest capítol.

La presentació dels resultats s'organitza per cada un dels criteris establerts a l'hora de plantejar l'estudi i permet observar les regularitats i tendències entre els participants. En primer lloc, però, per a cada criteri es mostrarà la informació extreta de la documentació revisada, actuant com a introducció i permetent complementar les visions donades pels entrevistats.

8.2. Presentació dels resultats

En aquest apartat s'exposa la presentació dels resultats obtinguts mitjançant les entrevistes i la documentació revisada. Cal especificar que es presenta aplicant el Pla d'Avaluació de Programes de Formació Sociolaboral i, per tant, organitzant-se per objectes i per criteris.

És important especificar que prèviament a aquesta anàlisi, s'ha realitzat un buidatge sistemàtic de la informació obtinguda a través de les entrevistes. En aquest sentit, s'han elaborat taules de doble entrada⁷⁴ que recullen, per una banda, els criteris i, per l'altra, les respostes de les persones entrevistades. S'han separat les respostes segons el grup del qual s'obtenen: tutors, professors i ex alumnes.

Per a l'organització de la informació presentada, s'han situat uns quadres inicials que permeten observar tots els criteris que s'analitzen per a cada objecte. Tot seguit l'informe es realitza criteri a criteri situant, tal i com ja s'ha dit anteriorment, en primer lloc la informació sortida de la documentació revisada i, en segon lloc, els resultats de les entrevistes.

Abans de començar amb la presentació dels resultats obtinguts a les entrevistes, cal tornar a fer esment que el disseny inicial del PAPFS està adreçat a qualsevol centre que realitzi programes de formació sociolaboral (Centres de formació ocupacional, Escoles Taller, PQPI). Com ja s'ha explicat al Capítol III, cadascun d'ells té una organització i administració diferent. Els dos primers (centres de formació ocupacional i les extintes Escoles Taller) estan obligats a presentar una programació per a cada una de les seves edicions, així com també ho han de fer els PQPI de caràcter privat. Però la situació dels PTT analitzats en aquesta recerca, dependents del Departament d'Ensenyament en col·laboració amb administracions públiques, és del tot diferent ja que no s'ha de presentar un projecte anual. Per aquest motiu la recerca i anàlisi de la informació es realitza sobre diferents documents: legislació, descripció general dels mòduls, descripció... que han de complementar la informació aportada en les entrevistes realitzades a tutors, professors i ex alumnes dels PTT.

⁷⁴ Vegeu annex 13 amb el buidatge de les entrevistes als tutors; l'annex 14 amb les entrevistes als professors i l'annex 15(a), 15(b), 15(c) i 15(d) amb el buidatge de les entrevistes als ex alumnes.

OBJECTE 1: Contingut del programa i qualitat tècnica	
CRITERIS	
1.	S'expliciten les bases sociopsicopedagògiques del programa
2.	El programa recull l'opció per a la igualtat d'oportunitats de les persones (encara que no faci referència a les persones amb discapacitat concretament)
3.	Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat.
4.	S'expliciten els objectius formatius del programa.
5.	El disseny del programa s'ha realitzat en i amb col·laboració amb col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb les persones amb discapacitat
6.	Es contemplen diferents nivells d'assoliment dels objectius
7.	Es contempla la possibilitat d'accedir als objectius mitjançant diferents procediments
8.	Tots els components (objectius, continguts, metodologia, avaluació) estan definits amb entitat o integrats uns dins dels altres
9.	S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos educatius necessaris per a assolir els objectius/continguts
10.	S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per a assolir els objectius

OBI. 1	CRITERI 1
	S'expliciten les bases sociopsicopedagògiques del programa

Per aquest primer criteri, s'ha realitzat una recerca sobre la legislació, ja que és la que marca les bases sociopsicopedagògiques. No s'incorpora cap pregunta als entrevistats (tutors, professors i alumnes) en aquest primer apartat, però sí que apareixen referències directes a les bases sociopsicopedagògiques dels PTT a diferents moments de les seves entrevistes, com es podrà observar amb la lectura de l'anàlisi de posteriors objectes.

La legislació consultada en aquest punt són la Llei Orgànica 2/2006 d'Educació (LOE), la Llei 12/2009 d'Educació de la Generalitat de Catalunya i el Decret 14/2009 pel qual es regulen els PQPI del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. S'analitzen aquestes tres lleis perquè són la base actual de la definició dels PQPI i, per tant, dels PTT. També es fa referència al

Decret 143/2007 d'ordenació de l'educació secundària obligatòria, ja que està relacionat d'igual manera amb els PQPI i esmenta alguna de les bases sociopsicopedagògiques d'aquests programes.

La LOE⁷⁵ és el primer document que defineix els nous PQPI. Al seu preàmbul presenta quins són els principis fonamentals sobre els quals està basada tota la regulació dels estudis per a tot l'Estat Espanyol. És en aquest punt on trobem una referència general a quins són els objectius sociopsicopedagògics d'aquesta llei, per tant, dels PQPI.

Es tracta d'aconseguir que tots els ciutadans assoleixin el màxim desenvolupament possible de totes les seves capacitats, individuals i socials, intel·lectuals, culturals i emocionals, per a la qual cosa els cal rebre una educació de qualitat adaptada a les seves necessitats. (Preàmbul, p. 1295)

La LOE esmenta específicament l'atenció a la diversitat com a una de les bases sociopsicopedagògiques per la qual s'han de regir les accions educatives.

L'atenció a la diversitat s'estableix com a principi fonamental que ha de regir tot l'ensenyament bàsic, amb l'objectiu de proporcionar a tot l'alumnat una educació adequada a les seves característiques i necessitats. (Preàmbul, p. 1298)

És també en el preàmbul d'aquesta llei on trobem la primera referència als PQPI i a la seva base sociopsicopedagògica principal: el no renunciar a dotar als alumnes dels coneixements que els ha de permetre desenvolupar-se de manera autònoma al món laboral quan no han assolit la titulació mínima (en aquest cas el Graduat en Educació Secundària Obligatòria, ESO) i no permetre que quedin despenjats del sistema educatiu.

[...]amb la finalitat d'evitar l'abandonament escolar abans d'hora, obrir expectatives de formació i qualificació posterior i facilitar l'accés a la vida laboral, s'estableixen programes de qualificació professional inicial destinats a alumnes més grans de setze anys que no hagin obtingut el títol de graduat en educació secundària obligatòria. (Preàmbul, p. 1298)

L'article 30.2. descriu quin és l'objectiu dels PQPI remarcant l'assoliment de "competències professionals" però també "que tinguin la possibilitat d'una inserció sociolaboral satisfactòria" per part de tots els alumnes.

⁷⁵ LLEI ORGÀNICA 2/2006, de 3 de maig, d'Educació («BOE» 106, de 4-5-2006). Publicada el 16 de maig de 2006 al suplement núm. 11, pàgina 1294

Si ens centrem en la Llei d'Educació que va aprovar la Generalitat de Catalunya⁷⁶, aquesta també marca bases similars a les de la LOE en el seu preàmbul referides a la importància de l'educació com element cohesionador de la societat.

L'educació és, doncs, la porta obligada a la realització personal i al progrés col·lectiu; és la palanca que fa possible la superació dels condicionants personals, socials, econòmics i culturals en origen; és la clau de les oportunitats per a superar les desigualtats i per a descobrir i aprofitar tots els talents de la societat. (Preàmbul, p. 56589)

De la mateixa manera que la LOE ja marcava, de manera molt bàsica, quines eren les bases que sustentava la creació dels PQPI, la Llei 12/2009 d'educació marca un objectiu bàsic per a aquests programes dins dels quals s'emmarquen els PTT: afavorir la inserció educativa i laboral, sense fer esment de la part social, de tots els components de la societat catalana.

Els programes de qualificació professional inicial tenen com a objectiu afavorir la inserció educativa i laboral dels alumnes que els cursen, proporcionar-los les competències pròpies dels perfils professionals corresponents al nivell 1 de qualificació professional i, complementàriament, donar-los opcions de continuar la formació acadèmica per mitjà de l'obtenció del títol de graduat o graduada en educació secundària obligatòria. (Article 60, p. 56618)

Aquestes bases ja apareixien al Decret 143/2007⁷⁷ d'ordenació de l'educació secundària obligatòria.

Els programes de qualificació professional inicial (PQPI) s'adrecen, com un itinerari educatiu, formatiu i professionalitzador, al jovent que encara no ha obtingut el títol de graduat en ESO. Es plantegen com una via d'oportunitats que permet assolir competències professionals de nivell elemental en un sector professional i desenvolupar habilitats personals i socials. (Preàmbul, p. 21871)

Aquest és el primer document on es comencen a especificar quines seran les bases sociopsicopedagògiques dels PQPI, tot i que apareixen de nou els termes inserció social i laboral. És a dir, aquests programes no es consideren només un

⁷⁶ LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació, publicada el 16 de juliol de 2009 al DOGC núm. 5422, pàg. 56589

⁷⁷ Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, publicada el 29 de juny de 2007 al DOGC núm. 4915, pàg. 21870. (Aquest Decret és vigent tot i la posterior aparició de la Llei 12/2009 d'Educació)

camí cap a la formació laboral, sinó una base per poder fer real la participació igualitària a la societat dels joves que no hagin superat les etapes anteriors.

El Departament d'Educació organitzarà i, en el seu cas, autoritzarà programes de qualificació professional inicial a fi d'afavorir la inserció social, educativa i laboral del jovent major de setze anys, fets durant l'any natural de l'inici del programa, que no hagin obtingut el títol de graduat en educació secundària obligatòria. (Capítol 8, Article 25.1)

Com ja s'ha dit anteriorment en aquest mateix apartat, al 2009 apareix el Decret 140/2009 que regula els PQPI a Catalunya⁷⁸ com a conseqüència de l'aparició de la Llei d'educació de 2009 que ja s'ha analitzat. És, per tant, aquest document el que especifica de manera clara quines són les bases sociopsicopedagògiques dels PQPI i, per tant, dels PTT, on es dóna rellevància als orígens diversos dels alumnes com a base de la diversitat que presenten i com a qualitat específica d'aquests programes.

Els Programes de Qualificació Professional Inicial s'adrecen a aquest col·lectiu de joves que, tot i que tenen en comú no haver acreditat l'educació secundària obligatòria, presenten diversitat d'orígens, d'entorns familiars i socials, de capacitats i de nivells formatius, així com diferents expectatives laborals i formatives [...] Els Programes de Qualificació Professional Inicial han d'atendre aquesta diversitat amb plantejaments flexibles, que permetin adaptar-se i respondre a les necessitats i als interessos de cada grup i de cada jove, amb una oferta diversa pel que fa a l'organització i al desenvolupament del currículum formatiu dels programes i amb una atenció individualitzada a cada jove. (Preàmbul, p. 67485)

Dins de l'Article 4, que fa referència als objectius dels PQPI, s'ha de destacar el que veurem que s'anirà repetint en les entrevistes amb els tutors i els professors com a base filosòfica dels PTT: l'evolució personal dels alumnes.

Desenvolupar i consolidar la maduresa personal de cadascun dels joves i de les joves, mitjançant l'assoliment d'actituds, habilitats i capacitats que els permetin participar com a ciutadans i ciutadanes tutors, d'acord amb els valors de convivència en una societat democràtica. (Article 4, p. 67487)

Els annexos del Decret 140/2009, que regula els PQPI, marquen de manera clara quines són aquestes bases sociopsicopedagògiques quan presenta els objectius generals a complir a l'Annex 1.2. Tot seguit es presenten els més significatius:

⁷⁸ Decret 140/2009, de 8 de setembre, pel qual es regulen els Programes de Qualificació Professional Inicial. DOGC núm. 5463, de 14-9-2009, pàgina 67485

Aquests programes han de facilitar que cada jove pugui:

- a) Desenvolupar competències pròpies d' un perfil professional.
 - b) Desenvolupar actituds que li permetin valorar-se positivament, conviure amb altres i exercir una ciutadania responsable.
 - c) Integrar coneixements, actituds, valors i hàbits sociolaborals que li facilitin la inserció al món laboral i la seva promoció.
- [...]
- i) Desenvolupar la capacitat d'aprendre a aprendre de manera autònoma per possibilitar la millora personal continuada.
 - j) Promoure l' autoregulació en l' aprenentatge perquè aprengui a valorar les pròpies limitacions i els propis errors de manera positiva i constructiva.

Com es pot observar, la definició dels objectius va més enllà dels aprenentatges purament conceptuals o procedimentals.

OBJ. 1	CRITERI 2
	El programa recull l'opció per a la igualtat d'oportunitats de les persones (encara que no faci referència a les persones amb discapacitat concretament)

La LOE, Llei Orgànica d'Educació que marca les bases per a tota la legislació relacionada amb els processos d'ensenyament i aprenentatge, esmenta la inclusió com a única filosofia possible per afavorir la completa cohesió social i el ple desenvolupament personal dels alumnes.

L'adequada resposta educativa a tots els alumnes es concep a partir del principi d'inclusió, entenent que únicament d'aquesta manera es garanteix el desenvolupament de tots, s'afavoreix l'equitat i es contribueix a una cohesió social més gran. L'atenció a la diversitat és una necessitat que abraça totes les etapes educatives i tots els alumnes. És a dir, es tracta de tenir en compte la diversitat dels i de les alumnes com a principi i no com una mesura que correspon a les necessitats d'uns quants. (Preàmbul, p. 1299)

Aquesta llei també marca la necessitat de basar-se en la igualtat d'oportunitats i tots els aspectes que facin de l'educació un espai inclusiu, i així apareix al Capítol I, Article 1 que marca els principis.

L'equitat, que garanteixi la igualtat d'oportunitats, la inclusió educativa i la no discriminació i actuï com a element compensador de les desigualtats personals, culturals, econòmiques i socials, amb una atenció especial a les que derivin de discapacitat.

La igualtat d'oportunitats no només es troba recollida als principis de la LOE, sinó que és una de les finalitats de l'educació. És a dir, ha de ser el camí que serveixi de base per a arribar a la inclusió educativa real.

L'educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals, en la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i en la igualtat de tracte i no discriminació de les persones amb discapacitat. (Article 2)

Quant a la Llei d'Educació de la Generalitat de Catalunya, també esmenta la igualtat d'oportunitats com a una de les raons que exigeix la societat al seu Preàmbul, i ho fa des de la perspectiva de compensar els aspectes socials o educatius dels que no parteixen de les mateixes situacions que la resta de companys.

Les raons socials es basen en l'obligació de compensar les possibles desigualtats d'origen social a l'interior del sistema educatiu i d'abordar amb garanties d'èxit la integració escolar de tots els alumnes. (Preàmbul, 56590)

Com ja s'ha pogut veure en anteriors punts, la Llei d'Educació de 2009 segueix algunes de les pautes que ja s'han vist a la LOE. Així, es pot veure una referència a la igualtat d'oportunitats ja a l'Article 2 *Principis rectors del sistema educatiu* com a base de tots els centres educatius públics.

La universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius, basada en la coresponsabilitat de tots els centres sostinguts amb fons públics.

També cal recordar que la Llei d'educació de 2009 esmenta la *inclusió*⁷⁹ en diferents moments fet del qual es desprèn que la igualtat d'oportunitats impregna el sentit de tot el redactat.

⁷⁹ Es poden llegir referències a la inclusió dins del Preàmbul i dels articles 2f, 46.1, 48, 62.9, 63.5, 77.1 a, 91.4 a i 142.5 b.

L'últim dels documents revisats en aquest criteri, el Decret 140/2009 que regula els PQPI en el qual s'engloben els PTT, recull la igualtat d'oportunitats com a una de les finalitats d'aquests programes en relació a l'assoliment d'un lloc de treball o de la formació que ha de donar-hi peu.

Fomentar i desenvolupar el principi d'igualtat d'oportunitats en tots els àmbits i, molt específicament, en l'accés dels joves i de les joves a la formació i al treball.

Aquest decret va una mica més enllà i fins i tot incorpora en els continguts a treballar en el mòdul formatiu *Coneixement de l'entorn social i professional* aspectes relacionats amb la igualtat dins dels descriptors de les competències a assolir.

Interpretar indicadors i sensibilitzar-se pels problemes socials de l'entorn (en especial desigualtats socials i de gènere, i la situació que viuen determinats col·lectius en situació de risc) (p.67506).

OBJ. 1	CRITERI 3
	Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat.

Aquest criteri es basa en la resposta obtinguda dels alumnes amb discapacitat a les entrevistes realitzades. Revisades les seves respostes, tots tenen en comú l'actitud positiva amb la qual veuen cobertes les seves necessitats. Aquesta idea pot il·lustrar-se amb les respostes d'alguns dels entrevistats.

Aquí t'ensenyen a fer servir el cap, però uff, és que és altres coses, no? (Alumne 11)

Sííí. Me ha ido muy bien, donde se aprende más. Y luego, cuando terminas puedes buscar, como si dijéramos, un trabajo. (Alumne 17)

Cal tenir en compte que al llarg dels criteris que s'analitzen apareixen en diferents moments les sensacions dels alumnes respecte a com el PTT els ha ajudat a cobrir diferents aspectes de la seva vida. Per tant, es remet al lector a continuar amb la lectura dels propers objectes per tenir una visió més completa de les percepcions dels alumnes.

OBJ. 1	CRITERI 4
	S'expliciten els objectius formatius del programa.

Per a l'anàlisi dels objectius del programa s'han revisat els següents documents: el Decret 140/2009 que regula els PQPI (amb el currículum oficial dels mòduls B), la descripció oficial dels mòduls específics *Mòduls A*⁸⁰, la Fitxa de programació dels mòduls A⁸¹, tots els documents de referència per al desenvolupament dels continguts i, per tant, dels objectius a assolir.

Els annexos del Decret 140/2009 que regula els PQPI contenen el currículum d'aquests i en descriuen el *Plantejament*, els *Objectius generals* i l'*Estructura*. La primera observació de la revisió del Decret 140/2009 és que aquest no parla d'objectius, sinó que fa servir la terminologia de *competències* per estructurar els continguts. Per tant, no es poden observar diferències entre objectius conceptuals, procedimentals o actitudinals, tal i com es defineix en el protocol de recollida de dades.

Ara bé, el tractament dels mòduls i la seva descripció és diferent segons siguin els de caràcter específic (*Mòduls A*), els de caràcter general (*Mòduls B*) o els que fan referència a l'obtenció del títol de graduat/da en educació secundària obligatòria (*Mòduls C*⁸²), ja que cada un d'ells es descriu en documents diferents.

Mòduls A:

Aquests mòduls són els que desenvolupen les capacitats d'un perfil professional determinat i estan dissenyats tenint en compte les unitats de competència professional corresponents a qualificacions de nivell 1 del Catàleg de Qualificacions Professionals de Catalunya. Els documents de l'Institut Català de les Qualificacions Professionals (ICQP) descriuen de manera completa cada un dels mòduls formatius que es poden desenvolupar als PTT. Les fitxes de cada mòdul formatiu contempnen els següents elements:

⁸⁰ Recordem que els mòduls A són els referents a la formació professionalitzadora que són impartits pels professionals experts.

⁸¹ Aquestes fitxes s'omplen pels professors per a cada mòdul que desenvolupen. Es revisen les dels cursos 2008/09 (annex 16) i 2009/2010 (annex 17) ja que hi ha algunes petites diferències. S'analitza el model del document, no la manera d'omplir-lo.

⁸² Atenent que els mòduls C no es realitzen als PTT que han estat revisats, no es procedirà a l'anàlisi dels seus continguts.

- Capacitats formatives i criteris d'avaluació. Es descriu la competència a assolir i els criteris que avaluen el seu assoliment. No es fan diferenciacions entre les competències conceptuals, procedimentals o actitudinals.
- Continguts d'aprenentatge. En aquest apartat sí que es descriuen quins són els conceptes que es treballen al mòdul, quins són els procedimentals i quins els relacionats amb les actituds que es treballen.

Els professors que participen en els PTT desenvolupant els mòduls A han de presentar una fitxa amb la programació del mòdul formatiu del qual són tutors. Tot i les modificacions que han sofert les fitxes al llarg dels cursos no ha estat fins el curs 2010/2011 que s'ha demanat a la programació quins són els objectius de manera clara. Anteriorment apareixen com a *Realitzacions professionals* per lligar-ho amb els continguts de les unitats descrites als documents de l'ICQP. Cada expert és orientat a seguir les pautes dels documents de l'ICQP, però organitza el contingut de manera individual.

Mòduls B:

En aquest cas el document de referència és el Decret 140/2009 en la seva totalitat ja que descriu de manera acurada el currículum dels mòduls formatius de caràcter general (Mòduls B) ja que seran els mateixos per a tots els centres, independentment de la branca professionalitzadora que especialitzi cada PTT. Tornem a trobar el terme *competències* en comptes d'objectius que apareixen descrites en format de llista (però redactades de forma extensa) per a cada crèdit relacionat amb un mòdul concret. En un segon apartat descriu els continguts a treballar.

OBJ. 1	CRITERI 5
	El disseny del programa s'ha realitzat en i amb col·laboració amb col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb les persones amb discapacitat

Per a la realització dels programes, no s'ha explicat a cap document la participació de col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb persones amb discapacitat.

Ara bé, la legislació revisada esmenta la possibilitat de col·laborar amb altres entitats sempre que sigui per afavorir la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu.

Art. 71.5. Les administracions educatives poden col·laborar amb altres administracions o entitats públiques o privades sense ànim de lucre, institucions o associacions, per facilitar l'escolarització i una incorporació més bona d'aquest alumnat al centre educatiu. (LOE, Títol II, Capítol I)

Art.3.f. Col·laboració amb altres administracions, xarxes i recursos de l'entorn per poder donar respostes coordinades a les diferents necessitats. (Decret 140/2009)

Com es podrà veure en posteriors criteris, aquesta col·laboració amb altres entitats o professionals educatius es presenta com una de les demandes més clares per part d'alguns tutors i professors.

OBJ. 1	CRITERI 6
	Es contemplen diferents nivells d'assoliment dels objectius

Com ja s'ha comentat al criteri referent als objectius, tant el Decret 140/2009 com els documents de l'ICQP parlen de *competències*. Tot i marcar els indicadors que avaluaran aquestes competències (al Catàleg per als Mòduls A i al Decret per als mòduls B), no s'explicita en cap cas quin és el nivell mínim o màxim d'assoliment d'aquestes competències. Cal dir que en criteris posteriors es podrà comprovar que els criteris seran diferents segons l'estudiant i les seves capacitats, marcant-se qualificacions diferents per a nivells d'assoliment de les competències similars.

OBJ. 1	CRITERI 7
	Es contempla la possibilitat d'accedir als objectius mitjançant diferents procediments

L'article 3 del Decret 140/2009 que regula els PQPI, indica en els principis que descriu que ha d'haver una *"adaptació flexible a les característiques i necessitats del col·lectiu de joves [...] partint dels coneixements, les destreses, les*

habilitats i les possibilitats d'aquests", per tant, es desprèn d'aquest principi que hi poden haver diferents procediments per arribar a les mateixes competències. El pun1 de l'annex 1, que descriu el plantejament del currículum, torna a insistir en el "tractament flexible dels seus continguts, per tal d'atendre la diversitat d'interessos i ritmes de cada jove, individualitzant d'aquesta manera el procés de formació." Ara bé, cap altre document recull aquesta especificitat en els procediments, ni es fa cap mena de recomanació sobre quins procediments es poden seguir per a assolir els objectius.

OBJ. 1	CRITERI 8
	Tots els components (objectius, continguts, metodologia, avaluació) estan definits amb entitat o integrats uns dins dels altres

En primer lloc es revisa el Decret 140/2009, on es troba la descripció del currículum a treballar en els PQPI, especialment als mòduls B, ja que, com s'ha dit en anteriors ocasions, són els comuns per a tots els PTT desenvolupats. En aquest cas, els objectius apareixen ben descrits per a cada un dels mòduls que es desenvolupen al llarg del primer trimestre del curs tot i que, com ja s'apuntava en anteriors punts, ho fan sota la terminologia de *competències*. A altres documents, com els de l'ICQP, també es descriuen els objectius (o *capacitats formatives*) a aconseguir en els mòduls A. Les fitxes de programació que completen els professors o experts encarregats de desenvolupar els mòduls A també inclouen un apartat que ha passat per diferents nomenclatures (*Objectius, Realitzacions professionals*) a les diferents versions que ja s'ha explicat anteriorment que existeixen.

En el cas dels continguts, al Decret 140/2009 apareixen en format de llistat per al currículum dels mòduls B, sense el desenvolupament ni l'explicació de cada un d'ells. Per als mòduls A, els documents de l'ICQP descriu els continguts d'aprenentatge i ho fa, tal i com s'explicava en anteriors criteris, separant-los en *conceptes, procediments i actituds*. Les fitxes de programació dels professors també recullen en un apartat la descripció dels continguts.

Pel que fa a la *metodologia*, aquesta només apareix descrita de manera específica a les fitxes de programació que han de desenvolupar els professors per a cada un dels mòduls A en els quals facin docència. Cal dir, però, que aquest apartat ha estat substituït a la fitxa del curs 2010/2011 per la d'*activitats*, que potser es va incloure com a més específica, però que s'acaba omplint amb una descripció molt poc exhaustiva de la metodologia que es farà servir.

Finalment, l'*avaluació* apareix a tots els documents revisats. Cal dir, però, que a tots els casos (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professors) allò que es descriuen són els indicadors o criteris d'avaluació, no el sistema d'avaluació a emprar. Cal dir que a les fitxes de programació l'apartat d'avaluació no apareix fins el curs 2009/2010 segurament seguint el que són les descripcions o el disseny que apareix al Decret.

OBJ. 1	CRITERI 9
	S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos educatius necessaris per a assolir els objectius/continguts

Els documents revisats (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professors) no descriuen en cap moment quins són els recursos educatius necessaris per assolir els objectius per part dels alumnes. El comentari més proper a aquest criteri es pot trobar al Decret 140/2009, quan a l'article 3 Principis es comenta la *"Col·laboració amb altres administracions, xarxes i recursos de l'entorn per poder donar respostes coordinades a les diferents necessitats."*

OBJ. 1	CRITERI 10
	S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per a assolir els objectius

De la mateixa manera que no apareix cap referència clara per a les adaptacions dels recursos educatius, tampoc apareix per a l'adaptació dels recursos materials necessaris per assolir els objectius. Cal tenir en compte que els

PTT no tenen cap manual ni llistat de recursos per fer servir. Queda a la lliure opció ja siguin els tutors com els professors, l'elecció dels recursos educatius i materials que es facin servir. S'entén, doncs, que la seva adaptació també és responsabilitat i elecció pròpia.

OBJECTE 2. Els professionals que intervindran	
CRITERIS	
1.	El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professors que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).
2.	Els professors que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat
3.	Els professors que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis.
4.	Els professors que intervien en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica.
5.	El professors que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa.

OBJ. 2	CRITERI 1
	El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professors que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).

Un dels aspectes bàsics que es vol conèixer en relació amb l'objecte *Els professors que intervindran* és fins a quin punt es marca un perfil per als professors que faci referència als coneixements sobre la discapacitat i les competències per poder donar resposta a l'aula.

El Decret 140/2009 que regula els PQPI marca al seu Article 23 *Professorat* els requisits necessaris per impartir classes als PTT.

1. *Els/les professionals que imparteixin formació en Programes de Qualificació Professional Inicial han de disposar de les capacitats, dels coneixements i de l'experiència idonis en relació amb els mòduls corresponents i amb l'atenció educativa del jovent destinatari d'aquests programes.*

2. Per impartir els mòduls A s'exigeixen els mateixos requisits de titulació i formació establerts per impartir ensenyaments de formació professional⁸³. Es poden incorporar, com a professorat especialista, atenent a la seva qualificació i a les necessitats del sistema educatiu, professionals no necessàriament titulats amb capacitat i experiència laboral provada en l'àmbit formatiu corresponent.
3. Per impartir els mòduls B cal estar en possessió del títol de llicenciatura, enginyeria, arquitectura, diplomatura, enginyeria tècnica i arquitectura tècnica, o del grau equivalent.
4. Per impartir els mòduls C cal estar en possessió del títol de llicenciatura, enginyeria i arquitectura, o del grau equivalent.

El personal que imparteix docència als Mòduls A d'un PTT ha de presentar una *Fitxa d'expert/a* en la qual es fa constar la següent informació:

- Formació inicial (titulació i especialitat).
- Cursos de formació de formadors en què ha participat (no es tracta d'informació imprescindible) marcant el centre en la qual s'ha realitzat i les hores de durada.
- Experiència professional.
- Experiència docent.

Es pot observar que el nivell de concreció és molt baix al Decret. Fins i tot a la definició dels professors experts (Mòduls A) es deixa la porta oberta a poder contractar un perfil que es consideri oportú.

Es creu necessari que aquesta informació, més enllà de la revisió de la normativa i la documentació referida al programa, tingui participació dels tres grups: tutors (ja que ells són els que escullen els professors); els professors (per saber si tenen constància de l'existència de criteris per a la seva elecció); i els propis alumnes (per conèixer quina opinió tenen dels professors en el treball directe).

⁸³ Segons la LOE, al seu Article 95 *Professorat de formació professional*, per impartir ensenyaments de formació professional és necessari tenir el títol de llicenciat, enginyer o arquitecte, o el títol de grau equivalent, a més de la formació pedagògica i didàctica de nivell de postgrau, sense perjudici de l'habilitació d'altres titulacions que, als efectes de docència, pugui establir el Govern per a determinats mòduls, amb la consulta prèvia a les comunitats autònomes. També esmenta que excepcionalment, per a determinats mòduls es poden incorporar, com a professors especialistes, atenent la seva qualificació i les necessitats del sistema educatiu, professionals, no necessàriament titulats, que exerceixin la seva activitat en l'àmbit laboral.

La visió dels tutors dels PTT sobre el perfil del professional que ha d'impartir classe és molt clara i unànime: a més de complir els requisits oficials⁸⁴, ha de tenir habilitats personals i professionals per treballar amb adolescents i, en especial, amb adolescents que no han tingut prèviament experiències educatives positives. És en aquest sentit que s'expressen la majoria de tutors:

[..] busques a algú que sàpiga tractar amb mainada, perquè clar, si és molt seriós i no ha tractat mai amb mainada de 16 anys... (Tutor 1)

Que connecti amb els alumnes, [..]i que també domini la matèria, que també hem d'ensenyar. (Tutor 3)

La línia són professionals lliures, molt guerrillers. Gent que s'ho curra cada dia, perquè és el que connecta amb els nanos (Tutor 5)

Que tinguin experiència en docència. I a més a més, la cara que posen quan tu els dius que són adolescents (Tutor 9)

Per tant, segons els tutors, el primer a tenir en compte és que el professional vulgui treballar amb adolescents ja que no sembla que tinguin oportunitat d'escollir entre un gran ventall d'experts ja sigui perquè venen donats pel Departament d'Educació, perquè s'han incorporat a PTT ja organitzats i han trobat les seleccions fetes, o perquè, tenint en compte que els professors no poden passar de les 100h de docència, és difícil assolir el compromís de professionals que han de tenir uns ingressos econòmics més constants:

El meu primer criteri és la disponibilitat que tenen ells, perquè no és qui vols, si no qui pots (Tutor 9)

Seguint amb la idea del treball amb adolescents, les persones tutores dels PTT ho tenen molt clar: cal ser flexibles per fer atractius els continguts més acadèmics als alumnes que uns mesos abans experimentaven i rebutjaven un entorn més rígid.

[..] aquests nanos venen molt rebotats de l'escola, per tant, un sergent no funciona...has de tenir una part elàstica i això és complicat (Tutor 1)

[..] hem provat profes amb mentalitat més acadèmica [..] i no hi ha manera [..] reproduïxen el mateix programa de l'ESO (Tutor 6)

Molt interessant resulta saber què creuen els mateixos professors sobre els criteris que els han portat a fer docència. Tenint en compte que cap de les persones

⁸⁴ Vegeu Capítol III.

entrevistades coneix quins són els criteris pels quals han estat seleccionats, en primer lloc esmenten la seva experiència en el tema sobre el qual havien de fer la docència i, tot seguit, comenten la seva capacitat per ensenyar com a criteri de selecció. Podem veure algunes de les respostes en aquest sentit:

Jo crec que era perquè estava a l'escola d'hoteleria (Professor 1)

Em coneixien personalment, em dedicava a fer classes a altres bandes. (Professor 2)

Em van avisar [...] si podia venir a fer classes a través que faig classes a un centre. [...] Havien molts professors que han vingut i que no he tomat a veure més, tampoc sé per què. (Professor 4)

Els alumnes, en general, tenen molt bona opinió dels professors que han treballat amb ells a classe. Sobre la capacitat/les competències per ensenyar, tots manifesten que van aprendre molt. Fins i tot alguns els comparen amb professorat que havien tingut a l'ESO.

(Tinc una opinió) Molt bona. De tots. Perquè en tots els anys que he estudiat, aquí m'enterava de les coses. (Alumne 11)

A mí me gustaba como enseñaban y todo, porque empezaban por la base y luego iban subiendo más. (Alumne 8)

Tal i com ja havien esmentat, una de les competències que els tutors busquen en els professors és la capacitat per respondre davant dels adolescents que es troben a les aules del PTT. En aquest sentit podem comprovar com canvia l'opinió, després de passar pel PTT, dels alumnes, sobre els professors als quals possiblement havien prejudicat segons les seves experiències prèvies:

Nos ponían un profesor y pasábamos olímpicamente de ellos. Se sabían comportar en su momento y yo dije: "Sabén responder". Sabían responder, y si no preguntaban a otro profesor. (Alumne 7)

[..] al principi era així com molt pijo, sabes? Pero después ya se fue, poco a poco, conociendo i todo bien (Alumne 1)

Molts d'ells, però, ressalten la part menys acadèmica del PTT reflectint la relació que van establir amb els seus professors.

La verdad es que era muy divertido [...] Era como una familia a lo pequeño. (Alumne 5)

Me ayudaron a resolver algunos problemas que tenía. (Alumne 13)

OBJ. 2	CRITERI 2
	Els professors que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat

Per aquest segon criteri es pregunta als tutors si creuen que els professors han respost bé davant dels alumnes amb discapacitat que han tingut. En aquest sentit, tots els tutors consultats expressen que els professors han respost adequadament a la classe i són molt representatives algunes de les respostes obtingudes:

Jo suposo que sí, perquè si no els nanos ja s'haguessin queixat i l'expert també (Tutor 1)

Això ho demanem a les entrevistes [amb els alumnes] quin és el profe que funciona més, quin menys i llavors establim una mena de criteris. Quines pautes, quines consignes s'han de repetir segons a quins alumnes... (Tutor 6)

Vinculant-ho amb aquesta última resposta, es pot dir que els tutors actuen com a assessors i orientadors del professorat expert amb alumnes amb discapacitat.

Sí, els hi passem moltíssima informació, ens coordinem molt i intentem unificar criteris d'intervenció. (Tutor 6)

Si tu li portes un nano amb una certa disminució, li has de dir molt clar on pot arribar, què pot fer, què no pot fer, no pots deixar-li... (Tutor 1)

Segons els tutors, els professors apliquen diferents estratègies davant dels alumnes amb discapacitat:

A un professor li costava connectar amb ella [l'alumna] i ell el que feia era que utilitzava altres companys que connectaven millor amb ella i els hi deia 'estigues per [l'alumna] que això no ho sap fer..' [...] ell podia anar fent classe amb els altres i un company que s'entenia més bé s'estava allà una estona (Tutor 3)

Ho adapten una mica els que poden, perquè parlem d'experts, són professionals, gent de la branca i hi ha alguns que els hi va gros [...] L'any passat ho van adaptar, però en el nivell d'exigència. (Tutor 9)

Però, què n'opinen els propis professors? Quina ha estat la característica del seu perfil professional que els ha ajudat més a fer front a la presència d'un alumne

amb discapacitat a l'aula? Només un dels 4 professors entrevistats afirma tenir formació prèvia relacionada amb les persones amb discapacitat, però tot i assegurar que l'ajuda molt, coincideix amb la resta d'entrevistats quan remarquen que el que els ha ajudat més és l'experiència en docència.

[Quins aspectes t'han ajudat més]De la meua formació? Pocs! Ha sigut més l'experiència amb aquests tipus de nanos que m'ha portat a...jo crec que és més formació personal que no pas el que et donaven acadèmicament. (Professor 1)

L'experiència anterior em va fer tenir molta confiança en mi mateix. (Professor 3)

Cada curs és una nova experiència. [...] A mi m'ha anat molt bé aquesta experiència. (Professor 4)

OBJ. 2	CRITERI 3
	Els professors que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis.

Seguint amb els criteris relacionats amb els professors que hi intervenen, cal dir que cap dels entrevistats ha participat en el disseny del programa més enllà de la seva pròpia assignatura.

A la meua assignatura ho he dissenyat tot jo: els continguts que s'han de fer, les hores, la manera d'ensenyar...tot això sí que ho he dissenyat (Professor 1)

A mi m'han donat una certa llibertat en el que jo havia d'impartir. Així, els apunts que jo tinc els he manipulats per aquest curs. (Professor 4)

OBJ. 2	CRITERI 4
	Els professors que intervenen en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica.

Els professors entrevistats afirmen haver conegut el programa i la seva finalitat en el moment de l'entrevista de selecció per accedir al treball. En general consideren que és molt important conèixer la fonamentació psicopedagògica abans de començar la seva participació al PTT:

Sí, perquè si no ho saps et sorprens. Si tu penses que una persona s'apunta a un curs perquè vol aprendre, vol avançar, i et vens aquí, no és així, eh? [...] Molts d'aquests nois, segons la meva experiència en els anys que sóc aquí, no pensen que tenen oportunitats a la vida [...] estan acostumats a què la gent els digui que són dolents, que no tenen valor, que no són intel·ligents, i no és veritat. [...] Jo no vull saber què els passa, però sóc conscient que poden tenir problemes i això t'ajuda a classe. (Professor 3)

Sempre és bo, perquè així saps de quin mal has de morir. Saps a quin col·lectiu et poses i pots manipular els teus ensenyaments. Ho enfoques cap a un altre costat molt més ràpid. (Professor 4)

Sobre l'opinió que tenen els professors en relació amb aquests tipus de programes, tots atorguen molt de valor a la seva existència com a eina per treballar amb alumnes que han fracassat a l'educació secundària. En aquest sentit,

Ho trobo fantàstic! Jo crec que, quan de tots els que tenim [alumnes], se'n salva un, o el trobes reinserit, te'l trobes estudiant, en una botiga...oh, això m'encanta. [...] però és un de cada 15 que tens, però ja és molt! (Professor 1)

Penso que està be, que hauria d'haver més. Si no, aquests nois que...l'educació no va sempre be per a tot tipus de nois. (Professor 3)

A l'últim, es demana la seva opinió sobre si el programa recull la igualtat d'oportunitats per a persones amb discapacitat i les respostes varien en la intensitat de la convicció amb què són donades. Dos dels professors entrevistats afirmen rotundament que sí, que el programa recull aquesta igualtat, però els restants ho lliguen més a la tipologia de discapacitat que tingui l'alumne.

[sobre l'opinió si el programa recull la igualtat d'oportunitats] *Jo penso que sí. Hi ha límits, no? [...] jo penso que per la meua part o la dels meus companys no hauria problemes. Però la veritat és que jo penso que si tenen discapacitat intel·lectual farien millor en anar a un lloc que sigui específic, professional, per ajudar-los millor.* (Professor 3)

Clar, és que és un món a part. [sobre la igualtat d'oportunitats] *Sí, no massa convençut, però sí. Clar, és que són educacions especials. Sí, diria que sí.* (Professor 4)

OBJ. 2	CRITERI 5
	Els professors que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa.

Tal i com ja es veu a la primera part del criteri anterior, els professors que participen als PTT i que van ser entrevistats afirmen que van conèixer els objectius i els continguts en el mateix moment que les bases psicopedagògiques del programa.

Quan vaig entrar a treballar. [...] Em van donar un temari. (Professor 2)

A l'entrevista. A l'entrevista m'ho van dir (Professor 3)

Diguem-ne un mes abans (Professor 4)

OBJECTE 3. Activitats dissenyades
CRITERIS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Les activitats estan dissenyades de manera que es preveuen diferents nivells de realització en funció dels objectius que ha d'assolir l'alumne 2. Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)

OBJ. 3	CRITERI 1
	Les activitats estan dissenyades de manera que es preveuen diferents nivells de realització en funció dels objectius que ha d'assolir l'alumne

D'igual manera que en anteriors criteris, a la revisió de la documentació referents als PQPI-PTT no existeix cap descripció de les activitats a realitzar i, per tant, no existeix cap previsió de nivells d'assoliment, ni d'adaptacions materials i/o de contingut. Com ja s'ha dit anteriorment, els professors tenen llibertat per decidir quines són les activitats i quins els nivells que s'estableixen en cada cas.

OBJ. 3	CRITERI 2
	Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)

En l'apartat referit a les activitats dissenyades, tenim informació provinent de professors i alumnes. En aquest cas, cap dels alumnes té la sensació d'haver fet cap activitat diferent dels altres companys (més enllà de les pròpies de cada itinerari). Només un dels alumnes, amb una discapacitat física, recorda haver agafat objectes de menys pes que els altres durant les pràctiques.

Als professors se'ls demana la seva opinió sobre l'adequació de les activitats que havien previst per a l'assoliment dels objectius del programa. En general, tots opinen de manera positiva. Només un dels professors entrevistats verbalitza en aquesta pregunta la necessitat d'anar adaptant els continguts de les activitats al grup que té en aquells moments.

Per l'alumne [amb discapacitat] en concret sí. Va seguir sense cap problema.
(Professor 1)

Jo crec que sí [que són adequats]. A més a més de l'aspecte acadèmic, també vam fer coses per a que aprenguin a integrar-se al món. (Professor 3)

Depèn de les persones que tinc a classe ho faig d'una manera o una altra [...] No pots ser estricta amb el programa. T'has d'adaptar a la realitat del dia a dia.
(Professor 2)

Sobre les percepcions dels professors que han fet classe, cap d'ells especifica haver adaptat cap activitat als alumnes amb discapacitat que han tingut, però sí que entenen que s'hauria de fer en el cas que fos necessari:

No vaig haver d'adaptar res perquè fos al programa. (Professor 1)

Jo crec que, per la gent amb discapacitat, sí que s'haurien d'adaptar. Possiblement pel temps [...] d'aprenentatge. Necessiten "cuidados" especials. Entre cometes. Necessiten més temps, més dedicació. (Professor 4)

Tot i això, cal dir que alguns dels professors exposen la seva preocupació perquè una atenció específica als alumnes amb discapacitat provoqui una desatenció de la resta de la classe i, per tant, algun tipus de conflicte que pugui sorgir de la no atenció.

[...] si canvies coses per fer-les més...no sé, tinc por que si tu intentes dirigir el curs a un nou nivell, els altres s'avorreixin. (Professor 3)

[...] clar, a la que tu dediques més temps, que ja ho fas sense voler, amb gent que necessita més, els altres ja es munten la seva guerra a part. (Professor 4)

Aquesta opinió contrasta molt amb el fet que no han reconegut haver adaptat cap contingut als alumnes amb discapacitat més enllà del reforç puntual en les explicacions, etc.

OBJECTE 4. Metodologia i tècniques utilitzades
CRITERIS
1. El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat
2. Existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.
3. La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat

OBJ. 4	CRITERI 1
	El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat

Com ja s'ha descrit al Capítol III, punt 3.4.2.1. l'acció tutorial apareix com a element bàsic en el qual es centra la metodologia i, per tant, pot ser una eina que faciliti l'adaptació dels alumnes amb discapacitat ja que permet el treball individualitzat que també es reclama a altres punts de la normativa: "El/la tutor/a és el referent que ha d'assegurar l'atenció i el seguiment individualitzat durant el curs" (Annex 1, Punt 5 Orientacions metodològiques)

Cal tenir en compte que només els tutors actuen com a tal dels alumnes amb i sense discapacitat. Apunta la documentació alguna indicació sobre la metodologia a emprar? El Decret 140/2009, document de referència sobre els PQPI-PTT, insisteix en diferents moments sobre la necessitat de "prioritzar les metodologies que afavoreixen l'aprenentatge significatiu, la transversalitat i l'enfocament globalitzador. Sempre que sigui possible, s'ha de fomentar el

treball per projectes per permetre el desenvolupament transversal de les competències dels diversos àmbits" (Article 14). Aquestes indicacions es concreten més a l'Annex 1, punt 5 *Orientacions metodològiques*, quan esmenta accions que semblen referides als alumnes amb discapacitat ja que torna a incidir en la necessitat de tenir en compte el seu punt de partida i el projecte que aquest alumne vol dissenyar.

[...] s'ha de confeccionar un pla individualitzat, dissenyat a partir de les competències prèvies de cada jove i de les necessitats i dels interessos que es detectin o que manifesti a l'inici del programa. En aquest pla individualitzat, cal que el/la jove s'hi impliqui i adquireixi un compromís personal.

Com ja s'ha comentat a criteris anteriors, només les fitxes de programació dels professors esmenten la metodologia que es farà servir. Aquest apartat també s'inclou a la *Fitxa de seguiment de la matèria i l'alumnat*⁸⁵ on s'aporta una llista de diferents eines que el professional expert ha de marcar si les ha fet servir a la unitat metodològica de la qual fa el seguiment.

La totalitat dels professors entrevistats creuen que les estratègies metodològiques que ofereix el programa són les adequades per donar resposta a la diversitat de l'aula (fent especial esment als alumnes amb discapacitat).

Sí, sí, perquè no he tingut cap problema. (Professor 1)

És clar que tampoc podria fer una divisió de nivells perquè ens quedaríem amb 7 o 8 grups. Jo crec que està bé. (Professor 4)

OBJ. 4	CRITERI 2
	Existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.

La documentació revisada (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professors) no esmenta en cap moment quins són els recursos humans, materials i funcionals necessaris per a desenvolupar el programa amb les estratègies metodològiques previstes. Res més enllà de la llista confeccionada pels professors i que apareix a les *Fitxes de seguiment del mòdul i de l'alumnat* i

⁸⁵ Vegeu annex 18

que és, com ja s'esmenta al criteri anterior, la descripció de la metodologia emprada.

La percepció, per part dels tutors entrevistats, sobre la suficiència dels recursos de què disposen varia en funció del PTT. Així doncs, trobem els que reben un suport en forma d'assessorament de serveis externs que, oficialment, no tenen cap mena de relació amb el recurs (com Equips d'Atenció Psicopedagògica (EAP); Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAlA); etc), però també trobem els PTT que no tenen cap mena de suport o, com a mínim, senten que no tenen l'ajuda necessària per fer front a situacions educatives davant d'alumnes amb discapacitat. Cal recordar que, tal i com es pot veure a l'Objecte 1, la legislació marc recull la possibilitat de col·laborar amb altres entitats per afavorir l'atenció a l'alumnat amb necessitats específiques, però en aquests moments sembla que depèn de la voluntat de les persones que hi treballen en aquestes entitats i/o serveis. També es remarca la diferència segons l'alumne amb discapacitat que tenen a l'aula, ja que en alguns casos no han hagut d'adaptar res.

Amb els [alumnes amb discapacitat] físics ens ensortim amb el que tenim. Amb els psíquics, home, necessitem recolzament, perquè necessitem que algun expert et digui com has de tractar el tema. Llavors, què fas? Com que no el tenim dins, ens anem a buscar-lo extern. (Tutor 1)

No [hem tingut recursos]. Suposo que entenen que som pedagogues i que ens hem de buscar la vida i ens hem d'adaptar. (Tutor 3)

La formació ens la fan a Barcelona i aquí costa i no sempre té la qualitat adequada. (Tutor 7)

Sobre els recursos materials, la situació és similar. Trobem centres que tenen materials que o bé comparteixen amb altres serveis o bé han adquirit de canvis en el hardware d'altres institucions.

En els moments en què hem demanat un portàtil o així [per alumnes amb discapacitat física] l'ordinador ens el deixen ells [la instal·lació on fan el PTT]. A l'altra seu del nostre programa no tenen recursos per atendre a aquest alumnat. (Tutor 9)

Els professors entrevistats consideren que han tingut tots els recursos necessaris per desenvolupar les estratègies previstes en el programa sense problemes.

Pel meu punt de vista és suficient per poder atendre això [els alumnes amb discapacitat]. Clar, per nosaltres una classe de teoria és molt més feixuga que una de pràctica. Si tenim aquests mitjans per ensenyar-lo a la pràctica ho entenen molt més bé que no que t'estiguis 10h explicant coses a la pissarra. (Professor 4)

Algun dels professors remarca el suport que reben dels comerciants de la localitat en la qual desenvolupen el programa i com aquest aspecte adquireix molta importància perquè els alumnes rebin estímuls positius de la seva feina.

A ells [pels alumnes] els motiva que es vegi la seva feina. (Professor 2)

Sobre els suggeriments que farien els tutors al voltant dels recursos materials i funcionals necessaris per a l'atenció de persones amb discapacitat, un dels centres que encara no s'havia trobat amb alumnes amb discapacitat al llarg d'un curs complet en el moment de fer l'entrevista, transmet una certa por davant d'una situació per a la qual no se senten preparats.

Nosaltres no som ni terapeutes, i el col·lectiu PTT ja té una dinàmica. [...] Amb els anys hem après estratègies que ens han funcionat, en la majoria de casos. Ara, amb aquest tipus d'alumnat no ens hem trobat mai! I no sabem com anirà. I també et preocupa una mica...Clar, no volem que ningú pateixi.. Per això volem que ens donin una formació, com a mínim una mica d'estratègies que ens puguin ser vàlides, perquè a lo millor allò que fem de bona voluntat, que pensem que està bé l'estem pifiant...!! quan vegin a aquesta nena que té una dificultat. Si algú riu? Si algú...? com hem de treballar-ho? és que ningú ens dóna... els endosen en aquí i vinga! Vale, d'acord, em sembla molt bé, però és realment el recurs adequat? Doneu formació al professorat per saber com ha de treballar amb aquesta mainada... (Tutor 8)

Cal remarcar que aquests tutors sí havien tingut experiències prèvies amb persones amb discapacitat a l'aula dins del seu centre (una noia amb problemes de comunicació oral, un noi amb autisme que no va acabar el curs) i d'altres experiències anteriors. Però remarcaven no haver tingut persones amb el certificat de discapacitat i expressaven la seva incomoditat per no saber si reaccionarien bé.

Cal dir també que es redueixen les ràtios d'alumnes a l'aula si hi ha algun amb necessitats educatives (Capítol III, pàg. XX).

L'únic que sí canvia en el programa és que si tenim una persona amb necessitats educatives especials, un 33% mínim de discapacitat, podem demanar baixar la

ràtio d'alumnes. Si tenim 15 places, doncs 12-13, o podem demanar 8-10. Ens baixa perquè representa que...Nosaltres diem...que [l'alumna amb discapacitat] no és amb la que hem tingut més feina...potser uns altres que no ho semblen tenen més necessitats educatives especials. Però sí que canvia en aquest aspecte, que ens donen menys alumnes, menys places. (Tutor 3)

Tanmateix, però, quina és la percepció que han tingut els alumnes sobre els recursos? Han trobat a faltar alguna cosa? En general, la sensació és d'haver tingut tot el necessari al llarg del curs.

Ens ho han donat tot. Fins i tot van parlar amb el institut perquè fes la prova amb l'ordinador. (Alumne 3)

OBJ. 4	CRITERI 3
	La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat.

Com ja hem pogut observar en diferents moments de la presentació dels resultats, no s'indica en la descripció del programa cap manera de valoració sobre si la metodologia és satisfactòria per als alumnes amb discapacitat.

Davant d'aquest criteri, tots els professors fan esment a la part pràctica dels seus programes. Tots entenen que poder traslladar els conceptes a experiències el màxim de reals possible, afavoreix que qualsevol persona pugui assolir els objectius proposats.

És que també és un tipus de programa no molt acadèmic. Com que hi ha moltes pràctiques (jo parlo d'hoteleria, eh?), classes que són pràctiques, si tens algun tipus de discapacitat, segons quin, doncs fa que puguis seguir més bé. (Professor 1)

Fem poca cosa de teoria: conceptes bàsics, etc. però sobretot manualitats... (Professor 2)

Intentes que el dia de demà, quan surtin del PTT, sigui el més pràctic per ells. Ho fas molt pràctic, ho enfoques cap a la vida real. (Professor 4).

Els alumnes entrevistats responen unànimement de manera afirmativa quan se'ls pregunta la seva opinió sobre l'adequació de la metodologia del PTT. Si

analitzem amb detall les respostes obtingudes, trobem informacions sobre com els ha ajudat a aprendre nous conceptes, gairebé sempre relacionats amb habilitats (ja siguin comunicatives, ja sigui per treballar en grup) que no tenien.

También en la prueba ésta de comunicación, siempre hacíamos grupos y a mí mi grupo me ayudó... bueno, para perder un miedo que tenía [...] de hablar frente a la gente...de hablar de cara público...me da una vergüenza que me muero. Bueno ahora un poco menos. Sí, sí, al principio me daba mucho miedo. (Alumne 1)

Bé, perquè no sempre treballes sol en un treball, sinó que treballes en parelles i així vas aprenent...Jo abans [...] treballava d'instal·lador i això ho pots fer-ho tu tot sol. Aquí estàvem al Carrefour i allí hi treballa més d'una persona... (Alumne 3)

D'altra banda, els alumnes entrevistats també remarquen les diferències amb les anteriors experiències educatives en entorns formals. En general, la sensació és que la metodologia del PTT afavoreix la comoditat dels alumnes, la seva participació, el seu aprenentatge.

Pues aquí te enseñan a poco a poco y si no entiendes te lo repiten, en el IES a veces no te lo repetían, te quedabas como te quedabas... (Alumne 4)

[...] es que no parecía un curso [...] La verdad es que nos alivió bastante que fuese así... porque ibas allí, siempre se ha dicho que si sabes que te van a poner nota, unos chavales que a lo mejor han dejado el IES hace 4 años, pues aquello de entrar en un sitio para que les enseñen a trabajar y te ponen deberes, te ponen otra vez a estudiar, les pongan exámenes...vuelven a tirar la toalla directamente. Pero aquí [...] no era para nada un centro de estudio, entonces la gente iba más animada, sabía que de allí iba a hacer prácticas, iba a ponerse a trabajar de lo que quisiese, la gente iba allí más... atendía, aunque aquello no les interesara para nada, atendía lo que fuese. (Alumne 5)

Mejor que la del IES. Por ejemplo, en el IES, si hacías alguna cosa te enviaban al final y se olvidaban de ti. Aquí no, aquí todos son todos. (Alumne 10)

Vaig trobar diferències amb l'ESO. [...] anava a una altra classe, no anava a classe ordinària amb tots els alumnes. [...] Fèiem poques coses, poques assignatures i no assignatures de l'ESO casi, molt fàcil. I quan he arribat al PTT he vist coses que no havia fet mai. Hi ha una diferència molt gran. [...] Nosaltres al PTT no érem com alumnes i profes. No sé, érem com un grup. A l'ESO no, hi ha una diferència: tu vas a classe, estudies, no coneixes de res la profe, només vas allà faràs la classe, ni... és molt diferent! Hi ha una diferència, però no sé com dir-ho. M'agradava més el PTT!!! (Alumne 18)

Es poden observar algunes de les característiques que defineixen la metodologia emprada als PTT (jocs de rol⁸⁶, simulacions, etc.) que no hem pogut llegir fins ara i que han estat ressaltades per alguns alumnes.

Hacíamos cosas guais, con [els professors], hacíamos como una obra de teatro, de la coca-cola, que a mi me decían "tienes que ponerte así..." (Riu al recordar-ho). (Alumne 6)

Al ser menos gente era para cada persona, más detallado. (Alumne 8)

Als alumnes també se'ls ha demanat informació sobre l'esforç dels professors perquè tots els alumnes segueixin les classes. En general tots reconeixen la feina dels professors per atendre a tots els alumnes.

Había un profe que era buenísimo. Yo no entendía nada, pero el profesor siempre estaba ahí para apoyarme, para explicarme, me lo repetía, me lo hacía escribir... (Alumne 7)

L'única vegada que m'he enterat de les coses. de vegades penso que ojalà tots els professors fossin com els d'aquí. (Alumne 11)

OBJECTE 5. Les pràctiques a empreses
CRITERIS
1. El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques
2. El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat
3. El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses

OBJ. 5	CRITERI 1
	El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques

La revisió de les bases normatives del PQPI-PTT permet constatar que aquestes no esmenten cap criteri específic pel qual un alumne amb o sense discapacitat farà

⁸⁶ En anglès *role playing*, tècnica de dinàmica de grup amb finalitat lúdica, educativa o terapèutica que consisteix en la dramatització de situacions imaginàries però representatives de la realitat. (Definició extreta de <http://www.termcat.cat/ca/Cercaterm/>, recuperada el 6 de desembre de 2011)

pràctiques o no, exceptuant els casos en els quals "l'alumnat que compleixi els requisits d'experiència laboral o assimilada". A tots els casos, però, els tutors entrevistats esmenten les circumstàncies que han fet o que farien que un alumne no anés a fer pràctiques a empreses ordinàries.

A veure, jo et diria que tots han anat, han complert, han anat fent. L'únic problema que vaig tenir va ser un any que no es va poder acabar el conveni de pràctiques amb una nana que estava...amb discapacitat tal.. La teníem en un lloc més o menys de cara el públic o no, però sí que havia coses de menjar, d'alimentària...i els hàbits, les relacions socials, era totalment... feia coses dins de la botiga que eren del tot indescriptibles...m'estimo més no explicar-les. Va ser l'única vegada que no hem acabat un conveni. (Tutor 1)

Un alumne de l'any passat... [sense discapacitat, amb problemes d'addicció] Tenia un problema de comportament, perquè vèiem que no sabíem com actuar en allà. És l'únic cas en 11 anys que un alumne no ha fet pràctiques. Sempre,, mínimament, si hem vist que pot respondre ha fet practiques. (Tutor 3)

Ha hagut alguna vegada que algú no ha anat. La manca de control, ...fins i tot ens hem arriscat, eh? Però quan no tenen ja capacitat d'autocontrol mínima, ja no ens arrisquem. O algun nano que... Per exemple, tenim un cas aquest any que no ha anat...perquè no aterra. O desconexió del món. No. No pots posar-lo a pràctiques, perquè no t'hi anirà. (Tutor 5)

Com ja hem comprovat en altres moments de l'anàlisi de les entrevistes realitzades als professors que participen als PTT, hi ha desconeixement sobre els criteris que els tutors empren per prendre decisions. Tot i això, creuen que deuen existir alguns criteris que ajudin a decidir on va un alumne a fer les pràctiques.

Jo penso que sí [que hi ha criteris establerts] perquè si hi ha algú que, no ho sé, que no pot veure, no el poses a cuinar. Ells [tutors] segur que ho determinarien. (Professor 3)

Jo crec que no [referència a l'existència de criteris establerts]. De tota manera, a la vida real aniria en funció de la feina que haguessin de desenvolupar. Això sí. Hi ha discapacitats que serveixen per a un tipus de feina i altres que aquesta feina no la poden fer, però una altra sí. (Professor 4)

És possible que les empreses condicionin d'alguna manera quins alumnes van a fer pràctiques? Els tutors entrevistats no afirmen que les empreses posin criteris per

a la selecció, però sí que es pot observar que es fa una acurada selecció de quins alumnes faran pràctiques a quines empreses. Es percep la necessitat de quedar bé ja que aquestes col·laboren de manera desinteressada i es corre el risc de perdre-les per a edicions posteriors.

Els tenim molt avisats, eh? Quan hi vas no els enganyes. Llavors ells ja saben a què es poden atènyer. I en el cas dels disminuïts físics, és molt més fàcil. Saps molt fins què poden fer, normalment ho tens per escrit a més a més [diagnòstic]. Per tant, tens molt clar què els pots exigir. (Tutor 1)

I tampoc són totes les empreses! [...] perquè amb [l'alumne amb discapacitat], [...] ens deien que si havien d'estar a sobre "en comptes que m'hagi d'ajudar...en moments amb molta feina... llavors potser no..." Però en general, si ells estan disposats, ja els diem si l'alumne pot anar bé o no... cada empresa és diferent. (Tutor 4)

I mira que ens arrisquem normalment, eh?[en la selecció dels alumnes per anar a fer pràctiques] Malaventurat, i jugant-te les pràctiques, eh? Perquè després l'any que ve ja no pots anar a aquell empresari, perquè ho té molt recent. Has d'esperar que se n'oblidi. (Tutor 5)

Els tutors remarquen la necessitat que l'alumne amb discapacitat tingui una bona experiència de pràctiques ja que, en alguns casos, pot ser la seva primera incursió en el món laboral. Per aquest motiu, també es busquen empreses que facin una bona acollida.

Amb els nanos amb més dificultat, sí. Busquem empreses "amparo", que sàpigues que s'hi sentiran bé, que els acolliran, que estaran per ells [pels alumnes amb discapacitat]. (Tutor 6)

Ja fa temps que voltes per aquí i al final ja saps que has d'adequar el perfil de l'empresa amb el perfil del nano...és la seva primera experiència i no pot ser frustrant. Els necessitats educatives especials, si és un borderline, és un més, li dius a l'empresari que farà fotocòpies, recollir caixes..l'empresari fantàstic, perquè be que algú ho ha de fer. I si no et diu que no, no necessito aquest perfil. Però quan hi ha una diferència important, jo m'havia trobat en algun lloc que [l'alumne amb discapacitat] estava classificant els claus. Amb la qual cosa si s'equivocava s'angoixava... (Tutor 8)

A través de les entrevistes també es vol saber fins a quin punt els professors creuen que les empreses poden condicionar d'alguna manera que aquests alumnes facin pràctiques. Les respostes, són en general afirmatives sobre la

possibilitat que uns criteris implícits facin que els tutors dels PTT hagin de seleccionar i tenir en compte quins alumnes van a quines empreses.

Per anar a fer pràctiques, no ho sé, però suposo que els has de convèncer més que si no [envies alumnes amb discapacitat]...o enganyar-los d'alguna manera. Deu ser...potser necessites algun tipus d'empresa que ja estigui més habituada, o que tinguis molta confiança perquè acceptin una persona així; o que estigui més habituada, que hagin tingut [experiències anteriors, ja que] que queden molt sorpresos...no ho sé. (Professor 1)

Això ja no ho conec. Suposo que sí, però no ho puc dir. M'imagino que sí, perquè molta gent d'aquesta..., l'empresari té una empresa lucrativa, no la té per passar l'estona, per tant, pot tenir criteris. (Professor 4)

OBJ. 5	CRITERI 2
	El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat

En la revisió del Decret 140/2009 que regula els PQPI es parla de les pràctiques o *formació en centres de treball* de manera molt general i sempre integrat en els apartats referits als Mòduls A (mòduls específics per a les professions que es treballin a cada itinerari). Tot i aquesta manca d'especificitat, cal dir que sí que es fa esment a la participació d'alumnes amb discapacitat en aquest període de pràctiques externes quan diu a l'Article 9.4. "[...] i que s'han d'adaptar a les necessitats específiques per a l'alumnat amb discapacitat". Tenint en compte que aquest paràgraf acaba remetent a "la direcció general competent" com a entitat reguladora de les instruccions a seguir per a la formació en centres de treball, hem consultat el document *Normativa de les pràctiques i estades a les empreses. Instruccions d'aplicació, curs 2009-2010* amb la intenció de comprovar la possible descripció d'adaptacions específiques per als alumnes amb discapacitat i no s'hi ha trobat cap referència concreta.

Un cop analitzada l'existència de criteris en la selecció dels alumnes que van a fer pràctiques, es vol copsar l'opinió sobre com el PTT facilita les pràctiques en empreses ordinàries als alumnes amb discapacitat. En les entrevistes amb els tutors, es pot copsar que tots entenen que el període de pràctiques per als alumnes amb discapacitat és una molt bona oportunitat de viure i experimentar

el món laboral real, fora d'un entorn protegit. Algunes de les experiències han estat d'ajustament de les expectatives per alguns dels alumnes.

Penso que molt bona. Els hi permet saber com funciona, saber com és el món laboral, els enfronta a una realitat que potser... el que et deia abans, no? [l'alumne] va venir aquí a fer l'entrevista. El que volia era treballar l'any següent. Llavors ho tenia molt clar. A mesura que ha anat veient... treballar de cambrer... a mesura que ha anat fent tant al PTT com a les pràctiques, ha anat veient al menys que no és per aquí per on ha d'anar a buscar feina...o que potser té unes limitacions que uns altres no tenen... Penso que és una oportunitat i un lloc on tenen una persona que els atén.. que, potser, si no anessin en format de pràctiques no la tindrien aquesta oportunitat, i durarien un o dos dies. Llavors està bé tant per ells com per l'empresa.
(Tutor 3)

Nosaltres havíem tingut fa cinc o sis anys una altra persona i a aquesta noia li va anar molt bé fer pràctiques [...] Ella tenia l'autoestima molt baixa i sempre estava com etiquetada. En canvi, va anar a fer pràctiques, se'n va sortir perfectament, va trobar feina molt ràpid i es va adonar que ella era tan capaç com qualsevol altra.
(Tutor 2)

Molt bona. Vital. És que és l'únic, l'únic sentit que li dono al programa és que puguin anar a fer pràctiques i la possibilitat d'una inserció laboral. Perquè l'únic camí que els queda és la inserció laboral. (Tutor 9)

Els professors són preguntats per la seva opinió davant de la possibilitat que els alumnes amb discapacitat facin pràctiques a empreses ordinàries. Tots es mostren favorables a la participació plena en aquests entorns.

Fantàstic, això és la finalitat de tot, no? Clar que ella s'ha de poder...és que no vull parlar que sigui com una persona normal, que ja ho és, però que pugui fer amb normalitat tot el que pugui fer una altra persona. Sí, sí, crec que està molt bé.
(Professor 1)

Trobo que és una de les millors coses que té [la possibilitat de fer pràctiques], que els obre les portes del món laboral. La presa de contacte no la tindrien o els hi costaria molt més [que als altres]. (Professor 2)

Boníssima! A més hi ha hagut gent que ha anat a fer pràctiques que se les han quedat a l'empresa després. És bo. (Professor 4)

Un cop analitzades les opinions de tutors i professors, es vol rebre la informació provinent dels protagonistes: els alumnes. Primer es comprova que tots han anat a fer pràctiques, la qual cosa referma que es potencia que vagin a fer pràctiques a l'exterior. Només un dels alumnes ha anat a un entorn que ja li era familiar (empresa d'un amic de la família), però l'experiència no va anar bé.

En segon lloc, se'ls demana si aquestes pràctiques han estat útils per ells. En primer lloc, es presenten les experiències positives i el perquè ells les consideren així. Com a aspectes més rellevants es remarca en alguns casos com es van adonar que tenien unes capacitats que pensaven perdudes o bé com canvia la percepció dels companys de feina amb l'experiència.

Ja havia treballat, ja sabia el que era, però sí. Si no..per mi no...m'ha estat útil perquè he après a fer les coses que sabia fer abans amb dues mans...amb una. Clar, jo abans deia, ara amb una ma no podré fer res...clar, si no ho intentes, si no lluites, no pots arribar mai a fer res. Si no t'ho fiques al cap... (Alumne 3)

Al principi no, no era tan còmode. Però al final m'esforçava i, mira, estic treballant. (Alumne 18)

Que si tenen que fer pràctiques, que aguantin, perquè a mi m'ha servit, estic treballant ara. Vaig aprendre coses noves, m'ha servit per conèixer més...també quan... Mira, com ho dic? Tu quan aguantes en un lloc i fas el que te diuen, al principi no t'agrada, però després vas anar, t'agafes la confiança de l'altre i ella a tu. Bé, ella per exemple diu "aquesta noia em fa cas, em fa això" i després ella se canvia amb mi, va canviar, després ens tornem com amigues, canvia aquella cosa, ara em coneix, ens posem d'acord en unes coses...i bé. (Alumne 18)

En d'altres ocasions, es manifesta que l'experiència ha estat bàsica per poder aportar-la a posteriors feines remunerades.

Lo primero que hacía pa valorar un curro. Porque hoy en día entras a trabajar y no sabes lo que es un curro. Dices, bah, ya encontraré otro, pero que lo tienes que valorar. Si no, ¿qué valor tiene? Mira, yo en el curro que estoy llevo dos años y es mi segundo curro. Mi jefe está contento conmigo. (Alumne 7)

Sí, porque me enseñaron mucho, aprendí mucho del cocinero y camarero y me ha salido bien hasta ahora. De los trabajos que he ido he sabido hacer lo que tenía que hacer en el trabajo. (Alumne 14)

Què vaig aprendre? He après moltes coses...com què? Per exemple, quan vinc ara aquí [el seu lloc de feina actual], ara sí que se, ningú me diu "fes això i això", bueno, al principi, quan arribo aquí. Sé què fer, vaig sola, faig les coses que tinc que fer sola, i no pregunto res a ningú. Arribo i sé...i quan em toca fer algo, ho faig jo sola, si sé aquestes coses ho faig jo sola. I he après moltes coses! Fer-ho tot no, però algo... Araestic a la cuina, no cuino gaire, però mira... (Alumna 18)

Entre les experiències negatives, es destaquen les de tres persones que manifesten haver tingut sensacions incòmodes en veure que no eren capaços de fer allò que se'ls encarregava. Altres alumnes van superar aquesta sensació en tenir experiències positives (com les que hem pogut llegir anteriorment) que reafirmaven les seves capacitats. En els casos que l'experiència ha estat negativa queda en evidència que l'autoestima ha sofert una davallada important.

La experiencia fue muy mala... o al menos yo me sentí muy mal. Yo iba a ir de camarera, pero luego todo se me fue torciendo, después me di cuenta de que no valía para camarera, y al final fue para pastissera, pero tampoco no vales para pastissera... (Alumne 1)

Bueno, elegí comercio y me enviaron al restaurante de un amigo a hacer prácticas de camarero y luego mi amigo me dijo que no servía, bueno algunas cosas las hacía bien, pero que no servía para camarero. Limpiaba cosas, eso sí, pero que no servía mucho pa esas cosas... (Alumne 6)

Per una banda vaig estar be, per les companyes i tot, però de vegades em sentia...com si fos, amb perdó de la paraula, com si fos una merda. De vegades li preguntava a una companya, que estava a vegades amb una noia, i li preguntava "això com va" i em va dir amb aquestes paraules "busca't la vida" quan jo estic aquí per aprendre i tu saps més que jo, doncs agafa i em dius "es fa així, així", i si no ho entenc, fins que ho entengui m'ho estàs explicant. Però no, ella, "búscate la vida", doncs bueno...quan la veig pel carrer, no em saluda...què farem. (Alumne 15)

Resulta especialment significativa l'afirmació d'un alumne que, tot i haver superat les pràctiques de manera satisfactòria i aconseguir romandre com a treballador al mateix establiment, explicita la seva percepció de la duresa de les pràctiques.

[està be per a] La gente normal...la gente que está bien... la gente como yo que tiene limitaciones...no sé a mí me costó mucho, que quieres que te diga. (Alumne 18)

OBJ. 5	CRITERI 3
	El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses

Tal i com ja s'ha observat als anteriors criteris, es fa referència a la formació en centres de treball i amb tal motiu s'estableix un conveni de pràctiques entre el PTT on pertany l'alumne i l'empresa col·laboradora. Aquest document no recull en cap moment si l'alumne té alguna discapacitat o no. Es considera per tant que aquesta informació es dona en el traspàs d'informació que el tutor del PTT transmet al responsable del centre de pràctiques.

Per saber si el PTT potencia la col·laboració amb empreses ordinàries i així s'afavoreix la inserció laboral de les persones amb discapacitat, en primer lloc es pregunta als tutors dels PTT sobre el seu posicionament davant de la incorporació d'aquest col·lectiu a les empreses ordinàries. Les respostes són en tots els casos positives.

*Ja hauria de ser una cosa normalitzada, no? Això ja està a la LISMI i no s'aplica, no?
(Tutor 3)*

També és la diversitat més absoluta, no? (Tutor 5)

Súper necessària. I molt bona. És que en treuen més les empreses. Primera que en treuen descomptes, i segona que per norma general, els que entrem en el programa i que poden seguir el programa són ma d'obra. Les nenes que tinc aquest any, t'oblides d'elles i, quan tornes estan allà mateix fent. Ni estan pendents d'escaquejar-se, ni d'anar a fumar, ni estan pendents de a veure que roben... Llavors, vull dir que les qualitats d'hàbits, de disciplina...és el que han treballat a l'escola especial. No treballen res més que rutines i hàbits...i tenen ganes de treballar p ja no hi ha l'opció de seguir estudiant. (Tutor 9)

Algunes de les respostes dels tutors afegeixen petits matisos sobre la possibilitat de disposar d'un recurs entremig que afavoreixi la total integració.

Estem totalment a favor. Està molt bé, és molt necessari. L'únic que jo penso que necessiten una mica de suport en una empresa i que tinguin molt clares unes funcions, i adaptades a les seves, a allò que ells saben fer... Llavors, a partir d'aquí, tant és un benefici per a l'empresa com per a l'alumne, no? (Tutor 4)

Jo penso que està bé si hi ha com lo que fa TRES⁸⁷ o el que fa l'Ajuntament. [...] Aquests nanos, ben acompanyats, ben portats, i tant que poden integrar-se a l'empresa! Home, hem de mirar les tasques que poden fer, però necessiten aquest acompanyament, i que l'empresa ha de recordar com poden treballar. És important que l'empresa tingui a alguna persona que els recordi que s'ha de respectar el seu ritme de treball, perquè si no, no és bo per ells. (Tutor 7)

En aquest mateix sentit també un dels objectius de l'entrevista és saber quina és l'opinió dels professors sobre la possibilitat que les persones amb discapacitat treballin a empreses no protegides. És interessant com el discurs és políticament correcte en algun dels casos, i més reflexiu en d'altres.

Jo penso que, mentre puguin fer una feina per elles, que estigui adaptada a les seves possibilitats...endavant. Viuen en aquest món també, no? (Professor 1)

Bé, molt bé. Hi ha gent que funciona perfectament bé. Jo tinc dos casos concrets que han funcionat perfectament i que estan contents ells i l'empresa. I tant, i tant. (Professor 4)

Penso que encara estan... Que les empreses són... distingeixen entre gent amb discapacitat. Crec que és una cosa normal, crec que ho fem tots. Intentem no fer-ho, quan parlem, no ho som. Interiorment, jo penso que si tu veus a algú en una cadira de rodes, tu veus la cadira abans de veure a la persona. Va canviant, va millorant. Les idees que té la gent sobre aquesta segregació, penso que va canviant como totes (les de sexualitat, de color, etc.), poc a poc va canviant. Però ha de millorar, i també les empreses han de facilitar, perquè si alguna persona no pot pujar, ha d'haver accessibilitat per a tots. Però va millorant. (Professor 3)

I, què en pensen tutors i professors sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de les persones amb discapacitat? Sobta veure la diversitat d'arguments en relació amb aquest punt entre els dos grups. Es poden observar respostes que van des de la necessària orientació dels alumnes fins al treball a l'aula per donar les mateixes oportunitats, sempre des del respecte i el tracte personalitzat que ha de permetre a l'alumne sentir-se en igualtat de condicions.

⁸⁷ Fundació TRES, dedicada al treball amb suport a les comarques gironines.

Home, en molts de casos ens ha funcionat, perquè han començat amb el període de conveni i llavors, més o menys, molts ja se'ls han quedat. Diria que aquest any i l'anterior ha estat més fluix, però no perquè siguin discapacitats, sinó per la manca de feina. Però normalment els que havíem tingut anys enrere ja se'ls havia quedat la mateixa empresa. (Tutor 1)

Jo crec que depèn del grau se'n poden sortir perfectament, poden anar a fer pràctiques perfectament i es poden integrar perfectament ja ni fent ús, sense dir el grau de discapacitat. Ara, si són cas com un noi que vam tenir aquest any, que venia d'una USEE (no va fer el curs) i tenia una disminució cognitiva molt profunda, potser en el curs de comerç o el d'hostaleria, no se n'assabentaria molt del que li estaves dient..potser si que necessita un recurs que hi hagi una persona....amb un suport al costat, no? Però depèn. (Tutor 3)

Clar, el potencial és absolut aquí... I l'acompanyament és màxim. (Tutors 5 i 6)

És bona. És que és l'única. Bueno, depèn de com ho enfoqui el tutor. Jo els enfoco perquè se'n vagin a treballar "ja". O sigui... els hi dono totes les eines i tot, tot va enfocat perquè puguin treballar i s'hi quedin [...] Però, en principi, que jo sàpiga, després de l'ESO..., als cicles no arriben, i llavors nosaltres poder, amb aquests nanos, no sé si bé o malament, no exigim tant de la part acadèmica si no en la part laboral, dels hàbits, com higiene. (Tutor 8)

Penso que no [afavoreix]. Crec que tots tenen la mateixa igualtat d'oportunitats, suposo. Jo crec que si l'alumna no hagués pogut seguir el programa, ja no estaria en ell, l'haguessin tirat fora i no l'haguessin deixat fer pràctiques, segurament. I com que ha seguit bé, doncs ha tingut la mateixa oportunitat que els altres. (Professor 1)

No sabia. Com que és tan específic [...]. Sobre aquest alumne, potser no servirà per a molts llocs d'una empresa, però si troba un lloc específic sí. Des del PTT jo sé que se li fa orientació, se l'ajuda, se l'adreça tenint en compte les seves possibilitats, les seves limitacions i adreçar-lo a una feina concreta. (Professor 2)

Jo penso que sí, que els ajuda. Aquí intentem tractar a tots per igual. Jo penso que això per si sol ja és una ajuda. Es veuen tractats com normals, com tots els altres. Si veiem que entre els alumnes hi ha...si ells tracten a un com a diferent, ho guardem, no ho neguem, ho treballem. (Professor 3)

Jo crec que sí, perquè clar, no deixa de ser unes hores que es fan i per mi sí. I, a més a més, la sortida serien aquestes pràctiques. Si aquesta gent es presenta i venen amb una certa preparació... (Professor 4)

Els tutors especifiquen en les seves respostes la importància que l'empresa estigui ben escollida, que entengui les característiques i les possibilitats dels alumnes amb discapacitat, perquè la potencialitat del PTT sigui favorable a una posterior inserció.

He de dir que costa molt trobar empresa, perquè els empresaris, no sé en altres llocs, costa de mentalitzar. [...] ja se'l quedaria amb un contracte de disminució, perquè a més a més ja li surt a compte. Però a l'hora dels resultats, volen que els resultats siguin com els d'una persona que no tingui disminució. Clar, és un equilibri molt difícil aquest. És difícil trobar un empresari d'aquests. Quan el trobes, perfecte, però buscar l'empresari que entengui que els resultats no són els mateixos que un altre...és difícil. (Tutor 1)

Hem d'intentar tenir molt, molt, molt bona punteria on nem a fer les pràctiques, no van a qualsevol lloc. Van a un lloc una miqueta més gran, on hagin diferents seccions, que si no estan fent llits puguis estar fent picas...q puguin estar fent feines d'aquestes.. i a més a més, que tinguin més d'un treballador i a més a més, que ells també guanyin en garantia social, bueno, els descomptes que tenen i coses d'aquestes. (Tutor 8)

OBJECTE 6. Sistemes d'avaluació
CRITERIS
1. Es planteja la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents
2. S'especifiquen definits amb entitat els criteris i referències per valorar els resultats
3. El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge
4. L'anàlisi de les dades i les seves interpretacions s'han fet de forma clara, precisa, i evitant els biaixos procedents de les creences sobre les persones amb discapacitat
5. Es tenen en compte valors socials i/o de relació en l'avaluació
6. A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final

OBJ. 6	CRITERI 1
	Es planteja la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents

La documentació revisada (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professors) no descriu en cap moment la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents. Sí que s'observa, però, l'aposta per un sistema d'avaluació continu, formatiu i global (Article 17.1 del Decret 140/2009) com ja s'ha explicat al Capítol III d'aquesta recerca. Cal dir, però, que en un document sobre la gestió acadèmica dels PQPI⁸⁸ s'especifica "*Cal fer un seguiment sistemàtic de les activitats dutes a terme per l'alumnat i se n'ha de fer un registre i una valoració personalitzada. Convé utilitzar instruments d'avaluació diversos i potenciar les activitats d'autoavaluació, a fi d'implicar tant com sigui possible el jovent en el procés d'avaluació i aprenentatge.*" Per tant, es pot considerar que es recomana la utilització d'eines diferents per avaluar els alumnes. La qüestió és si aquesta diversitat que es proposa com a mitjà per atraure l'alumne al seu propi procés de valoració també es podria fer servir per avaluar de diferent manera els mateixos objectius.

OBJ. 6	CRITERI 2
	S'especifiquen definits amb entitat els criteris i referències per valorar els resultats

Tot i que a la documentació revisada (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professors) no s'estableixen diferents sistemes d'avaluació per a un mateix objectiu, sí que s'ofereix la descripció acurada (com s'ha pogut observar en anteriors objectes revisats en aquesta recerca) dels indicadors o criteris d'avaluació tant per als Mòduls A (documents ICQP, fitxes de programació) com per als Mòduls B (Decret 140/2009) encara que no es fa per nivells.

⁸⁸ Consultat a la web pública del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya el 23 de març de 2011 i recuperat el 28 de juliol de 2011 a la pàgina <http://educacio.gencat.net/portal/page/portal/Educacio/PCentrePrivat/PCPlnici/PCPGestioPQPI/PCPAvaluacioCertificacioPQPI> .

OBJ. 6	CRITERI 3
	El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge

Davant de la pregunta sobre l'adequació dels criteris d'avaluació que han d'aportar coneixement sobre si els alumnes han assolit els objectius previstos d'acord a les seves necessitats, en general les respostes apunten cap a que la varietat dels criteris emprats ajuden a que l'avaluació atengui a tots els nivells d'aprenentatge. Un dels tutors entrevistats remarca que és necessari aquest sistema de criteris flexible per respectar així els diferents nivells.

No podem tenir un sistema d'avaluació quadrat. Hi ha gent que potser amb un examen tipo test treu un 10 i una altra un 4. Però és que depèn de la persona, pot ser que la que ha tret un 4 sigui un 9 i la que ha tret un 10 sigui un 6. No ha fet res. Per tant, en això no estic tan d'acord. (Professor 4)

Aquest aspecte varia quan ens centrem en la pregunta sobre quin són els criteris específics que els tutors entrevistats valoren en els alumnes amb discapacitat. En aquest sentit, tots afirmen tenir una especial cura a valorar l'esforç que ha fet aquest alumne.

Evidentment, [l'alumne amb discapacitat] presentava els treballs a la seva manera. Jo la valorava segons l'esforç que havia fet. Tots els presenten a la seva manera: n'hi ha que els passen en net i amb més colors i n'hi ha que no. [l'alumne amb discapacitat] era dels que intentava presentar-ho bé i això es valorava. Ara, que la lletra anava més avall o més amunt, doncs no li donava gaire importància. (Professor 1)

Cal especificar que el professional 1 no va conèixer la situació de la discapacitat de l'alumne fins al final del curs, però tot i així reconeix haver fet una valoració diferent. Per tant, caldria reflexionar sobre si els criteris especials eren específics per als alumnes amb discapacitat o bé un sistema d'avaluació més comprensiu adreçat a tots els participants al PTT.

Evidentment es valoren altres coses que amb la resta. Perquè el resultat final de l'esforç que han posat, és diferent amb uns i amb altres. S'ha de valorar que aquesta discapacitat... s'ha de valorar que el seu resultat és inferior. Pot ser [l'alumne amb discapacitat] no ha assolit els resultats d'un altre, però potser el seu esforç ha set igual o més que... i s'ha de tenir en compte. Bueno, jo trobo que s'ha de tenir en compte. Després també especificant el tipus de persona i perquè s'ha

avaluat o té la mateixa qualificació que un altre tenint uns resultats que físicament no són els mateixos. (Professor 2)

Es valoren diferents arts que té la gent, no tots són acadèmics. Jo crec que es tenen en compte valors com: si tenen capacitat de treballar en grups o si treballen millor sols, si són els primers, etc. Hi ha vàries coses així. (Professor 3)

L'esforç, no tan sols en l'avaluació, si no que en el moment que es programa un examen hi ha persones que els hi explicaràs: 'mira, pot sortir una pregunta orientada cap aquí', perquè la comprensió és diferent. Sí, per tant estic d'acord, rotundament sí. (Professor 4)

També s'ha volgut conèixer la informació que ens donen els alumnes sobre si aquest sistema d'avaluació que s'ha fet servir en el programa ha estat adequat o no per a ells. En general, tothom respon de manera positiva, cap entrevistat ha mostrat una opinió negativa sobre el sistema d'avaluació emprat amb ells.

Yo la veía muy buena. Porque si no tienes conducta, no tienes una responsabilidad para hacer los deberes, por mucho que tu lo hagas i te mates ahí...ni eso si no tienes un respeto a tus profesores, si tú hablas y yo paso de ti...y si haces la materia toda mal o haces algo mal y te lo están recalcando...no sé eso es conducta. (Alumne 7)

Sí. Hay gente que pasa de to y otros hacen más cosas. Eso depende de la persona. (Alumne 9)

Sí. Corregían todo lo que tenían que corregir, te ayudaban a lo que te tenían que ayudar, estaban pendientes de ti. (Alumne 14)

Ens miraven com fèiem aquella cosa, ens preguntaven, feien preguntes, ens donaven treballs per fer, a veure els treballs s'han fet bé, ens explicaven abans tot, i a veure si ens havíem enterat o no, i això ja ho veuen. Està molt bé. És la millor opinió així, no? no sé, és l'única manera que ho fan, és la millor manera també. (Alumne18)

És interessant la manifestació d'un alumne que agraeix avaluacions, sobretot després de la seva experiència en una escola d'educació especial.

Psí. A mi m'agrada això de que m'avaluin. Això és que el teus coneixements, el que he adquirit posant atenció i ganes [...] Jo a l'escola [especial] sempre demanava que em possessin més feina que no fos per nens petits i el profe em va dir que no... (Alumne 2)

També és rellevant veure com aquest sistema d'avaluació ha provocat un augment de l'autoestima al rebre qualificacions no esperades.

No ho sé, perquè jo quan vaig veure el llibre de pràctiques, perquè no paro de mirar, jo em pensava que havia suspès i m'he donat compte que han parlat bé de mi. Han dit "és una noia estupenda" perquè jo pensava que havia suspès, i fa 3 setmanes va venir família i els vaig ensenyar i em diu, si jo pensava que havies suspès lo de cuina i jo "jo també ho pensava" i es van posar tots contents i jo, pues vale. (Alumne 15)

OBJ. 6	CRITERI 4
	L'anàlisi de les dades i les seves interpretacions s'han fet de forma clara, precisa, i evitant els biaixos procedents de les creences sobre les persones amb discapacitat

En aquest cas, només apareixen els criteris d'avaluació relacionats amb els objectius o competències en el cas de la documentació de l'ICQP que fa referència a cada un dels mòduls formatius que pertanyen als Mòduls A (els específics per a cada itinerari professional). De la mateixa manera, a les fitxes de programació dels professors demana que es faci una relació entre les competències a assolir i els criteris d'avaluació. Sobta no veure aquest nivell de relació en la descripció que es fa al Decret 140/2009 dels criteris d'avaluació en relació als objectius/competències que es demanen.

OBJ. 6	CRITERI 5
	Es tenen en compte valors socials i/o de relació en l'avaluació

Cal dir que el Decret 140/2009 que regula els PQPI marca un mòdul específic per al treball dels valors socials i de relació dels alumnes. Aquest és el *Mòdul de desenvolupament i recursos personals*, més concretament el crèdit de *Desenvolupament personal* que inclou, entre d'altres, elements com ara *Identitat personal i autoconeixement, Autonomia personal i habilitats socials*. Per tant, es pot confirmar que sí que es tenen en compte els valors socials i de relació. De fet, aquest és un dels primers objectius que es planteja en aquest Decret i, per tant, un dels més importants.

a) *Desenvolupar i consolidar la maduresa personal de cadascun dels joves i de les joves, mitjançant l'assoliment d'actituds, habilitats i capacitats que els permetin*

participar com a ciutadans i ciutadanes reponsables, d'acord amb els valors de convivència en una societat democràtica. (Article 4. Objectius)

De la mateixa manera, a l'avaluació realitzada pels professors per a cada una de les tres sessions d'avaluació que marca el Decret 140/2009 també s'inclou l'apartat d'actituds que recull tant les que mostrin vers el mòdul com a la resta del grup classe.

OBJ. 6	CRITERI 6
	A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final

En observacions realitzades a anteriors criteris es pot comprovar que una de les finalitats dels PQPI i, per extensió, dels PTT és l'evolució personal i professional dels seus alumnes. Així, no és d'estranyar que el segon punt relatiu a l'avaluació que apareix al Decret 140/2009 estigui redactat en els termes següents: *"L'avaluació ha de tenir en compte el punt de partida en el moment d'incorporar cada jove al programa, el seu progrés i les competències adquirides."* (Article 17.2).

Amb aquest criteri es vol conèixer quins són els elements que s'han tingut en compte a l'avaluació amb la intenció de saber si els alumnes han estat conscients dels ítems que servien per qualificar-los. S'ha de dir que tots, malgrat ser de PTT diferents, responen referint-se als mateixos criteris: actitud i esforç.

Les ganes de treballar, l'esforç i... [pensa i dubta en la paraula] els aprenentatges. (Alumne 2)

L'actitud, perquè clar, jo he canviat molt. Quan et passa això [accident], si fa poc que t'ha passat, tens molts de dies dolents i molts de dies bons. Suposo que han mirat els dies bons, perquè veien que jo m'esforçava. I jo m'esforçava. (Alumne 3)

La actitud, el comportamiento, si te esfuerzas, la voluntad, cuando hacen un tipo de ejercicio... si te portas bien, si eres buena persona... (Alumne 4)

Pues que yo venía cada día a clase, llegaba puntual, venía a aprender y a atender lo que ellas me decían. Y me sentía a gusto con ellas, porque me aprendía mucho y, por eso les tengo un cariño y les agradezco mucho y por eso que aprendí muchas cosas con ellas. (Alumne 6)

Igualment, tots estan d'acord en afirmar que s'ha valorat molt el procés, l'evolució de l'alumne al llarg del curs.

És que clar...jo he après molt de..., perquè clar, quan vaig entrar al PTT no m'atrevia per dir-ho d'alguna forma... ni d'agafar el llapis, i ara me'n vaig a l'IES pinto amb boli... abans no me'n recordava de res, perdia la memòria dia a dia, i ara la perdo no tant dia a dia poder, un cop per setmana o així. (Alumne 3)

Como era cuando entré y cuando salí. Salí más calmadito, ¿eh? Por ellas salí más calmadito. Si no salgo más revolucionado, ¿eh? [...] No, no, salí más calmadito. Lo que me faltó. O sea, que el cambio más que otra cosa. (Alumne 7)

Yo creo que el cambio que tengo yo. Es diferente, ¿no? Pasan muchas cosas en un año. Hombre, depende de la persona, ¿no? (Alumne 9)

L'evolució d'haver après i d'haver sortit d'una altra manera. Perquè així van saber que jo he après les coses. (Alumne 12)

Bueno, si me posa una nota, perquè sap que jo només me mereixo aquella nota. Perquè això és si m'he esforçat, si no m'he esforçat, si he fet això, si he après algo o no he après algo, ella me posava la nota que me mereixia. (Alumne 18)

Quan ens preguntem si els alumnes han tingut la sensació que les avaluacions eren diferents segons la persona, és molt interessant comprovar que cap dels alumnes ha percebut haver rebut una avaluació diferent pel fet de ser una persona amb discapacitat.

Me machacaban igual... especialmente el de cocina. (Alumne 1)

Sí, però alguns, mmm, no han estudiat gaire i altres que sí. Jo estudiava molt per treure un 10 i no el treia!! (Alumne 2)

Sí. A mi no m'agrada aquesta gent que discrimina als minusvàlids per la seva forma com han quedat. Que no poguessis amb algo i et diguin "ets un vago" si no pots no pots i ja està. I ells no m'han dit mai res. (Alumne 3)

OBJECTE 7. Anàlisi de necessitats
CRITERIS
1. El programa té algun sistema de detecció de necessitats i mancances (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...)de les persones participants
2. L'anàlisi de necessitats s'ha fet a partir de diferents fonts d'informació (persones amb discapacitat, professionals relacionats amb el món de la discapacitat, etc.)

OBJ. 7	CRITERI 1
	El programa té algun sistema de detecció de necessitats i mancances (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...)de les persones participants

Segons s'observa en el Decret 140/2009, que regula els PQPI, sobre l'anàlisi de necessitats dels alumnes, només fa referència a tenir en compte les necessitats formatives de l'alumnat i del territori, però en el sentit de "*la perspectiva de desenvolupament i les necessitats socials de la zona*" (Article 26. Planificació i oferta).

Els PTT realitzen una entrevista personal amb cada un dels aspirants a participar com a alumnes. Aquesta entrevista forma part de la baremació amb un valor que es pot qualificar amb 0, 10 o 20 punts i que permet donar a cada una de les sol·licituds una valoració el màxim d'objectiva. Tot i que existeix un model unificat d'entrevista⁸⁹ per a tots els centres, alguns tutors han fet proves complementàries per obtenir més informació: tests de personalitat, interpretació de casos, etc.

No hi ha constància en el Decret 140/2009, que regula els PQPI, de la realització de proves diagnòstiques de caire psicopedagògic per avaluar possibles necessitats. En tot cas, es remet a la col·laboració amb organismes o entitats externes. En cap circumstància, però, descriu com ha de ser aquesta col·laboració ni quines són les aportacions que poden realitzar aquestes entitats.

En general, els professors entrevistats no coneixen quina és l'anàlisi de necessitats realitzada sobre els alumnes participants. Només un dels professors comenta que una de les tutores del PTT en el qual va participar havia desenvolupat un procés de seguiment específic a l'alumne amb discapacitat.

⁸⁹ Aquesta entrevista inclou apartats sobre les expectatives laborals i sobre el PTT, dades mèdiques, aficions per als moments de lleure, a més de les dades personals, acadèmiques i laborals.

OBJ. 7	CRITERI 2
	L'anàlisi de necessitats s'ha fet a partir de diferents fonts d'informació (persones amb discapacitat, professionals relacionats amb el món de la discapacitat, etc.)

Com ja s'ha esmentat en el criteri anterior, no es disposa de cap anàlisi de necessitats que s'hagi fet més enllà de les entrevistes amb els preinscrits en els PTT. La informació complementària pot arribar de manera informal (aquella que no es recull als documents) des dels psicopedagogs dels centres de secundària d'on provenen alumnes del PTT.

OBJECTE 8. Selecció dels destinataris
CRITERI 1
El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat

La documentació marc que regula els PQPI, Decret 140/2009, descriu de manera bàsica quins són els destinataris en el seu articulat. Potser cal tenir en compte que al llarg del seu preàmbul ja fa una descripció prou clara del destinatari final al qual s'adrecen els PQPI-PTT.

Article 5. Persones destinatàries

1. Pot accedir als Programes de Qualificació Professional Inicial l'alumnat de més de 16 anys o que els compleixi durant l'any natural de l'inici del programa i, preferentment, de menys de 21 anys, que no hagi obtingut el títol de graduat/da en educació secundària obligatòria.

La pàgina web del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya publica anualment la baremació de les sol·licituds⁹⁰ en la qual no es té en compte a nivell general el fet de tenir una discapacitat. Sé es té en compte l'edat, el domicili, els cursos i resultats a l'ESO i l'entrevista. Ara bé, el Decret 140/2009, a l'article 15.1, indica que es poden modificar el número dels participants per grup si hi ha presència d'alumnes amb algun tipus de necessitat específica.

⁹⁰ Podeu consultar l'establerta pel curs 2010/2011 al Capítol III d'aquesta recerca.

Els grups dels Programes de Qualificació Professional Inicial es componen per un mínim de 10 joves i un màxim de 15. En el cas que integrin dos alumnes o més amb necessitats educatives especials, el nombre mínim és de 8 joves i el màxim de 12. En el cas que totes les persones del grup siguin persones amb discapacitat, el nombre mínim per grup és de 6 joves i el màxim de 10.

Els alumnes amb necessitats educatives especials es divideixen en dos grups⁹¹:

- Tipus A: alumnat amb discapacitats, trastorns greus de la personalitat o de conducta o amb malalties degeneratives greus.
- Tipus B: alumnat en situacions socioeconòmiques o socioculturals desfavorides o alumnes d'incorporació tardana.

Cal dir que el mateix decret permet als alumnes que no hagin superat tots els objectius previstos als mòduls obligatoris (mòduls B) tornar a fer-los un any més.

Més enllà de la descripció dels criteris de selecció dels alumnes que apareix a la documentació i que ja hem esmentat, es vol conèixer si existeixen aspectes no recollits a la normativa i que provoquen l'elecció o no d'un alumne amb discapacitat. Aquests són aspectes que es tenen més en compte per valorar l'entrevista.

Si t'arriba un que té una disminució, que el pots atendre, com els que hem tingut fins ara, que hem anat fent, i arriba sense acreditació, amb els anys que toquen, no hi ha cap problema, si ha arribat amb la preinscripció quan toca, doncs entra. (Tutor 1)

A l'hora de seleccionar tindrien els mateixos criteris, tant una persona molt aguda, com una que acaba d'arribar...segons el grau no cal ni dir que té una disminució. (Tutor 3)

L'únic que sí canvia és que si tenim una persona amb un 33% mínim de discapacitat, podem demanar baixar la ràtio d'alumnes [...] Nosaltres diem que [l'alumne amb discapacitat] no és amb la que hem tingut més feina...potser uns altres que no ho sembla tenen més necessitats educatives. (Tutor 4)

Tenen un especial interès les afirmacions de les persones tutores d'un dels PTT. Segurament les seves manifestacions recullen i resumeixen allò que molts dels

⁹¹ Informació extreta de la pàgina web del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya http://educacio.gencat.cat/documents_publics/Centres/PQPI/Y582_001.pdf (recuperada el 28 de juliol de 2011).

altres tutors també han pensat en el moment de l'entrevista, però que potser no han expressat per mantenir allò políticament correcte.

Els criteris són que estiguin en el moment idoni per estar aquí. No ens importa ni la història acadèmica, ni la història conductual, ni els expedients, ni res del que ens diguin els psicòlegs. (Tutor 6)

Nosaltres parlem de perfil PTT. És el nano el que ho necessita i està en el moment. Ens és igual perquè hem tingut de tot... El criteri és la necessitat. (Tutor 5)

No defugim la feina, eh? Un nano que perfila el caracterial o un TDA increïble...no ens afecta. Som una mica sadomasoquistes...però ens ha funcionat. (Tutor 6)

Els professors entrevistats no coneixen els criteris de selecció emprats per decidir quins alumnes fan o no el programa, ni si n'hi ha cap relacionat amb la discapacitat dels alumnes que han participat.

No, no ho sé com ho fan per seleccionar els estudiants. Però si [l'alumne amb discapacitat] va passar tots els criteris, doncs benvingut. (Professor 1)

Cal esmentar que un d'ells, tot i no conèixer els criteris de partida, sí que sabia que en els últims cursos havien canviat.

Aquest criteri es veurà modificat en el moment de publicar aquesta recerca, ja que des de l'any 2009 tots els PQPI-PTT han d'acollir dues persones amb discapacitat. En aquest cas no hi ha cap procés de selecció, ja que venen assignats des de la Comissió de Garantia d'Admissió de cada Servei Territorial del Departament d'Ensenyament i sense conèixer els criteris que han portat a la seva selecció.

OBJECTE 9. Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa
CRITERI 1
Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa

De la revisió del document base dels PQPI-PTT, Decret 140/2009, es desprèn de manera clara l'aposta per un programa flexible. Queda recollit en diferents moments de la regulació (preàmbul, principis i plantejament del currículum dels

mòduls) i sempre de manera relacionada amb les necessitats del col·lectiu de joves ja sigui a nivell individual o de grup.

Els Programes de Qualificació Professional Inicial han d'atendre aquesta diversitat amb plantejaments flexibles, que permetin adaptar-se i respondre a les necessitats i als interessos de cada grup i de cada jove, amb una oferta diversa pel que fa a l'organització i al desenvolupament del currículum formatiu dels programes i amb una atenció individualitzada a cada jove. (Preàmbul)

c) Adaptació flexible a les característiques i necessitats del col·lectiu de joves que s'atén partint dels coneixements, les destreses, les habilitats i les possibilitats d'aquests. (Article 3. Principis)

c) Un tractament obert i flexible dels seus continguts, per tal d'atendre la diversitat d'interessos i de ritmes de cada jove, individualitzant d'aquesta manera el procés de formació. (Annex 1. Punt 1. Plantejament)

Tot i aquesta aposta ferma per la flexibilitat del programa, el Decret 140/2009 no recull l'existència de cap document que reflecteixi fins a quin punt s'han realitzat mesures de flexibilització del programa. En les converses amb els tutors o els professors dels PTT no s'ha esmentat en cap cas que s'hagi de realitzar un informe específic. S'entén doncs que aquesta adaptabilitat és lliure i a criteri dels últims tutors dels PTT.

Al llarg de les entrevistes, tot i no ser una pregunta directa, alguns dels tutors han fet esment de la flexibilitat del programa per adaptar-se al grup, a les circumstàncies pròpies de cada edició.

Jo crec que sí que podem ser molt flexibles. Ningú et diu has d'arribar. I ara amb les notes tampoc. No han d'acreditar. Aquí treballes més la part d'anar a treballar, són més hàbits, més comprensible, s'assumeix més bé... (Tutor 1)

Les opinions dels professors entrevistats en relació amb la capacitat del programa d'adaptar-se a les necessitats educatives són afirmatives en la seva totalitat i en alguns casos es percep com una característica que defineix els PTT.

Crec que és la finalitat d'aquest programa, adaptar-se a això, perquè els que van seguint de normal ja van a l'IES normal, no? jo crec que la finalitat d'aquest programa és adaptar-se a aquestes persones que tenen un altre tipus de motivació. (Professor 1)

Sí [crec que el PTT té capacitat per adaptar-se a les necessitats educatives]. La raó perquè ho dic és que cada any és diferent, per això ho dic. (Professor 3)

I crec que és bo. Que sigui una cosa que estigui viva. (Professor 4)

Quan es demana als professors que marquin quines són les eines que té el PTT per a avaluar-se i canviar, hi ha disparitat d'opinions. En primer lloc, trobem els professors que opinen que la flexibilitat del programa està en la capacitat del professor per adaptar-se a la realitat de la seva aula, ja que a nivell oficial la programació, l'avaluació, etc. són rígides.

Jo crec que el programa en sí està molt acotat i les coses que et fan fer com a professor (manera de valorar, papers, notes, avaluació i tot això) no està adaptat a la realitat que trobes a l'aula. I després crec que som tots els profes que ho adaptem a la nostra manera al paper després oficial. O sigui, oficialment no, les persones que hi treballen, sí. (Professor 1)

Jo aquí dono molta importància als professors. Depèn del grup que tens pots estendre't. No els diràs 'ja hem acabat'. No, això està viu. (Professor 4)

D'altra banda, hi ha professors que creuen que és l'organització del propi PTT i el treball que es realitza entre tutors i professors el que permet l'adaptació a les necessitats que van sorgint a nivell educatiu.

És constant [l'avaluació del PTT], les reunions són el dia a dia, el contacte [entre professors i tutors] és immediat. (Professor 2)

Jo penso que tal i com treballen (les persones tutores), com treballem, permet aquests canvis. (Professor 3)

OBJECTE 10.Clima social
CRITERIS
1. Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels tutors del centre
2. El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat

OBJ. 10	CRITERI 1
	Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels tutors del centre

El clima de confiança s'observa des dels tres vessants: la dels tutors, la dels professors i també la dels companys dels alumnes amb discapacitat (segons la percepció dels entrevistats). Hem trobat necessari tenir totes les visions possibles per intentar copsar si el clima de confiança va ser influent o no en la consecució dels objectius formatius del PTT per part dels alumnes amb discapacitat. Tot i això, cal dir que (tot i que no es contemplava la revisió de la documentació en aquest criteri) el Decret 140/2009 que regula els PQPI també recull de manera explícita la necessitat "d'afavorir un clima de relació capaç de generar expectatives favorables cap a l'aprenentatge" (Annex 1. Punt 5. Orientacions metodològiques)

Així doncs, en primer lloc s'analitza la informació sobre les expectatives d'èxit dels tutors i es fa precisament amb les respostes dels propis tutors. Cal dir que tots afirmen estar convençuts de les possibilitats d'èxit dels alumnes amb discapacitat seleccionats.

Sí, sí, com tots, fem l'entrevista, coneixem...però sí que veiem que hi havia possibilitats. No sabíem com es desenvoluparia a l'aula o amb el grup, però és que al cap de res ja vam veure que funcionava bé. Sí que clar, era amb perspectiva d'èxit. Si haguéssim vist que no, potser hauríem dit que potser no era el seu recurs, com aquest cas que hem fet l'entrevista i no el veiem gaire bé. Però sempre pensem que és amb garantia d'èxit. (Tutor 4)

Q entens tu per possibilitats d'èxit? Si ell creix com a persona? Això és un èxit. És la idea, no? La part més acadèmica és la que pitjor portem nosaltres, eh? Eh, ja es fa, que s'hi treballa, eh? Però...en canvi, si tu veus que és més autònom, més vàlid, endavant les arres! (Tutor 5)

Sí. Totalment. Això és un Pla de transició al treball. Si ho enfoques així... també és una via per anar a Cicle de Grau Mig (CGM), però no és l'únic objectiu anar a CGM. Per mi és abans que tot un Pla de transició al treball. Y... anar ells sols sense cap mínim de formació, perquè hi ha tota la formació de Mòduls A. Aquesta formació sí que l'assoleixen, y sí que treuen nota, perquè és l'altra manera. Vull dir, que pelar patates y coses d'aquestes ho ha après. Y a portar una "bandeja" y tot això. Llavors, com que hi ha les 2 vessants, inclús un nano que no tingui

discapacitat, hi ha alguns que, realment, el que no han fet en 7 anys no ho poden fer en 6 mesos. (Tutor 9)

Sembla que els tutors també tenen en compte quin és el perfil dels alumnes que pot tenir èxit. Si no, es plantegen altres opcions (escoles taller –fins el moment de la seva extinció–, formació ocupacional, escola d'adults, etc.).

Nosaltres tots els que ens venen si en veiem algun que no és el perfil que no té res a veure amb el que fas...els derives a un altre lloc. A veure, abans de fer la matrícula, fas una xerrada amb ells, per tant tens molt clar...per rigorós ordre parles amb cada un. Si veus que el nano encaixa, que ho té molt clar... (Tutor 1)

Quan es pregunta als professors si creuen que els alumnes amb discapacitat han estat inclosos al PTT segons les expectatives d'èxit dels tutors de la selecció dels participants tots ells responen afirmativament. Són unànimes a l'hora de relacionar directament la selecció amb les possibilitats d'aprofitament dels alumnes, no tant en el resultat final. Cal dir que no fan distincions entre els alumnes amb i sense discapacitat, ja que ho consideren un criteri bàsic per a tots els seleccionats.

Home, per a [l'alumne amb discapacitat] i per a tots. Jo crec que deu ser un dels criteris de selecció que els alumnes tinguin èxit. (Professor 1)

Devien tenir alguna expectativa que això li serviria. (Professor 2)

Jo no crec que seleccionin gent que ells pensin que aprovarà un examen al final. Jo imagino que [el criteri] és si veuen a l'alumne que es pot beneficiar del curs de qualsevol manera, no només per tenir el certificat al final. Al menys així ho espero. (Professor 3)

Sobre quines són les expectatives dels professors davant del possible èxit dels alumnes amb discapacitat, les respostes són menys rotundes depenent de qui és l'entrevistat. Així, trobem que entre els tutors hi ha qui creu que els professors confien en l'èxit i els que confien més en com han influït en aquests experts per aconseguir que les expectatives d'èxit siguin altes.

I tant, i tant. Poc que n'han dubtat mai. Home, en el cas dels físics, claríssim. En el cas dels psíquics, no saps mai. Potser acabes en un nivell diferent...però acaben. (Tutor 1)

Mmmmm... No ho sé si tots confiaven tant... La tenien allò com més en compte, i més cuidada, però no sé si amb la perspectiva que obtingués els mateixos objectius que els altres. Li ficaven bona nota, però potser amb un altre criteri d'avaluació, però sí que tenien ganes que sortís bé... a més ja ho havíem parlat a les reunions...i com que veien que anava bé, feia les coses i això...suposo que sí, que pensaven amb èxit. (Tutor 4)

Ja els hem anat matxacant cada any que venen a treballar aquí, que al final... (Tutor 5)

Al final ja et diuen, 'buuuuuuueno, vale, és veritat'... Sí, perquè molts d'ells llençarien la tovallola, o es quadrarien, o començarien...És una feina cada dia, una feina de desfogue. (Tutor 6)

Sí. Per la constància. Perquè a més a més tu ho dius, no? que aquí valorem la constància, l'esforç i la motivació. Igual que pot fer pujar, pot fer baixar. Llavors, no treurà nota, però sí que se'n portarà el certificat perquè ha fet una bona transició, ha assolit el que se li ha demanat. (Tutor 9)

Entre els professors tots consideren que sí que han tingut expectatives d'èxit i que així es reflecteix en les reunions o comentaris entre els docents, tot i que no sembla que hi hagi un seguiment específic que diferenciï aquests alumnes dels altres.

Jo no crec que fos un cas a part, era un més. Deixant de banda que tots els profes volem l'èxit de tots els alumnes i no es deixa mai de banda cap alumne a les reunions i ell es seguia com els altres. (Professor 1)

Jo crec que, com estaven definides les seves capacitats, ja estava encarat per les feines que podia assolir. (Professor 2)

Sí, clar. El volíem ajudar, ho vam parlar. Sí, sí, per això estem aquí, no? (Professor 3)

Aquí no fem claustres, però he parlat amb una professora de rus, amb el profe d'anglès...diria que és un mini claustre. A nivell de professors ens anem explicant coses i coincidim. Normalment hi ha expectatives d'èxit. (Professor 4)

I els alumnes? Creuen ells que els tutors i els professors dels PTT confiaven en les seves possibilitats d'èxit? Entre les respostes trobem dues tendències. La primera és la dels alumnes que creuen fermament que sí que s'ha confiat en les seves possibilitats d'èxit.

Sí. Sobre todo la [persona tutor] confiaba mucho en mí, que me lo iba a sacar todo.
(Alumne 1)

Que me'l treuria. Sí, per l'empeny que posava. No vaig notar que cap profe em mirés diferent. (Alumne 2)

Que me lo iba a sacar. Porque me lo han contado en confianza. No es de los sitios que te decían 'no sirves para nada, no harás nada'...aquí hay confianza. Sí, en el sentido de cuando al principio tenía mal comportamiento y al hablar con [los tutores] me daban fuerzas, me apoyaban, me decían que si yo podía sacarme este curso, y yo lo que hacía era que me apoyaba en ellas, aprendía, intentaba aprender, hacía lo posible para intentar aprobar, pero no salió muy bien la cosa.
(Alumne 14)

I una segona en la qual són ells mateixos (els alumnes) els que creuen que no ha existit confiança en les seves possibilitats.

Hombre, eso depende de mí. Eso ya... si hago las cosas bien, me lo puedo sacar...pero al final no me saqué el graduado. Estudié, pero a lo mejor no lo suficiente. Yo pensaba que me lo podía sacar, pero a lo mejor los decepcioné.
(Alumne 9)

Yo pensaba que pensaban que no me lo iba a sacar. (Alumne 13)

Jo crec que no. Perquè me veien que no sóc aquella noia que te ganes...(riu) d'esforçar-se... jo crec que no pensaven que m'esforçaria. No em van suspendre mai, però les assignatures m'anaven totes malament... però aprovava per les pràctiques. (Alumne 18)

Un cop analitzades les pròpies expectatives dels tutors i dels professors, ara és el moment de presentar la informació relativa a les expectatives dels companys dels alumnes amb discapacitat davant del seu possible èxit en la consecució del PTT. Entre els tutors dels PTT hi ha diferents nivells de resposta. En primer lloc trobem aquells que tenen la sensació que les relacions amb el grup han anat bé perquè els alumnes es respecten entre ells.

A veure, són molt espavilats. Ho tenen molt clar. Aquest any, [l'alumne amb discapacitat física] ho tenia molt clar que ho podria fer. Ell anava fent el mateix nivell, com un altre. No l'han tractat diferent en cap cas. Clar, les disminucions psíquiques, segons com el nano reacciona o com tracta als altres, pot ser més complicat, tot i que també l'acullen, també veuen i també entenen que faci un nivell diferent i que ell pugui tenir el mateix resultat que ells. Per exemple [un alumne

amb discapacitat psíquica]. Tots ho tenien clar que no estava bé, però es toleraven, tenien molt clar que ell anava fent al seu rotllo, que ells aprenien més... (Tutor 1)

Sí. Molt. És que amb els companys ha anat molt bé. Sí, sí. Ella s'ha sentit a gust, a més és molt oberta i de seguida té ganes de fer amics... s'ha agafat molt a alguns alumnes... I, a més, veien que se'n sortia. I quan la veien que li costava, que es creuava i que es ficava que no, ells l'animaven. Era molt bo. Hi ha hagut molta pinya amb ella. I jo crec que no la veien com una persona...amb discapacitat, gens estigmatitzada. Més aviat al contrari, la veien...com jo, com tots. (Tutor 4)

També trobem tutors que posen èmfasi en les habilitats socials de l'alumne amb discapacitat respecte el grup de companys com a element bàsic per al clima de confiança que tinguin els seus companys de classe.

Jo penso que la relació depèn molt del nano que té dificultats, en com s'introdueix ell en el grup. Estic pensant en un cas... Normalment funciona bé, saps? (Tutor 5)

Clar, es tracta de convivència. Depèn de l'etiqueta com la tinguin enganxada o les resistències amb les que vinguin aquí, això potser a final de curs... El tenies que veure el procés que va fer aquí. És un procés, però clar, dentro del proceso...et pots trobar que es despertí no? Al cap de 4 o 5 mesos, però al principi t'ha donat una guerra i t'ha provocat tot lo que tenga que provocar-te [referint-se als conflictes que sorgeixen amb la resta de companys] (Tutor 6)

Per últim, hi ha tutors que creuen que no ha estat una experiència positiva fins el punt de poder arribar a provocar l'abandonament dels alumnes amb discapacitat o d'algun dels companys que no resisteix la convivència

Depèn del grup. De la sensibilitat que hi hagi al grup. Perquè si són molt sensibles, ho poden entendre de què va. I si més no, t'ho verbalitzen. Però a la pràctica, quan hi ha algú que els empipa, perquè fa unes crides d'atenció diferent de les seves, o és més infantil, no ho suporten, al principi sí, perquè 'pobret els hem d'integrar...' però a la pràctica, és jo no vull anar amb ell a fer el curs"jo no vull nosequè. (Tutor 7)

Els tutors, però, posen èmfasi en el treball que es realitza amb el grup sobre el respecte a les diferències ja siguin aquestes les dels companys de classe o les pròpies i que s'han d'elaborar amb un treball més intens sobre l'autoestima.

Això ho tenen tots molt clar, perquè els hi diem quan comencen, que tothom té un nivell diferent, que ens importa com anem pujant. Ens és igual allà on puja cadascú. Això era molt més fàcil quan no havia notes (Tutor 1)

Nosaltres sempre intentem l'espectre de la diversitat. Nosaltres diem, no som iguals i em miren així. T'ho diuen i no és veritat. Tots som diferents i ens hem de respectar. A partir d'aquí hi ha coses que som iguals i coses que no... Els que són més intel·ligents, els expliques que no es barallin, que no són tan espavilats.. i això es deixa clar des del principi... et diuen," és que aquest és tonto, és que ho sembla" i jo...no "no ho sembla...ho és". (Tutor 2)

Quan comencen venen amb les càrregues que venen.. però en aquí ho anem llimant contínuament, vull dir el tema del respecte, de la possibilitat, del màxim potencial, tot allò del coaching? [...] No donem res per tancat, no donem res per donat. Som molt conscients del potencial que tenen, de l'edat que tenen, treballem molt els exemples, dels símbols que tenen, tot allò de l'empoderament, de mostrar gent que ha aconseguit trencar resistències, tot això ho treballem molt en el cada dia això, eh? (Tutor 4)

Els professors entrevistats no es posen d'acord en la valoració que fan sobre com han influït les expectatives dels companys en l'èxit dels alumnes amb discapacitat. No sembla possible determinar si aquesta situació ve donada per la composició del grup a cada una de les experiències analitzades, per la variabilitat de circumstàncies personals dels alumnes amb discapacitat, o per la percepció o creences dels professors. Així, doncs, podem trobar diferents respostes:

No es dubtava de ningú. Entre ells tampoc es dubtava de ningú. Jo crec que ells, personalment cada un, ja saben on poden arribar i no és una cosa que es parli massa entre ells d'això. Tenen altres problemes, que si fumo, que si m'agrada...i no si aprovarà o no. (Professor 1)

Havia molt bona relació. Sí, sí, havia molt bona relació, respecte entre ells.[...] Suposo que tenia més seny pel que li havia passat i feia que els altres li tinguessin més respecte. (Professor 2)

No. Ells són més discriminadors que jo. Com nens d'aquesta edat, si veuen una debilitat ataquen. Igual si veuen una debilitat en el professor. Per això has de ser fort! Jo crec que també és part del nostre treball, que no és just, que no va be, però no és fàcil. (Professor 3)

Un aspecte important en l'anàlisi d'aquest criteri (igual que en la resta de la recerca) és l'opinió dels alumnes amb discapacitat sobre les creences dels companys de classe sobre les seves possibilitats d'èxit en el PTT. En general, els alumnes amb discapacitat no han observat res d'especial sobre les expectatives

que hagin pogut tenir els companys. Cal dir que al proper criteri es fa una pregunta específica sobre les seves sensacions amb el grup on es poden copsar molts més matisos, ja que a la pregunta sobre les expectatives no s'ha fet incís especial amb els companys per no resultar redundants ni confosos.

A l'últim, els entrevistats creuen que han influït les expectatives d'èxit en els alumnes amb discapacitat per a l'assoliment dels objectius del programa?

Entre els tutors hi ha unanimitat a afirmar que les expectatives sí que influeixen.

Sí, sí. Sí, segur, perquè a ella li faltava confiança. Jo, en les tutories sí que era... moltes vegades s'enfonsava. A servei [...] sí que s'enfonsava i li tocava molt l'autoestima i llavors sí que s'havia de treballar això de l'èxit. Que tu confessis, com jo, com tots els companys, els professors, els seus amics, li donava forces. I veure que se'n sortia a la primera fase, per exemple les notes que va tenir...per ella va ser una pujada d'adrenalina i d'autoestima a tope, jo crec que això sí va fer que acabés bé. (Tutor 4)

Sí, i tant. Treballes molt en positiu, i molt "que pots", "que..." [...] Nosaltres anem a encarar-ho a treballar des de lo positiu, també treballem lo negatiu...però els matxaquem molt que poden fer-ho, que poden escollir, com els centres de pràctiques, ells poden escollir i els hi diem constantment. (Tutor 5)

És lo que els hi queda amb els anys, eh? Quan et venen... Hi ha un volum de nanos que venen amb la merda, menjant merda i és que te la vomiten. [...] Venen els pares i más de lo mismo. I crítiques, i crítiques..des de lo negatiu...i clar, el nano respira a través de totes aquestes experiències. (Tutor 6)

Només un dels tutors entrevistats matisa que l'element bàsic ha estat l'esforç de l'alumne ja que no han tingut expectatives específiques per a ella, la confiança ha estat igual per a tots els participants.

No, perquè les expectatives que teníem sobre ella no li vam dir. Jo els motivo a tots per igual, i els hi dic a tots que vull que treballin ja, i que hem de tenir, que hem de vigilar on anem, etc. Amb ella també poder li vaig fer un seguiment més intensiu, En aquest cas, ella ha jugat un paper importantíssim, perquè li hem fotut molta canya, ha hagut moments que ha baixat una miqueta el rendiment... (Tutor 9)

Els professors coincideixen en què les expectatives influeixen en l'èxit dels alumnes amb discapacitat, tot i que no indiquen cap circumstància concreta que faci que així sigui.

I, quina percepció han tingut els alumnes sobre com els han influït les expectatives en el seu pas pel PTT i la consecució dels objectius? Les respostes van més en el sentit del propi esforç, del treball fet, sense observar (com en altres criteris) la influència de l'entorn.

Això res. Jo el sí que m'hi fixava eren les mirades de la gent. A mi el que pensessin m'era igual. A mi les mirades em fan molt. Jo sé..jo ara mateix vaig caminant pel carrer i només amb una mirada ja sé com és la persona. Per exemple, la cicatriu aquesta que tinc aquí al coll, no? Hi ha molta gent que mira i em diu com "Hòstia, quina putada". Això et crema molt. Quan vaig entrar al PTT, ningú em va dir res, però veies mirades que...però quan va acabar molt bé. Tots ens portàvem molt bé... (Alumne 3)

Bueno, puede ser, pero tampoco era necesario. (Alumne 10)

No. Va ser perquè jo me vaig esforçar. (Alumne 12)

No, perquè en aquell moment jo no pensava això [quines expectatives tenien]. Ho he pensat després. En aquell moment ni pensava aquestes coses ni he pensat que aquest profe està pensant de mi això o l'altre profe està pensant de mi això, no pensava aquestes coses. I no, no deia a aquest profe li demostraré... No. (Alumne 18)

Cal esmentar que un dels alumnes entrevistats sí que especifica el suport dels tutors i els professors, i les expectatives com a influents per a la consecució dels objectius.

Sí, en el sentido de cuando al principio tenía mal comportamiento y al hablar con ellas me daban fuerzas, me apoyaban, me decían que si yo podía sacarme este curso, y yo lo que hacía era que me apoyaba en ellas, aprendía, intentaba aprender, hacía lo posible para intentar aprobar, pero no salió muy bien la cosa. (Alumne 14)

OBJ. 10	CRITERI 2
	El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat

Al llarg d'aquesta recerca s'ha fet especial esment en la metodologia específica que fan servir els PTT per treballar amb la globalitat dels alumnes. Com influeixen

algunes estratègies concretes en l'acollida dels alumnes amb discapacitat en el grup? Afavoreixen la inclusió o no? De la revisió de la documentació realitzada només es pot extreure que el Decret 140/2009 no fa esment específicament de cap estratègia de cohesió de grups tot i que sí que fa referència a una metodologia, com s'ha vist a anteriors criteris, flexible, de caire comprensiu, etc.

Com ja s'ha fet en els anteriors criteris, té molta importància comparar les afirmacions dels tutors i dels professors amb les que ens donen els alumnes per comprovar si les percepcions han semblants o diferents.

En general, pràcticament tots els tutors i els professors entrevistats afirmen haver realitzat estratègies de cohesió de grup. Els tutors indiquen que no és una metodologia concreta que es faci servir quan hi ha la presència d'un alumne amb discapacitat en el grup, si no que respon a la diversitat pròpia amb la que treballen en els PTT.

Sí que hem treballat la cohesió de grups perquè no només és ella, sinó que els alumnes eren molt diversos...i...els agafem la primera setmana i el que fem a les sessions de tutoria sempre la cohesió de grups és important.. jo també, a més com que estan a [l'escola d'hostaleria] i hi conviuen molt..és molt important que s'avinguin i que puguem treballar els conflictes i llavors sí que ho fèiem amb tutories...no pas perquè hi hagués [l'alumne amb discapacitat] havíem de fer més cohesió. Tu també [li diu a la companya] a comerç ho has fet i no hi havia ningú [amb discapacitat]. (Tutor 4)

Al principi fem un intensiu de 15 dies, que només estan amb nosaltres per treballar el aplego i el vincle i la cohesió, perquè és que si no... Llavors, quan es fan pinya, és quan comencem a llimar diferències, ja no és tan important.. com a nivell afectiu treballlem tantes coses, generem un vincle entre ells.[...] Hi ha molta mobilitat. És descol·locar-los contínuament, no? perquè no pots repetir cap pauta, perquè si las saben s'apalanquen i tomen a l'automàtic de l'ESO. Llavors aquí és sorprendre cada dia. Venen com a un espectacle. (Tutor 6)

És un canvi molt xocant, que venen de 4t d'ESO i no se'ls han escoltat mai la part íntima. I aquí, que els primers dies estem per ells, que ens fixem, els demanem si estan be,... a mi aquest punt m'agrada molt, estan contents, se'ls nota... i això en una setmana! (Tutor 7)

Entre els professors entrevistats només una persona argumenta que no pot fer servir aquestes estratègies donades les poques hores de docència que realitza amb el grup (tot i que no es difereixen de la dedicació d'altres dels professors

entrevistats). Cal dir que, tenint en compte les respostes dels entrevistats, la utilització de les estratègies no està exempta de problemes en el seu desenvolupament, però sempre relacionat amb el grup, no pas amb l'alumne amb discapacitat.

Jo no et puc dir... tinc 30h i no puc... (Professor 2)

Sí. Es quan jo veig que hi ha algun alumne amb menys capacitat, el vaig intentant salvar, no posar-lo com a víctima. [...] Parlem de totes les coses. A mi m'agrada saber què en pensen ells. Parlem, discutim... (Professor 3)

sí, sí, sempre ho faig. El que passa és que hi ha grups molt muntats. Hi ha que són com el Barça i el Madrid: són antagònics completament. (Professor 4)

Quina és la influència que han tingut l'ús d'aquestes estratègies en la inclusió dels alumnes amb discapacitat en el grup classe? Els tutors dels PTT coincideixen a dir que no ha influït d'una manera específica entre els alumnes amb discapacitat, sinó que es mantenen en el convenciment que les estratègies metodològiques s'adrecen tot el grup, sense individualitats.

No ha passat mai que algú hagi quedat exclòs d'ells, pot fer-ho bé o no, però inclús les trucades...ningú es dona de menys, en aquest cas no. (Tutor 1)

I a la primera fase que estaven barrejats [era quan fèiem estratègies de cohesió]. No hi havia pas...Si alguna vegada hi havia algun problema, no era pas amb ella. Més aviat ajudava a resoldre'l. (Tutor 3)

Sí, en tot cas a les persones, més que no pas a la discapacitat o la diferència que tenen. (Tutor 6)

Sí, i entre ells també. És que jo crec que tenim més prejudicis nosaltres, que ells ho viuen amb molta naturalitat, no? quan s'hi troben, ja està. [...] Vull dir, el cartell els hi posem nosaltres. Home, ja ho veuen que tenen una certa adaptació, fins i tot costa al principi, [...] com que li toca fer el treball amb ella els tutoritzes una miqueta més, i fas que... a veure, dintre de la seva discapacitat, són molt aptes per segons quines coses i intentes que es reparteixin la feina i aprofitin lo bo que tenen cadascú. (Tutor 9)

En el mateix sentit d'allò expressat pels tutors, els professors entrevistats també creuen que les estratègies de cohesió de grup són sempre positives i que, d'una manera o una altra, han afavorit que els alumnes amb discapacitat no s'hagin sentit diferents a la resta del grup.

[l'alumne amb discapacitat] no era una persona que tingués problemes que la deixessin de banda quan fessin treballs en grup. Precisament ella no. En canvi, d'altres [alumnes sense discapacitat] sí. (Professor 1)

Jo crec que sí, perquè sempre ha tingut una feina per fer, crec que no s'ha sentit mai arraconat. Pot ser al ser d'un poble, que tots ens coneixem... (Professor 2)

Jo penso que sí. Perquè se'ls pot influir. Demostres que les seves opinions són iguals de valor que les de qualsevol altre. Els fa sentir del grup i això els fa bé. (Professor 3)

Sí, perquè en aquests grups, això sí, aquest tipus d'alumnat que tinc aquí, que són tan bèsties i que han de demostrar...en el fons són sensibles i han ajudat companys amb discapacitat, o els han integrat. No vol dir que no hagi un altre grup que li digui...no me'n recordo del primer any, però els altres tres sí. (Professor 4)

Quant als alumnes, en aquest cas, la demanda s'ha realitzat a l'inrevés. En primer lloc es vol saber si s'han sentit acollits i còmodes amb el seu grup. Es corresponen les sensacions dels alumnes amb les que han verbalitzat els tutors i els professors? Els alumnes han estat preguntats per si se sentien còmodes i acollits amb el grup. Es pot dir que la pràctica totalitat dels entrevistats ha dit que sí, amb matisos. Els casos en els quals afirmen no haver tingut una bona relació coincideixen amb les puntualitzacions que havien realitzat alguns dels tutors sobre els problemes que havien tingut amb els companys. Crida l'atenció també com alguns fan referència a la bona sintonia amb el grup durant el curs i com desapareix després, un cop aquest acaba.

Sí, sí. Al principio me costó un poco, porque, mira, yo venía de otro mundo, de la escuela, ¿sabes? de la escuela especial. Iba allá a la escuela y luego pasé aquí. Al principio no hablaba, porque como que era muy tímida...después ya fui conociendo más gente y ya fui hablando y tal. Pero me he llevado bastantes decepciones aquí con gente [...] Sí porque básicamente me aferré a una persona y ahora esta persona pasa de mí. Como que...Éramos amigos, ¿sabes? Éramos muy amigos, pero yo siempre era la que más daba. (Alumne 1)

Sí, però hi ha classes que estava incòmode. Perquè hi havia companys que no deixaven de mirar-me, com dient "què està fent aquesta?" Bé, amb alguns...hi ha gent amb la que no m'ajunto o gent amb la que sí... (Alumne 2)

Sí, sí. És que les mirades no eren de res, sinó de "què li haurà passat"?, també portava el braç penjant... (Alumne 3)

Sí, los compañeros y las compañeras...les tengo un cariño...y un... y les agradezco mucho...pero que me hubiera gustado verlos y tener más amistad con ellos, y hablar por teléfono con ellos, saber de ellos, porque yo cuando he terminado del trabajo, me gustaría saber de ellos y salir con ellos... (Alumne 6)

Sí. Machacaban a otros. (Alumne 14)

Sí, sí, com una persona més. No sé perquè. (Alumne 16)

Así, así, regulín, regulan... Porque m hicieron alguna broma algunos compañeros...El curso acabó bien. (Alumne 17)

Sí. Perquè havien noies allà i que m'han anat coneixent i hem fet amigues i m'ha agradat molt... No sé, no som... al principi pensava "aquesta gent a mi no me caurà bé pas" , no, no, no me sembla bé. Aquestes noies, tampoc m'ha agradat...,però després he vist que són molt diferents, ens barallàvem, però després...ens barallàvem per allà, ens insultàvem (riu). Però bueno, tot ha passat, però m'ha agradat molt. (Alumne 18)

I, creuen els alumnes entrevistats que la metodologia particular dels PTT ha influït en el clima que es vivia a classe?

Sí, sí. Cuando yo empecé a hablar con los demás, pues allá empezó todo. Porque yo al principio estaba muy callada, ¿sabes? (Alumne 1)

Aquí es treballa més ràpid, amb els apunts, i estudiar molt. Allà [a l'escola especial] no fèiem res. (Alumne 2)

Sssí. Al haber menos gente y al hacer más cosas con todo el grupo... (Alumne 8)

Claro, sí porque eran muchas actividades en grupo para llevarnos bien. (Alumne 10)

Hacíamos grupos, hacíamos muchas cosas aquí, se estaba bien en verdad. (Alumne 14)

Sí, sí. Perquè normalment fèiem tot en grup i més o menys ens ajudàvem...sí. (Alumne 16)

A mi m'han ajudat les pràctiques només, que feia allà. Bueno, i algunes coses de classe, a dintre de la classe, algunes coses d'anar a fer preguntes o fer coses en grup o algo, algo també m'ajudava. Aquesta manera de treballar m'ha ajudat una

mica. [En el fet que estiguéssim bé a classe] sí, perquè si no nosaltres no parlaríem gaire. (Alumne 18)

OBJECTE 11. Recursos materials
CRITERIS
1. En el centre no hi ha barreres arquitectòniques (i, en cas afirmatiu, existeixen mesures alternatives)
2. Es presenten diferents materials per a facilitar i estimular la comprensió dels continguts
3. Es planteja l'adaptació dels formats
4. El programa cerca mecanismes per adaptar els recursos existents o per adquirir aquells que no té

OBJ. 11	CRITERI 1
	En el centre no hi ha barreres arquitectòniques (i, en cas afirmatiu, existeixen mesures alternatives)

El Decret 140/2009 indica a l'Article 28 *Requisits* quines són les instal·lacions que s'han d'acreditar per poder desenvolupar un PQPI-PTT. Aquestes són molt concretes en la descripció dels requisits:

- a) Una aula amb una superfície mínima de 30 m².
- b) Espais i instal·lacions específiques per impartir els mòduls específics (mòduls A) que desenvolupen les competències del perfil professional, els quals han de tenir una superfície mínima, per alumne, de 3 m² en cas dels tallers, de 100 m² en cas d'activitats agràries o de jardineria i de 25 m² en cas d'activitats agropecuàries.
- c) Despatx de direcció, d'activitats de coordinació i d'orientació.
- d) Sala de professorat adequada al nombre d'alumnes.
- e) Serveis sanitaris adequats al nombre d'alumnes.
- f) Llicència ambiental.

Aquest nivell de concreció no fa explícita en cap moment la necessitat d'acomplir el Decret 135/1995 de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques⁹², la qual cosa no implica que no s'hagi d'acomplir.

De la visita als centres es va poder observar que gairebé tots ells acomplien la normativa, tot i que alguns d'ells de manera molt precària (rampes fetes de ciment amb grau d'inclinació superior a l'estipulat, escales per accedir als despatxos dels tutors i a algunes aules, lavabos situats en edificis diferents, etc.)

OBJ. 11	CRITERI 2
	Es presenten diferents materials per a facilitar i estimular la comprensió dels continguts

El Decret 140/2009 no esmenta els diferents materials emprats per estimular la comprensió dels continguts. Seran les fitxes de programació i les d'avaluació dels professors les que recullin els diferents materials que s'hagin utilitzat a les diferents activitats o sessions.

OBJ. 11	CRITERI 3
	Es planteja l'adaptació dels formats

La documentació referent al programa revisada no planteja de manera específica cap adaptació dels formats, més enllà de la flexibilitat que es proposa en el Decret 140/2009 (vegeu Objecte 9).

OBJ. 11	CRITERI 4
	El programa cerca mecanismes per adaptar els recursos existents o per adquirir aquells que no té

La documentació revisada no explicita en cap moment els mecanismes utilitzats per a l'adaptació dels recursos existents o per a l'adquisició d'aquells que no en té.

⁹² Decret 135/1995 de 24 de març de desplegament de la Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i d'aprovació del Codi d'accessibilitat. Publicat el 28/03/1995, DOGC núm. 2043.

OBJECTE 12. Resultats del programa
CRITERIS
1. Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat.
2. Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat.
3. Tant els professors com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa
4. El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral.

OBJ. 12	CRITERI 1
	Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat.

El Decret 140/2009 de regulació dels PQPI indica a l'Article 31 *Avaluació dels PQPI* que els centres hauran de lliurar un informe anual amb uns continguts determinats per la direcció general competent "als efectes de valorar el desenvolupament dels programes i la seva adaptació als objectius previstos. La documentació revisada mostra l'existència d'un Informe Final Pedagògic on es recull de manera general quins són els resultats acadèmics dels participants amb els següents indicadors:

- Tant per cent d'alumnes avaluats en relació al total dels inscrits al PTT (per tenir en compte les baixes)
- Es revisen per separat, però els mateixos indicadors tant pels Mòduls A, pels Mòduls B i pel global del PTT aquests són:
 - Número d'alumnes amb notes del 0 al 4 i del 5 al 10
 - Tant per cent d'aprovat sobre el total dels avaluats.
 - Tant per cent d'aprovat sobre el total dels inscrits al PTT.
- Finalment, també es revisa l'assistència al programa.

Aquest mateix informe també recull quins han estat els resultats de l'estada de pràctiques, però ho fa en relació al número d'alumnes que han fet pràctiques i quants han estat contractats en empresa de pràctiques.

En general, tant el tutors com els professors entrevistats creuen que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge de les seves matèries. També coincideixen a remarcar que els continguts més difícils per assolir han estat els de caràcter conceptual, mentre que els continguts procedimentals i actitudinals han estat més fàcils.

El cas dels físics és un. En el cas dels psíquics que hagin arribat a tot tot, jo et diria que hi ha 2 o 3 que no. 2 o 3 que a més encara ara estem treballant amb diferents...una nena està ara amb el grup de psiquiatres [de la zona], està per entrar a [un centre de la zona]. N'hi ha que estaven molt malament. Però d'aquests n'hi ha 3. Tinc molt clar 2 que no han arribat. Els altres jo diria que sí, que per una feina controlada, amb un responsable que té clar que els ha de dir les feines d'1 en 1, han arribat allà on podien arribar, al seu màxim. (Tutor 1)

Sí, sí. Més potser ha hagut més evolució al principi més bona, després més negativa, i després més estàtica, més baixa, però això no significa que no ho hagi assolit amb èxit, perquè ho ha acabat, ella s'ha esforçat, ha estat ben valorat i...jo crec que sí, bueno, jo he dit que sí, amb èxit. (Tutor 4)

Alguns dels entrevistats feien més incís en el fet de respondre matisant els objectius a assolir. És a dir, explicitant que potser hi ha objectius del centre que no són en la seva totalitat els del PTT. S'observa en les respostes que s'ha donat més importància a que els alumnes desenvolupin al màxim les seves capacitats encara que aquestes no siguin l'assoliment dels continguts.

Del PTT vols dir? Els del PTT no, però els nostres sí. (Tutor 5)

Sí tenint en compte les seves limitacions, sí. Ell ho ha fet. (Professor 2)

Sí, jo crec que sí. De vegades si no aproven l'examen, continuen venint. Alguna cosa agafen. (Professor 3)

Quins són els objectius del PTT més fàcils d'assolir pels alumnes amb discapacitat segons els tutors? A les respostes es pot comprovar que en general depèn de les capacitats dels alumnes, però sí que hi ha una certa unanimitat a marcar les de caire pràctic i reflexiu com les més fàcils d'assolir.

Les classes més de mòdul B, que eren les que fèiem nosaltres, més teòriques, de contingut més reflexiu... que era on ella podia opinar més..que pogués preguntar. (Tutors 3 i 4)

Els actitudinals. Són molt macos, a nivell actitudinal, tenen molta energia, moltes ganes de superar-se. I és el que els hi mou. (Tutor 5)

Els més fàcils? Els pràctics, totalment. (Tutor 9)

Per als professors entrevistats, els continguts més fàcils pels alumnes amb discapacitat ha estat en tots els casos els de caire pràctic, sense distinció d'alumne.

I quins han estat els més difícils? Es torna a repetir, òbviament, la tendència de l'anterior pregunta. Pràcticament la totalitat esmenta els objectius de contingut teòric com els més difícils d'assolir.

En el que era més pràctic, manipulatiu, com que és on presentava més dificultats, li faltaven més eines... (Tutor 4)

Jo penso que si són punts acadèmics són més difícils. Jo parlo d'un verb i no saben què és. Jo sempre intento anar a la base base, però de vegades són paraules que van passant. Per mi, això és el més difícil per a ells. Tenen vergonya de dir que no ho entenen. (Professor 3)

Els més purament acadèmics. No hi ha més. (Tutor 5)

Els més difícils, impossibles del tot, els acadèmics, els instrumentals, a veure, ni 'tutia'. Amb ells hi treballes la memòria, la resolució de problemes i poqueta cosa més, sumar i restar. A veure, és que tampoc...No, perquè es frustren molt i ja està. Tampoc donem cap títol d'ESO ni donem cap títol de res. Donem un títol de formació professional, llavors, insistim més en el tema de professional. (Tutor 9)

Cal esmentar que els tutors i els professors plantegen haver elaborat estratègies per poder treballar de manera satisfactòria els objectius de caire més acadèmic.

És frustrant, el contingut és frustrant. Si entres per la part intel·lectual, no hi ha manera, però si els entres per darrera, per la part emocional, allà els hi coles...i acabes treballant agilitat mental, i raonament numèric i lògic exactament igual, però has d'entrar per la retaguardia. I després, per estar motivats de cara a l'examen [d'accés al cicle de grau mig], un mes abans, pots començar a aterrar, i llavors sí que et fan cas. Però entrar directament en matèria? no és un llenguatge. (Tutor 9)

Per part dels alumnes, tots (sense excepció) creuen que han assolit els objectius del programa, encara que a preguntes anteriors hagin dit que no havien aprovat. No remarquen cap objectiu en concret, encara que parlen de les pràctiques com el contingut més assequible o com el període on van aprendre més coses.

OBJ. 12	CRITERI 2
	Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat.

Aquest criteri només apareix a l'entrevista dels alumnes amb discapacitat per motius obvis. En general, tot els alumnes consideren que el PTT ha respost a les seves necessitats, ja sigui perquè tenien l'objectiu d'accedir al cicle de grau mitjà, ja sigui perquè s'han complert altres objectius de vida.

Sí, sí. A més amb això em matxaquen molt a casa. Abans em deien fes això i deia "fes-ho tu". Ara ho faig. Bé, si m'ho diuen bé. He fet un canvi. M'he tornat més assenyat. (Alumne 3)

Mira yo vivo ya solo y estoy de coña. Si yo hice hostelería fue por eso, eh? Porque dije "si algún día m hace falta para vivir solo..." Que a mí, yo soy de parte de la mecánica... pero pensé que no perdería nada. Así me saqué mi carnet de manipulador de alimentos...que soy el único que lo tengo en mi trabajo ¿eh? (Alumne 7)

Sí. Bueno para el examen que hice sí. Aprobé, pero no aprobé el ciclo, porque no era lo que yo esperaba. Del resto del curso, sí, era un repaso de todo. Bueno, sí, yo creo que sí, te dan pie a trabajar y al trato con la gente. (Alumne 10)

La veritat és que sí. Per exemple a l'ESO no feia ni el brot i aquí sí. (Alumne 11)

Cal dir, però, que no tots els alumnes entrevistats creuen haver après el que necessitaven en confondre la finalitat del programa.

A mí me hubiera gustado aprender más, que me enseñaran más, y salir con un trabajo, porque yo, mi preocupación cuando hice la PTT era salir con un trabajo. Pero con un trabajo de temporada y no tanto de larga temporada. Por lo menos para ayudar a mi familia. Porque ahora yo ya mañana termino de trabajar donde estoy trabajando en la escuela taller, que estoy aprendiendo el oficio de paleta con el Ayuntamiento, que hemos hecho un local social y ya acabamos...hemos estado cobrando todos los meses y ahora ya nos arreglaran el finiquito. (Alumne 6)

OBJ. 12	CRITERI 3
	Tant els professors com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa

Davant de la pregunta sobre el grau de satisfacció de la feina feta amb els alumnes, cal dir que hi ha una moderada satisfacció en pràcticament tots els professors entrevistats. Una de les premisses que es repeteixen és que la satisfacció no va tan lligada a la feina feta com als resultats que observen a curt o llarg termini. La participació o atenció dels alumnes, la motivació per estar a classe i, sobretot, que finalment assoleixin els objectius laborals o de vida plantejats, són els elements més representatius per mesurar la satisfacció per part dels tutors. És necessari remarcar que sempre queda la sensació d'haver pogut fer més.

El grau de satisfacció? És que jo no el mesuro quan acabo el programa. Jo el mesuro després, quan els trobo per la vida i que al menys han seguit estudiant, que no estan pel carrer, que han fet alguna cosa a la vida.[...]No es que estiguis satisfeta, sempre penses que podries haver fet això o això altre, però més tard sí. (Professor 1)

Per dir-te molt satisfactori, no. Satisfactori. Sempre penses que podries haver fet més. És difícil que tothom tingui el mateix interès, que s'il·lusioni. Estic contenta del resultat, del que hem fet. També hi ha que els agrada més i que els agrada menys. (Professor 2)

[nivell de satisfacció] *Molt alt, m'encanta quan passo pel poble i em trobo amb alumnes i em donen abraçades, em parlen com a un amic. El veure'ls treballar... (Professor 3)*

de l'1 al 10, aquest any seria un 7 o un 8. Aquest any, eh? El primer any t'hauria dit una altra cosa. [...] Normalment són més atents, llavors et facilita més la feina. (Professor 4)

Quan es pregunta més concretament pel grau de satisfacció del treball fet amb els alumnes amb discapacitat, en general valoren la motivació dels alumnes per quedar-se al PTT i dur fins al final els objectius del programa.

El que més m'agrada és que va seguir fins al final. (Professor 1)

[l'alumne amb discapacitat] *Tenia una bona disposició. S'ha interessat, feia les coses, s'implicava en el què fèiem. (Professor 2)*

[els alumnes amb discapacitat] si no aproven l'examen continuen venint. Alguna cosa agafen. Jo penso que poden interactuar en el món com altres. Alguns d'altres anys estan treballant en coses que ells poden fer i això m'agrada molt [...] Sí, jo quan els veig em semblen feliços, m'encanta. Alguns d'anys anteriors estan treballant en coses que ells poden fer i això m'agrada molt. (Professor 3)

Normalment els alumnes amb discapacitat atenen molt més, fins i tot diria que ho agraeixen molt més. Que jo no estic aquí per a què m'ho agraeixin, aquest no és el meu objectiu. (Professor 4)

I els alumnes? Se senten satisfets d'haver participat en el PTT? I, sobretot, quins elements han fet que sigui així? Tots els alumnes entrevistats afirmen estar satisfets del seu pas pel PTT. Cadascú aporta raons diferents per sentir-se així, tot i que són nombroses les valoracions de les amistats que s'emporten i els aprenentatges (sobretot de tipus laboral) que han fet.

Sí. Porque he aprendido muchas cosas, he aprendido a cocinar, que antes no sabía... Me llevo amigos también, y decepciones. (Alumne 1)

Sí, perquè he après molt i perquè he conegut gent, professors que m'han ensenyat molt..i perquè he cregut en mi mateixa per treure'm el PQPI. (Alumne 2)

La verdad es que sí. Aunque no he puesto, no he utilizado gran parte de lo que aprendí aquí dentro, la verdad es que cuando tenía un problema en la escuela de adultos venía con ellas...la verdad es que sí que se le saca provecho... sí que se le saca el partido aunque te creas que no, porque estás arreglando en una tienda, o con un ordenador y te acuerdas... y si estás con alguien le comentas que te acuerdas que va así porque lo hiciste en el PTT. (Alumne 5)

Sí, aprendí un montón. A mí me encantó porque encima nos hacían cocinar, a hacer antes los sofritos... porque se supone que si tu madre te tiene que enseñar a cocinar, se tira la vida, pero así en grupo, con más gente, y luego te comes lo que has hecho y dices, "está buena!! Pues si yo hago esto, podré hacer más!!" Sí, sí, me encantó. (Alumne 7)

Sí, porque he hecho amigos, he aprendido mucho aquí, me han ayudado a trabajar, a encontrar un trabajo aquí, y a saber cómo ser camarero y cocinero. (Alumne 15)

D'haver estat aquí? Sí, t'ho torno a dir, que m'he quedat tope de contenta, perquè abans no tenia casi amics i ara pues em queda records... (Alumne 15)

Sí, porque mira, no estás todo el día tirada en la calle y por lo menos estudias algo.
(Alumne 17)

Molt, molt, perquè m'ha agradat molt, perquè he estat allà he conegut gent nova, he aprofitat un any...iestic aquí. Sí, sí, m'ha agradat molt. (Alumne 18)

OBJ. 12	CRITERI 4
	El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral.

En primer lloc, es demana als tutors del PTT si el programa és d'utilitat per a la inserció laboral dels alumnes amb discapacitat. En general remarquen que sí i aporten quins són els elements que els fan tan favorables. Alguns ho fan en el sentit de dir que és el mateix funcionament, l'organització del PTT el que afavoreix la inserció.

Sí, és clar. Jo t'haig de dir que fins aquest any, l'any passat ja va costar una mica, podia afirmar que tots els alumnes que realment volien treballar i que van complir, trobaven feina. Ara els costa més [...] Els nanos que surten del PTT, amb discapacitat o no, poden dir que tenen coses, que saben fer coses (respecte als seus companys que no han passat). Et truquen les empreses i et diuen "És trempat?" (Tutor 2)

El que nosaltres diem és que ja som una empresa. I que estem practicant l'empresa. Que aquí ens podem equivocar, però que a l'empresa no ens podem equivocar. I que, per tant, l'assistència, la puntualitat, l'interès, la motivació.. s'han de treballar diàriament. (Tutor 8)

Altres tutors remarquen els elements d'ajustament personal com aquells més necessaris per afavorir una bona inserció, més enllà de la preparació per realitzar un treball.

[Sí que ho és, els elements que ho faciliten són] *La pauta. Unificar criteris: puntualitat, la disciplina, el qui ets tu, la teva imatge, saber el que has de dir i el que no... La comunicació. Des d'on em comunico quan estic enfadat, quan estic be, els recursos aquests, no?...aprendre a gestionar, perquè són molt impulsius...* (Tutor 6)

[Els elements que es treballen i que faciliten la inserció laboral són] *L'autoimatge, l'autoestima... Tota la primera fase és molt important per això... Et vindran alguns, quan s'hagi acabat el curs, que et diguin: "profe, que no sé fer un currículum", però tota l'altra feina sí que la sabran fer.* (Tutor 5)

A l'últim, també cal tenir en compte les pràctiques com a l'element afavoridor de la inserció laboral.

Si no tinguéssim pràctiques, oblida-te'n! Perquè el títol, bé, i què? Les pràctiques i tot el que és la formació relacionada amb l'àmbit professional. [...] Perquè, primera és el que més els agrada i el que més els hi servirà. Llavors, el fet de estar a la cuina i fer pastisseria i fer sala, moltes hores, això també ajuda que quan venen aquí [a l'empresa] tenen una certa formació, poden oferir una certa qualitat en el treball i que això afavoreix que es puguin quedar. Ja està. Les pràctiques són súper importants. (Tutor 9)

En general, els professors entrevistats consideren que el PTT és un programa útil per a la futura inserció laboral dels alumnes amb discapacitat. Quan són preguntats pels elements que consideren més afavoridors per a la inserció laboral, no hi ha un acord en les respostes, tot i que es pot observar molta similitud amb les respostes dels tutors.

Les pràctiques. Que vagin a treballar a una cosa específica amb més coneixements d'on es fiquen, del material... (Professor 1)

Jo crec que els ensenyem com estar en un grup, aconseguir alguna cosa junts, jo penso que això els ajuda. També, al menys això espero, els ensenyem que tenen la capacitat de fer alguna cosa. (Professor 3)

Jo crec, excloent-me a mi, crec que [l'element que més afavoreix la inclusió laboral] són els professors que tenen [en referència als tutors del PTT en el qual està]. Jo he après d'ells, que els tracta d'una manera que m'agrada molt, se'ls posa a la butxaca. (Professor 4)

També es pregunta als professors sobre els elements que creuen que afavoreixen menys a la inserció laboral dels alumnes amb discapacitat, tot i que la resposta s'obre en general cap a la totalitat dels alumnes i més aviat sobre quins són els elements que menys afavoreixen el desenvolupament del PTT. En aquest sentit, sobta trobar concordança amb les respostes sobre el control exercit en els alumnes en el respecte d'horaris i altres actituds ja que, a priori, no es tracta d'un factor que s'hagi predeterminat ni comentat en cap moment de les entrevistes. Tot i que no guarda relació directa amb la pregunta que se'ls formula, es mantenen les respostes perquè es considera prou rellevant.

Potser el control que es té sobre els alumnes, que si arriba tard, que si no... Això poder és el que afavoreix menys. (Professor 1)

No ho sé, perquè en realitat és un col·lectiu molt anàrquic... Que ho estan controlant tot. El fet d'arribar a les 9h, els comentaris que fan a la mitja part (i no dic que s'hagi de canviar), però quan surten i es troben amb la porta tancada perquè arriben tard, ho veuen com una caserna. Entenc que sigui així, eh? [...] Però parlem de gent com anarquistes. No volen estar subjectes, quan més passota és, més funcionen amb els companys. (Professor 4)

Als professors se'ls pregunta sobre els elements que inclourien al programa, i donen una resposta unànime: els continguts són suficients i/o no es consideren capacitats per comentar si davant dels alumnes amb discapacitat caldria algun nou contingut. Tot i això, cal remarcar els comentaris d'algunes de les persones entrevistades sobre el que faria falta per augmentar la formació de les persones amb discapacitat (un suport específic, més preparació)

[inclouria] Un suport específic per aquest tipus de persones [amb discapacitat]. Fem el que podem, però no tenim formació específica. Jo em podia adaptar al que feia ell. No sé si un seguiment psicològic, explicar-li com adaptar allò que fa a les classes al món real. No sé si un assessor... que li faci com a pont, com una guia personalitzada... Perquè als altres alumnes és més fàcil veure'ls el sostre, amb ell no. potser que el pogués adreçar a un lloc més específic, no sé. (Professor 2)

Per als alumnes amb problemes d'aprenentatge...possiblement... jo no ho conec molt...malgrat que jo tinc una filla que és professora d'esquí de persones amb discapacitat i ella s'ha preparat molt de temps per fer-ho...Clar...jo no em sento capacitat que s'hauria d'incloure de continguts. (Professor 4)

De la mateixa manera, sobre la metodologia, tots els professors entrevistats estan contents amb la que ja es fa servir. Tot i així, es fan alguns suggeriments sobre l'ús de les noves tecnologies i el treball en grup, així com les sortides com a elements més positius i a reforçar, sobretot en els alumnes amb discapacitat.

Dins de l'apartat dels elements que canviarien, quant a l'avaluació, cap dels professors canviaria el sistema que ja utilitza, però s'aposta per no posar nota (aspecte que ha canviat en el nou sistema de qualificació dels PTT, ja que anteriorment es posava apte o no apte) i també per fer una avaluació més continuada.

M'agradava més la que havia abans: vas bé o vas malament. Al PTT, eh? A l'IES va millor 7, 8, però al PTT jo crec que és més apte o no apte. (Professor 1)

No, perquè ja tenim llibertat per fer-ho i ens adaptem dependent del grup. (Professor 2)

A veure els canvis d'avaluació... Jo sóc del parer que en aquest tipus d'ensenyament (de discapacitats evidentment) s'hauria de fer avaluacions no diàries, però sí molt seguides. Aquí m'han donat llibertat en aquest aspecte, per tant jo he fet un examen, he passat les meves notes... És el què et deia. De vegades una persona que no ha assolit els coneixements amb un nivell tan alt com altres però que, a nivell d'avaluació, l'hauries d'avaluar igual perquè s'ha esforçat molt més i t'ha arribat a un nivell també, és clar, perquè no s'ha de regalar res! Per tant, sí. Home això jo ho practico, els demés no ho sé. (Professor 4)

OBJECTE 13. Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)
CRITERIS
1. El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral
2. El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.

OBJ. 13	CRITERI 1
	El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral

Tal i com s'esmentava a l'Objecte 12, el PTT han de lliurar un informe anual amb uns continguts determinats per la direcció general competent "als efectes de valorar el desenvolupament dels programes i la seva adaptació als objectius previstos. Un dels apartats d'aquest informe recull quina és la inserció laboral dels alumnes en acabar el curs a nivell global (és a dir, no s'especifica per a cada alumne) i els indicadors que es revisen són els següents:

- Número d'inscrits al PQPI-PTT
- Número dels que treballen amb contracte (es distingeix entre els que ho fan en una professió relacionada amb el curs i els que no)
- Número dels que treballen sense contracte (es distingeix entre els que ho fan en una professió relacionada amb el curs i els que no)

En aquest mateix informe es recullen dades (també generals) sobre la inserció laboral de la promoció anterior. En aquest cas els indicadors són els següents:

- Número d'alumnes amb inserció laboral el finalitzar el curs.
- Número d'alumnes amb inserció laboral 6 mesos després de finalitzar el curs.
- Número d'alumnes amb inserció laboral 12 mesos després de finalitzar el curs.

Cal tenir en compte que molts alumnes han continuat estudiant⁹³ bé a l'escola d'adults per assolir el Graduat en ESO, bé a un Cicle de Grau Mitjà. També s'ha de fer incís que en alguns casos, els alumnes amb discapacitat han anat a fer inserció en entorns laborals protegits (La Fageda, Altem), en alguns casos orientats des del servei, en d'altres per decisió pròpia. També n'han hagut alumnes que han estat derivats des del PTT o altres serveis a les Escoles Taller (mentre eren actives) i a la formació ocupacional. Per aquest motiu, l'informe final pedagògic també inclou les dades de la inserció formativa dels alumnes. Com ja passava amb la Inserció laboral, les dades que es recullen són de caràcter general. Alguns dels indicadors que es revisen són els següents:

- Seguiment dels resultats de les proves d'accés:
 - Alumnes inscrits i alumnes presentats realment a les proves d'accés a cicles formatius de grau mitjà (CFGM).
 - Tant per cent dels presentats en relació als inscrits en el PTT.
 - Alumnes que aproven les proves d'accés.
 - Tant per cent d'aprovat en relació amb el total d'alumnes inscrits al PTT.
- Continuitat formativa en acabar el curs:
 - Preinscrits a un CFGM (cal indicar el número d'alumnes i àmbit)
 - Alumnes que van a l'escola de persones adultes a realitzar:

⁹³ Segons el document editat al 2010 pel Departament d'Ensenyament conjuntament amb el Consell General de Cambres de Catalunya sobre la inserció laboral dels ensenyaments professionals, sobre l'estudi de resultats en el curs 2008/09 dels graduats en ensenyaments professionals.

- Mòduls C
 - Curs d'accés a CFGM
 - Altres (qualsevol altra formació que s'hi faci)
- Formació ocupacional
 - Mòduls C a l'Institut Obert de Catalunya

De la mateixa manera que amb el seguiment de la inserció laboral, també es realitza una revisió de la continuïtat formativa dels alumnes del curs anterior amb els següents indicadors:

- Alumnes matriculats a CFGM:
 - Van abandonar
 - Van acabar el curs, però no el van aprovar
 - Van acabar i aprovar
- I els mateixos indicadors per als alumnes inscrits a escoles de persones adultes o a altres tipus de formacions.

En aquest criteri, les preguntes estan adreçades a conèixer l'opinió dels entrevistats sobre la influència del programa en els alumnes amb discapacitat. En aquest primer cas, es vol saber si creuen que aquesta participació ha millorat d'alguna manera la situació laboral de l'alumne. Alguns dels tutors entrevistats han respost pensant en alumnes concret i d'altres de manera més general.

Costa, amb la crisi i les trampes que comentàvem [fa referència a com les empreses posen ofertes per a persones amb discapacitat amb perfils pràcticament impossibles de trobar i així contactar persones sense discapacitat]..costa...el que passa és que [parla d'un alumne concret], un tio ràpid, amb 2 operacions de cor, però que pot fer moltes coses, costa. No sé si per la crisi o perquè, perquè els papers els tenim arregladíssims. Hem estat un any i pico buscant feina pel [nomena un alumne]. Finalment l'hem trobat, però ens ha costat. Ara està content. En un laboratori. (Tutor 1)

Tenim nanos que els vam posar de pràctiques a menjadors escolars i encara hi són... Com si fos una cosa, "aviam què passa", i hi són encara. Hi ha nanos molt constants a l'hora de buscar feina, quan se n'assabenten d'alguna cosa, van

trapitxeant, van treballant..i gent molt més capaç, amb molts més recursos, no troben res, que no afiancen res... Et descol·loquen. Hi ha alguna coseta dintre que va més enllà del recurs, no? (Tutor 6)

Sí, treballa al bar on som. (Tutor 9)

En relació amb la pregunta sobre la participació en el programa i la millora de la situació laboral dels alumnes amb discapacitat que han tingut a classe, els professors entrevistats responen afirmativament, amb la convicció que el PTT l'ha millorada. Són respostes que sobten, ja que cap d'ells coneix quin és l'estat dels alumnes un cop acabades les classes. Tot i això, consideren que ha de haver millorat ja que se'ls han donat elements perquè així sigui.

No sé què feia abans. No ho sé. I tampoc no ho sé, suposo que ja s'han acabat les pràctiques i no sé on ha anat, si haurà continuat o no. Home, que té una formació més? Doncs sí. Que té més eines per buscar feina, per trobar-la? Doncs sí. (Professor 1)

Home, jo crec que sí. Ara ja saben més o menys...els hi parlaran d'una empresa i...Jo crec que els ajuda molt. (Professor 4)

Quina és l'opinió que tenen els alumnes sobre les seves possibilitats d'inserció després de passar pel PTT? Creuen que canviarà el seu estat laboral, que el PTT afavorirà que trobin una feina? Com ja s'ha comentat amb anterioritat, alguns dels alumnes han recuperat la via dels estudis i estan fent un cicle de grau mitjà o els mòduls C. D'altres han fet recerca de feina i s'han incorporat a les empreses en les quals van fer les pràctiques i d'altres han tingut petites experiències laborals negatives. Les respostes estan més relacionades en com ha anat la seva experiència posterior que no pas en les eines que han rebut. Tot seguit s'exposen dues visions contraposades per a aquesta pregunta.

No. No. Està clar que no. Molta gent diu que faran coses pels discapacitats, però parlen molt i no fan res. Jo vaig anar a treballar a un lloc i el primer dia i el segon molt bé. Em deien, fes això i jo ho feia. Al final em van fer fora i li van dir a la meva mare que treballava molt però que "no era el que busquem". A mi em va arribar a les orelles que ens feien fora a tots els discapacitats. Sí clar, perquè totes les empreses han de cobrir unes places de treball i tenen beneficis. Aquesta empresa els agafava i a la que passava un temps els feia fora. Potser jo penco poc, però no m'agafen [per la meva discapacitat]. Potser hi ha gent que no penca, però no tots som iguals. (Alumne 3)

Sí, sí, cambió mucho, eh? Era el único, ya te lo he dicho, soy el único que tiene el carné de manipulador... Yo les dije he estado aquí currando, he hecho las prácticas, vengo de la PTT, y tengo mi título, tengo mi carné de manipulador de alimentos...Y me dijeron, pues pásate la semana que viene (que ahora hacemos vacaciones) y empiezas a trabajar con nosotros. Ni se lo pensaron ni nada... y yo flipé! (Alumne 7)

Home, m'ha servit molt i gràcies al PTT estic aquí [l'empresa a la que treballa]. (Alumne 18)

On realment es troben les respostes amb un gran sentit és a la pregunta que es realitza als alumnes sobre els canvis en la seva pròpia opinió d'ell com a treballador. Aquí les respostes són gairebé unànimes sobre el canvi en positiu que han viscut. Es pot dir que la pràctica totalitat dels alumnes entrevistats han canviat la percepció sobre les pròpies capacitats com a treballador, més enllà de si han continuat treballant o no.

Sí. Abans no em veia molt capaç de trobar una feina i ara sí. És molt xungo això de buscar una feina. (Alumne 2)

Bueno, sí. No ha canviat del tot, però sí. Abans pensava que era una merda, que no sabia ni servia per fer res...i ara, les coses costen, però si m'esforço molt les puc acabar fent. Però clar, algunes coses són difícils o impossibles. Però això m'ha ajudat molt. (Alumne 3)

Sí, perquè aquí t'intentaven ensenyar tot el que hi ha, com pots trobar treball...Ara crec que puc fer més coses. (Alumne 11)

Sí. Porque yo pensaba que no iba a encontrar trabajo nunca, que què pondría en mi currículum, si yo no había hecho nunca nada, y al final puse lo del carné de manipulador de alimentos, que hice las horas de prácticas en ese hotel...q había estado en el hotel...y me sirvió. (Alumne 13)

[alguna cosa en concret que t'hagi ajudat de les que has fet al PTT?]Les pràctiques, sí, sí... i el comportament també, com ens ensenyaven a comportar i m'he comportat bé com ens ensenyaven i com tenia que fer les coses i gràcies a això [estic treballant]. (Alumne 18)

OBJ. 13	CRITERI 2
	El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.

Així com al criteri relacionat amb la inserció laboral (o formativa) dels alumnes dels PTT s'ha pogut observar que està recollit en l'informe final pedagògic, no existeix cap mena de seguiment escrit de la situació social dels alumnes. Aquesta informació sempre es recull a les converses posteriors dels ja ex alumnes amb els tutors dels PTT de les quals no queda constància escrita.

Creuen els tutors entrevistats que el pas dels alumnes amb discapacitat pels PTT ha incidit d'alguna manera en la seva participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc.? Resulta molt interessant comprovar que les respostes afirmen aquesta hipòtesi, amb matisos.

En alguns casos podem comprovar com es veu una millora substancial mentre estan al programa, però que pot canviar un cop el deixen.

Amb la gran majoria de casos, bé. Inclús amb aquests 2 que jo tinc en ment que estaven més malament, també. Venir al PTT estaven més tranquils, es relacionaven amb més gent, els veies més bé socialment. Quan van acabar el PTT, clar com que per inserir-los laboralment va estar impossible, no es podia, no era possible inserir laboralment, llavors van quedar penjats moltes hores a casa, sense companys de la seva edat...diria que més es van tornar més antisocials. Llavors, jo considero que venir aquí sí que els va anar bé socialment venir al PTT. Que no s'ha pogut arreglar, sí en 2 o 3 casos. La resta, sí, home, s'han quedat treballant, o han fet alguna cosa vinculada als estudis, sí, sí. Home, les relacions que fan aquí el grup classe és molt pinya, eh? Són molt solidaris. Que en un cas o va bé o vas fatal. Jo penso que sí, que ells s'han entès i els ha funcionat. Mentre han estat aquí, eh? I a les pràctiques, que han estat molt ben acollits en el cas de pràctiques. (Tutor 1)

Sí durant el programa. Perquè ella està molt ofesa, perquè... No, perquè s'ha integrat molt bé, ella ha fet molts amics en aquí, que potser són diferents als que tenia a l'escola especial, on ella se sentia diferent perquè se sentia millor que alguns dels companys..i aquí s'ha integrat molt bé, ha fet molts amics... Però després de finalitzat el programa, ella esperava més i s'ha trobat que... a mi també m'ha sorprès, eh? Han deixat de mantenir contacte i... bueno, amb això sí que està una mica ofesa. Però durant el programa sí que han fet coses, sortien amb els companys, que se sentia molt integrada amb els companys...fer coses diferents que abans no hagués fet...No ho sé...no ho crec.. (Tutor 4)

En altres casos, la visió és positiva en tots els sentits, sobretot quan s'observen les millores directament, sobretot en el sentit que la seva autoimatge, deteriorada per les creences externes, canvia a millor.

Sempre milloren. En el tema de l'obertura cap els altres...molts d'ells, alguns, no tots, déu n'hi do les persones, no deixa de ser si han anat a l'escola o fracassats. Si venen des de fora tampoc no deixa que no poden estar bé. El tema de l'autoimatge sempre millora. El tema de la relació amb els altres és més fàcil aquí. És més fàcil sempre i quant parteixes de "és igual si és millor o no, si sap més o no, és un company i es respecta". Això ho deixes clar des del principi i ja està. (Tutor 2)

Sí, no? Eren carne de cañón i ara... (Tutor 5)

En un alt percentatge sí...Jo crec que sí, han obert vies, han vist que hi ha més possibilitats, no "estoy aquí caduco y me voy a quedar en estas" "si puc fer el PTT, puc fer altres coses de formació..." A més, m'ha generat nous entorns laborals, he conegut a nova gent..." Això sí. Hi ha algun cas que no, però la gran majoria sí s'han obert horitzons diferents. Tu els has obert entorns més sans que els que vivia ell d'entrada. (Tutor 6)

N'hi ha que fan grans esforços. Quan aconseguixes que un nano reaccioni i canviï, és molt important!!! Encara que els pares diguin que no, que és la seva responsabilitat... Molts, quan tornen a estudiar, ja t'ho diuen "que diferent m'ho prenc ara"...tenen una altra visió de com reaccionar. És per això que realment serveix el programa. (Tutor 8)

Segur, perquè l'altra opció que tenia era la seva mort social, era ja tancar-la amb els bojos. Era per anar a la deixalleria a fer selecció de residus i amb gent molt gran i súper tocada. No, no, hi havia un desequilibri total. Llavors en aquí s'ha sentit que ho ha pogut fer, ha fet amics en el curs que queden, [indica que es mou de manera autònoma pel poble i els del voltant] [...] Ha fet el pas d'anar a treure's el carnet de cotxe i segur que coneix gent ja allà...Vull dir, ja perds la por, perquè a ella, realment des de molt petita li han dit que era tonta. I ella amb mi havia tingut baixos molt forts i de plorar, perquè no es veia capaç de fer les coses, ni de... era com no assimilar bé. (Tutor 9)

Si tenim en compte que s'ha parlat de l'entorn més proper com a possible element que pot distorsionar l'autoimatge, s'entén la següent afirmació d'un dels tutors entrevistats mostrant la importància del programa com a referent.

La idea és que durant un any han vist una visió coherent, que després tornen al seu territori, però tenen una visió sanejada de com s'ha de fer les coses... (Tutor 8)

Preguntats els professors per aquest aspecte, tots opinen que el programa deu haver provocat una millora en la seva situació social, però no coneixen quina és aquesta (igual que succeïa amb la situació laboral un cop acabat el PTT). Cal dir que alguns creuen que els alumnes ja tenien habilitats socials assolides en el moment de participar en el programa, sense mostrar-se en aquest sentit cap diferència segons sigui la discapacitat de l'alumne (intel·lectual o física).

Que deu haver millorat? Segurament sí, perquè tot són experiències i ella estava molt integrada, molt amiga de tothom. No ha tingut mai cap problema, o jo no l'he vist. (Professor 1)

No ho sé. Trobo que bo té cap mena de problema de relació, al contrari: té opinió, té criteri... Potser arrel del que li ha passat és més madur que d'altres que venen al PTT (Professor 2)

Se suposa que sí. Jo la seva vida privada, el que fan per les nits no ho sé, però se suposa que sí. Clar, per lo menys, malgrat els antagonismes entre uns i altres, jo crec que a nivell de comunicació entre ells està millor, de totes maneres són com nens, i no ho dic pels discapacitats, però tenen una mentalitat com nens de 12 o 13 anys. Sí, jo crec que sí. (Professor 4)

Com en el criteri anterior, tornen a ser les respostes dels alumnes amb discapacitat les més reveladores, ja que presenten quina és la creença sobre les pròpies capacitats i no solament com a treballadors, sinó en relació amb la seva participació i el canvi viscut a la seva situació social.

Sobre els canvis, els que manifesten haver notat canvis a nivell social ho fan indicant que han conegut gent i que han fet nous amics. És molt representatiu que aquest punt el remarquen especialment les persones que havien passat (i així ho manifestaven) per escoles d'educació especial.

Ah sí, salgo más con mis amigas. (Alumne 1)

Sí, abans no tenia amics, només tenia la meua penya i ara he conegut gent i sóc més oberta, no deixava ni que la gent vingui a mi...ni res. (Alumne 2)

Hombre sí, conocer gente sobre todo por [el poble en el qual va fer el curs] [...] Y ahora conozco mucha gente y me conozco el pueblo. Antes me perdía. (Alumne 8)

Bueno, conocí mucha gente en el trabajo, muchos amigos, y amigas también. (Alumne 9)

És que abans ja sortia més, però vaig fer més amics. (Alumne 12)

Sí. Hice más amigos. (Alumne 13)

D'altres alumnes remarquen més el fet de com han canviat en relació als aprenentatges que han fet.

Yo en el IES era muy gamberra. El año pasado me cogió manía un profesor. Entraba y me decía "o te callas o te expulso". Y yo no hacía nada...entonces este año he mejorado mi actitud, en mi comportamiento... ¿Y eso ha cambiado un poco la vida? Pues sí. (Alumne 4)

Prácticamente hacía lo mismo. Y como siempre he sido una persona que me gusta estar más solo que la una, no, porque amigos, sí, como casi todos son del pueblo y te los encontrabas por aquí al dar vueltas por el pueblo, pero no... yo cambios, a lo mejor sí eso de aprender algún punto nuevo que no esperabas aprender. (Alumne 5)

Sí, em van ajudar, perquè jo tinc un problema: que quan porto molt de temps sense parlar em costa, saps? i la gent les primeres vegades em va començar a insultar i jo m'ho callava, saps? I un dia em vaig posar a plorar, que era l'hora de castellà, que em feia la [tutora], em va preguntar què em passa i jo res, res... Perquè saps com estic [fa referència al seu físic] i es ficaven amb la meva mare, que està més que jo, i de tot. I jo plorava, plorava... hasta que va arribar un punt que em va dir, no te preocupis. I de moment estic be, estic vivint la meva vida, em costa, [...] Però ara, de moment, les coses van be, saps? O sigui, ara surto al carrer. Abans no sortia. Abans sortia, però amb por. Ara també, però menys, ara estic millor. (Alumne 15)

Me saqué el curso de monitora. Si no hubiera venido al PTT no hubiera hecho el curso de monitora. (Alumne 17)

I la seva autopercepció? Com ha canviat? Es veuen diferents després de fer el curs al PTT? Les respostes són pràcticament similars en tots els casos en afirmar

que es veuen diferents, més segurs i sobtats per poder aprendre nous continguts de manera més senzilla.

Me veo más segura...me veo con más valentía que con la que empecé, me veo con más fuerza. Porque me acuerdo que los primeros días temblaba como un flan...estaba supernerviosa al estar con la gente... (Alumne 1)

Sí. Ara em veig més llesta. Tiu. Més oberta, més...amb possibilitat de tenir més estudis, d'arribar més lluny. (Alumne 2)

Sí. M'ha ajudat una mica amb l'autoestima. Et relaciones, ja et vas amb aquell, amb l'altre...Els meus amics em van deixar. No coneixia gent al PTT. (Alumne 3)

Sí, que yo mi idea era hacer auxiliar de enfermería y lo he conseguido. Aprobé el PTT con un 8 y he podido entrar a atención sociosanitaria y yo pensaba que no lo iba a conseguir y al final lo he conseguido. Cuando me dijeron que me cogieron, digo yo "hostia, que alegría". Yo pensaba que no y mira, lo he conseguido. (Alumne 4)

No. Lo único que me dio la sensación es que me era más fácil aprender, quedarme con las cosas que me decían, porque como el trato con [los tutores] era diferente, no era como un profesor de instituto que a lo mejor lo tienes un año, era bastante diferente, eran mucho más simpáticas, y claro, si no entendías una cosa estaban encima, encima... La verdad es que era eso, el...te daba la sensación de que aprendías más rápido, pero sencillamente con ejercicios sobre todo manuales, de hacerlos y que estaban allí...lo hacías como tu quisieras, y después lo veías...la verdad es que sí. (Alumne 5)

Sí, me vi con más ganas de hacer hostelería. Me dije, si siguiera haciendo esto de hostelería podría haber llegado más lejos. (Alumne 7)

Sí. De pensar que era...jo pensava que no servia per estudiar ni per res i aquí em feien veure que si volgués servia per estudiar. (Alumne 11)

Sí, porque yo no me veía capaz de trabajar y al hacer el curso en el hotel me di cuenta que sí, que podría hacer lo que yo quisiera. (Alumne 13)

Sí. Porque me gustó acabar de estudiar y empezar a trabajar y empezar a tener un dinero [...] Antes no sabía nada y ahora sé más, y puedo terminar de hacer estas cosas y poder llegar a ser algo más en esta vida. (Alumne 16)

Pero mira, estudiar más y luego venir aquí y hacer el curso más se te mete en la cabeza. (Alumne 17)

No, jo no pensava que ho faria tot això. És que abans no sabia ni com anar i demanar alguna cosa, i ara sé. I això gràcies al PTT. (Alumne 18)

L'última pregunta que es fa als alumnes amb discapacitat té l'objectiu de saber si han percebut canvis en la manera que són vistos per part dels altres (família, amics, etc.). En aquest sentit, les respostes no són tan unànimes, ja sigui per no haver existit cap canvi, o bé pel pudor de pensar en com els veuen els altres. Les respostes que recullen les experiències de canvi ho fan, sobretot, en relació amb la visió que ara té la família sobre les seves possibilitats i en com són percebuts pels altres, que descobreixen les seves capacitats.

Sí. Abans mai, els de [el seu poble] mai parlaven amb mi, i mai em deien "si vols vine amb nosaltres". Ara sí. Ara m'agreguen al Facebook i tot. [...] Ara entenc al meu pare i tot. Deia "perquè anaves a aquesta escola [en referència a l'escola d'educació especial] i ara no saps res.." I ara diu que sóc molt llesta, molt espavilada. Anava amb el cotxe i parlàvem de la situació d'Europa i d'això dels països i va dir "mira-la ella". (Alumne 2)

Potser sí. Perquè havia molta gent que em deia "però si no pots fer això tu, és impossible que ho facis." I ho feia. Potser millor o pitjor, però ho feia. (Alumne 3)

No lo sé (ríe). Bueno, mi madre sí. Porque el año pasado sacaba mas malas notas...no me gustaba estudiar, siempre salía hasta las tantas y este año me he esforzado, no he salido tanto, y he sacado muy buenas notas...están contentos. (Alumne 4)

Sí que la gente pensó un poco diferente. Como yo siempre he sido una persona hiperactiva y necesito estar haciendo siempre algo. Claro, que mis compañeros supiesen que yo tenía trabajo, me preguntaban si me habían echado del curro... Mis padres querían que me sacase la ESO y yo les decía que la prueba era equivalente a la ESO, y como yo nunca he llevado lo de los libros demasiado bien... (Alumne 5)

No sé, a lo mejor. No he notado nada raro. (Alumne 10)

Alguns sí, alguns no. Alguns amics. (Alumne 12)

Abans amb els meus pares no parlava mai. Ara parlo més, tinc més contacte. Abans no feia les coses i ara sí que els faig. Però ara tinc més relació que abans. Encara que hagi problemes a casa meva intento dir-li a la meva mare "va no et

ratllis, que jo em ratllo molt" be... hi ha dies que estem be, hi ha dies que estem malament. (Alumne 15)

No, el mateix. Bueno, sí, me diuen "què gran que ets"... Els pares no els ha canviat res, però la gent sí diu "mira què gran que és, què espavilada que és". (Alumne 18)

Capítol IX: Discussió dels resultats i propostes de millora

9.1. Introducció

Aquest capítol IX presenta, en un primer moment, la síntesi i la interpretació dels resultats obtinguts, complint així amb la quarta tasca de l'objectiu 1. En un segon moment s'aporten les propostes de millora per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat i que es correspon a la tasca 2.1. del segon objectiu d'aquesta recerca (vegeu taula 11).

Taula 11: Relació entre els objectius 1 i 2 i les tasques 1.4 i 2.1.

Objectius de la recerca	Tasques
5. Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.	1.11. Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del PAPFS als PTT per avaluar la seva adequació a persones amb discapacitat.
	1.12. Aplicació del PAPFS als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat fins el curs 2009/2010.
	1.13. Relació dels resultats obtinguts de l'aplicació del PAPFS als PTT amb els criteris determinats com a necessaris per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat.
	1.14. Discussió dels resultats, síntesi, interpretació i contrast dels elements detectats com a adequats per a la participació de les persones amb discapacitat en els PTT.
6. Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.	2.1. Elaboració d'una llista d'accions de millora sorgides a partir de l'anàlisi i la discussió dels resultats obtinguts a l'estudi

Com s'explica en anteriors capítols, aquesta recerca té com a objectiu l'avaluació de l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat mitjançant l'aplicació dels instruments de recollida de dades (entrevistes amb els participants i protocol per a la recollida de dades dels documents relacionats). Per al disseny dels instruments s'havien definit amb anterioritat tres moments que, tal i com afirmen alguns autors (Weiss, 1998; Cabrera, 2003; Stufflebean i Shinkfield, 2007; Olmos, 2008), conformen la base de l'elaboració dels programes: un inicial en el qual es realitza la planificació del programa i que es considera la més important ja que ha de recollir els elements que donaran forma a les intervencions posteriors. El segon moment que es va determinar és el desenvolupament del programa, ja que cal recollir quina ha estat la

implementació d'allò dissenyat amb anterioritat, si la filosofia relativa a l'educació ha estat aplicada tal i com es va definir, etc. Per finalitzar es marca el moment en què s'han de recollir els resultats del programa, per tal d'obtenir la informació necessària per saber si cal realitzar canvis en el currículum, la metodologia, etc. Posteriorment es van definir cinc dimensions, referides a aquests moments, per a cada una de les quals es van marcar els objectes que es consideraven bàsics a cada un d'ells.

Així doncs, aquest capítol presenta, en primer lloc, la discussió de la informació recollida a través dels instruments dissenyats al Capítol VII i de la qual s'ha presentat el buidatge al Capítol VIII; la informació s'organitza seguint l'esquema que ja ha estat descrit amb anterioritat (vegeu taula 12) i es presenta agrupada per objectes amb la intenció de plantejar la identificació dels elements afavoridors per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat. Les propostes de millora s'expressen en segon lloc i s'estructuren en base als 3 moments ja descrits en la mesura que creiem que cada una de les propostes pot englobar diferents aspectes observats als objectes o les dimensions marcades.

Taula 12: Definició dels objectes a estudiar segons les dimensions i els moments del desenvolupament d'un programa

MOMENTS	DIMENSIONS	OBJECTES
<i>Planificació del programa</i>	<i>Qualitat del programa</i>	<i>Contingut del programa i qualitat tècnica Els professionals que intervindran Activitats dissenyades Metodologia i tècniques utilitzades Les pràctiques a empreses Sistemes d'avaluació</i>
	<i>Adequació als destinataris</i>	<i>Anàlisi de necessitats Selecció dels destinataris</i>
<i>Desenvolupament del programa</i>	<i>Execució del programa</i>	<i>Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa Clima social Recursos materials</i>
<i>Resultats del programa</i>	<i>Assoliment d'objectius</i>	<i>Resultats del programa</i>
	<i>Impacte</i>	<i>Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb o sense discapacitat)</i>

9.2. Discussió dels resultats

MOMENT: PLANIFICACIÓ DEL PROGRAMA

Dimensió: Qualitat del programa

OBJECTE 1: Contingut del programa i qualitat tècnica

Com ja s'ha fet explícit en anteriors apartats d'aquesta recerca, el primer dels objectes relacionats amb la *Qualitat del programa* es defineix perquè es creu convenient veure si el disseny del programa avaluat i la seva filosofia inicial han tingut en compte les necessitats dels alumnes amb discapacitat, així com per veure si els objectius poden ser assolits per aquest col·lectiu, tot i que no estigui contemplada la seva presència de manera explícita.

Cal dir que, si en algun aspecte els PTT tenen una àmplia definició és en la seva base psicopedagògica. Tots els documents revisats detallen clarament la tipologia d'alumnes als quals estan adreçats els programes i la necessitat de transmetre els continguts mitjançant una metodologia diferent a la que aquests hagin pogut tenir en experiències anteriors (escoles, escoles d'educació especial, instituts d'educació secundària -INS-, etc.). Es percep a les legislacions relacionades amb els PQPI-PTT la necessitat d'oferir un sistema diferent que els permeti "*aconseguir el màxim desenvolupament de totes les seves capacitats*" (LOE, Preàmbul).

De la mateixa manera, la documentació revisada (en especial la de caràcter legislatiu ja que és la que marca les bases per al desenvolupament dels PTT) es basa en tot moment en la necessitat de partir del principi d'*inclusió* per al disseny de les accions educatives i com a garantia de la igualtat d'oportunitats que ha de permetre l'evolució personal per a tots els alumnes, especialment en la seva relació amb el món laboral com a eina socialment integradora.

Cal remarcar la circumstància, però, que la legislació que defensa i argumenta el principi d'*inclusió* com a base per al desenvolupament de les accions educatives, planteja igualment opcions alternatives i específiques per a les persones amb discapacitat (com les escoles d'educació especial a primària, els itineraris alternatius a l'educació secundària com les Unitats de Suport a

l'Educació Especial –USEE–, les Adaptacions Curriculars Individualitzades⁹⁴ –ACI–, etc. o els mateixos PQPI específics). Aquest sembla ser un aspecte recurrent dels legisladors estatals i autonòmics, ja que altres documents de gran importància per aconseguir la plena i real implicació de les persones amb discapacitat en la nostra societat, redactats de manera impecable en el sentit d'afavorir aquesta participació, acaben per establir mesures o sistemes que mantenen la segregació de les persones amb discapacitat⁹⁵. És necessari remarcar que, tot i que en el cas dels PQPI-PTT específics aquests es presenten com una opció per als centres que ja treballen amb persones amb discapacitat, aquesta mesura implica la *"discontinuitat real en els itineraris vitals que segueixen molts joves amb discapacitat, i un dels principals obstacles per a l'assoliment de la seva inclusió social"* (Pallisera, 2011, p. 187). És a dir, tot i la possibilitat d'haver cursat la seva escolarització emparats en el principi d'inclusió, una mesura específica pot esdevenir una trampa en la consecució d'una inserció laboral en una empresa ordinària i, per tant, perpetuar la imatge que la inclusió de les persones amb discapacitat als entorns educatius és una mesura temporal, una utopia, ja que tard o d'hora hauran d'anar a un servei especialitzat (Martínez, 2011). Tot i aquestes perspectives indicades per les autores citades, no hem d'oblidar que els estudis efectuats (Schalock i Verdugo, 2002, citats a Jenaro i Flores, 2009) continuen remarcant que les persones amb discapacitat que es troben en contextos normalitzats o inclusius tenen major qualitat de vida. Aquesta és la perspectiva que cal no perdre de vista i per la qual cal treballar.

Un dels aspectes que ha de mostrar si el contingut del programa podria fer efectiu el principi d'inclusió del qual parlen les diferents normatives revisades és de quina manera es reflecteix en els documents base allò que s'espera dels alumnes a nivell d'objectius a complir. Autors com Escudero (2005) creuen que el fracàs també resulta de la manca de coincidència entre allò que els alumnes són capaços de donar i el que el professorat i l'escola esperen i/o exigeixen. Al tractar-se els PQPI-PTT d'una formació entesa com un primer nivell de la formació

⁹⁴ Des del curs 2009/2010 són substituïdes pels Plans Individualitzats (PI), destinats a un alumne en concret que no progressa adequadament tot i les adaptacions en la programació ordinària. Es fa a proposta del dictamen d'escolarització, informe psicopedagògic o demanda tutor/a o professor/a.

⁹⁵ Com a exemple paradigmàtic d'aquesta situació es presenta la Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'Integració Social de Minusvàlids (LLISMI), que al seu article 38.1 obligava a les empreses públiques i privades que tinguessin més de 50 treballadors fixes a contractar un número de treballadors amb discapacitat no inferior al 2% de la plantilla. Aquesta mesura, que havia de suposar la real integració en empreses ordinàries de les persones amb discapacitat va quedar en un segon terme amb l'aparició del Reial Decret 27/2000, de 14 de gener, pel qual s'estableixen mesures alternatives de caràcter excepcional al compliment de la quota de reserva del 2 per 100 en favor de treballadors discapacitats en empreses de 50 o més treballadors (BOE núm.22, de 26 de gener de 2000).

professional, queden recollits de manera molt més definida els objectius que l'alumne ha d'assolir com a competències laborals (Mòduls A). En el cas dels objectius a assolir en els mòduls generals (Mòduls B) també queden recollides les competències que els alumnes han d'assolir per a la seva superació. En aquest punt es considera important remarcar que la definició dels continguts dels Mòduls B, descrits a la documentació revisada, coincideix amb els proposats per Vilà i Pallisera (2006) per a una formació que faciliti la inserció laboral. Així doncs, hi ha coincidència en els grans blocs que proposen les autores i que es poden consultar a la taula 13.

Taula 13: Comparativa dels continguts proposats per Vilà i Pallisera (2006) i els descrits al Decret 140/2009

Proposta Vilà i Pallisera (2006)	Decret 140/2009
Coneixement del món laboral <ul style="list-style-type: none"> - Drets i deures dels treballadors - Què vol dir treballar aquí i avui - Coneixement de professions i oficis - Tècniques de recerca de feina - Salut i seguretat laboral 	Mòdul: desenvolupament i recursos personals <ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupament personal - Desenvolupament en el lloc de treball - Projecte formatiu i professional
Relació i comunicació <ul style="list-style-type: none"> - Interaccions socials i laborals adequades - Comunicació oral i no verbal - Assertivitat 	Mòdul: Coneixement de l'entorn social i professional <ul style="list-style-type: none"> - Entorn social i cultural - Entorn socioeconòmic - Entorn laboral i professional
Participació comunitària <ul style="list-style-type: none"> - Habilitats de la vida quotidiana - Oci responsable 	
Coneixement de la pròpia identitat <ul style="list-style-type: none"> - Autoconeixement i autoestima - Motivacions i preferències laborals - Atenció personal (higiene, etc.) 	Mòdul: Aprenentatges instrumentals bàsics <ul style="list-style-type: none"> - Tècniques de comunicació bàsiques pel món laboral i la vida quotidiana
Resolució de problemes relacionats amb el desenvolupament de rols socials adults	
Habilitats laborals polivalents	

A cap dels dos casos, ni els Mòduls A ni els Mòduls B, s'especifica quin nivell d'assoliment ha de complir l'alumne ni de quina manera es pot accedir als objectius. Tot i això, cal dir que es parla de "*tractament flexible dels continguts, per atendre la diversitat d'interessos i ritmes*", la qual cosa permet als tutors i als professionals poder modificar i individualitzar el procés de formació i, per tant, els procediments per accedir als objectius, tal i com recomana la United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO] (2003, p. 17) quan parla "*d'una estructura flexible que facilita ajustar-se a la diversitat i donar*

oportunitats diverses d'efectuar pràctiques i obtenir resultats sobre continguts, mètodes i nivell de participació". Tanmateix, no s'especifica de cap manera les adaptacions dels recursos educatius i/o materials per aconseguir l'assoliment de les competències. Cal tenir en compte que, com afirma Fernández (2004, p. 76) "acomodar-se als estils d'aprenentatge de tots els estudiants, i no només als d'aquells que aprenen bé de forma abstracta o complexa, requereix utilitzar una varietat d'estratègies d'aprenentatge i de formes diverses d'organitzar els continguts, així com contextos diferents per aplicar allò après", motiu pel qual es fa encara més necessària l'especificació de la possibilitat d'emprar mètodes diferents. Per tant, és important que es parteixi de la base que "es progressa cap a la inclusió si les pràctiques plantegen clarament els objectius que persegueixen; la recollida de dades ha de permetre avaluar-ne l'efectivitat i indicar què cal fer per millorar-les" (Duran, Giné i Marchesi, 2010, p. 34).

Pel que fa a com queda recollida la metodologia als diferents documents revisats, partint de la normativa referent als PQPI-PTT, s'ha observat que es recullen breus referències a la necessitat de diferenciar-se dels mètodes emprats a l'ESO i com aquesta ha de ser, sobretot, vivencial. La concreció de la metodologia queda relegada a la fitxa de programació de cada professional expert, tot i que ja s'ha comentat que de manera molt resumida i pràcticament anecdòtica. L'avaluació de les competències també queda recollida a les fitxes de programació, mentre que a la normativa o als documents només apareixen alguns indicadors, però no les diferents vies o estratègies per comprovar si s'han assolit o no.

Caldria tenir en compte, però, que no tots els professionals que participen en els PQPI-PTT tenen coneixement de l'existència de les fitxes de l'Institut Català de Qualificacions Professionals (ICQP) on es descriuen detalladament les competències i, sobretot, els objectius i els indicadors d'assoliment dels objectius⁹⁶. Això pot tenir dues visions ben diferenciades: per una part, aquest fet provoca que els professionals experts tinguin més llibertat a l'hora de dissenyar els seus mòduls, la metodologia i els indicadors que els hauran de qualificar, lliure de la sensació d'immobilitat que pot donar un llistat rigorós i oficial. Per l'altra part,

⁹⁶ Cal tenir en compte que segons la Resolució ENS/102/2011, de 4 de gener, per la qual s'estableixen amb caràcter experimental diversos perfils professionals dels programes de qualificació professional inicial, per al curs 2011/2012 s'està realitzant de manera experimental l'adaptació dels Mòduls A a les fitxes de l'ICQP en els itineraris: Auxiliar de muntatge i manteniment de sistemes microinformàtics; Auxiliar de fabricació mecànica i instal·lacions electrotècniques; Auxiliar de fabricació mecànica; Auxiliar d'hoteleria: cuina i càtering i Auxiliar d'hoteleria: cuina i serveis de restaurant i bar.

pot provocar que els alumnes no assolixin les competències que s'han establert de manera oficial per accedir en igualtat de condicions a la seva titulació (i, per tant, formació laboral) sigui quin sigui el PTT en el qual l'han cursat. La imprecisió en la definició de les possibles necessitats d'adaptació per aconseguir que els alumnes assolixin els objectius pot portar a una certa sensació d'abandonament que es pot constatar en algunes de les aportacions que es realitzen per part d'alguns tutors entrevistats i que es poden llegir al capítol VIII.

Un dels criteris que es revisen en aquest primer objecte és com recull el disseny del programa les necessitats dels alumnes amb discapacitat. Si partim de les respostes obtingudes dels ex alumnes entrevistats, cal dir que tots han vist cobertes les seves necessitats, tot i que aquestes no s'han manifestat a les entrevistes.

OBJECTE 2. Els professionals que intervindran

La definició inicial d'aquest objecte estava basada en la hipòtesi que els professionals contractats per impartir docència havien de tenir coneixements previs sobre la intervenció amb persones amb discapacitat. Després d'analitzar la documentació i, sobretot, les entrevistes a tutors, professionals i ex alumnes, sembla que aquesta hipòtesi no es compleix.

L'afirmació amb la qual es comença aquesta reflexió es basa en la informació extreta, en primer lloc, de l'anàlisi dels criteris marcats per la normativa (Decret 140/2009, de regulació dels PQPI). Com ja s'ha observat al Capítol III, la normativa no condiona en absolut el perfil del professional ja que, tot i marcar una titulació superior com a base, tot seguit deixa oberta la porta d'entrada per a professionals que siguin idonis per al grup. Aquest factor, que podria ser entès com a poc definitori i confús, esdevé l'argument ideal perquè els tutors dels PTT puguin incloure els seus propis criteris a l'hora de buscar el professorat:

- Que tingui les habilitats personals per a connectar amb l'alumnat adolescent.
- Que demostrï flexibilitat davant de les característiques personals dels alumnes i les seves experiències anteriors (normalment no exitoses).

- Que tingui coneixements sobre la matèria a impartir, però estratègies metodològiques apropiades (en el sentit de no reproduir esquemes ja viscuts a secundària)
- La disponibilitat dels professionals tant horària com de treball amb un col·lectiu aparentment amb carències educatives i actitudinals.

Aquests criteris "no escrits" plantejats pels tutors dels PTT no són tan allunyats d'allò que s'espera d'un professorat en un entorn inclusiu (Vilà i Pallisera, 2006; Turnbull, Rutherford i Kyzar, 2009). Més concretament, Booth i Ainscow (2002) proposen una sèrie d'indicadors dins del seu *Index for inclusion*⁹⁷ de com hauria de ser un centre inclusiu. Aportem aquí les propostes que estan referides al professorat i que coincideixen amb les proposades pels tutors entrevistats:

- "A.1.4. *El professorat i l'alumnat es tracten amb respecte.*" Es podria contemplar com la gran primera habilitat social que es demanaria al professor: dotar a l'alumne d'una entitat tal que li permeti recuperar un rol fora d'etiquetes prèvies que el col·loquin en una situació d'inferioritat en el tracte respecte al professorat.
- "A.2.1. *Es tenen expectatives altes sobre tot l'alumnat.*" Aquest criteri (del qual es parlarà àmpliament en l'anàlisi de l'objecte 10 *Clima social*) indicaria la segona part important que ha quedat recollida en les entrevistes amb els professionals experts: tots consideren que els alumnes tenen capacitats per sortir de la situació amb la que han arribat al PTT, que poden donar més d'ells mateixos, que si estan al PTT és perquè aquest els pot oferir una via de millora de la seva situació actual.
- "A.2.3. *El professorat pensa que tot l'alumnat és igual d'important*". Plenament relacionada amb els indicadors anteriors i amb el criteri d'habilitats socials. Cal dir que és difícil que aquesta relació igualitària es doni a l'aula (sempre hi ha més afinitat amb uns alumnes o amb uns professors), però sembla important remarcar que els propis alumnes

⁹⁷ L'*Index for inclusion* (Índex per a la inclusió) s'ha constituït, en paraules de Duran, Font, Giné, Miquel, ICE-UB i Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (2006), traductors de l'Índex a la seva edició en català, en un recurs que esdevé essencial per afavorir els processos de canvi en els centres escolars i adreçar-los a una més gran inclusió educativa partint dels punts de vista dels diferents membres de la comunitat educativa i, sobretot, en les experiències d'aquestes persones. L'Índex fa una exhaustiva anàlisi de diferents dimensions relacionades amb l'àmbit educatiu (polítiques, contextos, professorat, etc.) mitjançant la descripció de diferents indicadors que marquen allò que hauria de ser una pràctica, actitud o filosofia inclusiva.

consideraven que tots havien estat tractats igual a la resta de companys. De fet, aquest era un dels criteris revisats a les entrevistes i es va rebre una resposta afirmativa en tot moment i, alguns dels alumnes entrevistats, van expressar concretament aquest aspecte com un element positiu.

Òbviament no tot el professorat que ha participat en els PTT analitzats ha respost de la mateixa manera, no té el mateix coneixement de la cultura inclusiva. De fet, els PTT acullen un alumnat les característiques del qual el situen en el llindar de l'exclusió educativa i/o laboral que també demana una visió inclusiva per part del professorat. Per tant, és molt fàcil que, davant d'aquesta falta de cultura inclusiva, s'etiqueti la dificultat per aprendre com a pròpia de l'alumne, ja sigui aquesta provinent de la discapacitat o bé de la condició de "problemàtic" (Ainscow, 2005b). Cal dir que aquells que no aconseguen connectar amb els alumnes o amb la filosofia dels centres han abandonat els PTT o no han estat seleccionats en posteriors edicions. Seria important dir que entre els entrevistats encara s'observa una actitud positiva davant de la presència de persones amb discapacitat envoltada d'un "sí, però...", és a dir, condicionada al tipus de discapacitat de l'alumne. En aquest cas, algunes persones que responen així han tingut a classe diferents casos de persones amb discapacitat sense ser-ne conscients.

Els propis professionals remarquen els aspectes de la seva experiència amb aquests grups com element més afavoridor per afrontar la seva docència. Per tant, si aquesta experiència no resulta positiva, no es repeteix.

Arribem a la conclusió que en el procés de selecció del professorat expert (tot i estar subjecte a la disponibilitat de molts candidats), *les característiques que busquen els tutors dels PTT analitzats són, de manera no reflexionada, afavoridores per a l'adequació dels alumnes amb discapacitat en els PTT ja que responen a indicadors d'inclusió, ja que s'intenta seleccionar un perfil de professional que entengui la diferència com un factor positiu. Per aquest mateix motiu es fa necessari que els centres continuïn explicant quines són les bases psicopedagògiques dels PTT, ja que el professorat ha de creure en el projecte i ha de creure en l'alumnat, tal i com diu González-Gil (2009, p. p.146) "és fonamental que els professors es comprometin amb la inclusió, que rebutgin els processos d'exclusió i s'impliquin en la inclusió plena de tots els seus alumnes, considerant-los membres de les seves classes".*

El gran repte és, fins a quin punt es pot enganxar a professionals experts que, en alguns casos, faran una docència reduïda en els PTT. Com involucrar a professionals que només passaran unes hores amb els alumnes? Cal tenir present que la motivació del professional és bàsica per a aprendre estratègies i practicar-les si creu en el potencial tant dels seus alumnes com de les estratègies (Peralta, González i Sobrino, 2005)

OBJECTE 3. Activitats dissenyades

Aquest tercer objecte resulta ser el menys complet de tots els analitzats. La manca de documentació de referència amb indicacions sobre com realitzar les activitats ha fet que la informació arribi des dels entrevistats, en aquest cas ex alumnes i professionals.

Sobre la previsió de dissenyar les activitats tenint en compte els diferents nivells d'assoliment dels objectius, no s'ha pogut observar cap referència escrita en aquest aspecte. Una situació que sembla confirmar-se amb la verbalització dels professionals sobre l'adequació d'aquestes activitats per a tot l'alumnat (amb i sense discapacitat). En tot cas, es realitzen canvis en les activitats previstes, però en funció del grup. És a dir, es canvien les activitats, escollint aquelles que s'apropen més al nivell general del grup, però no el sistema per fer-les. És convenient recordar que no s'han trobat indicis per saber si la no adaptació a diferents nivells respon a què les activitats estan dissenyades donant cabuda a totes les capacitats que es troben a l'aula, o bé és que no s'ha revisat si els alumnes que tenen formes d'aprenentatge diferents responen d'igual manera a les mateixes propostes. Fora bo, doncs, saber si les activitats que es porten a terme als PTT estan dissenyades seguint els paràmetres del *Disseny Universal per a l'Aprenentatge*⁹⁸ (Ruiz, 2008; Center for Applied Special Technology [CAST], 2008; CAST, 2011) i que es basen en un currículum general en el qual se subministren als alumnes diferents maneres de presentar-los la informació per adaptar-se a les

⁹⁸ El terme disseny universal per a l'aprenentatge (CAST, 2011:6) s'utilitza per referir-se a un marc per a la pràctica educativa que "proporciona flexibilitat en les formes que es presenta la informació, en els camins als estudiants respondre o demostrar coneixements i habilitats, i en les formes amb les quals els estudiants estan compromesos, i redueix les barreres a l'ensenyament, ofereix una acomodació apropiada, suport i desafiaments, i manté altes expectatives per a tots els estudiants, incloent-hi els estudiants amb discapacitats." Les directrius que apareixen als documents del Center for Applied Special Technology (CAST) sorgeixen del projecte de Centre Nacional d'Accés al Currículum General (National Center on Accessing the General Curriculum, NCAC), CAST i el Departament d'Educació dels EUA, més concretament de la seva Oficina de Programes d'Educació Especial (Office of Special Education Programs, OSEP).

diferents maneres de percebre la informació (de manera visual, auditiva, tàctil, etc. amb diferents nivells de complexitat) però que també ha de tenir en compte crear un llenguatge comú a tots (CAST, 2011) ja sigui fent glossaris, traduint els termes a les diferents llengües, etc. També s'han d'oferir múltiples propostes amb les quals l'alumne es pugui expressar per mostrar els seus resultats, (ja sigui donant diferents temps per respondre, oferint un suport tècnic si aquest el necessita o, segons Ruiz (2008) donant la possibilitat que utilitzin els mecanismes d'expressió amb els quals es trobin més còmodes). Finalment, cal que es proporcioni als estudiants diferents propostes per implicar-los i motivar-los per aprendre. En aquest sentit, cal donar l'oportunitat als alumnes de prendre decisions sobre aspectes com: on i com buscar la informació, el calendari per a realitzar les tasques, què n'obtindran a canvi, etc. (CAST, 2011).

Ruiz (2008) proposa (citant a Collicot, 1991) que les activitats s'han de triar o dissenyar tenint en compte: que estiguin basades en el descobriment, que s'arribi a la resposta seguint el mètode socràtic⁹⁹, que estiguin basades en referències properes, i, sobretot, que facilitin a l'estudiant resoldre-les sigui quin sigui el seu nivell.

També sembla sorprenent la resposta d'un dels entrevistats quan, tot i tenir constància que havia tingut nombrosos casos de persones amb diferents tipus de discapacitat a l'aula i havent respost que no havia realitzat cap adaptació, afirma que les activitats s'haurien d'adaptar per a les persones amb discapacitat.

OBJECTE 4. Metodologia i tècniques utilitzades

Un dels aspectes més clars quant a l'estructura metodològica dels PTT és que queda reflectida breument però clarament la seva definició als documents marc que s'han revisat. La legislació és clara en apostar per les metodologies que afavoreixin l'aprenentatge transversal, significatiu, funcionals i motivadors. Per primer cop apareix una referència a una metodologia en concret, el treball per projectes, com a idònia pel col·lectiu amb el qual es treballa, per la necessitat d'aquest per concebre l'aprenentatge com un element integrador i

⁹⁹ El professor formula preguntes a l'estudiant per provocar que aquest arribi a les respostes mitjançant la seva pròpia reflexió.

eminentment pràctic. L'acció tutorial també apareix com a element bàsic per a dur a terme el projecte personal del qual parla la legislació base (Decret 140/2009) i que esdevé l'objectiu prioritari de treball.

La primera reflexió al voltant d'aquesta definició de la metodologia exposada és la sorpresa en observar que *la significació, funcionalitat i transversalitat apareixen com un element bàsicament a utilitzar amb col·lectius amb dificultats (ja sigui per manca de motivació, per experiències negatives amb anteriors etapes educatives, o per tenir capacitats diferents a les dels companys).*

Ja s'ha esmentat que el treball per projectes està recomanat per situar l'aprenentatge de manera significativa i transversal, alhora que un enfocament basat en l'estructura d'aprenentatge cooperativa (Stainback i Stainback, 1999; també Johnson, Johnson i Holubec, 1999; Prendes, 2003; Ferreira, 2007; Pujolàs, 2007; tots a Meléndez, 2009) és la més indicada per poder dur a terme una educació inclusiva.

La clau està en el terme *col·laboratiu*. Un treball grupal que permeti a cada un dels components oferir les seves capacitats a la resta del grup. Tal i com es pot observar a les respostes que els ex alumnes amb discapacitat han verbalitzat, és de gran importància el suport del grup. El no treballar sols o amb altres persones amb discapacitat, sino amb un grup d'iguals heterogeni, es viu a tots els casos com un element profitós i enriquidor ja que afavoreix, entre d'altres coses, l'adquisició de competències, facilita el trencament de barreres i l'eliminació d'estereotips (Duran i Blanch, 2008; Myklebust, 2010). El treball col·laboratiu a l'aula ha d'estar basat també en la diversificació metodològica (Ruiz, 2008; CAST, 2011) que proporcioni diferents maneres d'aprendre i d'expressar els continguts apresos.

Cal dir que els PTT realitzen un *projecte integrat* que es basa en la metodologia per projectes. Altres estratègies que es fan servir són els treballs en grups o per parelles, tot i que no se segueixen estrictament les estratègies anteriorment esmentades. Tot i això hi ha d'altres aspectes metodològics que fan d'aquests programes unes eines adequades per als alumnes amb discapacitat (de la mateixa manera que per a la resta de companys) i és la bàsica diferència amb les metodologies més emprades a altres entorns educatius. Els PTT, a diferents nivells, es basen en la pràctica, en la significació dels continguts a aprendre, en l'experiència directa i, sobretot, en la proximitat amb els alumnes. Un dels

aspectes més repetits pels entrevistats era la sensació de proximitat de tot l'equip docent (tant dels tutors com dels professionals experts) gràcies a l'esforç per fer comprensibles tots els continguts per a tothom. Els ex alumnes repeteixen en diferents moments que aquest és un aspecte motivador per a persones que han viscut experiències frustrants a la seva carrera educativa per no poder continuar els continguts.

Quina és la sensació dels centres sobre els recursos que tenen a la seva disposició per dur a terme les metodologies que es demanen? Cal dir que la major part de comentaris venen de la manca de recursos humans per donar resposta adequades a patologies greus (trastorn del comportament, conductes agressives vers els companys o autolesives, etc.). Alguns tutors demanen una formació específica mentre que d'altres mantenen col·laboracions amb altres serveis de la zona (Equips d'Assessorament Psicopedagògic -EAP-; Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil -CSMIJ-; etc.) tot i que no hi ha cap protocol de col·laboració específic i aquestes relacions es donen depenent de la disposició dels serveis externs. S'ha de recordar que el Decret 140/2009 especifica que existeix la possibilitat de col·laborar amb altres entitats per reforçar el treball personal amb cada alumne. La qüestió és que això no és possible si no és per la bona voluntat de la resta de serveis respondre dubtes o a relacions personals amb els tutors dels centres.

OBJECTE 5. Les pràctiques a empreses

L'objecte relacionat amb les pràctiques a empreses s'enfoca des de la perspectiva de valorar com aquestes poden afavorir a les persones amb discapacitat en la seva posterior inserció en empreses ordinàries. Per aquest motiu, un dels indicadors que es valorava era el posicionament dels entrevistats (tutors i professionals experts) sobre la inclusió laboral de les persones amb discapacitat. Tots ells veuen com a necessària la inclusió en les empreses ordinàries com a factor que ha d'esdevenir una pràctica habitual i normalitzada. Un cop establert el posicionament, un altre dels aspectes avaluats és quina valoració fan del PTT com a afavoridor de la inclusió laboral de persones amb discapacitat. Els tutors veuen *el programa com a única eina per a moltes persones amb discapacitat d'aconseguir la inserció laboral fora d'entorns*

protegits (CET, etc.), una eina amb molt potencial que, en el moment de realitzar les entrevistes, es veu afectada per la greu crisi econòmica mundial que ha provocat una rebaixa en l'oferta de llocs de treball.

Però, si una cosa queda clara després de l'anàlisi de la informació recollida de les entrevistes realitzades amb tutors, professionals experts i ex alumnes, és la importància que adquireix viure una experiència positiva en el període de pràctiques. En primer lloc ha de ser una vivència en la qual els alumnes amb discapacitat vegin reforçades les seves capacitats en l'àmbit laboral. Alguns dels tutors entrevistats remarcaven la necessitat que els alumnes visquin aquesta oportunitat com un element afavoridor de la seva inserció laboral, com un espai en el qual comprovin que els és possible realitzar tasques en l'entorn laboral ordinari. De la mateixa manera, les entrevistes realitzades amb ex alumnes ens mostren com viuen de manera especialment intensa les experiències positives i les negatives en el període de pràctiques. No és aquesta una situació exclusiva dels PTT analitzats. Si revisem què diuen els autors sobre la necessitat de tenir experiències positives de pràctiques, trobem que tenir ganes i il·lusió per tenir una feina i mantenir-s'hi esdevé un factor clau per als processos d'adaptació i adequació al món del treball (Pallisera et al., 2001; Pallisera et al., 2002). És difícil que aquesta circumstància (la motivació per inserir-se laboralment a l'empresa ordinària) es faci possible si no es tenen experiències prèvies positives. El coneixement del món laboral es presenta com un dels blocs de gran importància en el treball dels programes d'inserció laboral (Vilà i Pallisera, 2006; Santana et al., 2010).

En segon lloc, aquesta experiència de pràctiques també ha de ser positiva per a l'empresa que els acollirà, ja que una mala experiència amb alumnes de pràctiques pot tancar la possibilitat a fer-ne d'altres i també pot donar una imatge esbiaixada de les possibilitats de les persones amb discapacitat per desenvolupar tasques en l'entorn ordinari. Estudis relacionats amb la inserció laboral de persones amb discapacitat mostren que la contractació de persones amb discapacitat repercuteix en la millora de l'ambient de treball, potencia valors com la tolerància i la solidaritat així com la desaparició d'estereotips erronis sobre les persones amb discapacitat (Coll i Gutiérrez, 2007). Per això es fan necessàries accions adreçades als empresaris perquè coneguin les capacitats reals del col·lectiu mostrant també les diferents maneres per les quals es pot aconseguir un objectiu (Vilà i Pallisera, 2002).

Un cop observada aquesta necessitat de tenir unes bones pràctiques, s'ha comprovat que, a la documentació revisada, no existeix cap descripció dels criteris que ha de complir l'alumne per assistir o no a aquest període de formació en centres de treball. Aquest aspecte no ha de ser necessàriament negatiu ja que no implica un barem impersonal sobre qui està capacitada i qui no, però no dóna pautes als centres davant de situacions més complicades d'inserció tant a nivell de marcar el límit "oficial" per a no proporcionar unes pràctiques a l'estudiant, com en la recomanació perquè aquest alumne faci les pràctiques de manera adaptada a la seva situació en aquell moment.

Cal dir que existeixen criteris implícits en l'elecció dels alumnes amb discapacitat que faran pràctiques. Per una banda, hi ha els relacionats amb les capacitats de l'alumne per a l'aprofitament i la resposta davant de situacions laborals. És a dir, els PTT estableixen les situacions de mínim control de la resposta com a únic element que ha de determinar si un alumne fa o no pràctiques. Així, doncs, s'ha pogut constatar en les entrevistes amb els tutors que només han deixat de fer pràctiques aquells alumnes amb una manca total de les habilitats socials mínimes a causa d'addiccions o per la pròpia patologia (esquizofrènia no controlada, etc.).

Un altre dels criteris implícits que condicionen on un alumne realitza les pràctiques és, com ja s'ha dit, l'oferta de centres de treball que s'ofereixen per acollir alumnes de pràctiques. De l'anàlisi de les entrevistes amb els tutors es percep la necessitat de "quedar bé" amb empreses que col·laboren de manera totalment desinteressada i per la possibilitat de perdre futurs llocs de pràctiques. Per tant, els PTT cuiden les empreses receptores d'alumnes i, sobretot, intenten establir perfils que fan que siguin organitzacions acollidores per als alumnes amb discapacitat. Cal dir que sempre es prima el benestar de l'alumne en la seva estada de pràctiques. No s'ha de perdre de vista que, com afirmen Martín-Ingelmo, Verdugo, Jordán de Urries, Sánchez, i Vicent (2009, p. 731) *"un dels aspectes més importants per fomentar la qualitat de vida en les persones amb discapacitat potser sigui garantir que l'entorn en el qual viuen, aprenen i treballen no sigui una limitació per les seves oportunitats d'escollir i oferir-los treballar en els entorns més normalitzats possibles."* Cal escollir amb molta cura l'espai de pràctiques, però també ha de tenir el component d'elecció per part de l'alumne.

OBJECTE 6. Sistemes d'avaluació

L'objecte 6, sobre els sistemes d'avaluació emprats als PTT, intenta establir quins són i, sobretot, si aquests contempnen l'avaluació dels diferents nivells que poden haver-hi dins del grup classe.

De la revisió de la documentació analitzada es pot observar que l'avaluació apareix a tots els documents revisats. El plantejament filosòfic de l'avaluació a la normativa indica un "*sistema d'avaluació continu, formatiu i global*" (Decret 140/2009, Article 17.1). Documents sobre la gestió acadèmica dels PQPI-PTT indiquen la necessitat d'emprar diferents instruments d'avaluació per motivar als alumnes. Cal dir, però, que a tots els casos (Decret 140/2009, documents ICQP i plantilles de programació dels professionals experts¹⁰⁰) allò que es descriuen són els indicadors o criteris d'avaluació, no el sistema d'avaluació a emprar ni la possibilitat que aquests hagin de tenir en compte diferents sistemes per avaluar els mateixos objectius. És a dir, tot i que la normativa i la documentació revisada no ho explicita de manera clara, es podria dir que sí que contempla la possibilitat d'emprar diferents instruments per avaluar als alumnes. De les entrevistes realitzades es pot concloure que els professionals fan servir els mateixos instruments per avaluar a tots els alumnes, però que utilitzen diferents criteris per fer-ho segons sigui la situació de partida de l'alumne i les seves capacitats. Potser seria recomanable introduir alguna referència més clara sobre la necessitat de facilitar que els alumnes mostrin els seus aprenentatges de diferents maneres.

Per tant, encara que no es determinen quins nivells d'assoliment hi ha per a cada competència, ni s'especifiquen quins instruments es poden fer servir, sí que s'estableixen els indicadors per a la comprovació de l'assoliment dels objectius d'aprenentatge. Respon la manera de fer-ho a criteris d'avaluació inclusius? Si tenim en compte l'*Índex d'inclusió* (Booth i Ainscow, 2002), un dels criteris que determina una pràctica inclusiva és que l'avaluació fomenti el progrés i l'èxit de tot l'alumnat. Aquest mateix índex indica la possibilitat d'utilitzar estratègies d'avaluació diferents per a permetre que tots els estudiants puguin mostrar les seves habilitats com a pràctica d'avaluació inclusiva. Ruiz (2008) i CAST (2011) també indiquen la necessitat d'oferir diferents possibilitats a l'alumne de mostrar quins són els aprenentatges que ha realitzat. De quina manera es trasllada als

¹⁰⁰ Cal dir que a les fitxes de programació l'apartat d'avaluació no apareix fins el curs 2009/2010, segurament seguint el que són les descripcions o el disseny que apareix al Decret.

PTT? Quins tipus de criteri d'avaluació es fan servir? De les entrevistes amb tutors i professionals es pot comprovar que l'avaluació es fa tenint en compte en una gran part indicadors com l'esforç, l'actitud, el treball, la conducta, l'atenció a classe i, sobretot, l'evolució de l'alumne en tots aquests aspectes. Per tant, responen tant a les recomanacions de la documentació revisada com a la dels teòrics sobre inclusió: fomentar el progrés de l'alumne. La situació de partida i de final de l'alumne es consideren una de les eines bàsiques per avaluar-los, ja que són aquests els continguts que han de fonamentar els posteriors aprenentatges i la seva relació amb la societat. Meléndez (2009) indica que, entre les qüestions a tenir en compte en l'avaluació si es vol tenir una imatge real dels aprenentatges dels alumnes, s'han d'incloure actituds, expectatives, desitjos, autoregulació, així com l'anàlisi dels processos i estratègies d'aprenentatge i de desenvolupament de la tasca.

Meléndez (2009) també parla de l'avaluació dels aprenentatges dels continguts i no és aquest un aspecte a oblidar, sobretot si tenim en compte que els PTT han esdevingut, després de l'aparició de la normativa que s'ha analitzat, en un primer nivell de la formació professional. Per tant, la titulació resultant d'aquesta formació (la rebuda al PTT) també professionalitza per desenvolupar una tasca laboral, és a dir, el fet d'haver obtingut el certificat del PTT en un determinat itinerari, garanteix que aquella persona té assolides les competències per fer aquelles tasques. I aquest és un aspecte que no es pot obviar a l'avaluació dels alumnes amb discapacitat. Cal tenir molt en compte l'efecte d'avaluar, el procés i l'evolució (sobretot per a l'autoestima dels ex alumnes entrevistats, que així ho van fer saber), però no es pot deixar de banda que el no poder demostrar les competències assolides pot conduir a experiències frustrants a nivell laboral. Per tant, caldria tenir eines suficients per avaluar de manera ajustada com s'han assolit les competències més procedimentals i de continguts. Ja s'ha esmentat anteriorment com es recomana des d'aquesta recerca que els professionals experts tinguin molt clares les competències a assolir en tots els alumnes i de quines maneres es pot avaluar si les han obtingudes o no i en quin grau ho han fet. *Actualment el sistema d'avaluació dels continguts (sobretot amb la base d'avaluar els aspectes més personals) en els PTT esdevé un sistema absolutament inclusiu i que potencia l'autoestima dels alumnes i la motivació per involucrar-se en el seu procés d'aprenentatge.* Però es recomanaria una reflexió profunda sobre si els alumnes amb discapacitat surten capacitats laboralment i la posterior

elaboració de documents que presentin rúbriques sobre els nivells d'assoliment i un catàleg d'eines per poder avaluar-les.

La proposta de la rúbrica i d'estratègies d'avaluació també estaria indicada per desfer-se totalment de les possibles actituds que pugui tenir el professorat en relació a la discapacitat de l'alumne i no en les seves capacitats. És a dir, una definició més clara sobre com avaluar les capacitats permetrà un grau més ampli d'objectivitat davant dels aprenentatges fets per l'alumne, sense que el professorat es vegi influït per una visió poc inclusiva, paternalista o protectora sobre les persones amb discapacitat.

Dimensió: Adequació del programa als destinataris

OBJECTE 7. Anàlisi de necessitats

El resultat de la revisió de les entrevistes i de la documentació relacionada amb l'objecte 7 sobre l'anàlisi de necessitats ens mostra que no hi ha cap mecanisme establert per a realitzar aquesta anàlisi de manera pautada més enllà de l'entrevista a l'alumne. Molt sovint els joves no mencionen que tenen una discapacitat (o altres situacions remarcables) i aquesta informació arriba de manera casual en converses amb professionals que l'han tingut al seu càrrec (psicopedagogs de l'INS, EAP, etc.) i que acostumen a ser posteriors a l'acceptació de l'alumne en el PTT. Aquesta realitat reforça la necessitat d'establir relacions més properes amb els centres educatius d'on provenen els alumnes, ja que aquests poden realitzar "*accions d'informació, sensibilització i formació [...] als altres agents socioeconòmics que intervenen en els processos de trànsit (família, professionals dels serveis post escolars, agents laborals...)*" (Vilà i Pallisera, 2006, p. 94). Cal, però que aquesta coordinació vagi més enllà de reunions puntuals amb els instituts que no responen a un projecte de treball conjunt o coordinat i que queden relegades a l'últim curs de l'alumne amb discapacitat a l'educació secundària (Vilà, Pallisera i Fullana, 2010).

Com ja s'ha esmentat en altres moments d'aquesta recerca, el Decret 140/2009, que regula els PQPI, incideix en la possibilitat de treballar amb altres serveis i/o entitats per afavorir el desenvolupament de la participació de l'alumne al programa. S'ha de tenir en compte que "*hi ha diversitat de trajectòries, totes*

singulars i amb impactes diferents de les mesures" (Martínez, 2011, p. 175), la qual cosa indica que es fa necessària una bona anàlisi de necessitats de l'alumne que impliqui el coneixement de la seva trajectòria personal i educativa, si més no en aquells aspectes que són realment influents a la seva formació sociolaboral. Així, doncs, cal treballar des de la persona, coneixent les seves necessitats més bàsiques a nivell formatiu, però també quins són els elements que són importants per a l'alumne a l'hora de dissenyar el seu projecte de vida. Cal fer-ho des de una Planificació Centrada a la Persona (Ruiz, 2008; Pallisera, 2010), un instrument que permet organitzar el suport que necessita la persona per definir i assolir els seus objectius i desitjos personals¹⁰¹.

Si sortim de la visió més micro de l'anàlisi de necessitats i revisem aquest punt des de la part més macro, trobem afirmacions com la de Duran et al. (2010, p. 5): *"una manera excel·lent de «posar-se en camí» és promoure en la comunitat i en el centre educatiu, amb la participació de tots els agents, una definició compartida del que entenem per inclusió, que de ben segur servirà per anar identificant les barreres o els esculls amb què l'alumnat topa en els centres."* Aquesta idea comporta la implicació de tots aquests agents en el moment del disseny dels programes, i permetria fer una anàlisi de necessitats molt més general. Sobretot si tenim en compte que els professionals que no treballen directament amb els alumnes amb discapacitat en els centres d'origen tenen poca implicació, ja que sempre queden en mans de professionals especialitzats (ja sigui perquè han estat a una Unitat de Suport d'Educació Especial, o perquè han tingut el seguiment específic dels psicopedagogs del centre ja sigui en sessions individuals, ja sigui en aules específiques) (Vilà et al., 2010). Caldria anar més enllà de les aportacions dels experts, per començar un treball amb altres protagonistes dels centres educatius i sobretot per acabar amb la realitat que marca que els plantejaments inclusius es queden a l'escola, bàsicament a l'etapa de primària (Pallisera, 2011).

¹⁰¹ La Planificació Centrada en la Persona (PCP) és un instrument adreçat a potenciar l'autodeterminació de les persones amb discapacitat i està basada en el model social de la discapacitat. Segon Pallisera (2010) suposa el canvi de model en el treball, passant d'una visió centrada en l'oferta dels serveis a aquella que té com a centre les capacitats, desitjos i objectius que expressa la pròpia persona i en el qual es reforça la xarxa social de suport i en el que l'última paraula no la té el professional com expert, sinó la persona amb discapacitat.

OBJECTE 8. Selecció dels destinataris

La selecció dels destinataris dels PTT revisats està molt ben delimitada: tant el Decret 140/2009, que regula l'edat i la no superació de l'ESO, com el Departament d'Ensenyament, amb la baremació de les sol·licituds, marquen de manera clara quins són els criteris a tenir en compte per la selecció dels futurs alumnes, posant èmfasi en l'edat i la zona on viuen, així com al resultat de l'entrevista. En aquest sentit, s'acompleix un dels indicadors de l'Índex per a la Inclusió (Booth i Ainscow, 2002, p. 80) en el qual es marca que "*el centre intenta admetre a tot l'alumnat de la seva localitat, independentment de les seves característiques i necessitats educatives*", sobretot si tenim en compte que part del finançament prové de les administracions locals o comarcals. En el cas de les persones amb discapacitat ja no és competència dels tutors dels PTT la seva selecció, sinó que es realitza pel Departament d'Ensenyament, des de la comissió de garantia d'admissió de cada Servei Territorial (comissió formada per EAP, inspecció i coordinador d'FP), tenint el domicili de l'alumne i l'edat com a criteri però amb altres indicadors que no se'ns ha permès conèixer ja que aquesta comissió no els ha fet públics apel·lant a la protecció de dades.

En les entrevistes amb els tutors es pot copsar un dels elements més interessants i és que la pràctica majoria responen que *no hi ha cap criteri específic relacionat amb la possible selecció dels alumnes amb discapacitat, en tot cas, amb el fet que aquest sigui un recurs adient per la persona i, sobretot, amb què estigui en el moment d'aprofitar el PTT, més enllà de quines siguin les seves característiques educatives, personals o socials*. Aquest és un dels aspectes que es consideren més positius dels PTT referents a la seva adequació per a les persones amb discapacitat: la predisposició inicial dels tutors per acollir-los, sense discriminar-los en relació a les situacions de la resta dels alumnes. De fet, algunes de les respostes observades tenien relació amb no haver notat un increment específic de feina amb aquests alumnes i sí amb d'altres que no tenien cap discapacitat (normalment són aspectes de conflictivitat més que no pas educatius els que poden plantejar problemes). Els tutors semblen tenir clar que el PTT està adreçat a un col·lectiu de joves que no han assolit l'ESO i que poden tenir problemàtiques en el seu entorn que no afavoreixen el seu desenvolupament educatiu. Els alumnes amb discapacitat no estan fora d'aquest grup. La perspectiva dels tutors dels PTT es fa des de la inclusió social, sigui quin sigui el col·lectiu al qual

s'adreci. La inclusió no és només la participació d'alumnes amb discapacitat a les aules, és més extens i engloba d'igual manera els grups d'alumnes que poden estar en risc de marginació, exclusió o baix rendiment (Ainscow, 2005a; UNESCO, 2005). Aquest aspecte positiu canvia en el moment que la legislació implica que serà el propi Departament d'Ensenyament qui determini quins alumnes amb discapacitat seran assignats a cada PTT. Alguns tutors se senten desinformatats i això els provoca certes reticències en relació amb les intervencions a realitzar amb els alumnes amb discapacitat. És a dir, quan els tutors tenien la capacitat per decidir qui era alumne del PTT i qui no, no tenien cap problema en tenir alumnes amb o sense discapacitat. En el moment que aquests tutors no tenen la possibilitat de conèixer el candidat amb anterioritat, comencen a preveure situacions que encara no s'han donat i poden esdevenir, augmentant-se així la incertesa i la inquietud. Cal dir que sovint els veritables problemes s'han donat en aquells alumnes amb patologies no diagnosticades que resulten conflictius a l'aula (trastorn de conducta, etc.). Defensem que l'educació inclusiva, incloent els PQPI, no han de posar èmfasi en les discapacitats o en les mancances, que tots els alumnes han de ser escollits en igualtat de condicions, per tant, fer una selecció separada no ajuda a que la seva etiqueta no es faci més visible cara als altres i ja comenci a marcar les diferències. Creiem, doncs, que el fet de realitzar dues seleccions de participants i, sobretot l'hermetisme amb el que el Departament d'Ensenyament, des del Servei Territorial corresponent, decideix quins estudiants amb discapacitat hi participen no ajuda a què els tutors facin seus els candidats que es proposen, és a dir, es fa difícil que el tutor "*comparteixi aquest desig d'acceptació*" (Duran et al., 2010, p. 24)

MOMENT: DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

Dimensió: Execució del programa

OBJECTE 9. Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa

De l'anàlisi realitzada a l'Objecte 9, es desprèn una aposta ferma per la flexibilitat del programa com una de les característiques principals del PTT. Tot i que la tendència del programa sigui ser el primer nivell de la formació professional, no sembla ser un problema per als tutors del programa ni per la pròpia legislació. La flexibilitat per adaptar-se a cada un dels grups sembla

conviure sense conflictes amb els paràmetres als quals s'ha d'arribar. De fet, es fa una aposta explícita per la individualització del procés de formació gràcies a aquesta flexibilitat en els continguts, tal i com recomana la UNESCO (2005) o el ja esmentat *Índex per a la inclusió* (Booth i Ainscow, 2002) quan marca com a indicador inclusiu que els continguts s'adaptin als diferents coneixements previs dels alumnes. Aquest és un aspecte molt positiu per a considerar l'adequació del PTT a les persones amb discapacitat ja que ha de permetre fer les adaptacions necessàries sense que aquest aspecte impliqui un incompliment del Decret que els regula.

Tot i quedar explícit el recurs d'adaptar els continguts i les metodologies de manera àmplia tant a la documentació revisada com en les entrevistes a tutors i professionals, no existeix cap document que reculli les adaptacions realitzades al currículum inicial. Aquest traspàs d'informació es realitza avui en dia de manera informal en les trobades que fan dels tutors dels PTT, amb la possibilitat que es perdi informació o que no es difongui pel fet que no s'ha fet cap pregunta en aquell moment.

Cal dir que la coordinació és un dels factors que tant els tutors com els professionals entrevistats remarquen com a bàsic en la flexibilització dels programes. En altres objectes anteriors s'ha esmentat com són de breus les definicions del currículum que es donen. Seria possible que el motiu respongués a què per poder dur a terme aquesta flexibilitat del programa, cal que aquest sigui "breu i formulat en termes molt genèrics o «oberts» que condueixin a posteriors versions formulades en termes tan concrets i detallats com es consideri necessari"? (Ruiz, 2008). No és menys cert que, per poder facilitar i acompanyar els alumnes en el seu progrés, cal que el programa sigui flexible a l'hora de donar diferents opcions i vies per aconseguir-ho, però també ha de poder modificar-se en el moment que cal ajustar aquest programa (tant en les metes com en els mètodes) a l'evolució de l'alumne (CAST, 2011).

OBJECTE 10. Clima social

L'objecte relacionat amb el clima social entre els participants als PTT (tutors, professionals i alumnes) era ja, abans de començar aquesta recerca, una de les bases en les quals es fonamentava la hipòtesi que aquests programes eren

adequats per a les persones amb discapacitat. L'experiència personal com a docent a un PTT m'havia permès observar la relació que s'establia entre els tutors del centre i els alumnes que hi participaven. Calia, però, comprovar si aquestes relacions personals que s'establien responien a unes expectatives d'èxit real o si, en canvi, aquestes expectatives estaven marcades per les etiquetes provinents de creences errònies sobre la discapacitat (Martínez, De Haro i Escarbajal, 2010).

Òbviament, per conèixer quines eren les expectatives que els tutors, professionals i alumnes tenien sobre les seves possibilitats d'èxit s'ha extret la informació de les entrevistes realitzades a aquests tres grups. Abans de començar, cal destacar que el Decret 140/2009 que regula els PQPI determina que ha d'existir (o que s'ha de generar) aquest clima de confiança en les possibilitats dels alumnes, per tant, es valora molt positivament aquest fet, ja que marca una tendència que els tutors i els professionals han de seguir. Per tant, es pot afirmar que aquesta és una característica dels PTT ja marcada des dels seus inicis i ara reafirmada i confirmada per la pròpia legislació.

Es pot dir que, un cop analitzades les entrevistes, els tutors tenen unes expectatives altes sobre tot l'alumnat (indicador important en una cultura inclusiva (Booth i Ainscow, 2002)) tinguin o no alguna discapacitat. De fet, aquest es veu com un dels criteris bàsics per a la selecció dels participants. És a dir, no es realitza en funció de l'èxit que aquests puguin tenir, sinó de com els pot beneficiar d'alguna manera el seu pas pel PTT (ja sigui a nivell personal com d'adquisició de coneixements). És a dir, és bàsic comprovar que el PTT és el recurs adient per aquella persona (ja sigui pels objectius que té com per la situació d'aprofitament que es pot percebre) i, un cop està seleccionat, sempre és amb expectatives d'èxit. Un cop més, trobem la dificultat dels tutors per poder tenir aquesta percepció amb els alumnes amb discapacitat que són introduïts al programa des del Servei Territorial pertinent. Per tant, la recomanació seria poder disposar de la informació o bé participar de la selecció dels alumnes amb discapacitat (sempre tenint en compte la protecció de dades). De fet, a les entrevistes queda molt clar que els tutors no tenen problemes en tenir un alumne amb discapacitat, sinó en no saber si aquella persona està en el moment d'aprofitar la seva estada al programa. Aquest criteri també està relacionat amb la necessitat de dotar la seva estada d'aprenentatges i continguts que li permetin avançar, sense que les adaptacions realitzades amb motiu de la seva discapacitat representin un empobriment del currículum (Echeita, 2008).

Els professionals entrevistats tenen expectatives d'èxit sobre els alumnes amb discapacitat, però es pot comprovar en les seves respostes (i en les dels tutors dels PTT corresponents) que queda lligat a altres elements no sempre relacionats amb els alumnes. En primer lloc, els tutors han observat una evolució en la manera de viure la diferència a les aules de la major part de professionals que ja tenen una certa experiència d'anys en el programa. Sovint la relació amb els alumnes i la constatació de les seves capacitats esdevenen prioritàries per començar a tenir aquestes expectatives. Els professionals també descriuen les relacions amb els tutors com a molt importants per a la seva motivació, així com també les trobades amb altres professionals. Per tant, aquestes percepcions del professorat no són molt distants de les que ja es marquen com a indicadors d'inclusió: assistència i participació a les reunions d'equip, col·laboració entre l'equip docent, motivació per discutir problemes, etc. (Booth i Ainscow, 2002; Duran et al., 2010).

Un dels indicadors que es volia analitzar era quina era la percepció que tenien tutors i professionals de les expectatives que observaven en els companys de classe dels alumnes amb discapacitat. D'aquesta anàlisi s'extreuen diferents conclusions, però la primera de totes és que en el grup classe existeix un gran ambient de respecte davant de les diferències. Ara bé, aquest respecte no sembla aparèixer de manera espontània, sinó que està condicionat pels següents aspectes:

- Habilitats socials de l'alumne amb discapacitat (també esmentades per Pallisera et al, 2007, com a elements afavoridors). Més enllà de les habilitats més comunes, també es destaca per part dels tutors que la vivència que té l'alumne amb discapacitat de la seva pròpia etiqueta el farà estar més o menys a la defensiva amb la resta del grup davant de possibles mirades, comentaris, etc.; més o menys "autoexclòs" en les relacions amb els companys, etc.
- Gestió a classe de les diferències. Com es reacciona davant de possibles conductes disruptives, o de les adaptacions que es facin en el nivell o contingut, poden afavorir l'aprenentatge dels companys o bé tenir una actitud de rebuig davant de l'alumne amb discapacitat. Així com es remarcava anteriorment que els professionals havien de conèixer les capacitats dels alumnes, els companys també han de poder veure més

enllà de l'etiqueta de la discapacitat i conèixer al company de manera més global.

Tots els tutors, però, responen afirmativament sobre com les expectatives influeixen positivament, donat l'augment de l'autoestima, davant dels primers resultats positius, del canvi en el tracte rebut respecte al que havien percebut amb anterioritat mentre cursaven l'ESO o en la seva estada a escoles especials (Echeita et al., 2009).

Una de les dimensions importants d'aquesta recerca és conèixer quines són les opinions, els pensaments, les reflexions dels ex alumnes amb discapacitat. En general, els alumnes amb discapacitat entenen que si han assolit els objectius del PTT ha estat pel seu propi treball, pel seu esforç, en cap cas ho relacionen amb les expectatives que els tutors i els professionals podien tenir sobre ells de manera directa. Ara bé, ells perceben el suport i una visió positiva de les seves possibilitats sobretot per part dels tutors, i destaquen el suport que aquests han donat i com s'han esforçat al llarg del curs per obtenir d'ells allò que ni els propis alumnes sabien que podien donar. Sobre els professionals, les percepcions són menys taxatives: han observat una evolució en les relacions i en les sensacions sobre el seu èxit o fracàs, però sempre dependent del professor i en molts casos un cop l'alumne ha demostrat les seves capacitats. Per tant, en aquest cas l'afirmació no és tan forta.

Ens reafirmem, doncs, a considerar que *el clima que es crea dins del grup classe dels PTT analitzats és un dels punts més adequats per a les persones amb discapacitat, ja que afavoreix que aspectes com l'autoestima i l'autoimatge de l'alumne amb discapacitat, gràcies al tracte rebut per aquest respecte a tutors i professionals, destacats per Echeita et al. (2009) com a molt baixos a l'ESO trobin un lloc on recuperar-se.* Una línia de treball basada en la potenciació de les capacitats dels alumnes és bàsica per a la seva inclusió.

El segon criteri que es valorava en aquest objectiu era si el programa aportava estratègies de cohesió de grup i si aquestes facilitaven la inclusió de les persones amb discapacitat. Com s'ha pogut extreure de les entrevistes realitzades, una de les estratègies més emprades per part dels tutors dels PTT és aquella encaminada a potenciar la cohesió de grup, més enllà o no de la presència d'alumnes amb discapacitat. De fet, es veu com l'eina bàsica per aconseguir el clima de grup necessari per establir vincles entre els participants i, sobretot, és l'espai que es fa

servir per mostrar als alumnes que també són importants les seves sensacions, la seva situació personal, allò que pensen i senten. Els professionals (sempre que la dedicació horària els hi ho permet) també han emprat estratègies de cohesió de grup.

De quina manera han facilitat la inclusió dels alumnes amb discapacitat la utilització d'aquestes estratègies? Podem afirmar que, tal i com diuen Duran i Blanch (2008, p. 8) *"treballar en equip permet crear vincles de suport entre alumnes, especialment amb els que pateixen risc d'aïllament, facilita trencar barreres, desestimar estereotips i valorar la diversitat"* ja que de les entrevistes realitzades, especialment amb els alumnes, es pot concloure que les estratègies els han ajudat a conèixer a la gent i a atrevir-se a participar en el grup. Un aspecte interessant és, però, que aquestes relacions establertes en el grup classe han durat mentre el PTT ha estat vigent però s'han trencat quan aquest ha finalitzat. De quina manera es podrien afavorir les relacions entre els alumnes un cop acabades les classes? Cal tenir en compte també que, per a un adolescent, *"tenir relacions d'amistat i afectives estables i significatives i no solament coneguts que l'aprecien o que es limiten a no ficar-se amb ells"* (Echeita et al., 2009). Caldria, però, revisar si entre la resta de companys s'estableixen lligams posteriors a l'estada al PTT o si, en canvi, s'ha de valorar el canvi que ha experimentat la persona amb discapacitat després de cursar un PTT i si aquest canvi és visible en altres àrees de la seva vida. Potser l'anàlisi de l'objecte 12 ens permetrà fer una valoració més concreta.

OBJECTE 11. Recursos materials

Els recursos per afrontar cada un dels anteriors objectes, a nivell material, es presenten clarament deficitaris. La major part dels PTT analitzats tenen problemes per mantenir els aparells informàtics que fan servir els alumnes i els propis tutors. Actualment resulta essencial disposar de recursos tecnològics que permetin que els alumnes puguin accedir a la informació i als continguts de manera diversificada. Els tutors afirmen tenir algun recurs per a l'adaptació de les eines davant dels alumnes amb discapacitat, però aquest fet varia de manera substancial segons quina sigui la situació del PTT. Així, doncs, tenim PTT amb equipaments nous perquè estan dins d'altres espais comunitaris i que, gràcies a

les relacions amb altres entitats, poden tenir material per als alumnes amb discapacitat (sobretot física, com en el cas dels ordinadors portàtils que poden cedir alguns ajuntaments, etc.) factor que afavoreix la inclusió (Booth i Ainscow, 2002). Però també trobem dins dels PTT visitats aquells que tenen equipaments obsolets que, en alguns casos, són de segona mà o compartits amb altres serveis. Els recursos han de ser una eina flexible (que permeti la seva adaptació a diferents situacions i/o alumnes) que es trobi present als centres per poder fer accessibles alguns continguts o metodologies (CAST, 2011). La voluntat política expressada a la legislació (LOE, Decret 140/2009) ha d'anar acompanyada de recursos (UNESCO, 2005), ja que una mala distribució d'aquests reflecteix encara de manera més agreujada les desigualtats (UNESCO, 2003). Els recursos materials que es poden incloure en un PTT per afavorir que tots els alumnes puguin accedir en igualtat de condicions als ensenyaments i aprenentatges va més enllà d'un sentiment relacionat amb les "modes" relacionades amb la tecnologia. Els recursos materials fan que les barreres que impedeixen que les persones amb discapacitat puguin participar de manera normalitzada en els entorns socials siguin menors, fan que la seva discapacitat no sigui l'excusa per evitar la seva participació (UNESCO, 2001), tal i com proposa una visió social de la discapacitat.

Quant a l'accessibilitat als espais, cal dir que la major part estan en edificis accessibles i públics, per tant, haurien de complir la normativa vigent sobre barreres arquitectòniques. Tot i això, les aules poden estar situades en plantes superiors sense ascensor, així com els despatxos dels tutors. Per tant, s'han pogut veure espais que van des d'equipaments nous per estrenar fins a barracons que no són més que un altre destí provisional. Aquest aspecte podria aparèixer com a termòmetre de la implicació de les administracions (locals, comarcals o autonòmiques) que el porten a terme i de la importància que li donen al recurs i quina és la seva implicació en el projecte (Booth i Ainscow, 2002). Però també pot aparèixer com la mostra evident dels recursos de què disposen les pròpies administracions (i que no sembla que hagin d'anar a millor davant la crisi econòmica mundial que vivim en aquesta segona dècada del s.XXI).

Pel que fa als materials que han d'ajudar i estimular a la comprensió dels continguts, cap dels documents revisats explicita de cap manera que es pugui dur a terme una adaptació d'aquests materials. Ara bé, s'entén que els apartats que descriuen la necessitat de realitzar dissenys flexibles per atendre a la totalitat

dels alumnes també inclouen les adaptacions dels materials per tal que aquests siguin accessibles en formats diferents i per tal que els alumnes puguin expressar de forma diversificada els seus aprenentatges (Ruiz, 2008; CAST, 2008; CAST, 2011).

Tenir recursos és important per poder realitzar una bona acció educativa, però no pot ser la bandera que es faci servir com a excusa per a no realitzar una pràctica inclusiva i així deixar de realitzar altres accions que assegurin una resposta educativa atenta i adequada a les necessitats de tot l'alumnat (Martínez et al., 2010).

MOMENT: RESULTATS DEL PROGRAMA

Dimensió: Assoliment dels objectius

OBJECTE 12. Resultats del programa

Per revisar els resultats del programa, en primer lloc s'ha analitzat el criteri relacionat amb l'assoliment dels objectius d'aprenentatge per part dels alumnes amb discapacitat. En aquest sentit, cal dir que el programa preveu la recollida de dades de caràcter general descriptiu i relacionades amb el número d'alumnes que superen el PTT. Tot i que es comptabilitzen les notes entre 0 i 4, i les notes entre 5 i 10, no importa la nota final, sinó quants alumnes han aprovat o suspès. Per tant, la nota final només és important per a la convalidació de la prova d'accés al Cicle Formatiu de Grau Mitjà¹⁰².

Els tutors i professionals entrevistats creuen que la pràctica majoria d'alumnes amb discapacitat han assolit els objectius del PTT. Sobretot, aquells objectius que alguns tutors anomenen "els nostres objectius", és a dir, l'evolució com a persona, en els aprenentatges de vida quotidiana... Aquests "objectius dels tutors" no queden tan lluny dels proposats per Vilà i Pallisera (2006) ni de la reflexió feta per Duran, et al. (2010, p. 35) quan diuen que "*la diversitat de coneixements no és un problema si cada alumne o alumna té oportunitats d'arribar tan lluny com li sigui possible*". Els alumnes que no han assolit el

¹⁰² Aquells alumnes que acreditin tenir un 8 o més de mitjana del PTT abans de fer la prova d'accés, quedaran exempts de fer-la i es podran preinscriure directament.

programa, han estat orientats cap a altres serveis més adients. Cal dir que els tutors esmenten que són pocs els alumnes que no han assolit els objectius per motiu de discapacitat (només un dels centres parla l'experiència de dues persones amb discapacitat que no van assolir determinats objectius del programa).

Sobre quins són els continguts que els costa menys o més d'assolir, la coincidència és plena: els objectius procedimentals i els actitudinals són els més fàcils d'assolir. Per contra, els de caràcter conceptual són els més complicats de superar i, en la pràctica majoria, serien els que necessitarien més adaptacions. Cal dir, però, que els tutors entenen que en general és important basar-se en aprenentatges significatius per als alumnes i així afavorir la motivació per aprendre'ls mitjançant la relació amb allò que ja coneixen (UNESCO, 2001; Booth i Ainscow, 2002).

Perceben els ex alumnes amb discapacitat que els aprenentatges realitzats satisfan les seves necessitats? Tots han respost que sí, ja que han vist acomplerts els objectius proposats al principi en el seu projecte de vida: l'obtenció d'una formació professional, l'accés al cicle formatiu o el creixement personal. Respecte als aprenentatges fets a nivell laboral, punt en el qual els ex alumnes fan més incís, valoren en gran mesura haver fet aprenentatges que han pogut traslladar a la vida quotidiana. No podem oblidar que algunes investigacions marquen *"la rellevància de les actituds positives i la motivació vers les tasques laborals com un factor clau per a facilitar els processos d'adaptació i adequació al món laboral"* (Vilà i Pallisera, 2006). Per tant, la significació dels aprenentatges, tal i com ja s'ha explicat en anteriors objectes, esdevé un factor important i que repercutirà de manera molt positiva en la valoració dels aprenentatges.

Com a últim criteri per a aquest objecte 12, es demana als tutors i als professionals quina és la seva opinió sobre la utilitat del programa per a la seva futura inserció laboral. Es valora molt positivament i es considera que són aspectes com *el funcionament del PTT de manera similar a una empresa (amb el treball de les habilitats laborals: puntualitat, hàbits laborals, etc.), el treball del coneixement de la pròpia identitat (autoimatge, autoestima, demanar ajuda, assertivitat, etc.) i l'estada de pràctiques (coneixement del món laboral real) els que més afavoreixen la posterior inserció laboral*. Tornem a observar que aquests elements ressaltats són coincidents amb els proposats per recerques com les de Vilà i Pallisera (2006). Els professionals apunten com a un dels elements importants

el treball en una aula ordinària i com això permet a tots els alumnes (però en especial als que tenen una discapacitat) comprovar que tenen capacitats per fer les coses. Es podria ampliar aquesta observació i dir que la resta de companys també observen aquest fet i, probablement, marcarà les seves accions futures. Myklebust, (2010, p. 19) apunta en aquest sentit que "els estudiants d'avui són els ciutadans de demà, aquells de la responsabilitat dels quals dependrà construir una societat per a les futures generacions [...] Els alumnes que han crescut amb l'acceptació d'una educació inclusiva a les classes ordinàries probablement l'assumiran també dins del mercat laboral i a tota la societat en si."

Dimensió: Impacte del programa

OBJECTE 13. Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)

L'objecte 13 analitza en primer lloc l'impacte del programa en la situació laboral dels alumnes (amb i sense discapacitat). Cal dir que de la revisió de la documentació del programa s'extreu la conclusió que els resultats es recullen de forma quantitativa. És a dir, es quantifica àmpliament, però de manera numèrica, tant els que han aconseguit una feina com els que han reprès els estudis un cop acabat el PTT. És positiu que es valori com un resultat del programa el fet que els alumnes tornin als estudis, ja que no podem oblidar que és un dels objectius dels PQPI, als quals pertanyen els PTT. També és cert que el seguiment de la inserció laboral es realitza al finalitzar el programa, als 6 i als 12 mesos d'haver acabat el PTT, factor que permet tenir una visió més àmplia i real. Segons l'estudi del Departament d'Educació i el Consell General de Cambres de Catalunya (2010), en el curs 2008/09 dels 34.650 graduats en ensenyaments professionals, 3.825 corresponen als PQPI. D'aquests, un 53% continua estudiant un cicle formatiu de grau mig; els 16% treballa; un 5% estudia i treballa i un 26% busca feina als sis mesos d'haver acabat. Segons aquest mateix estudi, només el 10% dels alumnes que treballen un cop finalitzat un PQPI ho fa per la influència del centre i un altre 10% ho fa a l'empresa on ha realitzat les pràctiques. No es tenen dades estadístiques sobre el número d'alumnes amb discapacitat que treballen i per tant, quins han estat els mecanismes que més els han afavorit o no, però en tot cas sempre es valora la continuïtat en el lloc de treball d'aquells que

ho han aconseguit, tal i com ens comenten els tutors entrevistats. Aquest fet no ens ha de fer oblidar que la crisi econòmica que afecta a nivell mundial des de l'any 2007 també ha provocat que al 2009 la taxa d'atur fos quatre vegades més alta en persones amb discapacitat que en la resta de treballadors (Aguilar, 2010). Per tant, tot i tenir les millors normatives de regulació del treball per a persones amb discapacitat, les empreses continuen apostant per les mesures alternatives o utilitzant estratègies que eviten la contractació de persones amb discapacitat sense incomplir la llei. Serveixi a tall d'exemple l'afirmació que realitzaven alguns tutors i ex alumnes entrevistats al referir-se a la maniobra de posar l'oferta adreçada a persones amb discapacitat al Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) i que, després de períodes de proves que els empresaris determinen com a no superats, han de reconvertir en ofertes per a tota la gent inscrita.

Sobre la percepció que tenen ex alumnes amb discapacitat de les potencialitats dels PTT per inserir-se laboralment, aquesta ha estat en tot moment relacionada amb la possibilitat de fer aprenentatges nous i que siguin significatius, és a dir: la formació com a base per a una bona inserció laboral (Vilà i Pallisera, 2006; Pallisera i Rius, 2007) i com aquesta formació els ajuda a sentir-se més competents, especialment "*els que han cursat programes de garantia social*¹⁰³" (Martín-Ingelmo et al., 2009, p. 729) pel fet d'haver après habilitats laborals. Per tant, la formació no només potencia la inserció laboral, sinó que "*afectarà positivament a la qualitat de vida, entesa aquesta com una major competència, autodeterminació, satisfacció i pertinença social*" (Martín-Ingelmo et al., 2009, p. 729). En aquest mateix sentit s'expressen autors com Pallisera et al. (2007), Verdugo, Jordan de Urries et al. (2009) o Jenaro i Flores (2009).

Per tant, tot i que els resultats d'inserció dels alumnes dels PTT no siguin del tot satisfactoris, cal remarcar l'efecte tan positiu per a la autoconcepció dels alumnes amb discapacitat sobre les seves capacitats laborals. Per tant, estudis com el presentat per Myklebust (2010), que afirma que els estudiants amb necessitats educatives que han passat per aules inclusives tenen més possibilitats d'èxit en el mercat laboral, o el ja esmentat de Jenaro i Flores (2009) en l'augment de la qualitat de vida de les persones que s'eduquen en entorns

¹⁰³ Els autors citen els programes de garantia social, que cal recordar que són els antecessors dels actuals PQPI (vegeu el Capítol III), per aquest motiu es manté la cita textual a aquests programes.

normalitzats, no fan més que reafirmar el que han expressat els ex alumnes entrevistats.

Tot i que els PTT tenen centrat el seu objectiu en la possibilitat d'inserir laboralment als alumnes que passen per les seves aules, vam veure necessari incloure elements que valoressin els resultats del programa no només a nivell d'empleabilitat, sinó també en el sentit més estrictament social. La qualitat de vida no es pot lligar només a l'estat laboral. Cal començar a pensar en la transició a la vida adulta amb un espectre més ampli: vida autònoma, participació social, xarxa d'amics, etc. (Pallisera i Rius, 2007, Pallisera et al., 2007).

De les entrevistes realitzades, podem observar que els tutors afirmen que les relacions dels alumnes amb discapacitat amb els companys han millorat notablement al llarg del curs, però que aquestes han desaparegut en gran mesura quan el curs ha finalitzat. Aquests resultats coincideixen amb els de les recerques enfocades a la inserció social de les persones amb discapacitat (Pallisera i Rius, 2007; Pallisera et al, 2007). Caldria, però, contextualitzar que en aquest cas la població és molt jove i en alguns casos encara no han tingut les seves primeres experiències laborals. També caldria tenir dades sobre com han evolucionat les relacions de la resta d'alumnes entre ells un cop acabat el curs. Comprovar si aquestes es mantenen un cop superat el curs seria un bon indicador, tot i que és possible que fos un error comprovar-ho de manera més concreta en els casos de persones amb discapacitat i no tenir en compte com evolucionen aquestes relacions en la resta de població participant. Com diuen Echeita et al. (2009, p. 22) *"per a un adolescent amb discapacitat en aquest mateix període és crucial, com per a qualsevol altre, tenir relacions d'amistat afectives, estables i significatives"*. I, com la resta d'adolescents, hi ha estudis que indiquen que també mostren preocupació per tenir possessions materials que els igualin als companys (mòbil, ordinador, cotxe, roba...) i per la seva imatge corporal (pes, bellesa, etc.) (Corominas et al., 2010). Per això considerem rellevant remarcar la visió positiva que tant tutors com ex alumnes remarquin l'augment de l'autoimatge, sovint deteriorada per creences externes, després del seu pas pel PTT. Cal remarcar que molts dels alumnes amb discapacitat participants a la recerca provenien, segons els tutors dels programes, d'entorns sociofamiliars desestructurats o d'experiències educatives anteriors molt negatives. A més a més, molts d'ells no haurien tingut cap altra opció de relació de no haver passat pel PTT, ja que les opcions formatives un cop han acabat la

formació obligatòria no són àmplies per les persones amb discapacitat i alguns d'ells s'haurien incorporat a entorns protegits o a casa seva.

Per això es considera un valor molt positiu dels PTT l'impacte que tenen en els alumnes amb discapacitat en el seu pas pel programa. Tots ells afirmen que la percepció que tenen sobre ells mateixos ha canviat, però també que la dels seus amics o familiars ho ha fet de manera positiva. Les expressions dels ex alumnes entrevistats remarquen que han augmentat les relacions amb els amics de fora dels centres (o bé han augmentat les hores que comparteixen o bé han aparegut noves participacions que no existien abans) i tenen perspectives diferents sobre allò que poden fer i que abans desconeixien. Però sobretot, i és un aspecte a remarcar, els alumnes basen aquests canvis en les relacions que han establert amb els tutors i els professionals que han conegut al PTT. Per tant, sembla que coincideix amb Echeita et al. (2009, p. 7) quan aquests remarquen que "la participació es concreta en el deure de reconèixer i apreciar la identitat de cada alumne i la preocupació pel seu benestar personal (per exemple, l'autoestima) i social (relacions d'amistat) i, per tant, per l'absència de situacions de maltractament, exclusió o aïllament social".

Hem esmentat en paràgrafs anteriors com els ex alumnes indiquen com ha canviat la visió que els seus pares tenen d'ells després de passar per un PTT. Aquest fet coincideix amb els estudis realitzats sobre les baixes perspectives dels pares sobre les seves capacitats laborals o d'autonomia (Kraemer, Blacher i Marshal, 1997, citats a DiPipi-Hoy i Jitendra, 2009). Òbviament, considerem que aquestes perspectives venen donades per factors culturals, de no acceptació de la discapacitat del fill i, en els casos més problemàtics, per situacions de maltractament.

9.3. Propostes de millora

Tot seguit es plantegen diferents propostes de millora sorgides de les reflexions realitzades i expressades en l'apartat anterior. Aquestes propostes que creiem que afavoririen l'adequació dels PTT a persones amb discapacitat, s'agrupen en funció del moment de la realització del programa en el qual s'haurien de desenvolupar.

MOMENT: PLANIFICACIÓ DEL PROGRAMA

PROPOSTA 1: La primera proposta que realitzem la considerem bàsica en el moment de la planificació d'aquest i qualsevol programa i és la necessitat de **passar de la inclusió com a utopia a la inclusió real, del discurs políticament correcte a la pràctica real dels drets fonamentals i de la igualtat d'oportunitats** de totes les persones. Per aconseguir aquesta fita cal que comencem a concebre la inclusió com un camí que no pot contemplar diferents velocitats. És a dir, resulta incongruent que a la redacció de la legislació base (amb una àmplia aposta per la inclusió) es proposin mesures específiques i/o alternatives sobre l'escolarització o la inserció laboral de persones amb discapacitat. Resulta obvi que en aquests moments hi ha recursos alternatius que es fan necessaris per donar resposta a la necessitat de suports d'algunes persones (escoles d'educació especial, unitats de suport a l'educació especial a secundària –USEE-, centres especials de treball –CET-, treball amb suport, etc.), però caldria seguir pensant en el procés que ha de portar a la introducció d'aquests suports en els entorns normalitzats i, sobretot, en com fer d'ells uns recursos realment integradors mentre la inclusió total i real no sigui possible.

PROPOSTA 2: Cada PQPI-PTT ha de tenir a la seva disposició les fitxes de l'ICQP (Institut Català de Qualificació Professional) que descriuen els perfils professionals actualitzades i a l'abast per oferir-les de manera orientativa als professionals experts que han d'impartir els mòduls professionalitzadors. Això permetria afavorir la igualtat d'oportunitats pel que fa a les competències treballades als PTT tant als Mòduls A com als Mòduls B. De la mateixa manera s'ha de **desenvolupar l'annex 1 del Decret 140/2009 que parla del "tractament flexible dels continguts"** donant més indicacions sobre el significat d'aquesta directriu en el plantejament del currículum. Cal que el document especifiqui si aquesta flexibilitat està orientada al tipus de continguts que es treballen o a les estratègies metodològiques emprades, ja que afavorirà que els tutors dels PTT es plantegin possibles canvis en el currículum.

PROPOSTA 3: Per aconseguir que els programes donin una resposta adequada a les necessitats dels alumnes cal potenciar la **formació dels tutors i dels professionals en metodologia inclusiva** o, en el seu defecte, **l'assessorament col·laboratiu amb experts en metodologia inclusiva** o en plans múltiples en el moment del disseny i/o elaboració dels programes.

PROPOSTA 4: Una eina de suport necessària per tutors, professorat i alumnes és **una rúbrica d'avaluació¹⁰⁴ que descrigui els diferents nivells amb els quals un alumne pot assolir cada una de les competències, cada un dels objectius**. Aquesta rúbrica pot tenir diferents criteris per a cada activitat o mòdul en els quals s'indiquin des dels objectius procedimentals, fins els actitudinals.

PROPOSTA 5: Cal **involucrar als professionals en el disseny del programa**. Aquest aspecte esdevindria del tot impossible al ser un projecte molt marcat des de la pròpia legislació, però es veu molt positiu que puguin dissenyar els continguts dels seus mòduls i adaptar-los a les necessitats del grup. Cal no oblidar, però, que aquesta bona actitud que mostren tots els professionals entrevistats cap a la inclusió d'alumnes amb discapacitat contrasta amb la poca formació (com ja hem comentat al principi) en atenció a la diversitat i en el coneixement d'estratègies d'intervenció (Ferrandis, Grau i Fortes, 2009).

PROPOSTA 6: **Realitzar un recull d'exemples d'activitats on els alumnes treballen el mateix tema a diferents nivells**, és a dir, activitats "multinivell" (Ruiz, 2008) que ofereixi als professionals experts una guia per al disseny de les seves pròpies activitats. Això implica que els professionals han de defugir de perpetuar activitats recollides en llibres de text o altres materials ja editats, sense aplicar cap mena de revisió sobre la seva adequació. Cal definir una sèrie de pautes clares i concretes. Per exemple, alguns dels indicadors de l'Índex per a la inclusió (Booth i Ainscow, 2002) poden servir de guia (objectius clars; preveure treballs individuals, en parella, en grup i de classe; varietats d'activitats com debats, presentacions, redaccions, etc.; donar l'oportunitat a l'alumne fer les activitats de diferents formes; comptabilitzar l'esforç físic necessari per acabar les tasques; etc.) Sempre,

¹⁰⁴ Una rúbrica d'avaluació presenta i explicita aquells criteris i indicadors, a diferents nivells de concreció, que serveixen al professor i a l'estudiant per situar el desenvolupament d'una competència en un o altre grau de consecució (Barberà et al, 2006, p. 61).

però, tenint en compte que l'aprenentatge i el rendiment ha de ser de qualitat "i exigent amb les capacitats de cada estudiant" (Echeita, 2008, p. 11).

PROPOSTA 7: Com ja hem comentat al punt on es realitza la discussió dels resultats obtinguts amb l'aplicació del Pla d'avaluació, una de les actuacions proposades a fer quant a metodologia és que cal continuar amb la base que sustenta el dia a dia dels PTT, que esdevé un dels punts clau en la valoració de la seva adequació per a les persones amb discapacitat, però **és necessari ampliar les estratègies a altres més col·laboratives¹⁰⁵ que permetin als alumnes poder respondre segons les seves capacitats sense que això vagi en detriment del seu aprenentatge.** És a dir, implementar de manera més concreta el treball per projectes fonamentant-lo en activitats multinivell és una proposta escaient ja que la majoria dels mòduls A (els específics de la formació laboral) estan relacionats amb un mateix tema. Aquest aspecte requereix de la coordinació dels professionals experts per determinar quines serien i de quina manera s'introduirien les parts de cada mòdul. Donada la dificultat de fer el treball en equip entre uns professionals que passen poques hores i que tenen feines externes amb més dedicació horària, aquest treball per projectes cal fer-ho a nivell de mòdul.

PROPOSTA 8: S'ha de remarcar a nivell de disseny del programa la **necessitat d'establir convenis amb equips d'assessorament** tant a nivell psicopedagògic (EAP) com a nivell de salut mental (CSMIJ). També s'han d'incloure convenis amb els equips d'atenció a la infància i a l'adolescència (EAIA) sempre que els alumnes estiguin immersos en situacions de tutela administrativa. S'entén que aquests serveis pateixen una saturació de casos, però també cal tenir en compte que els PTT són molt poc freqüents, estan dispersos territorialment, i amb una ràtio d'alumnes molt baixa, així que no esdevindria una sobrecàrrega

¹⁰⁵ Algunes de les metodologies que es podrien utilitzar serien: l'aprenentatge multinivell: on s'analitzen els diferents nivells de l'alumnat i es determinen els temes de treball amb objectius per nivell de rendiment. L'avaluació es basa en allò esperat de cada alumne. Les estratègies d'entrada multimodal on s'analitzen els estils d'aprenentatge i es garanteixen dues o més estratègies didàctiques per estil d'aprenentatge. Ja hem parlat sobre l'aprenentatge per projectes on els temes del currículum que es poden organitzar per projectes col·lectius o individuals es defineixen clarament per etapes (incloent temporització de les accions) i finalment, s'exposen. Finalment l'aprenentatge basat en problemes permet als alumnes identificar els problemes d'una situació concreta, havent d'aportar la teoria que els explica i on han de buscar propostes de solució.

excessiva. Cal dir, també, que molts dels alumnes ja tenen un seguiment per part d'algun d'aquests serveis, factor que ha d'afavorir que hi hagi un traspàs d'informació i un seguiment més clar i fluid. De la mateixa manera cal marcar la possibilitat d'establir convenis amb altres associacions i/o fundacions que assessoressin en els casos que així ho necessitessin. Emprar els recursos ja existents en el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya faria més econòmic algunes accions a nivell formatiu més completes que les actuals. Finalment, plantejar la creació d'un grup de suport psicopedagògic (1 o 2 persones màxim) que doni assessorament en l'adaptació dels continguts i/o activitats que no deixi a l'experiència de cada responsable o professional l'acolliment i desenvolupament dels mòduls. Com ja s'ha esmentat amb anterioritat, el nombre de PTT no és molt ampli i el nombre d'alumnes per grup també és reduït. Un petit equip itinerant podria realitzar aquestes tasques. I, tal i com afirmen Vilà et al. (2010, p. 62) *"cal establir unes línies clares que orientin sobre quan, com i amb quins agents establir processos de coordinació constitueix un factor clau per facilitar als professionals el treball conjunt en el procés de trànsit a la vida activa"*. Un altre tipus de col·laboració que permetria fer una anàlisi de necessitats més completa seria la possibilitat de tenir l'assessorament de professionals relacionats amb el món de la discapacitat.

PROPOSTA 9: Sempre partint de la base que tots els col·lectius entrevistats creuen que l'espai de pràctiques és un dels puntals dels PTT en relació a la seva adequació per a persones amb discapacitat, però davant de la constatació que encara hi ha algunes experiències negatives dels alumnes (possiblement provocades per un entorn laboral poc adequat), es proposa **establir un protocol específic i ben delimitat que permeti, per una banda, dibuixar el perfil professional i personal de l'alumne i, per l'altra, el perfil de l'empresa i del lloc de pràctiques que s'ofereix**. Aquest protocol no ha de ser únicament per als alumnes amb discapacitat, sinó que es pot fer extensiu a tot l'alumnat ja que no són únicament els alumnes amb discapacitat els que poden tenir problemes d'adaptació al lloc de pràctiques. Cal dir que en línies generals els alumnes responen bé a les pràctiques, però es veu necessària l'avaluació dels perfils per poder realitzar bones estades de pràctiques sempre des de l'òptica plantejada per Rosselló i Verger (2008, p. 184) *"Les capacitats de les persones amb*

discapacitat presenten certs tipus de limitació que repercuteix de forma més o menys significativa en el seu rendiment i les seves activitats [...] aquestes venen acompanyades d'una sèrie de capacitats, possibilitats i potencialitats que es podrien i s'haurien de desenvolupar". Per tant, cal establir igualment un protocol d'avaluació que potenciï les capacitats dels alumnes amb discapacitat i que afavoreixi el desenvolupament d'experiències positives a les pràctiques. Com a element positiu per a la utilització d'aquesta eina es troba el fet del baix nombre d'alumnes per classe (16 alumnes màxim sense tenir en compte les possibles rebaixes de ràtio en el moment que un dels alumnes té necessitats educatives) i la possibilitat d'implicar a tots els professionals implicats.

PROPOSTA 10: Sent plenament conscients de la manca de recursos personals dels que compten els PTT (un únic tutor per perfil), s'han **d'establir algunes intervencions emprades en el Treball amb Suport (TAS) com ara la figura de l'acompanyant en els primers moments de les pràctiques**. Aquesta figura (coneguda en el TAS com a *preparador laboral*) permetria donar suport a l'empresa del moment de l'ensenyament de tasques, moment en el qual es poden necessitar més estratègies per transmetre la informació.

PROPOSTA 11: Anteriorment en aquest apartat ja s'ha fet la proposta de dissenyar una rúbrica que estableixi cada un dels nivells als quals pot arribar un alumne o que determinarà la seva qualificació, però sempre ha d'anar lligada a diferents sistemes d'avaluació possibles als habitualment més emprats (exàmens escrits). Tot i que el PTT és un programa que utilitza sistemes d'avaluacions variats¹⁰⁶, seria positiu, tal i com planteja Ruiz (2008) **que els professionals i els tutors marquin diferents evidències de progrés** (processos, resultats, indicadors, rendiments, etc.) que es demanaran per observar en cada activitat si l'alumne va evolucionant en els seus aprenentatges.

¹⁰⁶ Robert Ruiz (2008) recull les propostes citades per UNESCO (2001) per avaluar l'aprenentatge de l'alumne al llarg del curs, en aquest cas del PTT. Entre d'altres opcions, es proposen les carpetes de treball on es recullen els millors treballs fets pels alumnes; treball per projectes (que ja està descrit a l'anterior nota al peu); observació directa dels alumnes mentre realitzen tasques; avaluació funcional de les competències que l'alumne hauria de demostrar i, finalment, l'autoavaluació dels propis aprenentatges. Moltes d'aquestes propostes ja estan recollides als PTT de manera habitual, però seria recomanable establir unes pautes, un recull que permetés als professionals tenir-les de referència.

PROPOSTA 12: Atès el context socioeconòmic actual, **els PTT han de realitzar reunions periòdiques amb els equips psicopedagògics dels instituts** (ja que aquests són els màxims proveïdors d'alumnes als PTT) **amb anterioritat a la incorporació de l'alumne al programa**. Aquestes reunions afavoririen el traspàs d'una informació que permetria als tutors del PTT donar la millor acollida a l'alumne (amb discapacitat o sense). Òbviament aquest traspàs s'hauria de fer amb el consentiment dels pares o tutors de l'alumne ja que es tractaria d'informació protegida. Per aquest motiu, un protocol de traspàs de dades promogut des del Departament d'Ensenyament en el qual es recullin les informacions més importants permetrà poder realitzar un primer perfil de l'alumne.

PROPOSTA 13: Caldria vetllar perquè la informació referida a **la discapacitat de l'alumne només sigui emprada per planificar alguns suports concrets, sense que esdevingui una altra manera d'etiquetar a l'alumne**. Si una cosa vol aquesta recerca és defugir de les etiquetes que es col·loquen sobre els alumnes i que sovint condicionen les intervencions que es realitzen al seu voltant d'una manera no constructiva (com podria ser la Planificació centrada en la Persona), sinó basada en les creences errònies sobre les seves capacitats.

PROPOSTA 14: **Els tutors han de participar en la selecció dels alumnes amb discapacitat que realitzaran els programes**. Pot semblar una proposta massa bàsica, però cal recordar que en aquests moments queden fora de la comissió de garanties d'admissió que decideix quins alumnes amb discapacitat aniran a cada programa. Cal tenir en compte que un cop els alumnes han presentat la sol·licitud ja no existeix el problema de la protecció de dades (sempre que hagin fet saber la seva condició de persones amb discapacitat). Aquesta participació permetrà que els tutors puguin preveure les accions a fer i el gruix d'intervenció específica a fer.

MOMENT: DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

PROPOSTA 15: Fugint de la idea de la recollir per escrit qualsevol acció que es realitzi en el dia a dia dels PTT, sí que tutors i/o professionals dels centres han de fer **un recull de bones pràctiques i crear amb ells una base comuna que serveixi com a orientadora per a la resta de PTT**. Es tractaria

d'incorporar a l'esmentada base una breu descripció del cas i de l'acció realitzada. Aquest traspàs d'informació es realitza avui en dia de manera informal en les trobades que es fan dels tutors dels PTT, amb la possibilitat que es perdi informació o que no es difongui pel fet que no s'ha fet cap pregunta en aquell moment. Aquestes bones pràctiques es podrien comentar en el si de les reunions entre els tutors i els professionals de cada PTT, com a complement a la tasca assessora que ja realitzen els tutors davant d'algunes situacions viscudes pels professionals. Cal dir que aquesta coordinació és un dels factors que tant els tutors com els professionals entrevistats remarquen com a bàsic en la flexibilització dels programes. Aquesta base de bones pràctiques serviria com a eina a emprar pels responsable sense la necessitat d'invertir espais del seu temps en la cerca de solucions. No s'ha de perdre de vista, però, que una bona pràctica ho és en un context concret, sobre una situació concreta i amb una persona amb característiques pròpies. És a dir, sense caure en el "tot val per tothom", tampoc es pot pensar que no es poden fer servir com a idea, orientació, etc. per aplicar-les encara que no calgui imitar-les (Duran et al., 2010, p. 47). Aquests mateixos autors proposen com a criteri que *"el centre comparteix amb altres centres les pràctiques que permeten progressar cap a la inclusió"* sobretot com a eina de reflexió.

PROPOSTA 16: El treball dels tutors en la definició de les capacitats i altres parts del perfil de l'alumne (tal i com es recomana als objectes 7 i 8) esdevindrien un element molt afavoridor d'expectatives d'èxit. Per tant, els PTT han de buscar **espais comuns on els professionals experts es puguin trobar per definir les capacitats i potencialitats de l'alumne** i establir així un lligam on es descobreixin possibilitats que no es poden observar a les sessions del propi mòdul.

PROPOSTA 17: Per reforçar el clima entre els companys s'ha potenciar el treball **cooperatiu**, que ja ha estat àmpliament descrit i fonamentat al llarg d'aquesta recerca i.

PROPOSTA 18: Cal que les instal·lacions s'adeqüin a la normativa de cada moment d'accessibilitat dels espais, i per tant es fa necessària una revisió i certificació anual d'aquest compliment. Però l'accessibilitat va més enllà de la supressió de les barreres arquitectòniques, i per aquest motiu **és plenament necessari dotar dels materials necessaris per al**

desenvolupament del programa i, per suposat, per atendre a les necessitats dels alumnes amb discapacitat que permeti l'accés als continguts (hardware, software, productes de suport, etc.). S'han d'establir convenis d'actuació amb entitats relacionades amb el món de la discapacitat o, fins i tot, amb altres organismes o institucions (Booth i Ainscow, 2002) que tinguin aquest material i no es faci servir. El Departament d'Ensenyament dota els instituts de secundària de materials i l'assessorament de l'EAP per atendre les necessitats dels alumnes, i aquest suport s'ha de fer extensiu als centres que realitzen formació professional. Ara bé, cal tenir en compte **que aquests recursos siguin sostenibles**, és a dir que es poguessin mantenir en el temps (Duran et al., 2010). Cal **potenciar la generació de materials adaptats** per part dels professionals (Booth i Ainscow, 2002) i, com ja s'ha esmentat a la proposta 15, la creació d'una base de *Bones pràctiques* on es puguin trobar aquests materials per orientar possibles futures actuacions. Caldria també una referència a aquest aspecte dins de la pròpia legislació (Decret 140/2009) i dels documents que els professionals han de lliurar als tutors amb la descripció de les unitats didàctiques. De la mateixa manera, **les memòries finals han de recollir les descripció de les adaptacions fetes** per atendre les necessitats dels alumnes amb discapacitat. Potser no tant per a l'adaptació de materials, però sí per la definició de les activitats a fer en els mòduls de preparació laboral, s'ha de **disposar de material ja editat** com ara el proposat per Pallisera et al. (2007) i que les mateixes autores indiquen com a adequat per a treballar en els PTT.

MOMENT: RESULTATS DEL PROGRAMA

PROPOSTA 19: La nostra primera proposta recollia la necessitat de no crear vies alternatives per a l'educació de les persones amb discapacitat per respectar i complir el que esmenta en tot moment la legislació revisada (LOE, LEC, Decret 140/2009). En aquest mateix sentit, es formula la proposta que ha de servir com a inicial en els resultats del programa i que defuig de les capacitats dels tutors dels PTT, però que es creu igualment convenient: remarcar la necessitat de revisar els mecanismes de control

de les contractacions dels treballadors amb discapacitat amb l'obligació de l'acompliment de les quotes establertes per a les empreses amb més de 50 treballadors. Cal tenir en compte sempre quina és la millor opció per a una persona amb discapacitat, i això no significa necessàriament que s'hagi de perpetuar en entorns protegits com els Centres Especials de Treballs (CET). Tot i saber que aquests serveis tenen com a objectiu ser un primer pas per a la inclusió a l'empresa ordinària i que en molts casos ofereixen una alternativa a l'aïllament social de les persones amb discapacitat, és cert que amb l'aparició de la legislació sobre la regulació de les mesures alternatives¹⁰⁷ s'ha perdut l'objectiu inicial. Aquesta dificultat d'inserció en empreses ordinàries pot provocar que, en molts casos, es puguin percebre els CET com a espais segregadors, que no permeten (o no afavoreixen) la inclusió laboral o social de les persones amb discapacitat. Ja s'ha defensat àmpliament al llarg d'aquesta recerca el procés cap a la inclusió laboral i social com a única visió possible si es vol que les persones amb discapacitat siguin membres de ple dret de la nostra societat. Altres mesures que es puguin preveure, com les recollides a la legislació, s'entenen per part d'aquesta autora com a segregadores i continuistes d'un estil d'intervenció basat en la beneficència i l'assistencialisme i no en la defensa de la igualtat. Per tots aquests motius, es conclou que **s'han d'eliminar les mesures alternatives a la inserció laboral de persones amb discapacitat recollides per la legislació actual.**

PROPOSTA 20: La revisió teòrica realitzada a la primera part d'aquesta tesi ha posat de relleu el poc suport que les administracions (ajuntaments, diputacions, etc.) donen a la inserció de les persones amb discapacitat. Tot i entendre que el context econòmic mundial no és el més favorable actualment, es proposa que **les administracions aportin la seva xarxa de contactes, en forma de borsa d'empreses disponible per als serveis que realitzen formació sociolaboral.** D'igual manera **els PQPI podrien esdevenir una borsa de treball** a la qual acudissin les empreses de la

¹⁰⁷ Aquesta legislació es basa en el Decret 246/2000 de 24 de juliol, sobre l'aplicació de les mesures alternatives de caràcter excepcional al compliment de la quota de reserva del 2% a favor de treballadors disminuïts en empreses de 50 o més treballadors (DOGC 2.08.00), que va ser modificat pel Reial Decret 364/2005, de 8 d'abril, pel qual es regula el compliment alternatiu amb caràcter excepcional de la quota de reserva en favor dels treballadors amb discapacitat (BOE 20.04.2005). Ambdues estableixen com a mesures alternatives la contractació per part de les empreses de serveis oferts pels CET (manteniment de jardins, d'instal·lacions, etc.) o bé de la realització d'aquests CETs de part de la producció de l'empresa.

zona. No caldria bonificar de manera especial aquestes relacions, ja que la legislació actual ja n'ofereix un ampli ventall als contractants de persones que pertanyen a col·lectius desfavorits.

PROPOSTA 21: Els documents revisats en aquesta recerca mostren que hi ha una àmplia recopilació dels resultats del programa a nivell laboral i formatiu dels alumnes que han assistit al PTT. El resultat obtingut és un recull estadístic que sembla més adreçat a comprovar en un cop d'ull si els resultats del PTT (obtenció d'una feina, continuació dels estudis) s'assoleixen o no. Tot i creure en la necessitat de comprovar la utilitat dels programes en els quals s'inverteixen parts dels pressupostos, es considera que s'han **d'ampliar aquestes dades i plantejar un recull d'informació més complet sobre les activitats que l'alumne fa a nivell social en l'entrevista inicial:** amics propers, participació a associacions, grups de ball, si participa de les xarxes socials a Internet (per exemple Facebook o Twitter), etc. **La revisió d'aquests indicadors un cop finalitzat el PTT, permetria conèixer si hi ha hagut una evolució de l'alumne en aquest sentit.**

PROPOSTA 22: Tot i que es considera que el treball s'ha de realitzar amb els alumnes que participen al PTT i així afavorir la seva autonomia i la presa de decisions, no es pot perdre de vista que la intenció d'aquests programes és la transició a la vida adulta. Això implica tenir en compte també l'entorn més proper al que pertanyen aquests alumnes. Els PTT, com s'ha pogut observar, actuen com a potenciadors de les capacitats dels alumnes que hi participen (siguin aquestes a nivell laboral o personal) i també, encara que sigui de manera indirecta, actuen com a mitjancers entre els alumnes i les seves famílies. És a dir, les reunions/tutories realitzades amb els pares o tutors dels alumnes són un espai en el qual els tutors ofereixen indicadors dels progressos dels fills, on mostren als pares com ha canviat l'actitud, la imatge del fill. La proposta és **treballar encara més amb les famílies per afavorir una visió d'un fill (en especial amb discapacitat) positiva de cara a una bona inclusió social o laboral.** Una visió positiva que afavoreixi que uns pares, sovint protectors o preocupats pel futur, vegin en el seu fill les capacitats necessàries per dur a terme una vida el màxim d'autònoma possible. Aquestes reflexions no volen culpabilitzar els pares, sinó que recullen les sensacions viscudes pels propis

alumnes entrevistats en aquesta recerca sobre les reaccions dels pares davant dels seus progressos. **Les entrevistes amb els pares han de recollir les seves opinions, tant al principi del programa com un cop finalitzat, per veure si ells també han observat l'evolució que s'ha produït en el seu fill.**

PROPOSTA 23: Cal dir, però, que les propostes han d'anar més enllà de les accions únicament adreçades a l'alumne amb discapacitat, ja que es vol defugir de donar a entendre que ell és qui ha de canviar. Per això **cal realitzar accions dins de l'àmbit comunitari que donin suport a la inclusió social.** La participació de les persones amb discapacitat en accions normalitzades de la vida quotidiana (llar, oci, etc.) permetran el canvi en la concepció i en la imatge que la societat pot tenir de les persones amb discapacitat. Per aquest motiu al llarg d'aquesta tesi sempre s'ha parlat d'eliminar els camins paral·lels, les accions segregacionistes emmarcades dins de suposats paràmetres inclusius (com, per exemple, els espais d'oci amb horaris especials per a persones amb discapacitat). La inclusió no es donarà fins que les persones amb discapacitat no accedeixin de manera igualitària als espais comuns i de manera normalitzada. Qualsevol etiqueta que presideixi un àmbit, espai o entorn, només aporta un motiu per veure les persones com a diferents.

Conclusions de la recerca i futures línies de treball

Arribats a aquest moment de la recerca presentem tot seguit el que ha de ser l'últim capítol. En primer lloc, s'exposen les consideracions a les quals arribem després de l'estudi que s'ha dut a terme, conscients que hem partit d'una realitat contextual concreta que fa desaconsellable presentar consideracions de caràcter general per a tots els Plans de Transició al Treball. En segon lloc, es presenten quins han estat els punts febles d'aquest estudi, tant de disseny com d'altra naturalesa, que han fet recomanable introduir alguns canvis al que inicialment s'havia previst. A l'últim, s'apunten les línies de treball que poden encetar-se un cop acabada la recerca que us presentem. Aquestes línies de futur volen ser, seguint la línia d'aquest estudi, integradores i respondre a una intenció de sumar esforços, de col·laborar en la millora d'un programa formatiu (el PTT) que considerem imprescindible i altament positiu. En cap cas aquesta recerca es planteja amb la voluntat de remarcar els elements menys afavoridors, sinó des de l'admiració per un programa i uns professionals que en tot moment desenvolupen una feina no sempre reconeguda i des de la intenció d'aconseguir millorar les experiències dels seus usuaris.

Comencem, doncs, exposant les **conclusions** que hem extret de l'elaboració **del marc teòric**. La primera idea, i la més clara, és que els conceptes marquen la representació que ens fem de les coses i la nostra relació amb elles. La revisió de l'evolució del concepte de *discapacitat* al llarg de la història ha permès comprovar com és d'important el contingut que atorguem als conceptes, ja que aquest marca la filosofia que s'impregnarà a totes les accions i les relacions que s'estableixen amb les persones en totes les facetes de la vida personal i col·lectiva. El llenguatge va més enllà de les paraules i impregna la concepció que es pot tenir sobre les persones i sobre la seva valoració social. Hem pogut constatar que s'ha deixat enrere la concepció de la deficiència com a eix vertebrador de la definició de la pròpia persona, com a característica que el fa diferent i, per tant, responsable únic d'adaptar-se a la realitat que l'envolta, normalment pensada per persones alienes a la discapacitat. Aquesta visió centrada en el model mèdic ha donat pas a una filosofia en la qual la persona amb discapacitat ja no és vista de manera negativa, sinó com aquella persona a la qual no se li permet participar en una societat que ha obviat les seves necessitats i les seves característiques a l'hora de dissenyar els espais, els continguts, les polítiques, etc. (Egea i Sarabia, 2001; OMS, 2001; Vives, 2008)

La definició del concepte discapacitat centrat en la responsabilitat de la societat, impulsat per les reivindicacions i les lluites dels moviments gestionats per persones amb discapacitat per aconseguir els seus drets, s'ha vist reflectit a la redacció de normatives revisades per a la realització d'aquesta recerca. Així, a nivell estatal, podem identificar a les lleis consultades (Llei Orgànica d'Educació, Llei d'Educació, normativa sobre el Treball amb suport, etc.) conceptes i filosofies com la *inclusió* que esdevé l'eix vertebrador de qualsevol intervenció o acció política. La igualtat de drets impera en tota la legislació revisada. La diversitat com a font de riquesa personal i social (Echeita, 2007) esdevé el discurs més emprat per les instàncies legislatives, en les quals el dret a la igualtat és assolit pel gruix de la població amb discapacitat. La inclusió va més enllà: es tracta de poder estar presents (fet que ja quedava resolt amb l'anterior concepte *integració*), però també participar, i participar vol dir tenir veu (Barton, 2010; Fielding, 2010), tenir opinió que sigui escoltada i respectada, és a dir, poder decidir. Però, realment hem assolit una concepció d'igualtat plena? L'anàlisi de les normatives esmentades ens ha permès observar les incongruències que el propi sistema estableix. Per una banda, la inclusió es defineix com un dret, com la base de les accions a realitzar amb la màxima del *disseny universal*: hem de pensar en tothom quan redactem continguts, metodologies, accessos, etc. Aquest discurs, però, queda enfrontat a la realitat que les pròpies lleis recullen: la creació de serveis especialitzats per a les persones amb discapacitat més afectades. Per tant, s'estableixen diferents graus d'inclusió, fet que és un oxímoron o una contradicció en sí mateix (Idol, 1998; Echeita, 2007). No es pot parlar d'igualtat d'oportunitats per tothom i tot seguit presentar opcions alternatives. La llei que reguli les polítiques ha de ser clara en aquest aspecte, ja que d'una altra manera l'acompliment de la normativa és pràcticament nul. I aquestes contradiccions les trobem en legislació relacionada amb l'educació (primer esglaió de la socialització, després de la família) i sobretot en l'àmbit laboral: l'Estat Espanyol ha estat capdavanter en la redacció de lleis per a la integració de les persones amb discapacitat (la Llei d'integració social del minusvàlid, LISMI, de 1982, encara ara és exemple per a la redacció de normatives arreu del món), però la seva influència ha estat retallada amb posteriors legislacions que estableixen mesures alternatives per no haver de complir-la. De fet, l'aprovació el 2006 de la Convenció dels Drets de les Persones amb Discapacitat ens mostra l'obligació dels estats de reconèixer les persones amb discapacitat com a persones amb drets i deures que no són tan diferents

dels de la resta de la població. Per tant, la primera conclusió és que existeix la voluntat de canviar la manera com deixem participar a la societat, l'educació, el treball, l'oci, a les persones amb discapacitat, però no com per mantenir-se ferm en l'aplicació de la normativa existent i que recull àmpliament els drets de les persones amb discapacitat (LISMI, Llei d'Igualtat d'Oportunitats i No Discriminació, etc.). És a dir, creiem en la inclusió com a utopia, ja que és el discurs políticament correcte, però sembla que no com a possibilitat real, ja que no apostem per la seva total aplicació. Ens afegim a la lluita de les persones amb discapacitat perquè arribi un temps on la discriminació desaparegui i la diversitat funcional sigui acceptada com una riquesa més dins de la diversitat de l'espècie humana.

No es pot continuar fent polítiques, dissenyant programes que pretenen continuar en un àmbit segregat que només permet certs apropaments puntuals als entorns normalitzats. I és en aquest sentit que caldria preguntar-se si un context en el qual no hi som tots reflectits es pot considerar un entorn normalitzat.

La filosofia de la *inclusió*, que defensem com a única possible per fer realitat la igualtat entre les persones, és necessària ja que implica que atorguem a totes les persones la capacitat de decidir on i quan volen participar; com i quan volen exercir el seu dret a pertànyer a la comunitat. Per tant, estem parlant no només de drets, sinó de la qualitat de vida que permetem que tinguin, en aquest cas, les persones amb discapacitat (Lobato, 2002; Verdugo, 2006). Només si són vistes com a ciutadans de ple dret estarem portant a terme la inclusió real i això implica necessàriament que la participació en totes les dimensions de la seva vida sigui en entorns normalitzats (Pallisera, 1996; Echeita, 2006). Actualment, existeix una fractura entre les polítiques que es desenvolupen a nivell educatiu (dels 0 als 16 anys s'aposta per una escolarització inclusiva, tot i que amb les excepcions que ja hem esmentat anteriorment) i el moment de fer la transició a la vida activa. Cal apostar per continuar les polítiques inclusives més enllà de l'etapa d'escolarització. Si defensem la participació de les persones amb discapacitat, hem de fer-ho donant-los l'oportunitat d'accedir en igualtat de condicions a les estratègies necessàries per fer-ho. És a dir, han de tenir l'autonomia necessària per prendre decisions sobre la seva pròpia vida. I això implica que han de tenir accés al món laboral ordinari, element no només d'integració social, sinó porta d'entrada dels ingressos econòmics que han de permetre'ns tenir autonomia i, per tant, poder decidir sobre la nostra pròpia

persona (Fullana, Pallisera i Vilà, 2002; Roselló i Verger, 2008; Parrilla et al., 2010). És important apostar per formar les persones amb discapacitat de manera que es faciliti el seu accés a aquesta vida adulta, i aquest és un dels principals motius pels quals s'ha desenvolupat aquesta recerca. La formació és un eix clau per a accedir en igualtat de condicions a l'àmbit laboral, però s'ha de fer donant les eines bàsiques que dotin d'habilitats socials per relacionar-se amb els altres i per conèixer les pròpies capacitats (Pallisera et al., 2001; Pallisera, Valls i Vilà, 2003; Vilà i Pallisera, 2006). Aquesta formació s'ha de desenvolupar en entorns ordinaris (Myklebust, 2010) que permetin la relació directa amb persones que visquin realitats diferents i evitar així situacions de *bounrout* en relació amb els companys de feina (Jenaro i Flores, 2009) probablement provocades pel mutu desconeixement i la relació desigual que es pot establir si es contempla al treballador amb discapacitat com una persona que s'ha d'acceptar obligatòriament, com una imposició. La inclusió laboral (precedida per la inclusió a tota la resta d'àmbits socials) és un factor clau per provocar la finalització dels falsos estereotips, dubtes i vacil·lacions de la societat vers les persones amb discapacitat (Roselló i Verger, 2008).

Una de les conclusions a les que arribem un cop revisada la legislació relacionada amb la inclusió laboral de les persones amb discapacitat va en la direcció ja apuntada anteriorment: la contradicció entre allò que es promulga i les accions reals. Espanya disposa d'una llei innovadora en el moment de la seva redacció en relació amb la inclusió de les persones amb discapacitat: la LISMI, creada al 1982. Aquesta llei ja apostava per la presència obligatòria de persones amb discapacitat a les empreses amb un nombre determinat de treballadors. Aquesta mesura representava una innovació importantíssima, sobretot si tenim en compte quin era el model pel qual es definia la discapacitat en aquell moment (s'estava començant a sortir del model de beneficència i s'apuntava cap el model mèdic i rehabilitador) i per quina era la situació social d'un país que tot just començava un període de transició política i social després de 40 anys de dictadura. Per primera vegada es dóna veu a les persones amb discapacitat a l'hora de redactar les lleis que els afecten directament. Aquest enorme avenç social es perd de manera estrepitosa quan apareix el Decret 27/2000, de mesures alternatives l'any 2000. Quina imatge es dóna a l'empresari (i a la resta de la societat) quan se li estan donant opcions contradictòries? Per una banda se li diu que ha de col·laborar al compliment dels drets de les persones amb discapacitat, mentre que se li diu que pot fer-ho amb aportacions

que sovint recorden accions caritatives? No es pot parlar d'inclusió, d'igualtat de drets amb discursos que tenen un rerefons més propi de l'època de la beneficència. Per tant, es conclou que és absolutament necessari reivindicar el dret al treball de les persones amb discapacitat, però a un treball en un entorn ordinari i amb igualtat de condicions que la resta dels companys que no tenen un certificat que els considera diferents. Cal, però, canviar la manera d'introduir aquest dret. S'ha demostrat que cap de les mesures coercitives han funcionat (Echegaray, 2010; Garcia, 2010), per tant, una altra conclusió és que cal reforçar, com ja s'apuntava anteriorment, la preparació, la formació laboral de les persones amb discapacitat. La revisió bibliogràfica ha permès comprovar que aquesta formació es realitza a l'etapa de secundària, però de manera incompleta. Atenent que el currículum que es dóna a l'etapa d'educació secundària obligatòria (ESO) marca en molts casos una diferència entre aquell que sembla preparat per al món laboral i el que no (Escudero, 2005), cal establir programes d'orientació que permetin que l'alumne tingui molt clares quines són les seves capacitats i els seus punts febles i alhora establir un perfil adequat per la persona. Aquesta orientació acadèmica i professional és indispensable per assegurar al màxim una inclusió satisfactòria (Saiz, a Macarulla i Saiz, 2009; Santana et al., 2010), i cal fer-ho als entorns ordinaris, ja que són els més adients per afavorir, com ja s'ha dit anteriorment, les habilitats relacionals que no es poden adquirir en els entorns segregats (Pallisera et al., 2003; Alomar, 2004; Myklebust, 2010).

En aquest moment volem plantejar el que pot semblar una contradicció d'aquesta pròpia recerca. Fins ara s'ha parlat de la necessitat de realitzar l'escolarització i la formació en els entorns el més inclusius i ordinaris possibles. S'ha rebutjat de manera clara i ferma qualsevol forma de segregació de les persones, en aquest cas de les persones amb discapacitat. Però en aquest treball s'ha defensat el mètode emprat al recurs del Treball amb Suport (TAS), que es pot veure com un instrument segregador ja que es realitza en espais especialitzats i separant les persones amb discapacitat de les no discapacitades. Tot i que aquesta afirmació pot resultar agosarada, no s'ha trobat encara un sistema, un entorn normalitzat on poder desenvolupar una transició a la vida activa un cop finalitzada l'educació secundària obligatòria. Els serveis que treballen des de la metodologia del TAS esdevenen els únics espais on es potencien les capacitats i es dibuixa un perfil de la persona que permeti fer encaixos reals en els entorns laborals ordinaris que puguin esdevenir exitosos. És a

dir, el que es pot veure inicialment com una eina segregadora, esdevé la més inclusiva (Verdugo i Jenaro, 1993; Palliser et al., 2007; Verdugo et al., 2009).

Què passaria, doncs, si les persones amb discapacitat poguessin tenir altres espais on formar-se laboralment un cop acabada l'ESO a més dels serveis d'inclusió que fan TAS? O sigui, existeixen altres opcions adreçades al públic en general on les persones amb discapacitat també tinguin la possibilitat de formar-se un cop acabada l'ESO? Aquesta recerca té el seu origen en un treball presentat per l'autora al 2006 en el qual explorava quina era la presència de persones amb discapacitat als programes de formació sociolaboral desenvolupats en contextos no formals i adreçats a la transició escola-treball. El resultat d'aquell estudi va ser el disseny d'un instrument d'avaluació d'aquests programes per poder conèixer si eren adequats per a persones amb discapacitat o no. El desenvolupament del marc teòric ens ha permès comprovar quins són els programes existents en el moment de realitzar aquesta recerca, és a dir, quines són les polítiques actives d'ocupació que s'han desenvolupat a la comunitat catalana i entre les quals s'hi troben els PQPI-PTT. La primera conclusió a la qual arribem un cop revisades aquestes polítiques i la seva evolució és que esdevenen un instrument per donar resposta a les situacions d'atur que s'han vist incrementades en els últims anys a causa de la crisi econòmica mundial

¹⁰⁸. Són un instrument important ja que permeten que les persones en situació d'atur puguin actualitzar-se, ampliar la seva formació i realitzar pràctiques en entorns que poden esdevenir futurs contractadors. Tot i això, la capacitat d'aquests programes per donar resultats a nivell d'ocupació s'ha vist afectada per aquesta situació econòmica. No creiem que s'hagi de defugir de la realitat que ens envolta i que no afavoreix en aquests moments les polítiques actives d'ocupació que poden ser objecte de reestructuracions a causa de la retallada de la despesa de les administracions. Altra cosa serà l'anàlisi que es realitzi de les accions que acabin sent desestimades pel govern català. Tornarem a recordar en aquest moment que l'any 2010 un recurs com el de les Escoles Taller va ser paralitzat amb l'argument de la baixa ocupació que generaven. La retallada en

¹⁰⁸ L'Enquesta de Població Activa (EPA) corresponent al tercer trimestre de 2011 situa la taxa d'atur a Catalunya en el 19'43% (un 20'3% en homes i el 18'4% en dones), deixant un total de 742.000 persones en situació d'atur. Informació extreta de nota de premsa de la Generalitat de Catalunya de 28 d'octubre de 2011 i que pot ser consultada a Internet http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=126748&idioma=0&departament=26&canal=27 (recuperada el 30 d'octubre de 2011)

polítiques actives d'ocupació, i en concret dels recursos que poden ser interessants per a la recerca que aquí es presenta, es contempla com una decisió qüestionable tenint en compte que el nombre de joves en situació d'atur¹⁰⁹ que no tenen cap formació augmenta de manera alarmant. Entenem que les decisions polítiques en moments de imprescindible austeritat no han de ser fàcils de prendre, però es fa necessari definir quina és la filosofia que marquen aquestes decisions (generar ocupació entre els joves, entre els adults, facilitar que la part de la població més desfavorida pugui trobar una feina o reforçar amb polítiques a aquelles persones amb més recursos educatius, econòmics, etc.). Considerem, i per això els donem suport de manera clara i ferma, que cal revisar a l'alça els programes adreçats al col·lectiu de joves que no han assolit una formació bàsica a l'ESO. A més a més, la conclusió és que el seu caràcter no formal, és a dir lluny de l'entorn escolar més rígid, pot ser un element molt positiu per als estudiants que han tingut experiències negatives en l'etapa d'escolarització obligatòria. Entendre els diferents ritmes de les persones i les diferents maneres d'aprendre és bàsic en la filosofia de la inclusió. Cal matisar que defensar un programa com el PTT no és reafirmar que cal la segregació segons els ritmes d'aprenentatge ja que esdevindria una nova incongruència. Creiem que els PTT són, i així queda reflectit a la legislació competent, la porta d'entrada a la formació professional, és a dir, una formació reglada que permet la posterior adquisició d'una acreditació com a professional en un ofici concret. És una altra porta d'entrada a una formació normalitzada per aquells que, en un moment donat i per diferents circumstàncies, han quedat fora del món educatiu sense cap titulació.

Ens centrem tot seguir a plantejar les **conclusions referides a la recerca** desenvolupada en aquesta tesi. Recordem que la finalitat general que ens hem proposat ha estat contribuir a la millora de l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) pel que fa a la participació de persones amb discapacitat i aquesta finalitat s'ha desglossat en dos grans objectius:

OBJECTIU 1: *Identificar els elements que afavoreixen l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a les persones amb discapacitat.*

OBJECTIU 2: *Presentar una guia amb orientacions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat.*

¹⁰⁹ Un 43'12% de taxa d'atur de les persones de 16 a 24 anys, segons l'EPA del tercer trimestre de 2011 (vegeu nota al peu anterior).

Pel que fa al **primer objectiu**, cal tornar a fer incís en la primera intenció d'aquesta recerca: estudiar possibilitats formatives que facilitin la transició escola-treball a persones amb discapacitat i dins de l'entorn ordinari i no formal. Si tenim en compte que una de les demandes que fan autores com Pallisera (2010) o Martínez (2010) és la manca de recursos un cop acabada l'etapa d'educació obligatòria, i que, per tant, cal que s'explorin totes les opcions que ja existeixen i que significaran la no existència de més recursos específics i segregadors, el primer fet que constatem en relació al camp de recerca inicial és que la desaparició de les Escoles Taller redueix encara més les possibilitats de les persones amb discapacitat per continuar la seva formació de manera inclusiva. Cal recordar que les Escoles Taller es van determinar com a programes receptors d'una gran majoria dels alumnes amb discapacitat a la recerca que dóna peu a aquesta tesi i que s'ha descrit al Capítol VI. Si tornem a remarcar aquesta situació és per la convicció inicial que aquest recurs era altament interessant com a eina per fer el traspàs escola-treball, per a tots els alumnes en general i, en especial, per als alumnes amb discapacitat, ja que permetia dos anys de treball amb un grup molt reduït d'estudiants i amb una metodologia molt adequada. D'altra banda, aquest fet ha comportat que la primera tasca definida per aconseguir l'objectiu 1, *l'Elaboració dels instruments que han de permetre l'aplicació del pla d'avaluació¹¹⁰ dels programes de formació sociolaboral als Plans de Transició al Treball per valorar la seva adequació a les persones amb discapacitat*, hagi donat com a resultat uns instruments amb continguts adreçats a altres recursos que no són els PTT. És a dir, el disseny va ser realitzat amb anterioritat a la desaparició del recurs d'Escola Taller i per aquest motiu alguns dels apartats dels instruments (tant del protocol com de les entrevistes) fan incís en aspectes que els PTT no contemplen (sobretot moltes parts del disseny del projecte). Es va desestimar la seva modificació ja que es creu que aquests instruments poden ser un suport a l'hora del disseny i la planificació del projecte, per tant s'han mantingut sense canvis. Cal dir, però, que l'existència d'aquests apartats no ha influït en els resultats obtinguts, ans al contrari, ja que ha permès posar de relleu que hi ha aspectes a desenvolupar a la legislació que conforma l'essència dels PTT¹¹¹.

¹¹⁰ Podeu trobar informació sobre els orígens, objectius i continguts del Pla d'avaluació de programes de formació sociolaboral al capítol V.

¹¹¹ Decret 140/2009, de 8 de setembre, que regula els Programes de Qualificació Professional Inicial.

En relació a la segona tasca definida a l'objectiu 1, l'*Aplicació del pla d'avaluació als Plans de Transició al Treball (PTT) de les comarques gironines amb alumnat amb discapacitat de 2006/2007 fins el curs 2009/2010*, es constata que els PTT es veuen afectats directament per la implicació de les diferents parts que intervenen, organismes i tutors. El compromís ideològic dels organismes encarregats del seu desenvolupament es percep en com es cuida la ubicació física dels PTT i quina és la dotació de material i/o de recursos humans del qual poden disposar. Però si una cosa s'ha pogut extreure d'aquesta recerca ha estat que un motor bàsic dels PTT se centra en les visions, sempre interessants, que exposen els tutors sobre la seva feina i el recurs en el qual participen.

La segona constatació que es s'extreu de l'aplicació del pla d'avaluació és que, en el moment de la recollida de la informació, la distribució dels alumnes amb discapacitat es feia sobre la constatació que el recurs era l'adequat per a l'alumne, tingués o no discapacitat. Sempre s'ha primat per part dels centres que l'alumne pugui treure un profit de la seva estada al centre, ja sigui amb el retorn a l'educació més formal o en la seva inserció laboral. De totes maneres, sí que es comprova que hi ha centres més predisposats que altres (segurament per l'estabilitat dels seus equips) a rebre alumnes amb diferents discapacitats.

La tercera tasca relacionada amb l'objectiu 1, la *Relació dels resultats obtinguts de l'aplicació del pla d'avaluació als PTT amb els elements determinats com a necessaris per a l'adequació dels PTT a les persones amb discapacitat*, és la que permet extreure més constatacions sobre la realitat que viuen els participants als PTT. Com ja s'ha esmentat en altres moments d'aquest apartat, la idea de la recerca no era extreure conclusions extrapolables a la totalitat dels PTT, ja que la mostra no ho permet, però sí que ens ha facilitat comprovar el grau de coincidència en els resultats obtinguts de les entrevistes i poder copsar les vivències dels participants entrevistats. Així, es constata en primer lloc la percepció del PTT com un recurs altament positiu per a la inclusió de les persones amb discapacitat mitjançant la satisfacció mostrada per tots els participants en la recerca: els tutors (que es mostren com a principals defensors de les virtuts del programa), els professors experts (que valoren la possibilitat que es dóna a alumnes que no han assolit altres objectius acadèmics per diverses raons) i, sobretot, els ex alumnes que han participat en els PTT. Tots ells parlen del recurs com un lloc on s'han sentit ben tractats, on han estat respectats pels adults i on han tingut l'oportunitat de participar en igualtat de condicions. Òbviament no

sempre el resultat ha estat positiu i alguns alumnes han tornat a entorns més protegits, però tot i així han manifestat la impressió d'haver percebut que disposen capacitats que abans no se'ls havien reconegut.

És després de la revisió de la informació obtinguda que arribem a la quarta i última tasca d'aquest primer objectiu, la *Discussió dels resultats, síntesi, interpretació i contrast dels elements detectats com a adequats per a la participació de les persones amb discapacitat en els PTT*. D'aquesta anàlisi s'ha pogut extreure que els factors que fan dels PTT un recurs adequat per les persones amb discapacitat són els següents:

1. L'àmplia i clara definició del Pla de Transició al Treball com un instrument d'inclusió dels alumnes que no han assolit els continguts de l'Educació Secundària Obligatòria, i que planteja la consecució dels objectius amb unes línies psicopedagògiques que afavoreixen que els alumnes aprenguin i es desenvolupin satisfactòriament.
2. Els continguts a treballar (a més a més dels de caire professionalitzador) als Mòduls B dels PTT responen als plantejaments fets per autores com Vilà i Pallisera (2006) per una formació que faciliti la inserció laboral (coneixement del món laboral, relació i comunicació, participació comunitària, coneixement de la pròpia identitat, resolució de problemes, i habilitats laborals polivalents).
3. Els professors seleccionats per desenvolupar els mòduls relatius a les especialitats laborals tenen, en la mesura que entenen la diferència com un factor inclusiu, un perfil afavoridor per a la inclusió dels alumnes amb discapacitat.
4. La metodologia emprada als PTT, basada en la significació, funcionalitat i transversalitat i en la utilització d'estratègies com el treball en grup i el treball col·laboratiu, afavoreix no només l'adquisició dels continguts sinó també la millora del clima entre els alumnes.
5. Les pràctiques a empreses apareixen com a afavoridores de la imatge de l'alumne com a treballador, ja que sovint permeten que els alumnes es vegin capaços davant del repte del treball en una empresa ordinària. Cal dir, però, que aquestes pràctiques esdevindran un aspecte positiu

sempre i quan es realitzi prèviament una bona definició del perfil laboral de l'alumne.

6. L'avaluació basada en criteris d'assoliment de continguts, però també de l'evolució personal viscuda pels alumnes, remarca la necessitat de contemplar el creixement personal com un dels objectius claus d'aquests programes, i és alhora un dels factors que esdevé essencial per a la seva adequació a persones amb discapacitat.
7. La possibilitat de poder ser candidat a participar en un PTT més enllà de quina és la situació educativa, social i personal és un factor rellevant, ja que dóna més importància a la possibilitat d'aprofitar (que no assolir) el programa per damunt de característiques concretes. Per això és imprescindible que els tutors tinguin accés a la total informació sobre els alumnes que participaran al programa.
8. La flexibilitat del programa, reflectida a la normativa que el regula, és un dels factors més importants, ja que permet que els continguts i els sistemes s'adaptin a la realitat de l'aula, a les necessitats dels alumnes que en aquell moment i en aquell entorn, participen en un PTT.
9. El clima que es genera a l'aula, tant amb la relació que s'estableix entre els tutors i professors i els alumnes (sempre basada en el respecte i la confiança sobre les capacitats) com amb el treball en grup que es realitza, afavoreix un canvi de l'autoimatge en els alumnes en general i, també, en els alumnes amb discapacitat.
10. El PTT esdevé per a molts alumnes amb discapacitat com un dels pocs entorns ordinaris on reproduir el funcionament d'una empresa amb el treball de les habilitats laborals i socials i la possibilitat de conèixer les pròpies capacitats com a treballador.
11. L'impacte del programa en els alumnes amb discapacitat a nivell personal és important ja que es manifesten canvis en l'autopercepció de les pròpies capacitats i, sobretot, canvis en la percepció que els altres tenen en relació amb ells.

L'objectiu 2 d'aquesta recerca, *Proposar accions de millora per a l'adequació dels Plans de Transició al Treball (PTT) a persones amb discapacitat*, s'ha concretat, sempre amb un esperit de sumar esforços i amb la intenció de

col·laborar a la millora d'un recurs que considerem com a adequat per les persones amb discapacitat, en la relació d'accions per a la millora que s'han establert per a cada un dels moments del programa:

- 1. Planificació del programa.** Esdevé de vital importància que, amb anterioritat al disseny i planificació dels programes, es faci una aposta real per la inclusió a tots els nivells, començant per la supressió de recorreguts alternatius ja sigui a nivell escolar com laboral (amb les mesures alternatives de contractació de persones amb discapacitat). Centrats en la planificació del programa, cal que la legislació específica dels PQPI desenvolupi més en detall aspectes referents al què vol dir fer un "tractament flexible dels continguts" (proposar materials d'aprenentatge variats, sistemes alternatius d'avaluació concrets, l'establiment de diferents nivells d'assoliment dels continguts, etc.), fent una aposta clara pel treball col·laboratiu. Per tant, cal contemplar l'assessorament col·laboratiu amb experts en metodologia inclusiva. A l'hora de redactar el programa més concret per a cada situació, cal disposar també de la participació dels professors que han de desenvolupar-lo. I aquest programa ha de definir de manera clara els perfils de lloc de treball, d'empresa i d'alumne que evitin situacions de fracàs a les pràctiques i posteriors processos d'incorporació a la feina. Això només es pot fer si es realitza un treball previ de traspàs de la informació amb els instituts de secundària que possibiliti que els tutors puguin conèixer els alumnes que rebran (amb i sense discapacitat).
- 2. Desenvolupament del programa.** És recomanable que els professors tinguin al seu abast un repertori de bones pràctiques on poder trobar documents, materials i experiències que els permetin tenir orientacions d'altres actuacions similars, tot i que s'entén lògicament que les intervencions amb persones amb discapacitat han de ser personalitzades. També és important que, al llarg del programa, es reforci el clima, tant entre els tutors com entre els professors, a través de reunions periòdiques on s'exposin i intercanviïn les situacions que es viuen. De la mateixa manera, les accions de treball cooperatiu han de reforçar el clima entre els alumnes ja que s'afavoreix la coneixença i, per tant, el trencament dels tabús i els prejudicis existents. Un element específic ha de

ser la definició del perfil laboral de l'alumne per evitar que l'espai de pràctiques esdevingui una experiència negativa.

- 3. Resultats del programa.** Igual que en la situació de la legislació educativa, cal fer una aposta clara per la inclusió laboral de les persones amb discapacitat. Per tant, ens reiterem en la petició de l'eliminació de les mesures alternatives que s'apliquen a les empreses i que eviten la inclusió en entorns ordinaris. De la mateixa manera, cal que els tutors dels PTT incloguin més dades sobre la situació social dels alumnes (amics, participació en activitats, etc.), ja que aquest aspecte ens servirà d'indicador per saber si realment hi ha un canvi no només en la seva situació laboral, sinó en la seva situació social. El treball amb les famílies també s'ha de reforçar per afavorir el canvi de visió sobre el fill que no ha aconseguit els èxits que s'esperaven. Les accions comunitàries es fan necessàries per començar a canviar les preconcepcions cap al col·lectiu d'alumnes dels PTT.

Si s'observen les accions que acabem de descriure es pot comprovar que no tenen una especificitat per als alumnes amb discapacitat, sinó que igualment afavoreixen la millora del programa en general i la seva influència positiva a tots els alumnes. Aquesta és una proposta inclusiva i no ho podrà ser si pensem en alumnes amb i sense discapacitat. Cal que les accions siguin inclusives de totes les situacions de l'aula. I això només es podrà aconseguir si plantegem propostes que incloguin físicament, educativament i socialment a tots els alumnes.

Limitacions de l'estudi

És possible que la primera de les limitacions d'aquesta tesi sigui la convicció prèvia de la funcionalitat dels PTT com a instruments altament recuperadors de persones en situacions personals, socials i laborals complicades. I volem que s'entengui el concepte de "recuperadors" no com a eines màgiques que permeten, des de la seva expertesa, aportar la seva saviesa a unes vides marcades per la ignorància. La idea de "recuperació" vol marcar la importància d'un instrument que intenta mostrar a les persones que hi participen que no sempre l'autoimatge és l'adequada, que sempre es pot modificar una situació, que sovint el que falten són les eines per fer-ho, no les competències. Per tant, s'ha intentat fer un treball de fonamentació teòrica que aportí arguments en el sentit d'evitar al màxim l'excés de subjectivitat.

Un altre dels punts febles ha estat el nombre de participants en la recerca i la seva selecció. Som plenament conscients que la mostra no és "estadísticament" representativa de la realitat general dels PTT. L'aposta per donar la veu als participants implica (i en som plenament conscients) obtenir visions de la realitat amb una certa dosi de subjectivitat. Però aquest fet esdevé un condicionant buscat, ja que en cap moment s'ha volgut dissenyar i implementar un instrument per mesurar de manera objectiva la satisfacció davant d'un programa. Precisament es tractava de recollir les opinions tenint en compte com se sentien els tutors, els professors i, en especial, els ex alumnes que havien participat en els PTT. No es pot desestimar, però, que el sistema per seleccionar als participants en les entrevistes hagi estat dificultós ja sigui per les dificultats de localització dels alumnes amb discapacitat, com per la percepció de la discapacitat que poden tenir els tutors dels centres, sobretot si tenim en compte que aquest recurs està adreçat a alumnes que no han assolit l'ESO i que, per tant, poden tenir dificultats d'aprenentatge molt variades (des de la manca de motivació a una discapacitat cognitiva). Tot i això, cal dir que sempre s'ha obtingut col·laboració de les parts implicades, mostrant en tot moment un gran interès pels resultats que poden contribuir a la millora dels programes avaluats.

Sí que cal esmentar com a punt feble d'aquesta recerca la dificultat per accedir a documents d'ús intern de la coordinació dels PQPI/PTT (normes, indicacions, recomanacions pels tutors, etc.), en considerar l'administració que no es poden difondre. Cal dir que, amb la impossibilitat de revisar aquests documents, s'ha perdut l'oportunitat de comprovar que segurament moltes de les recomanacions que es fan ja deuen haver estat estudiades i plantejades pels coordinadors dels PQPI. Tot i això, és d'agrair la col·laboració de la coordinadora dels PQPI-PTT de les comarques de Girona, que sempre ha respost a les qüestions i dubtes que se li han plantejat.

Un nou condicionant, i potser el més important per al desenvolupament d'aquesta recerca, ha estat l'obligatorietat en el canvi dels programes a avaluar. Aquesta recerca es va dissenyar, com ja s'ha explicat en altres moments, per revisar dos recursos: els PTT i les Escoles Taller. L'anul·lació d'aquest segon recurs per l'administració autonòmica va arribar justament quan ja s'havien realitzat les entrevistes als tutors, professors i ex alumnes de les Escoles Taller. Al llarg d'aquesta recerca es va dubtar sobre si utilitzar les respostes obtingudes. Finalment, es va decidir mantenir la descripció del recurs en el marc

teòric, tot i no aportar les informacions rebudes pels participants d'aquestes Escoles Taller. De la mateixa manera, els canvis legislatius constants, així com el canvi en la direcció del govern autonòmic, ha implicat les lògiques i habituals modificacions en la nomenclatura o en els propis recursos. Esperem haver descrit de la manera més clara possible els programes desenvolupats en les Polítiques Actives d'Ocupació (PAO).

Línies futures de treball

Arribats ja al final de la redacció d'aquesta tesi, s'obren noves línies de treball, algunes d'elles encaminades a posar en marxa les propostes de millora que s'han plantejat en aquesta recerca.

La primera de les línies de treball ha de ser l'estudi d'altres recursos de formació sociolaboral com a instruments adequats per a les persones amb discapacitat. Creiem que s'ha mostrat al llarg d'aquesta tesi que els Plans de Transició al Treball són recursos adients per formar socialment i laboralment a les persones amb discapacitat, de la mateixa manera que creiem que ho eren les Escoles Taller fins a la seva paralització. Per tant, és possible que d'altres entorns formatius laborals ordinaris puguin ser igualment entorns favorables. El Pla d'avaluació implementat en aquesta recerca pot esdevenir, amb les adaptacions necessàries, un dels instruments dels quals es pot partir per avaluar l'adequació a persones amb discapacitat d'aquests altres programes. Seguint el model de l'*Índex per a la inclusió*¹¹² es podria dissenyar un instrument adreçat a entorns no formals amb la intenció d'oferir una eina d'avaluació i millora. També cal plantejar els recursos ordinaris als quals poden accedir els alumnes amb discapacitat que ja han acabat la formació obligatòria. I els recursos existents també han de ser inclusius.

Cal dir, però, que una de les conclusions d'aquesta tesi és la necessitat d'afavorir el treball cooperatiu a l'aula i la utilització de diferents eines que afavoreixin la inclusió dels alumnes amb discapacitat i, sobretot, la possibilitat de la seva avaluació. En aquest sentit, creiem que les recerques adreçades a la definició d'instruments i estratègies, així com accions de formació dels tutors i dels professors que desenvolupen els PTT, són altament importants per poder implementar-les a les aules. Per tant, la recerca d'estratègies i la seva adequació als PTT esdevé com una línia per ella mateixa. Les línies de formació en educació

¹¹² Vegeu el Capítol IX d'aquesta recerca, on es fa referència a l'*Índex per a la inclusió*.

inclusiva per als tutors i els professors seria una segona recerca interessant, ja que caldria realitzar un programa adequat a les necessitats, fugint de generalitzacions que poden dificultar l'aprofitament d'un temps de formació que resulta, generalment, no massa ampli.

Una de les propostes realitzades ha estat la d'adaptar instruments i sistemes de treball emprats en els centres de Treball amb Suport (TAS) a les característiques dels PTT, en especial els referits a les pràctiques. Una de les línies de treball podria ser la recerca sobre les possibilitats reals que tindria aquest tipus de treball amb persones sense discapacitat, ja que hem de recordar que els alumnes dels PTT tindrien diferents característiques. D'igual manera, la possible adaptació d'alguns dels instruments emprats en els serveis de TAS pot ser avaluada i valorada per experts amb la finalitat de comprovar-ne la seva viabilitat.

S'ha constatat que es fa necessari un assessorament per part d'experts als tutors dels PTT. Ara per ara aquest assessorament funciona només per les voluntats i les possibilitats dels diferents serveis. Caldria fer una recerca sobre les opcions per realitzar aquest assessorament més enllà de l'etapa d'educació obligatòria, ja que actualment es provoca una situació propera al desemparament institucional un cop l'alumne amb discapacitat abandona el sistema obligatori d'educació. Explorar les possibilitats d'utilització dels recursos ja existents pot ser una línia de recerca molt interessant en una època en la qual es fa necessari racionalitzar els recursos personals, professionals i econòmics de les administracions públiques.

Acabem, doncs, amb la convicció que queda molta feina per fer encara per assolir la inclusió de les persones amb discapacitat. En primer lloc, potser, convindria començar a emprar altres definicions més inclusives i que remarquin els aspectes que realment importen: les seves capacitats, els seus drets com a ciutadans. També cal replantejar si no és una contradicció destriar la idea d'inclusió en diferents dimensions (inclusió social; inclusió laboral; etc.). Possiblement el context social actual, de crisi econòmica profunda, no aparegui com el més adient per replantejar els serveis, o potser precisament és el moment més adequat. En tot cas, creiem que la inclusió és una qüestió de tots. Cada un de nosaltres amb les seves accions personals i com a membres de la comunitat, esdevé un element indispensable i inclusiu. Caldrà anar més enllà de les lleis i els decrets per no parar de teixir una societat més inclusiva. I això depèn de nosaltres.

Bibliografía

- Aguilar, R. (21 febrer 2010). La crisis hunde el empleo para los discapacitados. *Público*. Recuperat 21 setembre 2011, a <http://www.publico.es/espana/296554/la-crisis-hunde-el-empleo-para-los-discapacitados>
- Ainscow, M. (2005a). Developing inclusive education systems: what are the levers for change? *Journal of Educational Change*, 6, 119-124.
- Ainscow, M. (2005b). *El próximo gran reto: La mejora de la escuela inclusiva*. Presentación de apertura del Congreso sobre Efectividad y Mejora Escolar, Barcelona, Enero del 2005. Recuperat 20 setembre 2011, a <http://inclusion-educativa.blogspot.com/2008/04/el-prximo-gran-reto-la-mejora-de-la.html>
- Ajuntament de Barcelona (2004). *Guia per a la contractació de persones amb discapacitat. Passarel·les cap a l'Ocupació* (1a ed.). Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Equal.
- Alomar, E. (2004). *El treball dels joves amb retard mental en entorns normalitzats: anàlisi d'una realitat de treball amb suport*. Tesis doctoral no publicada, Universitat Ramon LLull, Barcelona.
- Alomar, E. (2007). El treball amb suport de joves amb discapacitat intel·lectual: aportacions a partir d'una recerca. *Suports, Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 11 (2), 84-90.
- American Association of Intellectual and Developmental Disabilities, Verdugo, M. A. (trad.). (2011). *Discapacidad intelectual: definición, clasificación y sistemas de apoyo*. (11a ed.). Madrid: Alianza.

- American Association on Mental Retardation. (1992). *Mental retardation. Definition, Classification and Systems of Supports*. (9th ed.). Washington: American Association on Mental Retardation.
- American Association on Mental Retardation. (2004). *Retraso Mental. Definición, clasificación y sistemas de apoyo*. (10a edició). Madrid: Alianza Editorial.
- Arnáiz, P. (1997). Integración, segregación, inclusión. Dins P. Arnáiz i R. de Haro (eds.), *10 años de integración en España: análisis de la realidad y perspectivas de futuro* (1a ed., p. 313-354). Murcia: Universidad de Murcia.
- Arnáiz, P. (1999). *Discapacidad psíquica y empleo* (1a ed.). Málaga: Aljibe.
- Artís, M., Suriñach, J., i Ramos, R. (2008). *Avaluació de les Polítiques Actives d'Ocupació a Catalunya* (1a ed.). Barcelona: Servei Català d'Ocupació. Recuperat 19 abril 2011 a http://www.oficinadetreball.cat/socweb/export/sites/default/socweb_ca/web_institucional/fitxers/Avaluacions_Politiques_Actives_SOC.pdf
- Ayerbe, J. (1999). L'avaluació en àmbits no formals. Dins de VV. AA. *L'avaluació com a eina de millora en l'educació formal i no formal. III Jornades Maria Rúbies de Recerca i Innovació Educativa* (1a ed., p. 13-25). Lleida: Universitat de Lleida.
- Barberá G., E, Bautista, G., Espasa, A., i Guasch, T. (2006). Portfolio electrónico: Desarrollo de competencias profesionales en la red. *RUSC*, 3, (2). Recuperat 22 setembre 2011 a <http://www.uoc.edu/rusc/>
- Barton, L. (1998). Sociología y discapacidad: algunos temas nuevos. Dins L. Barton, *Discapacidad y sociedad* (1ª ed., p. 19-33). Madrid: Morata/Fundación Paideia.

-
- Barton, L. (2001). La discapacidad, el control i la política de la posibilidad. *Kikiriki. Cooperación educativa*, 59-60, 6-16.
 - Barton, L. (2011). La investigación en la educación inclusiva y la difusión de la investigación sobre discapacidad, *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 70, (25-1), 63-76.
 - Barton, L. (comp.)(2008). *Superar las barreras de la discapacidad*. (1a ed.). Madrid: Editorial Morata.
 - Booth, T.; Ainscow, M. (2002). *Índex per a la inclusió. Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva*. Traduït i adaptat al català al 2006 per Duran, D.; Font, J.; Giné, C. i Miquel, E., ICE-UB i el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Barcelona. Original en CD-Rom.
 - Cabezon, J. (Coord.) (1991). *Formación e inserción laboral de jóvenes con necesidades especiales* (1a ed.). Vitoria: Aedes.
 - Cabrera, F. (2003). *Evaluación de la formación* (2a ed.) Madrid: Editorial Síntesis, SA.
 - Castro, M. (2006). *Els programes de formació sociolaboral en els centres de formació no reglada i la seva adequació a les persones amb discapacitat. Estudi descriptiu i disseny d'un pla d'avaluació (PAPFS)*. Treball de recerca no publicat. Departament de Pedagogia. Universitat de Girona.
 - Center of Applied Special Technology. (2008). *Universal Design for Learning Guidelines Version 1.0*. Wakefield, MA: CAST. Recuperat 20 setembre 2011, a <http://www.cast.org/publications/UDLguidelines/version1.html>

- Center of Applied Special Technology. (2008). *Universal Design for Learning Guidelines Version 2.0*. Wakefield, MA: CAST. Recuperat 20 setembre 2011, a <http://www.udlcenter.org/aboutudl/udlguidelines/downloads>
- Coll, M; Gutiérrez, A. (2007). El treball amb suport a Osona. Un estudi sobre la satisfacció de les empreses. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 11 (2), 107-114.
- Corominas, M., Dachs, À., Fernández, E., Font, J., Ginebra, A., Martínez, A., et al. (2010). Què en penses? L'opinió de joves amb discapacitat intel·lectual sobre el seu futur. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 14, 44-50.
- De Miguel, M. (2000). La evaluación de programas sociales: fundamentos y enfoques teóricos. *Revista de Investigación Educativa*, 18 (2), 289-317.
- Decret 140/2009, de 8 de setembre, pel qual es regulen els Programes de Qualificació Professional Inicial, DOGC núm. 5463 (2009).
- Decret 284/2011, d'1 de març, d'ordenació general de la formació professional inicial, DOGC núm. 5830 (2011)
- Departament d'Educació i Consell General de Cambres de Catalunya. (2010). *Inserció laboral dels ensenyaments professionals*. Recuperat 21 setembre 2011 a http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Estudiar_Catalunya_Estudis/00%20arxius%20comuns/Documents/insercio_laboral_2010.pdf
- Departament d'Ensenyament. (1995). *El pla de transició al treball: una modalitat de programa de garantia social* (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya.

-
- Departament de Treball. (2008). *Estratègies per a la inserció laboral de les persones amb discapacitat a Catalunya 2008-2010* (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball.
 - Departament de Treball. (2009). *El Treball amb Suport a Catalunya. Protocol marc*. (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
 - Departament de Treball. (2009). *Memòria del 2008 del Servei d'Ocupació de Catalunya* (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
 - Departament de Treball. (2011). *Memòria 2010 del Servei d'Ocupació de Catalunya* (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
 - DiPipi-Hoy, D., i Jitendra, A. (2009). Una intervenció realitzada pels pares per ensenyar habilitats de compra a joves amb discapacitat. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 13 (2), 106-120.
 - Donaldson, S.I., i Lipsey, M.W. (2006). Roles for theory in contemporary evaluation practice: Developing practical knowledge. Dins I. Shaw, J. C. Greene, i M. M. Mark (eds.), *The Handbook of Evaluation: Policies, Programs, and Practices* (1a ed. p. 56-75). London: Sage.
 - Duran, D., Giné, C., i Marchesi, A. (2010). *Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives*. (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.
 - Duran, D., i Blanch, S. (2008). L'aprenentatge cooperatiu com a estratègia instructiva per a la inclusió. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 12 (1), 4-12.

- Echegaray, J.I. (2010). El derecho al trabajo de las personas con discapacidad intelectual. Dins D. Izuquiza i A. de la Herran (coord.) *Discapacidad intelectual en la empresa. Las claves del éxito* (1a ed., p. 12-25). Editorial Pirámide, Madrid.
- Echeita, G. (2006). *Educación para la inclusión o educación sin exclusiones*. (1a ed.). Madrid: Narcea.
- Echeita, G. (2008). Inclusión y exclusión educativa. "Voz y Quebranto". *Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 6, (2), 9-18.
- Echeita, G., Simón, C., Verdugo, M. A., Sandoval, M., López, M., Calvo, I., et al. (2009). Paradojas y dilemas en el proceso de inclusión educativa en España. *Revista de Educación*, 349, 153-178.
- Egea, C. i Sarabia, A. (2001). Clasificaciones de la OMS sobre discapacidad. *Boletín del Real Patronato sobre discapacidad*, 50, 15-30.
- Escudero, J. M. (2005). Fracaso escolar, exclusión educativa: ¿De qué se excluye y cómo? *Profesorado: Revista de currículum y formación del profesorado*, 9 (1), 4-28.
- Escudero, J. M., González, T., i Martínez, B. (2009). El fracaso escolar como exclusión educativa: comprensión, políticas y prácticas. *Revista iberoamericana de educación*, 50, 41-64.
- Escudero, T. (2003). Desde los test hasta la investigación evaluativa actual. Un siglo, el XX, de intenso desarrollo de la evaluación en educación. *Relieve*, 9 (1), 11-43. Recuperat 10 desembre 2010, a http://www.uv.es/RELIEVE/v9n1/RELIEVEv9n1_1.htm

-
- Fernández, S. (2004). *Transición escuela-empleo de las personas con discapacidad*. (1a ed.). Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales, IMSERSO. Colección estudios e informes.
 - Ferrandis, M. V., Grau, C., i Fortes, M. C. (2009). Curso on line de formación de profesorado de la ESO sobre atención a la diversidad. *Revista de educación inclusiva*, 2, (3), 51-70.
 - Ferreres, V., i González Soto, A. (ed.) (2006). *Evaluación para la mejora de los centros docentes*. (1a ed.) Madrid: Editorial Praxis.
 - Fielding, M. (2011). La voz del alumnado y la inclusión educativa: una aproximación democrática radical para el aprendizaje intergeneracional. *Revista Interuniversitaria de Formación de Profesorado*, 70, (25-1), 31-61.
 - Gabilondo, A. (2010). Prólogo. Dins D. Izuquiza i A. de la Herran (coord.), *Discapacidad intelectual en la empresa. Las claves del éxito* (1a ed.) Editorial Pirámide, Madrid.
 - García, A. (2010). La realidad que rodea al empleo con apoyo de las personas con discapacidad intelectual. Dins D. Izuquiza i A. de la Herran (coord.), *Discapacidad intelectual en la empresa. Las claves del éxito* (1a ed.) Editorial Pirámide, Madrid.
 - Giné, C. (1998). ¿Hacia dónde va la integración?. *Cuadernos de Pedagogía*, 269, 40-45.
 - Gómez, M. (2000). *Els serveis socials i la seva avaluació: models d'avaluació aplicats als serveis i programes socials*. (1a ed.). Barcelona: Universitat de Barcelona.

- González-Gil, F. (2009). Formación del profesorado y apoyos. Dins Sarto, P. i Venegas, E. (coords.), *Aspectos clave de la Educación Inclusiva*, (1a ed., p. 143-157). Salamanca: INICO, Colección Investigación.
- Hueso, Mª D., i García, I. (1999). Formación y empleo de los ciudadanos con NEE. Dins J. R. ALBERTE, J. R. (ed.), *Educación e inserción socio-laboral de persoas discapacitadas*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.
- Idol, L. (1998). Qüestions clau relacionades amb la construcció d'escoles col·laboradores i inclusives. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 2 (2), 42-56.
- Illan, N. (2004). ¿Existen alternativas de vida autónoma e independiente para las personas con discapacidad psíquica? Dins R. E. Valle, E. J. Díez (coord.), *Educación y diversidad: comunidades educativas. II Congreso Internacional, XXI Jornadas de Universidades y Educación Especial*. [Disponible en suport electrònic amb ISBN 84-9773-112-3] León: Universidad de León.
- Integració. (1994). Dins *Gran Enciclopèdia Catalana*. (Vol. 13, p. 119). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Izuzquiza, D. i De la Herran, A. (coord.)(2010). *Discapacidad intelectual en la empresa. Las claves del éxito* (1^a ed.). Madrid: Editorial Pirámide.
- Jenaro, C., i Flores, N. (2009). Resultados de empleo en el trabajador con discapacidad intelectual y en la organización. Dins M. A. Verdugo, T. Nieto, B. Jordán de Urrés, i M. Crespo (coord.), *Mejorando resultados personales para una vida de calidad. VII Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad*. (1a ed., p. 593-614). Salamanca: Amarú.

-
- Jiménez, B. (ed.) (2000). *Evaluación de programas, centros y profesores* (1a ed.). Madrid: Editorial Síntesis, Colección Educación.
 - Jiménez, P., i Vilà, M. (1999). *De educación especial a educación en la diversidad* (1a ed.). Málaga: Aljibe.
 - Jordán de Urrés, B., Verdugo, M. A. (2007). Empleo con apoyo: el nacimiento de una regulación muy esperada. *Alares*, 2, 34-40
 - Jornet, J. M, Suárez, J. M., i Perales, M. J. (2000). La evaluación de la formación ocupacional y continua. *Revista de investigación educativa*, 18 (2), 521-537.
 - Jurado, P. (1993). *Integración sociolaboral y educación especial* (1a ed.). Barcelona: PPU
 - Ley 51/1980, de 8 de octubre, Básica de Empleo, BOE núm. 250 § 22502 (1980.)
 - Llei 12/2006, del 10 de juliol, d'educació, DOGC núm. 5422 (2006).
 - Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'Integració Social dels Minusvàlids, BOE núm. 103 § 9983 (1982).
 - Llei 17/2002, de 5 de juliol, d'ordenació del sistema d'ocupació i creació del Servei d'Ocupació de Catalunya, DOGC núm. 3676 (2002).
 - Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible, BOE núm. 55 § 4117 (2011).
 - Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'Oportunitats, no Discriminació i Accessibilitat Universal de les Persones amb Discapacitat, BOE núm. 289 § 22066 (2003).
 - Llei 56/2003, de 16 de desembre, d'ocupació. BOE, núm. 301 § 23102 (2003).
 - Llei Orgànica 1/1990 de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, BOE núm. 238 § 24172(1990).

- Llei Orgànica 10/2002 de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació (BOE núm. 307 de 24 de desembre de 2002).
- Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, BOE núm. 106 § 7899 (2006).
- Lobato, J. (2002). *La preparació per a la Vida Adulta de les persones amb discapacitat psíquica a través del currículum i des d'una perspectiva de Qualitat de Vida*. Treball de Recerca de Doctorat no publicat. Departament de Pedagogia. Universitat de Girona.
- López Palma, F. (2003). La formación ocupacional. Dins J. Trilla, (ed.) *La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social*. (1a ed., p. 64-78). Barcelona: Ariel Educación.
- Macarulla, I., i Saiz, M. (coord.) (2009). *Bones pràctiques d'escola inclusiva. la inclusió de l'alumnat amb discapacitat: un repte, una necessitat* (1a ed.). Barcelona: Editorial Graó.
- Martínez, B. (2005). Las medidas de respuesta a la diversidad: posibilidades y límites para la inclusión escolar y social. *Profesorado: Revista de currículum y formación del profesorado*, 9 (1), 29-60.
- Martínez, B. (2011). Luces y sombras de las medidas de atención a la diversidad en el camino de la inclusión educativa. *Revista Interuniversitaria de formación del Profesorado*, 70, (25,1), 165-183.
- Martínez, R., De Haro, R., i Escarbajal, A. (2010). Una aproximación a la educación inclusiva en España. *Revista de Educación Inclusiva*, 3 (1), 149-164.
- Martín-Ingelmo, R., Verdugo, M. A., Jordán de Urries, B., Sánchez, M.C., i Vicent, C. (2009). Factores personales y laborales que impactan en la calidad de vida de trabajadores con discapacidad en el empleo con apoyo. Dins M.

- A. Verdugo, T. Nieto, Jordán de Urrés i M. Crespo (coord.), *Mejorando resultados personales para una vida de calidad. VII Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad* (1a ed., p. 719-734). Salamanca: Amarú Ediciones.
- Medina, A., i Villar, L. M. (coord.) (1995). *Evaluación de programas educativos, centros y profesores*. (1a ed.). Madrid: Editorial Universitas.
 - Meléndez, L. (2009). El currículo de la inclusión, Dins Sarto, P. i Venegas, E. (coords.), *Aspectos clave de la Educación Inclusiva*, (1a ed., p. 120-132). Salamanca: INICO, Colección Investigación.
 - Myklebust, J.O. (2010). Evaluating the effects of inclusion in upper secondary education. Experiences from Norwegian longitudinal research. *Revista de educación inclusiva. La educación inclusiva en el mundo*, 3 (1), 11-22
 - Olmos, S. (2008). *Evaluación formativa y sumativa de estudiantes universitarios: aplicación de las tecnologías a la evaluación educativa*. Tesis doctoral no publicada, Universidad de Salamanca, Salamanca.
 - Orden de 29 de març de 1988, per la qual es regulen els programes d'Escoles-Taller i Cases d'Oficis, BOE núm. 77 § 8351 (1988)
 - Orden de 31 de juliol de 1985 per la qual es desenvolupa l'Acord del Consell de Ministres, en el qual s'aproven les bases del Pla Nacional de Formació i Inserció Professional i es regulen els cursos de Formació Professional Ocupacional a impartir pels centres col·laboradors de l'INEM, BOE núm. 188 § 16535 (1985).
 - Organització de les Nacions Unides, (2006). *Convenció Internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat*. (1a ed.). Nova York, NY: ONU.

- Organización Mundial de la Salud. (1992). *CIE-10: trastornos Mentales y del Comportamiento. Descripciones Clínicas y Pautas para el Diagnóstico*. (10ª ed.). Madrid: Meditor.
- Organización Mundial de la Salud. (2001). *CIF. Clasificación Internacional del Funcionamiento, de la Discapacidad y de la Salud (Versión abreviada)*. (1ª ed.). Madrid: IMSERSO
- Pallisera, M. (1996). *Transición a la edad adulta y vida activa de las personas con discapacidad psíquica*. (1ª ed.). Barcelona: EUB.
- Pallisera, M. (2001). Integración laboral de personas con discapacidad. Aportaciones para la comprensión de estos procesos a partir de la investigación. Dins J. J. Bueno, T. Núñez i A. Iglesias (eds.), *Atención educativa a la diversidad en el nuevo milenio. XVIII Jornadas de Universidades y Educación Especial* (1ª ed., p. 211-232). A Coruña: Universidade A Coruña.
- Pallisera, M. (2010). Apoyando proyectos de vida inclusivos. *Revista Educación Inclusiva*, 3 (3), 69-88.
- Pallisera, M. (2011). La inclusión laboral y social de los jóvenes con discapacidad intelectual. El papel de la escuela. *Revista Interuniversitaria de formación del Profesorado*, 70, (25,1), p.185-200
- Pallisera, M., Barrachina, S., Fullana, J., Lobato, J., i Vilà, M. (2001). Estudi sobre la integració laboral de persones amb discapacitat mitjançant el treball amb suport a les comarques de Girona. *Suports: Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 5 (1), 55-67.
- Pallisera, M., Fullana, J., Soler, P., i Vilà, M. (2002). *La integració laboral de persones amb discapacitat intel·lectual límit anomenats "borderlines" a les*

administracions públiques de Catalunya. (1a ed.). Barcelona: Associació Catalana Nabiu/ Diputació de Lleida.

- Pallisera, M., i Rius, M. (2007). ¿Y después del trabajo, qué? Más allá de la integración laboral de las personas con discapacidad. *Revista de Educación*, 342, 329-348.
- Pallisera, M., Valls, M. J., i Vilà, M. (2003). *Els factors afavoridors dels processos d'inserció laboral al mercat ordinari de persones amb discapacitat*. Informe de recerca. No publicat.
- Pallisera, M., Vilà, M., Fullana, J., i Rius, M. (2007). El treball amb suport com a eina per a la participació social de persones amb discapacitat. *Suports, Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 11 (2), 91-99.
- Pallisera, M., Vilà, M., Valls, M. J., Rius, M., Fullana, J., Jiménez, P., et al. (2003). La integración laboral de personas con discapacidad en la empresa ordinaria en España: aproximación a través de una investigación. *Siglo Cero*, 34 (4), 5-18.
- Parrilla, A., Gallego, i C., Moriña, A. (2010). El complicado tránsito a la vida activa de jóvenes en riesgo de exclusión: una perspectiva biográfica. *Revista de Educación*, 351, 211-233.
- Peralta, F., González, M. C., i Sobrino, A. (2005). Creencias y conocimientos de los profesores acerca de la conducta autodeterminada en personas con discapacidad cognitiva. *Revista de Investigación Educativa*, 23 (2), 433-448.
- Pérez Bueno, L. C. (2005). *El desmantelamiento de la discapacidad y otros escritos vacilantes*. (2a ed.). Barcelona: El Cobre.

- Pérez Juste, R. (2007). La evaluación externa y sus implicaciones. Aspectos técnicos, prácticos y éticos. *Revista de la asociación de inspectores de la educación de España*, 6. Recuperat 10 desembre 2010, a http://www.adide.org/revista/indexcece.html?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=65
- Pérez, M. V., De León, C., Olivares, M. A., i Arias, V. (2005). La orientación profesional en educación secundaria en el proceso de transición escuela-trabajo en la ciudad de Córdoba. Dins J. Tejada, A. Navío i E. Ferrandez (eds.) *IV Congreso de Formación para el Trabajo: nuevos escenarios de trabajo y nuevos retos en la formación, Zaragoza, 9-11 de noviembre de 2005: libro de actas* (1a ed., 230-235). Madrid: Tornapunta.
- Real Decreto-Ley 36/1978, de 16 de noviembre, sobre gestión institucional de la Seguridad Social, la salud y el empleo, BOE núm. 276 § 28739 (1978).
- Reial decret 1577/1991, de 18 d'octubre, de traspàs de la gestió de la formació professional ocupacional a la Generalitat de Catalunya, BOE núm. 268 § 26999 (1991).
- Reial Decret 27/2000, de 14 de gener, pel qual s'estableixen les mesures alternatives de caràcter excepcional al compliment de la quota de reserva del 2% a favor de treballadors minusvàlids en empreses de 50 o més treballadors, BOE núm. 22 § 1547 (2000).
- Reial Decret 290/2004, de 20 de febrer, pel qual es regulen els enclavaments laborals com a mesura de foment de l'ocupació de les persones amb discapacitat, BOE núm. 45 § 3277 (2004).

- Reial Decret 364/2005, de 8 d'abril, pel qual es regula el compliment alternatiu amb caràcter excepcional de la quota de reserva en favor dels treballadors amb discapacitat, BOE núm. 93 § 6308 (2005).
- Reial Decret 870/2007, de 2 de juliol, pel qual es regula el programa d'ocupació amb suport com a mesura de foment d'ocupació de persones amb discapacitat en el mercat ordinari de treball, BOE núm. 168 § 13588 (2007).
- Romañach, J., i Lobato, M. (2005). *Diversidad funcional, nuevo término para la lucha por la dignidad en la diversidad del ser humano*. Recuperat 6 desembre 2011, a http://www.asoc-ies.org/vidaindepen/docs/diversidad%20funcional_vf.pdf
- Rosetti, N. (2007). *Exclusió laboral i polítiques actives. Una anàlisi de la dimensió local de les polítiques d'ocupació a Catalunya*. Tesi doctoral no publicada, Universitat autònoma de Barcelona, Barcelona.
- Rosselló, R. i Verger, S. (2008). La inclusión de personas con discapacidad en el lugar de trabajo en las Islas Baleares. *Revista Europea de Formación Profesional*, 45, 181-200.
- Ruiz, R. (2008). *Plans múltiples i personalitzats per a l'aula inclusiva*. (1a ed.). Vic: Eumo Editorial.
- Sáez, J. (1997). Aproximación a la diversidad: Algunas consideraciones teóricas. Dins N. Illán i M. A. García (cords.), *La diversidad y la diferencia en la educación secundaria obligatoria: Retos para el siglo XXI* (1a ed., p. 19-35). Málaga: Aljibe.
- Sáez, M. J. (1998). *Avaluació i optimització de programes educatius*. (1a ed.). Barcelona: UOC.

- Saiz, M, (2009). El model educatiu que volem, a MACARULLA, I.; SAIZ, M.(2009). *Bones pràctiques d'escola inclusiva. la inclusió de l'alumnat amb discapacitat: un repte, una necessitat* (1a ed., p. 22-34). Editorial Graó, Barcelona.
- Saiz, M. i altres (2005). *Manifest per una empresa inclusiva* [en línia]. Recuperat 8 desembre 2011 a www.escolainclusiva.org
- Santana, L., Feliciano, i L. Cruz, A. (2010). El Programa de Orientación Educativa y Sociolaboral: un instrumento para facilitar la toma de decisiones en Educación Secundaria. *Revista de Educación*, 351, 73-105.
- Santiago, J. (2005). *L'atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat a l'educació secundària obligatòria. Un estudi descriptiu a les comarques gironines*. Treball de recerca no publicat. Departament de Pedagogia. Universitat de Girona.
- Schalock, R., i Verdugo, M. A. (2003). *Calidad de vida: manual para profesionales de la educación, salud y servicios sociales* (1a ed.). Madrid: Alianza Editorial.
- Schalock, R.L., Borthwick-Duffy, S.A., Bradley, V., Buntix, W.H.E., Coulter, M-D., Craig, E.M., et al. (2010). *Intellectual Disability. Definition, Classification and Systems of Supports*. (11a ed.). Washington: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAID).
- Shaw, I., Greene, J., i Melvin M. (2006). *Handbook of evaluation: policies, programs and practices* (1a ed.). London: Sage publications, Inc.
- Stainback, S., i Stainback, W. (1990). *Support networks for inclusive schooling* (1a ed.). Baltimore: Paul H. Brookes.

- Stainback, S., i Stainback, W. (1999). *Aulas inclusivas*. (1a ed.). Madrid: Narcea.
- Stake, R. E. (2006). *Evaluación comprensiva y evaluación basada en estándares*. (1a ed.). Barcelona: Graó.
- Stufflebeam, D. L., i Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications* (1a ed.). San Francisco : Jossey-Bass.
- Subirats, J. (dir.) (2009). *Polítiques de transició escola-treball. Un estudi exploratori d'instruments a Catalunya* (1a ed.). Barcelona: Servei d'Ocupació de Catalunya. Recuperat 12 abril 2011 a http://www.oficinadetreball.cat/socweb/export/sites/default/socweb_ca/web_institucional/fitxers/Avaluacions_PolitiquesTransicioEscolaTreball2.pdf
- Tejedor, F. J. (2000). El diseño y los diseños en la evaluación de programas. *Revista de investigación educativa*, 18 (2), 319-339.
- Transició. (1994). Dins *Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana* (p. 1946). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Transición. (2001). Dins *Diccionario de la Real Academia Española de la Lengua* (Vol. 2, p. 2211). Madrid: Real Academia Española de la Lengua.
- Trilla, J. (2003). *La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social*. (1a ed.). Barcelona: Ariel Educación
- Turnbull, A., Rutherford, H., i Kyzar, K. (2009). Cooperación entre familias y profesionales como fuerza catalizadora para una óptima inclusión: enfoque de los Estados Unidos de América. *Revista de Educación*, 349, 66-99.
- Unió General de Treballadors (23 març 2010). La supressió de les escoles taller, cases d'ofici i tallers d'ocupació de catalunya. El SOC elimina les polítiques actives d'ocupació adreçades als joves i als majors de 45 anys. UGT

Catalunya. Recuperat 3 gener 2012 a http://www.ugt.cat/index.php?option=com_docman&task=search_result&Itemid=159

- Unitat de Promoció i Desenvolupament de les Comarques Gironines (2000). *La inserció laboral de les persones amb disminució a les comarques gironines* (1a ed.). Girona: Universitat de Girona.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2001). *Understanding and Responding to Children's Needs in Inclusive Classrooms. A guide for teachers*. (1st ed.). París: UNESCO.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2003). *Superar la exclusión mediante planteamientos integradores en la educación. Un desafío, una visión. Documento conceptual*. (1a ed.). París: UNESCO.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2005). *Guidelines for inclusion. Ensuring Access to Education for All*. (1st ed.). París: UNESCO.
- Valls, M. J., Vilà, M., Pallisera, M., Cardona, M., Jiménez, P., i Rius, M. (2002). Estrategias para el acceso y entrenamiento en el puesto de trabajo de personas con discapacidades; aportaciones a partir de una investigación en el contexto de Catalunya. Dins M. A. Verdugo i B. Jordán De Urríes, (coord.), *Hacia la Integración plena mediante el Empleo. VI Simposio Internacional de Empleo con Apoyo*. (1a ed., p. 201-215). Salamanca: INICO.
- Verdugo, M. A., i Jenaro, C. (1993). El empleo con apoyo. Una nueva posibilidad laboral para personas con discapacidad. *Siglo Cero*, 25 (147), 5-12.
- Verdugo, M. A., i Schalock, R. L. (2001). El concepto de calidad de vida en los servicios humanos. Dins M. A. Verdugo i F. B. Jordán de Urríes (coord.),

- Apoyos, Autodeterminación y Calidad de Vida. Actas de las IV Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad.* (1a ed., p. 105-112). Salamanca: Amarú.
- Verdugo, M. A., Jordan de Urries, B., i Vicent. C. (2009). *Desarrollo de un sistema de evaluación multicomponente de programas de empleo con apoyo (SEMECA)* (1a ed.). Salamanca: INICO, Colección Investigación.
 - Verdugo, M.A. (2009). Calidad de vida, I+D+i y políticas sociales. Dins M. A. Verdugo, T. Nieto, Jordán de Urries i M. Crespo (coord.), *Mejorando resultados personales para una vida de calidad. VII Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad* (1a ed., p. 33-55). Salamanca: Amarú.
 - Verdugo, M.A., Jordan de Urries, B., Martín, R., Ruiz, N., i Santamaria, M. (2009). Influencia del empleo con apoyo en la calidad de vida y autodeterminación. Dins M. A. Verdugo, T. Nieto, B. Jordán de Urries i M. Crespo (coord.) *Mejorando resultados personales para una vida de calidad. VII Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad.* (1a ed., p. 179-193). Salamanca: Amarú.
 - Vilà, M., i Pallisera, M. (2002). La integración sociolaboral de personas con gran discapacidad física y formación superior. *Revista de Educación Especial*, 31, 51-73.
 - Vilà, M., i Pallisera, M. (2006). Acciones a desarrollar desde el centro educativo para facilitar los procesos de inserción laboral de las personas con discapacidad. Aportaciones a partir de una investigación. *Bordón*, 58 (I), 91-104.

- Vilà, M., Pallisera, M., i Fullana, J. (2010). ¿Contribuye a la inclusión laboral la formación que recibe el alumnado con discapacidad intelectual en la ESO? Análisis y propuestas. *Revista de Educación Inclusiva*, 3(3), 51-66.
- Vilà, M.; Pallisera, M.; Fullana, J. i Castro, M. (2008). La escolarización de alumnos con discapacidad en la educación secundaria en el Estado español (2000-04). Dins *Punto de partida para el análisis de la formación sociolaboral. XXV Jornadas de Universidad y Educación Especial. Universitat de Vic*, 12-13 marzo (ponència recollida en format cd electrònic, p.88-103). Vic: Universitat de Vic.
- Vives, M. (2008). *La inclusió dels estudiants amb discapacitat als estudis superiors: Anàlisi i valoració del suport educatiu a l'alumnat amb discapacitat a la Universitat Rovira i Virgili*. Tesis doctoral no publicada, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona.
- Weiss, C. H. (1998). *Evaluation: methods for studying programs and policies* (2a ed.). New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Winn, S. i Hay, I. (2009). Transition from school for youths with a disability: issues and challenges. *Disability & Society*, 24(1), 103-115.

ANNEXOS

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits dels PAPFS (I)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA	
OBJECTE 1: CONTINGUT DEL PROGRAMA I QUALITAT TÈCNICA	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • S'expliciten les bases sociopsicopedagògiques del programa • El programa recull l'opció per a la igualtat d'oportunitats de les persones (encara que no faci referència a les persones amb discapacitat concretament) • Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat. • S'expliciten els objectius formatius del programa. • El disseny del programa s'ha realitzat en i amb col·laboració amb col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb les persones amb discapacitat • Es contemplen diferents nivells d'assoliment dels objectius • Es contempla la possibilitat d'accedir als objectius mitjançant diferents procediments • Tots els components (objectius, continguts, metodologia, avaluació) estan definits amb entitat o integrats uns dins dels altres • S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos educatius necessaris per a assolir els objectius/continguts • S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per a assolir els objectius
OBJECTE 2: ELS PROFESSIONALS QUE INTERVINDRAN	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.). • Els professionals que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat • Els professionals que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis. • Els professionals que intervenen en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica. • El professionals que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa
OBJECTE 3: ACTIVITATS DISSENYADES	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • Les activitats estan dissenyades de manera que es preveuen diferents nivells de realització en funció dels objectius que ha d'assolir l'alumne. • Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)

Annex 1: taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits dels PAPFS (II)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA (i II)	
OBJECTE 4: METODOLOGIA I TÈCNiques UTILITZADES	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat. • Existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes. • La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat
OBJECTE 5: LES PRÀCTIQUES A EMPRESES	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques. • El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat. • El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses.
OBJECTE 6: SISTEMES D'AVAUACIÓ	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • Es planteja la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents • S'especifiquen definits amb entitat els criteris i referències per valorar els resultats • El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge • L'anàlisi de les dades i les seves interpretacions s'han fet de forma clara, precisa, i evitant els biaixos procedents de les creences sobre les persones amb discapacitat • Es tenen en compte valors socials i/o de relació en l'avaluació • A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final

Annex 1: taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits dels PAPFS (III)

DIMENSIÓ: ADEQUACIÓ ALS DESTINATARIS	
OBJECTE 7: ANÀLISI DE NECESSITATS	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none">• El programa té algun sistema de detecció de necessitats i mancances (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...)de les persones participants.• L'anàlisi de necessitats s'ha fet a partir de diferents fonts d'informació (persones amb discapacitat, professionals relacionats amb el món de la discapacitat, etc.)
OBJECTE 8: SELECCIÓ DELS DESTINATARIS	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none">• El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat.

Annex 1: taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits dels PAPFS (IV)

DIMENSIÓ: EXECUCIÓ DEL PROGRAMA	
OBJECTE 9: FLEXIBILITAT O RIGIDESA D'APLICACIÓ DEL PROGRAMA	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa
OBJECTE 10: CLIMA SOCIAL	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre • El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat
OBJECTE 11: RECURSOS MATERIALS	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • En el centre no hi ha barreres arquitectòniques (i, en cas afirmatiu, existeixen mesures alternatives) • Es presenten diferents materials per a facilitar i estimular la comprensió dels continguts • Es planteja l'adaptació dels formats • El programa cerca mecanismes per adaptar els recursos existents o per adquirir aquells que no té

Annex 1: taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi i els criteris definits dels PAPFS (i V)

DIMENSIÓ: ASSOLIMENT D'OBJECTIUS	
OBJECTE 12: RESULTATS DEL PROGRAMA	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat. • Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat. • Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa. • El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral.

DIMENSIÓ: IMPACTE	
OBJECTE 13: RESULTATS PREVISTOS I NO PREVISTOS EN ELS ALUMNES (AMB I SENSE DISCAPACITAT)	
CRITERIS	<ul style="list-style-type: none"> • El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral. • El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (I)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA	
OBJECTE 1: CONTINGUT DEL PROGRAMA I QUALITAT TÈCNICA	
CRITERIS	INDICADORS
S'expliciten les bases sociopsicopedagògiques del programa	<ul style="list-style-type: none"> Existència en algun apartat del programa de l'explicitació de les bases sociopsicopedagògiques del programa
El programa recull l'opció per a la igualtat d'oportunitats de les persones (encara que no faci referència a les persones amb discapacitat concretament)	<ul style="list-style-type: none"> Presència en el text del programa de l'opció per a la igualtat d'oportunitats Constatació d'experiències anteriors del centre amb persones amb discapacitat
Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Comparativa entre els objectius generals del programa i els resultants de l'anàlisi de necessitats (entrevista, diagnòstic, etc.) Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa
S'expliciten els objectius formatius del programa.	<ul style="list-style-type: none"> Existència de la descripció dels objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals en el programa. Existència de la descripció dels objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals en la memòria anual de les accions del centre
El disseny del programa s'ha realitzat en i amb col·laboració amb col·lectius, serveis, professionals, etc. relacionats amb les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> Existència explícita en el programa de la necessitat de la col·laboració en el disseny del programa entre el centre i serveis, persones o professionals relacionats amb persones amb discapacitat.
Es contemplen diferents nivells d'assoliment dels objectius	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa, per a cada un dels objectius, dels seus possibles nivells d'assoliment
Es contempla la possibilitat d'accedir als objectius mitjançant diferents procediments	<ul style="list-style-type: none"> En l'apartat de metodologia del programa, existència de la descripció dels procediments necessaris per assolir cada un dels objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals.
Tots els components (objectius, continguts, metodologia, avaluació) estan definits amb entitat o integrats uns dins dels altres	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa i/o memòria dels apartats que descriuen els objectius a assolir, els continguts que es treballaran per a cada objectiu, la metodologia que es farà servir i el sistema d'avaluació per a cada un d'ells
S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos educatius necessaris per a assolir els objectius/continguts	<ul style="list-style-type: none"> Presència en el programa i/o memòria de la descripció dels recursos educatius necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals
S'especifiquen possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per a assolir els objectius	<ul style="list-style-type: none"> Descripció en el programa i/o memòria dels recursos materials necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals. Existència de la descripció de les possibles adaptacions dels recursos educatius en el programa.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (II)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA (i II)	
OBJECTE 2: ELS PROFESSIONALS QUE INTERVINDRAN	
CRITERIS	INDICADORS
El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció, si n'hi ha, del perfil dels diferents professionals del programa, inclosa en l'apartat de Recursos del programa. • Criteris de selecció dels professionals. • Valoració dels responsables del programa sobre la precisió i claredat dels criteris que estableix el programa per seleccionar professionals que hi han d'intervenir, i sobre la seva adequació per a seleccionar professionals adequats per a l'atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat. • Valoració dels professionals que intervenen en el programa sobre criteris de selecció • Valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.
Els professionals que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Formació dels professionals: titulació, formació permanent, tipus de formació en la qual han participat formació específica en atenció a l'alumnat amb discapacitats. • Nombre de professionals amb formació específica en, sistemes de comunicació alternativa. • Nombre de professionals amb formació relacionada amb l'educació de persones amb discapacitat. • Experiència prèvia de treball educatiu amb persones amb discapacitat. Nombre de professionals amb experiència prèvia. • Valoració dels responsables del programa sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitats. • Valoració dels professionals que intervenen en el programa sobre la formació i l'experiència professionals que han d'intervenir en el programa.
Els professionals que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis.	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels professionals que intervenen en el programa sobre la seva participació en el disseny del programa.
Els professionals que intervenen en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica.	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels professionals que intervenen en el programa sobre el grau de coneixement de la fonamentació sociopsicopedagògica del programa.
El professionals que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa.	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels professionals que intervenen en el programa sobre el seu coneixement previ dels objectius i continguts del programa.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (III)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA (III)	
OBJECTE 3: ACTIVITATS DISSENYADES	
CRITERIS	INDICADORS
Les activitats estan dissenyades de manera que es preveuen diferents nivells de realització en funció dels objectius que ha d'assolir l'alumne	<ul style="list-style-type: none"> • Existència de previsió de diferents nivells de realització d'activitats en funció dels objectius a assolir • Existència a l'apartat de metodologia del programa de la descripció de les possibles adaptacions (de material i/o de contingut) de les activitats programades per a la seva realització per persones amb discapacitat. • Descripció dels criteris d'assoliment dels objectius de les activitats programades.
Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels professionals que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa.
OBJECTE 4: METODOLOGIA I TÈCNiques UTILITZADES	
CRITERIS	INDICADORS
El programa preveu/inclou diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Estratègies metodològiques previstes al programa. • Valoració per part d'experts en el camp de les discapacitats de l'adequació de les estratègies metodològiques previstes als principis de l'educació inclusiva. • Valoració per part dels professionals que intervenen en el programa de l'adequació de les estratègies metodològiques previstes als principis de l'educació inclusiva, és a dir, per atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat.
Existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.	<ul style="list-style-type: none"> • Recursos humans, materials i funcionals amb què compta el programa. • Valoració, per part dels responsables del programa, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals. • Valoració, per part dels professionals, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals. • Valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.
La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Aparició en el programa d'un apartat en el qual es reflecteix el resultat de l'avaluació de les metodologies emprades amb les persones amb discapacitat i els objectius assolits per aquestes. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa. • Valoració dels professionals que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia pels alumnes amb discapacitat.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (IV)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA (IV)	
OBJECTE 5: LES PRÀCTIQUES A EMPRESES	
CRITERIS	INDICADORS
El programa descriu els criteris pels quals un alumne (amb o sense discapacitat) anirà o no a fer pràctiques.	<ul style="list-style-type: none"> • Existència e el programa dels criteris per seleccionar als alumnes que aniran a fer pràctiques fora del centre. • Criteris de selecció establerts • Valoració per part dels responsables del programa dels criteris establerts pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre.
El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa • Existència en el programa d'un apartat en el qual s'afirma la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre. • Valoració dels professionals que participen en el programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre. • Valoració dels responsables del programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre.
El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses.	<ul style="list-style-type: none"> • Convenis amb empreses ordinàries que estarien disposades a acollir alumnes amb discapacitat per realitzar les pràctiques. • Nombre d'alumnes amb discapacitat que fan pràctiques a empreses ordinàries. • Informació facilitada a les empreses ordinàries sobre els beneficis fiscals per inserció de treballadors amb discapacitat. • Valoració dels professionals que participen al programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària. • Valoració dels responsables del programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (V)

DIMENSIÓ: QUALITAT DEL PROGRAMA (i V)	
OBJECTE 6: SISTEMES D'AVAUACIÓ	
CRITERIS	INDICADORS
Es planteja la possibilitat d'avaluar els mateixos objectius de maneres diferents	<ul style="list-style-type: none"> • Redacció en el text del programa de diferents sistemes d'avaluació per a cada un dels objectius. • Constatació en el programa de la possibilitat d'avaluar de diferents maneres l'assoliment dels objectius.
S'especifiquen definits amb entitat els criteris i referències per valorar els resultats	<ul style="list-style-type: none"> • Existència en el programa de la descripció, per a cada objectiu i per cada un dels nivells especificats, dels criteris que permeten avaluar els resultats obtinguts.
El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none"> • Existència en el programa de la descripció, per a cada objectiu i per cada un dels nivells especificats, dels criteris que permeten avaluar els resultats obtinguts. • Existència d'un apartat amb la redacció dels diferents nivells d'assoliment per a cada un dels objectius del programa • Comparativa dels criteris d'avaluació per nivells i els objectius descrits per a cada nivell d'aprenentatge. • Valoració dels professionals sobre l'adequació dels criteris d'avaluació als diferents nivells. • Valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.
L'anàlisi de les dades i les seves interpretacions s'han fet de forma clara, precisa, i evitant els biaixos procedents de les creences sobre les persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció en el programa, per a cada objectiu i per cada un dels nivells especificats, dels criteris que permeten avaluar els resultats obtinguts. • Existència d'un apartat amb la redacció dels diferents nivells d'assoliment per a cada un dels objectius del programa
Es tenen en compte valors socials i/o de relació en l'avaluació	<ul style="list-style-type: none"> • Aparició en el programa de valors com l'augment de les habilitats socials, millora de la qualitat de la relació, etc. com a criteris d'avaluació.
A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final	<ul style="list-style-type: none"> • Existència de criteris d'avaluació que comparin l'estat inicial i final dels alumnes com a primordials en l'avaluació. • Valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels ítems utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (VI)

DIMENSIÓ: ADEQUACIÓ ALS DESTINATARIS	
OBJECTE 7: ANÀLISI DE NECESSITATS	
CRITERIS	INDICADORS
El programa té algun sistema de detecció de necessitats i mancances (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes...) de les persones participants.	<ul style="list-style-type: none"> • Existència d'un apartat en el programa on es descriuen els sistemes i les eines per a l'anàlisi de necessitats (entrevistes, etc.) • Valoració d'aquest sistema per part dels professionals que el desenvolupen.
L'anàlisi de necessitats s'ha fet a partir de diferents fonts d'informació (persones amb discapacitat, professionals relacionats amb el món de la discapacitat, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • Procediment seguit per fer l'anàlisi de necessitats • Descripció en el programa dels reculls anteriors de l'anàlisi de necessitats i les aportacions resultants de la col·laboració amb altres entitats. • Número de persones a les que s'ha consultat, i funcions de selecció al programa.
OBJECTE 8: SELECCIÓ DELS DESTINATARIS	
CRITERIS	INDICADORS
El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Criteris de selecció establerts. • Aparició, en la convocatòria de la subvenció per desenvolupar el programa per part de l'Administració corresponent, del perfil dels alumnes als quals està adreçat. • Relació de l'alumnat admès en relació a l'alumnat que ha sol·licitat una plaça en el programa. • Raons explicades per a la no admissió dels estudiants exclosos en els últims programes.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (VII)

DIMENSIÓ: EXECUCIÓ DEL PROGRAMA	
OBJECTE 9: FLEXIBILITAT O RIGIDESA D'APLICACIÓ DEL PROGRAMA	
CRITERIS	INDICADORS
Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció en el programa dels sistemes d'avaluació contínua dels processos, estratègies, professionals implicats, etc. del programa. • Descripció dels sistemes de revisió i avaluació que han estat efectivament desenvolupats. • Existència de documents que recullin les modificacions del programa. • Dificultat percebuda pels professionals per adaptar el programa a les necessitats que van sorgint.
OBJECTE 10: CLIMA SOCIAL	
CRITERIS	INDICADORS
Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels responsables del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria. • Valoració dels professionals del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria
El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració dels responsables del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa • Valoració dels professionals del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa • Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa • Mecanismes de prevenció establerts en el programa • Existència d'estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) establertes en el programa • Número d'incidències relacionades amb la presència de persones amb discapacitat en el programa

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (VIII)

DIMENSIÓ: EXECUCIÓ DEL PROGRAMA (i II)	
OBJECTE 11: RECURSOS MATERIALS	
CRITERIS	INDICADORS
En el centre no hi ha barreres arquitectòniques (i, en cas afirmatiu, existeixen mesures alternatives)	<ul style="list-style-type: none"> • No existència d'elements arquitectònics que impedeixin el lliure accés i moviment per les instal·lacions on es desenvolupa el programa. • Constatació de mesures alternatives a les barreres arquitectòniques
Es presenten diferents materials per a facilitar i estimular la comprensió dels continguts	<ul style="list-style-type: none"> • Descripció en el programa dels diferents materials que es faran servir per facilitar i estimular la comprensió dels continguts.
Es planteja l'adaptació dels formats	<ul style="list-style-type: none"> • Exposició en el text del programa de la possibilitat d'adaptar els formats dels diferents materials que es faran servir.
El programa cerca mecanismes per adaptar els recursos existents o per adquirir aquells que no té	<ul style="list-style-type: none"> • Enunciació en el programa de serveis i/o persones que poden facilitar recursos per a l'adaptació del material. • Descripció de recursos externs emprats per al desenvolupament del programa • Existència en el programa de la descripció de serveis i/o persones que han facilitat l'adaptació del material.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (IX)

DIMENSIÓ: ASSOLIMENT D'OBJECTIUS	
OBJECTE 12: RESULTATS DEL PROGRAMA	
CRITERIS	INDICADORS
Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Número d'alumnes que superen les diferents proves descrites en el sistema d'avaluació del programa • Resultats de l'estada de pràctiques a empreses ordinàries • Dades sobre inserció laboral dels alumnes amb discapacitat que han realitzat el programa • Valoració dels responsables del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat • Valoració dels professionals del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa
Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Comparativa de l'anàlisi de necessitats amb els resultats obtinguts per part dels alumnes amb discapacitat. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa.
Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa.	<ul style="list-style-type: none"> • Nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa. • Grau de satisfacció dels professionals amb el treball realitzat amb les persones amb discapacitat
El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral.	<ul style="list-style-type: none"> • Valoració per part dels responsables del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general, i dels alumnes amb discapacitats en particular. • Valoració per part dels professionals del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general i dels alumnes amb discapacitat en particular. • Valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat.

Taula amb la relació de les dimensions, els objectes d'estudi, els criteris i els indicadors (X)

DIMENSIÓ: IMPACTE	
OBJECTE 13: RESULTATS PREVISTOS I NO PREVISTOS EN ELS ALUMNES (AMB I SENSE DISCAPACITAT)	
CRITERIS	INDICADORS
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral.	<ul style="list-style-type: none"> • Dades recollides en el pla de seguiment de la situació laboral dels alumnes (amb i sense discapacitat) un cop han acabat el programa. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa. • Valoració dels responsables del programa. • Valoració dels professionals del programa.
El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social.	<ul style="list-style-type: none"> • Dades recollides en el pla de seguiment de la situació social dels alumnes (amb i sense discapacitat) un cop han acabat el programa. • Valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa. • Valoració dels responsables del programa. • Valoració dels professionals del programa.

Nom del programa:

Any d'execució: _____

A. CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL PROGRAMA

1. Edicions anteriors ANY(S): _____ PERIÒDICAMENT DES DE: _____

2. Col·lectiu destinatari: CODI: _____ NOM: _____

3. Durada del programa HORES: _____ TEMPORALITAT: _____ HORARI: _____

4. Certificat professionalitzador
SÍ NO S'ADEQUA PARCIALMENT

5. Pràctiques a les empreses
NO SÍ data: _____

B. CENTRE ON ES DESENVOLUPA

6. Nom:

Raó social: _____

Nom comercial: _____

7. Adreça:

Tel: _____ Fax: _____ Correu elect: _____

8. Naturalesa del centre:

Centres de formació (ocupacional i/o reglada)..... Administracions locals, Societats, Instituts i Consorcis
dependents...

Organitzacions sindicals i empresarials.....
Universitats.....

Empreses o titulars d'activitat empresarial Associacions, Fundacions, Gremis, Col·legis prof., Cambres de
comerç.....

9. Situació geogràfica:

Barri cèntric.....

Perifèria.....

10. Instal·lacions:

Número d'aules: _____

Espais comuns:

Menjador

Vestidors.....

Sala d'espera.....

Recepció

Lavabos.....

Altres.....

Sala d'informàtica: Sí..... NO.....

Adaptació dels espais:

Presència de barreres arquitectòniques:

Sí Quines? _____

NO

Alternatives a les barreres:

Sí Quines? _____

NO

11. Selecció dels usuaris/àries:

Proves específiques..... Quines? _____

Entrevistes..... Quan? _____

Requisits formatius:

Certificat d'escolaritat.....

Graduat en ESO....

Altres requisits:

Discapacitat

Sexe...

Edat...

Situació social.....

Altres:

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Apareixen les bases psicopedagògiques?				
En quin apartat?				
Resum:				
Presència en algun apartat del text del programa de l'opció per la igualtat d'oportunitats				
Apareixen descrits els objectius				
Estan descrits de manera general (format llistat)				
Estan descrits agrupats per:				
objectius conceptuals.....				
objectius procedimentals.....				
objectius actitudinals.....				
Apareix escrit en el programa la necessitat de col·laboració amb professionals relacionats amb persones amb discapacitat per al disseny del programa?				
Apareixen descrits els nivells d'assoliment dels objectius				
Estan descrits de manera general (format llistat)				
Estan descrits agrupats per:				
objectius conceptuals.....				
objectius procedimentals.....				
objectius actitudinals.....				

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Apareixen descrits els procediments per assolir els objectius				
Estan descrits de manera general (format llistat)				
Estan descrits agrupats per:				
objectius conceptuals.....				
objectius procedimentals.....				
objectius actitudinals.....				
Apartat amb els objectius a assolir				
Apartat amb els continguts per a cada objectiu				
Apartat amb la metodologia per a treballar cada objectiu				
Apartat amb el sistema d'avaluació per a cada objectiu				
Apareixen descrits els recursos educatius necessaris per assolir els objectius				
Estan descrits de manera general (format llistat)				
Estan descrits agrupats per:				
objectius conceptuals.....				
objectius procedimentals.....				
objectius actitudinals.....				

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Existència en el programa i/o memòria de la descripció de possibles adaptacions dels recursos materials necessaris per assolir els objectius procedimentals, conceptuals i actitudinals.				

Objecte 2: Professionals que hi intervenen				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Nombre total de professionals que participen al programa				
Nombre d'aquests professionals que tenen formació específica en SAAC				
Nombre d'aquest professionals que tenen formació relacionada en educació de persones amb discapacitat.				
El programa defineix els perfils per a cada un dels professionals que intervindran				
Estan descrits de manera general (titulació bàsica)				
Estan descrits amb més precisió:				
Coneixements previs.....				
Competències necessàries per atendre persones amb discapacitat.....				
Altres.....				
El programa defineix els criteris de selecció dels professionals				
Estan descrits de manera general				
Estan descrits agrupats per competències				

Objecte 3: Activitats dissenyades				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa defineix les activitats a realitzar per assolir els objectius				
Es defineixen a nivell general				
Es defineixen diferents nivell de realització				
Es descriuen possibles adaptacions de continguts				
Es descriuen possibles adaptacions de material				
Es descriuen els criteris d'assoliment d'objectius de les activitats				
Es descriuen a nivell general				
Es descriuen per activitats				

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu les estratègies metodològiques				
Les descriu de manera general				
Estan descrites lligades amb els objectius				
Estan descrites lligades a les activitats				
El programa descriu els recursos necessaris per al seu desenvolupament				
Els descriu de manera general				
Estan descrits agrupats per recursos humans				
Estan descrits agrupats per recursos materials				
Estan descrits agrupats per recursos funcionals				
El programa té un apartat que preveu l'avaluació de les metodologies				
Avalua les metodologies de manera general				
Avalua les metodologies emprades amb les persones amb discapacitat				

Objecte 5: Les pràctiques a empreses				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu els criteris de selecció dels alumnes que van a pràctiques fora del centre				
El programa distingeix entre alumnes amb o sense discapacitat en els criteris de selecció per fer pràctiques fora del centre.				
El programa descriu les pràctiques fora del centre				
Estan descrites de manera general				
Descriuen la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de fer pràctiques fora del centre				
El programa estableix convenis amb empreses ordinàries				
Els convenis preveuen que aquestes empreses acolliran alumnes amb discapacitat				
Nombre d'alumnes que han fet pràctiques fora del centre				
Alumnes amb discapacitat que han fet pràctiques fora del centre				
El programa recull la possibilitat d'informar a les empreses sobre els beneficis fiscals de la contractació de persones amb discapacitat.				

Objecte 6: Sistemes d'avaluació				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu els criteris d'avaluació				
El programa els descriu per a cada objectiu del programa				
El programa els descriu per a cada nivell				
El programa descriu la possibilitat de fer diferents sistemes d'avaluació				
Ho fa per a cada un dels objectius				
Aparició en el programa de valors com l'augment de les habilitats socials, millora de la qualitat de la relació, etc. com a criteris d'avaluació.				
El programa descriu com a criteri d'avaluació l'evolució individual dels alumnes				
Aquest criteri d'avaluació (l'evolució individual) és contemplat com a primordial				

Objecte 7: Anàlisi de necessitats				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu l'anàlisi de necessitats				
El descriu de manera general				
El descriu agrupat per:				
sistemes de d'anàlisi (quins).....				
eines per a l'anàlisi (quins).....				
El programa descriu el procediment seguit per fer l'anàlisi de necessitats				
El programa recull anteriors anàlisis de necessitats				
El programa descriu la col·laboració amb altres entitats				
El programa descriu les aportacions d'aquestes entitats				

Objecte 8: Selecció dels destinataris				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu els criteris de selecció dels alumnes destinataris				
Els descriu de manera general				
Els descriu agrupats per				
Edat.....				
Estudis.....				
Perfil.....				
Altres.....				
La convocatòria oficial descriu el perfil dels alumnes als quals està adreçat el programa				
Número d'alumnes admesos				
Número d'alumnes que han sol·licitat una plaça al programa				

Objecte 9: Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu sistemes d'avaluació contínua				
Els descriu de manera general				
Els descriu agrupats per:				
avaluació dels processos.....				
avaluació de les estratègies.....				
avaluació dels professionals.....				
El programa descriu els sistemes d'avaluació del programa desenvolupats				
El programa recull les modificacions realitzades en el programa al llarg de la seva aplicació				

Objecte 10: Clima social				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu estratègies de cohesió de grups (quines)				
Número d'incidents totals que es donen en el grup				
Número d'incidents relacionats amb la presència de persones amb discapacitat (quins)				

Objecte 11: Recursos materials				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Existència de barreres arquitectòniques al centre (quines)				
Existència de mesures alternatives (quines)				
El programa descriu els materials que es farà servir per facilitar i estimular la comprensió dels continguts				
El programa descriu l'objectiu dels materials (x si són x facilitar comprensió)				
El programa descriu els serveis/persones que poden facilitar recursos per a l'adaptació del material (quines)				
El programa recull haver emprat recursos externs (quins)				
El programa descriu l'adaptació dels materials fetes al llarg del programa.				
El programa descriu els serveis/persones que han fet l'adaptació (quines)				

Objecte 12: Resultats del programa				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
Número d'alumnes que superen les diferents proves descrites en el sistema d'avaluació del programa				
El programa descriu el resultat de l'estada de pràctiques a les empreses ordinàries				
Resultats generals de l'estada de pràctiques a empreses ordinàries				
Resultats dels alumnes amb discapacitat en l'estada de pràctiques				
Situació laboral de les persones amb discapacitat que han realitzat el programa				

Objecte 13: Resultats previstos i no previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)				
ÍTEMS	SÍ	NO	DOC./APARTAT	OBSERVACIONS
El programa descriu sistemes de seguiment de la situació laboral dels alumnes un cop acabat el curs. (quins)				
Situació laboral dels alumnes un cop acabat el programa				
Situació laboral dels alumnes amb discapacitat un cop acabat el programa				
El programa descriu sistemes de seguiment de la situació social dels alumnes un cop acabat el curs. (quins)				
Situació social dels alumnes un cop acabat el programa				
Situació social dels alumnes amb discapacitat un cop acabat el programa				

QÜESTIONARI ALS TUTORS

Nom del programa:

Any d'execució: _____

C. CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL PROGRAMA

12. Edicions anteriors

ANY(S): _____ PERIÒDICAMENT DES DE: _____

13. Col·lectiu destinatari:

CODI: _____ NOM: _____

14. Durada del programa

HORES: _____ TEMPORALITAT: _____

HORARI: _____

15. Certificat professionalitzador

SÍ NO S'ADEQUA PARCIALMENT

16. Pràctiques a les empreses

NO Sí Data: _____

D. CENTRE ON ES DESENVOLUPA

17. Nom:

Raó social: _____

Nom comercial: _____

18. Adreça:

Tel: _____ Fax: _____ Correu elect: _____

19. Naturalesa del centre:Centres de formació (ocupacional i/o reglada)..... Administracions locals, Societats, Instituts i Consorcis dependents... Organitzacions sindicals i empresarials..... Universitats..... Empreses o titulars d'activitat empresarial Associacions, Fundacions, Gremis, Col·legis prof., Cambres de comerç..... **20. Situació geogràfica:**Barri cèntric..... Perifèria..... **21. Instal·lacions:**

Número d'aules: _____

Espais comuns:

Menjador Vestidors..... Sala d'espera..... Recepció Lavabos..... Altres..... Sala d'informàtica: Sí..... NO.....

Adaptació dels espais:

Presència de barreres arquitectòniques:

Sí Quines? _____NO

Alternatives a les barreres:

Sí Quines? _____NO **RESPONSABLE:** _____

Objecte 2: Professionals que hi intervindran

1. Quina és la seva opinió sobre els criteris de selecció que estableix el programa per al professional que hi ha d'intervenir?
2. Creu que aquests criteris són útils per assegurar la competència professional?
3. Creu que els professionals que han intervingut en el programa han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat? per què?

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades

4. Considera que se li han proporcionat els recursos (materials i funcionals) necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?
5. Quins suggeriments faria al voltant dels recursos materials i funcionals necessaris per a l'atenció de persones amb discapacitat?

Objecte 5. Les pràctiques a empreses

6. Quina valoració fa dels criteris que determinen que un alumne faci, o no, pràctiques fora del centre? Per què?
7. Fins a quin punt pensa que els criteris es de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?
8. Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?

9. Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
10. Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?

Objecte 10: Clima social

11. Creu que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responent a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?
12. Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professionals que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que eren compartides per tots?
13. I quines creu que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?
14. Si la resposta a la segona i tercera pregunta és positiva, Creu que aquestes expectatives en les seves possibilitats ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne?
15. S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?
16. Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?

Objecte 12: Resultats del programa

17. Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?

18. Quins han estat els més fàcils/difícils d'assolir? Per què creu que ha estat així?

19. Quins creu que són els elements del programa que han estat més útils per a la posterior inserció laboral dels alumnes amb discapacitat?

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)

20. Creu que el programa ha millorat la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits?

21. Creu que el programa ha incidit en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. de.....? En quins aspectes/sentits?

PROFESSORS**Programa:**

Professional 1**22. Dades personals:**
 Any de naixement: _____ Sexe : Home... Dona
23. Historial formatiu

Titulació acadèmica

Altres titulacions

Formació específica en atenció a alumnat amb discapacitat? Sí NO
 Quina? _____

Formació específica en SAAC? Sí NO

Experiència formativa àmbit formal

ANY	LLOC	MATÈRIA

Experiència formativa àmbit no formal

ANY	LLOC	MATÈRIA

24. Docència al programa

Hores totals: _____

Assignatures (continguts + hores):

Objecte 2: Professionals que hi intervindran

1. Quins creu que són els motius pels quals el/la van escollir per a aquesta feina?
2. Sap si aquests motius responen a uns criteris preestablerts?
3. Quina opinió té sobre l'adequació dels criteris que es fan servir per a la selecció dels professionals?
4. Creu que s'haurien d'haver tingut en compte altres criteris? Sí NO
Si diu que sí:
 5. Quins?
 6. Per què?
7. Quins aspectes de la seva formació han estat d'ajut per a participar en aquest programa?

8. Quins aspectes de l'experiència professional anterior (si l'ha tinguda) han estat d'ajut per a participar en aquest programa?

9. Ha participat vostè en el disseny del programa? SÍ NO

En cas afirmatiu:

10. Creu que ha estat útil poder participar en aquesta fase?

11. Pensa que ha participat la gent que calia en el disseny del programa o considera que hauria d'haver participat més gent?

12. Coneixia les bases psicopedagògiques del programa amb anterioritat al seu desenvolupament? SÍ NO

13. Creu que ha/hagués estat positiu conèixer les bases sociopedagògiques del programa amb anterioritat? Per què?

14. Quina és la seva opinió sobre les bases psicopedagògiques que descriu el programa?

15. Creu que el programa recull i defensa la igualtat d'oportunitats i el dret a l'educació en entorns ordinaris de les persones amb discapacitat? Per què?

16. Quan va conèixer els objectius i els continguts del programa?

Objecte 3: Activitats dissenyades

17. Creu que les activitats dissenyades són adequades per assolir els objectius del programa?

18. A partir del programa planificat, veu possible i/o necessària l'adaptació de les activitats dissenyades per a utilitzar-les amb els alumnes amb discapacitat? Per què?

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades

19. Creu que el programa li ofereix estratègies metodològiques per a poder atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat?
20. Què hi troba a faltar?
21. Creu que la seva metodologia ha estat adequada per donar resposta a les necessitats dels alumnes amb discapacitat?
22. Considera que se li han proporcionat els recursos humans, materials i funcionals necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?
23. Creu que els recursos humans, materials i funcionals amb els quals ha desenvolupat el programa són els adequats per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitat?
24. Si diu que sí: Per què? Si diu que no: Quins hauria utilitzat? Per què?

Objecte 5: Les pràctiques a empreses

25. Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?
26. Quina valoració fa dels criteris que determinen que un alumne amb discapacitat faci, o no, pràctiques fora del centre? Per què?
27. Fins a quin punt pensa que els criteris es de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?
28. Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?

29. Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?

Objecte 6: Sistemes d'avaluació

30. Creu que els criteris d'avaluació establerts són adequats per a avaluar l'assoliment dels objectius del programa segons les necessitats de cada alumne? Per què?
31. L'avaluació contempla o té present en els instrument utilitzats les necessitats específiques dels alumnes amb discapacitat?

Objecte 7: Anàlisi de necessitats

32. Creu que l'anàlisi de necessitats prèvia dels alumnes s'ha fet de manera completa i tenint en compte totes les fonts d'informació que es tenien a l'abast?
33. Què caldria haver tingut en compte?

Objecte 8: Selecció dels destinataris

34. Que n'opina sobre els criteris de selecció dels candidats? Creu que s'han utilitzat correctament?

Objecte 9: Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa

35. Quina és la seva opinió sobre la capacitat del programa per adaptar-se a les noves necessitats educatives que van sorgint?

36. Creu que hi ha estratègies d'avaluació que permeten introduir millores al llarg del desenvolupament del programa?

Objecte 10: Clima social

37. Creu que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responnent a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?
38. Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professionals que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que eren compartides per tots?
39. I quines creu que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?
40. Si la resposta a la segona i tercera pregunta és positiva, Creu que aquestes expectatives en les seves possibilitats ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne?
41. S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?
42. Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?

Objecte 12: Resultats del programa

43. Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?
44. Quins han estat els més fàcils/difícils d'assolir? Per què creu que ha estat així?

45. Quin és el grau de satisfacció que té després d'haver acabat el programa respecte al treball realitzat per vostè amb els alumnes?
46. Quin és aquest grau de satisfacció respecte al treball realitzat per vostè amb l'alumne amb discapacitat?
47. Creu que el programa ha estat útil per a la formació laboral dels alumnes amb discapacitat?
48. Quins són els elements del programa que considera que han afavorit la inserció laboral dels alumnes amb discapacitat que hi han participat? I els que menys?
49. Què creu que caldria incloure a nivell de continguts?
50. I a nivell metodològic?
51. Pel que fa a l'avaluació? Quins canvis creu que caldria incloure?

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)

52. Creu que el programa ha millorat la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits?
53. Creu que el programa ha incidit en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. de.....? En quins aspectes/sentits?

ALUMNES**Alumne/a:** _____**Dades personals de l'alumne/a amb discapacitat:**

Any de naixement: _____

Sexe: HOME DONA

Tipus de discapacitat		Limitacions funcionals	Recursos/tècniques/suports per solucionar les limitacions
Física		Autonomia i independència	
Psíquica		Aprenentatge	
Sensorial	Auditiva	Desplaçament/transport	
	Visual	Accessibilitat/recursos de la comunitat	
	De comunicació	Relacions socials	
Mental		Laboral	
		Salut	
		Comunicació	

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica

1. Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?
2. Què hi trobes a faltar?

Objecte 2: Professionals que hi intervindran

3. Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?
4. Creu que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?

Objecte 3: Activitats dissenyades

5. Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats? Sí NO

6. Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, de quin tipus (continguts, materials...)?

7. Creus que ha estat una bona estratègia?

8. A tu, particularment, t'han fet alguna adaptació (continguts, materials, etc.)

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades

9. Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Per què?

10. Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?

11. Creus que els professors aconseguen que les seves explicacions les compregués tothom?

12. Creus que els professors s'esforçaven per a què tothom els entengués?

13. T'has sentit còmode en la forma en què s'han fet les classes i s'han treballat els continguts?

Objecte 5: Les pràctiques a empreses

14. Has anat a fer pràctiques fora del centre? SÍ NO

En aquest cas:

15. Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què?

16. Quins suggeriments faries?

Si no n'ha fet:

17. Sabies que podies fer pràctiques fora del centre? SÍ NO

18. On t'hauria agradat fer-les?

Objecte 6: Sistemes d'avaluació

19. Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'han fet servir en el programa ha estat adequat per a tu? Per què?

20. Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació personal?

21. Creus que han estat els mateixos criteris que per a la resta del grup? Per què?

Objecte 10: Clima social

22. Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?

23. Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?

24. T'has sentit acollit i valorat en el grup? SÍ NO

25. Quines estratègies creus que han fet que et sentis així (el treball cooperatiu, les activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.)?

Objecte 12: Resultats del programa

26. Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
27. Creus que el que has après respon a les teves necessitats educatives, laborals i/o socials?
28. Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
29. Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral?
Per què?

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)

30. Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?
31. Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
32. Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
33. Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?

Benvolgut/da,

En el procés d'elaboració de la meua Tesi Doctoral, estic realitzant un estudi amb la finalitat d'avaluar l'adequació, per a la participació de persones amb discapacitat, dels programes de formació sociolaboral adreçats a joves majors de 16 anys que no han obtingut el graduat en ESO, concretament en el context de les comarques gironines i en el període 2006/07.

El punt de partida d'aquest estudi és el Pla d'avaluació que vaig dissenyar en el Projecte de Recerca de Doctorat. Ara es tracta d'aplicar-lo, d'una banda per avaluar l'adequació a les persones amb discapacitat dels programes esmentats i, per l'altra, per valorar també la idoneïtat del Pla.

Les fonts per obtenir la informació són diverses. Principalment es tracta d'un protocol de recollida de dades i de tres entrevistes adreçades als alumnes amb discapacitat que participen al programa, als professionals que hi treballen més directament i als responsables dels programes (en la figura que sigui: directors, coordinadors, etc.). És precisament per a la **validació** d'aquestes **tres entrevistes** que et demano la teua col·laboració.

L'objectiu general de les entrevistes és obtenir informació sobre *la percepció i valoració que tenen els alumnes sobre el programa, tant pel que fa al disseny com a l'impacte que aquest ha tingut en la seva situació laboral i social, i també sobre la valoració que fan els professionals i els responsables del programa, tant pel que fa a la seva adequació per a la participació de persones amb discapacitat com pel seu disseny.*

Les dades obtingudes sobre les percepcions i les valoracions dels alumnes, dels professionals i dels responsables del programa han de permetre, després de la seva anàlisi, contrastar les dades que s'hauran recollit amb el protocol abans esmentat.

Cadascuna de les tres entrevistes té un seguit d'objectius específics que es deriven directament dels criteris i indicadors definits prèviament en el Pla d'Avaluació. Alguns d'ells són comuns en els tres models d'entrevista, però d'altres són diferenciats; per aquest motiu cal validar cadascun dels tres models per separat.

Per a fer la validació, doncs, cada una de les tres entrevistes es presenta en una taula on hi apareixen els objectius específics de l'entrevista en concret, les preguntes i la possibilitat de marcar un SÍ o un NO. Cal marcar SÍ si es considera que la pregunta s'adequa a l'objectiu específic que es pretén assolir i No si la pregunta no s'hi adequa. De la mateixa manera, t'agrairia que a l'apartat d'*observacions* suggerissis, si s'escau, les modificacions a realitzar.

Gràcies per la teua col·laboració.

Atentament,

Montse Castro

Departament de Pedagogia

Universitat de Girona

Girona, 12 de juny de 2007

El resultat de les validacions dels 6 experts sobre les preguntes de l'entrevista adreçada als tutors que coordinen i/o dirigeixen els programes que es pretenen avaluar és el següent:

OBJECTIUS	PREGUNTES	Nº REPOSTES SÍ	Nº RESPOSTES NO
17	1	4	2
	2	5	1
24	3	4	2
38	4	6	-
	5	3	3
46	6	4	2
	7	4	2
49	8	6	-
55	9	4	2
82	10	6	-
	11	5	1
	12	4	2
	13	6	-
85	14	5	1
	15	5	1
101	16	5	1
108	17	4	2
	18	6	-
113	19	5	1
117	20	4	2

Tot seguit es presenten els comentaris més importants que han fet els 6 experts tant de les preguntes proposades com dels objectius que es volen estudiar. En negreta es remarquen aquests suggeriments per a la millora.

17. *Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre la precisió i claredat dels criteris que estableix el programa per seleccionar **els** professionals que hi han d'intervenir, i sobre la seva adequació per a seleccionar professionals adequats per a l'atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat.*

1. *Quina és la seva opinió sobre la claredat i la precisió dels criteris de selecció que estableix el programa per al professional que hi ha d'intervenir? **Alguns experts proposen no barrejar a la mateixa qüestió "claredat i precisió" o reformular: "Quina és la seva opinió sobre els criteris de selecció de personal q ha d'intervenir en el programa?"***

2. *Creu que aquests criteris són útils per a seleccionar als professionals adequats a les necessitats de l'alumnat amb discapacitat? **Es proposa reformular: "Creu que aquests criteris són útils per assegurar la competència professional?"***

24. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitats. **Algun expert trauria la paraula "adequació" lligada a recursos humans en aquest ítem. Altres creuen que l'objectiu sembla indicar l'atenció a les nee i la qüestió no ho planteja explícitament. Potser s'hauria d'incidir en les nee dels alumnes amb discapacitat.**
3. Creu que els professionals que han intervingut en el programa han donat resposta adequada a l'alumnat amb discapacitat? Per què? **Es creu que és adequada, però manté la imprecisió. Es proposa ampliar: "adequada a les necessitats de"**
38. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels tutors del programa, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals per a l'atenció de l'alumnat amb discapacitats. **Alguns experts troben similitud amb l'objectiu 24. Creuen que pot ser caldria alguna pregunta que consideri explícitament els suggeriments, si es que es vol la valoració.**
5. Creu que els recursos humans, materials i funcionals amb els quals ha desenvolupat el programa són els adequats? Per què? **Algun expert la troba reiterativa, altres creuen que cal afegir "per a l'alumnat amb discapacitat" o completar d'alguna altra manera.**
46. Obtenir la valoració per part dels tutors del programa dels criteris establerts pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre. **Un expert creu que les preguntes poden induir la resposta.**
6. Creu que els criteris pels quals es determina que un alumne faci pràctiques fora del centre prioritzen les necessitats de l'alumne? Per què? **Un dels experts creu que no s'entén la pregunta.**
7. Fins a quin punt els criteris estan influïts per les empreses a les quals aniran els alumnes a fer les pràctiques? **Es proposa afegir "pensa que" darrere de "fins a quin punt" i també demanar "Per què?". Un altre expert no entén si el fet que els criteris estiguin influïts per l'empresa ha de ser positiu o negatiu.**
49. Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre. **Es proposa redactar: "Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la possibilitat q els alumnes amb d realitzin pràctiques fora del centre"**

55. *Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària. Alguns experts creuen que la pregunta i l'objectiu no s'acaba de comprendre si els tutors han de valorar la integració laboral o si el programa és bo per la integració laboral.*

9. *Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per a la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries? Per què? Un dels experts opina que aquí se'ls demana la valoració sobre la potencialitat del programa i això és demanar l'opinió sobre el programa, com a instrument per a la inserció. Un altre inclou "per afavorir la inserció" i treu el "Per què?"*

82. *Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria. Es creu que la redacció de l'objectiu i les preguntes sembla poc clara. Si es pregunta sobre expectatives d'èxit que mantenen els tutors del programa en relació als usuaris, val més demanar-ho directament. Altres experts proposen: "Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre el clima que s'ha creat per afavorir que els alumnes amb discapacitat fessin i acabessin el programa de manera satisfactòria".*

11. *Quin creu que ha estat el clima de confiança entre els professionals que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que era compartit per tots? Es proposa: "Hi ha hagut un.." i parlar d'expectatives, no d clima de confiança a totes les preguntes.*

12. *I quin creu que ha estat aquest clima de confiança entre la resta d'alumnes del programa? Per què? Algun dels experts no veu què poden respondre.*

13. *Creu que aquest ambient al voltant de la possibilitat d'èxit ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne? Una de les expertes expressa "donant per suposat que hi ha hagut aquest clima de confiança". Altres proposen canviar "al voltant d la possibilitat" per "de confiança en les seves possibilitats".*

85. *Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa. Un dels experts creu que les preguntes no són suficients per l'objectiu.*

14. *S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.)? Es proposa afegir "En el desenvolupament del programa".*

15. *Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?*

101. *Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat*

16. *Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa? Es proposa afegir "Quins s'han assolit?" "Quins no s'han assolit?" "Quins han estat els més fàcils/difícils d'aconseguir?"*

108. *Conèixer la valoració per part dels tutors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general, i dels alumnes amb discapacitats en particular. Es proposa eliminar "dels alumnes en general".*

17. *Creu que el programa ha estat útil per a la formació dels alumnes amb discapacitat? Es proposa afegir "laboral" o "sociolaboral"*

113. *Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la influència del programa sobre la situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat. Es proposa: "Conèixer"*

19. *Creu que el programa ha afavorit el canvi en la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits? Es proposa marcar la direcció del canvi, és a dir, parlar directament de la millora. També afegir: "Quina és la situació laboral actual de....?"*

117. *Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre la influència del programa sobre la seva situació social actual dels alumnes amb discapacitat..*

20. *Creu que el programa ha afavorit el canvi en la situació social de.....? En quins aspectes/sentits? Q vol dir situació social?". No es veu clara la diferencia entre els dos objectius.*

El resultat de les validacions dels 6 experts sobre les preguntes de l'entrevista adreçada als professors que treballen als programes que es pretenen avaluar és el següent:

OBJECTIUS	PREGUNTES	Nº REPOSTES SÍ	Nº RESPOSTES NO
18	1	6	-
	2	6	-
	3	4	2
25	4	5	1
	5	3	3
26	6	2	4
27	7	6	-
	8	5	1
	9	5	1
	10	4	2
28	11	5	1
	12	5	1
32	13	6	-
	14	3	3
36	15	5	1
39	16	6	-
	17	4	2
43	18	4	2
	19	5	1
48	20	6	-
	21	4	2
	22	5	1
	23	5	1
54	24	4	2
62	25	4	2
70	26	5	1
77	27	4	2
81	28	5	1
	29	3	3
83	30	6	-
	31	5	1
	32	5	1
	33	6	-
86	34	5	1
	35	6	-
102	36	5	1
107	37	6	-
	38	5	1
109	39	4	2
	40	5	1
114	41	5	1
118	42	5	1

Tot seguit es presenten els comentaris més importants que han fet els 6 experts tant de les preguntes proposades com dels objectius que es volen estudiar. En negreta es remarquen aquests suggeriments per a la millora.

18. *Conèixer la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre els criteris de selecció.*
Un dels experts proposa ampliar aquest objectiu per deixar clar que s'està parlant dels criteris de selecció dels professors. Un altre expert suggereix fer totes les preguntes referides a aquest objectiu en 3a persona per evitar centrar-les en el professors entrevistats.
3. *Creu que els criteris que es van fer servir per a la seva selecció (tenint en compte els usuaris) van ser adequats? Un dels experts no entén l'apartat "tenint en compte els usuaris", un altre proposa la pregunta: "Creu que s'hauria d'haver tingut en compte altres criteris?"*
25. *Obtenir informació sobre la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre la formació i l'experiència professors que han d'intervenir en el programa. Dos dels experts afirmen que fallarà mencionar a alguna pregunta d'aquest objectiu la formació. Proposen que, o bé es reformuli la segona integrant aquesta idea o fer una altra qüestió. Altres experts proposen modificar-lo pel següent redactat: "Obtenir informació sobre l'autovaloració dels professors que intervenen en el programa sobre la seva formació i experiència"*
4. *Creu que la seva experiència professional anterior (si l'ha tinguda) ha estat d'ajut per a participar en aquest programa? Un dels experts proposa modificar el principi del redactat de la pregunta per: "Quins aspectes d'aquesta experiència...?"*
5. *Creu que té competències professionals per a l'atenció educativa de persones amb discapacitat? Dos dels experts creuen que és una pregunta massa directa i que, per tant, tothom respondrà que sí. Proposen reformular-la dient "Ha treballat amb persones amb discapacitat o bé ha realitzat la inserció laboral de les persones amb discapacitat? Quina formació creu que necessita?" Reafirma l'opinió d'un altre expert que creu que, amb la formulació actual, es demana que valorin la seva competència per atendre persones amb discapacitat, no que valorin la seva formació i experiència per intervenir en el programa*
6. *Creu que les persones implicades en el disseny del programa eren les necessàries? Per què? Dos dels experts opinen que es demana un número, no valorar la seva participació. Uns altres experts canviarien la pregunta per: "Ha participat vostè en el disseny del programa? Creu que ha estat útil poder participar en aquesta fase?" "Pensa que ha participat la gent que calia, o considera que hauria d'haver participat més gent?"*
27. *Obtenir informació sobre la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el grau de coneixement de la fonamentació sociopsicopedagògica del programa. Un dels experts proposa dividir l'objectiu en dos i que el redactat del segon fos: "Conèixer l'opinió sobre les bases*

psicopedagògiques..." a aquest objectiu li correspondrien les dues últimes qüestions. Un altre dels experts proposa fer servir el terme "socioeducatiu" ja que és més senzill d'entendre.

7. Coneixia les bases sociopedagògiques del programa amb anterioritat? **Un dels experts proposa ampliar especificant què vol dir la part de "anterioritat".**

8. Creu que ha/hagués estat positiu conèixer les bases sociopedagògiques del programa amb anterioritat? Per què? **Es proposa fer un apartat segons la resposta sigui afirmativa o negativa.**

10. Creu que el programa recull i defensa la igualtat d'oportunitats de les persones? Per què? **Es proposa ampliar amb "i el dret a l'educació en entorns ordinaris de les persones amb discapacitat?"**

28. conèixer la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el seu coneixement previ dels objectius i continguts del programa.

11. Coneixia els objectius del programa amb anterioritat al seu desenvolupament? **Es proposa un canvi de redacció: "Quan va conèixer els objectius del programa?"**

12. Creu que queden ben definits els objectius i els continguts del programa? **Un dels experts creu que no fa referència a l'objectiu (coneixements previs), sinó al grau d'explicitació.**

32. Conèixer la valoració dels professors que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa. **Un dels experts proposa: "Conèixer la valoració dels professors que participen en el programa sobre l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa i la seva flexibilitat per adaptar-les a les necessitats dels alumnes amb discapacitat". Un altre creu que s'hauria d'acabar la frase: "a partir del programa planificat." Un altre expert creu que "possible" fa referència a flexibilitat, així que les dues preguntes no són suficients per a l'objectiu. Per finalitzar, es proposa ampliar la redacció amb: "...metodològiques establertes en el programa (varietat en les formes d'agrupament de l'alumnat, diversificació del format dels recursos –visual, auditiu, ...)"**

36. Conèixer la valoració per part dels professors que intervenen en el programa de l'adequació de les estratègies metodològiques previstes als principis de l'educació inclusiva, és a dir, per atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat. **La major part de les expertes veuen similituds entre els objectius 36 i 43 i es proposa eliminar-ne un. També es creu que cal diferenciar entre estratègia metodològica, aprenentatge i avaluació.**

15. Creu que el programa li ofereix estratègies metodològiques per a poder atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat segons els principis de l'educació inclusiva?

Un dels experts creu que cal explicar "principis de l'escola inclusiva". Afegeix: "Aquestes estratègies s'adapten realment a les necessitats de les persones amb discapacitat?" Altres experts opinen que caldria treure a partir de discapacitat i afegirien "Què hi troba a faltar?"

39. Conèixer la valoració, per part dels professors, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals per a l'atenció de l'alumnat amb discapacitats.
16. Considera que se li han proporcionat els recursos humans, materials i funcionals? **Es proposen canvis de redacció: Quins hauria utilitzat?". "adequats" per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?"**
17. Creu que els recursos humans, materials i funcionals amb els quals ha desenvolupat el programa són els adequats? Per què? **Un dels experts la considera reiterativa.**
43. Obtenir informació sobre la valoració dels professors que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia pels alumnes amb discapacitat. **Amb anterioritat ja s'ha explicat que la major part d'expertes considera que hi ha molta similitud entre els objectius 36 i 43.**
48. Conèixer la valoració dels professors que participen en el programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre.
20. Quina és la seva opinió sobre la possibilitat de què els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre? **Un dels experts creu que s'han de formular les preguntes sense induir les respostes.**
21. Creu que els criteris pels quals es determina que un alumne faci pràctiques fora del centre prioritzen les necessitats de l'alumne? Per què? **La major part dels experts consideren que no és fàcil comprendre aquesta pregunta.**
22. Fins a quin punt creu que els criteris estan influïts per les empreses a les quals aniran els alumnes a fer les pràctiques? **Alguns dels experts treuen la pregunta i altres canvien "creu" per "pensa" i demanen el "per què?" al final.**
54. Conèixer la valoració dels professors que participen al programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària. **Alguns dels experts creuen que una cosa és que pensen els professors sobre el fet que persones amb discapacitat s'insereixin a l'empresa ordinària, i una altra la seva opinió sobre el programa i la seva potencialitat per assolir aquesta inserció. També es proposa treure la "a" i incloure "afavorir"**

62. Conèixer la valoració dels professors sobre l'adequació dels criteris d'avaluació als diferents nivells. **Es proposa preguntar sobre l'adequació d'aquests criteris o la seva possibilitat d'adaptació a les persones amb discapacitat.**
24. Creu que els criteris d'avaluació establerts són adequats per a avaluar l'assoliment dels objectius del programa? Per què? **Alguns experts afegixen "...segons les necessitats de cada alumne" Altres creuen que hi faltaria "L'avaluació contempla o te present (instruments utilitzats) les necessitats especials dels alumnes amb discapacitat"**
70. Conèixer la valoració d'aquest sistema per part dels professors que el desenvolupen. **Es proposa especificar què s'entén per "aquest sistema"**
25. Creu que l'anàlisi de necessitats prèvia dels alumnes s'ha fet de manera completa i tenint en compte totes les fonts d'informació que es tenien a l'abast? **Es proposa afegir "Què caldria haver tingut en compte?"**
77. Identificar i descriure les raons explicitades per a la no admissió dels estudiants exclosos en els últims programes.
26. Què n'opina sobre els criteris de selecció dels candidats? Creu que s'han utilitzat correctament? **La major part de les expertes creuen que identificar i descriure no és una qüestió d'opinió.**
81. Identificar la dificultat percebuda pels professors per adaptar el programa a les necessitats que van sorgint. **Un dels experts creu que pot ser es podria indicar de quins tipus de necessitats es parla. Es proposa també canviar "Identificar" per "Conèixer".**
28. Creu que hi ha estratègies d'avaluació de les necessitats que sorgeixen durant el curs? **Es proposa "Creu que hi ha estratègies d'avaluació (de les necessitats que sorgeixen durant el curs) que permeten introduir millores al llarg del desenvolupament del programa?". Altres experts la consideren poc clara ja que no es pot preveure avaluar el que no saps que sorgirà.**
83. Conèixer la valoració dels professors del programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria. **Alguns experts veuen les preguntes poc clares. Es proposa "Conèixer la valoració dels professors del programa sobre el**

clima que s'ha creat per afavorir que els alumnes amb discapacitat fessin i acabessin el programa de manera satisfactòria", tot i que es veu "clima de confiança" ambigu, així com tampoc es veu diferència entre professors i companys.

30. Quina creu que ha estat el clima de confiança entre els professors que treballava directament amb aquests alumnes? Creu que era compartida per tots? **Es proposa "Hi ha hagut un.." i canviar "clima" per "expectatives"**

31. I quin creu que ha estat aquest clima de confiança entre els companys de programa? Per què? **Un expert no veu què poden respondre.**

32. Creu que aquest ambient al voltant de la possibilitat d'èxit ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne? **Proposen canviar "possibilitat d'èxit" per "de confiança en les seves possibilitats" donant per suposat que hi ha hagut aquest clima de confiança.**

86. Conèixer la valoració dels professors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa

33. S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.)? **Es proposa afegir "en el desenvolupament del programa.."**

34. Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què? **Un expert creu que les preguntes no es relacionen amb indicador, que no es demana el mateix.**

102. Obtenir informació sobre la valoració dels professors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat.

35. Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa? **Es proposa afegir "Quins s'han assolit?" "Quins no s'han assolit?" "Quins han estat els més fàcils/difícils d'aconseguir?" Un altre creu que es dona per suposat que no els podran assolir.**

107. Obtenir informació sobre el grau de satisfacció dels professors amb el treball realitzat amb les persones amb discapacitat.

36. **Quin** és el grau de satisfacció que té després d'haver acabat el programa respecte al treball realitzat per vostè amb els alumnes?

37. Quin és aquest grau de satisfacció referit al treball amb l'alumne amb discapacitat? **Es proposa canviar per "respecte al treball realitzat per vostè amb.."**

109. Conèixer la valoració per part dels professors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes en general. **Es proposa treure "i dels alumnes amb discapacitat en particular". Un dels experts creu que cal canviar el redactat, fer més preguntes: "Què caldria incloure a nivell contingut?" "A nivell metodològic?" "Pel que fa a l'avaluació..?"**

38. Creu que el programa ha estat útil per a la formació dels alumnes amb discapacitat? **Proposen afegir "laboral" o "sociolaboral" després de formació.**

39. Quins són els elements que considera que han estat més o menys útils? **Es proposa afegir "en la inserció laboral" o redactar: "Quins són els elements del programa q considera q han afavorit la inserció laboral dels alumnes q hi han participat?" També s'afegeix "per a la posterior inserció laboral dels alumnes amb discapacitat" "i els que menys?"**

114. Obtenir informació sobre la valoració dels professors del programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat.

40. Creu que el programa ha afavorit el canvi en la situació laboral de.....? En quins aspectes / sentits? **Es proposa "la millora" per "el canvi" o dir: "Quina és la situació laboral actual de....?"**

118. Conèixer la valoració dels professors del programa sobre la influència del programa sobre la seva situació social actual dels alumnes amb discapacitat.

41. Creu que el programa ha afavorit el canvi en la situació social de.....? En quins aspectes / sentits? **No es veu clara la diferencia entre els objectius 40 i 41.**

El resultat de les validacions dels 6 experts sobre les preguntes de l'entrevista adreçada als alumnes amb discapacitat que participen els programes que es pretenen avaluar és el següent:

OBJECTIUS	PREGUNTES	Nº REPOSTES SÍ	Nº RESPOSTES NO
5	1	5	1
19	2	5	1
	3	5	1
33	4	6	-
	5	4	2
40	6	5	1
	7	6	-
42	8	6	-
	9	4	2
	10	1	5
50	11	6	-
	12	5	1
	13	5	1
	14	6	-
	15	5	1
63	16	5	1
	17	6	-
68	18	3	3
84	19	6	-
	20	6	-
87	21	5	1
	22	5	1
103	23	5	1
105	24	4	2
106	25	5	1
110	26	4	2
112	27	6	-
	28	4	2
116	29	6	-
	30	5	1
	31	5	1

Tot seguit es presenten els comentaris més importants que han fet els 6 experts tant de les preguntes proposades com dels objectius que es volen estudiar. En negreta es remarquen aquests suggeriments per a la millora.

5. *Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre els seus continguts del mateix.*

1. *Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què? **Es proposa afegir la pregunta "Què hi trobes a faltar?"***

19. Obtenir informació sobre la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.
2. Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència? **Algun expert no creu que sigui rellevant per a l'indicador.**
3. Creus que han sabut respondre a les teves necessitats **educatives**? **Algun expert creu que potser cal concretar. Altres la redactarien diferent.**
33. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.
4. Tots els alumnes del programa **fèieu** les mateixes activitats?
5. Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, quina és la teva opinió? Com et senties? **Es proposa: "Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, de quin tipus (continguts, materials, etc.)? creus que ha estat una bona estratègia?", "A tu particularment, t'han fet alguna adaptació(continguts, materials, etc.)?"**
40. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.
6. Creus que has tingut tots els recursos (humans, materials i funcionals) necessaris per a la realització del curs? **Es creu que l'alumne no ho entendreà, és massa genèric**
7. Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? **Quin? Algun expert creu que es repeteix amb l'anterior.**
42. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.
9. Creus que els professors feien les seves explicacions per què tots les comprenguessin? **Es proposa: "Creus que els professors aconseguien que les seves explicacions les comprenguéssim tothom?", "Creus que els professors s'esforçaven per a que tothom els entengués?"**

10. T'has sentit incòmode en la forma en què s'han organitzat les classes i s'han treballat els continguts? Tots estan d'acord en treure aquesta partícula "in". A més, es proposa dir "s'han fet les classes" en comptes de "organitzat".
50. Conèixer l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre la possibilitat de fer pràctiques fora del centre. Un dels experts proposa formular diferent l'objectiu. A les preguntes no es demana l'opinió sobre la possibilitat de fer pràctiques si no que es demana (a les 3 primeres) l'opinió sobre les pràctiques realitzades i (a les 2 últimes) el grau de coneixement sobre les possibilitats de fer pràctiques i sobre les raons per les quals no les ha fet"
11. Has **anat a fer** pràctiques fora del centre?
12. En aquest cas: Com t'has sentit fent aquestes pràctiques? Un dels experts la troba irrellevant.
13. Creus que aquestes pràctiques han estat útils per a tu? Per què? Es proposa: "Suggeriments de l'alumne: Com hauries volgut que fossin?"
15. Per què creus que no les has fetes? Es proposa: "On t'hauria agradat...?"
63. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges. Un dels experts proposa eliminar la primera pregunta i la segona fer-la: "Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'ha fet servir en el programa ha estat adequat per tu? Per què?". Un altre canviaria l'ordre de les preguntes.
68. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels criteris utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.
18. Què creus que s'ha tingut més en compte a la teva avaluació, l'assoliment dels aprenentatges o la teva evolució? Per què? Es proposa: "Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació?" també afegir "personal" al final, perquè no queda clara la individualització de l'avaluació. I es proposa treure el "per què" i afegir la pregunta "Creus que han estat les mateixes que per a la resta del grup? Per què?"

84. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria. **Es proposa: "les expectatives del professorat" i escollir o expectatives o clima de confiança. Es recomana "expectatives"**

87. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa

21. T'has sentit acollit i valorat en el grup? Per què?

22. Creus que les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) del programa ha facilitat aquesta sentir-te acollit i valorat? Per què? **Alguns experts proposen preguntes com: treball en grup o individual? Has treballat en grup? Quan feies treball en grup, com et senties? Què feies? Participaves de totes les activitats en grup?... que ells diguin què és el que els ha fet sentir acollits en el grup i en el programa (no tenen perquè saber què és el treball cooperatiu, les dinàmiques de grup...) Un altre experte faria només una pregunta en comptes de 2**

103. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment dels objectius d'aprenentatge.

23. Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs? **Un dels experts no té clar quina opció marcar.**

105. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats.

24. Creus que el que has après respon a les teves necessitats? **Alguns experts creuen que és poc concreta.**

106. Obtenir informació sobre el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.

25. Et sents satisfet amb el programa? Per què? **Proposen: "havent participat"**

110. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral. **Es veuen similituds en aquest objectiu i el 112.**

26. Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa? Per què? **Es proposa afegir: "per a la teva inserció laboral?"**

112. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.

28. Aquest curs ha fet que canviï la teva opinió sobre les teves possibilitats com a treballador? Ara creus que pots fer més o menys coses? **Els experts opinen que el seu concepte com a treballador és diferent del de la seva situació laboral actual. També la relacionen amb la segona de la 116, també creuen que és reiterativa amb l'anterior.**

116. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació social actual.

30. Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix? **Proposen afegir: "com a treballador, com a alumne..."**

31. Creus que aquest curs ha canviat l'opinió que té la gent sobre tu? **Caldria preguntar-ho diferent, ja que es pressuposa que la gent no pensa bé sobre ell.**

De: "MONTSE CASTRO BELMONTE" <montse.castro@udg.edu>
Assumpte: Sol·licitud d'informació
:
Data: Dmc, Juny 17, 2009 10:03 am
A: b7960001@xtec.net,b7960008@xtec.net,b7960003@xtec.net,b7960009@xtec.net

Benvolgut/da,

Sóc Montse Castro, professora de la Universitat de Girona. Porto a terme una recerca que relacionada amb els PGS (Ptt/PQPI inclosos), les Cases d'Ofici i les Escoles Taller i que tindrà com a protagonistes a les persones amb discapacitat.

El primer pas és delimitar el context amb el qual hauria de treballar. Per aquest motiu, agrairia em fessiu saber si heu tingut algun/a alumne amb discapacitat els cursos 2007/08 i 2008/09.

En cas afirmatiu, m'agradaria saber quin tipus de discapacitat té aquesta persona (física, psíquica, sensorial, malaltia mental) i quin mòdul ha realitzat.

Amb les dades que recolliré de tots els Ptt, PGS autoritzats, Cases d'oficis i Escoles Taller de les comarques gironines podré comprovar si la recerca serà possible o si caldrà reorientar-la.

Agraeixo el vostre temps i la vostra atenció.

Atentament,

Montse Castro
Universitat de Girona

tel 972 41 8001
montse.castro@udg.edu

Transcripció entrevistes als tutors¹¹³

Entrevista	T1 ¹¹⁴ (setembre 2009)
MC ¹¹⁵	[estem a l'aula de la seu del PTT]. D'espais, només teniu aquest? Teniu d'altres?
T1	Aquí fem el 1r trimestre. Entrem i sortim el 1r trimestre. Durant el 2n i 3r només venim a fer tutories i recursos personals. Tot ho fem extern amb empreses que tenen els recursos necessaris, etc(infomàtica...). intentem ser-hi molt poc a partir del gener. Els d'hosteleria venen 2 h per setmana, la resta estan un restaurant on tenen la part de cuina, de magatzem d'hosteleria, de menjador, etc.. Els meus van al Carrefour 2 dies, perquè estan allà cadascú a un lloc diferent amb el seu professor que els explica la part de peixateria, de fleca, de caixa, tots escampats, però tots allà dos dies per setmana.
MC	Així els experts no venen aquí, sinó que estan al seu lloc natural?
T1	Sí, sí. Aquesta aula només es fa servir el primer semestre.
MC	Quin es el criteri pel qual seleccioneu als experts? En teniu?
T1	Tenim un entorn molt conegut. Al poble ja saps més o menys qui pot ser seriós qui pot tenir un cert ritme de treball important, que no te'ls deixi dormir... ens coneixem bastant tots. Llavors busques a algú que sàpiga tractar amb mainada, perquè clar, si és molt seriós i no ha tractat mai amb mainada de 16 anys...clar, alguna vegada hem hagut de canviar a mig curs d'expert, perquè o l'expert no ha aguantat o no ha hagut feeling. És molt complicat. Clar, perquè aquests nanos venen molt rebotats de l'escola, per tant un sergent tampoc els funciona... has de tenir una part elàstica i això és lo complicat (riu). No és fàcil trobar un expert, i si l'has de canviar a mig curs ja...
MC	En el cas de l'alumnat amb discapacitat, sobretot psíquica, quan teniu algun nano així al grup, ho treballeu d'alguna manera especial amb l'expert?
T1	A l'expert evidentment, abans de que vinguin els nanos els has d'explicar que hi ha, com és, com s'ha de tractar... clar, el millor que saps evidentment, t'informes una mica de que poden fer amb gent experta..perquè si no, t'informes una mica: com pot reaccionar, que li pots dir, com li pots dir...i l'expert dintre es maneja. No hem tingut mai cap rirrafe gros, eh? Allò de dir se li ha rebotat a mitja classe i li ha tirat una cadira per la taula. No. Potser perquè hem tingut la sort de tenir o de trobar uns experts que, home, si els expliques bé entenen el cas i saben com portar-los. Llavors, també saben que poden exigir fins una part, perquè tu els expliques, per tant, segons quines feines saben que els hi poden donar, segons quines feines no, que no els hi poden dir cinc coses seguides, si no que els han de dir només una... Els dirigeixes el millor que pots.
MC	T'havia de demanar si creus que els experts han donat una resposta adequada a aquest tipus d'alumnats d'experts, però pel que em dius...
T1	Jo suposo que sí, perquè si no els nanos ja s'haguessin queixat i l'expert també, perquè no s'haguessin entès en cap moment, inclús les empreses de pràctiques. A les empreses de pràctiques igual que els experts. Si tu li portes un nano en una certa disminució, li has de dir molt clar on pot arribar, que pot fer, que no pot fer, no pots deixar-li...si els expliques molt clar on arribem, tothom ho té clar que pot exigir.
MC	Teniu els recursos materials, professionals necessaris per desenvolupar el programa, sobretot amb aquest tipus d'alumnes?
T1	A veure. Amb els físics ens ensortim amb el que tenim. Amb els psíquics, home... necessitem recolzament, perquè necessites que algun expert et digui com has de tractar el tema. Llavors, que fas? Com que no el tenim dins, ens anem a buscar-lo extern. A lo millor te'n vas als EAIA, als EAP...allà on calgui. Home sempre ens han ajudat, mai ens han dit que no. Inclús en el cas de fer-li una visita extra, encara que no tinguis els recursos, sempre ens l'han fet...hem tingut psiquiatres i psicòlegs a la mà en el moment q..externs.
MC	Teniu una sèrie de criteris perquè determinar l'alumne entri a fer el curs.

¹¹³ A la transcripció de les entrevistes s'ha respectat el llenguatge i la llengua emprades per la persona entrevistada. S'ha preservat la informació que pot ser susceptible de reconeixement (noms, etc.).

¹¹⁴ T1 respon a les sigles Tutor 1

¹¹⁵ MC respon a les sigles de l'entrevistadora (Montse Castro).

T1	(Riu). És molt difícil això. 1r criteri: que no hagin aprovat 4t d'ESO. 2n criteri: ara de 16 a 21. 3r: que n'arribin quan toca la preinscripció. Per ordre rigorós d'entrada, perquè si no es fa molt complicada la cosa. Si arriba un que té una disminució, que el pots atendre, com els que hem tingut fins ara, que hem anat fent, i arriba sense acreditació, amb els anys que toquen, no hi ha cap problema, si ha arribat amb la preinscripció quan toca, doncs entra. Ara, si no arriba durant el període que toca i està ple, doncs es quedarà fora i intentarem. El que sempre intentem és derivar-lo, que no es quedin penjats, però és clar, igual que tots els altres, no per que tingui o no tingui fem una cosa especial per ells.
MC	DE cares a les pràctiques que aquests alumnes fan, suposo que deu ser com al nostre PTT, que arriba un moment que van a fer pràctiques fora, no? Hi ha hagut algun alumne amb discapacitat que no hagi anat a fer pràctiques?
T1	A veure, jo et diria que tots han anat, han complert, han anat fent. L'únic problema que vaig tenir va ser un any que no es va poder acabar el conveni de pràctiques amb una nana que estava...amb discapacitat tal...ara estic parlant de comerç, eh? La teniem en un lloc més o menys de cara al públic o no, però sí que havia coses de menjar, d'alimentària...i els hàbits, les relacions socials, era totalment... feia coses dins de la botiga que eren del tot indescriptibles...m'estimo més no explicar-les. Va ser l'única vegada que no hem acabat un conveni. No hem acabat perquè l'empresa no podia...i ella...Ella sí que hagués acabat, eh? Ja hi anava, però és clar...En canvi els altres molt bé. Els altres arribaven contents, però com que aquests no cobren (riu) com tots!! Aquests encantadíssims de sentir-se útils. I que se'n surten!
MC	Alguna vegada, alguna empresa on han anat a fer us ha posat alguna pega i heu hagut de canviar...?
T1	Excepte aquesta vegada d'aquesta nena que la vaig haver de treure a corre-cuita, els demés no, cap problema. Al contrari. Home, Els tenim molt avisats, eh? Quan hi vas no els enganyes. Llavors ells ja saben a que es poden atènyer. I en el cas dels disminuïts físics, és molt més fàcil. Saps molt fins que podem fer, normalment ho tens per escrit a més a més. Er tant, tens molt clar que els pots exigir.
MC	En el cas de l'alumne, n'heu fet servir algun material específic, perquè va perdre el braç dret.
T1	Els quan va venir aquí ja sabia escriure una mica amb el braç esquerre. S'ha esforçat més, i això ha anat molt bé (riu). No, no. Res en absolut. Clar, amb l'ordinador perfecte. Tota la part escrita que fem aquí a classe...Com que el ritme és lent, tenia temps de passar, escriure,
MC	Quina opinió tens sobre la potencialitat del programa per a la inserció laboral d'alumnes amb discapacitat a l'empresa ordinària?
T1	Home, en molts de casos ens ha funcionat, perquè han començat amb el període de conveni i llavors, més o menys, molts ja se'ls han quedat. Diria que aquest any i l'anterior ha estat més fluïx, però no perquè siguin discapacitats, sinó per la manca de feina. Però normalment els que havíem tingut anys enrere ja se'ls havia quedat la mateixa empresa. He de dir que costa molt trobar empresa, perquè els empresaris, no sé en altres llocs, costa de mentalitzar. Tu tens el nano amb una disminució. Li expliques la disminució. Vale, li buscarem el lloc de treball adient per ell. Li busquen el raconet de l'empresa adient per ell. Però tot i així, l'empresari voldria que, fer-li, ja se'l quedaria amb un contracte de disminució, perquè a més a més ja li surt a compte. Però a l'hora dels resultats, volen que els resultats siguin com els d'una persona que no tingui disminució. Clar, és un equilibri molt difícil aquest. És difícil trobar un empresari d'aquests. Quan el trobes, perfecte, però buscar l'empresari que entengui que els resultats no són els mateixos que un altre...és difícil. I com està ara la feina, no es poden permetre el luxe de tenir una persona que surti el 50% de feina. Això aquest 2 anys ens hem trobat. M'estàs demanant un tio que estigui perfecte, però que li puguis fer un contracte de disminuït i surti més econòmic...això és un xollo, nano. No. Això són contestes, eh? Tenim un llistat d'empreses tatxats en vermell, no els vull ni veure aquests, de dir...q ens deien aquests? El primer, que el rendiment fos el mateix... Les empreses, com que estan obligats, ells fan la demanda a l'OTG. Nosaltres amb l'OTG tenim un contacte molt directa, tots ens coneixem. Teníem un alumne amb una discapacitat física visual, li vam buscar una empresa que havia posat una oferta per discapacitat i no el van agafar. Després va arribar un altre que vam enviar per l'OTG i que la van tenir 2 dies i li van fer signar una baixa voluntària. Vam parlar amb l'OTG i ens van dir que, com que estan obligats, van tenir gent, un parell de dies i diuen que no troben el perfil que busquen i així se'n surten. A ells els surt més a compte tenir o pagar una empresa que ja té els dismis contractats que els fan la neteja dels jardins, o posen la benzina específica..i això ja els hi cobreix. Això és un problema per a què aquestes persones s'insereixin...Això fa 2 anys que ho fan servir molt.
MC	Els nanos, els vau entrar en el programa perquè confiàveu en l'èxit?
T1	Nosaltres tots els que ens venen si en veiem algun que no és el perfil que no té res a veure amb el que fas...els derives a un altre lloc. A veure, abans de fer la matrícula, fas una xerrada amb ells, per tant tens molt clar...per rigorós ordre parles amb cada un. Si veus que el nano encaixa, que ho té molt clar...

MC	Creus que entre els experts també confiaven que aquests alumnes...?
T1	I tant, i tant. Poc que n'han dubtat mai. Home, en el cas dels físics, claríssim. En el cas dels psíquics, no saps mai. Potser acabes en un nivell diferent...però acaben.
MC	I en el cas dels companys?
T1	A veure, són molt espavilats. Ho tenen molt clar. Aquest any, l'alumne ho tenia molt clar que ho podria fer. Ell anava fent el mateix nivell, com un altre. No l'han tractat diferent en cap cas. Clar, les disminucions físiques (s'equivoca, perquè parla de psíquiques), segons com el nano reacciona o com tracta als altres, potser més complicat, tot i que també l'acullen, també veuen i també entenen que faci un nivell diferent i que ell pugui tenir el mateix resultat que ells. Per exemple en XXX. Tots ho tenien clar que no estava bé, però es toleraven, tenien molt clar que ell anava fent al seu rotllo, que ells aprenien més...Això ho tenen tots molt clar, perquè els hi diem quan comencen, que tothom té un nivell diferent, que ens importa com anem pujant. Ens és igual allà on puja cadascú. Això era molt més fàcil quan no havia notes. Ara, amb les notes és més heavy, perquè clar, però bueno...és que com que van cardats de notes a les escoles, tampoc se les miren. De moment, eh?
MC	Heu fet servir estratègies per cohesionar el grup...?
T1	Sí. Durant tot el 1r semestre treballem hores amb tot el grup de 15. Tot el que és treball de camp, ho fem en grups de 3 o 4, per tant s'han de posar d'acord i s'ho reparteixen molt bé. No ha passat mai que algú hagi quedat exclòs d'ells, pot fer-ho bé o no, però inclús les trucades...ningú es dona de menys, en aquest cas no.
MC	Sobre resultats del programa, em comentaves que cadascú arriba al seu nivell. En el cas dels alumnes amb discapacitat, tu creus que han arribat a assolir els objectius proposats en el programa.
T1	[pensa] et diria en el cas de l'alumne que sí, en el cas de l'altre també. El cas dels físics és un. En el cas dels psíquics que hagin arribat a tot tot, jo et diria que hi ha 2 o 3 que no. 2 o 3 que a més encara ara estem treballant amb diferents...una nena està ara amb el grup de psiquiatres del poble, està per entrar a un centre especial de treball. N'hi ha que estaven molt malament. Però d'aquests n'hi ha 3. Tinc molt clar 2 que no han arribat. Els altres jo diria que sí, que per una feina controlada, amb un responsable que té clar que els ha de dir les feines d'1 en 1, han arribat allà on podien arribar, al seu màxim. Feines d'aquestes de cuina que té en XXX de rentar plats, que no li pots dir una ordre tan etèria al principi...q són gent que, quan han fet les coses dos o tres cops, són molt repetitius. Tu li has de dir com, li has d'explicar 3 dies, però a partir d'aquí ja marxen sols. A més a més són molt puntuals, són responsables de la feina i que clar, una cosa compensa l'altra...home els empresaris estan contents i això vol dir que els ofereix una feina.
MC	Creus que aquest problema afavoreix que assoleixin els continguts? Pot ser és més flexible..
T1	Són pocs alumnes, pots estar molt per ells, els tens molt coneguts. Clar, en un moment donat tu pots donar una certa llibertat o una manera de fer diferent. Tots tenen un nivell diferent. Tots comencen i acaben amb un nivell diferent. L'avantatge és aquesta, podem treballar amb poca gent i per tant podem estar molt per ells. Jo crec que sí que podem ser molt flexibles. Ningú et diu has d'arribar. I ara amb les notes tampoc. No han d'acreditar. Aquí treballes més la part d'anar a treballar, són més hàbits, més comprensible, s'assumeix més bé...
MC	Creus que el programa ha afavorit la inserció laboral...clar el cas que tractem ha anat a estudiar...
T1	Cicle formatiu de grau mig. que estaven molt espantats, perquè tots deien que no podrien aguantar totes les hores. Clar, el primer semestre quan els seus en aquesta taula, la cadira punxa...és més del mateix que tenien rebotit...a veure com li anirà. Vaig trucar al coordinador i als tutors per comentar qui tenien a les classes. Clar, tenim pocs, molt ben cuidats, potser massa...ells necessiten una mica...potser en aquest cas massa. Vaig trucar per parlar de l'alumne...els han d'acollir molt bé, perquè porten un parell d'anys que en una aula de 30 amb un tutor que no se'ls miri...
MC	Amb els que no han tornat al món educatiu, dels que tenien discapacitat s'han inserit laboralment?
T1	Costa, amb la crisi i les trapes que comentàvem...costa...el que passa és que amb en Hamza, un tio ràpid, amb 2 operacions de cor, però que pot fer moltes coses, costa. No sé si per la crisi o perquè, perquè els papers els tenim arregladíssims. Hem estat un any i pico buscant feina pel Hamza. Finalment l'hem trobat, però ens ha costat. Ara està content. En un laboratori.
MC	I, a nivell social?

T1	Amb la gran majoria de casos, bé. Inclús amb aquests 2 que jo tinc en ment que estaven més malament, també. Venir al PTT estaven més tranquils, es relacionaven amb més gent, els veies més bé socialment. Quan van acabar el PTT, clar com que per inserir-los laboralmente va estar impossible, no es podia, no era possible inserir laboralmente, llavors van quedar penjats moltes hores a casa, sense companys de la seva edat...diria que més es van tornar més antisocials. Llavors, jo considero que venir aquí si que els va anar bé socialment venir al PTT. que no s'ha pogut arreglar, sí en 2 o 3 casos. La resta, sí, home, s'han quedat treballant, o han fet alguna cosa vinculada als estudis, sí, sí. Home, les relacions que fan aquí el grup classe és molt pinya, eh? Són molt solidaris. que en un cas o va bé o vas fatal. Jo penso que sí, que ells s'han entès i els ha funcionat. Mentre han estat aquí, eh? i a les pràctiques, que han estat molt ben acollits en el cas de pràctiques.
----	---

Entrevista	T2 (setembre 2009)
T2	Sí, sí, jo tutoritzo, però passo moltes hores amb els alumnes més estrangers i les parts teòriques abans d'entrar a la cuina la faig gairebé tota jo, i casi, casi faig la classe jo l'expert està allà. Fem una introducció a la sessió pràctica.
MC	Al mòdul del primer trimestre...? quan encara no han sortit a fer...?
T2	La gran de 275h, són els mòduls que fem nosaltres dos. Aquí tenim el reforç d'1 persona de l'aula d'acollida que aquest és el seu 3r any. Abans havíem tingut recolzament d'una mestre...però aquest any és el primer que tenim una professora per nanos que han arribat fa poc. Alguns d'aquests després fan el pas a nosaltres l'any següent.
MC	Sobre el tema d'avaluació, als alumnes dismis, s'ha fet una avaluació diferent? Heu preparat algun material?
T2	Bueno, bueno,...Aquest és el 1r any que hem de posar notes, som novatos. De vegades intentem que sigui objectivable més o menys, que tinguem una pauta per saber perquè li hem posat un 5. Abans hem parlat i hem decidit la nota entre tots. Hi ha la part més qualitativa: responsabilitat, hàbits de treball...L'any passat, amb la meitat dels meus,...tots els "morenos" van suspendre la llengua, només els xinesos van aprovar, però la part professional van treure tots un 7, com no els he d'aprovar? Intentem posar una nota que un 5 de llengua seria un 5 a la prova d'accés. Ara vam fer un protocol, una espècie de proposta d'avaluació amb diferents aspectes "sap parlar..." "sap parlar durant 5 minuts..." i mirem a veure si més o menys funcionava. I va funcionar. De mates també, d'informàtica ho vam intentar i ho vam fer sobre el que ja havíem treballat. Els xinesos ho van fer tots, van treure 9. Ho van presentar tot bé...Amb la formació pràctica a alguns d'ells els vam donar un 8. El cas de l'alumne és més difícil. Escriu amb la mà esquerra que no és la seva. Jo li vaig dir que ho fes amb l'ordinador, sempre que vull fer alguna cosa, però ell s'entossudia a fer-ho. També li vam donar un 8 a ell. Vam donar 4 vuits, 2 que se'n poden ensortir, per tant... (va senyalant a les fotos de les orles als alumnes). Em comenta que tenen un alumne que en 1 any ja sap l'idioma... L'alumne una mica.. li vam donar un 8 amb la por que suspengués la prova i l'impedís continuar, ho vam estar parlant amb l'altra tutora. La veritat va ser aquesta. Al final va afluir una mica. Es va parlar amb el centre i els vam comentar que necessitaria el seu temps. Està afectat també al cervell pel tema de l'accident. Si ell no fa res que pugui fer amb una mà, no té bon pronòstic. Si vols treballar i pots fer anar l'ordinador, no sé què més... atenció al públic? Administratiu? També pot fer de comercial.
MC	I en els casos d'alumnes amb disc. Psíquica?
T2	No en fèiem. Aquest any sí, perquè ens han obligat. El que passa és que aquest any, al convertir-se en PQPI li han volgut donar més cos, que sigui una via a la FP.
MC	Abans feien treballs..?

T2	<p>Abans feien com tots. A diferent nivell...Encara va venir un del centre de salut. Va venir i va portar que havia anat a l'escola ordinària, després a l'escola d'educació especial. Va voler entrar a l'escola taller, no el van voler perquè anava molt baix, va venir aquí, i el vam agafar perquè no estigués sense fer res un altre any. A l'hora d'avaluar? Proves? No. Si un no sap llegir ni escriure, fas còpia. Si teníem la sort que algun company sabés l'idioma, li feia. Això vol dir, tall! (XXXX) Unes paraules sí que feia servir...unes més que d'altres, llavors l'intentàvem ensenyar...Quan parlàvem de quines eren les nostres actituds davant de la vida...jo tampoc ho sé explicar! Ho intentàvem reconduir a entenedor, això a la teoria, al primer trimestre... quan havia de visitar una empresa, anava en grup...a l'hora de la formació pràctica, a l'hora de pelar patates, tenia gresca amb l'altre perquè ho volia fer a la seva manera. Ho típic. A la Joan XXIII va aprendre que no es podia barallar tot el dia. Amb nosaltres va tenir...un parell o 3 d... fa un 1'90 i és molt ample...a aquet el seu pare l'atonyinava... Al poble s'havia barallat alguna vegada, clar juga a futbol a la plaça... Va anar fent...Aquí, vam tenir algun intent d'aquells...va intentar no sé què amb una patata i unes se n'enfotien. Va agafar la patata i no sé què va cardar, que sort que no las va tocar! I un dia tb es va aixecar així, perquè l'emprenyaven, i va dir "sóc com sóc"! clar, va passar la cadira!!!</p>
MC	Així, la relació amb els companys..?
T2	<p>Bé, bé més o menys. Nosaltres sempre intentem l'espectre de la diversitat. Nosaltres diem, no som iguals i em miren així. T'ho diuen i no és veritat. Tots som diferents i ens hem de respectar. A partir d'aquí hi ha coses que som iguals i coses que no... Els que son més intel·ligents, els expliques que no es barallin, que no són tan espavilats.. i això es deixa clar des del principi... et diuen, "és que aquest és tonto, és que ho sembla" i jo...no "no ho sembla...ho és". Podem dir la paraula (posa veu nonya) "no, és que té una discapacitat...", deixa't de collonades! És tonto i és tonto!. És la paraula que fan servir aquí. I l'altre diu "jo no sóc tonto" i jo dic..."però tampoc ets gaire espavilat!" Avia'm, hi ha coses que no saps fer!!! Assumir això, que tu no pots fer, que et costa,...O una altra que es va demanar el certificat de discapacitat ella mateixa. Li vam dir, "demana-ho!, perquè tindràs més possibilitats per buscar feina. Les empreses necessiten. Ja rendeixes com una altra!" I aquest altre (continua assenyalant a les fotos), vam estar amb el paper, li van donar, li vam dir "has anat a revisió?" no sé si li han renovat... la sort que té...aquí hi ha un centre especial de treball, que tenen un servei d'aquests per inserir els nanos, que han optat per fer el servei a veure si col·loquen els nanos a l'empresa ordinària. Tot i més amb ell després de tres anys...D'haver fracassat a l'any d'haver entrat a una empresa com a disminuïts, allà on va fer les pràctiques, l'empresa va venir la crisi i va dir que no, perquè li van demanar els papers, els vam reclamar i va ser quan venir tot el folló i llavors l'empresa va dir que no... Llavors vam dir que aquest nano abans havia d'entrar a la Fageda. Vam dir "Si hi ha possibilitat, que entri ja" és la manera d'enganxar-los. I ara és allà i el seu pare no l'emprenya ja...</p>
MC	Creus que el PTT es un programa que va bé per inserir-se laboralment? Abans de la crisi, eh?
T2	<p>Sí, és clar. jo t'haig de dir que fins aquest any, l'any passat ja va costar una mica, podia afirmar que tots els alumnes que realment volien treballar i que van complir, trobaven feina. Ara els costa més. Avui ha vingut un noi, molt trempat que no troba feina...li he dit que si l'ofereixen, és igual si t'agrada i no la feina. Aquest nano fa tres anys enrere no hauria hagut problema, amb 2 o 3 trucades, ja ho hauria col·locat. Els nanos que surten del PTT, amb discapacitat o no, poden dir que tenen coses, que saben fer coses (respecte als seus companys que no han passat). Et truquen les empreses i et diuen És trempat?.. (assenyala una noia i diu) aquesta també podria tenir el certificat. Però és l'única de tots els PTT que ha fet tot el que li vam dir "ves a aquesta empresa, parla amb aquest restaurant..."i quan va venir...va anar a tots! Oh, que contents! Jo no vaig dir que la coneixia a l'empresa que la va agafar i un dia vaig passar per allà i vaig dir al jefe, "aquesta és la Llum?" i em diu sí...però escolta, li dic i poc que se'n surt de res!! Sí, però no faltarà mai, la màxima responsable...ara, no li demanis fer...és una pinxe! Amb el temps poder farà algunes coses, però li has d'explicar... i encara hi és. S'ha de tenir constància. Això ho fan els estrangers. Els d'aquí no ho fan. Estan acostumats a la setmanada, a la moto... Les avaluacions, per tant, no fem discriminació. De moment, fins ara, sempre hem tingut en compte la diversitat, respectant el ritme, però treballant! Què fan els profes ara? Valoren l'esforç. L'objectiu és ser auxiliar de cuina. T'ho fa? Sí, doncs un 5. No són cuiners. El que passa és que el departament, posa uns objectius que tenen molt a veure amb el que fem nosaltres, però no els convaliden. Estic d'acord per un costat, perquè ha de ser més nivell, però per altra no. Un cambrer proveeix de begudes igual que un encarregat i això no ho valoren.</p>
MC	A nivell social, el programa, creus que fa variar les seves relacions...?

T2	<p>Si hem de fer cas de l'enquesta entre els que han passat en aquest 10-12 anys i els hi demanem si estan contents, si ha millorat la imatge que tenien d'ells mateixos, et diran que sí de moment s'han valorat tots...sempre hi ha alguna excepció. Però tots unes valoracions sobre el 8 o el 9. Per ells la sensació que tenen és bona. L'any passat va haver un que va dir que no. Sempre milloren. En el tema de l'obertura cap als altres...molts d'ells, alguns, no tots, déu n'hi do les persones, no deixa de ser si han anat a l'escola o fracassats. Si venen des de fora tampoc no deixa que no poden estar bé. El tema de l'autoimatge sempre millora. El tema de la relació amb els altres és més fàcil aquí. És més fàcil sempre i quant parteixes de és igual si és millor o no, si sap més o no, és un company i es respecta. Això ho deixes clar des del principi i ja està. Per tant, fer coses especials per ells, no. Si l'has d'ajudar, l'ajudes com a un altre, però coses especials, no. N'hi ha que fan textos a informàtica i a l'altre li has d'explicar com s'engaga l'ordinador. Sí que potser amb algun alumne podries haver apretat més...i en parlem amb els professors i diem si l'apretem més o no? Si pleguem , poc que en treurem res. Sempre has d'apretar més, per saber allà on pot arribar, si no ho sabrem pas mai. Que quan arribi a una institució s'hagi d'espavilar. Cada un d'alguna manera, sobretot amb aquests que poden... "Ai, és que pobres", no pobres no! Tindran difícil la vida, però si no els estires tan com pots, no faran res a la vida. "es que es passa 3 hores" i 4! L'única que tenim que pot aguantar 8h rentant plats! L'empresa on va estar, estava 8h rentant plats. Té síndrome alcohòlic fetal i no se'l treuen de sobre a l'empresa, eh? La idea és una mica d'aquesta. El tarannà aquest sí que el tenim. Ella potser els ajuda més i jo sóc més dur...</p>
----	--

Entrevista	T3 i T4 (juliol 2009)
MC	Els criteris de selecció dels professionals que han d'intervenir en el curs, els posa algú, els poseu vosaltres..?
T4	En el cas d'hosteleria han estat sempre. No sé si des d'un principi es va fer alguna selecció amb algun criteri, però jo no el sé.
T3	Els de la pròpia escola (d'hosteleria). La pròpia escola ja aportava els professors. Ells coordinaven. I si hi havia algun professor que no ho podia fer, ells mateixos havien buscat algun professor expert, però sempre amb l'ajuda de l'escola d'hoteleria.
MC	Què s'intenta primar més? En l'expert que s'agafa, què creieu que...
T4	Home, aquest any tu (referint-se a T3) sí que t'has trobat amb un professor, no? Que s'havia d'agafar, no?
T3	Que connecti amb els alumnes, encara que sigui...nosaltres és a partir d'una petita entrevista inicial, i que també domini la matèria, que també hem d'ensenyar.
T4	Clar, si nosaltres haguéssim de seleccionar, lògicament, que coneguin la professió i que siguin bons cuiners, però lògicament han de tenir habilitats educatives: connectar amb els nanos, saber adaptar-se a les seves necessitats, etc. però això al cas d'hosteleria és difícil. Per això, la nostra feina també, nosaltres quan fem les reunions... o intentar XXX, però vaja, criteris de selecció, com que no he hagut de seleccionar...no....
MC	Creieu que els professionals que han intervingut en el programa, sobretot els d'hosteleria, que serà els que ens ocupi més... els professionals que han treballat amb l'alumna , creieu que han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat que han atès?
T4	Sí. A mi m'ha sorprès, perquè no sabia com aniria ni com exigiria ni així, però tant en cuina, molt bé. Hi ha moments que jo també hauria perdut la paciència i ha sigut...no, no, perquè hi ha moments que... i tant l'un com l'altre molt bé. S'ha adaptat molt bé. Fins i tot un professor li costava molt connectar amb ella i el que feia era que utilitzava altres companys que connectaven millor amb ella i els hi deia "estigues per l'alumna , que això no ho sap fer..." per exemple la pinça amb la forquilla i la cullera li costava molt. Doncs ell podia anar fent classe amb els altres i un company que s'hi entenia més be s'estava allà una estona. Com que ell potser no havia connectat tan be i ho feia d'aquesta manera. Tot i que l'alumna ho vivia com una cosa que, perquè ella m'ho explicava, que no li agradava que el professor no li posés més atenció cap a ella. Però amb el tema del de cuina, molt bé. I també em sorprenia, perquè no sabia com aniria. Jo suposo que, com que també ha caigut be, independentment de la discapacitat, també els ha caigut be l'alumna , perquè és una bona nena i d'allò...ells han posat més mà esquerra. I en el tema més de classe, doncs també. Tant en les classes més de francès, més teòriques i això, doncs també, perquè a nivell lectoescriptor també va be.

MC	Molt bé. Creieu que us han proporcionat els recursos funcionals i materials necessaris per a desenvolupar aquest programa i per atendre les necessitats aquestes més.. Teniu algun recurs especial o algú us ha donat un recurs especial o així...
T4	Des de la nostra coordinació? No. Suposo que entenen que som pedagogues i que ens hem de buscar la vida i ens hem d'adaptar.. És que no hem hagut d'adaptar res...ha seguit molt be. L'únic que potser més adaptat que ha tingut han estat les pràctiques, que hem buscat un lloc que salpiquéssim que la tractarien be, que hi haurien els professionals...però en el que han estat les classes, no hem hagut d'adaptar res.
MC	Anem a les pràctiques. Els criteris per determinar si un alumne va o no va a fer pràctiques, dins d'un servei com aquest, existeix algun criteri pel qual un alumne no aniria a fer pràctiques?
T3	Un alumne de l'any passat..., no va anar-hi pels problemes que ell tenia amb l'addicció, amb els porros. Tenia un problema de comportament, perquè veïem que no sabíem com actuar en allà. És l'únic cas en 11 anys que un alumne no ha fet pràctiques. Sempre,, mínimament, si hem vist que pot respondre ha fet pràctiques.
MC	L'última paraula de si un alumne fa o no fa pràctiques la teniu vosaltres?
T4	També és això, nosaltres els tenim des de l'octubre, fan el mòdul A i el mòdul B i els coneixem, anem treballant amb ells...anem consensuant com seran les pràctiques, anem veient, jo suposo que han de fer cas...veure que no funcionaran, que no venen a classe, ha de ser que les actituds són negatives cap a les pràctiques...però com que no és el cas...més aviat en tenen ganes...
MC	Les empreses a las que porteu a fer pràctiques, us posen algun criteri, us demanen algun perfil en concret? Us posen algun impediment en algun cas?
T4	Hi ha empreses que sí. Hi ha empreses...jo per exemple m'he trobat amb alguna.. que si era marroquí...i em costava dir-ho eh? Però clar, ho havies de dir. I si és de cares al servei, de canviar i així, era un inconvenient.
T3	Jo, a començ, m'hi vaig trobar fa uns anys, que teníem un grup de marroquines i va costar moltíssim posar-les de pràctiques de cara al client. De cara al públic. Les empreses també i per això vam començar a dir-ho. Que teòricament no s'hauria de dir! Però és que al final ho has de dir. Ara, això va passar un curs, a tu t'ha passat aquest any
T4	I tampoc són totes les empreses! El que sí que et demanen que " <i>bueno, si és trempat o no és trempat</i> "...o que et volen un mínim.. que si els suposa feina o depèn si ells tenen molta feina, no volen una persona que potser hagin d'estar a sobre... perquè amb l'alumna , vam buscar un bar i ens van dir " <i>home si és discapacitada...</i> " i ens deien que si havien d'estar a sobre en comptes que m'hagi d'ajudar...en moments amb molta feina... llavors potser no... Però en general, si ells estan disposats, ja els diem si l'alumne pot anar be o no... cada empresa és diferent.
MC	En el cas de l'alumna , l'espai de pràctiques, va haver una negociació especial?
T4	Anava bé perquè T3 coneixia a la noia que la tindria de tutora, perquè havien estudiat juntes i a més ella havia fet magisteri i tenia un familiar amb discapacitat i eren més o menys sensibles... perquè amb aquesta noia sí que em preocupava més el lloc on aniria. Llavors amb T3 ho vam parlar i li vam anar a comentar " <i>Aquesta noia te discapacitat, però funcionaria, perquè a nivell d'actituds molt be</i> ", potser a nivell manipulatiu han vist que no ha anat gaire bé... i ella ens va dir " <i>bueno, com que no tenim molta feina, tindrem paciència amb ella...</i> " Si hagués estat un moment en el que haguessin tingut molta feina, potser ens haurien dit que no. Però com que l'època en que havien de fer pràctiques era una època fluixa, ens van dir que sí. I realment han hagut de tenir paciència, eh?
MC	Parlant en general, d'alumnes amb discapacitat, quina opinió en teniu sobre la possibilitat que puguin fer pràctiques fora del centre?
T	Penso que molt bona. Els hi permet saber com funciona, saber com és el món laboral, els enfronta a una realitat que potser... el que et deia abans, no? l'alumna , va venir aquí a fer l'entrevista. El que ella volia era treballar l'any següent. Llavors ho tenia molt clar. A mesura que ha anat veient... treballar de cambrera..a mesura que ha anat fent tant a l'escola d'hoteleria i a les pràctiques, ha anat veient al menys que no és per aquí per on ha d'anar a buscar feina...o que potser té unes limitacions que uns altres no tenen... Penso que és una oportunitat i un lloc on tenen una persona que els atén.. que, potser, si no anessin en format de pràctiques no la tindrien aquesta oportunitat, i durarien un o dos dies. Llavors està bé tant per ells com per l'empresa.

T3	Nosaltres havíem tingut fa cinc o sis anys una altra persona, i a aquesta noia li va anar molt bé fer pràctiques. Perquè ella potser era el cas contrari a l'alumna . Ella tenia l'autoestima molt baixa i sempre estava com etiquetada. En canvi, va anar a fer pràctiques, se'n va sortir perfectament, va trobar feina molt ràpid i es va adonar que ella era tan capaç com qualsevol altra.
MC	Que opineu sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
T	Estem totalment a favor. Està molt bé, és molt necessari. L'únic que jo penso que necessiten una mica de suport en una empresa i que tinguin molt clares unes funcions, i adaptades a les seves, a allò que ells saben fer... Llavors, a partir d'aquí, tant és un benefici per a l'empresa com per a l'alumne, no?
T3	Ja hauria de ser una cosa normalitzada, no? Això ja està a la LISMI i no s'aplica, no?
T	A l'administració pública hi ha alguna cosa, no? Jo crec que també és diferent una discapacitat psíquica que una física, no?
MC	Quina és la vostra opinió sobre la potencialitat que té un programa com el vostre per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat? Creieu que és un bon recurs?
T3	Depèn del tipus de discapacitat, no? Per exemple, si és una discapacitat cognitiva com..molt limitada, pot ser depèn de quin perfil, no seguiria. En canvi si és una discapacitat que està en un grau. mínimament..havíem tingut la Fanny, que era PC, però en un grau... que se'n va sortir..li va costar molt escriure, però se'n va sortir ella al seu ritme. I se'n va sortir prou bé. Jo crec que depèn del grau se'n poden sortir perfectament, poden anar a fer pràctiques perfectament i es poden integrar perfectament ja ni fent ús, sense dir el grau de discapacitat. Ara, si són cas com un noi que vam tenir aquest any, que venia d'una USEE (no va fer el curs) i tenia una disminució cognitiva molt profunda, potser en el curs de comerç o el d'hostaleria, no se n'assabentaria molt del que li estaves dient..potser si que necessita un recurs que hi hagi una persona....amb un suport al costat, no? Però depèn..
T4	Però pensant que tenen els mateixos criteris de selecció que els altres. Perquè, arriba i tu valores, no? la comprensió lectora i escrita...que també hi ha d'altres, que potser venen nous de fa un any o mesos i no coneixen la llengua i dius "no no poden venir al recurs...perquè no seguiran les classes"...
T3	Però a l'hora de seleccionar tindrien els mateixos criteris...tant una persona molt aguda, com una que acaba d'arribar...segons el grau no cal ni dir que té una disminució.
T4	L'únic que sí canvia en el programa és que si tenim una persona amb necessitats educatives especials, un 33% mínim de discapacitat, podem demanar baixar la ràtio d'alumnes. Si tenim 15 places, doncs 12-13, o podem demanar 8-10. Ens baixa perquè representa que...Nosaltres diem...que l'alumna no és amb la que hem tingut més feina...potser uns altres que no ho semblen tenen més nee. Però sí que canvia en aquest aspecte, que ens donen menys alumnes, menys places.
MC	Ara anem més sobre l'apartat relacionat amb el clima social que es pot desenvolupar amb el fet que hagi d'una alumne amb discapacitat al curs. Creus que la inclusió d'aquesta alumna amb discapacitat en aquest programa es va produir responnent a les expectatives que teníeu sobre les seves possibilitats d'èxit?
T4	Sí, sí. Com tots, fem l'entrevista, coneixem...però sí que veïem que hi havia possibilitats. No sabíem com es desenvoluparia a l'aula o amb el grup, però és que al cap de res ja vam veure que funcionava bé. Sí que clar, era amb perspectiva d'èxit. Si haguéssim vist que no, potser hauríem dit que potser no era el seu recurs, com aquest cas que hem fet l'entrevista i no el veïem gaire bé. Però sempre pensem que és amb garantia d'èxit.
MC	Creieu que, entre la resta de professionals que han treballat en el programa, tenien la mateixa sensació d'èxit al voltant de l'alumna ?
T4	mmmm... No ho sé si tots confiaven tant... La tenien allò com més en compte, i més cuidada, però no sé si amb la perspectiva que obtingués els mateixos objectius que els altres. Li ficaven bona nota, però potser amb un altre criteri d'avaluació, però sí que tenien ganes que sortís bé... a més ja ho havíem parlat a les reunions...i com que veïem que anava bé, feia les coses i això...suposo que sí, que pensaven amb èxit.
MC	I entre la resta de companys? La resta d'alumnes? Creieu que hi havia sensació que l'alumna se'n sortiria fent el curs?

T4	Sí. Molt. És que amb els companys ha anat molt bé. Sí, sí. Ella s'ha sentit a gust, a més és molt oberta i deseguida té ganes de fer amics... s'ha agafat molt a alguns alumnes, i així... I, a més, veien que se'n sortia. I quan la veien a l'escola d'hoteleria que li costava, que es creuava i que es ficava que no, ells l'animaven. Era molt bo. Hi ha hagut molta pinya amb ella. I jo crec que no la veien com una persona...amb discapacitat, gens estigmatitzada. Més aviat al contrari, la veien...com jo, com tots. És que ja t'he dit que em costa veure la discapacitat...potser sí que tenia dificultat manipulativa, però és que a nivell de relació molt bé.
MC	Creieu que en algun moment aquesta sensació d'èxit entre els companys, els professionals, ha ajudat a que ella assolís..?
T4	Sí, sí. Sí, segur, perquè a ella li faltava confiança. Jo, en les tutories sí que era moltes vegades s'enfonsava. A servei, quan va estar sobretot a l'escola d'hoteleria, sí que s'enfonsava i li tocava molt l'autoestima i llavors sí que s'havia de treballar això de l'èxit. Que tu confieïssis, com jo, com tots els companys, els professors, els seus amics, li donava forces. I veure que se'n sortia a la primera fase, per exemple les notes que va tenir...per ella va ser una pujada d'adrenalina i d'autoestima a tope, jo crec que això sí va fer que acabés bé.
MC	Heu fet alguna mena...? heu necessitat fer alguna estratègies de cohesió de grups: treballs cooperatius, activitats no competitives, algunes dinàmiques durant el desenvolupament del programa per haver-la d'integrar...?
T4	Igual que a tots. Sí que hem treballat la cohesió de grups perquè no només és ella, sinó que els alumnes eren molt diversos...i...els agafem la primera setmana i el que fem a les sessions de tutoria sempre la cohesió de grups és important.. jo també, a més com que estan a l'escola d'hoteleria i hi conviuen molt..és molt important que s'avinguin i que puguem treballar els conflictes i llavors sí que ho fèiem amb tutories...no pas perquè hi hagués l'alumna havíem de fer més cohesió. Tu també (a T3) a comerç ho has fet i no hi havia ningú..
T3	I a la primera fase que estaven barrejats. No hi havia pas...Si alguna vegada hi havia algun problema, no era pas amb ella. Més aviat ajudava a resoldre'l.
MC	Creieu que ha assolit els objectius del programa l'alumna ? Tots ells?
T4	Sí, sí. Més potser ha hagut més evolució al principi més bona, després més negativa, i després en estàtica (?) més baixa, però això no significa que no ho hagi assolit amb èxit, perquè ho ha acabat, ella s'ha esforçat, ha estat ben valorada i...jo crec que sí, bueno, jo he dit que sí, amb èxit..
MC	Quins creieu que són els objectius que ha assolit amb més èxit?
T4	Clar, tota la part d'octubre a desembre, les classes més de mòdul B, que eren les que fèiem nosaltres, més teòriques, de contingut més reflexiu...
T3	Que era on ella podia opinar més..que pogués preguntar
T4	Sí, que ella participava i així. En el que era més pràctic, manipulatiu, com que és on presentava més dificultats, li faltaven més eines i estava més d'això... El que deies sobre l'èxit del programa...clar, un dels èxits del programa és la inserció laboral i en aquest punt no s'ha assolit. Però com d'ella i d'altres, eh? Però veig que ella, si busqués feina en aquest sector...li costaria. Pot ser en un altre sector... Aquí veiem que fa falta un altre recurs, com TREC, un altre lloc que pugui treballar en treball amb suport.
MC	M'heu respost les següents preguntes... En quins aspectes creus que és més difícil la seva inserció laboral? Per poder inserir-la laboralment..?
T4	En quins aspectes? Jo he vist la dificultat manipulativa, però jo reconec que les habilitats i les actitud d'una feina les té. Perquè ella és súper responsable, neta, entén les coses... Si se le repeteix, compleix les ordres... Ha tingut alguna petita cosa, com que llepava la xocolata i que se li va haver de dir, però que ella igual que els altres, eh? O era més barroera a l'hora de manipular...
T3	Potser a hoteleria van molt ràpid, no? Pretenen que les persones vagin molt ràpid i ella és més lenta.. Però com si jo comences a pastisseria, eh? També aniria més lenta!!

T4	I necessita les rutines. Perquè sí que allà ha funcionat molt bé. Perquè cada matí arribava i pintava els croissants de xocolata, o arribava i...o quan hi havia coses brutes i ella ja... Vull dir que en aquests hàbits ja els ha anat assolint i els ha fet bé. Però potser en altres professions, potser els desenvoluparia millor. No sé, feines més d'ensobrar de fer recados...i a nivell d'interaccionar amb la gent...també se li dona bé. I integració a l'empresa, allò que es relacioni amb la gent..també ha anat bé, perquè és molt oberta...i...molt bé. Però clar, ficar-se a buscar feina, portar un CV, presentar-se a l'empresa..jo crec que en aquest aspecte la integració seria molt més difícil.
MC	Per això l'heu derivat a TRES, que fan inserció amb un altre tipus d'eines... Molt bé. Creieu que el seu pas per aquest programa ha incidit en la seva participació socials, de lleure, familiar..
T4	Sí durant el programa. Perquè ella està molt ofesa, perquè... No, perquè s'ha integrat molt bé, ella ha fet molts amics en aquí, que potser són diferents als que tenia a l'escola especial, on ella se sentia diferent perquè se sentia millor que alguns dels companys..i aquí s'ha integrat molt bé, ha fet molts amics... Però després de finalitzat el programa, ella esperava més i s'ha trobat que...a mi també m'ha sorprès, eh? Han deixat de mantenir contacte i... bueno, amb això sí que està una mica ofesa. Però durant el programa sí que han fet coses, sortien amb els companys, que se sentia molt integrada amb els companys...fer coses diferents que abans no hagués fet...No ho sé...no ho crec...

Entrevista	T5 i T6 (juny 2010)
MC	Quins són els criteris de selecció dels alumnes? En teniu algun?
T6	Sí. [les dues es miren i riuen] És que tenim molta complicitat amb T5. Els criteris són que estiguin en el moment idoni per estar aquí. No ens importa ni la història acadèmica, ni la història conductual, ni els expedients, ni res del que ens diguin els psicòlegs...
T5	Nosaltres parlem de perfil PTT. És el nano que ho necessita i està en el moment. Ens és igual, perquè hem tingut de tot... Bueno, ja ho has vist!!! El criteri és la necessitat.
T6	No defugim la feina, eh? Un nano que perfila el caracterial o un TDA increïble,...no ens afecta. Som una mica sadomasoquistes...però ens ha funcionat.
T5	Sí, sí. Heterogeni elevat a la màxima potència. Hi ha de tot: diferents ritmes, diferents cultures, molt variat.
MC	Creieu que els professionals que han intervingut en el programa han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat?
T5	(Sospira). Hi ha de tot. Hi ha de tot. Hi ha uns quants que sí, que ja anem repetint sistemàticament...
T6	Estem mantenint un grup que anem repetint, eh? Però han entrat molta gent i ha sortit molta gent. Inclús el mateix any. Tenia una previsió d'hores i els hem reduït, i amb justificació de canvi de continguts, o canvi de programa...i s'han anat contents, perquè ja era prou trauma per ells estar amb el col·lectiu...i desbordats, però estar a dalt de tot, que només faltaria que haguéssim de fer nosaltres...
T5	De fet ens hem anat quedant amb els professionals que realment ens han servit i que a ells els ha anat bé. N'hi ha que fa...en P3 ¹¹⁶ 8 o 9 anys, en XXX 10 o 11...gairebé va fallar, no el vam tenir el 1r any, però un cop l'hem tingut...
T6	I la línia són de professionals lliures, molt guerrillers. Gent que se curra cada dia, perquè és el que connecta amb els nanos.. Perquè hem provat profes amb mentalitat acadèmica, encara que sigui només com a reforç i no hi ha manera. Només la setmana abans de la prova d'accés podríem estirar d'un professors de mentalitat acadèmica..però la resta del temps, fins que no arriba la necessitat d'examen no hi ha manera. Reprodueixen el mateix programa de l'ESO.

¹¹⁶ En referència al professor corresponent a l'entrevista P3.

MC	Creieu que els professionals que han intervingut en el programa, han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat que han atès?
T6	Sí, els passem moltíssima informació, ens coordinem molt, i intentem unificar criteris d'intervenció. Això ho demanem a les entrevistes, quin és el profe que funciona més, quin menys i llavors establim una mica de criteris. Quines pautes, quines consignes s'han de repetir a segons quins alumnes...ens posem molt d'acord i això va molt bé. Hi ha nanos que s'han de fer 2 o 3 nivells i a aquest apreta'l fins aquí, i aquest altre és més explicacions, o a l'altre més exemples... i llavors, si fan més fotocòpies de material per nanos que són més visuals i subratllen el material, i després intentem que hagi molt de treball o fent deures, però això el nivell d'implicació és voluntari. N'hi ha que s'enfaden perquè no els hi fan els mínims, els hi tenim que dir (sempre estem apagant focs) a aquest vermell dóna-li alternatives, perquè no sembli davant dels altres que hi ha favoritismes...La idea és que els mantinguin el màxim d'actius possibles a tots, però sense que es donin compte explícitament, que estan treballant amb diferents nivells i amb diferents criteris.
MC	Sí, perquè cap d'ells (hi ha una pregunta explícita a l'entrevista dels professors) no és conscient d'haver treballat diferent..
T6	Doncs sí, ho fan. Nosaltres treballem per monogràfics, per crèdits, i et pots trobar que n'hi ha un que ha fet la Bíblia en capítols, amb 1 dossier fotogràfic, amb una anàlisi de coses d'Internet increïble, i l'altre que va fusilant i imprimint coses d'Internet sense cap criteri, però això és el que li agrada, acumular, acumular...n'hi ha que treballen imatges, i no són conscients. Tots estan treballant en allò que els agrada, de la forma que els hi motiva i s'impliquen en el nivell que poden. Llavors fem molt individual, molta pauta individual. I de petit grup. Els agrupem i llavors intentem diversificar al màxim els agrupaments perquè no siguin conscients que estem categoritzant per nivell de rendiment o... Llavors els criteris són molt variats. El criteri seria diversificar els criteris d'agrupament, per despistar-los. La societat és així de diversa i cadascú arriba com arriba.
MC	Molt bé. Creieu que us han proporcionat els recursos funcionals i materials necessaris per a desenvolupar aquest programa i per atendre les necessitats aquestes més.. Teniu algun recurs especial o algú us ha donat un recurs especial o així...
T5	No. No tenim ni material, ni mandangues.
T6	Els ordinadors que tenim són els d'aquell espai, que no tenim ni 1 per cada un. Amb lo que implica amb els nanos amb aquesta dificultat
T5	Si es volen connectar, fer servir els mitjans audiovisuals..
T6	Se penja a cada moment. Total, que estem en el 3r mundo!
T5	Els ordinadors són nostres sí, però són heretats de... despojos del Departament (d'Educació)
T6	D'IES que s'han deixat por ahí abandonats i arrepleguem un un any, un altre un altre any...
T5	El profe d'informàtica arreplega dos i els canvia..en plan gitano.
T6	El pobre es passa hores intentant muntar els sistemes...és omc el 3r món i tots els alumnes com si...
MC	Anem a les pràctiques. Els criteris per determinar si un alumne va o no va a fer pràctiques, dins d'un servei com aquest, existeix algun criteri pel qual un alumne no aniria a fer pràctiques?
T5	Tots.
T6	Tots no.
T5	Ha hagut alguna vegada que algú no ha anat. La manca de control, ...fins i tot ens hem arriscat, eh? Però quan no tenen ja capacitat d'autocontrol mínima, ja no ens arrisquem. O algun nano q...Per exemple, tenim un cas aquest any que no ha anat...perquè no aterra.
T6	Abandonament total, també, no?
T5	O desconneció del món. No. No pots posar-lo a pràctiques, perquè no t'hi anirà. I a veure, ja mires si tens alguna manera de...Aquest que et parlo és tutelat i ja mires si ho pots fer per una altra banda...però no...ja ho saps d'entrada. I mira que ens arrisquem normalment, eh? Malaventurat, i jugant-te les pràctiques, eh? Perquè després l'any que ve ja no pots anar a aquell empresari, perquè ho té molt recent. Has d'esperar que se n'oblidi.

MC	Les empreses a las que porteu a fer pràctiques, us posen algun criteri, us demanen algun perfil en concret? Us posen algun impediment en algun cas?
T5	Amb els nanos amb més dificultat, sí. Busquem empreses "amparo", que sàpigues que s'hi sentiran bé, que els acolliran, que estaran per ells...
T6	És que ja coneixem les empreses...I quan fas una primera entrevista, si és una empresa nova, ja veus quina és la línia de persona que haurà empatia o no..
MC	Que opineu sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
T6	També és la diversitat més absoluta, no? Tenim nanos que els vam posar de pràctiques a menjadors escolars i encara hi són...Com si fos una cosa, <i>aviam</i> que passa, i hi són encara. Hi ha nanos molt constants a l'hora de buscar feina, quan se n'assabenten d'alguna cosa, van trapitxeant, van treballant..i gent molt més capaç, amb molts més recursos, no troben res, que no afiancen res...Et descol-loquen. Hi ha alguna coseta dintre que va més enllà del recurs, no?
MC	Quina és la vostra opinió sobre la potencialitat que té un programa com el vostre per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat? Creieu que és un bon recurs?
T6	Clar, el potencial és absolut aquí.
T5	I l'acompanyament és màxim.
T6	Aquí el problema és que la relació és molt intensa amb els nanos, i és molt individual. Llavors, clar, el cada dia, tota la problemàtica que es van trobant, això es parla, es posa sobre la taula, es posen paraules, no? A les emocions, als sentiments... i el nano, aprèn a col·locar molt bé les coses..
T5	I també... està molt treballada la família. Amb aquests nanos i amb els altres, eh? S'intenta.. A no ser que la família es blindi, eh? Però si la família està mínimament disposada, també treballem molt per aquesta banda. Perquè així, cunde más la faena.
T6	La relació és molt directe aquí. Al ser tan pocs...i nosaltres a la segona part no hauriem d'estar tan presents, però estem omnipresents. Vull dir...entrem a les aules, a la cuina, a l'hotel estem permanentment en allà, i això és com un vincle, com..és un apego que ells tenen...i això afavoreix molt..no?
MC	Quan introduïu un alumne amb discapacitat, ho feu creient en les seves possibilitats d'èxit?
T5	Q entens tu x possibilitats d'èxit? Si ell creix com a persona? Això és un èxit. És la idea, no? La part més acadèmica és la que pitjor portem nosaltres, eh? Eh, ja es fa, que s'hi treballa, eh? Però...
T6	Es frustrant aquest tema, eh?
T5	En canvi, si tu veus que és més autònom, més vàlid, endavant les arres!
MC	Creieu que, entre la resta de professionals que han treballat en el programa, tenien la mateixa sensació d'èxit?
T5	Sí.
T6	I si no les tenen...el criteri nostre és aquest.
T5	Ja els hem anat matxacant cada any que venen a treballar aquí, que al final...
T6	Al final ja et diuen, buuuuuuuuu, vale, és veritat... Sí, perquè molts d'ells llençarien la tovallola, o es quadrarien, o començarien...És una feina cada dia, una feina de desfogue...
MC	I entre la resta de companys? La resta d'alumnes? Creieu que hi havia sensació que se'n sortiria fent el curs?
T5	Depèn.

T6	Quan comencen venen amb les càrregues que venen.. però en aquí ho anem llimant contínuament, vull dir el tema del respecte, de la possibilitat, del màxim potencial, tot allò del coaching?, en aquí a saco. No donem res per tancat, no donem res per donat. Som molt conscients del potencial que tenen, de l'edat que tenen, treballem molt els exemples, dels símbols que tenen, tot allò de l'empoderament, de mostrar gent que ha aconseguit trencar resistències, tot això ho treballem molt en el cada dia això, eh?
T5	I jo penso que si la relació depèn molt del nano que té dificultats en com s'introdueix ell en el grup. Estic pensant en un cas... Normalment funciona bé, saps? Si el nano és...rollo [menciona dos alumnes],
T6	Sí, però també déu n'hi do quina bomba, eh? En [menciona un alumne]. Bueno, perquè ell també estava fet un asquito, esquizofrènic, està fallant, no es medica..és multi..
T5	És carne de cañón. És un provocador nat.
T6	Clar, es tracta de convivència. Depèn de l'etiqueta com la tinguin enganxada o les resistències amb les que vinguin aquí, això potser a final de curs... El tenies que veure el procés que va fer aquí. És un procés, però clar, dentro del proceso...et pots trobar que es despertino? Al cap de 4 o 5 mesos, però al principi t'ha donat una guerra i t'ha provocao todo lo que tenga que provocarte.
MC	Creieu que en algun moment aquesta sensació d'èxit entre els companys, els professionals, ha ajudat a que assolís..?
T5	Sí, i tant. Treballes molt en positiu, i molt "que pots", "que...". Penso en un cas, te'n recordes del cas d'en [menciona un alumne]? És general, eh? Però ell deia que no podria, que no superaria...
T6	És lo que els hi queda amb els anys, eh? Quan et venen... Hi ha un volum de nanos que venen amb la merda, menjant merda i és que te la vomiten. "Yo és que como mierda, y soy comiemierda.."
T5	Y otra vez, y otra vez...i sí, sí...eh? està claríssim, eh? Les expectatives que puguis tenir d'ells... Però fa molta il·lusió... ara està fent el grau, el nano que t'he dit abans? Doncs està acabant..i no havia d'aprovar... a més amés un cas... molt malament a casa seu..
T6	Ens agraden casos impossibles (riu). Tenen unes resistències i una capacitat d'autoboicotejar-se, especialistas totales, eh?
T5	És que els han matxacat molt, eh?
T6	Venen els pares i más de lo mismo. I crítiques, i crítiques..des de lo negatiu...i clar, el nano respira a través de totes aquestes experiències.
T5	Nosaltres anem a encarar-ho a treballar des de lo positiu, també treballem lo negatiu...però els matxaquem molt que poden fer-ho, que poden escollir, com els centres de pràctiques, ells poden escollir i els hi diem constantment...
MC	Heu fet alguna mena...? heu necessitat fer alguna estratègies de cohesió de grups: treballs cooperatius, activitats no competitives, algunes dinàmiques durant el desenvolupament del programa per haver-la d'integrar...?
T5	Por activa i por pasiva (riuen)
T6	Al principi fem un intensiu de 15 dies, que només estan amb nosaltres per treballar el apego i el vincle i la cohesió, perquè és que si no.
T5	Tot el rato. Abans féiem només una setmana. Ara són 15 dies. Els primers 15 dies, les dues a l'aula sempre, tot el rato. Tots junts.
T6	Llavors, quan es fan pinya, és quan comencem a llimar diferències, ja no és tan important.. com a nivell afectiu treballem tantes coses, generem un vincle entre ells.
T5	I, a més a més, el fet de que estiguin tots en el gran grup, a tu et permet fer 2 grups ideals. Vas veient cap on anem, al marge de que quan els separem també fem intergrups, saps? No sempre treballem amb el mateix grup. Per fer projectes poden estar barrejats, la idea és aquesta, màxima varietat..
T6	Hi ha molta mobilitat. És descol·locar-los contínuament, no? Perquè no pots repetir cap pauta, perquè si las saben s'apalanquen i tornen a l'automàtic de l'ESO. Llavors aquí és sorprendre cada dia. Venen com a un espectacle.

MC	Creieu que aquestes estratègies serveixen als alumnes amb disc?
T6	Sí, en tot cas a les persones, més que no pas a la discapacitat o la diferència que tenen.
MC	Creieu que ha assolit els objectius del programa? Tots ells?
T6	Del PTT vols dir? Els del PTT no, però els nostres sí.
MC	Quins creieu que són els objectius que ha assolit amb més èxit?
T6	Els actitudinals. Són molt macos, a nivell actitudinal, tenen molta energia, moltes ganes de superar-se. I és el que els hi mou.
MC	I els que menys?
T5	Els més purament acadèmics. No hi ha més. (comentem que un dels professors ha donat la mateixa resposta, parlem del perfil PTT)
MC	Quins elements del programa afavoreixen la posterior inserció laboral d'alumnes amb discapacitat?
T5	La feina que fem.
T6	La pauta. Unificar criteris: puntualitat, la disciplina, el qui ets tu, la teva imatge, saber el que has de dir i el que no...
T5	L'autoimatge, l'autoestima...
T6	La comunicació. Des d'on em comunico quan estic enfadat, quan estic b, els recursos aquests, no?..aprendre a gestionar, perquè són molt impulsius...
T5	Tota la primera fase és molt important per això... Et vindran alguns, quan s'hagi acabat el curs, que et diguin: "profe, que no sé fer un currículum", però tota l'altra feina sí que la sabran fer.
T6	És frustrant, el contingut és frustrant. Si entres per la part intel·lectual, no hi ha manera, però si els entres per darrera, per la part emocional, allà els hi coles...i acabes treballant agilitat mental, i raonament numèric i lògic exactament igual, però has d'entrar per la retaguardia. I després, per estar motivats de cara a l'examen, un mes abans, pots començar a aterrar, i llavors sí que et fan cas. Però entrar directament en matèria, no és un llenguatge.
MC	Creieu que el programa ha millorat la seva inserció laboral?
T6	Sí, totalment.
MC	Creieu que el seu pas per aquest programa ha incidit en la seva participació socials, de lleure, familiar..?
T6	Sí, no? Eren carne de cañón i ara...
T5	En un alt percentatge sí...Jo crec que sí, han obert vies, han vist que hi ha més possibilitats, no "estoy aquí caduco y me voy a quedar en estas" "si puc fer el PTT, puc fer altres coses de formació..." a més, m'ha generat nous entorns laborals, he conegut a nova gent...Això sí. Hi ha algun cas que no, però la gran majoria sí s'han obert horitzons diferents. Tu els has oberts entorns més sans que els que vivia ell d'entrada.
T6	També hi ha molta gent cascada de família.
T5	Per això mateix, si em sembla que estem pensant en la mateixa persona...(riuen per la complicitat). Hi ha gent que parteix de realitats tan brutals que és bastant, bastants... A nosaltres sempre ens ha vingut aquest col·lectiu, i és que nosaltres volem. És el seu recurs. Si no, hi ha altres opcions: formació ocupacional, etc. És que és un pla de transició al treball, si no el necessites, no el facis servir...
T6	El problema és que ara hi ha molts i no podem seleccionar. Ara hi ha el criteri de proximitat, les notes de l'ESO (ja em diràs)...Perdrem el 40% de la filosofia PTT. A veure si podem valorar més l'entrevista...ara perdrem molt de criteri aquí. Ara formem part del sistema, hem perdut l'autonomia...

Entrevista	T7 i T8 (juliol 2010)
MC	Em diu que havíeu tingut algun cas abans?
T7	Fa molts i molts anys, una nena, fa com 10 anys. Aquell va ser un cas que es va integrar molt bé. Però abans no teníem un col·lectiu com el que tenim ara, que són tots de l'ESO, abans venien de l'FP1, nens inclús amb edats més elevades... Aquesta era una nena amb una autoestima molt, molt forta. Tenia problemes de parla, era tartamuda, però se'n va sortir molt bé, va estar ben integrada en el curs, i no va haver-hi dificultats, va fer el curs bé. I ara treballa, està treballant a un restaurant. Passa que aquesta noia l'opció que tenia era anar a una empresa de treball protegit i és el pas que va fer després un cop va sortir d'aquí. I és la que li ha facilitat la inserció. Em sembla va anar a TREC i és amb ells que va trobar feina. El que passa és que es troba amb moltes dificultats: l'exigeixen el mateix ritme que a un contractat normal. Saben que no puc fer el mateix que ells, però m'ho exigeixen. Sé que té una educadora que li fa suport, que dóna el toque a l'empresa, perquè es troba a vegades...i es colapsa molt. Ella va acabar el programa. Amb els anys...No recordo que fos una mala experiència, clar, només tenia un problema de parla, una persona molt assumida. No vam haver d'adaptar res. Tot i ser un problema de parla, no callava!! No era una dificultat per ella. El que passa és que al principi costava molt la gent, perquè et quedaves així...però era una gent més adulta. Ara el normal és probablement que riguin...o no...
T8	Depèn del grup. de la sensibilitat que hi hagi al grup. perquè si són molt sensibles, ho poden entendre de que va. I si més no, t'ho verbalitzen. Però a la pràctica, quan hi ha algú que els empipa, perquè fa unes crides d'atenció diferent de les seves, o és més infantil, no ho suporten, al principi sí, perquè pobret els hem d'integrar...però a la pràctica, és "jo no vull anar amb ell a fer el curs"jo no vull norequè
T7	Això ens va passar l'any passat, amb el cas que vam tenir l'any passat. Per això et deia la diferència de potser fa uns anys amb ara...
MC	Però el cas de l'any passat era...
T8	Era un cas nee..
T7	El cas de l'any passat era un cas d'un nano que jo vaig veure claríssim quan el vaig entrevistar.. Era d'un 60%. Però aparentment no era un nano...
T8	Era sociable, obert...
T7	Sí, Tenia una il·lusió per la cuina...treballava amb un seu tio, que tenia un bar, i que anava tots els dies a totes les hores. Ostres, jo vaig dir, un nano així...a veure, s'ha de provar. Inclús, jo havia estat parlant amb l'institut i em van dir és un nano que no et portarà cap problema, dóna-li una oportunitat, però clar, a veure si podrà fer-ho. Tothom et deia el mateix, a veure si podrà fer-ho. I jo vaig dir al començament, jo li deia, la mare també tenia una disminució, un germà també tenia una disminució, tota la família més o menys., no? Era una família una mica, també força desestructurada, amb assistents socials per darrere...Vam dir, provem-ho! El que no permetrem és que el nano hi estigui a disgust, ni que vingui a partir, ni que si veiem que realment no encaixa el que no farem serà perpetuar una situació que perjudiqui a qualsevol, tan al grup com a ell. I al principi, bueno, els primers dies, com que fem, eren els primers 2 mesos que nosaltres fem tots els mòduls B. Inclús els primers dies, com que estem els 30 junts, que fem moltes dinàmiques, moltes activitats, moltes sortides, no és allò de fer classe. I aleshores, doncs, bueno, al principi estava molt calladet, a poc a poc va anar agafant confiança i realment va anar mostrant realment com era ell. Era un nano amb moltes dificultats d'atenció, costava molt que entengués les coses...Nosaltres, és clar, tenim 30 nanos, ja intentes atendre a tothom però que no pots...
T8	Unes conductes infantils que els altres no les entenen...
T7	...Sí, no les entenen, deien, ai, aquest és que, no dic que és tonto, però el veiem com diferent a ells, no? I, aleshores, doncs que passava, si havien d'anar a una empresa, ell no s'ho apuntava o s'ho apuntava, però no se'n recordava, o no venia, o venia tard i ja patíem per si li passava alguna cosa..i on és? L'hem perdut i trucant-lo...i vivia al costat de l'estació jove, que ho tenia allà mateix..."ah, no sé" i se'n volia anar quan no tocava...vull dir...I nosaltres teníem 30 nanos que controlar!!! No podies tampoc estar molt per ell tot i que nosaltres teníem molt clar que havíem de vigilar-lo. Perquè ens feia por! I més aquests nanos...vull dir, consum de porros...coses d'aquestes...bueno [sospira]. Es va enganxar amb això...se me marejava, més de dos dies me venia després del pati, que no s'aguantava o...o...

T8	La dificultat en aquí és que el grup pot agafar dinàmiques vàries: XXX surten a esmorzar sols, se'n van sols i nosaltres els demanem que ells siguin conscients del que fan i aquests nanos malauradament són fàcils d'enllaminar, i sempre, és que en tenim, sempre hi ha el que consumeix, i atrauen als dèbils, és que això és...
T7	I ell, a més a més, és que s'hi tirava! S'hi avesava...
T8	Amb les mancances que té, és un nano de carrer...no sé.. És que a més, ens ho deia obertament "és que he fumat una mica, no me passa res", saps? Clar, els hi costa i els hi sembla que fent això agraden més als companys. Llavors has d'estar molt...
T7	Per exemple, la relació amb el seu grup de treball...Mira que teniem nenes guapes al seu grup de treball. Fins i tot les vam agafar individualment, és un nano que té unes dificultats especials...si us plau... però clar, quan havien de fer la feina i es posava a riure, o havien de fer una entrevista...Recordo quan anaven per fer entrevistes... ens deien "és que no podem anar amb ell, ens fa quedar en ridícul a les empreses es comença a burlar de l'empresari, comença a remenar les coses..." Clar, tenia un comportament, que els mateixos nanos deien, "és que no, que no es comporta, és que no té..." Hauries d'estar a darrere seu tot el dia... És que nosaltres som dues, no podem estar sobre 30 nanos...En canvi són coses que nosaltres hem de propiciar, però que els nanos ho assumeixin. Llavors, bueno, que va passar? Doncs que va ser una època això i, de cop i volta desapareixia. Trucàvem "està malalt...s'ha deixat la jaqueta, s'ha refredat i està malalt" i estava una setmana que no apareixia. I la mare el recolzava, eh? "se ha dejado la chaqueta y no viene" "es que ha cogido anginas" "es que ahora nosequé.." Total, que vam passar un mes que pràcticament ni el veïem. No venia, no venia. Llavors vam dir, no pot ser, havíem de començar el curs d'hoteleria i la cosa ja venia a ser sèria i vam dir, hem de parlar. El vaig agafar amb ell i li vaig dir, "q passa?" i em va dir que no, que no... A les classes, quan vam començar les classes, va venir dos dies, es quedava allà en un racó, davant de tot, me'n recordo a classe...allà...no s'enterava de res, no sabia fer cap exercici, no comprenia res..i clar, tu sí que li pots dedicar una estona, però una cosa és dedicar una estona i una altra és estar totes les hores amb ell tenint un grup de 15 nanos a classe. No pots.
T8	No és qüestió d'adaptar material, perquè ho fem, tenim nanos que no saben multiplicar, que no tenen comprensió lectora, llavors frases simples i preguntes molt concretes...
T7	..però és que ell ni això.
T8	Però clar, ja no pots desgranar-ho més...
T7	I llavors el nano va optar per dir "no vull" i jo li vaig dir, a veure, tu t'hi veus amb cor? Va dir que no, que no se'n veia amb cor, que ho veia molt difícil per ell...i llaaarg, i llaaarg.. A més, des de principi de curs, deia, és que ens anem a Andalusia. perquè els havien tallat el telèfon. L'última vegada l'aigua, estaven en una situació d'impagament des de feia mesos que no pagaven la llum i els anaven a tallar...Una situació que deien, ens hem d'anar d'aquí per potes. I a Andalusia tenien família, allà les cases eren molt barates, ens deien que havien aconseguit un pis per molts pocs diners, que tenien el bar o el restaurant d'1 familiar, que anirien a treballar allà..La parella de la mare, perquè s'emportava els 3 fills, treballava en seguretat i havia aconseguit un treball allà "¡nos vamos ya! En diciembre". Jo els deia, home, una altra raó per no començar el curs d'hoteleria, perquè sí hem de començar i plegar al cap de 2 dies.. Clar, i a mi hoteleria em feia molta por pel tema de que remenaven ganivets, i, és clar, jo havia d...i el professorat igual que nosaltres: per molt que vulguin, no poden estar. Els nanos han de ser un mínim conscients que estan treballant amb un material que es poden fer molt de mal. I jo.. a mi em feia molta por que entrés a cuinar...perquè és un nano que en un moment t'agafa un ganivet i és q...bueno, a mi em feia molta por! Però vaig dir, bueno, si s'ha d'assumir ho intentarem.. però ell mateix ja va reconèixer... i com que s'havia d'anar igualment... Però llavors resultava que no, que havien de marxar, però que igual a setmana santa... Doncs vaig dir, guaita, fem una cosa, com que també veiem que això podia era una cosa que no estava clara, li vaig dir: si t sembla, busquem un recurs més adequat per tu on t'ajudin...Li vaig explicar com funcionava TREC, jo m'encarrego de demanar-te hora per l'entrevista, jo us acompanyo a tu i la teva mare i fem el traspàs d'informació... Vaig trucar a TREC i no donaven dia fins a gener, així que li vaig dir que no s'incorporés. Els vaig acompanyar. El que passa és que a l'haver de marxar no ho vam comentar. Ens van explicar com funcionava el curs. Vaig trucar i ens van dir que esperaven una vacant. Al saber que havia de marxar no el podien acollir. Vam dir que igual trigaven molt i que valoreessin si el podien ajudar. Ara hauria de fer el seguiment d'ell com de la resta, però jo diria que és fora, perquè no m'ha dit res i sempre ens venia a veure... El cas va ser una mica trist, però no vam permetre que tampoc el nano tingués una sensació de fracàs. Ho vam tallar-ho, jo penso, a temps. I és x això que ens plantejem que passarà aquest any que en tenim, no 1, 3!
T8	La cosa està en com treballar-ho amb la resta de grup, no cal dir obertament que aquest nano té una deficiència.. però sí de dir, benvinguda la diferència. Tots som diferents i aquí hi haurà que tindran unes dif més acusades. Considerem que és important treballar-ho, però no tenim les eines de com fer-ho. Per no ratllar la intromissió, ni fer q...
T7	Clar, nosaltres intentem que tots entenguin el tema dels hàbits: puntualitat, assistència, respecte... Això ho estem treballant des del primer dia, i no admetem faltes de respecte i les treballem. Clar. si aquests nanos, pel seu tarannà, tenen moments...d'explosió, no sé, tenen reaccions més fora de to, com carai ho tractarem?

T8	O com ho viuen ells? Per exemple, jo tinc una nena que, a més a més és físic, llavors, aquesta és molt visual. Depèn de com el grup es configuri, pot no passar res, pot passar molt...perquè hi ha anys que són molt...
T7	Ens preocupa molt. Són nens. Són adolescents. Per molt que ho vulguem controlar,
T8	I com se sent el nen quan tu parles obertament de que hi ha una dificultat. És allò, eh? De no ferir sensibilitats.. que estem en ello, eh? que estem provant i no tenim res...
T7	I demanem que ens formin, eh? Això sí que jo trobo q...
T8	Per fer-ho bé, eh?
T7	Si s'ha d'establir, estaria bé que ens formessin, que ens donessin 4 consells, 4 maneres...
MC	No heu fet mai...?
T7	Mai res! En aquest sentit no,...
T8	Si en teníem algun, era voluntat nostra (i era sense saber-ho)...el que hem tingut, han estat nanos de CRAE. No són nee, però són nanos amb unes mancances importants. els hem agafat sempre, no ens han acabat mai. Perquè? perquè hi ha una manca de referent important. Canvien de referent cada 3 mesos x problemes laborals. que passa? Venen aquí s'escapen, vull trobar la meva família... truques i l'educadora aquella ja no hi és. El nano t necessitat de lliberar-se. (truquen per telefon)
T7	Amb l'Adrià va ser una prova, però aquests anys que tindrem 3...q ja sabem que hi haurà una dificultat, qui ens donarà un cop de mà? I com hem de reaccionar? I ho farem b? Saps aquella por de dir...
MC	Aquests 3 que tindreu, a part de la noia amb discapacitat física, els altres dos són...
T7	Intel·lectuals, tots tenen certificat. Tots, però nosaltres no som ni terapeutes, i el col·lectiu PTT ja té una dinàmica. Ja sabem que hi ha dificultats, però bueno ens anem ensortint amb dies més bons que d'altres..segurament ens equivoquem. Amb els anys hem après estratègies que ens han funcionat, en la majoria de casos..Ara, amb aquest tipus d'alumnat no ens hem trobat mai! I no sabem com anirà. I també et preocupa una mica...Clar, no volem que ningú pateixi.. Per això volem que ens donin una formació, com a mínim una mica d'estratègies que ens puguin ser vàlides, perquè a lo millor allò que fem de bona voluntat, que pensem que està bé l'estem pifiant...!! quan vegin a aquesta nena que t una dificultat. Si algú riu? Si algú...? com hem de treballar-ho? és que ningú ens dona... els endosen en aquí i vinga! Vale, d'acord, em sembla molt bé, però és realment el recurs adequat? Doneu formació al professorat x saber com ha de treballar amb aquesta mainada...
T8	Jo havia estat a un altre PTT i vaig tenir un nee. En aquest cas també hi havia mancances...si és nee i la família està...com tot, encara no siguis nee,.. aquesta nena no tenia, la mare s'havia mort aquell any..unes mancances molt d'això...i allà tenia un grup heavy perquè són nens de costa, amb poc hàbits, molt avesats a sortir, etc., un grup molt dur. La persona que era molt viva, que traficava, etc. la buscava.. sí que va acabar, la vaig derivar a TREC l'any següent...però era molta tutoria amb ella, intentar que els altres la deixessin... perquè el grup de PTT ja hi ha una explosió de verborrea, d'explicar-te que els ha passat que és gravíssim, i ells amb això ja tenen dificultats, si n'hi ha una altra... Però ens agradaria fer-ho b. Ja que fem l'acolliment de tots, fer-ho be l'acolliment d'ells. perquè al llarg de l'any se sentin tant o més bé, perquè no els podem donar un altre tema de frustració, a cap, però amb ells menys, perquè aquests tenen menys portes obertes, llavors tot se'ls hi va tancant. Llavors, si fan l'opció de venir aquí, és perquè els hi doni una mica de qualitat, no pas perquè vinguin aquí i es vagin frustrant...
T7	O se'ls matxaquí, és que clar, no és això.
T8	Llavors sempre intentem això, que no arribin a estar fatal per derivar-los. No, no, a la que veiem que la cosa va malament és derivació.
T7	(sobre la formació). Sobretot treballar l'encaix amb els altres...com fer-ho...si és que s'ha de fer res, que igual no s'ha de fer res i tractar-lo com a un més!!!
T8	(després d'una conversa llarga sobre els altres PTT, sobre la recerca) Mirant-t'ho objectivament, cada cas, cada nen, seria un nee... Hem tingut una nena amb anorèxia, que no és una nee, o sí, dèspota amb els altres...i ens deien que estava donada d'alta...l'aprenentatge que pot haver fet...
MC	Des de quant està el PTT de Girona?

T7	1993/94. Jo hi sóc des de que va començar i tu Sònia et vas incorporar fa 2 anys però portaves 8 anys a Palamós. (he estat posant les sigles al revés)
MC	Instal·lacions?
T7	Escola d'hoteleria i estació jove. Els mòduls bé els fem aquí i a l'estació jove. Els mòduls A aquí fem comerç i administració.
T7	La formació ens la fan a BCN i aquí costa i no sempre té la qualitat adequada. Ens va bé perquè compartim experiència. Són teràpies aquests cursos. Ens ajudem, et donen idees...d vegades fas les coses amb voluntat i l'espifies. Vaig tenir una nena coreana i després vaig saber que estava passant el dol migratori i jo no sabia ni que existia...
T8	Fem tants de rols: professores, mediadores, policia... jo sóc mestre i pedagoga i la Sònia és psicòloga. Però pots trobar professionals com una advocada fent unes classes magnífiques...d vegades la formació no t res a veure...
MC	Anem a les pràctiques. Els criteris per determinar si un alumne va o no va a fer pràctiques, dins d'un servei com aquest, existeix algun criteri pel qual un alumne no aniria a fer pràctiques?
T8	No m'en recordo d'on va anar l'Anna a fer pràctiques.
T7	Jo vaig posar a una perruqueria i va anar bé. La qüestió és que costa que la percepció que tenen ells del que poden fer no es correspon amb la veritat. Has de fer-los baixar i després, quan ho fas, et diuen (potser no directament) perquè jo no? Ells s'ho expliquen i fan grups. Els d'oficina són els bons i els dolents van a botigues i súper. Els del súper són els pitjors. Sembla que els discrimines. Es comparen.
MC	Que opineu sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
T8	Jo penso que està bé si hi ha com lo que fa TRESO o el que fa l'Ajuntament. L'Ajuntament t una persona que es dedica a clàusules. Ell va per les empreses ofertant només aquest tipus de persones. Va a l'empresa, va fent un seguiment, 1 acompanyament, vull dir, això és fantàstic! Aquests nanos, ben acompanyats, ben portats, i tant que poden integrar-se a l'empresa! Home, hem de mirar les tasques que poden fer, però necessiten aquest acompanyament, i que l'empresa ha de recordar com poden treballar. És important que l'empresa tingui a alguna persona que els recordi que s'ha de respectar el seu ritme de treball, perquè si no, no és bo per ells.
T7	Jo el que veig és que, per a qualsevol nano, l'empresa no la pots enganyar mai. Li has de dir el que hi ha. Ja fa temps que voltes per aquí i al final ja saps que Has d'adequar el perfil de l'empresa amb el perfil del nano...és la seva primera experiència i no pot ser frustrant. Els nee, si és un borderline, és un més, li dius a l'empresari que farà fotocòpies, recollir caixes..l'empresari fantàstic, perquè bé que algú ho ha de fer. I si no et diu que no, no necessito aquest perfil. Però quan hi ha una diferència important, jo m'havia trobat en algun lloc que estava classificant els claus. Amb la qual cosa si s'equivocava s'angoixava...Clar, en aquest cas sí que va bé l'acompanyament de TRESO. Fas 1 integració molt més bones. Però això en casos molt més greus de nee. En hoteleria, segons quines coses...com fogons i tot això....és veure quines tasques poden fer, acotar-ne 4.
T8	Si és en pràctiques, l'empresari no et dirà res. Però si és per treballar, l'empresari vol un treballador. O hi ha algú a darrere que ven les places, que siguin empreses que tinguin un lloc adequat per aquests nanos...
T7	A una botiga del poble, és fantàstic... ells et demanen que els expliquis. La veritat és que anem a empreses molt familiars, molt petites que ens fan pràctiques i prou.
MC	Quina és la vostra opinió sobre la potencialitat que té un programa com el vostre per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat? Creieu que és un bon recurs?
T8	Nosaltres fem derivació al Servei Municipal d'Ocupació (SMO). Mirem quins es poden sortir per ells sols i quins necessiten acompanyament. Llavors derivem als nanos a serveis que tenen tècnics d'inserció. Siguin nee o no. Però és un recurs que necessitem a més a més del PTT, sols els PTT, si ja veig difícil els nostres....
T7	Hi ha nanos que maduren en un any, però hi ha que necessiten 2. El que madura ja li ha crescut l'autoestima, ja sap que ha de fer i ho fa sol, ja és autònom. El que no madura, és el que necessita aquest acompanyament, perquè si no tornes a la situació de partida. Aquests són els que derivem. Jo penso que els nee necessiten.
MV	Veig que treballem en xarxa.

T7	El que passa és que no sempre existeix aquest recurs. No a tot arreu hi ha un SMO com a Girona. Hi ha una quantitat de gent treballant... com els nanos que aquí no han encaixat i hem fet seguiment fins que ha sortit un recurs adequats. de vegades els educadors de carrer, o els assistents socials... si dins del municipi tens aquests recursos, que menys que utilitzar-los. Ells també ens utilitzen a nosaltres. Per contactar amb la família... o per oferir recursos quan el PTT no ha funcionat...no li pots dir a la família que no faran res, que el tornes a rebutjar... els estàs donant una alternativa. Així ja no estan tan desorientats. El poder treballar amb altres entitats del municipi... Al nostre SMO, el PTT és prioritari. Quan surten ofertes, ens ho diuen, els nostres candidats són els primers en anar-hi. Els tenen en compte. A vegades ho fer servir perquè ens serveix per donar seguiment al nostre recurs.
MC	Aquestes sobre clima social, ja les heu verbalitzat. Creieu a la metodologia del PTT pot afavorir que una persona amb discap. es vegi més integrada?
T8	Penso que sí. El que passa és que de vegades no saps si allò que estàs fent anirà bé o no, perquè desconeixes. En algunes dinàmiques, se'ns han posat a plorar de cop i a lo millor estàs fent una activitat de sentiments i aquella persona se sent molt afectada i li ha anat bé, però li ha remogut moltes històries... Jo crec que a la majoria els ajuda a sentir-se bé. Normalment, la major part estan contents. Ens agrada que ho verbalitzin. En general funciona, per aquest col·lectiu específic? Suposo que també! Esperem que sí.
T7	És un canvi molt xocant, que venen de 4t d'ESO i no se'ls han escoltat mai la part íntima. I aquí, que els primers dies estem per ells, que ens fixem, els demanem si estan bé,... a mi aquest punt m'agrada molt, estan contents, se'ls nota... i això en una setmana!
T8	També et trobes amb nanos que no tornen a l'endemà de fer una dinàmica d'aquestes. N'hi ha que no els agrada, que no volen mostrar-se, ... Per això ens va molt bé fer l'entrevista amb els pares abans de començar, per tenir informació abans de fer les coses, descobreix coses molt importants. Així pots entendre més el nano, pots reconduir activitats... Amb els anys vas aprenent, amb aquest tipus de col·lectiu en especial volem anar agafant experiència, per veure si l'anem ensopegant...L'any vinent en tindrem més experiència (riu)!
T7	Jo continuo pensant que hem tingut molts nee, però que no estaven diagnosticats...
T8	Recordo el cas d'un noi que venia d'Anglès i que estic convençudíssima que tenia una disminució... hi ha famílies molt reàcties. Hi ha mares que et diuen, "què m'estàs dient, que el meu fill és tonto?" o que et diuen "és que el meu fill...no, no...això és l'últim pas..". Ho veuen com algo...En comptes de pensar en la criatura, que és el que li pot anar millor... I és que, a veure, d'empreses d'aquestes n'hi ha de molts tipus, "però és que ell no ho sembla". És que, a tallers, tu veus aquell grup de nanos i, a veure, són nanos molt macos, són feliços allà, perquè els tracten com realment necessiten. És que, què vols millor que això per al teu fill? Hi ha moltes famílies que són... sempre intenten abans...i ens hem trobat moltes vegades de famílies que diuen és que jo vull intentar això abans d'anar allà. Com a últim recurs, no? Intentar una cosa més normalitzada, més ordinària, perquè ja saben que l'últim pas és anar a una empresa d'aquest tipus. Passa que és el que diem...i de vegades ens ho han dit, jo recordo una vegada aquella mare que va parlar tant amb tu "què faig? L'apunto al PTT o no?" i nosaltres dèiem "és que no ho podem saber si serà bo o serà dolent per aquella criatura...és que depèn" és que...i si ve i acaba malament aquella criatura aquí? A lo millor, si hagués anat a un recurs especial, aquell nano seria feliç...és que no ho saps!!! Depèn del grup que tinguem
T7	Jo sempre penso en la zona de desenvolupament pròxim... el PTT és el perfil aquest (fa dos nivells amb les mans i assenyalat la de baix) si tu l'allunyes d'aquesta zona, aprendrà ¼ del que podria aprendre...llavors, val la pena de forçar tant la història en aquest moment? O bé podem estar un altre any fent, jo que sé, teràpia, aprendre més l'idioma per venir l'any vinent amb més condicions? No pots repetir un PTT, no pots tornar si l'has deixat... Jo sempre dic que aquest perfil és aquest. I que si som més agosarats i ens anem més lluny ens carreguem una mica el programa i el nano no està aprenent el que hauria d'aprendre. A veure hi ha les empreses, i les empreses estan acostumades a aquest perfil...
MC	Avaluació dels alumnes. Què és el que avalueu més?
T8	Tot. El concepte és el que menys es valora. Sobretot l'actitud, el comportament, els hàbits, el treball del dia a dia, la participació, és que tot això és molt important.
T7	El que nosaltres diem és que ja som una empresa. I que estem practicant l'empresa. que aquí ens podem equivocar, però que a l'empresa no ens podem equivocar. I que, per tant, l'assistència, la puntualitat, l'interès la motivació.. s'han de treballar diàriament.

T8	L'esforç. Cadascú pot venir de molts punts de la línia, però que tu vegis que aquella persona ha avançat. de vegades veus que poden avançar més, que tenen més capacitat per arribar al 8 (sobretot abans de l'avaluació extraordinària) que li donis motivació, que el nano s'ho guanyi... que a cadascú se l'ha d'avaluar de manera diferent. La nota d'un examen no diu res. Si els hi fem amb apunts!! Però si tu no tens els apunts ordenats, les fotocòpies ordenades, no te'ls has mirat, no ho sabràs fer. El que vull és que si ha de fer una cosa sàpiga on trobar la informació. S'han de fer exàmens per ser més objectius? Sí, però no només.
T7	Sí que ens consta que des de que fem avaluació, estan més motivats...
T8	Estan més alerta. I també és una manera de recompensar les persones que realment s'esforcen, treballen...i donar el toc d'alerta als que no s'esforcen prou. Permet incentivar més. Que el nano sigui conscient que no ho té perquè no s'ho ha treballat.
T7	Sempre vas fent un seguiment, com vas...
T8	El que més fem els 2 primers mesos, és aixecar-los l'autoestima. Els nanos, amb això sol ja tenim molt guanyat. Després se'ls ha de posar de peus a terra, d'això ja s'encarrega l'expert. No és que siguem tobes, que som molt estrictes, eh? Però sí que estem per ells, etc.
T7	Cada cop ens trobem amb famílies més immadures. Els amaguen,...
T8	...el amaguen, els recolzen molt...
T7	..d vegades t'amenacen de parlar amb el teu superior...
T8	Quan arribem a aquest punt diem, malament rai poca cosa farem aquí..! de vegades, si li donessis una mica més de responsabilitat al nano...
T7	La idea és que durant un any han vist una visió coherent, que després tornen al seu territori, però tenen una visió sanejada de com s'ha de fer les coses...
T8	Han de saber que la vida és així. Les coses a la vida real són així, que el món no canviarà per ells... N'hi ha que fan grans esforços... quan aconseguixes que un nano reaccioni i canviï, és molt important!!! Encara que els pares diguin que no, que és la seva responsabilitat... molts, quan tornen a estudiar, ja t'ho diuen "q diferent m'ho prenc ara"...tenen una altra visió de com reaccionar. És per això que realment serveix el programa. Només per això.
T7	Quan al principi de curs els demanes que esperen del tutor sempre diuen que els respectin, que els escoltin, però també que els marquin límits, perquè se'ls va l'olla... La part positiva del curs és aquesta. És molt dur, però la recompensa és molt gran. Per això volem que el recurs no es perdi. Ens estan <i>encorsetant</i> tant... que ens fa por.

Entrevistat/da	T9 (febrer 2011)
MC	Teniu alguna mena de criteri per seleccionar als professionals que intervindran en el programa?
T9	El meu primer criteri és la disponibilitat que tenen ells, perquè no és qui vols, si no qui pot. I que tinguin experiència en docència. I, a més a més, la cara que posen quan tu els dius que són adolescents. Si tenen alguna experiència similar, bueno sempre serà millor. D fet, normalment no tenim dos o 3 persones per triar a cada lloc. Normalment és un i un. L'única cosa que jo valoro és que ja porti un temps treballant al PTT, o algú que hagi treballat l'any passat, doncs tindrà més fàcil per treballar aquest any. I que li agradi estar amb gent adolescent
MC	Quina és la seva opinió sobre els criteris de selecció que estableix el programa per al professional que hi ha d'intervenir?

T9	El meu primer criteri és la disponibilitat que tenen ells, perquè no és qui vols, si no qui pot. I que tinguin experiència en docència. I, a més a més, la cara que posen quan tu els dius que són adolescents. Si tenen alguna experiència similar, bueno sempre serà millor. D fet, normalment no tenim dos o 3 persones per triar a cada lloc. Normalment és un i un. L'única cosa que jo valoro és que ja porti un temps treballant al PTT, o algú que hagi treballat l'any passat, doncs tindrà més fàcil per treballar aquest any. I que li agradi estar amb gent adolescent
MC	Creu que els professionals que han intervingut en el programa han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat? per què?
T9	(Dubta) Eh, ho adapten una mica els que poden, perquè parlem d'experts, són professionals, gent de la branca i hi ha alguns que els hi va gros. L'única cosa que estic fent aquest any... l'any passat ho van adaptar, però en el nivell d'exigència. Llavors el temari era el mateix, tot era el mateix, però per que llegia i escrivia. Jo li adaptava les mates. No tinc mates adaptades. Tinc uns altres objectius, altres activitats, més visual. que sàpiguen tornar un canvi, aquest és l'objectiu. I aquest any, que realment necessiten una adaptació més forta, jo estic a dintre i li vaig fent la traducció, li vaig explicant a sobre del professor.
MC	És a dir, fas de professora de suport?
T9	Sí, sí. Sobretot en cuina, quan donen receptes i coses d'aquestes, perquè no té lectoescriptura. Estem fent un diccionari de símbols i d'imatges que ella sàpiga... El que estic intentant amb ella és que tingui recursos per espavilar-se. sí que llegeix, però molt lent. No té la globalitat, va so per so, és casi impossible... però bueno, estem intentant fer-ho... els professors, La d'anglès ho està adaptant, els està fent coses d'imatges, els hi dones idees. Jo quan dic, hi ha dues nenes...els hi dic, mira hi ha aquestes activitats, els dono recursos. I ho intenten.
MC	Considera que se li han proporcionat els recursos (materials i funcionals) necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?
T9	Bueno, de fet el material que fem servir ens els proporcionen ells (folis i tot això). En els moments en els que hem demanat algun portàtil o així, perquè aquest any també tenim un alumne amb discapacitat física, llavors quan hem necessitat un portàtil o així, i l'ordinador ens el deixen ells, Palafrugell. A Palamós no tenen recursos per atendre a aquest alumne.
MC	Quins suggeriments faria al voltant dels recursos materials i funcionals necessaris per a l'atenció de persones amb discapacitat?
T9	[riu]Home, el portàtil és bo, pq els dóna molta autonomia per treballar ells pel seu compte. No has d'estar allà sobre seu. de La resta res, perquè està preparat. El que és l'espai està preparat. I la resta.. el professor ja s'ho fa, tenim Internet i allà trobes 1500 coses, tu te dissenyes les teves fitxes i els hi passes.
MC	Teniu alguna mena de criteri que estableixi que l'alumne vagi o no vagi a fer pràctiques?
T9	En principi no, però el que sí que faig és que, segons amb quin alumne, jo facilito més el camí o no. Perquè jo sóc de la zona, conec molta gent, llavors...clar, l'empresari el primer que fa és "què? Com és aquest noi?" Clar, jo no menteixo. No menteixo. Puc dir-ho més suau...al principi intento que no, que ningú vagi ja amb la idea de que aquest nano no acabarà, ni farà, ni serveix. De fet jo els envio a tots a fer l'entrevista. Ara ho he fet aquest any: teníem dos llocs i vaig enviar 3 persones a cada lloc i van fer com una mini selecció de personal. Llavors jo trucava a l'empresari i li deia "què? Què t'ha semblat aquest? Quin has triat? I per què?" i també et diuen les sensacions que donen, no? els nanos, quan van "por ahí". I bé, dels 3 tinc 2 col·locat i un no, però pq no s'entera. (explica que li demanaven que havia fet i que no se'n recordava, però no era un alumne amb discapacitat). Va dir que aquest no s'entera. Jo vaig parlar amb el nano i li vaig dir, "ha passat això, com pot ser...inventa-t'ho, tingues els recursos". I ara haurà de passar seleccions i seleccions fins que l'agafin a algun lloc.
MC	Fins a quin punt pensa que els criteris de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?
T9	Sí. Ara m'estan apretant perquè volen que anem els dissabtes. Totes retarden. "No, encara no, envia-me'l cap a l'abril..." Aquest any, a diferència de l'any passat, ens han trucat per demanar nanos. Llavors, jo la feina que tinc és de remarcar que aquests nanos han d'estar en formació, que se'ls han d'ensenyar, que s'ha de dedicar temps. Llavors, quan em diuen "envia-me'l cap a l'abril, maig, quan tingui feina..." jo el vaig dir, "sí, però no l'agafaràs quan tinguis feina, l'has d'agafar abans, l'has de formar". Però bueno, la lluita...Hi ha un seguiment de pràctiques, tu vas trucant. A més hi ha una preparació als nanos, del que s'ha de fer i el que no... hi ha nanos que tu apostes molt, que els anirà bé, que funcionaran, i que després deixen les pràctiques. I hi ha nanos que no hi donaries un duru i que, osti, foten... No es pot saber fins que no hi són... El que passa és que jo deixo que els nanos triïn el lloc. No els pots imposar 200h en un lloc que no volen estar-hi. Trien la branca, dintre de l'hosteleria, i trien el lloc entre cometes. Em diuen dos o tres i llavors jo faig gestions. I van a fer selecció i a veure on els agafen...

MC	Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?
T9	Molt bona. Vital. És que és l'únic, l'únic sentit que li dono al programa és que puguin anar a fer pràctiques i la possibilitat d'una inserció laboral. Perquè l'únic camí que els queda és la inserció laboral.
MC	Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
T9	Súper necessària. I molt bona. És que en treuen més les empreses. Primera que en treuen descomptes, i segona que per norma general, els que entrem en el programa i que poden seguir el programa són ma d'obra. Les nenes que tinc aquest any, t'oblides d'elles i, quan tornes estan allà mateix fent. Ni estan pendents d'escaquejar-se, ni d'anar a fumar, ni estan pendents d'a veure que roben... Llavors, vull dir que les qualitats d'hàbits, d'disciplina...és el que han treballat a l'escola especial. No treballen res més que rutines i hàbits...i tenen ganes d treballar p ja no hi ha l'opció d seguir estudiant.
MC	Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
T9	És bona. És que és l'única. Bueno, depèn d com ho enfoqui el tutor. Jo els enfoco perquè se'n vagin a treballar "ja". O sigui... els hi dono totes les eines i tot, tot va enfocat pq puguin treballar i s'hi quedin. Hem d'intentar tenir molt, molt, molt bona punteria on nem a fer les pràctiques, no van a qualsevol lloc. Van a un lloc una miqueta més gran, on hagin diferents seccions, que si no estan fent llits puguis estar fent picas...q puguin estar fent feines d'aquestes.. i a més a més, que tinguin més d'un treballador i a més a més, que ells també guanyin en garantia social, bueno, els descomptes que tenen i coses d'aquestes. Però, en principi, que jo sàpiga, després de l'ESO..., als cicles no arriben, i llavors nosaltres poder, amb aquests nanos, no sé si bé o malament, no exigim tant d la part acadèmica si no en la part laboral, dels hàbits, com higiene.
MC	Creu que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responent a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?
T9	Sí. Totalment. Això és un Pla de transició al treball. Si ho enfoques així... també és una via per anar a Cicles de Grau Mig (CGM), però no és l'únic objectiu anar a CGM. Per mi és abans que tot un Pla de transició al treball. Y...Anar ells sols sense cap mínim de formació, perquè hi ha tota la formació de Mòdul A. Aquesta formació sí que l'assoleixen, y sí que treuen nota, perquè és l'altra manera. Vull dir, que pelar patates y coses d'aquestes ho ha après. Y a portar una "bandeja" y tot això. Llavors, com que hi ha les 2 vessants, inclús un nano que no tingui discapacitat, hi ha alguns que, realment, el que no han fet en 7 anys no ho poden fer en 6 mesos. Llavors, ella ho té claríssim. El problema seria que ella volgués seguir estudiant. Però en principi els que agafem és per anar a treballar, llavors és una formació per a què puguin aconseguir, puguin tenir una miqueta més fàcil l'accés al món laboral.
MC	Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professionals que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que eren compartides per tots?
T9	Sí. Les dues d'ara tenen un perfil més complicat. Però sí. A més, és que tot ho enfoquem a això, llavors... l'única cosa és això, de tenir la superpunteria d'enganxar un lloc de pràctiques que ho porti, que entengui quin perfil de persona és i que en tregui rendiment. Ara, no li demanis que te vagi a agafar comandes, però li demanaràs que et faci tota una habitació i te la farà en un periquete. Però aquí ja intervens tu, perquè aquí [pel bar al que som] vaig haver de venir més d'una vegada a explica'ls-hi, i més quan no ho sembla. Perquè no s'ho creuen! La Fàtima va venir aquí i va dir "vinc a fer pràctiques" i va agafar una targeta i va marxar. Va ser boníssim.
MC	I quines creu que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?
T9	Sí. Per la constància. Perquè a més a més tu ho dius, no? que aquí valorem la constància, l'esforç i la motivació. Igual que pot fer pujar, pot fer baixar. Llavors, no treurà nota, però sí que se'n portarà el certificat perquè ha fet una bona transició, ha assolit el que se li ha demanat.
MC	Si la resposta a la segona i tercera pregunta és positiva, Creu que aquestes expectatives en les seves possibilitats ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne?

T9	<p>En aquest cas, ella ha jugat un paper importantíssim, perquè li hem fotut molta canya, ha hagut moments que ha baixat una miqueta el rendiment... No, perquè les expectatives que teníem sobre ella no li vam dir. Jo els motivo a tots per igual, i els hi dic a tots que vull que treballin ja, i que hem de tenir, que hem de vigilar on anem, etc. Amb ella també poder li vaig fer un seguiment més intensiu, perquè li van oferir per venir a treballar., però no li van dir el preu. Llavors jo vaig intervenir una miqueta. Que a final sí, eh? Al final tot va sortir molt bé, eh? En altres casos no ha passat. Perquè clar, com que els tenim aquí i són nanos...saps? tot i val. Però amb ella, lo bo que tenia és que, no sé com ni perquè, però que confiava i es deixava guiar. Jo li vaig dir "tu dius que sí, no preguntis ni a quina hora plegues, ni preguntis què cobraràs, ni preguntis res de res, després, quan acabi el dia ho mires, dius gràcies sigui el que sigui i després m'ho dius i jo ja.." I sí, cap problema. Poder és més fàcil amb aquest tipus de nano que amb els altres. "no per qualsevol preu, no per qualsevol horari, això jo no ho faig perquè no sé què.." Clar, per aquests nanos la feina és feina i els diners són diners. Y millor 20 que res. A mi em resulta més fàcil treballar amb aquests tipus de nanos per la inserció laboral que no pas amb els altres que a sobre tenen 50 mil històries, i que demanen 50 mil coses a canvi de la seva poca formació. Saben que tot és esforç, que tot és constància, que hi ha gent que li costa el doble...</p>
MC	<p>S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?</p>
T9	<p>Sí, a la primera fase bàsicament és el que fem. Tenim les tutories grupals, i bueno, treballem, jo per exemple, ara en les tutories que faig amb els nanos, ara a la segona fase ja entro més en temes d'habilitats socials, emocions, igualtat, els drets, ja treballes això més concret. I a la primera fase és grupal tot: treball en equip, tot, tot, i, a més a més, tu ja fas que s'ajudin els uns als altres.</p>
MC	<p>Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?</p>
T9	<p>Sí, i entre ells també. És que jo crec que tenim més prejudicis nosaltres, que ells ho viuen amb molta naturalitat, no? quan s'hi troben, ja està. Quan coincideixes amb algú a classe t'hi fas i passa a ser un més de la classe. Vull dir, el cartell els hi posem nosaltres. Home, ja ho veuen que tenen una certa adaptació, fins i tot costa al principi, perquè són nanos que són adolescents i bueno, costa no?...que a vegades tu els barreges, i a qui li toca fer el treball amb ella pues clar, no? "brrrrr"...però bueno, com que li toca fer el treball amb ella els tutoritzes una miqueta més, i fas que... a veure, dintre de la seva discapacitat, són molt aptes per segons quines coses i intentes que es reparteixin la feina i aprofitin lo bo que tenen cadascú. De fet, el treball que vam fer a la primera fase aquest any, hi havia les dues nenes amb discapacitat amb un. Clar el <i>tiu corria boig</i> al principi. Corria boig, perquè no sabia com fer-ho, perquè el perseguien per tot arreu. Però al final li vaig dir, "mira elles són molt bones en això, que facin això i tu fas això" i es van coordinar i van treure súper bona nota. Ho van fer súper bé. Vull dir...i dintre del grup bé. Normalment jo faig que facin parella elles dues, però per tema d'infraestructura i per tema de recursos. Però jo estic amb elles. I ja està. I perquè segons quines activitats no deixes que es posin ells segons com volen, no? de fet, hi ha d'altres activitats que sí que van amb qui li toquen i punto. I les ajuden. Pacència no tenen gaire, però no tenen en general, però que si ho han de fer ho fan i punt.</p>
MC	<p>Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?</p>
T9	<p>Sí.</p>
MC	<p>Quins han estat els més fàcils/difícils d'assolir? Per què creu que ha estat així?</p>
T9	<p>Els més fàcils els pràctics, totalment. I els més difícils, impossibles del tot, els acadèmics, els instrumentals, a veure, ni tu tia. Amb ells hi treballes la memòria, la resolució de problemes i poqueta cosa més, sumar i restar. A veure, és que tampoc...No, perquè es frustraven molt i ja està. Tampoc donem cap títol d'ESO ni donem cap títol de res. Donem un títol de formació professional, llavors, insistim més en el tema de professional.</p>
MC	<p>Quins creu que són els elements del programa que han estat més útils per a la posterior inserció laboral dels alumnes amb discapacitat?</p>
T9	<p>Les pràctiques. Si no tinguéssim pràctiques, oblida-te'n! Perquè el títol, bé, i què? Les pràctiques i tot el que és la formació relacionada amb l'àmbit professional. Llavors, a l'estar moltes hores a la cuina, jo és que m'estaria tot el dia a la cuina, si pogués. Perquè, primera és el que més els agrada i el que més els hi servirà. Llavors, el fet de estar a la cuina i fer pastisseria i fer sala, moltes hores, això també ajuda que quan venen aquí tenen una certa formació, poden oferir una certa qualitat en el treball i que això afavoreix que es puguin quedar. Ja està. Les pràctiques són súper importants.</p>
MC	<p>Creu que el programa ha millorat la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits?</p>

T9	Sí, treballa al bar on som.
MC	Creu que el programa ha incidit en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. de.....? En quins aspectes/sentits?
T9	Segur, perquè l'altra opció que tenia era la seva mort social, era ja tancar-la amb els bojos. Era per anar a la deixalleria a fer selecció de residus i amb gent molt gran i súper tocada. No, no, hi havia un desequilibri total. Llavors en aquí s'ha sentit que ho ha pogut fer, ha fet amics en el curs que queden, un dia va a Palafrugell i l'altre a la Bisbal...Llavors, la idea és fer una trobada perquè t'ho demanen els nanos, com que continues la comunicació amb ells... Ha fet el pas d'anar a treure's el carnet de cotxe i segur que coneix gent ja allà...Vull dir, ja perds la por, perquè a ella, realment des de molt petita li han dit que era tonta. I ella amb mi havia tingut baixos molt forts i de plorar, perquè no es veia capaç de fer les coses, ni de... era com no assimilar bé.

Annex 11: Transcripció entrevistes als professors¹¹⁷

Entrevista	P1 ¹¹⁸ (juliol 2009)
MC ¹¹⁹	Em pots fer una mica del teu currículum? M'han dit que tens Biologia (UdG)...
P1	Sí, Màster de medi ambient (UAB), l'oficial, eh? També tinc el CAP (Politécnica) i l'especialitat de Dietètica.
MC	Altres titulacions no acadèmiques. Sobre formació...
P1	Formador de formadors (curs ocupacional)
MC	Has fet alguna formació específica sobre alumnes amb discapacitat?
P1	No, mai. P1, bueno, també tinc això de formació en el lleure, això sí, veus? Perquè també hi havia per treballar amb nanos així.
MC	Us van fer algun mòdul així, específic sobre...?
P1	No, no, tampoc em recordo, tenia 17 anys...
MC	Sobre SAAC?
P1	No, no tinc ni idea...
MC	Experiència formativa en àmbit formal?
P1	3 mesos a l'Acadèmia de Roses (1994) i una substitució de 15 dies a la Salle.
MC	Q feies a l'Acadèmia?
P1	Química de COU, Mates de 1r de BUP i puericultura.
MC	En àmbit no formal?
P1	Al PTT estic des de 2004/05 i a l'escola d'hosteleria des del 1996/97 fins ara. Segurament l'any vinent ni l'un ni l'altre. A totes dues medi ambient i dietètica i nutrició. He fet altres coses, també he estat profe d'auditoris ambientals, de celíacs, de la llei 3/98 com a formadora de cursos FOC.
MC	Tu per què creus que et van escollir per aquesta feina? La del PTT.
P1	Jo crec que era perquè estava a l'escola d'hosteleria.
MC	Saps si per aquests motius hi ha una mena de criteris preestablerts?
P1	No, ni me'ls van explicar ni ho sé.
MC	Quins aspectes de la teva formació...quins creus que són els aspectes que t'han ajudat més?
P1	De la meva formació?, pocs!! (riu) Ha sigut més l'experiència amb aquests tipus de nanos que m'ha portat a... jo crec que és més formació personal que no pas de la que et donaven acadèmicament, pq... jo no he tingut cap formació especialitzada amb aquests nens que no estan... ni tan sols sabia que havien plans que no entraven al currículum acadèmic per que els nens poguessin enganxar-se...

¹¹⁷ A la transcripció de les entrevistes s'ha respectat el llenguatge i la llengua emprades per la persona entrevistada. S'ha preservat la informació que pot ser susceptible de reconeixement (noms, etc.).

¹¹⁸ P1 respon a les sigles Professor 1, P2 a Professor 2, i així successivament.

¹¹⁹ MC respon a les sigles de l'entrevistadora (Montse Castro).

MC	Ho vas saber a l'arribar aquí?
P1	Sí, sí
MC	I de l'experiència professional anterior, creus que t'ha ajudat alguna cosa?
P1	Sí, l'experiència a l'escola d'hostaleria m'ha ajudat molt per estar aquí.
MC	A l'escola d'hostaleria estàs a la UEC?
P1	No, no, aquells només venen a fer pràctiques. Però el tipus de nens....sí que hi ha alguns que venen a aprendre, però n'hi ha alguns que venen rebotats. I l'experiència que vaig tenir a l'acadèmia també em va ajudar moltíssim per encarar la formació, perquè quan vaig acabar vaig dir que no tornaria a fer classes mai més (riu), però després també em vaig reenganxar amb això, perquè la matèria em va agradar molt...
MC	En el disseny del programa del PTT no has participat, oi? Has participat a la teva assignatura, no?
P1	No, no. A la meua assignatura sí, sí, a la meua assignatura ho he dissenyat tot jo: els continguts que s'han de fer, les hores, la manera d'ensenyar...tot això sí que ho he dissenyat..
MC	L'avaluació també?
P1	Sí, també.
MC	Vas conèixer el programa quan vas entrar...et van explicar quin tipus de programa era...? quina és la finalitat del programa..?
P1	Sí, sí, a l'entrar m'ho van explicar. I m'ho han explicat cada any també (riu).
MC	Quina opinió tens del programa?
P1	Ho trobo fantàstic! Ho trobo fantàstic. Jo crec que quan de tots els que tenim si se'n salva un, o el trobes reinsertat, te'l trobes estudiant, en una botiga..oh, això m'encanta! És molt agradable...però és un de cada 15 que tens, però ja és molt!
MC	Creus que el programa recull la igualtat d'oportunitats? És a dir, que permet l'accés a persones heterogènies, com per exemple a persones amb discapacitat...i que, realment, aquest programa pot ajudar a defensar aquestes..?
P1	El PTT? Jo crec que sí, que dóna la mateixa igualtat.
MC	Creus que les activitats que has dissenyat (parlarem més aviat del teu mòdul, perquè els altres mòduls..) eren adequades per l'alumna que has tingut?
P1	Per ella en concret sí. Va seguir sense cap problema. No vaig haver d'adaptar res perquè ella fos a classe.
MC	No sé si has tingut altres alumnes amb discapacitat. Tu tindries algun problema en adaptar els continguts...?
P1	Vaig tenir una vegada a l'escola d'hostaleria.
MC	Vas haver d'adaptar els continguts?
P1	Mai. Sempre han seguit. Amb més o menys dificultat, perquè de vegades escriuen més lent, o agafen malament els apunts...una vegada sí que vaig reforçar amb els meus apunts, però va seguir.
MC	Creus que les coordinadores o tu mateixa, entre tots, has tingut prou estratègies metodològiques per encarar aquest tipus d'alumnat?
P1	Sí, sí, perquè no he tingut cap problema.
MC	Creus que la metodologia d'aquests tipus de programa...les classes no tant teòriques, les pràctiques en empreses, dins de l'escola d'hostaleria..q és diferent de la de comerç..tenen classes molt específiques, més pràctiques, creus que aquest tipus de metodologia afavoreix...?

P1	Q els alumnes amb discapacitat segueixin més bé? Sí, sí. És que també es un tipus de programa no és molt acadèmic. Com que hi ha moltes pràctiques, jo parlo per hosteleria, eh? classes que són pràctiques, si tens algun tipus de discapacitat, segons quin, doncs fa que puguis seguir més bé.
MC	Creus que te proporcionen els recursos materials per poder...?
P1	Sí, sí
MC	Què en penses que els alumnes amb discapacitat puguin fer pràctiques fora d, més enllà de l'escola d'hosteleria, com per exemple l'alumna que va anar a una pastisseria...
P1	fantàstic, això és la finalitat de tot, no? Clar que ella s'ha de poder...és que no vull parlar que sigui com una persona normal, que ja ho és, però que pugui fer amb normalitat tot el que pugui fer una altra persona, sí, sí, crec que està molt bé.
MC	Tu creus que les empreses condicionen d'alguna manera el fet de que aquestes alumnes en especial puguin anar a fer pràctiques? Creus pot arribar a condicionar..?
P1	Crec que deuen condicionar positivament, perquè em penso que tenen alguna mena ajuda fiscal...
MC	A la hora de la contractació sí, però per fer pràctiques no ho crec....
P1	Per anar a fer pràctiques no ho sé, però suposo que els deus intentar convèncer més que sí no..o enganyar-los d'alguna manera (riu)...deu ser...pot ser necessites algun tipus d'empresa que ja estigui més habituat, o que tinguis molta confiança, perquè t'accepti una persona així, o que estigui més habituat, o que hagin tingut, que queden molt sorpresos...no ho sé...
MC	Què opinió tens de la integració laboral de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària?
P1	Jo crec que mentre puguin fer una feina per elles, que estigui adaptada a les seves possibilitats...endavant! Viuen en aquest món també, no?
MC	I tu creus que aquest tipus de programa facilita la seva inserció?...d persones amb discapacitat, eh?
P1	Mmmmm...penso que no. Crec que tots tenen la mateixa igualtat d'oportunitats, suposo. Jo crec que si l'alumna no hagués pogut seguir el programa, ja no estaria en ell, l'haguessin tirat fora i no l'haguessin deixat fer pràctiques, segurament. I com que ha seguit bé, doncs ha tingut la mateixa oportunitat que els altres. de fet, jo no m'he enterat fins al final del programa.
MC	Això li vaig preguntar a ella, si ella sabia si els profes estaven al cas i em deia "jo em penso que no". Bé, els criteris d'avaluació els poses tu...ja m'has dit que sí que creies que eren ...
P1	Sí, sí. Un dels criteris que tinc és la revisió de llibretes i presentació dels treballs. Evidentment, ella presentava els treballs a la seva manera. Jo la valorava segons l'esforç que havia fet. Tots els presenten a la seva manera, n'hi ha que els passen en net i amb mes colors, i n'hi ha que no. Ella era dels que intentava presentar-ho bé i això es valorava. Ara, que la lletra anava més avall o més amunt, doncs no li donava gaire importància.
MC	És a dir, diries que has fet algun criteri especial per ella?
P1	Sí, sí, poder sí.
MC	Abans d'entrar al programa, tu creus que van fer bé de deixar que vingués al programa? Creus que l'anàlisi de necessitats del que podria necessitar l'alumna a nivell formatiu en aquest programa...
P1	Sí, crec que van fer bé, que va ser molt encertat.
MC	Creus que els criteris de selecció dels candidats és encertat? Els coneixes?
P1	No, no ho sé com ho fan per seleccionar els estudiants. No tinc ni idea. Però si ella va passar tots els criteris, doncs benvinguda.
MC	Creus que el programa té capacitat per adaptar-se a les necessitats que van sorgint a nivell educatiu?

P1	Crec que és la finalitat d'aquest programa. Adaptar-se a això, perquè els que van seguint de normals ja van a l'IES normal, no? I jo crec que la finalitat d'aquest programa és adaptar-se a aquestes persones que tenen un altre tipus de motivació (riu)
MC	Creus que el programa anar modificant-lo al llarg de l'any?
P1	Jo crec que és una cosa més personal això. Jo crec que el programa en sí està molt acotat. I les coses que et fan fer com a professor, de la manera de valorar, de papers, i de notes i d'avaluació tot això, no està adaptat a la realitat que trobes a l'aula. I després crec que som tots els profes que ho adaptem a la nostra manera al paper després oficial. O sigui, oficialment no, les persones que hi treballen sí.
MC	Creus que quan es va fer que l'alumna fes aquest programa creus que responia a que des de coordinació tenien perspectives d'èxit?
P1	Sí. Home, per ella i per tots. Jo crec que deu ser un dels criteris de selecció que els alumnes tinguin èxit.
MC	A les reunions que teníeu com a profes...q la resta de profes tenia expectatives d'èxit sobre la Fer?
P1	Mmmm...nooo...mmm. Jo no crec que fos un cas a part, era una altra més. Partim de la base que tots els profes volem l'èxit de tots els alumnes i no es deixa mai de banda cap alumne a les reunions i ella es seguia com tots els altres.
MC	Creus que entre la resta d'alumnes hi havia expectatives que l'alumna es tragués el curs?
P1	No es dubtava de ningú. Entre ells tampoc es dubtava de ningú. Jo crec que ells, personalment cada un, ja saben on poden arribar. I no es una cosa que es parli massa entre ells d'això. Tenen altres problemes, que si fumo que si m'agrada...i no si aprovarà o no.
MC	Has fet treballs cooperatius, de cohesió de grup, treballs en grup..? que tal han funcionat?
P1	Sí, sí. Bé. L'alumna no era una persona que tingués problemes que la deixessin de banda quan fessin treballs en grup. Precisament ella no. En canvi d'altres sí.
MC	Creus que l'alumna ha assolit els objectius de la teva matèria?
P1	Sí, sí.
MC	Creus que ha hagut alguna part més fàcil d'assolir? com que feu teoria i pràctica..
P1	Jo faig tot teoria. Però faig dues assignatures. Llavors, Medi ambient se li donava més bé. Però l'objectiu que jo demanava al final, ella els va assolir.
MC	Quin és el grau de satisfacció que tens respecte al treball que has fet tu amb els alumnes?
P1	El grau de satisfacció? És que no el mesuro quan acabo el programa. Jo el mesuro després, quan els trobo per la vida i que al menys o han seguit estudiant...q no estan al carrer, que han fet algo a la vida. Però després d'haver-ho fet, té treus un pes de sobre (riu). No es que estiguis satisfeta, sempre penses que podries haver fet això o lo altre, però més tard sí. O per exemple, quan em trobo els alumnes a l'escola d'hosteleria, llavors sí. Quan acabes el programa no hi ha una reunió on t'expliquin com ha anat, quants han aprovat... però en principi és un descans. Exigeixen molt aquests nanos. No només ella. Tots ells.
MC	Respecte a la Fer, has comentat que no t'has dedicat a ella...
P1	El que m'agrada és que va seguir fins al final, doncs ja està, perfecte, tots contents.
MC	Creus que hi ha algun element del PTT que afavoreixi la seva inserció laboral dels alumnes?
P1	Algun element? Les pràctiques... A comerç no ho sé, a hosteleria hi ha classes més pràctiques, no? que vagin a treballar amb una cosa específica amb més coneixement d'on es fiquen, del material... això sí.
MC	I quin seria l'element que menys afavoreix aquesta inserció laboral?
P1	Poder el control que es té sobre els alumnes, que si arriba tard, que si no...això poder és el que afavoreix menys.

MC	A nivell de continguts, creus que s'hauria d'incloure alguna cosa?
P1	(repassa els continguts per sobre) No, per mi ja està bé.
MC	I a nivell de metodologia? Introduiries alguna metodologia
P1	Home, tot el que sigui fer servir NNTT, Internet, ensenyar a buscar per Internet, ensenyar coses així i sobretot a aquesta gent li va molt bé això dels grups, treballar en grup, de sortir fora..veure altres empreses abans d'anar a treballar. Això d'estar a classe també, però podria ser sortir més a fora.
MC	I a nivell d'avaluació?
P1	M'agradava més la que havia abans: vas bé o vas malament. Al PTT, eh? A l'IES va millor 7, 8, però al PTT jo crec que és més apte o no apte.
MC	Per acabar. Tornant a l'alumna. Creus que ha millorat la seva situació laboral el pas pel PTT?
P1	No sé que feia abans. No ho sé. I tampoc no ho sé suposo que ja s'han acabat les pràctiques i no sé on ha anat, si haurà continuat o no. Home, que té una formació més? Doncs sí. que té més eines per buscar feina, per trobar-la? Doncs sí.
MC	I a nivell social, de participació en activitats de lleure, d'amics, familiar..?
P1	Q deu haver millorat? Segurament sí, perquè tot són experiències i ella estava molt integrada molt amiga de tothom, no ha tingut mai cap problema, o jo no l'he vist. A nivell personal li deu haver anat molt bé.

Entrevistat/da	P2 (setembre 2009)
MC	Titulació acadèmica?
P2	Tècnic en prevenció de riscos laborals
MC	Altres titulacions no acadèmiques. Sobre formació...
P2	2 anys d'interiorisme a l'escola d'Olot, per això faig això dels aparadors
MC	Has fet alguna formació específica sobre alumnes amb discapacitat?
P2	No. Bueno, vaig fer un curs a l'IES Balmes de Girona, amb una psicòloga, de 4 dissabtes que feia referència per ensenyar.
MC	Experiència formativa en àmbit formal o no formal?
P2	Prevenció de riscos, aparadorisme, a l'institut Balmes en Formació Ocupacional (des de fa 5 anys) o monogràfics per particulars o per empresaris...
MC	En el programa quantes hores fas?
P2	60h d'aparadorisme. Si el grup és molt gran el dividim en 2. Les botigues ens deixen els aparadors i no podem anar tots junts...
MC	Tu per què creus que et van escollir per aquesta feina? La del PTT.
P2	Perquè sabien que havia treballat fent aparadors, em coneixen personalment, em dedicava a fer classes a altres bandes, et coneixen... No havia treballat abans amb adolescents.
MC	Saps si per aquests motius hi ha una mena de criteris preestablerts?

P2	Jo, parlo per mi, entenc que no tinc una formació específica per treballar amb aquest col·lectiu. Ho faig millor o pitjor. Ni per adolescents, ni per persones amb discapacitat. Al PTT estic des de 2005.
MC	Quins aspectes de la teva formació...quins creus que són els aspectes que t'han ajudat més?
P2	Pel que faig? A part de l'específic del tema, haver donat classes i haver-me dedicat al tema.
MC	En el disseny del programa del PTT no has participat, oi? Has participat a la teva assignatura, no?
P2	En el que faig jo en el curs sí. Després depèn de les persones que tinc a classe ho faig d'una manera o una altra. de vegades no t'entens per l'idioma. No pots ser estricte amb el programa, t'has d'adaptar a la realitat del dia a dia.
MC	Coneixies la finalitat del programa..?
P2	Em van donar un temari, però després el que m'he trobat no era el que posava, havia canviat molt la gent que ha anat vingent, hem hagut d'anar adaptant. M'ho van dir, però ha canviat molt. Crec que necessitarien més suport, un suport més específic, com el que tenen amb el català, per tirar endavant. És que fa un any, només 2 parlaven català. Això dificulta molt la feina a classe.
MC	Quina opinió tens del programa?
P2	Trobo que està molt bé, però que s'ha d'adaptar a les necessitats específiques del recurs i de la gent que ve. Ara hi ha molts nous. Poder abans d'entrar aquí, que facin un intensiu de català. Al fer les dues coses a l'hora no poden aprofitar-lo igual.
MC	Creus que el programa recull la igualtat d'oportunitats? És a dir, que permet l'accés a persones heterogènies, com per exemple a persones amb discapacitat..i que, realment, aquest programa pot ajudar a defensar aquestes..?
P2	Per l'experiència que jo tinc aquí sí. No he tingut molts, però he tingut alguns. L'alumne amb discapacitat i altres.
MC	Quan vas conèixer els objectius i els continguts del programa?
P2	Quan vaig entrar a treballar.
MC	Creus que les activitats que has dissenyat (parlarem més aviat del teu mòdul, perquè els altres mòduls..) eren adequades per l'alumna que has tingut?
P2	Sí, sí. Jo m'adapto a la discapacitat de la persona específica. És molt fàcil en el mòdul que jo faig adaptar-lo.
MC	No sé si has tingut altres alumnes amb discapacitat. Tu tindries algun problema en adaptar els continguts...?
P2	No, cap altre.
MC	Creus que has tingut prou estratègies metodològiques per encarar aquest tipus d'alumnat?
P2	Sí. Fem poca cosa de teoria, conceptes bàsics, però sobretot manualitats, etc.
MC	Tens tots els recursos...?
P2	Sí, sí, tenim el suport dels comerciants de la ciutat..i a ells els motiva que es vegi la seva feina.
MC	Què en penses sobre que els alumnes amb discapacitat puguin fer pràctiques fora dels centre?
P2	Molt bé, si es poden integrar al món laboral...trobo que és una de les millors coses que té, que els obre les portes del món laboral, la presa de contacte no la tindrien o els hi costaria molt més.
MC	I tu creus que aquest tipus de programa facilita la seva inserció?..d persones amb discapacitat, eh?

P2	No sabria...Com que es tan específic i jo tinc una experiència tan específica en un cas molt concret. Sobre el col·lectiu de discapacitats... Sobre aquest noi, potser no servirà per a molts llocs d'una empresa, però si troba un lloc específic, sí, des del PTT sé que se li fa orientació, se l'ajuda, se l'adreça tenint en compte les seves possibilitats, les seves limitacions i adreçar-lo a una feina concreta, tot i que ja et dic que jo no tinc una formació concreta ni sóc ningú per dir, ni li busco el lloc de treball. Si em pregunten jo puc dir si pot fer allò o no, però el tutor que l'ha tingut més hores sí que podrà dir més...
MC	Creus que els criteris d'avaluació són els adequats per saber si cada alumne ha assolit els continguts segons les seves necessitats?
P2	Sí, en el meu cas sí. Perquè els valorem per la seva assistència, pel que han après, el que han estat capaç de fer...
MC	Contemples en l'avaluació que hagi alguna persona amb discapacitat?
P2	Evidentment es valoren altres coses que amb la resta. Perquè, el resultat final de l'esforç que han posat és diferent amb uns i amb altres. S'ha de valorar que aquesta discapacitat, s'ha de valorar que el seu resultat és inferior, pot ser no ha assolit els resultats d'un altre, però poder el seu esforç sí que ha set igual o més que...i s'ha de tenir en compte. Bueno, jo trobo que ho he de tenir en compte. Després també especificant el tipus de persona i perquè s'ha avaluat o té la mateixa qualificació que un altre tenint uns resultats que físicament no són els mateixos.
MC	Creus que s'han tingut en compte les necessitats dels alumnes?
P2	Sí, no hem tingut mai cap problema.
MC	S'ha demanat ajut o informació externa?
P2	Sí, sí que se'ls ha donat un seguiment específic a aquest alumne. Sé que la tutora sabia on havia estat, tenia contacte amb la família...
MC	Creus que els criteris de selecció dels candidats és encertat? Els coneixes?
P2	No els conec en profunditat. Sé que han acabat l'ESO, que no tenen el graduat, però a partir d'aquí....
MC	Creus que el programa té capacitat per adaptar-se a les necessitats que van sorgint a nivell educatiu?
P2	Sempre sobre persones amb discapacitat? No tenim una preparació específica per aquests tipus de persones, sí que ens esforcem i que fem el que podem i els mirem amb els millors ulls, doncs sí, però que si tinguéssim un suport específic, potser ens aniria millor i ho faríem millor, per tots i per ells. que fem el que podem, però podríem fer molt més. Potser estaria bé posar un reforç específic quan hi ha aquest tipus de persones.
MC	Creus que el programa permet anar modificant-lo al llarg de l'any?
P2	És constant, les reunions són el dia a dia, el contacte és immediat.
MC	Creus que la participació de l'alumne en aquest programa, creus que responia a que des de coordinació tenien perspectives d'èxit sobre ell?
P2	Suposo que sí, que devien tenir alguna expectativa que això li serviria.
MC	A les reunions que teníeu, la resta de professors tenia expectatives d'èxit sobre aquest alumne?
P2	Jo crec que com que estaven definides les seves capacitats, ja estava encarat per les feines que podia assolir. Tampoc sabem exactament fins on...jo no sé...no podria dir-te amb seguretat quin podria ser el seu sostre. Potser perquè l'he tingut poques hores o perquè em falta la preparació específica. Jo penso que això passa una mica en general, que més o menys sí, però sense una seguretat, rotunditat.
MC	Creus que entre la resta d'alumnes hi havia expectatives que ell es tragués el curs?
P2	Havia molt bona relació. Sí, sí, havia molt bona relació, respecte entre ells, la veritat és que sí.
MC	Creus que les expectatives d'èxit han ajudat a què aquest alumne assoleixi el curs?

P2	Sí, sí, jo crec que sí. A més, suposo que arrel de lo que li ha passat, per l'edat que té, poder era com una mica...era diferent als altres. No sé com explicar-t'ho, era més madur. Sí. Com més conscient del que és una tonteria, del que val la pena fer. Del risc que tens per fer segons quines coses...Suposo que tenia més seny pel que li havia passat i que els altres el tinguessin més respecte.
MC	Has fet treballs cooperatius, de cohesió de grup, treballs en grup..? que tal han funcionat?
P2	Jo no et puc dir...tinc 30h i no puc...ell feia el que podia en les decoracions. Sempre feia alguna cosa, eh? Sempre hi ha alguna cosa que pot fer.
MC	Creus que les estratègies que fas servir al llarg del curs afavoreixen a que aquest alumne s'hagi sentit part del grup?
P2	Jo crec que sí, perquè sempre ha tingut una feina per fer. Crec que no s'ha sentit mai arraconat. Pot ser al ser un poble, que tots ens coneixem...
MC	Creus que l'alumne ha assolit els objectius de la teva matèria?
P2	Sí, tenint en compte les seves limitacions, sí. Ell ho ha fet.
MC	Creus que ha hagut alguna part més fàcil o difícil d'assolir per ell?
P2	[els més difícils]Els físics evidentment, perquè no disposa de les dues mans. Com que no he fet classes teòriques no sé quin sostre té.
MC	Quin és el grau de satisfacció que tens respecte al treball que has fet tu amb els alumnes?
P2	Per dir-te molt satisfactori...no. Satisfactori. Sempre penses que podries haver...És difícil que tothom tingui el mateix interès, que s'il·lusioni estic contenta del resultat, del que hem fet. També hi ha que els agrada més i que els agrada menys... depèn també de la botiga que anem. L'alumne tenia una bona disposició. S'ha interessat, feia les coses, s'implicava en el que fèiem.
MC	Creus que el PTT ha estat útil per a la formació laboral de l'Edgard?
P2	No sabia que dir-te. És que no sabia on posar-lo laboralment. És que no, no ho sé cap a on anirà ell laboralment, perquè conec molt poc d'ell, només he fet alguna manualitat amb ell, intel·lectualment no el podria avaluar, i no sé quin lloc ha de tenir. Pot ser la gent que l'ha tingut més hores al PTT, i sap el seu historial, està relacionat amb el seu entorn, tenen una idea més global... jo et mentiria.
MC	Saps com ha anat la seva inserció laboral?
P2	No, sé d'alguns alumnes, però d'ell concretament, no. No sé si ha aprovat l'examen...
MC	A nivell de continguts, creus que s'hauria d'incloure alguna cosa?
P2	Un suport específic per aquests tipus de persones. Fem el que podem, però no tenim formació específica. Jo em podia adaptar al que ell podia fer. No sé si un seguiment psicològic, explicar-li com adaptar allò que fa a les classes al món real... no sé si un assessor... que li faci com a pont...com una guia personalitzada, perquè els altres alumnes és més fàcil veure'ls el sostre, amb ell no. Potser que el pogués adreçar a un lloc més específic...no sé.
MC	I a nivell de metodologia? Introduiries alguna metodologia?
P2	No, perquè ja tenim llibertat per fer-ho i ens adaptem dependent del grup. Fer aparadors s'adapta al grup.
MC	I a nivell d'avaluació?
P2	No, jo crec que no. Parlo de lo meu, eh?
MC	I a nivell social, de participació en activitats de lleure, d'amics, familiar..?
P2	No l'he vist més, no ho sé. Trobo que ell no té cap problema de relació, al contrari, té opinió, té criteri...pot ser arrel del que li ha passat és més madur que d'altres que venen al PTT.

Entrevista	P3 ¹²⁰ (juny 2010)
<i>Al comentari que li faig que m'han parlat molt d'ell i tot bo, ell diu que li agrada molt treballar allà (ho diu 2 cops i de manera sincera). És un professor d'origen britànic.</i>	
MC	Titulació acadèmica?
P3	De esta profesión CELTA (<i>Certificat de professor de llengua anglesa per adults</i>). Tengo el PAC que es de ciencia.
MC	Altres titulacions no acadèmiques. Sobre formació...
P3	No. La mayor parte de mi vida trabajé de director internacional de 1 empresa internacional, hasta los 50 años, después decidí dejarlo y he vuelto a estudiar a hacer este curso, porqué tenía la idea de venir a vivir al Mediterráneo y pensé que debía hacer algo, entonces cambio y fui a Londres, al final de curso ellos me emplearon a enseñar allí durante 2 años así que llegué aquí con un poco de experiencia. La mayoría de los alumnos que tenía eran refugiados de varias partes del mundo, muy interesante. También hice un curso con alumnos que no hicieron bien el <i>college</i> , con problemas sociales, habían sido expulsados. Pero allí en Londres fue un curso difícil, teníamos que estar 2 profesores por aula, porque era peligroso también. Llevaban cuchillos, violencia, pero era muy interesante, me gustaba mucho. Después vine aquí a vivir.
MC	Quant portes al PTT?
P3	5 años, 5 o 6 años. Son 8 años que vivo aquí, desde 2002.
MC	Has fet alguna formació específica sobre alumnes amb discapacitat?
P3	No, pero he hecho trabajo voluntario en Londres en una unidad psiquiátrica. Yo no tengo capacidad para trabajar con esta gente, pero los he ayudado: los llevábamos por un día al mar, los llevaba al cine, hacíamos una fiesta, he llevado al teatro. Me gustaba mucho. También en un centro de Síndrome de Down. Que me encanta esta gente. Me gusta su honestidad. No tienen límites, pero me encanta la gente que me dice lo que piensa. Pero no tienen límite si les gustas te quieren besar...
MC	¿Aquí haces algo de esto, de voluntariado?
P3	No, porqué me gustaría si tengo tiempo, pero no hablo tanto como para explicarme en situaciones así, no me siento capaz.
MC	¿Cuántas horas haces en el curso?
P3	100h. lo compartimos. 50 i 50 h para hostelería i comercio.
MC	Tu per què creus que et van escollir per aquesta feina? La del PTT.
P3	Yo pienso, ¿la verdad? es por mi capacidad de enseñar inglés. Pero ahora que los conozco muy bien, me han comentado que cuando vine a la entrevista ellos pensaron que no podría hacerlo, porque parecía muy dulce, me han dicho. Pero lo que sé es que la gente que confunde la simpatía, la dulzura con...la debilidad, es mal hecho. No soy débil, no soy débil. Puedo trabajar con gente dura. Tengo la capacidad también de trabajar con gente de cualquier estado. En mi anterior trabajo estuve con estrellas de cine, famosos, realeza,...eran mis clientes. Y lo mismo puedo trabajar con la gente que limpia la calle. A mí me da igual. Para mí, gente es gente. Todos somos iguales. De mérito lo mismo. Algunos malos, algunos buenos... Pero ellos pensaron que los chicos me tomarían el pelo. Y no. No soy tonto.
MC	Saps si per aquests motius hi ha una mena de criteris preestablerts?
P3	No lo sé. En ese momento no hablaba tanto el español y no he entendido tanto.
MC	Quins aspectes de la teva formació...quins creus que són els aspectes que t'han ajudat més?

¹²⁰ P3 fa referència a l'entrevista realitzada al Professor 3.

P3	Ok. Yo pienso esta capacidad de no discriminar, una. Poder relacionarme con los jóvenes, a su nivel, pero en una manera... dándole el respeto que das a un adulto. A veces es difícil para ellos, porque no están acostumbrados a ser respetados. Yo siempre al principio del curso les explico algo de mí, como me gusta trabajar con ellos y cómo voy a tratarlos. Pero también les digo "vosotros me tratáis lo mismo, con el mismo respeto para mí". Funciona bien. A veces, al principio no se fían, tienes que ganar su confianza. Pero cuando la tienes, vamos bien. Pero tienen que fiarse de ti, porque no están acostumbrados a ser tratados como personas normales.
MC	I de l'experiència professional anterior, creus que t'ha ajudat alguna cosa?
P3	También he hecho cursos para mí, de psicoanálisis, psicodrama en Londres. Esto te ayuda mucho. La experiencia anterior...pienso que sí, me hizo tener confianza en ti mismo
MC	En el disseny del programa del PTT no has participat, oi? Has participat a la teva assignatura, no?
P3	Solamente en el de inglés. El programa de inglés sí.
MC	¿Te ha sido útil el poder hacerlo?
P3	Sí, sí. Muy útil.
MC	¿Crees que tendría que haber participado alguien más en el diseño del programa?
P3	Para mí no, me va bien como está.
MC	Vas conèixer el programa quan vas entrar...et van explicar quin tipus de programa era...? quina és la finalitat del programa..?
P3	Sí, ellos me lo explicaron bien.
MC	¿Crees que ha sido positivo conocerlo antes?
P3	Sí, por qué si no lo sabes te sorprende. Si tú piensas que alguien se apunta a un curso por qué quiere aprender, quiere avanzar, y te vienes aquí, no es así, eh? Yo estoy más acostumbrado a trabajar con adultos, yo trabajo en empresas, enseñando y es gente que viene a la clase por qué quieren aprender. Aquí muchos vienen...algunos sí que vienen por qué quieren aprender y mejorar, coger oportunidades,...pero hay muchos que vienen por qué están obligados por su padre, que no tienen ganas... si tu no lo sabías esto te preparas la clase como normal... aquí mucha de la energía se va animándolos, ¿sabes? muchos de estos chicos, según mi experiencia en los años que estoy aquí no piensan que tienen oportunidades en la vida. Se ven la vida muy estrecha, que no tienen. Yo, a parte del inglés, intento decirles que el mundo es suyo, que lo pueden coger...y no te creen. Están acostumbrados a que la gente les dice que son malos, que no tienen valor, que no son inteligentes...Y no es verdad. No es por falta de inteligencia... lo sé, se aprende también que tienen cosas fuera del cole, afecta a su humor. Puede cambiar día a día. Yo no quiero saber que les pasa a ellos, pero soy consciente que pueden tener problemas y eso te ayuda en clase.
MC	Quina opinió tens del programa?
P3	Pienso que es muy bien, que debería ser más. Sino estos chicos que... la educación no va siempre bien para todo tipo de chicos. Educación específica no es posible. Entonces sí hay un curso aquí que puede servir para gente que no ha hecho bien el cole...
MC	Creus que el programa recull la igualtat d'oportunitats? És a dir, que permet l'accés a persones heterogènies, com per exemple a persones amb discapacitat..i que, realment, aquest programa pot ajudar a defensar aquestes..?
P3	¿Me preguntas si aquí es un sitio donde podrían venir? Sí, yo pienso que sí. Hay límites, ¿no es cierto? Con discapacidad física... yo no sé si quizás uno es ciego, o no oye...yo pienso que para aprender esta gente necesita cosas específicas para ayudarlo. Yo no pienso que están aquí...Para otros físicos yo pienso que sin problema. Capacidad mental... (piensa) yo pienso que por mi parte o de mis compañeros, no habría problemas. Pero la verdad es que yo pienso que si tienen discapacidad intelectual harían mejor en ir a un sitio que es específico, profesional para ayudarles mejor.
MC	Desde que estás aquí, ¿has tenido algún alumno con problemas de aprendizaje?

P3	(Rie) Sí. La verdad, en grupos así, claro, hay diferencias de capacidad de aprender. Hay unos o dos durante unos años, no pueden, lo ves que no entra lo que le dices, lo que le enseñas. No es que no quieren, es que no pueden. Hay otros que parece que no pueden, pero yo creo que es por miedo a intentar, por miedo a fallar. Estos me gustan, porque me gusta tirarles. Hay unos, que no son discapacitados, son muy inteligentes, pero esos son raros en este curso....
MC	Quan vas conèixer els objectius del programa?
P3	En la entrevista. En la entrevista me lo dijeron, que para ponerle el trabajo...
MC	Creus que les activitats que has dissenyat (parlarem del teu mòdul) eren adequades per l'alumne que has tingut?
P3	Yo pienso que sí. Si se ponen bien, yo pienso que sí. A parte de lo académico, también hicimos cosas para que aprendan a integrar en el mundo.
MC	No sé si has tingut altres alumnes amb discapacitat. Has adaptat mai els continguts per aquest motiu?
P3	Yo solo puedo hablar del inglés. Hacen muy pocas horas a la semana de inglés para cambiarlo para gente que no entienden bien. Seria fallo para los otros. Porque hay solo un profe con muy pocas horas en un curso de poco. Entonces, si cambias cosas para hacerles más...no sé, tengo miedo que si tú intentas dirigir el curso a un nuevo nivel los otros se aburren...porque vienen aquí y ya tienen un poco de inglés la mayoría.
MC	Creus que la metodologia d'aquests tipus de programa afavoreix per a poder atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat?
P3	Esto sí. Hay diversidad en el grupo y cada año me parece más la diversidad. Cuando vine al principio eran todos blancos y católicos. Pero ahora cambia. Es interesante y me gusta, por qué también sube la presión del racismo, la igualdad, me gusta hablar de esto...
MC	¿Crees que tu metodología es la más adecuada para dar respuesta a las personas con problemas de aprendizaje?
P3	Yo pienso que sí. Sí. Cuando encuentro esta situación, cuando veo que un particular n ha entendido un punto, quizás, yo pongo ejercicios al resto después de explicar un tema, voy por la clase y me paro y le pregunto que no ha entendido y le intento volver a explicar. A veces funciona bien a veces no, tendrías que ponerte más...pero con una clase entera es imposible. Mucha energía en estos tipos de clase se van a controlar la clase. Es muy importante aquí. A veces te gustaría menos, para poner más energía a enseñar, pero no se puede.
MC	Creus que te proporcionen els recursos materials i funcionals. necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?
P3	Sí, sí. No problema. Si yo necesito algo...sin problema.
MC	¿Crees que los recursos son los adecuados? ¿Por qué?
P3	Sí. Porque la mayoría de las cosas que uso son más (riu) llevo la fotocopia, si necesito cd ya está, la tiza, papel...
MC	Què en penses que els alumnes amb discapacitat puguin fer pràctiques en empreses?
P3	Yo pienso que estaría bien. Pero no tengo experiencia en hablar de esto. Pienso que hoy día las empresas deberían facilitar que sea posible que los alumnos con discapacidad vayan. En mi país lo hacen, es por ley.
MC	¿Para hacer prácticas o para trabajar?
P3	Oh, no, para trabajar. Para hacer prácticas yo pienso que sería normal.
MC	¿Crees que hay criterios que determinan si un alumno con discapacidad va o no a hacer prácticas?
P3	Yo pienso que sí. Porque si hay alguien que, no lo sé, que no puede ver, no lo pones a cocinar. Ellos seguro que lo determinarían.

MC	Tu creus que les empreses condicionen d'alguna manera el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre?
P3	Yo pienso que sí que lo harían.
MC	Què opinió tens de la integració laboral de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària?
P3	Pienso que todavía están... <i>(li costa en l'idioma)</i> que las empresas son... distinguen entre gente con discapacidad. Creo que es una cosa normal, creo que lo hacemos todos. Intentamos no hacerlo todos. Cuando hablamos no lo somos. Interiormente, yo pienso que si tú ves a alguien en una silla, tú ves la silla antes de ver a la persona. Va cambiando, va mejorando, yo pienso. Las ideas que tiene la gente sobre esta segregación, yo pienso que va cambiando como todos lo de sexualidad, de color, poco a poco va cambiando. Pero ha de mejorar, y también las empresas tienen que facilitar...porque si alguien no puede subir, tiene haber accesibilidad para todos. Pero va mejorando.
MC	I tu creus que aquest tipus de programa facilita la inserció de persones amb discapacitat?
P3	Yo pienso que sí, que les ayuda. Aquí intentamos tratar a todos iguales. Yo pienso que eso por sí solo ya es una ayuda. Se ven que están tratados como normales, como todos otros, si vemos que entre los alumnos hay...si ellos tratan a uno como diferente, lo guardamos, no lo negamos, lo trabajamos <i>(readressed)</i>
MC	Els criteris d'avaluació els poses tu...ja m'has dit que sí que creies que eren ...
P3	Sí, yo pienso que sería igual para todos.
MC	Diries que has fet algun criteri especial per alumnes amb discapacitat?
P3	<i>(pensa)</i> Eso sí. Para diferente nivel, yo creo que sí. Se valora diferentes artes que tiene la gente, no todos son académicos. Yo creo que se tienen en cuenta varios: si tienen capacidad de trabajar en grupos o si trabajan mejor solos, si son los primeros, hay varias cosas así.
MC	Creus que els criteris de selecció dels candidats és encertat? Els coneixes?
P3	No los conozco.
MC	Creus que el programa té capacitat per adaptar-se a les necessitats que van sorgint a nivell educatiu?
P3	Sí. La razón que lo digo es que cada año es diferente, por eso lo digo.
MC	¿Crees que el programa tiene un sistema para autoevaluarse que permite ir haciendo los cambios?
P3	Sí, sí. Yo pienso que como trabajan, como trabajamos, permite estos cambios.
MC	Creus que quan un alumne entra en aquest programa creus que responia a que des de coordinació tenien perspectives d'èxit?
P3	Yo pienso por otra cosa. Yo no pienso, no lo sé, no pienso que ellos seleccionan gente que ellos piensan que va a aprobar el examen al final, yo pienso que hay otras cosas... Yo imagino que es si ven al alumno que se podría beneficiar del curso de cualquier manera, no solo a tener el certificado al final. Al menos lo espero <i>(riu)</i>
MC	A les reunions que teníeu la resta de professors tenia expectatives d'èxit sobre els alumnes amb discapacitat?
P3	Sí, claro. Lo queríamos ayudar, lo hablamos. Sí, sí. Por eso estamos aquí, ¿no?
MC	Creus que entre la resta d'alumnes hi havia expectatives que es traguessin el curs?
P3	No. Ellos son más discriminadores que yo. Como niños de esta edad si ven una debilidad, atacan...lo mismo si ven una debilidad en el profe...¡por eso tienes que ser fuerte! Si no se ve con... Esto yo creo que es también parte de nuestro trabajo, que esto no es justo, que no va bien, pero es difícil.
MC	Has fet treballs cooperatius, de cohesió de grup, treballs en grup..? què tal han funcionat?

P3	Espero que sí en una manera positiva, espero que sí. Es cuando yo veo que alguno con menos capacidad, lo voy intentando a salvar, no como ponerlo como víctima, pero a decir a los otros que no es bueno.
MC	¿Has utilizado estrategias de cohesión de grupos?
P3	Sí. Hablamos de todas cosas. A mí me gusta saber que piensan ellos. Hablamos, discutimos (como debate) porque tienen muchas ideas que para mí son dudosas.
MC	¿Crees que estas estrategias ayudan a los alumnos con discapacidad a ser más grupo?
P3	Yo pienso que sí. Porque le puede influir. Demuestras que sus opiniones son iguales de valor que las de cualquier otro. Les hace sentir como normal del grupo y esto le hace bien.
MC	¿Crees que han assolit els objectius de la teva matèria?
P3	Sí, yo pienso que sí. También porque a veces si no aprueban el examen, siguen viniendo. Algo cogen.
MC	Creus que ha hagut alguna part més fàcil d'assolir?
P3	Yo pienso que pueden interactuar en el mundo como otros. Yo pienso esto.
MC	¿Y cuáles han sido los más difíciles de aprender o entender?
P3	Yo pienso que si son puntos académicos son más difíciles. Yo enseñando inglés, hablo de un verbo, ellos no saben que es un verbo, es difícil. Yo siempre intento ir a la base, base, pero a veces son palabras que van pasando. Eso para mí es lo más difícil para ellos. Y tienen vergüenza de decir que no entienden, ¿sabes? tienes que pasar por esta vergüenza...
MC	Quin és el grau de satisfacció que tens respecte al treball que has fet tu amb els alumnes?
P3	Muy alto, me encanta como he dicho al principio. Me encanta cuando paso por el pueblo y me encuentro con alumnos y me abrazan, me hablan como a un amigo. El ver trabajar...
MC	Y en los alumnos con más dificultades, ¿ésta satisfacción es mayor, menor..?
P3	Sí, yo cuando le veo están me parecen felices, me encanta. Algunos de estos de años pasados están trabajando en cosas que ellos pueden hacer y esto me gusta mucho.
MC	Creus que hi ha algun element del PTT que afavoreixi la seva inserció laboral dels alumnes?
P3	Sí. Sí. Yo creo que les enseñamos como estar en un grupo, conseguir algo juntos, yo pienso que esto les ayuda. También, al menos espero, les enseñamos que tienen la capacidad de hacer algo.
MC	I quin seria l'element que menys afavoreix aquesta inserció laboral? Si crees que hay alguno.
P3	No sé.
MC	A nivell de continguts, creus que s'hauria d'incloure alguna cosa?
P3	No, yo pienso... por lo que se yo, me parece bueno.
MC	I a nivell de metodologia? Introduiries alguna metodologia?
P3	En mi clase no.
MC	I a nivell d'avaluació?
P3	Lo mismo.
MC	Per acabar. Creus que ha millorat la seva situació laboral el pas pel PTT?
P3	Yo creo que sí.

MC	I a nivell social, de participació en activitats de lleure, d'amics, familiar..?
P3	Sí, es esto que hablábamos antes.

Entrevista		P4 (juny 2010)
MC	Titulació acadèmica	
P4	Peritatge mercantil i professorat mercantil. Equivalia a un batxillerat superior i un curs d'especialització. Es feia al que ara es la facultat d'economia. També vaig fer econòmiques fins el 4t (no vaig acabar per un accident del meu pare i havia de començar a treballar) Jo em dedico a l'ensenyament des de 1988. Aleshores, les meves classes bàsicament són de comptabilitat i tributació. En aquí també, a part de comptabilitat molt bàsica (al PTT també és molt bàsica). Els cursos que jo faig són del SOC, que donen cursos a diferents centres, jo facturo com autònom i ja està.	
MC	Altres titulacions no acadèmiques. Sobre formació...	
P4	No, cap.	
MC	Quant portes al PTT?	
P4	4 anys. Faig 40, 42h de comptabilitat i economia, però molt bàsic, eh?. (unes 38 a comerç i la resta a hoteleria). Vinc divendres de 9 a 13h, per tant és una experiència. Aquí va ser una experiència que el primer any tenia por i tot de venir al dematí, però que després no sé si he anat aprenent, segurament alguna cosa he après, i he arribat al moment que aquests dos últims anys m'ho estic passant molt b, perquè fins i tot els alumnes els diuen a ells que els agrada. Arribes a estimar-los...perquè hi ha gent veritablement molt maca. És una barreja de sentiments, perquè penses que molts, si haguessin caigut en una altra família estarien fent una llicenciatura. Llavors em van proposar això i vaig dir que sí. Pel ventall dels alumnes que tinc, hi ha alumnes que l'aprenentatge és molt ràpid. Són una colla de ganduls, molt b, però hi ha gent que ho tenen i que tenen idees. Els explico com funciona una nòmina...i del grups sempre hi ha 4 o 5 que seguirien perfectament bé.	
MC	Has fet alguna formació específica sobre alumnes amb discapacitat?	
P4	No, amb discapacitat no, però d'ensenyament sí. Al CIFO he fet ensenyament dirigit per ordinador, sobre comunicació... m'he anat reciclant. L'avantatge que tinc jo és que disfruto fent classes. Ja veus l'any que he nascut jo i hi ha hagut dies que he fet 10h de classe. Quan tinc l'època forta, sí, m'agrada, disfruto.	
MC	Tu per què creus que et van escollir per aquesta feina? La del PTT.	
P4	No ho sé. Sincerament no ho sé. Em van avisar una vegada si podia venir a fer classes, a través que faig classes a un centre. Uns companys havien estat algun temps fent PTT, passa que encara em diuen "encara aguantes tu aquí?" sí, i a més hi vaig content. Em van trucar que vingúes. Havien molts professors que han vingut i que no he tornat a veure més, tampoc sé perquè. A mi cada any em diuen "bueno, què?". No et puc dir res més, només que cada any m'han avisat. Hi ha anys que tinc més hores que d'altres, etc.	
MC	Saps si per aquests motius hi ha una mena de criteris preestablerts?	
P4	No sé si hi ha criteris establerts. Suposo que...alguna vegada he sentit algun comentari que diuen "què els hi dones que ni criden ni res?" mira, intento, ja m'ha costat aprendre, intento posar-me al seu nivell. No arribo a dir-los tios i ties, però bé, sí que en aquest pla m'han explicat coses de la mare o la germana..i els has d'escoltar. Crec que és això.	
MC	Quins aspectes de la teva formació creus que són els que t'han ajudat més?	
P4	Sí. Totes. Cada curs és una nova experiència. Als FOC ara es fan exàmens per entrar, però m'he trobat amb cursos de gent que o no parlaven català, que no tenien ni els coneixements bàsics, així que m'ha anat molt bé aquesta experiència.	

MC	En el disseny del programa del PTT no has participat, oi? Has participat a la teva assignatura, no?
P4	No, del programa no.
MC	Creus que hauria d'haver participat algú més en el disseny del programa?
P4	A mi m'han donat una certa llibertat en el que jo havia d'impartir. Així els apunts que jo tinc els he manipulat per aquest curs. Hi ha coses que no puc donar i he acoblat al nivell aquest, però no podria dir si hauria d'haver més i menys gent.
MC	Vas conèixer el programa quan vas entrar? Et van explicar quin tipus de programa era? Quina és la finalitat del programa?
P4	No sabia ni si existia, m'ho van haver d'explicar. I visc aquí a la vora!
MC	Crees que hauria estat positiu conèixer-lo abans?
P4	Sempre és bo. Perquè així saps de què mal has de morir. Saps a quin col·lectiu ets poses i pots manipular els teus ensenyaments. Ho enfoques cap a un altre costat molt més ràpid.
MC	Quina opinió tens del programa?
P4	Per mi està be. Per mi és molt bona, i jo sempre lluito en inferioritat. No és el mateix estar 40h amb aquests alumnes que estar com les tutores o els que estan els 7 dies de la setmana.
MC	Creus que el programa recull la igualtat d'oportunitats persones amb discapacitat i que, realment, aquest programa pot ajudar a defensar aquestes oportunitats?
P4	[<i>deia que sí molt convençut abans de que jo acabés la pregunta, quan he dit "persones amb discapacitat" s'ha quedat en silenci i ha començat a dubtar la resposta</i>]. Clar, és que és un món a part. Sí, no massa convençut, però sí. Clar és que són educacions especials. Sí. Diria que sí.
MC	Quan vas conèixer els objectius del programa?
P4	Diguem-ne un mes abans. Al principi va ser molt dur. Jo tinc aquí experiències de noies assegudes sobre un noi tocar-li el paquet o comentaris picants sobre mi... Ara ja domino molt la situació...és que n'hi he après, no falla. És un col·lectiu que, fins i tot ara, per mi és... m'agrada. És un repte. Cada vegada que em diuen " <i>comptem amb tu</i> " dic que sí.
MC	Creus que les activitats que has dissenyat (parlarem del teu mòdul) eren adequades per els alumnes amb discapacitat que has tingut?
P4	Sí.
MC	No sé si has tingut altres alumnes amb discapacitat. Has hagut d'adaptar els continguts...?
P4	Jo crec q, per gent amb discapacitat sí que s'haurien d'adaptar. Possiblement pel temps d'ensenyament, o més ben dit pel temps d'aprenentatge. Necessiten <i>cuidados</i> especials. Entre cometes. Necessiten més temps, més dedicació...clar a la que tu dediques més temps, que ja ho fas sense voler, amb gent que necessita més, els altres ja es munten la seva guerra a part. Aquí el problema que hi ha, pel que he vist a les entrevistes que fan, hi ha nanos que són meravellosos, però si el pare es droga i la mare és alcohòlica... clar, penses, de pares bons han sortit fills molt dolents i a l'inrevés, però hi ha una realitat es mama lo que has vist a casa i penses que molts d'ells, nes o nenes en el si d'una altra família estarien a 2n de carrera. És el que sento. Ara, la vida és així, si has caigut en una família desestructurada...
MC	Has tingut algun alumne amb discapacitat?
P4	És que jo diria..amb problemes d'aprenentatge n'hi ha molts, però molts per coeficient. Tant com per arribar a considerar-los amb discapacitat possiblement no, perquè hi ha altres coses mostren que l'equilibri el tenen molt bé.
MC	Creus que has tingut prou estratègies metodològiques per encarar aquest tipus d'alumnat?
P4	Sí.

MC	Què hi trobes a faltar (a nivell metodològic)?
P4	És que clar, tampoc es podria fer una divisió de nivells, perquè ens quedaríem amb 7o 8 grups. Jo crec que està bé.
MC	¿Crees que la teva metodologia és la més adequada para donar resposta a les persones amb problemes d'aprenentatge?
P4	Sí, perquè... Bueno, sí...no tinc àvia. A veure, jo estic fent classes (el meu fort) és per gent que està a l'atur i busca feina. Un dia parlant amb un profe d'economia i ha uns exercicis molt pedagògics (crear una empresa, etc.) que no puc fer servir aquí perquè no tinc hores. Intentes que el dia de demà quan surtin del PTT sigui el més pràctic per ells. Els vaig fer un examen perquè no es quedin amb cara de tontos quan sentin a parlar de certes coses. Si ho fas molt pràctic, ho enfoques cap a la vida real.
MC	Creus que te proporcionen els recursos materials per poder...?
P4	Sí, sí, de tot. Cap problema. Molt. Un 10.
MC	¿Crees que los recursos son los adequats per les persones amb discapacitat? Per què?
P4	Sí. Pel meu punt de vista és suficient per poder atendre això. Clar, per nosaltres una classe de teoria és molt més feixuga que una de pràctica. Si tenim aquests mitjans per ensenyar-lo a la pràctica ho entenen molt més b que no que t'estiguis 10h explicant coses a la pissarra.
MC	Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?
P4	Boníssima. A més hi ha hagut gent que ha anat a fer pràctiques que se les han quedat a l'empresa després. És bo.
MC	Creu que hi ha criteris que determinen que un alumne amb discapacitat faci, o no, pràctiques fora del centre? Per què?
P4	Jo crec que no. de tota manera, a la vida real aniria en funció de la feina que haguessin de desenvolupar. Això sí. Hi ha discapacitats que serveixen per un tipus de feina i altres que aquesta feina no la poden fer, però una altra sí.
MC	Fins a quin punt pensa que els criteris es de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?
P4	Això ja no ho conec. Suposo que sí, però no ho puc dir. M'imagino que sí, perquè molta gent d'aquesta... l'empresari té una empresa lucrativa, no la té per passar l'estona, per tant pot tenir criteris. M'imagino. Per altra banda té avantatges fiscals. Hi ha gent que li paguen la Seguretat Social. Una cosa compensa l'altra.
MC	Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
P4	Be, molt bé. Hi ha gent que ha funcionat perfectament bé. Jo tinc 2 casos concrets que han funcionat perfectament i que estan contents ells i l'empresa! I tant, i tant.
MC	Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?
P4	Jo crec que sí, perquè clar, no deixa de ser unes hores que es fan i per mi sí. I a més a més, la sortida serien aquestes pràctiques. Clar si aquesta gent es presenten i venen amb una certa preparació...
MC	Creu que els criteris d'avaluació establerts són adequats per a avaluar l'assoliment dels objectius del programa segons les necessitats de cada alumne? Per què?
P4	Mmm. Diria que no. Perquè, quan parlem de discapacitats, cada una és un món. No podem tenir un sistema d'avaluació quadrat, per mi, eh? Hi ha gent que a lo millor amb un examen tipo test pot ser que una persona tregui un 10 i un altre un 4, però és que depèn de la persona, pot ser que la que ha tret el 4 sigui un 9 i la que ha tret un 10 sigui un 6. No ha fet res. Per tant, en això no estic tant d'acord.
MC	El teu sistema d'avaluació contempla algun criteri específic, algun sistema específic per a persones amb discapacitat?

P4	L'esforç, no tan sols en l'avaluació, si no que en el moment que es programa un examen, hi ha persones que els hi explicaràs: mira pot sortir una pregunta pot estar orientada cap aquí, perquè la comprensió és diferent. Sí, per tant estic d'acord. Rotundament que sí.
MC	Creus que l'anàlisi de necessitats prèvia dels alumnes s'ha fet de manera completa i tenint en compte totes les fonts d'informació que es tenien a l'abast?
P4	És que jo no estic en el moment que es fa això. Jo ja m'ho trobo fet.
MC	Què caldria haver tingut en compte?
P4	M'agradaria poder-ho dir, però no ho sé.
MC	Que n'opines sobre els criteris de selecció dels candidats? Creus que s'han utilitzat correctament?
P4	No, no els conec. A més ho canvien contínuament. Crec que ara han fet canvis, m'ho va comentar la tutora, fins i tot de distància.
MC	Quina és la teva opinió sobre la capacitat del programa per adaptar-se a les noves necessitats educatives que van sorgint?
P4	A nivell institucional...clar, jo aquí dono molta importància als professors, i no parlo per mi, clar, depèn del grup que tens pots estendre't. No els diràs, ja hem acabat, ja està! No, això està viu. Jo els meus apunts els vaig canviant, perquè penso, mira això explicat així funciona més bé i ho vas incorporant. Jo crec que sí.
MC	Creus que hi ha estratègies d'avaluació que permeten introduir millores al llarg del desenvolupament del programa?
P4	Sí. I crec que és lo bo. que sigui una cosa que estigui viva.
MC	Creus que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responant a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?
P4	Sí. Sí. Jo crec que sí. Segur.
MC	Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professionals que treballàveu directament amb aquests alumnes? Creus que eren compartides per tots?
P4	Aquí no fem claustres, però he parlat amb una professora de rus, amb el profe d'anglès...diria que és un mini claustre. A nivell de professors ens anem explicant coses i coincidim. Normalment hi ha expectatives d'èxit. Hi ha alumnes que durant les pràctiques s'ho han passat molt bé, és a dir, estaven més motivats que a classe.
MC	I quines creus que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?
P4	Algo influeix, perquè si hi ha 2 que s'ho passen bé a les pràctiques, doncs no deixa de motivar als altres. Sempre és bo. Sempre hi ha alumnes més i menys. Hi ha que ho estan fins i tot caminant cap a coses que han vist.
MC	S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?
P4	Sí, sí, sempre ho faig. El que passa és que hi ha grups molt muntats. Hi ha que, com com el Barça i el Madrid. Són antagonics completament, però va bé perquè es crea la competència.
MC	Creus que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?
P4	Sí, perquè en aquests grups, això sí, aquest tipus d'alumnat que tinc aquí, que són tan bèsties i han de demostrar..., en el fons són sensibles i han ajudat companys amb discapacitat, o els ha integrat. No vol dir que no hi hagi un altre grup que li digui...no me'n recordo del primer any, però els altres tres sí.
MC	Creus que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?

P4	Sí, completament.
MC	Creus que ha hagut alguna part més fàcil d'assolir?
P4	Diguem que la comptabilitat més que l'economia. Clar, s'ha parlat d'una comptabilitat bàsica.
MC	Quin és el grau de satisfacció que tens respecte al treball que has fet tu amb els alumnes?
P4	De l'1 al 10, aquest any, seria un 7 o un 8. Aquest any, eh? El primer any t'hauria dit una altra cosa, eh? Ara et diria un 8.
MC	I en els alumnes con més dificultats, estàs satisfet?
P4	Si un és un 7, els altres seria un 8, perquè normalment són més atents. Llavors et faciliten més la feina. Perquè a mi em paguen per fer-la. No comptaré mai que em donin més feina uns que altres, sinó que em donin més facilitats per fer-la. Normalment els alumnes amb discapacitat atenen molt més, fins i tot diria que ho agraeixen molt més, que jo no ho faig per a què m'ho agraeixin, tot i que aquest no és el meu objectiu.
MC	Creus que hi ha algun element del PTT que afavoreixi la seva inserció laboral dels alumnes?
P4	Sí, sí. Què es podria millorar? Com tot a la vida, però ara que m'ho conec una mica més, sí, sí que afavoreix. Jo crec, excloent-me a mi, crec que els professors que tenen. A mi la tutora m'agrada molt. Jo he après d'ella, que els tracta d'una manera que m'agrada molt, se'ls posa a la butxaca. I l'altra també, eh? No puc parlar pels altres, però jo crec que igual.
MC	I quin seria l'element que menys afavoreix aquesta inserció laboral? Si creus que hi ha algun.
P4	No ho sé, perquè...En realitat és un col·lectiu anàrquic. I lo que estan controlant tot. El fet d'arribar a les 9...els comentaris que fan a la mitja part (i no dic que s'hagin de canviar), però que quan surten i es troben amb la porta tancada perquè arriben tard, ho veuen com una caserna. Entenc que sigui així, eh? Tampoc no és que jo digui que ha d'entrar i sortir qui vulgui quan vulgui. Però parlem de gent com anarquistes. No volen estar subjectes...quan més <i>passota</i> és, més funcionen amb els companys...
MC	A nivell de continguts, creus que s'hauria d'incloure alguna cosa?
P4	Sí, una classe de respecte. Ja s'està fent, no? Però és que un tant per cent és dels pares, dels professors també, però els pares també. Per als alumnes amb problemes d'aprenentatge...possiblement... jo no ho conec molt...malgrat que jo tinc una filla que és professora d'esquí de persones amb discapacitat i ella s'ha preparat molt de temps per fer-ho...Clar, a part del físic, amb els trineus o un cec dir-li...jo no em sento capacitada per dir què s'hauria d'incloure de continguts...
MC	I a nivell de metodologia?
P4	Creo que la que es fa servir està molt bé, però continuo dient que no sóc un especialista. Intento fer-ho ho millor que puc.
MC	I a nivell d'avaluació?
P4	A veure, els canvis d'avaluació...(pensa) jo sóc del parer que en aquest tipus d'ensenyament (de discapacitats evidentment) s'hauria de fer avaluacions no diàries, però sí molt seguides. Aquí m'han donat llibertat en aquest aspecte, per tant jo he fet un examen, he passat les meves notes... És el que et deia. De vegades una persona que no ha assolit els coneixements amb un nivell tan alt com altres però que, a nivell d'avaluació, l'hauries d'avaluar igual perquè s'ha esforçat molt més i t'ha arribat a un nivell també, és clar, perquè no s'ha de regalar res! Per tant, sí. Home això jo ho practico, els demés no ho sé.
MC	Per acabar. Creus que ha millorat la seva situació laboral el pas pel PTT?
P4	Home, jo crec que sí. Hi ha molts que no saben que era un IVA, que era una nòmina...però ara ja saben més o menys algunes coses d'economia...els hi parlaran d'una empresa i...quan s'esvaloten, de cop els pregunto alguna cosa... Jo crec que els ajuda molt. A trobar feina ara no, perquè està la cosa...
MC	I a nivell social, de participació en activitats de lleure, d'amics, familiar..?

P4	Se suposa que sí. Jo la seva vida privada, el que fan per les nits no ho sé, però se suposa que sí. Clar, per lo menys, malgrat els antagonismes entre uns i altres, jo crec que a nivell de comunicació entre ells està millor, de totes maneres són com nens, i no ho dic pels discapacitats, però tenen una mentalitat com nens de 12 o 13 anys. Sí, jo crec que sí.
----	---

Annex 12: Transcripció entrevistes als alumnes¹²¹

Entrevista	A1 ¹²² (juliol 2009)
MC	Quin any vas néixer?
A1	Al 1991
MC	Creus que tot el que t'han ensenyat en el PTT...creus que t'han ensenyat bé per treballar a la Hosteleria? Creus que han anat bé els continguts del programa, (el temari, que feu i que esteu fent al llarg d'aquests mesos)?
A1	Sí.
MC	Has trobat alguna cosa a faltar, dins del temari, en quan a temari, continguts..
A1	No. Ha estat bé.
MC	Quina opinió tens del dels professors que t'han donat classe tant a la primera fase com a la segona?
A1	A ver...del de serveis, a veure...al principi era així com... per què com era superpijo, sabes? Pero después ya se fue...poco a poco conociendo y todo bien. Pero el de cocina fatal, me cae como el culo.
MC	¿Per alguna cosa en especial?
A1	Porque está loco...está loco...y encima me pone un 5...se le va mucho la olla al de cocina... También a la otra profesora, otra también que está muy loca...que creen que es una amargada, la de la escuela de hostelería... La de medio ambiente muy bien, es muy buena persona. La de francés también es muy buena persona...Probablemente ellas dos me han salvado de suspender.. A ver...quién más... La tutora muy bien. Hombre...aunque a veces siempre tenga la cosa de...explicar las cosas... La otra tutora también muy bien, sabe mucho de muchas cosas...
MC	Ya me han dicho que te gusta mucho la economía.
A1	Sí, sí... Aprendía mucho con la tutora que nos daba esas clases. Sabe mucho de economía.
MC	¿Has hecho exactamente lo mismo que el resto de compañeros? ¿Las mismas actividades...?
A1	Sí, sí.
MC	¿No te han adaptado nada, no has hecho ningún ejercicio especial...?
A1	No, no.
MC	¿Has encontrado a faltar algún material, algún profesor que estuviera mejor preparado...?
A1	No, no, no.
MC	Más o menos todo te ha...
A1	Sí, sí.
MC	¿En las clases todo el material que te daban te iba bien...?
A1	Sí
MC	¿Qué opinas sobre el tipo de manera de hacer las clases? trabajos en grupo, debates...?

¹²¹ A la transcripció de les entrevistes s'ha respectat el llenguatge i la llengua emprades per la persona entrevistada. S'ha preservat la informació que pot ser susceptible de reconeixement (noms, etc.).

¹²² A1 respon a les sigles corresponents a l'Alumne 1, A2 a l'Alumne 2 i així successivament.

A1	Está bien, porque así se fomenta mucho el compañerismo. Mucho, mucho. También en la prueba esta de comunicación, siempre hacíamos grupos y a mí mi grupo me ayudó... bueno, para perder un miedo que tenía...
MC	¿De qué tenías miedo?
A1	Bueno...de hablar frente a la gente...de hablar de cara público...me da una vergüenza que me muero. Bueno ahora un poco menos. Sí, sí, al principio me daba mucho miedo... Este año hubo mucho compañerismo. Bueno, hubo también alguna pelea, pero...
MC	Mucho tiempo juntos... ¿Crees que los profesores conseguían que todo el mundo entendiera lo que estaban explicando? En clase, cuando explicaban ¿todo el mundo entendía más o menos las explicaciones? ¿O había algún profe que...?
A1	No, porque había algún chico que era de fuera...pero, ¿sabes? Explicaban, pero les explicaban más a ellos.
MC	Vale. O sea que si el profesor veía que alguien no les seguía en clase...se esforzaba un poquito más para que le entendiera todo el mundo. Muy bien. ¿Tú has sentido cómoda en clase, trabajando...?
A1	Al principio me costó un poco, porque, mira, yo venía de otro mundo, de la escuela, ¿sabes? de la escuela especial. Iba allá a la escuela y luego pasé aquí. Al principio no hablaba, porque como que era muy tímida...después ya fui conociendo más gente y ya fui hablando y tal. Sí. Pero me he llevado bastantes decepciones aquí con gente.
MC	¿Sí? ¿Por algo en concreto?
A1	Sí porque básicamente me aferré a una persona y ahora esta persona pasa de mí. Como que...Éramos amigos, ¿sabes? Éramos muy amigos, pero yo siempre era la que más daba.
MC	Me comentaban que has hecho prácticas, como todos. ¿Crees que las prácticas han sido útiles para ti?
A1	Pues no.
MC	¿No? ¿Y por qué crees que no han sido útiles?
A1	Porque... porque la experiencia fue muy mala... o al menos yo me sentí muy mal. Yo iba a ir de camarera, pero luego todo se me fue torciendo, después me di cuenta de que no valía para camarera, y al final fue para pastissera, pero tampoco no vales para pastissera...
MC	¿Pero por qué no vales para pastissera? ¿Qué has visto que...?
A1	Porque me veía inferior a los otros...Porque ella llevaba muchos más años...
MC	¿Harías algún tipo de sugerencia a la organización de las prácticas, o a los sitios de prácticas? Sobre las prácticas, ¿tú harías algún tipo de sugerencia?
A1	¿De las prácticas?
MC	Sí...
A1	No. No, no, está bien. Para la gente normal estaría bien.
MC	¿Qué es eso de la gente normal?
A1	La gente normal...la gente que está bien... la gente como yo que tiene limitaciones...no sé a mí me costó mucho, que quieres que te diga.
MC	¿Y crees que deberían ser de otra manera las prácticas?
A1	Noooo! No, no, está bien... para ellos...sí...pero yo, como fui...me fue muy mal...me sentía mal y todo.
MC	La gente que te hacían las prácticas, las tutoras de la pastelería, te ayudaban de alguna manera especial... Esta sensación de que no fueron bien...

A1	Pues de... Buah, tío...Básicamente porque perdían mucho la paciencia, es normal.
MC	Si estás enseñando a alguien ya sabes que una de las cosas que tienes que tener es mucha paciencia. Bueno, el sistema de evaluación, los exámenes, trabajos en grupo, etc. ¿crees que a ti te han ido bien?
A1	Sí.
MC	¿Te iba bien cuando ponían exámenes? ¿Hay alguno que te haya gustado más? Para controlar, eh? Que luego pusieran nota.
A1	Ah, de...
MC	De manera de evaluarte, Hay exámenes, trabajos ¿Qué tipo de evaluaciones te han hecho?
A1	Ah, aquí me han hecho exámenes de comunicación oral,...
MC	¿Y allí en la escuela? ¿También eran exámenes?
A1	Era todo exámenes.
MC	Ah... ¿Cómo se hace un examen de hacer un café, lo tienes que escribir también?
A1	No. Allí en Vilamalla se hacían prácticas. Bueno, prácticas de café y todo eso...
MC	Ah, te decían, <i>tú haz un café</i> y entonces te ponían nota sobre como hacías un café.
A1	No. Una vez era... ponían "haz un café" y decías haz este paso, y este paso...
MC	Ah. ¿Crees que en las evaluaciones ha influido, en las notas, eh? Crees que ha influido de alguna manera que... Bueno, no sé si los profesores saben, porque no se nota... ¿tú sabes si los profesores sabían que tú tienes una discapacidad?
A1	No sé... me parece que no.
MC	Entonces no has notado que haya un trato especial para bien o para mal.
A1	No, al contrario (<i>riu</i>)...me machacaban igual... especialmente el de cocina.
MC	Ya veo ya, cuando hablas del de cocina... ¿Era contigo o con todos?
A1	Bueno, a ver, como yo y este chico íbamos siempre juntos...bueno, íbamos siempre mal en su clase. Me gustaba y todo, pero bah...está loco.
MC	¿Tú crees que los profesores y los compañeros de clase creían que te ibas a sacar el curso?
A1	Sí.
MC	¿Había alguna cosa que te hiciera pensar esto?
A1	Sí. Sobre todo la tutora confiaba mucho en mí, que me lo iba a sacar todo.
MC	Y, los compañeros...notabas... a ti te habrá pasado con tus compañeros, alguno que va pez...y piensas " <i>no sé si va a aprobar</i> ". ¿Tú crees que los compañeros pensaban " <i>ella se lo va a sacar</i> "?
A1	Sí, porque en...por ejemplo...en comunicación iba muy bien...pero en cocina y estas cosas no iba bien. Mientras estuve aquí, iba muy bien, en la escuela de hostelería empecé a ir hacia abajo y lo otro para abajo fueron las prácticas también.
MC	¿Los profesores te hicieron algún comentario sobre si aprobarías o no aprobarías allí en la escuela de hostelería?
A1	A ver, sí. El de cocina, me ha dicho " <i>Como sigas así no apruebas</i> ".

MC	¿Te has sentido acogida y valorada en el grupo, por los compañeros de clase?
A1	Sí, sí. Al principio no, porque iba de callada, yo me iba más con los de comercio que con los de hostelería...pero cuando fuimos a la escuela de hostelería y las clases juntos ya me empecé a conocer a todos.
MC	Claro, es que al principio estáis mezclados.
A1	Sí, sí, me iba andando con los de comercio...También con otro compañero, que es de hostelería.
MC	Tú dices que al principio no hablabas mucho con la gente ¿crees que el hecho de atreverte, de ponerte a hablar con el resto de compañeros ha tenido algo que ver con como trabajabais en clase? O sea, el hecho de hacer trabajos en grupo, o de hacer ejercicios así más en común, ¿crees que eso te ha ayudado?
A1	Sí, sí. Cuando yo empecé a hablar con los demás, pues allá empezó todo. Porque yo al principio estaba muy callada, ¿sabes? y no tenía trato con los de hostelería. Luego empecé a tener más trato con todos...y ahí ya surgió todo.
MC	Empiezas a hablar con ellos por el día a día, o porque en clase se favorece de alguna manera...
A1	Sí, también. Y por el día a día también. Por el... sí, por eso básicamente.
MC	¿Tú crees que has aprendido todo lo que te han enseñado en el curso?
A1	Sí.
MC	¿Crees que lo que has aprendido responde a lo que tú necesitarás después para trabajar?
A1	Sí.
MC	¿Alguna en especial?
A1	A ver...que haya perdido un poco el miedo frente la gente...Eso...sí.
MC	¿Te sientes satisfecha de haber participado en el programa, de haber hecho en el curso?
A1	Sí.
MC	¿Por qué?
A1	Porque he aprendido muchas cosas, he aprendido a cocinar, que antes no sabía... Me llevo amigos también, y decepciones...
MC	¿Crees que haber estado en el PTT te ayudará a encontrar trabajo?
A1	No sé, como está esto de la crisis...como está la crisis tan...
MC	¿Crees que después de haber hecho el programa, a nivel social (con amigos, la familia...) haces más cosas fuera?
A1	¿Cómo..?
MC	Si hablas más con ellos, haces más cosas, te has apuntado a otros cursos, etc.
A1	No.
MC	¿Has modificado en algo lo que hacías antes...?
A1	...
MC	¿Entiendes? "Después del curso me voy a apuntar a..." "salgo más..."
A1	A sí, salgo más con mis amigas.
MC	¿Son de aquí?

A1	Sí.
MC	¿Después de hacer el curso, has cambiado la manera de verte a ti misma? ¿Te ves diferente ahora?
A1	Me veo más segura...me veo con más valentía que con la que empecé, me veo con más fuerza. Porque me acuerdo que los primeros días temblaba como un flan...estaba supernerviosa al estar con la gente...
MC	¿Tú crees que este curso ha influido en que la gente te vea diferente? En tu casa, con tus amigas...
A1	Sí, sí. Ha cambiado... hombre, ha cambiado por ejemplo un compañero (<i>compañero con estética ultra</i>), al principio no podía ver a un compañero, que como es mariquita...pero después se han ido conociendo.
MC	¿Y contigo, hay alguien...?
A1	Él. (<i>Ribas</i>). Sí, porque a ver... yo lo veía como muy chungo... pero luego lo he ido conociendo y es muy buen tío.

Entrevista	A2 (juny 2010)
	<i>Hem encetat la conversa comentant la seva discapacitat.</i>
A2	La mare va demanar el certificat per tenir un ajut. Si tingués la discapacitat no hauria pogut fer el que fèiem de mates.
MC	I com et va anar per l'escola d'educació especial?
A2	Avorrit. Tots els anys fent el mateix: sumes, restes, dividint...
MC	I com vas arribar al PTT?
A2	M'ho va dir la meva profe. Ella volia que anés a un centre especial de treball, i jo li vaig dir que no. que abans me'n vaig a un manicomi i vaig venir aquí. Jo m'esperava més, treure un 9...Quan faig treball individual trec molt bona nota, però quan ho faig en grup, trec pitjor notes.
MC	I perquè creus què és això?
A2	Perquè no sé treballar en grup. A l'escola que anava abans em deien que no treballéssim junts.
MC	Quin any vas néixer?
A2	1992.
MC	M'interessa que parlem del PTT. Creus que tot el que t'han ensenyat en el PTT... Creus que han anat bé els continguts del programa, (el temari, que feu i que esteu fent al llarg d'aquests mesos) han cobert el que tu necessitaves aprendre? Has après el que necessitaves aprendre?
A2	Je, je... no sé què dir... Sí, per treballar i tot això.
MC	Has trobat alguna cosa a faltar, dins del temari, en quan a temari, continguts..
A2	Del curs? Sí les mates.
MC	Quina opinió tens del dels professors que t'han donat classe?
A2	Són bones persones i m'han ensenyat molt.
MC	Què et semblava la manera de fer les classes dels profes?
A2	Hi havia classes que eren una mica avorridetes, em posava a dormir (<i>riu</i>)

MC	Creus que quan necessitaves alguna cosa, els profes t'han donat resposta?
A2	Sí.
MC	Has fet exactament el mateix que la resta de companys? Les mateixes activitats...?
A2	Tots les mateixes, les mateixes.
MC	Has trobat a faltar algun material, algun professor que estigués millor preparat...?
A2	Sí, un professor d'economia (o un de futbol, je, je).
MC	Què n'opines sobre el tipus de manera de fer les classes? treballs en grup, debats...
A2	Una mica llosa, perquè fan moltes coses i hi ha coses que són una miqueta lloses, com per exemple agafar el telèfon i posar-se a parlar ¹²³
MC	T'has sentit còmoda mentre feies les classes. Estaves a gust a classe?
A2	Sí, però hi ha classes que estava incòmode. Perquè hi havia companys que no deixaven de mirar-me, com dient "què està fent aquesta"? ¹²⁴
MC	Has anat a fer pràctiques fora...creus que han estat profitoses per tu?
A2	Sí. Perquè m'han ensenyat com s'arxiven els expedients, què és un arxiu cadastral, com es relacionen els expedients...les he fet al Consell Comarcal.
MC	I t'has trobat a gust?
A2	Sí, em van fer un regal i tot.
MC	Faries un suggeriment pel tema de les practiques?
A2	No, ja està bé. A més la feina d'una administrativa és molt xunga. Jo em pensava que era estar assegut a la cadira i fent alguna cosa a l'ordinador, mirant números i així---
MC	Tu creus que el sistema per avaluar-vos, creus que està bé per avaluar-te a tu?
A2	Psí. A mi m'agrada això de què m'avaluin. Això és que el teus coneixements, el que he adquirit posant atenció i ganes.
MC	Llavors et sembla bé que hagin tots aquests sistemes que tenim per avaluar?
A2	A mi m'agraden els exàmens. Perquè és més com jo...la manera que tinc jo d'estudiar.
MC	Què creus que han tingut en compte els profes a l'hora de posar-te les notes?
A2	Les ganes de treballar, l'esforç i...(pensa i dubta en la paraula) els aprenentatges-
MC	Creus que a tothom els han avaluat igual?
A2	Sí, però alguns, mmm, no han estudiat gaire i altres que sí. Jo estudiava molt per treure un 10 i no el treia!! Bé a la primera fase sí, però a la segona no. Jo a l'escola sempre demanava que em possessin més feina que no fos per nens petits i el profe em va dir que no...
MC	Tu creus que els professors pensaven que et treuries el curs o no?
A2	Que me'l treuria (es posa nerviosa i no sap dir perquè, la relaxo una mica i continua), sí, per l'empeny que posava. No vaig notar que cap profe em mirés diferent.
MC	Creus que això ha fet que et traguessis el curs tan bé?

¹²³ L'alumna ho va passar molt malament a les pràctiques a l'aula quan havia de representar davant dels companys alguna situació.

¹²⁴ Comentem que potser la miraven pel seus ulls (molt blaus)

A2	Sí.
MC	I amb el grup de classe t'has trobat bé, acollida, valorada..?
A2	Sí.
MC	Amb tots?
A2	Bé, amb alguns...hi ha gent amb la que no m'ajunto o gent amb la que sí...
MC	Hi ha hagut gent que s'hagi passat amb tu en algun moment?
A2	(Recorda un fet amb una companya, sense cap aspecte especial)
MC	El tipus de feina que es feia al PTT, la manera de treballar, quina és la que t'ha fet sentir millor?
A2	Aquí es treballa més ràpid, amb els apunts, i estudiar molt. Allà (a l'escola) no fèiem res.
MC	Tu creus que has après tot el que els professors et volien ensenyar?
A2	Sí.
MC	Creus que el que has après t'ajudarà per trobar feina?
A2	Sí, però hi ha feines que...que són molt diferents.
MC	Et sents satisfeta d'haver vingut al PTT?
A2	Sí, perquè he après molt i perquè he conegut gent, professors que m'han ensenyat molt..i perquè he cregut en mi mateixa per treure'm el PQPI.
MC	Això està molt bé. És el més important.
A2	Sí, encara que no estigui contenta amb la nota. Em treuré el graduat. I ho faré amb més calma. Després faré el batxillerat si puc.
MC	Creus que el programa t'estarà útil per trobar una feina?
A2	Psí, encara que no trobi cap.
MC	Però creus que t'ha estat útil si a sobre no tens una feina?
A2	Coses bàsiques com les mates i també els tipus de contractes i això... Això de com es col·loquen les coses per a que la gent ho comprí...
MC	Creus que haver vingut al PTT ha canviat la teva situació social? El com et relaciones amb altres persones..
A2	Sí, abans no tenia amics, només tenia la meva penya i ara he conegut gent i sóc més oberta, no deixava ni que la gent vingui a mi...ni res.
MC	Ja m'ho has dit una mica abans, però el fet de venir aquí ha canviat l'opinió que tens de tu mateixa?
A2	Sí. Abans no em veia molt capaç de trobar una feina i ara sí. És molt <i>xungo</i> això de buscar una feina..
MC	I més enllà de treballadora? Et veus diferent després de venir al programa?
A2	Sí (ho diu més contenta, molt segura). Ara em veig més llesta, tiu. Més oberta, més...amb possibilitat de tenir més estudis, d'arribar més lluny.
MC	I la resta de gent? Et veu diferent?
A2	Sí. Abans mai, els de Sant Miquel mai parlaven amb mi, i mai em deien "si vols vine amb nosaltres". Ara sí. Ara m'agreguen al Facebook i tot.

MC	I a casa també ha canviat una mica?
A2	Sí (més dubtosa). Ara entenc al meu pare i tot. Deia "perquè anaves a aquesta escola i ara no saps res.." i ara diu que sóc molt llesta, molt espavilada. Anava amb el cotxe i parlaven de la situació d'Europa i d'això dels països i va dir "mira-la ella".
MC	Molt bé, vols dir alguna cosa més?
A2	Que això de la discapacitat és mentida. Jo no tinc res. Posa que tinc un 45%, que no sé parlar ni llegir, ni res...ara ja és definitiu. Als 18 no hauré de fer cap revisió, perquè podré decidir jo i no me'l faré.

Entrevista	A3 (setembre 2009)
MC	Quina opinió tens dels profes que t'han fet classe?
A3	Bé, molt bé. Quan em tenien que renyar, em tenien que renyar. El fet d'ensenyar molt bé.
MC	Creus que han sabut respondre a les necessitats que tenies tu al llarg del curs?
A3	Sí. A veure, de bon principi no, els va impactar ¹²⁵ i el hi costava, no s'ho esperaven, però després bé.
MC	Perquè a l'hora d'escriure, m'han dit que t'has tornat esquerrà a la força.
A3	Quan aprens, en aprens. Són coses de la vida. És dur, però anar fent, anar fent... Amb l'ordinador bé. El que passa és que la lletra amb el llapis o el boli costa.
MC	Duran el curs, heu fet tots les mateixes activitats?
A3	Sí, sí, tots iguals. Bé, quan estàvem al Carrefour, jo no podia agafar tants quilos i agafava coses més petites
MC	Has trobat a faltar algun material, algun professor que estigués millor preparat...?
A3	Ens ho han donat tot. Fins i tot van parlar amb l'IES perquè fes la prova amb l'ordinador.
MC	Què n'opines sobre el tipus de metodologia de fer les classes? treballs en grup, debats...
A3	Bé, perquè no sempre treballes sol en un treball, sinó que treballes en parelles i així vas aprenent..Jo abans (de l'accident) treballava d'instal·lador i això ho pots fer-ho tu tot sol. Aquí estàvem al Carrefour i allí hi treballa més d'una persona...
MC	Els professors explicaven a classe d'una manera que tothom els podia entendre bé?
A3	Sí. Bueno, aviam, hi havia dies que costava i dies que no. Hi havia gent que li costava perquè no entenia l'idioma, però si prestaves atenció...
MC	Has anat a fer pràctiques fora...creus que han estat profitoses per tu?
A3	Ja havia treballat, ja sabia el que era, però sí. Si no..per mi no...m'ha estat útil perquè he après a fer les coses que sabia fer abans amb dues mans...amb una. Clar, jo abans deia, ara amb una ma no podré fer res...clar, si no ho intentes, si no lluites, no pots arribar mai a fer res. Si no t'ho fiques al cap...
MC	Quins criteris creus que han tingut en compte per avaluar-te? A part dels exàmens.
A3	L'actitud, perquè clar, jo he canviat molt. Quan et passa això, si fa poc que t'ha passat, tens molts de dies dolents i molts de dies bons. Suposo que han mirat els dies bons, perquè veien que jo m'esforçava. I jo m'esforçava. Però clar, quan és un dia d'aquests dolents, per molt que facis no pots fer res. No et treuran el mal humor. Clar si jo ara tinc uns canvis d'humor molt, molt, molt exagerats. Tant els puc agafar com agressius que em puc posar a plorar.

¹²⁵ L'alumne entrevistat té una discapacitat física evident.

MC	Deuen anar a la baixa, no?
A3	Sí. Això amb el temps...No acaben de marxar mai, perquè jo he tingut un cop al cap, però marxen. Jo ara no tinc tants. Quan vaig sortir de la Guttman en tenia un cada dues setmanes.
MC	Creus que aquest sistema d'avaluació que han fet servir amb tu és l'adequat?
A3	Sí. A mi no m'agrada aquesta gent que discrimina als minusvàlids per la seva forma com han quedat. Que no poguessis amb algo i et diguin "ets un vago" si no pots no pots i ja està. i ells no m'han dit mai res.
MC	T'hauria de preguntar que creus que s'ha tingut més en compte en la teva avaluació, si els aprenentatges o la teva evolució.
A3	És que clar...jo he après molt d, pq clar, quan vaig entrar al PTT no m'atrevia per dir-ho d'alguna forma, li..ni d'agafar el llàpis, i ara me'n vaig a l'IES pinto amb boli... abans no me'n recordava de res, perdia la memòria dia a dia, i ara la perdo no tant dia a dia poder, un cop per setmana o així. Sí, em va molt bé. Clar, et fan pensar, et fan retenir les coses...i tot això i quan t'ha passat el que a mi et va bé per recuperar.
MC	Quan vas entrar al PTT, quines expectatives creus que tenien els profes i els companys sobre si podies o no podies treure't aquest curs?
A3	Això res. Jo el sí que m'hi fixava eren les mirades de la gent. A mi el que pensessin m'era igual. A mi les mirades em fan molt. Jo sé..jo ara mateix vaig caminant pel carrer i només amb una mirada ja sé com és la persona. Per exemple, la cicatriu aquesta que tinc aquí al coll, no? Hi ha molta gent que mira i em diu com "Hòstia, quina putada". Això et crema molt. Quan vaig entrar al PTT, ningú em va dir res, però veies mirades que...però quan va acabar molt bé. Tots ens portàvem molt bé...
MC	I amb el grup de classe t'has trobat bé, acollida, valorada..?
A3	Sí, sí. És que les mirades no eren de res, sinó de "q li haurà passat"? també portava el braç penjant...
MC	Tu creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs? Has tret un 8...
A3	Sí, sí. A més amb això em <i>matxaquen</i> molt a casa. Abans em deien fes això i deia "fes-ho tu". ara ho faig. Bé, si m'ho diuen bé. He fet un canvi. M'he tornat més assenyat.
MC	Et sents satisfeta d'haver vingut al PTT?
A3	Sí, sí.
MC	Creus que el programa t'estarà útil per trobar una feina?
A3	No. No. Està clar que no. Molta gent diu que faran coses pels discapacitats, però parlen molt i no fan res. Jo vaig anar a treballar a un lloc i el primer dia i el segon molt bé. Em deien, fes això i jo ho feia. Al final em van fer fora i li van dir a la meva mare que treballava molt però que no era el que busquem. A mi em va arribar a les orelles que ens feien fora a tots els discapacitats. Sí clar, perquè totes les empreses han de cobrir unes places de treball i tenen beneficis. Aquesta empresa els agafava i a la que passava un temps els feia fora. Al ser discapacitat tinc [<i>inintel·ligible</i>] perquè es fixen massa. Potser jo penco poc, però no m'agafen pel braç. Potser hi ha gent que no penca, però no tots som iguals.
MC	Aquest curs ha canviat la teva manera de veure't com a treballador?
A3	Bueno, sí. No ha canviat del tot, però sí. Abans pensava que era una merda, que no sabia ni servia per fer res...i ara, les coses costen, però si m'esforço molt les puc acabar fent. Però clar, algunes coses són difícils o impossibles. Però això m'ha ajudat molt.
MC	Creus que haver vingut al PTT ha canviat la teva situació social? El com et relaciones amb altres persones..
A3	Sí. M'ha ajudat una mica amb l'autoestima. Et relaciones, ja et vas amb aquell, amb l'altre...Els meus amics em van deixar. No coneixia gent al PTT. Vaig passat molt de temps al Guttman i allà vaig aprendre moltes coses i també vaig veure a molta gent...
MC	I la resta de gent? Et veu diferent?
A3	Potser sí. Perquè havia molta gent que em deia, "però si no pots fer això tu, és impossible que ho facis". I ho feia. Potser millor o pitjor, però ho feia.

Entrevista	A4 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A4	1973
MC	Quan vas fer el curs?
A4	2009/10
MC	¿Crees que lo que has estudiado en el programa era lo que necesitabas aprender?
A4	Algunos sí y otros no. Porque hay algunas asignaturas que no se necesitan, como por ejemplo marketing. De las que sí, hemos aprendido el ruso.
MC	Q opinió tens dels professors?
A4	Jo, que son buenas personas, son amables, que enseñan bien...
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A4	Pues sí.
MC	¿Todos hacíais las mismas actividades?
A4	Había que hacían diferente. A nosotros una vez nos pusieron a pelar cebolla porque hubo un lío en el hotel...
MC	Tenies tots los recursos necessaris? Has trobat alguna cosa a faltar?
A4	La primera semana que estuve aquí sí, algún profe. O los alumnos del año pasado, pero luego ya no...
MC	Que n'opines de la metodologia, de la manera de fer les classes? (ha de pensar molt, li costa entendre la pregunta)
A4	Pues aquí que te enseñan a poco a poco y si no entiendes te lo repiten, en el IES a veces no te lo repetían, te quedabas como te quedabas... Hacíamos las primeras semanas nos hicieron hacer un trabajo, con fotos, de la Marinera...Nos han hecho hacer un mural de nuestras familias, de los que queremos más... Sí, me sentía cómoda con este sistema.
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los alumnos les entendieran?
A4	Con algunos era muy difícil, pero con otros era más fácil. Con algunos alumnos, eh? Porque la liaban y nunca escuchaban en clase y cuando llegaba la hora no sabían nada. Los profesores sí que se esforzaban.
MC	¿Hiciste prácticas?
A4	Sí, hoy acabo en la guardería y el jueves acabo en el hotel. En la guardería estaba con los niños y en la cocina.
MC	¿Crees que estas prácticas fueron bien, fueron útiles para ti?
A4	Sí, porque en la guardería he aprendido a hacer cosas que no sabía y en el hotel pues he aprendido a cocinar, he aprendido comidas que no sabía hacer antes...
MC	¿Harías alguna sugerencia para las prácticas?
A4	Q en las prácticas de la guardería, que con el tío que estaba que no sea tan...¡q siempre lo tengo que hacer todo yo!

MC	A l'avaluació, que creus que tenien en compte per avaluar-te?
A4	La actitud, el comportamiento, si te esfuerzas, la voluntad, cuando hacen un tipo de ejercicio...si te portas bien, si eres buena persona...
MC	¿Qué crees que tenían más en cuenta?
A4	No, creo que a todo el mundo lo han evaluado por igual, creo que sí, pero no sé...
MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A4	Sí.
MC	Quan vas entrar, que creus que los profes pensaven, que el treuries o no?
A4	Pues no lo sé, a lo mejor sí, a lo mejor no...no lo sé.
MC	Et vas sentir bé amb el grup?
A4	Sí.
MC	Creus que la manera de ser del programa ha influït en que tinguessis aquesta relació amb els companys?
A4	Pues sí, porque en el cole es diferente. Porque en el cole si tu le dices "profe, vienes" y pasa de ti, aquí no, le dices "puedes venir un momento" y te dicen que sí. O si tienes un asunto les hablas a ellas y te entienden...en el cole no.
MC	Creus que a l'acabar el curs havies après?
A4	Sí.
MC	Y era el que necessitaves aprendre?
A4	Pues sí, la cocina.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social?
A4	Yo en el IES era muy gamberra. El año pasado me cogió manía un profesor. Entraba y me decía "o te callas o te expulso". Y yo no hacía nada...entonces este año he mejorado mi actitud, en mi comportamiento...¿Y eso ha cambiado un poco la vida? Pues sí.
MC	Venir al PTT ha canviat l'opinió que tenies de tu mateix?
A4	Sí, que yo mi idea era hacer auxiliar de enfermería y lo he conseguido. Aprobé el PTT con un 8 y he podido entrar a atención sociosanitaria y yo pensaba que no lo iba a conseguir y al final lo he conseguido. Cuando me dijeron que me cogieron, digo yo "hostia, que alegría". Yo pensaba que no y mira, lo he conseguido.
MC	I la resta de la gent? Creus que ha canviat la seva opinió sobre tu?
A4	No lo sé (riu) Bueno, mi madre sí. Porque el año pasado sacaba más malas notas...no me gustaba estudiar, siempre salía hasta las tantas y este año me he esforzado, no he salido tanto, y he sacado muy buenas notas...están contentos.

Entrevista	A5 (juny 2010)
MC	Año de nacimiento.
A5	1986

MC	¿Qué opinión tienes de los profesores?
A5	Hombre la verdad es que de profesores había, cuatro. Con ellas tres i un chico que nos daba clases de informática. Bueno, yo lo que aprendí con él sobre todo a montar y desmontar los ordenadores ¡Como se estropeaban todos! Y yo creo que no había nadie más. La verdad es que era, era muy divertido. Se puede decir que era muy divertido. Lo de aprovechar la PTT, a ver, me ayudó un poco en lo que era la prueba de acceso, además, yo estaba metido en una escuela de adultos, la compaginaba y repasar y estudiar en casa me ocupaba todo el día además de mi trabajo. Fue un año un poco difícil. De los profes tengo buena opinión. Siempre lo he dicho, la gente que viene para sacarse el examen del grado, siempre les he dicho que estaba muy bien, que eran muy simpáticas...
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A5	Sí, la verdad es que sí. Es que era cualquier cosa. De hecho recuerdo una pareja que había aquí dentro y que estaban a rabiar. Ella, cuando los veían, los cogían entre uno y otro y "¿venga va, lo solucionamos o qué?" Era como una familia a lo pequeño.
MC	¿Todos hacíais las mismas actividades?
A5	Todos hacíamos lo mismo.
MC	¿Tenías todos los recursos necesarios?
A5	Lo único que se echó en falta era que, seríamos unos 10 o 15 y como cada uno iba por su sitio, se echaba en falta que se hicieran más cosas relacionadas con lo que cada uno quería hacer [<i>supongo que habla de la prueba de acceso</i>]. Hacíamos demasiado máquetin, más escaparate... entre que era 3 profesoras y el chico que solo sabía de ordenadores... era un poco pobre en el sentido que...Sí que era una ayuda, una transición al trabajo, pero al trabajo de lo que esa persona intenta optar a ser. No era, <i>aquí o estudias camarero o estudias tal</i> . Si te dicen que te ayudan a encontrar un trabajo tiene que ser el que a ti te gustaría. ¿Que lo pruebas y no te gusta? Pues entonces vas a otra cosa. Pero sí...yo comentaba con las chicas (los chicos no teníamos problemas, yo me he tirado 6 años de camarero y no he tenido ningún problema). ...como las tutoras siempre estaban las dos metidas en la clase...
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los entendieran?
A5	Sí.
MC	¿Hiciste prácticas?
A5	Nos fuimos un día... hacíamos prácticas...eran 500h creo, que ibas donde tú querías. Yo hice electricista. Teníamos un libro donde apuntabas lo que hacías. Recuerdo que salimos un día... ¿al <i>Caprabo</i> ? Para escaparatismo... más colocación de alimentos.
MC	Cómo te sentiste haciendo las prácticas?
A5	Mientras hacía las prácticas, bien. A ver con el chico con el que estuve en las prácticas, lo estresé durante 500h. Era un chico muy tranquilo, me metía caña para aprender lo que fuese durante las 500h. Las prácticas son sin ánimo de lucro y este chico conmigo se portó muy bien...también le saqué mucho trabajo. Ganamos dos semanas de trabajo más en 500h.
MC	¿Crees que estas prácticas te fueron bien, fueron útiles para ti?
A5	Sí, la verdad es que me fueron muy bien. Lo que pasa es que como me metí a hacer grado medio, como era muy repetitivo, como había muchas cosas que yo ya me las sabía, pero es lo que siempre tiene, si encuentras un profesor que tiene la cabeza cuadrada (ríe) o es a su forma o no lo es. Repetí un curso por un profe que no aguantaba y al final a mitas de curso me fui, dije que lo dejaba todo. [<i>va tenir repeticions, diu que un profe li demanava les coses segons ell les volia fer, que sempre el tenia a sobre, que li va proposar fer un exercici concret de pintar que ell va voler fer de la seva manera i que va marxar</i>]
MC	¿Evaluación, que crees que tenían en cuenta para evaluarte?
A5	Pues no lo sé. Creo que lo que más contaba eran las prácticas...luego exámenes, no sé si hicimos 2 en todo el año... Y algún ejercicio que hacíamos directamente aquí en clase, prácticamente no teníamos casi nada para hacer en casa (<i>li explico més coses</i>). Hombre sí, asistir todos los días, pues sí. Lo típico de un colegio: asistir, comportarte bien, escuchar, no armarla...aunque nosotros éramos un grupo peculiar... Éramos un poco pasotas todos.

MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A5	No, porque a mí lo que más me importaba era que contasen las horas de prácticas, que hablasen con el chico (creo que lo hicieron al empezar y al acabar). Supongo que sí, evaluar...coger un poquito de todo, pero además coger lo de las prácticas, donde realmente se veía si hacía lo mismo en clase que en el trabajo...yo pienso que lo hicieron bastante bien.
MC	¿Qué crees que valoraron más en tu caso?
A5	Hombre, yo cuando entré ya les dije que entraba aquí para hacer la prueba de acceso y es que no me acuerdo si me pusieron nota...supongo que la que me pusieron fue la que saqué en la prueba. No sé, no, que yo me acuerde... Sí que iban preguntándote, diciéndote si ibas bien, pero la nota final era la de examen.
MC	¿Cuándo entraste, crees que los profes pensaban, que el sacarías o no?
A5	No tengo ni idea.
MC	¿Y los compañeros?
A5	No, como no daba la sensación de ser un curso...ahora no sé cómo está montado, pero daba la sensación de ser una ayuda para encontrar un trabajo...Claro, sí que nos ponían ejercicios, pero como eran más relacionados al comercio, pues eran...claro, es que no parecía un curso. No parecía una adaptación a un curso superior ni nada de eso, era más una adaptación a la vida laboral directamente. Al menos, desde mi punto de vista no tenía aquel...aquello que te dicen que te vamos a enseñar a estudiar mejor...no, nos enseñaron directamente a lo que era la el principio de la vida laboral. Yo llevaba 3 años de camarero y era el que no había comenzado nunca a trabajar, le decían lo que tenía que hacer, lo que no tenía que hacer... me acuerdo que nos dieron un repaso x encima de lo que era una entrevista de trabajo. La verdad es que nos alivió bastante que fuese así... porque ibas allí, siempre se ha dicho que si sabes que te van a poner nota, unos chavales que a lo mejor han dejado el IES hace 4 años, pues aquello de entrar en un sitio para que les enseñen a trabajar y te ponen deberes, te ponen otra vez a estudiar, les pongan exámenes...vuelven a tirar la toalla directamente. Pero aquí como era mucho trabajar, sí que claro, teníamos los ordenadores...no era para nada un centro de estudio, entonces la gente iba más animada, sabía que de allí iba a hacer prácticas, iba a ponerse a trabajar de lo que quisiese, la gente iba allí más... atendía, aunque aquello no les interesara para nada, atendía lo que fuese.
MC	Y ¿el ambiente del grupo?
A5	No, sí, como además nos conocíamos todos de la calle antes de entrar, la verdad es que era un grupo que nos llevábamos bastante bien. El que discrepaba un poquito, se iba y entre nosotros hablábamos con él a la hora del patio "oye tú, te has pasado con la profe", intentar suavizarlo. Disculparse, no decíamos de ir a disculparnos, pero intentar suavizar la cosa. Ya teníamos unas profesoras que eran como compañeras de la calle, si íbamos a estropear aquella relación, ya todos pensábamos lo mismo ¡¡"como les dé por examen final!!".
MC	¿Crees que al acabar aprendiste todo lo que te querían enseñar?
A5	Sí, yo la verdad es que me quedé con prácticamente todo.
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa?
A5	La verdad es que sí. Aunque no he puesto, no he utilizado gran parte de lo que aprendí aquí dentro, la verdad es que cuando tenía un problema en la escuela de adultos venía con ellas...la verdad es que sí que se le saca provecho. La novia de mi hermano ha puesto una tienda y la estuve ayudando yo con el escaparate... sí que se le saca el partido aunque te creas que no, porque estas arreglando en una tienda, o con un ordenador y te acuerdas...y si estás con alguien le comentas que te acuerdas que va así porque lo hiciste en el PTT.
MC	¿Te ha servido per encontrar el trabajo?
A5	No, seguí haciendo el mismo, porque empecé a trabajar de electricista cuando llevaba un año en el grado medio.
MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A5	No, no esperaba ningún cambio. Además he sido siempre una persona de trabajar de lo que haya... la verdad es que mi vida laboral va desde los 14 hasta ahora. Comencé arreglando máquinas de cortar embutido, he cuidado perros, he pasado por supermercado, botones... hasta que entré donde estoy ahora.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?

A5	Prácticamente hacía lo mismo. Y como siempre he sido una persona que me gusta estar + solo que la 1, no, pq amigos, sí, como casi todos son del pueblo y te los encontrabas por aquí al dar vueltas por el pueblo, pero no... yo cambios, a lo mejor sí eso de aprender algún punto nuevo que no esperabas aprender...
MC	¿Cambió la opinión que tenías de ti mismo como trabajador, como estudiante?
A5	No. Lo único que me dio la sensación es que me era más fácil aprender, quedarme con las cosas que me decían, porque como el trato con ellas era diferente, no era como un profesor de instituto que a lo mejor lo tienes un año, era bastante diferente, eran mucho más simpáticas, y claro, si no entendías una cosa estaban encima, encima... La verdad es que era eso, el...t daba la sensación de que aprendías más rápido, pero sencillamente con ejercicios sobre todo manuales, de hacerlos y que estaban allí...lo hacías como tu quisieras, y después lo veías...la verdad es que sí.
MC	¿Y el resto de la gente?
A5	Sí que la gente pensó un poco diferente. Como yo siempre he sido una persona hiperactiva y necesito estar haciendo siempre algo. Claro, que mis compañeros supiesen que yo tenía trabajo, me preguntaban si me habían echado del curro... Mis padres querían que me sacase la ESO y yo les decía que la prueba era equivalente a la ESO, y como yo nunca he llevado lo de los libros demasiado bien. Ahora que estoy allí dentro, sí que te echas las manos a la cabeza y piensas "si te hubieras bajado un poco los humos y hubieras estudiado más," porque tal y como está la cosa ves lo que hace falta los estudios. Desde que ha empezado la crisis, se nota lo que hace falta los estudios.

Entrevista	A6 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A6	1985
MC	Quan vas fer el curs?
A6	Ya ni me acuerdo, como llevo 9 años viviendo aquí en el pueblo.
MC	¿Tú crees que te enseñaron todo lo que tenías que aprender para trabajar en un comercio?
A6	No. No porque yo pensaba que me iban a enseñar más, porque yo...después de lo que hice de comercio aquí...Bueno, elegí comercio y me enviaron al restaurante de un amigo a hacer prácticas de camarero y luego mi amigo me dijo que no servía, bueno algunas cosas no las hacía bien, pero que no servía para camarero. Limpiaba cosas, eso sí, pero que no servía mucho porque esas cosas...
MC	Encontraste a faltar alguna cosa en el curso?

A6	<p>A mí me hubiera gustado aprender más, que me enseñaran más, y salir con un trabajo, porque yo, mi preocupación cuando hice la PTT era salir con un trabajo. Pero con un trabajo de temporada y n tanto de larga temporada. Por lo menos para ayudar a mi familia. Porque ahora yo ya mañana termino de trabajar donde estoy trabajando en la escuela taller, que estoy aprendiendo el oficio de paleta con el Ayuntamiento, que hemos hecho un local social i ya acabamos...hemos estado cobrando todos los meses y ahora ya nos arreglaran el finiquito. Ya hemos hecho el local social y el 18 de junio pues inauguramos el local y vendrá el alcalde, vendrá la tv a grabarlo, nos darán el diploma y esas cosas...Mañana vendrá el regidor a invitarnos al desayuno, porque hemos hecho las cosas bien pero yo ya me sentía mal ahí, llevo tiempo sintiéndome mal ahí, porque mis compañeros son marroquí, son sudamericanos, mi profe es colombiano, me echa muchas broncas, no me gusta, tiene mal carácter conmigo a veces...y como soy español, pues yo era el único español que hay en la escuela taller. Como te cuento mis compañeros son marroquí, sudamericanos, y había un negro también que se metía conmigo, lo echaron porque me pegaban y to. Y ahora me decían racista, franquista, porque yo les dije que era franquista como mi padre, me dijeron facha, racista que <i>"no tienes que estar aquí"</i>. Joer, yo...estoy deseando acabar mañana, porque me sentía discriminado. Lo único que quiero es inaugurar el local...porque lo único que me han dejado a mi hacer es...porque yo las <i>tochanas</i> las ponía torcidas, no me salían bien, pues lo único que me han dejao es hacer el mortero, cuando algún compañero hacía...cada día... y limpiaba la obra, las herramientas, todo, pero que no he aportado nada como yo lo quería, fachada, poner suelos...Yo me sentía mal porque no me han dejado hacer nada del local. Ahora hago ya los dos años y ya termino. Yo pensaba que me iban a buscar un trabajo, pero ¿qué pasa? que yo al ser minusválido dicen que no encuentran nada para mí. Y eso me sienta mal, porque salí de la PTT también sin...que salí con trabajo y aprendí lo que es camarero, pero no me salieron bien las cosas. Y ahora de aquí salir de la escuela taller donde he aprendido algunas cosas, pero salir sin trabajo, me duele mucho no poder ayudar a mi familia.</p>
MC	Quina opinió tens dels professors?
A6	<p>Yo estaba muy feliz con las tutoras. Son grandes profesoras a las que les tengo que agradecer mucho por lo que han hecho conmigo. Por lo bien que me han enseñao, por lo menos con los compañeros que aquí tenía estaba mejor, digamos que estaba feliz. Llegué a encontrar amistades de muchos, aunque ahora solo veo a uno...de todos los que venían ya no los veo, que un día me gustaría encontrarme con ellos, pero como cada uno vive en un pueblo de Catalunya. Y desde que he acabado la PTT pues perdí a mis compañeros que me hubieran visitao, o yo visitarlos a ellos, o que me hubieran llamao me hubieran dicho, <i>"eh, a ver si nos vemos, que somos de la PTT compañeros"</i>, pero solo vemos a uno que va por mi barrio. Se llama XXX y es muy buen chaval...</p>
MC	¿Todos hacíais las mismas actividades?
A6	<p>No, unos hacíamos una cosa y otros, otra. A mí me enviaron a hacer prácticas a un restaurante, porque es lo que yo les dije que era lo que me gustaba. En clase todos hacíamos lo mismo. Luego hacíamos cosas guais, con las tutoras, hacíamos como una obra de teatro, de la coca-cola, que a mí me decían <i>"tienes que ponerte así..." (riu)</i>. Yo al PTT le tengo que agradecer mucho lo que han hecho por mí. porque tengo una devoción a las tutoras, son dos estupendas chicas, que ojalá pueda verlas muchos años...Porque para mí son buenas amigas y las llevo en mi corazón y yo pues les agradezco lo que han hecho por mí. Sé que no han podido encontrarme trabajo. Yo lo entiendo porque la cosa está mal, pero que si algún día me pudieran ellas ayudar a encontrar trabajo...</p>
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?
A6	No.
MC	¿Te gustaba el sistema de dar las clases? te sentías cómodo...?
A6	<p>Sí, los compañeros y las compañeras...les tengo un cariño...y un... y les agradezco mucho...pero que me hubiera gustado verlos y tener más amistad con ellos, y hablar por teléfono con ellos, saber de ellos, porque yo cuando he terminado del trabajo, me gustaría saber de ellos y salir con ellos...</p>
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los alumnos los entendieran?
A6	<p>Sí, algunas cosas las entendía, pero había algunas cosas en catalán no las entendía, porque llevo 9 años viviendo aquí. He hecho un cursillo de catalán ahora, que he acabado hace poco. Pero hicimos un examen y suspendí. Me he quedado atrás y me hubiera gustado pasar con mis compañeros. Como no lo entiendo mucho, porque soy de Jaén. A veces se esforzaban, otras no,...A veces las tutoras, se cabreaban un poquillo...no sé...por algo q...yo ya m...XXXX</p>
MC	Hiciste prácticas?
A6	Sí (en el restaurante que antes mencionaba)
MC	¿Crees que estas prácticas fueron bien? ¿Fueron útiles para ti?
A6	<p>Sí, aprender aprendí algo, pero otras cosas no...q no servía para camarero. Servir sí que servía, pero lo que ahora te voy a decir... lo del cambio de trabajo lo llevo fatal. He estado trabajando también en un Caprabo de reponedor, que fue el verano pasado, y a los 8 días me echaron, no sé porqué. La chica me dijo que estaban muy contentos conmigo, que trabajaba muy bien, pero que había llegado una carta</p>

	del supervisor de todos los Caprabo que decía que yo no podía seguir. Me sentí muy mal y hasta entró otro chico, gordito también igual que yo, con gafas, me preguntaba "¿dónde va esto?" Y yo pues más o menos ya sabía donde se colocaban las cosas. Y lo que cambió a otro compañero que no sabe nada y que esté preguntando y yo cada día que le preguntaba a la chica, me decía ella donde tenía que colocarlo y yo iba directamente y lo colocaba todo, las bebidas, la comida... Lo que no me gustó es que me echaron.
MC	Què creus que tenien en compte per avaluar-te?
A6	Pues que yo venía cada día a clase, llegaba puntual, venía a aprender y a atender lo que ellas me decían. Y me sentía a gusto con ellas, porque me aprendía mucho y, por eso les tengo un cariño y les agradezco mucho y por eso que aprendí muchas cosas con ellas.
MC	Creus que a l'acabar havies après?
A6	Sí.
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender?
A6	Sí, porque yo pensaba que iba a poder tener trabajo ya para una buena temporada, para poder ganar dinero que iba a poder ayudar a mi familia y no estar pasando por la crisis que estamos pasando, que lo estamos pasando muy mal, que mi madre ha cogido depresión porque me he quedado sin trabajo y le preocupa mi futuro... y hay muchas cosas que me están cerrando puertas porque soy minusválido, que eso me duele mucho.
MC	¿Te puedo preguntar qué tipo de minusvalía tienes?
A6	Psíquica. Un 30 o 40% pero que definitivamente no tengo nada para trabajar...
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa?
A6	Sí, me siento muy a gusto con las tutoras, que son buenas amigas y les tengo que agradecer...
MC	¿Te ha servido para encontrar el trabajo?
A6	Cuando allí, me llamaron al cabo de un mes del Caprabo, después me echaron, luego ya fui a CCOO que había una chica para ayudarme a encontrar trabajo, me daba citas para que fuera al pueblo y me daba una carpeta para que fuera a dar clases para poder encontrar trabajo [segurament parla de les IPI, els Itineraris Professionals d'Inserció], que esa chica es una estupenda chica, una gran amiga, le tengo que agradecer mucho donde me metió, aunque no estoy muy a gusto, pero...a través de ella entré en la escuela taller.
MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A6	Sí, yo estaba seguro que podía trabajar. Yo lo que quiero es ganar dinero, poder trabajar y ayudar a mi familia...que la vida me vuelva a sonreír. Hay muchos trabajos que me están cerrando puertas y no me gusta. Porque cuando llegamos fui con mi madre al ayuntamiento pero meten antes a un negro o alguien de fuera antes que a mí. Salió un curso pero decían que era para minusválidos más graves y no me metieron para que no me sintiera mal.

Entrevista	A7 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A7	1990
MC	Quan vas fer el curs?
A7	2007/08
MC	Quina opinió tens dels professors?

A7	Eran bueno profesores, no hay duda, como cualquier profesor, pero nosotros somos más de calle. Nos ponían un profesor y pasábamos olímpicamente de ellos. Se sabían comportan en su momento y yo dije, saben responder. En algunos casos se les iba la olla i nos echaban fuera y eso... sabían cómo responder y si no, preguntaban a otro profesor. Porque el curso 10 (<i>el seu</i>) fue...bufffff!! tremendo... cogieron a 1 fichaje de la clase...bueno, yo también estaba en el fichaje, je, je... Nos lo pasamos bien de todas maneras.
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A7	Sí. Sí, supieron responder bien.
MC	Tots fèieu las mateixes activitats?
A7	Sí. Sí. Todo el mundo lo hacíamos igual, hasta cuando fuimos a hacer las prácticas. Bueno, siempre había alguno que hacía menos que el otro, pero luego papeaba igual...
MC	Tenies tots els recursos personals necessaris?
A7	Había un profe de inglés que era buenísimo. Yo no entendía nada, pero el profesor siempre estaba ahí para apoyarlo, para explicarle, me lo repetía, me lo hacía escribir... Hubo un tiempo que no vino, pero era muy buen profe. El de informática también, venía poco, porque la liábamos, pero era muy bueno. Nos decía que iba muy bien para desarrollar la mente, ¡pero nosotros ya la teníamos desarrollada para el ordenador!! (<i>riu</i>)
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?
A7	Materiales los tenías que poner tú. Que un día me hicieron irme porque no lo traía.
MC	Vas notar diferència entre les classes al PTT i a l'IES? quines
A7	Hombre que aquí no te metían tanta rajatabla. Hombre te pueden castigar, pero de otra manera. En el otro, te quedaba en el currículum y aquí no. Aquí dices me piro y me piro, pero nada más. Ni pinchan ni cortan. Cambiaba eso, nada más. Por lo otro, las clases y todo eso, todo igual.
MC	Creus que els professors explicaven para que tots els alumnes els entenguessin?
A7	Sí. Lo malo es que si alguno no lo entendía la profe se mosqueaba y eso decía "otra vez, aún estas preguntando" y eso sí. O si no prestabas atención...
MC	Vas fer pràctiques?
A7	Sí. En una discoteca. Ei, que pasé de mantenimiento a reponedor en un verano, ¿eh? ¡A ver quien lo hace!
MC	¿Cómo te sentiste haciendo las prácticas?
A7	Bien. Bueno...se pasaban un pelín, pero joder, porque tenías que cargar cajas y todo, y no de 1 en 1, sino de 3 en 3... Como pesan... no, no, pero estaba bien el curro. Lo primero que hacía pa valorar un curro. Porque hoy en día entras a trabajar y no sabes lo que es un curro. Dices, bah, ya encontraré otro, pero que lo tienes que valorar. Si no, ¿qué valor tiene? Mira, yo en el curro que estoy llevo dos años y es mi segundo curro. Mi jefe está contento conmigo. Estoy de pizzero en el pueblo.
MC	Creus que aquestes pràctiques van anar be? Et van ser útils per a tu?
A7	Sí, sí.
MC	Avaluació. Què creus que tenien en compte per avaluar-te?
A7	La conducta. Sobre todo la conducta. Te decían, si no tienes conducta, no apruebas. A ver, también tenías que ponerte a estudiar, pero la mitad suspendieron... no estudiamos, no hicimos na...
MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A7	Yo la veía muy buena. Porque si no tienes conducta, no tienes una responsabilidad para hacer los deberes, por mucho que tu lo hagas i te mates ahí...ni eso si no tienes un respeto a tus profesores, si tú hablas y yo paso de ti...y si haces la materia toda mal o haces algo mal y te lo están recalcando...no sé eso es conducta.

MC	Q creus que van valorar més en el teu cas?
A7	Como era cuando entré y cuando salí. Salí más calmadito, eh? Por ellas salí más calmadito. Si no salgo más revolucionado, eh? Porque no me apunté tanto con los otros, los otros ya me cogieron más manía y decían..." <i>va pero sí...</i> " No coincidía ni con unos ni con otros. ¿Pero este chaval de que bando está? No, no, salí más calmadito. Lo que me faltó. O sea, que el cambio más que otra cosa.
MC	Quan vas entrar, que creus que los profes pensaven, que el treuries o no?
A7	No sé... no soy profesor. A la primera vista piensas...tos aprueban... pero a veces te llevas una desilusión de alguno...pero de este te piensas que iba a aprobar. Pero si yo pensaba que era el otro que parece más... No sé, yo es porque me distraía un montón, me distraía un montón me ponía con los coleguitas, entonces te pones a última hora a hacer algo y dices, ¿yo que voy a hacer ahora?
MC	Y los companys?
A7	No, ellos solo pensaban <i>¡¡¡fiesta, fiesta, fiesta!!!</i> Ya lo decía la tutora, este es el peor curso que hemos tenido.
MC	Me decías que en el grupo estabas como entre dos bandos, que no estabas ni en un bando ni en el otro..
A7	No, me refería a las profes y con los compañeros. Yo sudaba de los compañeros y a veces sudaba de los profes... pero que si me hubiera juntado más con los compañeros hubiera acabado peor...
MC	Creus que a l'acabar havies après?
A7	Eso sí. Hostelería madre mía. Si yo me fui a vivir solo a los 19, pensé " <i>hostia, no me voy a morir de hambre, porque sé cocinar</i> ". Y mucha gente me decía, vas a durar 2 días. Pero yo... <i>¡sí con comer ya vives!</i> Para luego levantar las persianas y eso...tienes algo ya vivido. Si ya has aprendido eso, ya tienes tu propia materia y ya sabes de qué te puedes valorar. Y yo pensé eso y dije, mira...además hice cocina y sala, tanto como recoger como cocinar...Mira yo vivo ya solo y estoy de coña. Si yo hice hostelería fue por eso, eh? Porque dije si algún día me hace falta para vivir solo... que a mí, yo soy de parte de la mecánica... pero pensé que no perdería nada. Así me saqué mi carnet de manipulador de alimentos...q soy el único que lo tengo en mi trabajo, eh?
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa?
A7	Sí, aprendí un montón. A mí me encantó porque encima fuimos al hotel y nos hacían cocinar, a hacer antes los sofritos... porque se supone que si tu madre te tiene que enseñar a cocinar, se tira la vida, pero así en grupo, con más gente, y luego te comes lo que has hecho y dices, <i>¡¡está buena!! Pues si yo hago esto, ¡ podré hacer más!</i> Sí, sí, me encantó... porque nos tiramos 2 meses...ahí metidos...yo me lo pasé to pipa... te dieron tu gorro de esos de copa...parecíamos tos cocineros...
MC	T'ha servit per trobar feina?
A7	Sí, sí, cambió mucho, eh? Era el único, ya te lo he dicho, soy el único que tiene el carné de manipulador... Yo les dije he estado aquí currando, he hecho las prácticas, vengo de la PTT, y tengo mi título, tengo mi carnet de manipulador de alimentos...Y me dijeron, pues pásate la semana que viene (q ahora hacemos vacaciones) y empezas a trabajar con nosotros. Ni se lo pensaron ni nada... y yo flipé!
MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A7	Sí. Porque tienes algo más en la vida, algo más he aprendido, no? Eso es lo que yo pensé.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A7	No. No. Porque cuando salía de aquí me iba pa casa y me ponía con la moto...
MC	Has canviat l'opinió que tenies de tu mateix?
A7	Sí, me vi con más ganas de hacer hostelería. Me dije, si por siguiera haciendo esto de hostelería podría haber llegado más lejos. Tengo un familiar que trabaja en la obra y además es cocinero. Cuando no encuentra una cosa, trabaja de la otra. Me dijo, tú puedes hacer lo mismo: la mecánica o cocinero.
MC	Y la resta de la gent?
A7	Sí. Sí, fue...eso también depende también del carácter. Yo me vi cambio por mí, por los demás no lo sé...

Entrevista	A8 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A8	1991
MC	Quan vas fer el curs?
A8	2008/09
MC	Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?
A8	Buena. No sé como describirlo...a mí me gustaba como enseñaban y todo, porque empezaban por la base i luego iban subiendo más, por si acaso para repasar y eso.
MC	Creus que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?
A8	Sí, me hicieron que apruebe el examen del grado medio, aunque aprendí más al final que al principio.
MC	¿Todos hacíais las mismas actividades?
A8	No, porque, cuando fuimos al hotel a hacer clases, cada grupo hacía cosas diferentes...yo iba a pastelería y ahora estoy haciendo un grado medio de pastelería. Nos repartíamos bastante.
MC	¿Tenías todos los recursos necesarios?
A8	Sí.
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?
A8	No.
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A8	Al ser menos gente era para cada persona, más detallado, es que no sé cómo decirlo, pero aparte de eso tampoco mucha diferencia [amb l'institut].
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los entendieran?
A8	Sí, i si alguien no lo entendía, lo repetían.
MC	Hiciste prácticas?
A8	Sí, en 2 restaurantes. Fui a uno de comida vegetariana i luego a otro normal.
MC	¿Cómo te sentiste haciendo las prácticas?
A8	No sé, como...Era como ir a trabajar. No sé, estaba bien, o sea porque no me aburría ni me parecía un trabajo muy complicado. Si no solo como ayudar, una vez me acostumbré un poco ya sabía lo que tenía que ir haciendo.
MC	¿Crees que estas prácticas te fueron bien? ¿Fueron útiles para ti?
A8	Mucho, hay muchas cosas que hice que no me habían enseñado, como limpiar el lavavajillas y eso...
MC	Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació personal?
A8	De malo, que falté bastante (assistència), si (pensa) si prestabas atención en clase y bueno si aprendía también.

MC	Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'han fet servir en el programa ha estat adequat per a tu?
A8	Psssí. Ya me estaba bien.
MC	¿Qué crees que valoraron más en tu caso?
A8	A partes iguales, nos contaban las dos cosas. No sé, si fui aprendiendo y todo eso y el comportamiento...lo contaban bastante.
MC	¿Cuándo entraste, que crees que los profes pensaban, que te lo ibas a sacar o no?
A8	Al principio es que no creo que lo supiesen ni lo suponiesen (textual). Como también había mucha gente, y ya por la experiencia de tantos años ya que llevan, pues al principio no conocen...luego ya, pues más adelante...
MC	¿Y los compañeros?
A8	Es que cuando llegué yo pensaba que se conocían todos y yo no. Porque claro, yo soy de otro pueblo pues había mucha gente que ya era del mismo pueblo y se conocía. Pero en verdad no, porque había mucha gente de otro pueblo diferente...y no se conocían.
MC	T'has sentit acollit i valorat en el grup?
A8	[Silenci] Sí. No sé, al principio de todo, como tampoco no conocía a nadie, y tampoco no hablaba con nadie, pero luego ya a la hora del patio, bueno, a la hora del patio no, en clase pues ya empecé a llevar bien con todo el mundo.
MC	Quines estratègies creus que han fet que et sentis així (el treball cooperatiu, les activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.)?
A8	Sssí. Al haber menos gente y al hacer más cosas con todo el grupo...
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A8	Sí, pero no. Porque yo de inglés, Ya te dije que tenía muchas faltas de asistencia, y el inglés me costaba. Ahora estoy intentando aprender con unas amigas. Pero inglés no lo aprendí mucho, pero por mí, porque falté porque ya me perdí. Lo de acceso a grado medio, la prueba de ingles era más difícil de lo que nos decían. Yo creo que saqué un 1 o así, pero luego lo compensé con sociales que era muy muy fácil, casi un 10...
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender?
A8	[pensa]¿Lo que yo necesitaba? Necesitaba el grado medio y lo tuve, así que supongo que sí.
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa?
A8	Sí. Además aprendí todo lo de cocina que sé y eso ya es útil. Hay muchos trabajos que si te retiras ya no te puede ser más útil, pero hostelería siempre se usa
MC	¿Te fue útil?
A8	Sí.
MC	¿Te ha servido para encontrar trabajo? ¿Cuál es tu situación laboral?
A8	¿Mi situación laboral? No encontré trabajo de esto, he estado trabajando, pero con mi padre. No sé, estaba limpiando parcelas, desbrozadoras y todo esto...
MC	¿Ha cambiado tu opinión sobre si podrías trabajar?
A8	Sí, por eso estoy en el grado medio de hostelería, de pastelería, vamos, si no estaría en otro, o no hubiera hecho grado medio...
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?

A8	Hombre sí, conocer gente sobre todo por este pueblo. Quizás me cruzo con gente conocida por aquí. Antes no venía mucho, tengo familia pero no venía. Y ahora conozco mucha gente y me conozco el pueblo. Antes me perdía.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A8	No.
MC	¿Y la del resto de la gente? ¿Crees que ahora te ven diferente?
A8	Sí. A ver, no sé. Sí porque no creo que se esperasen que hiciese cocina, porque yo bueno hacía bastante deporte y todo esto y la cocina no tiene mucho que ver...

Entrevista	A9 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A9	1984
MC	Quina opinió tens dels professors?
A9	Hombre, muy buena opinión de todos los profesores. Yo estuve bien. Había otros niños, bueno, otra gente que no nos portábamos muy bien con ellas, pero había de todo.
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A9	Sí.
MC	Tots fèieu les mateixes activitats?
A9	Todos estábamos en la misma cocina, haciendo de todo.
MC	Tenies tots els recursos necessaris? Vas trobar a faltar alguna cosa?
A9	No, yo estaba bien.
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A9	Hombre, es diferente, es más tranquilo que el instituto. Las clases, no tiene nada que ver. En el instituto era más serio, pero era diferente manera, cambia mucho.
MC	Vas notar diferència entre les classes a l'institut?
A9	Yo prefería el PTT, que al menos tenías 5' para salir i descansar.
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que los entendieran?
A9	Sí, ellos lo explicaban bien, lo que pasa es que algunos [alumnos] iban a su bola y pasaban de todo.
MC	¿Hiciste prácticas?
A9	(No lo recuerda)
MC	¿Cómo te sentiste haciendo las prácticas?
A9	Bien. Se estaba muy bien. Antes era muy tranquilo.

MC	¿Crees que estas prácticas fueron bien? ¿Que fueron útiles para ti?
A9	Sí. Hombre. Claro. Me quedé allí a trabajar.
MC	¿Qué crees que tenían en cuenta para evaluarte?
A9	(<i>pensa</i>) A ver, depende de tu como hagas las cosas, eso es así. Bien, las notas bien. Ahora no me acuerdo que evaluaban [<i>le ayudo un poco</i>]. Hombre la actitud depende, y claro que la tenían en cuenta.
MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A9	Sí. Hay gente que pasa de to y otros hacen más caso. Eso depende de la persona.
MC	Q creus que van valorar més en el teu cas?
A9	Yo creo que el cambio que tengo yo. Es diferente, ¿no? Pasan muchas cosas en un año. Hombre, depende de la persona, ¿no? Yo estoy bastante igual.
MC	Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?
A9	Hombre, eso depende de mí. Eso ya... si hago las cosas bien, me lo puedo sacar... pero al final no me saqué el graduado. Estudié, pero a lo mejor no lo suficiente. Yo pensaba que me lo podía sacar, pero a lo mejor los decepcioné.
MC	T'has sentit acollit i valorat en el grup?
A9	Con algunos, habían otros que pasaban de todo...había de todo...
MC	Creus que a l'acabar havies après?
A9	Sí. Hombre las cosas se olvidan con los años, pero yo creo que sí.
MC	Y era lo que necesitaves aprendre?
A9	Sí, claro. Hombre para sacarme el graduado, si no me lo saqué en el colegio, no había otra manera.
MC	¿Y la parte de hostelería?
A9	Sí, eso sí, eso bien. Me fue útil, me fue bien...
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa?
A9	Sí porque mira, encontré trabajo gracias a eso y me estuve 4 años, ¿sabes? Estuve muy bien, me pagaban muy bien.
MC	¿Te ha servido el PTT para encontrar el trabajo?
A9	Sí, claro, como hice las clases dijo que me quería coger. que lo hacía bien...
MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A9	Hombre pues sí, como todo el mundo...
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A9	Bueno, conocí mucha gente en el trabajo, muchos amigos, y amigas también.
MC	Ha canviat l'opinió que tenies de tu mateix? Et veus diferent.
A9	Bueno, sí, bueno también...es que esas cosas...yo creo que sí.
MC	Per què?

A8 no sé.
MC	Y la resta de la gent?
A9	No, igual, unas clases más o menos....

Entrevista		A10 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?	
A10	1989	
MC	Quina opinió tens dels professors? Per què?	
A10	Guai. No sé, eren guais.	
MC	Tots fèieu les mateixes activitats?	
A10	Las prácticas sí que era diferentes, pero lo que era el curso sí, todos igual.	
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?	
A10	No, estuvo bastante bien. No encontré a faltar nada...	
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	
A10	Mejor que la del instituto. Por ejemplo, en el instituto, si hacías alguna cosa te enviaban al final y se olvidaban de ti. Aquí no, aquí todos son todos.	
MC	¿Crees que los profes explicaban para que los entendieran?	
A10	Sí. Toda la clase los entendía.	
MC	Te sentías cómodo con la manera de trabajar los contenidos?	
A10	Sí.	
MC	¿Hiciste prácticas?	
A10	Sí. En la oficina de un hotel.	
MC	¿Crees que estas prácticas te fueron útiles?	
A10	No, porque quien me decía qué era lo que tenía que hacer era el jefe y a veces no venía. Era una mierda...	
MC	¿No te cambiaron de sitio?	
A10	Sí, pero estuve un par de semanas con el jefe y al ver que no venía me cambiaron a pasar cosas al ordenador.	
MC	¿Qué crees que tenían en cuenta para evaluarte?	
A10	Comportamiento, conocimientos, pero sobretodo abierto pa la gente, para hacer las cosas	
MC	Creus que aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?	

A10	Sí.
MC	Què creus que van valorar més en el teu cas?
A10	No había diferencias entre el grupo.
MC	Quan vas entrar, què creus que pensaven els profes, que el treuries o no?
A10	Sí, de buen principio si venías aquí era para sacarlo.
MC	Aquestes expectatives (totes) han ajudat o no a que et treguessis el curs?
A10	Bueno, puede ser, pero tampoco era necesario.
MC	Te sentiste bien con el grupo?
A10	Sí. Casi todos iban conmigo a primaria...
MC	Creus que la manera de ser del programa ha influït en que tinguessis aquesta relació amb els companys?
A10	Claro, sí porque eran muchas actividades en grupo para llevarnos bien.
MC	Creus que a l'acabar havies après?
A10	Sí.
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender?
A10	Sí. Bueno para el examen que hice sí. Aprobé, pero no aprobé el ciclo, porque no era lo que yo esperaba. Del resto del curso, sí, era un repaso de todo. Bueno, sí, yo creo que sí, te dan pie a trabajar y al trato con la gente.
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa? ¿Por qué?
A10	Sí, porque pude hacer el ciclo formativo.
MC	¿Te ha servido para encontrar el trabajo?
A10	En mi caso no. Supongo que serviría para entrar de auxiliar de comercio.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A10	Bueno...no, no ha cambiado nada.
MC	Has notat algun canvi a l'opinió que tenies de tu mateix?
A10	No, eso no.
MC	I a la resta de la gent?
A10	No sé, a lo mejor. No he notado nada raro.

Entrevista	A11 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A11	1991

MC	Quan vas fer el curs?
A11	Fa dos o tres anys.
MC	Quina opinió tens dels professors?
A11	Molt bona. De tots. Perquè amb tots els anys que he estudiat, aquí m'enterava de les coses.
MC	Creu que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?
A11	Sí.
MC	Tots fèieu les mateixes activitats? Fèieu coses diferents?
A11	No, tots les mateixes.
MC	Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Per què?
A11	No. Com de professional? No, estava tot bé.
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A11	De vegades en grup, altres individuals...ja cap al final no, però al principi sí, depenent de com era el treball.
MC	I què et semblava?
A11	Bé. Ara mateix no recordo res.
MC	Veig que et va quedar molt bon record.
A11	És que...a veure, amb els alumnes, amb alguns no m'avenia, però el que són professors...l'única vegada que m'he enterat de les coses. de vegades penso que ojalà tots els professors fossin com els d'aquí. On estic ara mateix, ojalà hi hagués una persona com les tutores d'aquí.
MC	Què estàs fent ara?
A11	L'escola d'adults.
MC	Pel graduat? Amb intenció de fer alguna cosa?
A11	Pel graduat. Home, si tot va b esperar un temps, primer m'apuntaré a un gimnàs i estudiar molt, perquè vull ser mosso d'esquadra ¹²⁶ , i això que volia ser veterinari. Han canviat molt les coses. O mosso o bomber. Ara tinc que entrenar i tal.
MC	Vas fer pràctiques?
A11	Sí, sí. A un centre veterinari.
MC	Cóm et vas sentir fent les pràctiques?
A11	Molt bé.
MC	Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què
A11	Sí, la veritat, perquè ara amb el veterinari em porto molt bé i ens vam fer molt amics. Molt humà.
MC	Què creus que s'ha tingut en compte a l'hora d'avaluar-vos?
A11	L'assistència, puntuació d'exàmens i després el comportament a classe, crec. No me'n recordo si era així, però crec que sí.

¹²⁶ En conversa posterior amb les tutores del PTT on aquest alumne va fer el curs, em confirmaven que era una ideació que no es podria dur a terme, ja que ell tenia una esquizofrènia.

MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A11	Sí. Perquè, no sé, l'assistència va bé perquè així et tenen més controlar i va bé. Alguns pretenien saltar-se la classe i aprovar per la cara i no, així no es pot anar per la vida. La resta també.
MC	Què creus que van valorar més en el teu cas?
A11	Sincerament no ho sé [riu]. La veritat és que no ho sé.
MC	Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?
A11	Crec que pensaven que me'l treuria, però bueno. No sé, la tutora [parla fluixet perquè està a l'habitació del costat] sincerament ha estat la millor tutora que he tingut. La veritat és que sí, estava a sobre, qualsevol cosa m'ajudava...la veritat és que sí.
MC	I els companys?
A11	No. La veritat és que no. Que va, sí jo amb els companys de classe fatal.
MC	Aquestes expectatives (totes) han ajudat o no a què et traguessis el curs?
A11	En certa part sí. Perquè, per exemple, no m'avenia amb molts, per no dir la majoria. Per algo crec que tenia més a classe.
MC	T'has sentit acollit i valorat en el grup?
A11	Mnnno.
MC	Creus que la manera de ser del programa ha influït en que tinguessis aquesta relació amb els companys?
A11	Bbbfffff és que és complicat explicar-ho. No.
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A11	Sincerament no ho sé. Jo sí que vaig aprendre.
MC	Creus que el que has après respon a les teves necessitats educatives, laborals i/o socials?
A11	La veritat és que sí. Per exemple a l'ESO no feia ni el brot i aquí sí.
MC	Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
A11	Perquè amb els professors hi havia molt bon rotllo. L'únic que al principi ells donaven molt la mà i els agafaven el braç i es van haver de posar més durs, però per lo demès, sempre han anat amb molt bon rotllo i tot. Si tenies algun problema o algo, sempre podies comptar amb ells.
MC	Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?
A11	Pot ser. Estic al taller mecànic del meu germà... Vaig estar buscant, estudiant, algun treball a empreses temporals...
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A11	Sí, perquè aquí t'intentaven ensenyar tot el que hi ha, com pots trobar treball...Ara crec que puc fer més coses.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A11	No. Una cosa era aquí a classe i una altra cosa era al carrer.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?

A11	Sí. De pensar que era...jo pensava que no servia per estudiar ni per res i aquí em feien veure que si volgués servia per estudiar.
MC	Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?
A11	Doncs no ho sé, la veritat. Jo ara en aquests 2 o 3 anys he canviat força, la veritat.
MC	El curs ha influït en alguna cosa en aquest canvi?
A11	En certa part sí. Aquí era una mica com dir-ho...molt tontorrón. A l'acabar el curs, a l'estiu, vaig començar a canviar. Durant aquests anys m'han donat molts pals i he hagut d'aprendre a base de cops.
MC	Després del curs? I el pas pel curs t'ha donat alguna eina per afrontar els pals?
A11	Aquí t'ensenyen a fer servir el cap, però uff, el que és altres coses, no. Però va estar molt bé això, eh? La veritat és que si no arriba a ser pels companys, jo m'ho vaig passar molt bé.
MC	Vas establir una connexió amb els profes...
A11	La veritat és que m'han fet molt bé. Et queda el record que sempre ha hagut un professor que...

Entrevista		A12 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?	
A12	1988	
MC	¿Quina opinió tens dels professors?	
A12	Molt bona. Perquè m'ajudaven molt a fer les coses.	
MC	Creus que van respondre les teves necessitats?	
A12	Sí.	
MC	Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?	
A12	Sí.	
MC	Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Per què?	
A12	No, estava bé.	
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	
A12	A mi sí m'agradava. A mi m'era igual fer una cosa com una altra.	
MC	Creus que els professors aconseguen que les seves explicacions les compregués tothom?	
A12	Algun cop he preguntat perquè no m'he enterat, però ho entenien.	
MC	Has anat a fer pràctiques fora del centre?	
A12	Sí, a un hotel.	
MC	Cóm et vas sentir fent les pràctiques?	

A12	Bé. Per passar el rato. Són divertides també. Estava al buffet a la cuina.
MC	Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què?
A12	Sí. Doncs...vaig aprendre molt.
MC	Què creus que tenien en compte per avaluar-vos?
A12	Que me costava molt les mates. És el que més malament ho portava.
MC	Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació personal?
A12	L'evolució d'haver après i d'haver sortit d'una altra manera. Per que asçí van saber que jo he après les coses.
MC	Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'han fet servir en el programa ha estat adequat per a tu? Per què?
A12	Sí, estava bé.
MC	Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?
A12	Crec que sí. No em van dir res. Veient els resultat dels estudis.
MC	Y los companys?
A12	Alguns sí i alguns no.
MC	Aquestes expectatives (totes) han ajudat o no a que et treguessis el curs?
A12	No. Va ser perquè jo me vaig esforçar.
MC	T'has sentit acollit i valorat en el grup?
A12	Sí. Sempre jugàvem junts al pati i tot.
MC	Quines estratègies creus que han fet que et sentis així (el treball cooperatiu, les activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.)?
A12	Vaig venir al PTT perquè al cole no em van donar el graduat i em faltava molt poc. Com que anava al cole de les monges i eren més exigents. Crec que sí que va ajudar a estar més bé.
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A12	Sí.
MC	Creus que el que has après respon a les teves necessitats educatives, laborals i/o socials?
A12	Sí.
MC	Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
A12	Sí. Em vaig divertir molt i vaig aprendre molt.
MC	Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?
A12	Sí, perquè he après coses de la vida que no sabia. A fer treballs en grup, de vegades és complicat fer-ho i posar-se tots d'acord.
MC	Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?
A12	No, no treballava. Vaig preguntar, però no. Vaig fer un curs d'estètica, però la feina és molt difícil.

MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A12	Sí.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A12	És que abans ja sortia més, però vaig fer més amics.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A12	No. Normal com sempre.
MC	Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?
A12	Alguns sí, alguns no. Alguns amics.

Entrevista		A13 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?	
A13		1991
MC	Quan vas fer el curs?	
A13		2007/08
MC	¿Qué opinión tienes de los profesores?	
A13		Buena, porque me ayudaron a resolver algunos problemas que tenía.
MC	¿Crees que supieron responder a tus necesidades?	
A13		Sí. Porque si les preguntaba algo, ellos intentaban ayudarme de alguna otra manera.
MC	Hablemos sobre las actividades que hacías en clase...	
A13		Algunas gustaban más, otras menos (ríe).
MC	¿Todos hacíais las mismas?	
A13		Sí, hasta que nos cambiaron de clase, luego también hacíamos lo mismo.
MC	¿Tenías todos los recursos necesarios (materiales, personales, etc.)?	
A13		Sí, los libros un poquito caros, pero sí. De profesores también.
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?	
A13		No.
MC	¿Cómo trabajabais en clase? ¿Solos? ¿En grupo?	
A13		Solos y en grupo.
MC	¿Y que te parecía? ¿Cómo te gustaba más?	

A13	En grupo. Menos tienes que pensar.
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los entendieran?
A13	Hombre, alguno que otro no lo entendía, porque iba un poco retrasado, lo ayudaban más que a los otros.
MC	¿Hiciste prácticas?
A13	Sí.
MC	¿Cómo te sentiste haciendo las prácticas?
A13	Bien, yo me quedé donde hicimos el cursillo. Hicimos un cursillo de 200h y me quedé allí haciendo las prácticas.
MC	¿Crees que estas prácticas te fueron bien, ¿fueron útiles para ti?
A13	Me enseñaron a cocinar.
MC	Evaluación, ¿que crees que tenían en cuenta para evaluarte?
A13	Hacíamos exámenes de vez en cuando, no recuerdo que más hacíamos.
MC	¿Qué crees que tenían más en cuenta?
A13	Si entraba de una manera y salía de otra.
MC	Cuando entraste, ¿que crees que los profes pensaban, que te lo ibas a sacar o no?
A13	Yo pensaba que pensaban que no me lo iba a sacar.
MC	¿Y los compañeros?
A13	No sé. Algunos sí, otros no, como siempre.
MC	¿Te sentiste bien con el grupo?
A13	Sí, menos alguna bronca como en todos laos.
MC	¿Crees que al acabar habías aprendido?
A13	Sí.
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender?
A13	Sí, me enseñaron ordenadores, que eso en el curso este es diferente, porque no tienes que escribir mucho, las lenguas, las mates, me enseñaros las cosas que se enseñaban allí.
MC	¿Y la parte de cocina?
A13	Sí. Para lo que yo quería hacer.
MC	¿Te sentiste satisfecho con el programa? ¿Por qué?
A13	Porque conocí a gente nueva, yo sé que hice el trabajo que tenía que hacer...
MC	¿Te ha sido útil?
A13	Sí, porque trabajé en un hotel.
MC	¿Te ha servido para encontrar el trabajo?
A13	Sí.

MC	¿Ha cambiado tu opinión sobre si podrías trabajar?
A13	Sí. Porque yo pensaba que no iba a encontrar trabajo nunca, que qué pondría en mi currículum, si yo no había hecho nunca nada, y al final puse lo del carné de manipulador de alimentos, que hice las horas de prácticas en ese hotel... que había estado en el hotel... y me sirvió.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A13	Sí. Hice más amigos.
MC	¿Te ves con alguien del curso?
A13	Sí, pero ya de antes.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A13	Sí, porque yo no me veía capaz de trabajar y al hacer el curso en el hotel me di cuenta que sí, que podría hacer lo que yo quisiera.
MC	¿Y el resto de la gente?
A13	No sé. No he notado nada diferente.
MC	¿Trabajas ahora? ¿En el hotel?
A13	Sí, estoy en la escuela taller.
MC	¿Y qué tal? ¿que haces?
A13	Jardinería y medio ambiente.
MC	¿Hay previsión de trabajo?
A13	De buscarlo, sí.

Entrevista	A14 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A14	1991
MC	Quan vas fer el curs?
A14	Ahora no me acuerdo. Me parece que hace un año o dos como mucho.
MC	¿Crees que el programa te enseñó lo que necesitabas aprender?
A14	Bueno en parte sí, pero en la prueba de acceso, la mitad de las cosas que salían no me las explicaron lo suficiente bien como para de esto...en hostelería todo lo que me enseñaron lo aprendí bien.
MC	¿Qué encontraste a faltar?
A14	Pues lo del examen, que cuando vi los exámenes la mitad de las cosas no las sabía, ¿sabes? me presentaba para sacarme el graduado y sacarme una carrera (es incapaz de decir cual)
MC	Quina opinió tens dels professors?

A14	Bien muy buenas personas. A la hora de enseñar bien.
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A14	Sí, enseñaban bien.
MC	Tots fèieu les mateixes activitats?
A14	Todos igual.
MC	¿Encontraste a faltar algo de material...?
A14	No.
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A14	Bien, se hacen para que aprendamos todos y que lo hacemos paso a paso, y se van pillando las cosas, lo que aquí no se podía casi, porque el año que estaba yo aquí había gente que la liaba, mucho y no podías estar pendiente de las clases. Una mala influencia.
MC	¿Crees que los profesores explicaban para que todos los alumnos lo entendiesen?
A14	Algún alumno se quedaba "¿qué me estás diciendo?" pero los profesores se esforzaban.
MC	¿Te encontrabas cómodo en clase?
A14	Sí, sí.
MC	¿Hiciste prácticas?
A14	Sí.
MC	¿Crees que estas prácticas fueron útiles para ti?
A14	Sí, porque me enseñaron mucho. Aprendí mucho de cocinero y camarero y me ha salido bien hasta ahora, de los trabajos que he ido he sabido hacer lo que tenía que hacer en el trabajo
MC	¿Alguna sugerencia sobre las prácticas?
A14	Que fueran un poquito más largas.
MC	¿Qué crees que tenían en cuenta para evaluaros?
A14	El comportamiento que tenían, como sabías tú hacer las cosas también, como te comportabas...
MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A14	Sí. Corregían todo lo que tenían que corregir, te ayudaban a lo que te tenían que ayudar, estaban pendientes de ti.
MC	Quan vas entrar, què creus que los professors pensaven? que el treuries o no?
A14	Que me lo iba a sacar. Porque me lo han contado en confianza. No es de los sitios que te decían no sirves para nada, no harás nada...aquí hay confianza.
MC	Aquestes expectatives (totes) han ajudat o no a que et traguessis el curs?
A14	Sí, en el sentido de cuando al principio tenía mal comportamiento y al hablar con ellas me daban fuerzas, me apoyaban, me decían que si yo podía sacarme este curso, y yo lo que hacía era que me apoyaba en ellas, aprendía, intentaba aprender, hacía lo posible para intentar aprobar, pero no salió muy bien la cosa.
MC	¿Te sentiste bien con el grupo?
A14	Sí. Machacaban a otros.

MC	Creus que la manera de ser del programa ha influït en que tinguessis aquesta relació amb els companys?
A14	El compañerismo, y, no sé, ahora que piense... hacíamos grupos, hacíamos muchas cosas aquí, se estaba bien en verdad.
MC	Creus que a l'acabar havies après?
A14	Sí.
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender?
A14	Sí.
MC	¿Te sentiste satisfecho de participar el programa?
A14	Sí, porque he hecho amigos, he aprendido mucho aquí, me han ayudado a trabajar, a encontrar un trabajo aquí, y a saber cómo ser camarero i cocinero.
MC	Te fue útil el PTT?
A14	Sí.
MC	¿Te ha servido para encontrar trabajo?
A14	Empecé, en verdad era de la misma cadena pero era otro hotel. El haber hecho prácticas ha influido.
MC	¿Crees que este curso ha cambiado la opinión que tienes sobre ti mismo como trabajador, como alumno,...?
A14	Antes no sabía nada y ahora sé más, y puedo terminar de hacer estas cosas y poder llegar a ser algo + en esta vida.
MC	¿Crees que tu participación en este programa ha cambiado tu situación social (relaciones con otras personas, etc.)?
A14	Sí, en verdad sí. Siempre he tenido amigos, salgo lo mismo.
MC	¿Ha cambiado la opinión que tenías de ti mismo?
A14	Sí. Porque me gustó acabar de estudiar y empezar a trabajar y empezar a tener un dinero...
MC	¿Y en el resto de la gente?
A14	No, ningún cambio.

Entrevista	A15 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A15	1990
MC	Q opinió tens dels professors?
A15	Amb perdó de la paraula, de puta mare, perquè estava passant un mal moment i la PTT m'ha ajudat a tenir el contacte amb aquesta persona. Ja fa cosa de 6 anys em van fer una pallissa a l'institut i la nena aquesta que va estar imputada, pues jo no sabia que venia. Quan la vaig veure va estar horrorós, vale? I res, li vaig comentar a les tutores i em van dir " <i>tranquil·la, no passa res, amb el temps procurareu estar millor i podeu parlar</i> ". I no, va passar dies, mesos, setmanes i tot. I ara jo no sé res d'ella. Ella està fent la seva vida i jo també. O sigui, ella ara viu a un poble diferent, em sembla, i jo a aquest poble. Si jo vaig al seu poble i la veig la saludo. Ella no sé si viu aquí a allà o...no sé.

MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A15	Sí, me van ajudar, perquè jo tinc un problema, que quan porto molt de temps sense parlar em costa, saps? i la gent les primeres vegades em va començar a insultar i jo m'ho callava, saps? I un dia em vaig posar a plorar, que era l'hora de castellà, que me feia la tutora, em va preguntar que em passa i jo res, res... Perquè saps com estic [està grassa] i es ficaven amb la meva mare, que està més que jo, i de tot. I jo plorava, plorava... hasta que va arribar un punt que em va dir, no te preocupis. I de moment estic b, estic vivint la meva vida, em costa, perquè fa un any i pico em van cremar la cara i el cos, [inintel·ligible] i poc a poc vaig sortint del que em va passar. Després, problemes que hi ha a casa meva, encara! Després de quan vaig venir a la PTT. Però ara, de moment, les coses van b, saps? O sigui, ara surto al carrer. Abans no sortia. Abans sortia, però amb por. Ara també, però menys, ara estic millor. Perquè, quan me va dir, "has de venir a la PTT" i jo, entre mi "per què tinc de venir a la PTT? Si no he fet res de dolent". I res, aquí he vingut. Perquè me van dir que tenia que venir a les 11:30, a menys quart o així haig de marxar, que haig d'anar al metge...que mira quina veu que tinc...
MC	Tots fèieu las mateixes activitats?
A15	O sigui a mi em va costar les mates... jo sóc molt patosa per estudiar, vale?...perquè jo abans de venir aquí per treure'm el graduat estava a l'institut i em va dir la psicòloga que anés al a PTT "perquè jo que tens els 18 anys, aquí no pots fer res". Vaig venir aquí, que em van donar l'oportunitat, i res, vaig fer amistats, que jo recordi malament, vam fer tots iguals, però jo tenia una companya que no entenia el català i jo li explicava. Jo no entenia mates i m'ho explicava, ens ajudàvem.
MC	Vas trobar a faltar alguna cosa? De personal, de material...?
A15	Moltes coses, però ara mateix no t'ho podria dir... perquè estava aquí a la PTT i el meu cap em deia, hora tras hora "a casa teu passa alguna cosa", perquè tenia problemes i com que estava pendent d'una cosa i de l'altra. Però, quan sortia al pati, tot era distint, perquè les coses em marxaven del cap, i quan entrava me venia. No sé, aquí em va canviar la vida, però a casa...
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A15	Sí perquè a l'institut a vegades estaven a munt teu, i a vegades no. Però aquí, estaven a sobre teu. Perquè et deien, "si no fas els deures et castiguen" a l'institut també, però era diferent, perquè allà te castiguen i després te perdonen, però aquí no, aquí te castigaven, i si una cosa no la feies bé, fins que no te sortia no te deixaven. Sobretot la meva tutora.
MC	Creus que els profes explicaven para que tots els entenguessin?
A15	A vegades sí, perquè a vegades si tu, per exemple no entens mates i fins que no t'entrés al cap, doncs no paraven.
MC	Vas fer pràctiques?
A15	Sí. A un hotel.
MC	Com et vas sentir fent les pràctiques?
A15	Sense comentarís. No, per una part estava contenta, perquè mai no havia agafat un ganivet, però el primer cop em vaig tallar i se me va caure el món a sobre...em vaig tallar i jo plorant "que m'he tallat, que m'he tallat" "que no passa res, que no passa res...". I després vaig faltar molts de dies perquè a casa meva hi havia problemes. I jo li anava dient als meus pares "que no, que...", però això una vegada..., l'última vegada quan vaig fotre el camp [crec que ho diu com si l'haguessin fet fora], perquè me faltaven 3 dies per acabar les pràctiques, però com que vaig faltar me van fotre el camp de les pràctiques. I ara estic buscant curro, a veure si me surt algun hotel o algo, i si me surt, guai. Per una banda vaig estar bé, per les companyes i tot, però de vegades me sentia...com si fos, en perdó de la paraula, com si fos una merda. de vegades li preguntava a una companya, que estava a vegades amb una noia, i li preguntava "això com va" i em va dir amb aquestes paraules "busca't la vida" quan jo estic aquí per aprendre i tu saps més que jo, doncs agafa i em dius es fa així, així, i si no ho entenc, fins que ho entengui m'ho estàs explicant. Però no, ella, "búscate la vida", doncs bueno...quan la veig pel carrer, no em saluda...què farem?
MC	Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què?
A15	Sí, perquè ara a casa meva, la meva mare em diu "què menjarem?" i si ella no ho sap, jo menys. Doncs a vegades li dic a la meva mare "mira, tu seu al sofà i jo te faré el dinar", perquè la meva mare com treballa a un hotel també, ara està de baixa que té lumbago, pues li dic, per exemple, va fem lleties i ella em diu pues, se posa això i això, perquè la meva mare, com treballa, pues jo me fico a la cuina amb ella i el nivell se me queda. I quan ella està treballant i li dic al meu pare "va, què vols per dinar?" i em diu "el que tu vulguis" pues jo li faig un dinar que ha fet la meva mare o que ha fet el meu pare a vegades...

MC	Què creus que tenien en compte per avaluar-vos?
A15	No sé.
MC	(Li haig d'explicar) què creus que tenien més en compte?
A15	Jo crec que el comportament em sembla que era positiu, encara que de vegades la cridava, el comportament era positiu. L'assistència, he vingut sempre si no he tingut que anar al metge o a Girona als jutjats. Però jo sempre que havia d'anar al metge portava un justificant o venia el meu pare a dir-ho. Però jo crec que l'assistència, sempre, sempre he vingut. I amb els companys he tingut bon comportament, cosa que ells amb mi no crec.
MC	Aquest sistema era adequat per avaluar-te a tu?
A15	No ho sé, perquè jo quan vaig veure el llibre de pràctiques, perquè no paro de mirar, jo em pensava que havia suspès i m'he donat compte que han parlat b de mi. Han dit "és una noia estupenda" perquè jo pensava que havia suspès, i fa 3 setmanes va venir família i els vaig ensenyar i em diu, "si jo pensava que havies suspès lo de cuina" i jo "jo també ho pensava" i es van posar tots contents i jo, pues vale.
MC	Què creus que van valorar més en el teu cas?
A15	És que l'alumna que va començar, era diferent de la que va... que jo vaig començar bé, molt bé, saps? Però vaig acabar...no sé, em trobava a gust per una part, perquè havia gent que no me tractava com a mi m'agradaria, saps? Tu ara m'estàs tractant com si fos una alumna teva, vale? Però hi ha altra gent...com aquest que ha sortit (un company amb el que s'ha creuat), fa temps que no em veia, si em veu pel carrer em saluda, però si va amb els seus amics, no em saluda. Però bueno, ara tu m'estàs tractant, amb perdó de la paraula, de puta mare. Però ara em veu XXX fora de la PTT i com que me tracta fatal. Sé que tinc de passar de tot, que tinc que fer la meua vida, però...
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A15	Sí, vaig aprendre molt, perquè em vaig relacionar amb una noia que la coneixia de l'institu, però no sé...quan vam entrar aquí i ens va tocar a la mateixa classe, jo li vaig dir "ja veuràs com et toca a l'altra classe" i ella "no, no...em tocarà amb tu" i al final vam acabar juntes. Ella va fer, no sé si va acabar perquè va marxar a Argentina, i no tenim contacte.
MC	Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
A15	D'haver estat aquí? Sí, t'ho torno a dir, que m'he quedat tope de contenta, perquè abans no tenia casi amics i ara pues em queda records...mira, records, records tinc.. perquè quan arribava l'aniversari d'algú com que jo era la més gran de la PTT, saps que si no tens 18 anys no pots comprar tabac, i em deia "perquè no em compres tabac" i jo li deia "demanen el DNI i jo no el porto" [riu sense sentir]. Si em diguessin ara de tornar, per ajudar a algú, no m'ho pensaria dues vegades. Per què? Perquè és important ajudar a la gent que ve de fora. Però sí, jo estaria... Si ara em diuen "dilluns tens que venir", pues sí, vindria.
MC	Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?
A15	No. Ara estic, perquè encara no ho sé, igual m'agafen per cuidar un nen de 3 anys pels matins, si m'agafen a veure com em surt.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A15	A l'hotel al que feia pràctiques estava al cuarto fred, i jo pensava que podia aprendre una miqueta més. En comptes d'estar cada dia allà, jo pensava que em podien ensenyar a cuinar o pels clients...però no, tot el dia al cuarto fred. Però feia el carro pels clients...per una part estava contenta, però per una altra part no, perquè em van fotre el camp 3 dies abans.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A15	Mira, l'altre dia vaig anar a comprar i estava la mare d'un que estava aquí al PTT i li vaig demanar pel seu fill...i ja està. M'interesso per un company, però si el veig pel carrer i no em saluda. Que no m'agrada que em tracti d'una manera de bona persona quan va amb la seva mare i no em saludi quan va sol.
MC	Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?

A15	Abans amb els meus pares no parlava mai. Ara parlo més, tinc més contacte. Abans no feia les coses i ara sí que els faig. Però ara tinc + relació que abans. Encara que hagi problemes a casa meva intento dirli a la meva mare, va no et ratllis, que jo em ratllo molt b...Hi ha dies que estem b, hi ha dies que estem malament.
-----	---

Entrevista	A16 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A16	1986
MC	Quan vas fer el curs?
A16	2004
MC	Quina opinió tens dels professors?
A16	Molt bona. Perquè em van explicar bé i me van ensenyar.
MC	Creus que van saber respondre a les teves necessitats?
A16	Sí.
MC	Tots fèieu las mateixes activitats?
A16	Jo que sàpiga érem tots el mateix.
MC	Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Per què?
A16	La veritat és que no vaig trobar a faltar res.
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?
A16	A classe fèiem alguns treballs en grup. Per una part és bona, perquè tens 2 grups un de comerç i d'hosteleria i...bona, perquè érem un grup.
MC	Vas notar diferència entre les classes al PTT i a l'institut?
A16	Sí, perquè al PTT érem menys gent i t'explicaven millor i al cole no.
MC	Creus que els professors aconseguien que les seves explicacions les comprenguéss tothom?
A16	Per la meva part sí. Perquè tot el que no entenia m'ajudaven. Sí.
MC	Has anat a fer pràctiques fora del centre?
A16	Sí. A un centre d'informació juvenil.
MC	Com et vas sentir fent les pràctiques?
A16	Molt bé, perquè com que anava casi totes les tardes amb els amics, ja... a veure, però vas a treballar i no és el mateix, però molt bé, en aquells moments era on havia d'anar.
MC	Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què?
A16	En principi era la primera vegada que feia pràctiques i al principi estava molt acollonit [riu], però no, molt bé, molt bé. Sí, van ser bastant útils.

MC	Què creus que tenien en compte per avaluar-vos?
A16	Caràcter, la manera d'estudiar i el comportament a classe.
MC	Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'han fet servir en el programa ha estat adequat per a tu? Per què?
A16	Sí, perquè... No sé.
MC	Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació personal?
A16	Per mi? Crec que totes les coses. (Avaluació i evolució) per una part, si miressis els exàmens...tens de veure les dues coses.
MC	Quan vas entrar, què creus que los profes pensaven, que el treuries o no?
A16	No vaig notar res.
MC	Y els companys?
A16	Lo típic de tot, no? Caxondeo, però entre tots ja vam...
MC	T'has sentit acollit i valorat en el grup?
A16	Sí, sí, com una persona més. No sé perquè.
MC	Creus que la manera de ser del programa ha influït en que tinguessis aquesta relació amb els companys?
A16	Sí, sí. Perquè normalment fèiem tot en grup i més o menys ens ajudàvem, però...sí.
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A16	Sí, per aquesta part sí, més amb les hores de pràctiques, sí, sí.
MC	Creus que el que has après respon a les teves necessitats educatives, laborals i/o socials?
A16	Sí, a veure, quan vaig aprendre, m'ho van ensenyar...dos dies, com aquell que diu.
MC	Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
A16	Psí, vaig quedar bé.
MC	Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?
A16	Sí, perquè tenia 2 opcions: Escola d'adults o PTT.
MC	Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?
A16	La feina tal i com estava abans i ara és molt complicada. Ara estic treballant de fuster amb el meu pare. No em va afavorir per trobar una feina.
MC	Ha canviat la teva opinió sobre si podries treballar?
A16	Home, sí, perquè et donava una opció, que és com tothom la primera i la primera la tens d'aprofitar al màxim perquè la pròxima...
MC	Vas veure que podies fer més coses?
A16	Sí, perquè si vols estudiar, pots aprofitar i anar a estudiar moltes coses [li explico millor]. Per una part penses que podries estudiar i provar, però al final dius...hosti...però podria haver anat per provar.

MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?
A16	Abans perquè tenia l'edat de 17-18 i abans era lo típic, però sí...No, igual, ja em movia.
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A16	No, a veure, tu proves i el que te dic abans, ho agafes, ho proves i si va b, endavant, i si va malament, es lo que hay.
MC	Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?
A16	No ho sé, eh? Però crec que d'algú segur. No ho sé segur, però d'alguna persona sí.

Entrevista	A17 (juny 2010)
MC	Quin any vas néixer?
A17	1983
MC	Quan vas fer el curs?
A17	Me parece a mí que en el 2002.
MC	¿Tú crees que los contenidos, lo que hiciste en curso de hostelería, te enseñaron lo que necesitabas saber?
A17	Siiii. Me ha ido muy bien, donde se aprende más. Y luego, cuando terminas puedes buscar, como si dijéramos, un trabajo.
MC	¿Encontraste a faltar algo?
A17	No. Estaba todo bien.
MC	¿Qué opinión tienes de los profesores?
A17	Tuve a mi tutora. Muy bien. Porque te explican y luego tu lo coges bien, bien.
MC	¿Solo tenías un profesor? ¿También te enseñaban a cortar cebolla aquí?
A17	Nooo. Nos llevaban a un hotel.
MC	¿Todos hacíais las mismas actividades?
A17	Sí.
MC	¿Has encontrado a faltar algún tipo de profesional, algún material o algún procedimiento a lo largo del curso? ¿Cuál? ¿Por qué?
A17	No. Solo cuando me fui.
MC	¿Cuál es tu opinión sobre la metodología (trabajo en grupo/ o individual, etc.) utilizada?
A17	Lo mismo lo cogías, tanto en el cole como aquí, lo cogías igual. Yo lo cogía bien, el solo (?) y las prácticas lo cogía todo bien. Me gustaba mucho venir.
MC	Crees que los profesores explicaban para que todos los entendieran?

A17	No sé si todos lo entendían, pero la tutora se explicaba bien.
MC	¿Hiciste prácticas?
A17	Sí, donde estoy trabajando ahora. En el comedor del cole XXX. Con niños. Los veo, y me va muy bien. Los más cariñosos son los míos. Yo tengo los de 3 i 4 años. Son muy pequeños. No se quejan de la comida porque yo les hago el juego de la comida, porque si no se van a comer la patata sola, y no. Hay que hacerles el juego de la comida, el juego de los gustos, no ponerle toda la verdura chafada con la patata, no. Le parto un poco y la otra mitad bien chafada, mezclado y se lo van comiendo.
MC	¿Crees que estas prácticas fueron útiles para ti?
A17	Sí [<i>hi treballa</i>].
MC	¿Tienes alguna sugerencia a hacer sobre las prácticas?
A17	Teníamos un librito. Todo lo que hacía en clase, luego venía y lo escribía en el librito. Yo lo que hacía era montar las mesas, la cocina i el servicio.
MC	¿Q crees que tenían más en cuenta para evaluarte?
A17	La presentación de los deberes, la asistencia, como no fallaba nunca...
MC	¿Este sistema era adecuado para evaluarte a tí?
A17	Sí.
MC	Cuando entraste, ¿crees que los profesores creían que te sacarías el curso?
A17	Sí.
MC	¿Y los compañeros?
A17	Eso no lo sé yo, eso ya...
MC	¿Te sentiste bien con el grupo?
A17	Así, así, regulín, regulán... porque me hicieron alguna broma algunos compañeros...El curso acabó bien.
MC	¿Crees que al acabar habías aprendido lo que necesitabas?
A17	Sí, y que ya he aprendido un poco más.
MC	¿Y era lo que necesitabas aprender? ¿Por qué?
A17	Sí. No lo sé.
MC	¿Te sentiste satisfecha de participar en el programa?
A17	Sí, porque mira, no estás todo el día tirada en la calle y por lo menos estudias algo.
MC	¿Te fue útil el PTT?
A17	Sí, estoy trabajando.
MC	¿Crees que este curso ha cambiado tu opinión sobre ti misma como trabajadora, como alumna,...?
A17	No sé. Me parece a mí que sí.
MC	¿Sientes que tu participación en este programa ha cambiado/cambiará tu situación social (relaciones con otras personas, con tu entorno, etc.)?

A17	No, mira [<i>sembla sorpresa</i>], me saqué el curso de monitora. Si no hubiera venido al PTT no hubiera hecho el curso de monitora. Si no hubiera venido al PTT no me hubiera dado cuenta de que lo hacían. Pero mira, estudiar más y luego venir aquí y hacer el curso más se te mete en la cabeza.
MC	¿Y el reste de la gente? ¿Crees que ha cambiado su opinión sobre ti?
A17	Eso no lo sé.

Entrevista	A18 (febrer 2011)
MC	Quin any vas néixer?
A18	1993
MC	Quin any vas fer el curs?
A18	2009/2010
MC	Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?
A18	Bueno, sí, algu sí. Bueno, he après moltes coses i m'ha agradat molt. Gràcies al PTT estic aquí. [<i>treballa al restaurant on hem quedat per fer l'entrevista</i>]
MC	Què hi trobes a faltar?
A18	M'he arrepentit molts cops perquè no he aprofitat el temps, haver estudiat més...
MC	Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?
A18	De tots? Molt bé. Ninguna opinió. Els profes molt bé... [<i>riu quan recorda un dels professors de pastisseria</i>]. M'agradava més la cuina que la pastisseria. M'agrada molt un professor pel tractament, com estem a la classe perquè quan estem amb un profe estem diferent que amb l'altre profe. No sé que fèiem de diferent, perquè tots els profes no són iguals. Com un altre professor que és una mica...no és com els altres, és una mica serio, no xerrem gaire... el primer professor és més simpàtic, més paciència...
MC	Creu que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?
A18	Bueno, de vegades no entenia algunes coses i no deia res. I de vegades li deia al profe que no ho entenia, que m'ho expliqui, però poques vegades.
MC	Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?
A18	Bueno, quan estàvem...el que ens deia el profe, ho fèiem... això depèn del profe...
MC	Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Per què?
A18	He fet a faltar, no sé, tot el que feia l'any passat... Ah, d'aquest any? M'agradaria a mi saber més lo que fèiem de mates, això m'ha fet a faltar, perquè hi ha moments que em costa alguna cosa i vull... hi ha algunes coses que hem fet allà i que no vaig aprofitar i no sé ni com començar a fer-ho. Sí, m'agradaria tenir un llibre o alguna cosa... Encara tinc les fitxes de l'any passat.!!
MC	Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?

	Xerràvem, parlàvem, fèiem activitats, ens posàvem d'acord per algo, intentem fer algo millor, fèiem moltes coses. Ai, no sé...[riu]. Sí, fèiem treballs en grup... Bueno, vam anar a fer un treball en grup a dos pobles. Els de cuina anàvem als restaurants a preguntar algunes coses: si hi ha crisi, com va la feina allà, i fent algunes preguntes, currículums, si s'ha de portar el currículum...A classe fèiem coses en grup i individual.
A18	Vaig trobar diferències amb l'ESO. A socials, la manera que es feia al PTT era diferent. No feia això d'estudiar teoria, anava a una altra classe, no anava a classe ordinària amb tots els alumnes [va anar a la USEE]. I no fèiem totes aquestes coses. No. fèiem poques coses, poques assignatures i no assignatures de l'ESO casi, molt fàcil. I quan he arribat al PTT he vist coses que no havia fet mai. Hi ha una diferència molt gran. Entre l'ESO i el PTT alguna diferència hi ha, sí. Nosaltres al PTT no érem com alumnes i profes. No sé, érem com un grup. No sé, érem... A l'ESO no, hi ha una diferència: tu vas a classe, estudies, no coneixes de res la profe, només vas allà faràs la classe, ni... és molt diferent! Hi ha una diferència, però no sé com dir-ho. M'agradava més el PTT!!!
MC	Creus que els professors s'esforçaven per a què tothom els entengués?
A18	A classe que anava jo, es feia esforç per què entenguem tot.
MC	T'has sentit còmode en la forma en què s'han fet les classes i s'han treballat els continguts?
A18	Al principi no, no gaire. No sé, no coneixia gaire la gent, era el primer any que estudiaves, no coneixia ningú...ninguna, ninguna persona.
MC	Has anat a fer pràctiques fora del centre?
A18	Sí, al restaurant on som ara.
MC	Creus que aquestes pràctiques han estat útils per tu? Per què?
A18	Al principi no, no era tan còmode. Però al final m'esforçava i, mira, estic treballant.
MC	Quins suggeriments faries?
A18	Que si tenen que fer pràctiques, que aguantin, perquè a mi m'ha servit, estic treballant ara. Vaig aprendre coses noves, m'ha servit per conèixer més...també quan... Mira, com ho dic? Tu quan aguantes en un lloc i fas el que te diuen, al principi no t'agrada, però després vas anar, t'agafes la confiança de l'altre i ella a tu. Bé, ella per exemple diu "aquesta noia em fa cas, em fa això" i després ella se canvia amb mi, va canviar, després ens tornem com amigues, canvia aquella cosa, ara m'ha coneix, ens posem d'acord en unes coses...i bé. Què vaig aprendre? He après moltes coses...com què? Per exemple, quan vinc ara aquí, ara sí que se, ningú me diu "fes això i això", bueno, al principi, quan arribo aquí. Sé què fer, vaig sola, faig les coses que tinc que fer sola, i no pregunto res a ningú. Arribo i sé...i quan em toca fer algo, ho faig jo sola, si sé aquestes coses ho faig jo sola. I he après moltes coses! Fer-ho tot no, però algo... Ara estic a la cuina, no cuino gaire, però mira...Sola no puc fer res, com que no menjo porc ni res d'això, jo sola no puc cuinar, perquè no puc provar les coses que faig. Ara ja he aconseguit tocar-la, al principi ni això. Ara tallo embotit i moltes coses.
MC	Creus que el sistema d'avaluació (exàmens, activitats de grup, revisió de dossiers, pràctiques, etc.) que s'han fet servir en el programa ha estat adequat per a tu? Per què?
A18	A classe? Ens miraven com fèiem aquella cosa, ens preguntaven, feien preguntes, ens donaven treballs per fer, a veure els treballs s'han fet bé, ens explicaven abans tot, i a veure si ens havíem enterat o no, i això ja ho veuen. Està molt bé. És la millor opinió així, no? no sé, és l'única manera que ho fan, és la millor manera també.
MC	Què creus que s'ha tingut en compte a la teva avaluació personal?
A18	No ho sé... això ho sap la tutora. És que no ho sé... es fixava com ho feia...no ho sé. Si he après més coses, si sé aquesta cosa, si aniré aprenent... Aquestes preguntes mai les he pensat així, no les he tingut en compte. [després d'una explicació] Bueno, si me posa una nota, perquè sap que jo només me mereixo aquella nota. Perquè això és si m'he esforçat, si no m'he esforçat, si he fet això, si he après algo o no he après algo, ella me posava la nota que me mereixia.
MC	Creus que han estat els mateixos criteris que per a la resta del grup? Per què?
A18	No. No tots. Hi ha algú que mereixien més nota perquè s'esforcen.

MC	Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?
A18	Jo crec que no, perquè me veien que no sóc aquella noia que te ganes...[riu] d'esforçar-se... jo crec que no pensaven que m'esforçaria. No em van suspendre mai, però les assignatures m'anaven totes malament...però aprovava... per les pràctiques. Pràctiques allà... a mi m'agradaven molt aquestes coses de treballar, més que estudiar, agafar el boli i estudiar, a mi m'agraden més aquestes coses. Si a mi me donen aquestes coses, jo... m'agraden més i les faig més de gust que anar allà i començar a escriure o fer això o fer això. A mi m'agrada més això.
MC	Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?
A18	No, perquè en aquell moment jo no pensava això. Ho he pensat després. En aquell moment ni pensava aquestes coses ni he pensat que aquest profe està pensant de mi això o l'altre profe està pensant de mi això, no pensava aquestes coses. I no, no deia a aquest profe li demostraré... NO.
MC	T'has sentit acollida i valorada en el grup?
A18	Sí. Perquè havien noies allà i que m'han anat coneixent i hem fet amigues i m'ha agradat molt... No sé, no som... al principi pensava "aquesta gent a mi no me caurà bé pas", no, no, no me sembla bé. Aquestes noies, tampoc m'ha agradat...però després he vist que són molt diferents, ens barallàvem, però després...ens barallàvem per allà, ens insultàvem [riu]. Però bueno, tot ha passat, però m'ha agradat molt. M'ha agradat molt els nois que estaven per allà, les noies. Tot, tot, to.
MC	Quines estratègies creus que han fet que et sentis així (el treball cooperatiu, les activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.)?
A18	A mi m'han ajudat les pràctiques només, que feia allà. Bueno, i algunes coses de classe, a dintre de la classe, algunes coses d'anar a fer preguntes o fer coses en grup o algo, algo també m'ajudava. Aquesta manera de treballar m'ha ajudat una mica. La tutora sempre ens deia que teniu que fer, per exemple si teniu que fer una entrevista o fer algo així, com teniu que fer, com teniu que parlar... [En el fet que estiguéssim bé a classe] sí, perquè si no nosaltres no parlaríem gaire.
MC	Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?
A18	Algo he après, home.
MC	Creus que el que has après respon a les teves necessitats educatives, laborals i/o socials?
A18	Sí, m'ha servit molt.
MC	Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?
A18	Molt, molt, perquè m'ha agradat molt, perquè he estat allà he conegut gent nova, he aprofitat un any...i estic aquí. Sí, sí, m'ha agradat molt.
MC	Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?
A18	Si m'ha estat útil? No, perquè jo no he buscat feina de moment. M'ha buscat ella [treball al lloc que va fer les pràctiques]
MC	Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?
A18	Home, m'ha servit molt i gràcies al PTT estic aquí. [alguna cosa en concret que t'hagi ajudat de les que has fet al PTT?]Les pràctiques, sí, sí... i el comportament també, com ens ensenyaven a comportar i m'he comportat bé com ens ensenyaven i com tenia que fer les coses i gràcies a això.
MC	Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?

A18	No, m'ha ajudat també. No sé com...no sé, què vols dir m'ha ajudat...? igual que abans, no m'ha canviat res...
MC	Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix com a treballador, com a alumne,...?
A18	No, jo no pensava que ho faria tot això. És que abans no sabia ni com anar i demanar alguna cosa, i ara sé. I això gràcies al PTT.
MC	Creus que aquest curs ha influït en la imatge que té la gent sobre tu?
A18	No, el mateix. Bueno, sí, me diuen "que gran que ets"... Els pares no els ha canviat res, però la gent sí diu "mira que gran que és, que espavilada que és"...

Buidatge entrevistes als tutors¹²⁷

Objecte 2: Professionals que hi intervindran					
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		18. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre la precisió i claredat dels criteris que estableix el programa per seleccionar els professionals que hi han d'intervenir, i sobre la seva adequació per a seleccionar professionals adequats per a l'atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
Quina és la seva opinió sobre els criteris de selecció que estableix el programa per al professional que hi ha d'intervenir?	(T1) Tenim un entorn molt conegut. A Olot ja saps més o menys qui pot ser seriós qui pot tenir un cert ritme d treball important, q no te'ls deixi dormir... ens coneixem bastant tots. Llavors busques a algú q sàpiga tractar amb mainada, pq clar, si és molt seriós i no ha tractat mai amb mainada d 16 anys...clar, alguna vegada hem hagut d canviar a mig curs d'expert, perquè o l'expert no ha aguantat o no ha hagut feeling. És molt complicat. Clar, pq aquests nanos venen molt rebotats d l'escola, per tant un sergent tampoc els funciona... has d tenir una part elàstica i això és lo complicat (riu). No és fàcil trobar un expert, i si l'has d canviar a mig curs ja...	(T4) En el cas d'hostaleria han estat sempre. No sé si des d'un principi es va fer alguna selecció amb algun criteri, però jo no el sé. (T4) Els de la pròpia escola (d'hostaleria). La pròpia escola ja aportava els professors. Ells coordinaven. I si hi havia algun professor que no ho podia fer, ells mateixos havien buscat algun professor expert, però sempre amb l'ajuda de l'escola de Vilamallà (T4) Que connecti amb els alumnes, encara que sigui...nosaltres és a partir d'una petita entrevista inicial, i que també domini la matèria, que també hem d'ensenyar. (T4) Clar, si nosaltres haguéssim de seleccionar, lògicament, que coneguim la professió i que siguin bons cuiners, però lògicament han de tenir habilitats educatives: connectar amb els nanos, saber adaptar-se a les seves necessitats, etc. però això al cas d'hostaleria és difícil. Per això, la nostra feina també, nosaltres quan fem les reunions... o intentar XXX, però vaja, criteris de selecció, com que no he hagut de seleccionar...no	(T6) la línia són d professionals lliures, molt guerrillers. Gent q se curra cada dia, perquè és el q connecta amb els nanos.. Pq hem provat profes amb mentalitat acadèmica, encara q sigui només com a reforç i no hi ha manera. Només la setmana abans de la prova d'accés podríem estirar d'un professors de mentalitat acadèmica..però la resta del temps, fins q no arriba la necessitat d'examen no hi ha manera. Reprodueixen el mateix programa d l'ESO.	(T5) Hi ha d tot. Hi ha d tot. Hi ha uns quants q sí, q ja anem repetint sistemàticament... (T6) Estem mantenint un grup q anem repetint, eh? Però han entrat molta gent i ha sortit molta gent. Inclús el mateix any. Tenia una previsió d'hores i els hem reduït, i amb justificació d canvi d continguts, o canvi de programa...i s'han anat contents, perquè ja era prou trauma per ells estar amb el col·lectiu...i desbordats, però estar a dalt d tot, q només faltaria q haguéssim d fer nosaltres	El meu primer criteri és la disponibilitat q tenen ells, pq no és qui vols, si no qui pot. I q tinguin experiència en docència. I, a més a més, la cara q posen quan tu els dius que són adolescents. Si tenen alguna experiència similar, bueno sempre serà millor. D fet, normalment no tenim dos o 3 persones per triar a cada lloc. Normalment és un i un. L'única cosa q jo valoro és q ja porti un temps treballant al ptt, o algú q hagi treballat l'any passat, doncs tindrà més fàcil per treballar aquest any. I q li agradi estar amb gent adolescent

¹²⁷ Es presenten les respostes agrupades per PTT ja que les entrevistes es fan conjuntament (com es pot comprovar a l'annex 4) i són, en molts casos, respostes complementàries.

Objecte 2: Professionals que hi intervindran					
CRITERI: Els professionals que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	25. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitats.				
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Creu que els professionals que han intervingut en el programa han donat resposta adequada a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat? per què?</p>	<p>T1 Jo suposo q sí, pq si no els nanos ja s'haguessin queixat i l'expert també, pq no s'haguessin entès en cap moment, inclús les empreses d pràctiques. A les empreses d pràctiques igual q els experts. Si tu li portes un nano en una certa disminució, li has d dir molt clar on pot arribar, q pot fer, q no pot fer, no pots deixar-li...si els expliques molt clar on arribem, tothom ho té clar q pot exigir.</p>	<p>(T4) Sí. A mi m'ha sorprès, perquè no sabia com aniria ni com exigiria ni així, però tant en cuina en Badó, molt bé. Hi ha moments que jo també hauria perdut la paciència i ha sigut...no, no, perquè hi ha moments que... i tant l'Ivan com en Badó molt bé. S'ha adaptat molt bé. Fins i tot un professor li costava molt connectar amb ella i el que feia era que utilitzava altres companys que connectaven millor amb ella i els hi deia "estigues per la Fer, que això no ho sap fer..." per exemple la pinça amb la forquilla i la cullera li costava molt. Doncs ell podia anar fent classe amb els altres i un company que s'hi entenia més be s'estava allà una estona. Com que ell potser no havia connectat tan be i ho feia d'aquesta manera. Tot i que la Fer ho vivia com una cosa que, perquè ella m'ho explicava, que no li agradava que el professor no li posés més atenció cap a ella. Però amb el tema del de cuina, molt bé. I també em sorprenia, perquè no sabia com aniria. Jo suposo que, com que també ha caigut be, independentment de la discapacitat, també els ha caigut be la Fer, perquè és una bona nena i d'allò...ells han posat més mà esquerra. I en el tema més de classe, doncs també. Tant en les classes més de francès, més teòriques i això, doncs també, perquè a nivell lectoescriptor també va be</p>	<p>(T6) Sí, els passem moltíssima informació, ens coordinem molt, i intentem unificar criteris d'intervenció. Això ho demanem a les entrevistes, quin és el profe q funciona més, quin menys i llavors establím una mica d criteris. Quines pautes, quines consignes s'han d repetir a segons quins alumnes...ens posem molt d'acord i això va molt bé. Hi ha nanos q s'han de fer 2 o 3 nivells i a aquest apreta'l fins aquí, i aquest altre és més explicacions, o a l'altre més exemples... i llavors, si fan més fotocòpies d material per nanos q són més visuals i subratllen el material, i dp intentem q hagi molt d treball o fent deures, però això el nivell d'implicació és voluntari. N'hi ha q s'enfaden pq no els hi fan els mínims, els hi tenim q dir (sempre estem apagant focs) a aq vermell dóna-li alternatives, pq no sembli davant dels altres q hi ha favoritismes...La idea és q els mantinguin el màxim d'actius possibles a tots, però sense q es donin compte explícitament, q estan treballant amb diferents nivells i amb diferents criteris</p>		<p>(Dubta) Eh, ho adapten una mica els q poden, pq parlem d'experts, són professionals, gent d la branca i hi ha alguns que els hi va gros. L'única cosa q estic fent aquest any... l'any passat ho van adaptar, però en el nivell d'exigència. Llavors el temari era el mateix, tot era el mateix, però per q llegia i escrivia. Jo li adaptava les mates. No tinc mates adaptades. Tinc uns altres objectius, altres activitats, més visual. Q sàpiguen tornar un canvi, aquest és l'objectiu. I aquest any, q realment necessiten una adaptació més forta, jo estic a dintre i li vaig fent la traducció, li vaig explicant a sobre del professor. [FA DE PROFESSORA DE REFORÇ]Sí, sí. Sobretot en cuina, quan donen receptes i coses d'aquestes, perquè no té lectoescriptura. Estem fent un diccionari d símbols i d'imatges q ella sàpiga... El q estic intentant amb ella és q tingui recursos per espavillar-se. sí q llegeix, però molt lent. No té la globalitat, va so per so, és casi impossible... però bueno, estem intentant fer-ho... els professors. La d'anglès ho està adaptant, els està fent coses d'imatges, els hi dones idees. Jo quan dic, hi ha dues nenes...els hi dic, mira hi ha aquestes activitats, els dono recursos. I ho intenten</p>

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades					
CRITERI: Existència de recursos humans, materials i funcionals suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		38. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels tutors del programa, de la suficiència i adequació dels recursos materials i funcionals per a l'atenció de l'alumnat amb discapacitats.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Considera que se li han proporcionat els recursos (materials i funcionals) necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?</p>	<p>T1 A veure. Amb els físics ens ensortim amb el q tenim. Amb els psíquics, home... necessitem recolzament, pq necessites q algun expert et digui com has d tractar el tema. Llavors, q fas? Com q no el tenim dins, ens anem a buscar-lo extern. A lo millor te'n vas als EAIA, als EAP...allà on calgui. Home sempre ens han ajudat, mai ens han dit q no. Inclús en el cas d fer-li una visita extra, encara q no tinguis els recursos, sempre ens l'han fet...hem tingut psiquiatres i psicòlegs a la mà en el moment q..externs.</p>	<p>(T4) Des de la nostra coordinació? No. Suposo que entenen que som pedagogues i que ens hem de buscar la vida i ens hem d'adaptar..</p> <p>És que no hem hagut d'adaptar res...ha seguit molt be. L'únic que potser més adaptat que ha tingut han estat les pràctiques, que hem buscat un lloc que salpiquéssim que la tractarien be, que hi haurien els professionals...però en el que han estat les classes, no hem hagut d'adaptar res.</p> <p>(T4) L'únic que sí canvia en el programa és que si tenim una persona amb necessitats educatives especials, un 33% mínim de discapacitat, podem demanar baixar la ràtio d'alumnes. Si tenim 15 places, doncs 12-13, o podem demanar 8-10. Ens baixa perquè representa que...Nosaltres diem...que la Fer no és amb la que hem tingut més feina...potser uns altres que no ho semblen tenen més nee. Però sí que canvia en aquest aspecte, que ens donen menys alumnes, menys places.</p>	<p>(T5) No. No tenim ni material, ni mandangues</p> <p>(T6) Els ordinadors q tenim són els d'aquell espai, q no tenim ni 1 per cada un. Amb lo q implica amb els nanos amb aquesta dificultat.</p> <p>(T5) Els ordinadors són nostres sí, però són heretats de... despojos del Departament (d'Educació)</p>	<p>(S) La formació ens la fan a BCN i aquí costa i no sempre té la qualitat adequada. Ens va b pq compartim experiència. Són teràpies aquests cursos. Ens ajudem, et donen idees...d vegades fas les coses amb voluntat i l'espífies. Vaig tenir una nena coreana i després vaig saber q estava passant el dol migratori i jo no sabia ni q existia...</p> <p>(S) Ja sabem q hi ha dificultats, però bueno ens anem ensortint amb dies més bons q d'altres...segurament ens equivoquem. Amb els anys hem après estratègies q ens han funcionat, en la majoria d casos...Ara, amb aquest tipus d'alumnat no ens hem trobat mai! I no sabem com anirà. I també et preocupa una mica...Clar, no volem q ningú pateixi.. Per això volem q ens donin una formació, com a mínim una mica d'estratègies q ens puguin ser vàlides, pq a lo millor allò q fem d bona voluntat, q pensem q està bé l'estem pifiant...!! quan vegin a aquesta nena q t una dificultat. Si algú riu? Si algú...? com hem d treballar-ho? és q ningú ens dóna... els endosen en aquí i vingal Vale, d'acord, em sembla molt bé, però és realment el recurs adequat? Doneu formació al professorat x saber com ha d treballar amb aquesta mainada...</p>	<p>Bueno, d fet el material q fem servir ens els proporcionen ells (folis i tot això). En els moments en els q hem demanat algun portàtil o així, perquè aquest any també tenim un alumne amb discapacitat física, llavors quan hem necessitat un portàtil o així, i l'ordinador ens el deixen ells, Palafrugell. A Palamós no tenen recursos per atendre a aquest alumnat.</p> <p>(riu)Home, el portàtil és bo, pq els dóna molta autonomia per treballar ells pel seu compte. No has d'estar allà sobre seu. de La resta res, perquè està preparat. El q és l'espai està preparat. I la resta.. el professor ja s'ho fa, tenim Internet i allà trobes 1500 coses, tu te dissenyes les teves fitxes i els hi passes.</p>

Objecte 5: Les pràctiques a empreses (I)					
CRITERI: El programa estableix els criteris (o les bases) pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		46. Obtenir la valoració per part dels tutors del programa dels criteris establerts pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
Quina valoració fa dels criteris que determinen que un alumne faci, o no, pràctiques fora del centre? Per què?	<p>T1 A veure, jo et diria q tots han anat, han complert, han anat fent. L'únic problema q vaig tenir va ser un any q no es va poder acabar el conveni d pràctiques amb una nana q estava...amb discapacitat tal..araestic parlant d comerç, eh? La teníem en un lloc més o menys d cara el públic o no, però sí q havia coses d menjar, d'alimentària...i els hàbits, les relacions socials, era totalment... feia coses dins d la botiga q eren del tot indescriptibles...m'estimo més no explicar-les. Va ser l'única vegada q no hem acabat un conveni. No hem acabat perquè l'empresa no podia...i ella...Ella sí q hagués acabat, eh? Ja hi anava, però és clar...En canvi els altres molt bé. Els altres arribaven contents, però com q aquests no cobren (riu) com tots!! Aquests encantadíssims d sentir-se útils. I q se'n surten!</p>	<p>(T4) Un alumne de l'any passat... en Pere, no va anar-hi pels problemes que ell tenia amb l'addicció, amb els porros. Tenia un problema de comportament, perquè vèiem que no sabíem com actuaria en allà. És l'únic cas en 11 anys que un alumne no ha fet pràctiques. Sempre,, mínimament, si hem vist que pot respondre ha fet practiques</p> <p>(T4) També és això, nosaltres els tenim des de l'octubre, fan el mòdul A i el mòdul B i els coneixem, anem treballant amb ells...anem consensuant com seran les pràctiques, anem veient, jo suposo que han de fer cas...veure que no funcionaran, que no venen a classe, ha de ser que les actituds són negatives cap a les pràctiques...però com que no és el cas...més aviat en tenen ganes...</p>	<p>(T5) Ha hagut alguna vegada q algú no ha anat. La manca d control, ...fins i tot ens hem arriscat, eh? Però quan no tenen ja capacitat d'autocontrol mínima, ja no ens arriquem. O algun nano q...Per exemple, tenim un cas aquest any que no ha anat...perquè no aterra O desconexió del món. No. No pots posar-lo a pràctiques, pq no t'hi anirà. I a veure, ja mires si tens alguna manera de...Aquest q et parlo és tutelat i ja mires si ho pots fer per una altra banda...però no...ja ho saps d'entrada. I mira q ens arriquem normalment, eh? Malaventurat, i jugant-te les pràctiques, eh? Pq després l'any q ve ja no pots anar a aquell empresari, pq ho té molt recent. Has d'esperar q se n'oblidi.</p>	<p>(S) La qüestió és q costa q la percepció q tenen ells del q poden fer no es correspon amb la veritat. Has de fer-los baixar i després, quan ho fas, et diuen (potser no directament) pq jo no? Ells s'ho expliquen i fan grups. Els d'oficina són els bons i els dolents van a botigues i super. Els del super són els pitjors. Sembla q els discrimines. Es comparen.</p>	<p>En principi no, però el q sí q faig és q, segons amb quin alumne, jo facilito més el camí o no. Pq jo sóc de la zona, conec molta gent, llavors...clar, l'empresari el primer q fa és "què? Com és aquest noi?" Clar, jo no menteixo. No menteixo. Puc dir-ho més suau...al principi intento q no, q ningú vagi ja amb la idea d q aquest nano no acabarà, ni farà, ni serveix. D fet jo els envio a tots a fer l'entrevista. Ara ho he fet aquest any: teníem dos llocs i vaig enviar 3 persones a cada lloc i van fer com una mini selecció d personal. Llavors jo trucava a l'empresari i li deia "què? Què t'ha semblat aquest? Quin has triat? I per què?" i també et diuen les sensacions q donen, no? els nanos, quan van "por ahi". I bé, dels 3 tinc 2 col·locat i un no, però pq no s'entera. (explica q li demanaven q havia fet i q no se'n recordava, però no era un alumne amb discapacitat). Va dir que aquest no s'entera. Jo vaig parlar amb el nano i li vaig dir, "ha passat això, com pot ser...inventa-t'ho, tingues els recursos". I ara haurà de passar seleccions i seleccions fins q l'agafin a algun lloc.</p>

Objecte 5: Les pràctiques a empreses (II)					
CRITERI: El programa estableix els criteris (o les bases) pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		46. Obtenir la valoració per part dels tutors del programa dels criteris establerts pels quals els alumnes amb o sense discapacitat aniran a fer pràctiques fora del centre.(cont)			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>ins a quin punt pensa que els criteris es de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?</p>	<p>Excepte aquesta vegada d'aquesta nena q la vaig haver d treure a corre-cuita, els demés no, cap problema. Al contrari. Home, Els tenim molt avisats, eh? Quan hi vas no els enganyes. Llavors ells ja saben a q es poden atènyer. I en el cas dels disminuïts físics, és molt més fàcil. Saps molt fins q podem fer, normalment ho tens per escrit a més a més. Er tant, tens molt clar q els pots exigir.</p>	<p>(T4) Hi ha empreses que sí. Hi ha empreses...jo per exemple m'he trobat amb alguna.. que si era marroquí...i em costava dir-ho eh? Però clar, ho havies de dir. I sí és de cares al servei, de cambrer i així, era un inconvenient.</p> <p>I tampoc són totes les empreses! El que sí que et demanen que "bueno, si és trempat o no és trempat"...o que et volen un mínim.. que si els suposa feina o depèn si ells tenen molta feina, no volen una persona que potser hagin d'estar a sobre... perquè amb la Fer, vam buscar un bar i ens van dir "home si és discapacitada..." i ens deien que si havien d'estar a sobre en comptes que m'hagi d'ajudar...en moments amb molta feina... llavors potser no... Però en general, si ells estan disposats, ja ens diem si l'alumne pot anar be o no... cada empresa és diferent.</p>	<p>(T5) Amb els nanos amb més dificultat, sí. Busquem empreses "amparo", q sàpigues q s'hi sentiran bé, q els acolliran, q estaran per ells</p> <p>És q ja coneixem les empreses...I quan fas una primera entrevista, si és una empresa nova, ja veus quina és la línia d persona q haurà empatia o no..</p>	<p>(S) Jo el q veig és q, per a qualsevol nano, l'empresa no la pots enganyar mai. Li has d dir el q hi ha. Ja fa temps q voltes per aquí i al final ja saps q Has d'adequar el perfil d l'empresa amb el perfil del nano...és la seva primera experiència i no pot ser frustrant. Els nee, si és un borderline, és un més, li dius a l'empresari q farà fotocòpies, recollir caixes..l'empresari fantàstic, pq b q algú ho ha d fer. I sí no et diu q no, no necessito aquest perfil. Però quan hi ha una diferència important, jo m'havia trobat en algun lloc q estava classificant els claus. Amb la qual cosa si s'equivocava s'angoixava...</p>	<p>Sí. Ara m'estan apretant perquè volen q anem els dissabtes. Totes retarden. "No, encara no, envia-me'l cap a l'abril..." Aquest any, a diferència de l'any passat, ens han trucat per demanar nanos. Llavors, jo la feina q tinc és d remarcar q aquests nanos han d'estar en formació, q se'ls han d'ensenyar, q s'ha d dedicar temps. Llavors, quan em diuen "envia-me'l cap a l'abril, maig, quan tingui feina..." jo el vaig dir, "sí, però no l'agafaràs quan tinguis feina, l'has d'agafar abans, l'has d formar". Però bueno, la lluita...Hi ha un seguiment d pràctiques, tu vas trucant. A més hi ha una preparació als nanos, del q s'ha de fer i el q no... hi ha nanos q tu apostes molt, q els anirà bé, q funcionaran, i q després deixen les pràctiques. I hi ha nanos q no hi donaries un duru i que, osti, foten... No es pot saber fins q no hi són... El q passa és q jo deixo q els nanos triïn el lloc. No els pots imposar 200h en un lloc q no volen estar-hi. Trien la branca, dintre d l'hosteleria, i trien el lloc entre cometes. Em diuen dos o tres i llavors jo faig gestions. I van a fer selecció i a veure on els agafen...</p>

Objecte 5: Les pràctiques a empreses (III)					
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat ¹²⁸					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		49. Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?		<p>(T4) Penso que molt bona. Els hi permet saber com funciona, saber com és el món laboral, els enfronta a una realitat que potser... el que et deia abans, no? La Fer, va venir aquí a fer l'entrevista. El que ella volia era treballar l'any següent. Llavors ho tenia molt clar. A mesura que ha anat veient... treballar de cambrera..a mesura que ha anat fent tant a Vilamallà i a les pràctiques, ha anat veient al menys que no és per aquí per on ha d'anar a buscar feina...o que potser té unes limitacions que uns altres no tenen... Penso que és una oportunitat i un lloc on tenen una persona que els atén.. que, potser, si no anessin en format de pràctiques no la tindrien aquesta oportunitat, i durarien un o dos dies. Llavors està bé tant per ells com per l'empresa</p> <p>(T4) Nosaltres havíem tingut fa cinc o sis anys una altra persona, i a aquesta noia li va anar molt bé fer pràctiques. Perquè ella potser era el cas contrari a la Fer. Ella tenia l'autoestima molt baixa i sempre estava com etiquetada. En canvi, va anar a fer pràctiques, se'n va sortir perfectament, va trobar feina molt ràpid i es va adonar que ella era tan capaç com qualsevol altra</p>		<p>(P) Si és en pràctiques, l'empresari no et dirà res. Però si és per treballar, l'empresari vol un treballador. O hi ha algú a darrere q ven les places, q siguin empreses q tinguin un lloc adequat per aquests nanos...</p>	<p>Molt bona. Vital. És q és l'únic, l'únic sentit q li dono al programa és q puguin anar a fer pràctiques i la possibilitat d'una inserció laboral. Pq l'únic camí q els queda és la inserció laboral.</p>

¹²⁸ Els quadres en blanc no vol dir que el programa no faci pràctiques externes, sinó que ha quedat respost a l'anterior quadre.

Objecte 5: Les pràctiques a empreses (IV)					
CRITERI: El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		56. Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?</p>	<p>(T2) buscar l'empresari q entengui q els resultats no són els mateixos q un altre...és difícil. I com està ara la feina, no es poden permetre el luxe d tenir una persona q surti el 50% d feina. Això aquest 2 anys ens hem trobat. M'estàs demanant un tio q estigui perfecte, però q li puguis fer un contracte d disminuït i surti més econòmic...això és un xollo, nano. No. Això són contestes, eh? Tenim un llistat d'empreses tatxats en vermell, no els vull ni veure aquests, d dir...q ens deien aquests? El primer, q el rendiment fos el mateix... Les empreses, com q estan obligats, ells fan la demanda a l'OTG. Nosaltres amb l'OTG tenim un contacte molt directa, tots ens coneixem. Teniem un alumne amb una discapacitat física visual, li vam buscar una empresa q havia posat una oferta per discapacitat i no el van agafar. Després va arribar un altre q vam enviar per l'OTG i q la van tenir 2 dies i li van fer signar una baixa voluntària. Vam parlar amb l'OTG i ens van dir q, com q estan obligats, van tenint gent, un parell d dies i diuen q no troben el perfil q busquen i així se'n surten. A ells els surt més a compte tenir o pagar una empresa q ja t els dismis contractats q els fan la neteja dels jardins, o posen la benzina específica..i això ja els hi cobreix. Això és un problema per a què aquestes persones s'inserixin...Això fa 2 anys q ho fan servir molt.</p>	<p>(T4) Estem totalment a favor. Està molt bé, és molt necessari. L'únic que jo penso que necessiten una mica de suport en una empresa i que tinguin molt clares unes funcions, i adaptades a les seves, a allò que ells saben fer... Llavors, a partir d'aquí, tant és un benefici per a l'empresa com per a l'alumne, no?</p> <p>(T4) Ja hauria de ser una cosa normalitzada, no? Això ja està a la LISMI i no s'aplica, no?</p>	<p>(T6) També és la diversitat més absoluta, no?</p>	<p>(P) Jo penso q està b si hi ha com lo q fa TRES o el q fa l'Ajuntament. L'Aj t una persona q es dedica a clàusules. Ell va per les empreses ofertant només aquest tipus d persones. Va a l'empresa, va fent un seguiment, l acompanyament, vull dir, això és fantàstic! Aq nanos, ben acompanyats, ben portats, i tant q poden integrar-se a l'empresa! Home, hem d mirar les tasques q poden fer, però necessiten aq acompanyament, i q l'empresa ha d recordar com poden treballar. És important q l'empresa tingui a alguna persona q els recordi q s'ha d respectar el seu ritme d treball, pq si no, no és bo per ells.</p>	<p>Súper necessària. I molt bona. És q en treuen més les empreses. Primera q en treuen descomptes, i segona q per norma general, els q entrem en el programa i q poden seguir el programa són ma d'obra. Les nenes q tinc aquest any, t'oblides d'elles i, quan tornes estan allà mateix fent. Ni estan pendents d'escaquejar-se, ni d'anar a fumar, ni estan pendents d a veure q roben... Llavors, vull dir q les qualitats d'hàbits, d disciplina...és el q han treballat a l'escola especial. No treballen res més q rutines i hàbits...i tenen ganes d treballar p ja no hi ha l'opció d seguir estudiant.</p>

OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	57. Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.(cont)				
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?</p>	<p>T1 Home, en molts d casos ens ha funcionat, pq han començat amb el període de conveni i llavors, més o menys, molts ja se'ls han quedat. Diria q aquest any i l'anterior ha estat més fluix, però no perquè siguin discapacitats, sinó per la manca de feina. Però normalment els q havíem tingut anys enrere ja se'ls havia quedat la mateixa empresa. He d dir q costa molt trobar empresa, pq els empresaris, no sé en altres llocs, costa d mentalitzar. Tu tens el nano amb una disminució. Li expliques la disminució. Vale, li buscarem el lloc d treball adient per ell. Li busquen el raconet d l'empresa adient per ell. Però tot i així, l'empresari voldria q, fer-li, ja se'l quedaria amb un contracte de disminució, pq a més a més ja li surt a compte. Però a l'hora dels resultats, volen q els resultats siguin com els d'una persona q no tingui disminució. Clar, és un equilibri molt difícil aquest. És difícil trobar un empresari d'aquests. Quan el trobes, perfecte,</p>	<p>T4) Depèn del tipus de discapacitat, no? Per exemple, si és una discapacitat cognitiva com..molt limitada, pot ser depèn de quin perfil, no seguiria. En canvi si és una discapacitat que està en un grau. mínimament..haviem tingut la Fanny, que era PC, però en un grau... que se'n va sortir..li va costar molt escriure, però se'n va sortir ella al seu ritme. I se'n va sortir prou bé. Jo crec que depèn del grau se'n poden sortir perfectament, poden anar a fer pràctiques perfectament i es poden integrar perfectament ja ni fent ús, sense dir el grau de discapacitat. Ara, si són cas com un noi que vam tenir aquest any, que venia d'una USEE (no va fer el curs) i tenia una disminució cognitiva molt profunda, potser en el curs de comerç o el d'hostaleria, no se n'assabentaria molt del que li estaves dient..potser si que necessita un recurs que hi hagi una persona...amb un suport al costat, no? Però depèn..</p> <p>(T4) Però pensant que tenen els mateixos criteris de selecció que els altres. Perquè, arriba i tu valores, no? la comprensió lectora i escrita...que també hi ha d'altres, que potser venen nous de fa un any o mesos i no coneixen la llengua i dius "no no poden venir al recurs...perquè no seguiran les classes"...</p>	<p>(T6) Clar, el potencial és absolut aquí</p> <p>(T5) I l'acompanyament és màxim.</p> <p>(T6) Aquí el problema és q la relació és molt intensa amb els nanos, i és molt individual. Llavors, clar, el cada dia, tota la problemàtica q es van trobant, això es parla, es posa sobre la taula, es posen paraules, no? A les emocions, als sentiments... i el nano, aprèn a col·locar molt b les coses..</p> <p>(T5) I també... està molt treballada la família. Amb aquests nanos i amb els altres, eh? S'intenta.. A no ser q la família es blinda, eh? Però si la família està mínimament disposada, també treballem molt per aquesta banda. Perquè així, cunde más la faena</p> <p>(T6) La relació és molt directe aquí. Al ser tan pocs...i nosaltres a la segona part no hauríem d'estar tan presents, però estem omnipresents. Vull dir...entrem a les aules, a la cuina, a l'hotel estem permanentment en allà, i això és com un vincle, com..és un apego q ells tenen...i això afavoreix molt..no?</p>	<p>P) Nosaltres fem derivació a l'SMO. Mirem quins es poden sortir per ells sols i quins necessiten acompanyament. Llavors derivem als nanos a serveis q tenen tècnics d'inserció. Siguin nee o no. Però és un recurs q necessitem a més a més del Ptt, sols els Ptt, si ja veig difícil els nostres....</p> <p>(S) Hi ha nanos q maduren en un any, però hi ha q necessiten 2. El q madura ja li ha crescut l'autoestima, ja sap q ha d fer i ho fa sol, ja és autònom. El q no madura, és el q necessita aquest acompanyament, pq si no tornes a la situació d partida. Aquests són els q derivem. Jo penso q els nee necessiten</p>	<p>És bona. És q és l'única. Bueno, depèn d com ho enfoqui el tutor. Jo els enfoco perquè se'n vagin a treballar "ja". O sigui... els hi dono totes les eines i tot, tot va enfocat pq puguin treballar i s'hi quedin. Hem d'intentar tenir molt, molt, molt bona punteria on nem a fer les pràctiques, no van a qualsevol lloc. Van a un lloc una miqueta més gran, on hagin diferents seccions, q si no estan fent lliuts puguin estar fent picas...q puguin estar fent feines d'aquestes.. i a més a més, q tinguin més d'un treballador i a més a més, q ells també guanyin en garantia social, bueno, els descomptes q tenen i coses d'aquestes. Però, en principi, q jo sàpiga, després de l'ESO..., als cicles no arriben, i llavors nosaltres poder, amb aquests nanos, no sé si bé o malament, no exigim tant d la part acadèmica si no en la part laboral, dels hàbits, com higiene.</p>

Objecte 10: Clima social					
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels tutors del centre					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		82. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre les expectatives d'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
Creu que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responent a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?	T1 Nosaltres tots els q ens venen si en veiem algun q no és el perfil que no té res a veure amb el q fas...els derives a un altre lloc. A veure, abans d fer la matrícula, fas una xerrada amb ells, per tant tens molt clar...per rigorós ordre parles amb cada un. Si veus q el nano encaixa, q ho té molt clar...	(T4) Sí, sí. Com tots, fem l'entrevista, coneixem...però sí que vèiem que hi havia possibilitats. No sabíem com es desenvoluparia a l'aula o amb el grup, però és que al cap de res ja vam veure que funcionava bé. Sí que clar, era amb perspectiva d'èxit. Si haguéssim vist que no, potser hauríem dit que potser no era el seu recurs, com aquest cas que hem fet l'entrevista i no el veiem gaire bé. Però sempre pensem que és amb garantia d'èxit.	(T5) Q entens tu x possibilitats d'èxit? Si ell creix com a persona? Això és un èxit. És la idea, no? La part més acadèmica és la q pitjor portem nosaltres, eh? Eh, ja es fa, q s'hi treballa, eh? Però... En canvi, si tu veus q és més autònom, més vàlid, endavant les arres!	(P) Cadascú pot venir d molts punts d la línia, però q tu vegis q aquella persona ha avançat. D vegades veus q poden avançar més, q tenen més capacitat per arribar al 8 (sobretot abans de l'avaluació extraordinària) q li donis motivació, q el nano s'ho guanyi... q a cadascú se l'ha d'avaluar de manera diferent. La nota d'un examen no diu res. Si els hi fem amb apunts!! Però si tu no tens els apunts ordenats, les fotocòpies ordenades, no te'ls has mirat, no ho sabràs fer. El q vull és q si ha d fer una cosa sàpiga on trobar la informació. S'han d fer exàmens per ser més objectius? Sí, però no només.	Sí. Totalment. Això és un Pla de transició al treball. Si ho enfoques així... també és una via per anar a CGM, però no és l'únic objectiu anar a CGM. Per mi és abans que tot un Pla de transició al treball. Y...Anar ells sols sense cap mínim de formació, perquè hi ha tota la formació de Mòdul A. Aquesta formació sí que l'asseixen, y sí que treuen nota, perquè és l'altra manera. Vull dir, que pelar patates y coses d'aquestes ho ha après. Y a portar una "bandeja" y tot això. Llavors, com que hi ha les 2 vessants, inclús un nano que no tingui discapacitat, hi ha alguns que, realment, el que no han fet en 7 anys no ho poden fer en 6 mesos. Llavors, ella ho té claríssim. El problema seria que ella volgués seguir estudiant. Però en principi els que agafem és per anar a treballar, llavors és una formació per a què puguin aconseguir, puguin tenir una miqueta més fàcil l'accés al món laboral.
Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professionals que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que eren compartides per tots?	T1 I tant, i tant. Poc q n'han dubtat mai. Home, en el cas dels físics, claríssim. En el cas dels psíquics, no saps mai. Potser acabes en un nivell diferent...però acaben.	(T4) mmmmm... No ho sé si tots confiaven tant... La tenien allò com més en compte, i més cuidada, però no sé si amb la perspectiva que obtingués els mateixos objectius que els altres. Li ficaven bona nota, però potser amb un altre criteri d'avaluació, però sí que tenien ganes que sortís bé... a més ja ho havíem parlat a les reunions...i com que veien que anava bé, feia les coses i això...suposo que sí, que pensaven amb èxit.	(T5) Sí. (T6) I si no les tenen...el criteri nostre és aquest (T5) Ja els hem anat matxacant cada any q venen a treballar aquí, q al final... (T6) Al final ja et diuen, buuuuuueno, vale, és veritat... Sí, pq molts d'ells llençarien la tovallola, o es quadrarien, o començarien...És una feina cada dia, una feina d desfogue...		Sí. Les dues d'ara tenen un perfil més complicat. Però sí. A més, és que tot ho enfoquem a això, llavors... l'única cosa és això, de tenir la superpunteria d'enganxar un lloc de pràctiques que ho porti, que entengui quin perfil de persona és i que en tregui rendiment. Ara, no li demanis que te vagi a agafar comandes, però li demanaràs que et faci tota una habitació i te la farà en un periquete. Però aquí ja intervens tu, perquè aquí [pel bar al que som] vaig haver de venir més d'una vegada a explicar-hi, i més quan no ho sembla. Perquè no s'ho creuen!

<p>I quines creu que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?</p>	<p>T1 A veure, són molt espavilats. Ho tenen molt clar. Aquest any, l'Edgar ho tenia molt clar q ho podria fer. Ell anava fent el mateix nivell, com un altre. No l'han tractat diferent en cap cas. Clar, les disminucions físiques (s'equivoca, perquè parla de psíquiques), segons com el nano reacciona o com tracta als altres, potser més complicat, tot i q també l'acullen, també veuen i també entenen q faci un nivell diferent i q ell pugui tenir el mateix resultat q ells. Per exemple en Javi. Tots ho tenien clar q no estava bé, però es toleraven , tenien molt clar q ell anava fent al seu rollo, q ells aprenien més...Això ho tenen tots molt clar, pq els hi diem quan comencen, q tothom té un nivell diferent, q ens importa com anem pujant. Ens és igual allà on puja cadascú. Això era molt més fàcil quan no havia notes. Ara, amb les notes és més heavy, pq clar, però bueno...és q com q van cardats d notes a les escoles, tampoc se les miren. De moment, eh?</p>	<p>(T4) Sí. Molt. És que amb els companys ha anat molt bé. Sí, sí. Ella s'ha sentit a gust, a més és molt oberta i deseguida té ganes de fer amics... s'ha agafat molt a alguns alumnes, com l'Axel i així... I, a més, veien que se'n sortia. I quan la veien a Vilamalla que li costava, que es creuava i que es ficava que no, ells l'animaven. Era molt bo. Hi ha hagut molta pinya amb ella. I jo crec que no la veien com una persona...amb discapacitat, gens estigmatitzada. Més aviat al contrari, la veien...com jo, com tots. És que ja t'he dit que em costa veure la discapacitat...potser sí que tenia dificultat manipulativa, però és que a nivell de relació molt bé.</p>	<p>(T5) Depèn</p> <p>(T6) Quan comencen venen amb les càrregues q venen.. però en aquí ho anem llimant continuament, vull dir el tema del respecte, d la possibilitat, del màxim potencial, tot allò del coaching?, en aquí a saco. No donem res per tancat, no donem res per donat. Som molt conscients del potencial q tenen, d l'edat q tenen, treballem molt els exemples, dels símbols q tenen, tot allò de l'empoderament, d mostrar gent q ha aconseguit trencar resistències, tot això ho treballem molt en el cada dia això, eh?</p> <p>(T5) I jo penso q si la relació depèn molt del nano q té dificultats en com s'introdueix ell en el grup. Estic pensant en un cas... Normalment funciona bé, saps? Si el nano és...rollo Desi, Elisabeth</p> <p>(T6) Sí, però també déu n'hi do quina bomba, eh? En Marc. Bueno, pq ell també estava fet un asquito, esquizofrènic, està fallant, no es medica...és multi..</p> <p>Clar, es tracta d convivència. Depèn d l'etiqueta com la tinguin enganxada o les resistències amb les q vinguin aquí, això potser a final d curs... El tenies q veure el procés q va fer aquí. És un procés, però clar, dentro del proceso...et pots trobar q es despertí no? Al cap d 4 o 5 mesos, però al principi t'ha donat una guerra i t'ha provocao todo lo q tenga q provocarte</p>	<p>(P) Depèn del grup. D la sensibilitat q hi hagi al grup. Pq si són molt sensibles, ho poden entendre d q va. I si més no, t'ho verbalitzen. Però a la pràctica, quan hi ha algú q els empija, pq fa unes crides d'atenció diferent d les seves, o és més infantil, no ho suporten, al principi sí, pq pobret els hem d'integrar...però a la pràctica, és "jo no vull anar amb ell a fer el curs"jo no vull nosequè</p> <p>(S) La dificultat en aquí és q el grup pot agafar dinàmiques varies: XXX surten a esmorzar sols, se'n va a Girona sols i nosaltres els demanem q ells siguin conscients del q fan i aquests nanos malauradament són fàcils d'enllaminar, i sempre, és q en tenim, sempre hi ha el q consumeix, i atrauen als dèbils, és q això és...</p> <p>(S) Per exemple, la relació amb el seu grup d treball...Mira q teniem nenes guapes al seu grup d treball. Fins i tot les vam agafar individualment, l'Adrià és un nano q té unes dificultats especials...si us plau... però clar, quan havien d fer la feina i l'Adrià es posava a riure, o havien d fer una entrevista...Recordo quan anaven per fer entrevistes... ens deien "és q no podem anar amb ell, ens fa quedar en ridícul a les empreses es comença a burlar de l'empresari, comença a remenar les coses..." Clar, tenia un comportament, q els mateixos nanos deien, "és q no, q no es comporta, és q no té..." Hauries d'estar a darrere seu tot el dia... És q nosaltres som dues, no podem estar sobre 30 nanos...En canvi són coses q nosaltres hem de propiciar, però q els nanos ho assumeixin.</p>	
--	---	--	--	--	--

<p>Si la resposta a la segona i tercera pregunta és positiva, Creu que aquestes expectatives en les seves possibilitats ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne?</p>	<p>(T2) Bé, bé més o menys. Nosaltres sempre intentem l'espectre d la diversitat. Nosaltres diem, no som iguals i em miren així. T'ho diuen i no és veritat. Tots som diferents i ens hem d respectar. A partir d'aquí hi ha coses q som iguals i coses q no... Els q son més intel·ligents, els expliques q no es barallin, q no són tan espavilats.. i això es deixa clar des del principi... et diuen, "és q aquest és tonto, és q ho sembla" i jo...no "no ho sembla...ho és". Podem dir la paraula (posa veu nonya) "no, és q té una discapacitat...", deixa't d collonades! És tonto i és tonto!. És la paraula q fan servir aquí. I l'altre diu "jo no sóc tonto" i jo dic..."però tampoc ets gaire espavilat!" Avia'm, hi ha coses q no saps fer!!! Assumir això, q tu no pots fer, q et costa...O una altra q es va demanar el certificat d discapacitat ella mateixa. Li vam dir, "demana-ho!, perquè tindràs més possibilitats per buscar feina. Les empreses necessiten. Ja rendeixes com una altra!" I aquest altre (continua assenyalant a les fotos), vam estar amb el paper, li van donar, li vam dir "has anat a revisió?" no sé si li han renovat... la sort q té...aquí hi ha la Fageda, q tenen un servei d'aquests per inserir els nanos, q han optat per fer el servei a veure si col·loquen els nanos a l'empresa ordinària. Tot i més amb ell després d tres anys...D'haver fracassat a l'any d'haver entrat a una empresa com a disminuïts, allà on va fer les pràctiques, l'empresa va venir la crisi i va dir q no, perquè li van demanar els papers, els vam reclamar i va ser quan venir tot el follón i llavors l'empresa va dir q no...Llavors vam dir q aquest nano abans havia d'entrar a la Fageda. Vam dir "Si hi ha possibilitat, q entri ja" és la manera d'enganxar-los. I ara és allà i el seu pare no l'empenya ja...</p>	<p>(T4) Sí, sí. Sí, segur, perquè a ella li faltava confiança. Jo, en les tutories sí que era moltes vegades s'enfonsava. A servei, quan va estar sobretot a Vilamallà, sí que s'enfonsava i li tocava molt l'autoestima i llavors sí que s'havia de treballar això de l'èxit. Que tu confieïssis, com jo, com tots els companys, els professors, els seus amics, li donava forces. I veure que se'n sortia a la primera fase, per exemple les notes que va tenir...per ella va ser una pujada d'adrenalina i d'autoestima a tope, jo crec que això sí va fer que acabés bé.</p>	<p>(T5) Sí, i tant. Treballes molt en positiu, i molt "que pots", "que...". Penso en un cas, te'n recordes del cas d'en Said? És general, eh? Però ell deia q no podria, q no superaria...</p> <p>(T6) És lo q els hi queda amb els anys, eh? Quan et venen... Hi ha un volum d nanos q venen amb la merda, menjant merda i és q te la vomiten. "Yo és que como mierda, y soy comemierda.."</p> <p>(T5) Y otra vez, y otra vez...i sí, sí...eh? està claríssim, eh? Les expectatives q puguis tenir d'ells... Però fa molta il·lusió... ara està fent el grau, el nano q t'he dit abans? Doncs està acabant..i no havia d'aprovar... a més amés un cas... molt malament a casa seu.</p> <p>(T6) Ens agraden casos impossibles (riu). Tenen unes resistències i una capacitat d'autoboicotejar-se, especialistes totes, eh?</p> <p>Venen els pares i més d lo mismo. I crítiques, i crítiques...des d lo negatiu...i clar, el nano respira a través d totes aquestes experiències.</p> <p>(T5) Nosaltres anem a encarar-ho a treballar des de lo positiu, també treballem lo negatiu...però els matxaquem molt q poden fer-ho, q poden escollir, com els centres d pràctiques, ells poden escollir i els hi diem constantment...</p>		<p>Sí. Per la constància. Perquè a més a més tu ho dius, no? que aquí valorem la constància, l'esforç i la motivació. Igual que pot fer pujar, pot fer baixar. Llavors, no freurà nota, però sí que se'n portarà el certificat perquè ha fet una bona transició, ha assolit el que se li ha demanat.</p> <p>En aquest cas, ella ha jugat un paper importantíssim, perquè li hem fotut molta canya, ha hagut moments que ha baixat una miqueta el rendiment... No, perquè les expectatives que teniem sobre ella no li vam dir. Jo els motivo a tots per igual, i els hi dic a tots que vull que treballin ja, i que hem de tenir, que hem de vigilar on anem, etc. Amb ella també poder li vaig fer un seguiment més intensiu, perquè li van oferir per venir a treballar, però no li van dir el preu. Llavors jo vaig intervenir una miqueta. Que a final sí, eh? Al final tot va sortir molt bé, eh? En altres casos no ha passat. Perquè clar, com que els tenim aquí i són nanos...saps? tot i val. Però amb ella, lo bo que tenia és que, no sé com ni perquè, però que confiava i es deixava guiar. Jo li vaig dir "tu dius que sí, no preguntis ni a quina hora plegues, ni preguntis què cobraràs, ni preguntis res de res, després, quan acabi el dia ho mires, dius gràcies sigui el que sigui i després m'ho dius i jo ja..". I sí, cap problema. Poder és més fàcil amb aquest tipus de nano que amb els altres. "no per qualsevol preu, no per qualsevol horari, això jo no ho faig perquè no sé què..". Clar, per aquests nanos la feina és feina i els diners són diners. Y millor 20 que res. A mi em resulta més fàcil treballar amb aquests tipus de nanos per la inserció laboral que no pas amb els altres que a sobre tenen 50 mil històries, i que demanen 50 mil coses a canvi de la seva poca formació. Saben que tot és esforç, que tot és constància, que hi ha gent que li costa el doble...</p>
--	---	--	---	--	---

Objecte 10: Clima social					
CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grup, etc.) que faciliten la inclusió de persones amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA					
86. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa					
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?	<p>T1 Sí. Durant tot el 1r semestre treballem hores amb tot el grup d 15. Tot el q és treball d camp, ho fem en grups d 3 o 4, per tant s'han d posar d'acord i s'ho reparteixen molt bé. No ha passat mai q algú hagi quedat exclòs d'ells, pot fer-ho bé o no, però inclús les trucades...ningú es dona de menys, en aquest cas no.</p>	<p>(T4) Igual que a tots. Sí que hem treballat la cohesió de grups perquè no només és ella, sinó que els alumnes eren molt diversos...i...els agafem la primera setmana i el que fem a les sessions de tutoria sempre la cohesió de grups és important.. jo també, a més com que estan a Vilamalla i hi conviuen molt...és molt important que s'avinguin i que puguem treballar els conflictes i llavors sí que ho fèiem amb tutories...no pas perquè hi hagués la Fer havíem de fer més cohesió. Tu també (a la Llúisa) a comerç ho has fet i no hi havia ningú..</p>	<p>(T5) Por activa i por pasiva (riuen)</p> <p>(T6) Al principi fem un intensiu d 15 dies, q només estan amb nosaltres per treballar el apego i el vincle i la cohesió, pq és q si no</p> <p>(T5) Tot el rato. Abans féiem només una setmana. Ara són 15 dies. Els primers 15 dies, les dues a l'aula sempre, tot el rato. Tots junts</p> <p>(T6) Llavors, quan es fan pinya, és quan comencem a llimar diferències, ja no és tan important.. com a nivell afectiu treballem tantes coses, generem un vincle entre ells.</p> <p>(T5) I, a més a més, el fet d q estiguin tots en el gran grup, a tu et permet fer 2 grups ideals. Vas veient cap on anem, al marge d q quan els separem també fem intergrups, saps? No sempre treballem amb el mateix grup. Per fer projectes poden estar barrejats, la idea és aquesta, màxima varietat..</p> <p>(T6) Hi ha molta mobilitat. És descol·locar-los contínuament, no? Pq no pots repetir cap pauta, pq si las saben s'apalanquen i tornen a l'automàtic d l'ESO. Llavors aquí és sorprendre cada dia. Venen com a un espectacle.</p>	<p>(P) Penso q sí. El q passa és q d vegades no saps si allò q estàs fent anirà b o no, pq desconeixes. En algunes dinàmiques, se'ns han posat a plorar d cop i a lo millor estàs fent una activitat d sentiments i aquella persona se sent molt afectada i li ha anat b, però li ha remogut moltes històries... Jo crec q a la majoria els ajuda a sentir-se bé. Normalment, la major part estan contents. Ens agrada q ho verbalitzin. En general funciona, per aquest col·lectiu específic? Suposo q també! Esperem q sí.</p> <p>(S) És un canvi molt xocant, q venen d 4t d'ESO i no se'ls han escoltat mai la part íntima. I aquí, q els primers dies estem per ells, q ens fixem, els demanem si estan b,... a mi aquest punt m'agrada molt, estan contents, se'ls nota... i això en una setmana!</p> <p>(P) Tamb et trobes amb nanos q no tornen a l'endemà d fer una dinàmica d'aquestes. N'hi ha q no els agrada, q no volen mostrar-se, ... Per això ens va molt b fer l'entrevista amb els pares abans d començar, per tenir informació abans d fer les coses, descobreixis coses molt importants. Així pots entendre més el nano, pots reconduir activitats... Amb els anys vas aprenent, amb aquest tipus d col·lectiu en especial volem anar agafant experiència, per veure si l'anem ensopegant...L'any vinent en tindrem més experiència (riuen)!</p>	<p>Sí, a la primera fase bàsicament és el que fem. Tenim les tutories grupals, i bueno, treballem, jo per exemple, ara en les tutories que faig amb els nanos, ara a la segona fase ja entro més en temes d'habilitats socials, emocions, igualtat, els drets, ja treballes això més concret. I a la primera fase és grupal tot: treball en equip, tot, tot, i, a més a més, tu ja fas que s'ajudin els uns als altres.</p>

<p>Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?</p>		<p>(T4) I a la primera fase que estaven barrejats. No hi havia pas...Si alguna vegada hi havia algun problema, no era pas amb ella. Més aviat ajudava a resoldre'l.</p>	<p>(T6) Sí, en tot cas a les persones, més q no pas a la discapacitat o la diferència q tenen.</p>	<p>(S) Jo sempre penso en la zona d desenvolupament pròxim... el Pft és el perfil aquest (fa dos nivells amb les mans i assenyala la de baix) si tu l'allunyes d'aquesta zona, aprendrà ¼ del q podria aprendre...llavors, val la pena d forçar tant la història en aquest moment? O bé podem estar un altre any fent, jo que sé, teràpia, aprendre més l'idioma per venir l'any vinent amb més condicions? No pots repetir un pft, no pots tornar si l'has deixat... Jo sempre dic q aquest perfil és aquest. I q si som més agossarats i ens anem més lluny ens carreguem una mica el programa i el ano no està aprenent el que hauria d'aprendre.</p>	<p>Sí, i entre ells també. És que jo crec que tenim més prejudicis nosaltres, que ells ho viuen amb molta naturalitat, no? quan s'hi troben, ja està. Quan coincideixes amb algú a classe t'hi fas i passa a ser un més de la classe. Vull dir, el cartell els hi posem nosaltres. Home, ja ho veuen que tenen una certa adaptació, fins i tot costa al principi, perquè són nanos que són adolescents i bueno, costa no?...que a vegades tu els barreges, i a qui li toca fer el treball amb ella pues clar, no? "brrrr"...però bueno, com que li toca fer el treball amb ella els tutoritzes una miqueta més, i fas que... a veure, dintre de la seva discapacitat, són molt aptes per segons quines coses i intentes que es reparteixin la feina i aprofitin lo bo que tenen cadascú. De fet, el treball que vam fer a la primera fase aquest any, hi havia les dues nenes amb discapacitat amb un. Clar el <i>tiu</i> corria boig al principi. Corria boig, perquè no sabia com fer-ho, perquè el perseguien per tot arreu. Però al final li vaig dir, "<i>mira elles són molt bones en això, que facin això i tu fas això</i>" i es van coordinar i van treure súperbona nota. Ho van fer súper bé. Vull dir...i dintre del grup bé. Normalment jo faig que facin parella elles dues, però per tema d'infraestructura i per tema de recursos. Però joestic amb elles. I ja està. I perquè segons quines activitats no deixes que es posin ells segons com volen, no? de fet, hi ha d'altres activitats que sí que van amb qui li toquen i punto. I les ajuden. Pacència no tenen gaire, però no tenen en general, però que si ho han de fer ho fan i punt.</p>
---	--	---	--	--	---

Objecte 12: Resultats del programa						
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat						
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	101. Obtenir informació sobre la valoració dels tutors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat					
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9	
Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?	<p>T1 (pensa) et diria en el cas del Edgard q sí, en el cas del Hamza també. El cas dels físics és un. En el cas dels psíquics q hagin arribat a tot tot, jo et diria q hi ha 2 o 3 q no. 2 o 3 q a més encara ara estem treballant amb diferents...una nena està ara amb el grup d'psiquiatres d'Olot, està per entrar a la Fageda. N'hi ha q estaven molt malament. Però d'aquests n'hi ha 3. Tinc molt clar 2 q no han arribat. Els altres jo diria q sí, q per una feina controlada, amb un responsable q té clar q els ha d' dir les feines d'1 en 1, han arribat allà on podien arribar, al seu màxim. Feines d'aquestes d'cuina q té en Pep d' rentar plats, q no li pots dir una ordre tan etèria al principi...q són gent q, quan han fet les coses dos o tres cops, són molt repetitius. Tu li has d' dir com, li has d' explicar 3 dies, però a partir d'aquí ja marxem sols. A + a + són molt puntuals, són responsables d' la feina i q clar, una cosa compensa l'altra...home els empresaris estan contents i això vol dir q els ofereix una feina.</p>	<p>(T4) Sí, sí. Més potser ha hagut més evolució al principi més bona, després més negativa, i després en estàtica (?) més baixa, però això no significa que no ho hagi assolit amb èxit, perquè ho ha acabat, ella s'ha esforçat, ha estat ben valorada i...jo crec que sí, bueno, jo he dit que sí, amb èxit..</p>	<p>(T6) Del Ptt vols dir? Els del Ptt no, però els nostres sí.</p>			<p>Sí.</p>
Quins han estat els més fàcils/difícils d'assolir? Per què creu que ha estat així?	<p>(T1) Són pocs alumnes, pots estar molt per ells, els tens molt coneguts. Clar, en un moment donat tu pots donar una certa llibertat o una manera de fer diferent. Tots tenen un nivell diferent. Comencen i acaben amb un nivell diferent. L'avantatge és aquesta, podem treballar amb poca gent i per tant podem estar molt per ells. Jo crec q sí q podem ser molt flexibles. Ningú et diu has d'arribar. I ara amb les notes tampoc. No han d'acreditar. Aquí treballes més la part d'anar a treballar, són més hàbits, més comprensible, s'assumeix més bé...</p>	<p>Fàcils: (T4) Clar, tota la part d'octubre a desembre, les classes més de mòdul B, que eren les que fèiem nosaltres, més teòriques, de contingut més reflexiu... (T4) Que era on ella podia opinar més...que pogués preguntar</p> <p>Difícils: (T4) Sí, que ella participava i així. En el que era més pràctic, manipulatiu, com que és on presentava més dificultats, li faltaven més eines i estava més d'això... El que deies sobre l'èxit del programa...clar, un dels èxits del programa és la inserció laboral i en aquest punt no s'ha assolit. Però com d'ella i d'altres, eh? Però veig que ella, si busqués feina en aquest sector...li costaria. Pot ser en un altre sector... Aquí veiem que fa falta un altre recurs, com TRESA, un altre lloc que pugui treballar en treball amb suport.</p>	<p>Els fàcils: (T6) Els actitudinals. Són molt macos, a nivell actitudinal, tenen molta energia, moltes ganes d' superar-se. I és el q els hi mou.</p> <p>Els difícils: (T5) Els més purament acadèmics. No hi ha més. (comentem que un dels professors ha donat la mateixa resposta, parlem del perfil ptt)</p> <p>(T6) És frustrant, el contingut és frustrant. Si entres per la part intel·lectual, no hi ha manera, però si els entres per darrera, per la part emocional, allà els hi coles...i acabes treballant agilitat mental, i raonament numèric i lògic exactament igual, però has d'entrar per la retaguardia. I després, per estar motivats d' cara a l'examen, un mes abans, pots començar a aterrar, i llavors sí q et fan cas. Però entrar directament en matèria, no és un llenguatge</p>	<p>Cadascú pot venir d' molts punts d' la línia, però q tu vegis q aquella persona ha avançat. D' vegades veus q poden avançar més, q tenen més capacitat per arribar al 8 (sobretot abans de l'avaluació extraordinària) q li donis motivació, q el nano s'ho guanyi... q a cadascú se l'ha d'avaluar de manera diferent. La nota d'un examen no diu res. Si els hi fem amb apunts!! Però si tu no tens els apunts ordenats, les fotocòpies ordenades, no te'ls has mirat, no ho sabràs fer. El q vull és q si ha d' fer una cosa sàpiga on trobar la informació. S'han d' fer exàmens per ser més objectius? Sí, però no només.</p>	<p>Els més fàcils els pràctics, totalment. I els més difícils, els instrumentals, a veure, ni tu fics. Amb ells hi treballes la memòria, la resolució de problemes i poqueta cosa més, sumar i restar. A veure, és que tampoc...No, perquè es frustren molt i ja està. Tampoc donem cap títol d'ESO ni donem cap títol de res. Donem un títol de formació professional, llavors, insistim més en el tema de professional.</p>	

Objecte 12: Resultats del programa (I)					
CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		109. Conèixer la valoració per part dels tutors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes amb discapacitats.			
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Quins creu que són els elements del programa que han estat més útils per a la posterior inserció laboral dels alumnes amb discapacitat?</p>	<p>(T2) Sí, és clar, jo t'haig d' dir q fins aquest any, l'any passat ja va costar una mica, podia afirmar q tots els alumnes q realment volien treballar i q van complir, trobaven feina. Ara els costa més. Avui ha vingut un noi, molt trempat q no troba feina...li he dit q si l'ofereixen, és igual si t'agrada i no la feina. Aquest nano fa tres anys enrere no hauria hagut problema, amb 2 o 3 trucades, ja ho hauria col·locat. Els nanos q surten del Ptt, amb discapacitat o no, poden dir q tenen coses, q saben fer coses (respecte als seus companys q no han passat). Et truquen les empreses i et diuen És trempat?.. (assenyala una noia i diu) aquesta també podria tenir el certificat. Però és l'única d tots els Ptt q ha fet tot el q li vam dir "ves a aquesta empresa, parla amb aquest restaurant..."i quan va venir...va anar a tots! Oh, q contents! Jo no vaig dir q la coneixia a l'empresa q la va agafar i un dia vaig passar per allà i vaig dir al jefe, "aquesta és la Llum?" i em diu sí...però escolta, li dic i poc q se'n surt d res!! Sí, però no faltarà mai, la màxima responsable...ara, no li demanis fer...és una pinxe! Amb el temps poder farà algunes coses, però li has d'explicar... i encara hi és. S'ha d tenir constància. Això ho fan els estrangers. Els d'aquí no ho fan. Estan acostumats a la setmanada, a la moto... Les avaluacions, per tant, no fem discriminació. De moment, fins ara, sempre hem tingut en compte la diversitat, respectant el ritme, però treballant! Q fan els profes ara? Valoren l'esforç. L'objectiu és ser auxiliar d cuina. T'ho fa? Sí, doncs un 5. No són cuiners. El q passa és q el departament, posa uns objectius q tenen molt a veure amb el q fem nosaltres, però no els convaliden. Estic d'acord per un costat, perquè ha de ser més nivell, però per altra no. Un cambrer proveeix de begudes igual q un encarregat i això no ho valoren.</p>	<p>(T4) En quins aspectes? Jo he vist la dificultat manipulativa, però jo reconec que les habilitats i les actitud d'una feina les té. Perquè ella és súper responsable, neta, entén les coses... Si se le repeteix, compleix les ordres... Ha tingut alguna petita cosa, com que llepava la xocolata i que se li va haver de dir, però que ella igual que els altres, eh? O era més barroera a l'hora de manipular...</p> <p>(T4) Potser a hoteleria van molt ràpid, no? Pretenen que les persones vagin molt ràpid i ella és més lenta.. Però com si jo comences a pastisseria, eh? També aniria més lenta!!</p> <p>(T4) I necessita les rutines. Perquè sí que allà ha funcionat molt bé. Perquè cada matí arribava i pintava els croissants de xocolata, o arribava i...o quan hi havia coses brutes i ella ja... Vull dir que en aquests hàbits ja els ha anat assolint i els ha fet bé. Però potser en altres professions, potser els desenvoluparia millor. No sé, feines més d'ensobrar de fer recados...i a nivell d'interaccionar amb la gent...també se li dona bé</p>	<p>(T6) La pauta. Unificar criteris: puntualitat, la disciplina, el qui ets tu, la teva imatge, saber el q has d' dir i el q no...</p> <p>La comunicació. Des d'on em comunico quan estic enfadat, quan estic b, els recursos aquests, no?...aprendre a gestionar, perquè són molt impulsius...</p> <p>(T5) L'autoimatge, l'autoestima... Tota la primera fase és molt important per això... Et vindran alguns, quan s'hagi acabat el curs, q et diguin: "profe, q no sé fer un currículum", però tota l'altra feina sí q la sabran fer.</p>	<p>(P) Tot. El concepte és el q menys es valora. Sobretot l'actitud, el comportament, els hàbits, el treball del dia a dia, la participació, és q tot això és molt important</p> <p>(S) El q nosaltres diem és q ja som una empresa. I q estem practicant l'empresa. Q aquí ens podem equivocar, però q a l'empresa no ens podem equivocar. I q, per tant, l'assistència, la puntualitat, l'interès la motivació.. s'han d treballar diàriament.</p>	<p>Les pràctiques. Si no tinguéssim pràctiques, oblida-te'ni! Perquè el fítol, bé, i què? Les pràctiques i tot el que és la formació relacionada amb l'àmbit professional. Llavors, a l'estar moltes hores a la cuina, jo és que m'estaria tot el dia a la cuina, si pogués. Perquè, primera és el que més els agrada i el que més els hi servirà. Llavors, el fet de estar a la cuina i fer pastisseria i fer sala, moltes hores, això també ajuda que quan venen aquí tenen una certa formació, poden oferir una certa qualitat en el treball i que això afavoreix que es puguin quedar. Ja està. Les pràctiques són súper importants</p>

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)					
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	114. Conèixer l'opinió dels tutors del programa sobre la influència del programa sobre la situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat.				
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
Creu que el programa ha millorat la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits?	(T1) Costa, amb la crisi i les trampes q comentàvem...costa...el q passa és q amb en Hamza, un fio ràpid, amb 2 operacions d cor, però q pot fer moltes coses, costa. No sé si per la crisi o perquè, perquè els papers els tenim arregladíssims. Hem estat un any i pico buscant feina pel Hamza. Finalment l'hem trobat, però ens ha costat. Ara està content. En un laboratori.	l'integració a l'empresa, allò que es relacioni amb la gent..també ha anat bé, perquè és molt oberta...i...molt bé. Però clar, ficar-se a buscar feina, portar un CV, presentar-se a l'empresa..jo crec que en aquest aspecte la integració seria molt més difícil.	(T6) Tenim nanos q els vam posar d pràctiques a menjadors escolars i encara hi són...Com si fos una cosa, aviam q passa, i hi són encara. Hi ha nanos molt constants a l'hora d buscar feina, quan se n'assabenten d'alguna cosa, van trapitxeant, van treballant..i gent molt més capaç, amb molts més recursos, no troben res, q no afiancen res...Et descol·loquen. Hi ha alguna coseta dintre q va més enllà del recurs, no?		Sí, treballa al bar on som.

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)					
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	117. Conèixer la valoració dels tutors del programa sobre la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat..				
PREGUNTES	T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8	T9
<p>Creu que el programa ha incidit en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. de.....? En quins aspectes/sentits?</p>	<p>(T1) Amb la gran majoria d casos, bé. Inclús amb aquests 2 q jo tinc en ment q estaven més malament, també. Venir al Ptt estaven més tranquils, es relacionaven amb més gent, els veies més bé socialment. Quan van acabar el Ptt, clar com q per inserir-los laboralment va estar impossible, no es podia, no era possible inserir laboralment, llavors van quedar penjats moltes hores a casa, sense companys d la seva edat...diria q més es van tornar més antisocials. Llavors, jo considero q venir aquí sí q els va anar bé socialment venir al Ptt. Q no s'ha pogut arreglar, sí en 2 o 3 casos. La resta, sí, home, s'han quedat treballant, o han fet alguna cosa vinculada als estudis, sí, sí. Home, les relacions q fan aquí el grup classe és molt pinya, eh? Són molt solidaris. Q en un cas o va bé o vas fatal. Jo penso q sí, q ells s'han entès i els ha funcionat. Mentre han estat aquí, eh? i a les pràctiques, q han estat molt ben acollits en el cas d pràctiques.</p> <p>(T2) Si hem d fer cas d l'enquesta entre els q han passat en aquest 10-12 anys i els hi demanem si estan contents, si ha millorat la imatge q tenien d'ells mateixos, et diran q sí D moment s'han valorat tots...sempre hi ha alguna excepció. Però tots unes valoracions sobre el 8 o el 9. Per ells la sensació q tenen és bona. L'any passat va haver un q va dir q no. Sempre milloren. En el tema de l'obertura cap els altres...molts d'ells, alguns, no tots, déu n'hi do les persones, no deixa de ser si han anat a l'escola o fracassats. Si venen des de fora tampoc no deixa q no poden estar bé. El tema de l'autoimatge sempre millora. El tema d la relació amb els altres és més fàcil aquí. És més fàcil sempre i quant parteixes d és igual sí és millor o no, si sap més o no, és un company i es respecta. Això ho deixes clar des del principi i ja està. Per tant, fer coses especials per ells, no. Si l'has d ajudar, l'ajudes com a un altre, però coses especials, no. N'hi ha q fan textos a informàtica i a l'altre li has d'explicar com s'engega l'ordinador. Si q potser amb algun alumne podries haver apretat més...i en parlem amb els professors i diem si l'apretem més o no? Si pleguem , poc q en treurem res. Sempre has d'apretar més, per saber allà on pot arribar, si no ho sabrem pas mai. Q quan arribi a una institució s'hagi d'espavilar. Cada un d'alguna manera, sobretot amb aquests q poden... Ai, és q pobres, no pobres no! Tindran difícil la vida, però sí no els estires tan com pots, no faran res a la vida. "es q es passa 3 hores" i 4! L'única q tenim q pot aguantar 8h rentant plats! L'empresa on va estar, estava 8h rentant plats. Té síndrome alcohòlic fetal i no se'l treuen d sobre a l'empresa, eh? La idea és una mica d'aquesta. El tarannà aquest sí q el tenim. Ella potser els ajuda més i jo sóc més dur...</p>	<p>(T4) Sí durant el programa. Perquè ella està molt ofesa, perquè... No, perquè s'ha integrat molt bé, ella ha fet molts amics en aquí, que potser són diferents als que tenia a l'escola especial, on ella se sentia diferent perquè se sentia millor que alguns dels companys..i aquí s'ha integrat molt bé, ha fet molts amics... Però després de finalitzat el programa, ella esperava més i s'ha trobat que...a mi també m'ha sorprès, eh? Han deixat de mantenir contacte i... bueno, amb això sí que està una mica ofesa. Però durant el programa sí que han fet coses, sortien amb els companys, que se sentia molt integrada amb els companys...fer coses diferents que abans no hagués fet...No ho sé...no ho crec...</p>	<p>(T6) Sí, no? Eren carne d cañón i ara...</p> <p>(T5) En un alt percentatge sí...Jo crec q sí, han obert vies, han vist q hi ha més possibilitats, no "estoy aquí caduco y me voy a quedar en estas" "sí puc fer el Ptt, puc fer altres coses d formació..." a més, m'ha generat nous entorns laborals, he conegut a nova gent...Això sí. Hi ha algun cas q no, però la gran majoria sí s'han obert horitzons diferents. Tu els has oberts entorns més sans q els q vivia ell d'entrada.</p>	<p>(S) La idea és q durant un any han vist una visió coherent, q després tornen al seu territori, però tenen una visió sanejada d com s'ha d fer les coses...</p> <p>(P) Han d saber q la vida és així. Les coses a la vida real són així, q el món no canviarà per ells... N'hi ha q fan grans esforços... quan aconsegueixes q un nano reaccioni i canviï, és molt important!!! Encara q els pares diguin q no, q és la seva responsabilitat... molts, quan tornen a estudiar, ja t'ho diuen "q diferent m'ho prenc ara"...tenen una altra visió de com reaccionar. És per això q realment serveix el programa. Només per això</p>	<p>Segur, perquè l'altra opció que tenia era la seva mort social, era ja tancar-la amb els bojos. Era per anar a la deixalleria a fer selecció de residus i amb gent molt gran i súper tocada. No, no, hi havia un desequilibri total. Llavors en aquí s'ha sentit que ho ha pogut fer, ha fet amics en el curs que queden, un dia va a Palafrugell i l'altre a la Bisbal...Llavors, la idea és fer una trobada perquè t'ho demanen els nanos, com que continues la comunicació amb ells... Ha fet el pas d'anar a treure's el carnet de cotxe i segur que coneix gent ja allà...Vull dir, ja perds la por, perquè a ella, realment des de molt petita li han dit que era tonta. I ella amb mi havia tingut baixos molt forts i de plorar, perquè no es veia capaç de fer les coses, ni de... era com no assimilar bé.</p>

Buidatge entrevistes amb els professors

Objecte 2: Professors que hi intervindran				
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professors que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		18. Conèixer la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre els criteris de selecció dels diferents professors que hi participen.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quins creu que són els motius pels quals el/la van escollir per a aquesta feina?	Jo crec que era perquè estava a l'escola d'hosteleria.	Pq sabien que havia treballat fent aparadors, em coneixen personalment, em dedicava a fer classes a altres bandes, et coneixen... No havia treballat abans amb adolescents.	Yo pienso, la verdad? es por mi capacidad de enseñar inglés. Pero ahora que los conozco muy bien, me han comentado que cuando vine a la entrevista ellos pensaron que no podría hacerlo, porque parecía muy dulce, me han dicho. Pero lo que sé es que la gente que confunde la simpatía, la dulzura con...la debilidad, es mal hecho. No soy débil, no soy débil. Puedo trabajar con gente dura. Tengo la capacidad también de trabajar con gente de cualquier estado. En mi anterior trabajo estuve con estrellas de cine, famosos, realza...eran mis clientes. Y lo mismo puedo trabajar con la gente que limpia la calle. A mí me da igual. Para mí, gente es gente. Todos somos iguales. de mérito lo mismo. Algunos malos, algunos buenos... Pero ellos pensaron que los chicos me tomarían el pelo. Y no. No soy tonto.	No ho sé. Sincerament no ho sé. Em van avisar una vegada si podia venir a fer classes, a través que faig classes a un centre. Uns companys havien estat algun temps fent ptt, passa que encara em diuen "encara aguantas tu aquí?" sí, i a més hi vaig content. Em van trucar que vingúes. Havien molts professors que han vingut i que no he tomat a veure més, tampoc sé pq. A mi cada any em diuen "bueno, q?". No et puc dir res més, només que cada any m'han avisat. Hi ha anys que tinc més hores que d'altres, etc.
Sap si aquests motius responen a uns criteris preestablerts?	No, ni me'ls van explicar ni ho sé.	No ho sé.	No lo sé. En ese momento no hablaba tanto el español y no he entendido tanto.	No sé si hi ha criteris establerts. Suposo q...alguna vegada he sentit algun comentari que diuen "q els hi dones que ni criden ni res?" mira, intento, ja m'ha costat aprendre, intento posar-me al seu nivell. No arribo a dir-los tios i ties, però b, sí que en aquest pla m'han explicat coses de la mare o la germana..i els has d'escollir. Crec que és això.
Quina opinió té sobre l'adequació dels criteris que es fan servir per a la selecció dels professors?	No els conec.		No lo sé. En ese momento no hablaba tanto el español y no he entendido tanto.	
Creu que s'haurien d'haver tingut en compte altres criteris? Quins? Per què?				

CRITERI: Els professors que desenvolupen el programa tenen un perfil adequat per donar resposta a l'alumnat amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	26. Obtenir informació sobre l'autovaloració dels professors que intervenen en el programa sobre la seva formació i l'experiència professors.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quins aspectes de la seva formació han estat d'ajut per a participar en aquest programa?	De la meva formació?, pocs!! (riu) Ha sigut més l'experiència amb aquests tipus de nans que m'ha portat a... jo crec que és més formació personal que no pas de la que et donaven acadèmicament, pq... jo no he tingut cap formació especialitzada amb aquests nens que no estan... ni tan sols sabia que havien plans que no entraven al currículum acadèmic per que els nens poguessin enganxar-se...	Jo, parlo per mi, entenc que no tinc una formació específica per treballar amb aquest col·lectiu. Ho faig millor o pitjor. Ni per adolescents, ni per persones amb discapacitat. Al PTT estic des de 2005. Pel que faig? A part de l'específic del tema, haver donat classes i haver-e dedicat al tema.	Ok. Yo pienso esta capacidad de no discriminar, una. Poder relacionarme con los jóvenes, a su nivel, pero en una manera... dándole el respeto que das a un adulto. A veces es difícil para ellos, porque no están acostumbrados a ser respetados. Yo siempre al principio del curso les explico algo de mí, como me gusta trabajar con ellos y cómo voy a tratarlos. Pero también les digo "vosotros me tratáis lo mismo, con el mismo respeto para mí. Funciona bien. A veces, al principio no se fían, tienes que ganar su confianza. Pero cuando la tienes, vamos bien. Pero tienen que fiarse de ti, perquè no están acostumbrado a ser tratados como personas normales.	Sí. Totes. Cada curs és una nova experiència. Als FOC ara es fan exàmens per entrar, però m'he trobat amb cursos de gent que o no parlaven català, que no tenien ni els coneixements bàsic, així que m'ha anat molt b aquesta experiència.
Quins aspectes de l'experiència professional anterior (si l'ha tinguda) han estat d'ajut per a participar en aquest programa?	Sí, l'experiència a l'escola d'hosteleria m'ha ajudat molt per estar aquí. Però el tipus de nens...sí que hi ha alguns que venen a aprendre, però n'hi ha alguns que venen rebotats. I l'experiència que vaig tenir a l'acadèmia de Roses també em va ajudar moltíssim per encarar la formació, perquè quan vaig acabar vaig dir que no tornaria a fer classes mai més (riu), però després també em vaig reenganxar amb això, perquè la matèria em va agradar		También he hecho cursos para mí, de psicoanálisis, psicodrama en Londres. Esto te ayuda mucho. La experiencia anterior...pienso que sí, me hizo tener confianza en ti mismo	

Objecte 2: Professors que hi intervindran (I)				
CRITERIS: Els professors que participen en el programa també participen del seu disseny, juntament amb altres col·lectius/serveis.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	27. Conèixer la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre la seva participació en el disseny del programa.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Ha participat vostè en el disseny del programa?	No, no. A la meva assignatura sí, sí, a la meva assignatura ho he dissenyat tot jo: els continguts que s'han de fer, les hores, la manera d'ensenyar...tot això sí que ho he dissenyat..	En el que faig jo en el curs sí.	Solamente en el de inglés. El programa de inglés sí.	No.
(En cas afirmatiu) Creu que ha estat útil poder participar en aquesta fase?				
Pensa que ha participat la gent que calia en el disseny del programa o considera que hauria d'haver participat més gent?	No ho se.	No sé si hi ha alguna persona més que participi.	Para mí no, me va bien como está.	A mi m'han donat una certa llibertat en el que jo havia d'impartir. Així els apunts que jo tinc els he manipulats per aquest curs. Hi ha coses que no puc donar i he acoblat al nivell aquest, però no podria dir si hauria d'haver més i menys gent.

CRITERIS: Els professors que intervenen en el programa coneixen prèviament la seva fonamentació sociopsicopedagògica.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	28. Obtenir informació sobre la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el grau de coneixement de la fonamentació psicopedagògica del programa.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Coneixia les bases psicopedagògiques del programa amb anterioritat al seu desenvolupament?	Sí, sí, a l'entrar m'ho van explicar. I m'ho han explicat cada any també (riu).	Em van donar un temari, però després el que m'he trobat no era el que posava, havia canviat molt la gent que ha anat vinguent, hem hagut d'anar adaptant.	Sí, ellos me lo explicaron bien.	No sabia ni si existia, m'ho van haver d'explicar. I visc aquí a la vora!
Creu que ha/hagués estat positiu conèixer les bases sociopedagògiques del programa amb anterioritat? Per què?		M'ho van dir, però ha canviat molt.	Sí, porque si no lo sabes te sorprende. Si tú piensas que alguien se apunta a un curso porqué quiere aprender, quiere avanzar, y te vienes aquí, no es así, eh? Yo estoy más acostumbrado a trabajar con adultos, yo trabajo en empresas, enseñando y es gente que viene a la clase porque quieren aprender. Aquí muchos vienen... algunos sí que vienen porque quieren aprender y mejorar, coger oportunidades... pero hay muchos que vienen porque están obligados por su padre, que no tienen ganas... si tu no lo sabías esto te preparas la clase como normal... aquí mucha de la energía se va animándolos, ¿sabes? muchos de estos chicos, según mi experiencia en los años que estoy aquí no piensan que tienen oportunidades en la vida. Se ven la vida muy estrecha, que no tienen. Yo, a parte del inglés, intento decirles que el mundo es suyo, que lo pueden coger... y no te creen. Están acostumbrados a que la gente les dice que son malos, que no tienen valor, que no son inteligentes... Y no es verdad. No es por falta de inteligencia... lo sé, se aprende también que tienen cosas fuera del cole, afecta a su humor. Puede cambiar día a día. Yo no quiero saber que les pasa a ellos, pero soy consciente que pueden tener problemas y eso te ayuda en clase.	Sempre és bo, perquè així saps de que mal has de morir. Saps a quin col·lectiu ets poses i pots manipular els teus ensenyaments. Ho enfoques cap a un altre costat molt més ràpid.
Quina és la seva opinió sobre les bases psicopedagògiques que descriu el programa?	Ho trobo fantàstic! Ho trobo fantàstic. Jo crec que quan de tots els que tenim si se'n salva un, o el trobes reinsertat, te'l trobes estudiant, en una botiga...oh, això m'encanta! És molt agradable... però és un de cada 15 que tens, però ja és molt!	Creo que necesitarían más suport, un suport més específic, com el que tenen amb el català, per tirar endavant. És que fa un any, només 2 parlaven català. Això dificulta molt la feina a classe.	Pienso que es muy bien, que debería ser más. Si no estos chicos q... la educación no va siempre bien para todo tipo de chicos. Educación específica no es posible. Entonces sí hay un curso aquí que puede servir para gente que no ha hecho bien el cole...	Per mi està be. Per mi és molt bona, i jo sempre lluito en inferioritat. No és el mateix estar 40h amb aquests alumnes que estar com l'Eva o els que estan els 7 dies de la setmana.
Creu que el programa recull i defensa la igualtat d'oportunitats i el dret a l'educació en entorns ordinaris de les persones amb discapacitat? Per què?	El Ptt? Jo crec que sí, que dona la mateixa igualtat. Q els alumnes amb discapacitat segueixin més bé? Sí, sí. És que també es un tipus de programa no és molt acadèmic. Com que hi ha moltes pràctiques, jo parlo per hosteleria, eh? classes que són pràctiques, si tens algun tipus de discapacitat, segons quin, doncs fa que puguis seguir més bé	Per l'experiència que jo tinc aquí sí. No he tingut molts, però he tingut alguns. L'alumne i altres.	¿M preguntas si aquí es un sitio donde podrían venir...? sí yo pienso que sí. Hay límites, no es cierto? Con discapacidad física... yo no sé si quizás uno es ciego, o no oye... yo pienso que para aprender esta gente necesita cosas específicas para ayudarlo. Yo no pienso que están aquí... Para otros físicos yo pienso que sin problema. Capacidad mental... (piensa) yo pienso que por mi parte o de mis compañeros, no habría problemas. Pero la verdad es que yo pienso que si tienen discapacidad intelectual harían mejor en ir a un sitio que es específico, profesional para ayudarles mejor.	Clar, és que és un món a part. Sí, no massa convençut, però sí. Clar és que són educacions especials. Sí. Diria que sí.

Objecte 2: Professors que hi intervindran (II)				
CRITERIS: El professors que desenvolupen el programa tenen coneixement previ dels objectius i continguts del programa.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	29. Conèixer la valoració dels professors que intervenen en el programa sobre el seu coneixement previ dels objectius i continguts del programa.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quan va conèixer els objectius i els continguts del programa?	A l'entrar.	Quan vaig entrar a treballar.	En la entrevista. En la entrevista me lo dijeron, que para ponerle el trabajo...	Diguem-ne un mes abans. Al principi va ser molt dur. Jo tinc aquí experiències de noies assegurades sobre un noi tocar-li el paquet o comentaris picants sobre mi...Ara ja domino molt la situació...és que n'hi he après, no falla. És un col·lectiu q, fins i tot ara, per mi és... m'agrada. És un repte. Cada vegada que em diuen "comptem amb tu" dic que sí.

Objecte 3: Activitats dissenyades				
CRITERIS: Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	35. Conèixer la valoració dels professors que participen en el programa sobre l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa i la seva flexibilitat per adaptar-les a les persones amb discapacitat.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que les activitats dissenyades són adequades per assolir els objectius del programa?	Per ella en concret sí. Va seguir sense cap problema. No vaig haver d'adaptar res perquè ella fos a classe. Vaig tenir una vegada a l'escola d'hosteleria	Després depèn de les persones que tinc a classe ho faig d'una manera o una altra. de vegades no t'entens per l'idioma. No pots ser estricte amb el programa, t'has d'adaptar a la realitat del dia a dia.	Yo pienso que sí. Si se ponen bien, yo pienso que sí. A parte de lo académico, también hicimos cosas para que aprendan a integrar en el mundo.	Sí.
A partir del programa planificat, veu possible i/o necessària l'adaptació de les activitats dissenyades per a utilitzar-les amb els alumnes amb discapacitat? Per què?	Sempre han seguit. Amb més o menys dificultat, perquè de vegades escriuen més lent, o agafen malament els apunts...una vegada sí que vaig reforçar amb els meus apunts, però va seguir.	Sí, sí. Jo m'adapto a la discapacitat de la persona específica. És molt fàcil en el mòdul que jo faig adaptar-lo.	Yo solo puedo hablar del inglés. Hacen muy pocas horas a la semana de inglés para cambiarlo para gente que no entienden bien. Seria fallo para los otros. Porque hay solo un profe con muy pocas horas en un curso de poco. Entonces, si cambias cosas para hacerles más...no sé, tengo miedo que si tú intentas dirigir el curso a un nuevo el nivel los otros se aburren...porque vienen aquí i ya tienen un poco de inglés la mayoría.	Jo crec q, per gent amb discapacitat sí que s'haurien d'adaptar. Possiblement pel temps d'ensenyament, o + ben dit pel temps d'aprenentatge. Necessiten cuidados especials. Entre cometes. Necessiten més temps, + dedicació...clar a la que tu dediques + temps, que ja ho fas sense voler, amb gent que necessita +, els altres ja es munten la seva guerra a part. Aquí el problema que hi ha, pel que he vist a les entrevistes que fan, hi ha nanos que són meravellosos, però si el pare es droga i la mare és alcohòlica...clar, penses, de pares bons han sortit fills molt dolents i a l'inrevés, però hi ha una realitat es mama lo que has vist a casa i penses que molts d'ells, nes o nenes en el sí d'una altra família estarien a 2n de carrera. És el que sento. Ara. la vida és així, si has caigut en una família desestructurada...

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades				
CRITERI: El programa preveu diferents estratègies metodològiques que faciliten la seva adaptació a la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	37. Conèixer la valoració per part dels professors que intervenen en el programa de l'adequació de les estratègies metodològiques previstes en el programa (varietat en les formes d'agrupament de l'alumnat, diversificació del format dels recursos- visual, auditiu, etc.-) per atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que el programa li ofereix estratègies metodològiques per a poder atendre la diversitat de necessitats de les persones amb discapacitat?	Sí, sí, perquè no he tingut cap problema	Sí. Fem poca cosa de teoria, conceptes bàsics, però sobretot manualitats, etc.	Yo pienso que sí.	Sí. És que clar, tampoc es podria fer una divisió de nivells, perquè ens quedariem amb 7o 8 grups. Jo crec que està bé.
Què hi troba a faltar?				
CRITERI: Existència de recursos humans, materials i funcionals suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes				
Creu que la seva metodologia ha estat adequada per donar resposta a les necessitats dels alumnes amb discapacitat?			Sí. Cuando encuentro esta situación, cuando veo que un particular n ha entendido un punto, quizás, yo pongo ejercicios al resto después de explicar un tema, voy por la clase y me paro y le pregunto que no ha entendido y le intento volver a explicar. A veces funciona bien a veces no, tendrías que ponerte más...pero con una clase entera es imposible. Mucha energía en estos tipos de clase se van a controlar la clase. Es muy importante aquí. A veces te gustaría menos, para poner + energía a enseñar, pero no se puede.	Sí, pq. Bueno, sí...no tinc àvia. A veure, joestic fent classes (el meu fort) és per gent que està a l'atur i busca feina. Un dia parlant amb un profe d'economia i ha uns exercicis molt pedagògics (crear una empresa, etc.) que no puc fer servir aquí perquè no tinc hores. Intentes que el dia de demà quan surtin del PTT sigui el més pràctic per ells. Els vaig fer un examen perquè no es quedin amb cara de tontos quan sentin a parlar de certes coses. Si ho fas molt pràctic, ho enfoques cap a la vida real.
CRITERI: La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	40. Conèixer la valoració, per part dels professors, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals per a l'atenció de l'alumnat amb discapacitats.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Considera que se li han proporcionat els recursos humans, materials i funcionals necessaris per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitats?	Sí, sí	Sí, sí, tenim el suport dels comerciants d'Olot..i a ells els motiva que es vegi la seva feina.	Sí, sí. No problema. Si yo necesito algo...sin problema.	Sí, sí, de tot. Cap problema. Molt. Un 10.
Creu que els recursos humans, materials i funcionals amb els quals ha desenvolupat el programa són els adequats per a desenvolupar el programa i atendre l'alumnat amb discapacitat? Si diu que sí: Per què? Si diu que no: Quins hauria utilitzat? Per què?			Sí. Porque la mayoría de las cosas que uso son mías (rie) llevo la fotocopia, si necesito cd ya está, la tiza, papel....	Sí. Pel meu punt de vista és suficient x poder atendre això. Clar, per nosaltres una classe de teoria és molt + feixuga que una de pràctica. Si tenim aquests mitjans x ensenyar-lo a la pràctica ho entenen molt més b que no que t'estiguis 10h explicant coses a la pissarra.

Objecte 5: Les pràctiques a empreses				
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		49. Conèixer la valoració dels professors que participen en el programa sobre la possibilitat dels alumnes amb discapacitat de realitzar pràctiques fora del centre.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quina és la seva opinió sobre la possibilitat que els alumnes amb discapacitat realitzin pràctiques fora del centre?	fantàstic, això és la finalitat de tot, no? Clar que ella s'ha de poder...és que no vull parlar que sigui com una persona normal, que ja ho és, però que pugui fer amb normalitat tot el que pugui fer una altra persona, sí, sí, crec que està molt bé.	Molt b, si es poden integrar al món laboral...trobo que és una de les millors coses que t, que els obre les portes del món laboral, la presa de contacte no la tindrien o els hi costaria molt més.	Yo pienso que estaría bien. Pero no tengo experiencia en hablar de esto. Pienso que hoy día las empresas deberían facilitar que sea posible que los alumnos con discapacidad vayan. En mi país lo hacen, es por ley. Oh, no, para trabajar. Para hacer prácticas yo pienso que sería normal.	Boníssima. A més hi ha hagut gent que ha anat a fer pràctiques que se les han quedat a l'empresa després. És bo.
Quina valoració fa dels criteris que determinen que un alumne amb discapacitat faci, o no, pràctiques fora del centre? Per què?			Yo pienso que sí. Porq si hay alguien q, no lo sé, que no puede ver, no lo pones a cocinar. Ellos seguro que lo determinarían.	Jo crec que no, de tota manera, a la vida real aniria en funció de la feina que haguessin de desenvolupar. Això sí. Hi ha discapacitats que serveixen x un tipus de feina i altres que aquesta feina no la poden fer, però una altra sí.
Fins a quin punt pensa que els criteris es de les empreses condicionen el fet que els alumnes amb discapacitat facin les pràctiques fora del centre? Per què?	Crec que deuen condicionar positivament, perquè em penso que tenen alguna mena ajuda fiscal... Per anar a fer pràctiques no ho sé, però suposo que els deus intentar convèncer més que si no..o enganyar-los d'alguna manera (riu)...deu ser...pot ser necessites algun tipus d'empresa que ja estigui més habituat, o que tinguis molta confiança, perquè t'acceptin una persona així, o que estigui més habituat, o que hagin tingut, que queden molt sorpresos...no ho sé..		Yo pienso que sí que lo harían.	Això ja no ho conec. Suposo que sí, però no ho puc dir. M'imagino que sí, perquè molta gent d'aquesta..l'empresari té una empresa lucrativa, no la te x passar l'estona, per tant pot tenir criteris. M'imagino. Per altra banda te avantatges fiscals. Hi ha gent que li paguen la ss. Una cosa compensa l'altra.

CRITERI: El programa potencia la col·laboració amb empreses ordinàries per inserir laboralment persones amb discapacitat i fomenta que vagin a fer pràctiques en aquestes empreses				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		55. Conèixer la valoració dels professors que participen al programa sobre la inserció de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Què n'opina sobre la integració laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?	Jo crec que mentre puguin fer una feina per elles, que estigui adaptada a les seves possibilitats...endavant! Viuen en aquest món també, no?		Pienso que todavía están... (le cuesta el idioma) que las empresas son...distinguen entre gente con discapacidad. Creo que es una cosa normal, creo que lo hacemos todos. Intentamos no hacerlo todos. Cuando hablamos no lo somos. Interiormente, yo pienso que si tú ves a alguien en una silla, tú ves la silla antes de ver a la persona. Va cambiando, va mejorando, yo pienso. Las ideas que tiene la gente sobre esta segregación, yo pienso que va cambiando como todos lo de sexualidad, de color, poco a poco va cambiando. Pero ha de mejorar, y también las empresas tienen que facilitar...porque si alguien no puede subir, tiene haber accesibilidad para todos. Pero va mejorando.	Be, molt b. Hi ha gent que ha funcionat perfectament b. Jo tinc 2 casos concrets que han funcionat perfectament i que estan contents ells i l'empresa! I tant, i tant.
Quina és la seva opinió sobre la potencialitat del programa per afavorir la inserció laboral de persones amb discapacitat en empreses ordinàries?	Mmmmm...penso que no. Crec que tots tenen la mateixa igualtat d'oportunitats, suposo. Jo crec que si l'alumna no hagués pogut seguir el programa, ja no estaria en ell, l'haguessin tirat fora i no l'haguessin deixat fer pràctiques, segurament. I com que ha seguit bé, doncs ha tingut la mateixa oportunitat que els altres. de fet, jo no m'he enterat fins al final del programa.	No sabria...Com que es tan específic i jo tinc una experiència tan específica en un cas molt concret. Sobre el col·lectiu de discapacitats... Sobre aquest noi, potser no servirà per a molts llocs d'una empresa, però si troba un lloc específic, sí, des del PTT sé que se li fa orientació, se l'ajuda, se l'adreça tenint en compte les seves possibilitats, les seves limitacions i adreçar-lo a una feina concreta, tot i que ja et dic que jo no tinc una formació concreta ni sóc ningú per dir, ni li busco el lloc de treball. Si em pregunten jo puc dir si pot fer allò o no, però el tutor que l'ha tingut més hores sí que podrà dir més.	Yo pienso que sí, que les ayuda. Aquí intentamos tratar a todos iguales. Yo pienso que eso por sí solo ya es una ayuda. Se ven que están tratados como normales, como todos otros, si vemos que entre los alumnos hay...si ellos tratan a uno como diferente, lo guardamos, no lo negamos, lo trabajamos (readressed)	Jo crec que sí, perquè clar, no deixa de ser unes hores que es fan i per mi sí. I a més a més, la sortida serien aquestes pràctiques. clar si aquesta gent es presenten i venen amb una certa preparació...

Objecte 6: Sistemes d'avaluació				
CRITERI: El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		63. Conèixer la valoració dels professors sobre l'adequació dels criteris d'avaluació als diferents nivells.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que els criteris d'avaluació establerts són adequats per a avaluar l'assoliment dels objectius del programa segons les necessitats de cada alumne? Per què?	Sí, sí. Un dels criteris que tinc és la revisió de llibretes i presentació dels treballs. Evidentment, ella presentava els treballs a la seva manera. Jo la valorava segons l'esforç que havia fet. Tots els presenten a la seva manera, n'hi ha que els passen en net i amb mes colors, i n'hi ha que no. Ella era dels que intentava presentar-ho bé i això es valorava. Ara, que la lletra anava més avall o més amunt, doncs no li donava gaire importància.	Sí, en el meu cas sí. perquè els valorem per la seva assistència, pel que han après, el que han estat capaç de fer...	Sí, yo pienso que sería igual para todos.	mmm. diria que no. Pq, quan parlem de discapacitats, cada una és un món. No podem tenir un sistema d'avaluació quadrat, per mi, eh? Hi ha gent que alo millor amb un examen tipo test pot ser que una persona tregui un 10 i un altre un 4, però és que depèn de la persona, pot ser que la que ha tret el 4 sigui un 9 i la que ha tret un 10 sigui un 6. No ha fet res. Per tant, en això no estic tant d'acord.
L'avaluació contempla o té present en els instrument utilitzats les necessitats específiques dels alumnes amb discapacitat?		Evidentment es valoren altres coses que amb la resta. Però, el resultat final de l'esforç que han posat és diferent amb uns i amb altres. S'ha de valorar que aquesta discapacitat, s'ha de valorar que el seu resultat és inferior, pot ser no ha assolit els resultats d'un altre, però poder el seu esforç sí que ha set igual o més q...i s'ha de tenir en compte. Bueno, jo trobo que ho he de tenir en compte. Després també especificant el tipus de persona i perquè s'ha avaluat o té la mateixa qualificació que un altre tenint uns resultats que físicament no són els mateixos.	(piensa).eso sí. Para diferente nivel, yo creo que sí. Se valora diferentes artes que tiene la gente, no todos son académicos. Yo creo que se tienen en cuenta varios: si tienen capacidad de trabajar en grupos o si trabajan mejor solos, si son los primeros, hay varias cosas así.	L'esforç, no tan sols en l'avaluació, si no que en el moment que es programa un examen, hi ha persones que els hi explicaràs: mira pot sortir una pregunta pot estar orientada cap aquí, perquè la comprensió és diferent. Sí, per tant estic d'acord. Rotundament que sí.

Objecte 7: Anàlisi de necessitats				
CRITERI: El programa té algun sistema de detecció de necessitats (proves de caràcter diagnòstic, entrevistes,) de les persones participants.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		71. Conèixer la valoració del sistema d'avaluació de necessitats per part dels professors que el desenvolupen.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que l'anàlisi de necessitats prèvia dels alumnes s'ha fet de manera completa i tenint en compte totes les fonts d'informació que es tenien a l'abast?	No sé si s'ha fet.	Sí, sí que se'ls ha donat un seguiment específic a aquest alumne. Sé que l'Anna sabia on havia estat, tenia contacte amb la família...	No lo sé.	És que jo no estic en el moment que es fa això. Jo ja m'ho trobo fet.
Què caldria haver tingut en compte?				M'agradaria poder-ho dir, però no ho sé.

Objecte 8: Selecció dels destinataris				
CRITERI: El programa defineix els criteris de selecció de l'alumnat de manera que no exclou cap alumne per raó de la seva discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		78. Conèixer l'opinió dels professors al voltant de la no admissió dels estudiants exclosos en els últims programes.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Que n'opina sobre els criteris de selecció dels candidats? Creu que s'han utilitzat correctament?	No, no ho sé com ho fan per seleccionar els estudiants. No tinc ni idea. Però si ella va passar tots els criteris, doncs benvinguda.	No els conec en profunditat. Sé que han acabat l'ESO, que no tenen el graduat, però a partir d'aquí....	No los conozco.	No, no els conec. A + ho canvien continuament. Crec que ara han fet canvis, m'ho va comentar l'Eva, fins i tot de distància.

Objecte 9: Flexibilitat o rigidesa d'aplicació del programa				
CRITERI: Existeixen mecanismes de revisió per facilitar l'adaptació a diferents nivells no reconeguts al principi del desenvolupament del programa				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		82. Conèixer la dificultat percebuda pels professors per adaptar el programa a les necessitats educatives que van sorgint.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quina és la seva opinió sobre la capacitat del programa per adaptar-se a les noves necessitats educatives que van sorgint?	Crec que és la finalitat d'aquest programa. Adaptar-se a això, perquè els que van seguint de normals ja van a l'IES normal, no? I jo crec que la finalitat d'aquest programa és adaptar-se a aquestes persones que tenen un altre tipus de motivació (riu)	Sempre sobre persones amb discapacitat? No tenim una preparació específica per aquests tipus de persones, si que ens esforcem i que fem el que podem i els mirem amb els millors ulls, doncs sí, però que si tinguéssim un suport específic, potser ens aniria millor i ho fariem millor, per tots i per ells. que fem el que podem, però podríem fer molt més. Potser estaria b posar un reforç específic quan hi ha aquest tipus de persones.	Sí. La razón que lo digo es que cada año es diferente, por eso lo digo.	A nivell institucional...clar, jo aquí dono molta importància als professors, i no parlo per mi, clar, depèn del grup que tens pots estendre't. No els diràs, ja hem acabat, ja està! No, això està viu. Jo els meus apunts els vaig canviant, perquè penso, mira això explicat així funciona més b i ho vas incorporant. Jo crec que sí.
Creu que hi ha estratègies d'avaluació que permeten introduir millores al llarg del desenvolupament del programa?	Jo crec que és una cosa més personal això. Jo crec que el programa en sí està molt acotat. I les coses que et fan fer com a professor, de la manera de valorar, de papers, i de notes i d'avaluació tot això, no està adaptat a la realitat que trobes a l'aula. I després crec que som tots els profes que ho adaptem a la nostra manera al paper després oficial. O sigui, oficialment no, les persones que hi treballen sí.	És constant, les reunions són el dia a dia, el contacte és immediat.	Sí, sí. Yo pienso que como trabajan, como trabajamos, permite estos cambios.	Sí. I crec que és lo bo. que sigui una cosa que estigui viva.

Objecte 10: Clima social				
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels tutors del centre				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		83. Conèixer la valoració dels professors del programa sobre les expectatives d'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria.		
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que la inclusió dels alumnes amb discapacitat en aquest programa es va produir responent a les expectatives que es tenien sobre les seves possibilitats d'èxit?	Sí. Home, per ella i per tots. Jo crec que deu ser un dels criteris de selecció que els alumnes tinguin èxit.	Suposo que sí, que debien tenir alguna expectativa que això li serviria.	Yo pienso por otra cosa. Yo no pienso, no lo sé, no pienso que ellos seleccionan gente que ellos piensan que va a aprobar el examen al final, yo pienso que hay otras cosas... Yo imagino que es si ven al alumno que se podría beneficiar del cursos de cualquier manera, no solo a tener el certificado al final. Al menos lo espero (rie)	Sí. Sí. Jo crec que sí. Segur.
Hi ha hagut expectatives d'èxit entre els professors que treballaven directament amb aquests alumnes? Creu que eren compartides per tots?	Mmmm...nooo...mmmm. Jo no crec que fos un cas a part, era una altra més. Partim de la base que tots els profes volem l'èxit de tots els alumnes i no es deixa mai de banda cap alumne a les reunions i ella es seguia com tots els altres.	Jo crec que com que estaven definides les seves capacitats, ja estava encarat per les feines que podien assolir. Tampoc sabem exactament fins on...jo no sé...no podria dir-te amb seguretat quin podria ser el seu sostre. Potser perquè l'he tingut poques hores o perquè em falta la preparació específica. Jo penso que això passa una mica en general, que més o menys sí, però sense una seguretat, rotunditat.	Sí, claro. Lo queríamos ayudar, lo hablamos. Sí, sí. Por eso estamos aquí, no?	Aquí no fem claustres, però he parlat amb una professora de rus, amb el profe d'anglès...diria que és un mini claustre. A nivell de professors ens anem explicant coses i coincidim. Normalment hi ha expectatives d'èxit. Hi ha alumnes que durant les pràctiques s'ho han passat molt bé, és a dir, estaven més motivats que a classe.
I quines creu que han estat les expectatives d'èxit entre la resta d'alumnes del programa? Per què?	No es dubtava de ningú. Entre ells tampoc es dubtava de ningú. Jo crec que ells, personalment cada un, ja saben on poden arribar. I no es una cosa que es parli massa entre ells d'això. Tenen altres problemes, que si fumo que si m'agrada..i no si aprovarà o no.	Havia molt bona relació. Sí, sí, havia molt bona relació, respecte entre ells, la veritat és que sí.	No. Ellos son más discriminadores que yo. Como niños de esta edad si ven una debilidad, atacan...lo mismo si ven una debilidad en el profe...por eso fienes que ser fuerte! Si no se ve con... Esto yo creo que es también parte de nuestro trabajo, que esto no es justo, que no va bien, pero es difícil.	Algo influeix, perquè si hi ha 2 que s'ho passen b a les pràctiques, doncs no deixa de motivar als altres. Sempre és bo. Sempre hi ha alumnes + i -. Hi ha que ho estan fins i tot caminant cap a coses que han vist.
Si la resposta a la segona i tercera pregunta és positiva, Creu que aquestes expectatives en les seves possibilitats ha influït d'alguna manera en el resultat final de l'alumne?		Sí, sí, jo crec que sí. A més, suposo que arrel de lo que li ha passat, per l'edat que té, poder era com una mica...era diferent als altres. No sé com explicar-t'ho, era més madur. Sí. Com més conscient del que és una tonteria, del que val la pena fer. Del risc que tens per fer segons quines coses...Suposo que tenia més seny pel que li havia passat i que els altres el tinguessin més respecte.		

CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) que faciliten la inclusió de persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	87. Conèixer la valoració dels professors del programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa ¹²⁹			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
S'han emprat estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) en el desenvolupament del programa?		Jo no et puc dir...tinc 30h i no puc...ell feia el que podia en les decoracions. Sempre feia alguna cosa, eh? Sempre hi ha alguna cosa que pot fer.	Espero que sí en una manera positiva, espero que sí. Es cuando yo veo que alguno con menos capacidad, lo voy intentando a salvar, no como ponerlo como víctima, pero a decir a los otros que no es bueno. Sí. Hablamos de todas cosas. A mí me gusta saber que piensan ellos. Hablamos, discutimos (como debate? porque tienen muchas ideas que para mí son dudosas.	Sí, sí, sempre ho faig. El que passa és que hi ha grups molt muntats. Hi ha que çom com el barça i el madrid. Són antagònics completmanet, però va b perquè es crea la competència.
Creu que les estratègies (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmiques de grup, etc.) emprades en el programa han facilitat que els alumnes amb discapacitat s'hagin sentit part del grup? Per què?		Jo crec que sí, perquè sempre ha tingut una feina per fer. Crec que no s'ha sentit mai arreconat. Pot ser al ser Olot, un poble, que tots ens coneixem...	Yo pienso que sí. Porque le puede influir. Demuestras que sus opiniones son iguales de valor que las de cualquier otro. Les hace sentir como normal del grupo y esto le hace bien.	Sí, perquè en aquests grups, això sí, aquest tipus d'alumnat que tinc aquí, que són tan bèsties i han de demostrar..., en el fons són sensibles i han ajudat companys amb discapacitat, o els ha integrat. No vol dir que no hi hagi un altre grup que li digui...no me'n recordo del primer any, però els altres tres sí.

Objecte 12: Resultats del programa				
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	103. Obtenir informació sobre la valoració dels professors del programa sobre l'assoliment dels objectius per part dels alumnes amb discapacitat.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que els alumnes amb discapacitat han assolit els objectius d'aprenentatge proposats en el disseny del programa?	Sí, sí. Bé. l'alumna no era una persona que tingués problemes que la deixessin de banda quan fessin treballs en grup. Precisament ella no. En canvi d'altres sí.	Sí tenint en compte les seves limitacions, sí. Ell ho ha fet.	Sí, yo pienso que sí. se v también porque a veces si no aprueban el examen, siguen viniendo. Algo cogen.	
Quins han estat els més fàcils/difícils d'assolir? Per què creu que ha estat així?	Jo faig tot teoria. Però faig dues assignatures. Llavors, Medi ambient se li donava més bé. Però l'objectiu que jo demanava al final, ella els va assolir.	Els físics evidentment, perquè no disposa de les dues mans. Com que no he fet classes teòriques no sé quin sostre té.	Yo pienso que pueden interactuar en el mundo como otros. Yo pienso esto. Yo pienso que si son puntos académicos son más difíciles. Yo enseñando inglés, hablo de un verbo, ellos no saben que es un verbo, es difícil. Yo siempre intento ir a la base, base, pero a veces son palabras que van pasando. Eso para mí es lo más difícil para ellos. Y tienen vergüenza de decir que no entienden, ¿sabes? tienes que pasar por esta vergüenza...	Diguem que la comptabilitat més que l'economia. Clar, s'ha parlat d'una comptabilitat bàsica.

¹²⁹ La major part de les entrevistes no tenen resposta en aquest apartat, ja que el programa encara no havia finalitzat en fer les entrevistes.

CRITERI: Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	108. Obtenir informació sobre el grau de satisfacció dels professors amb el treball realitzat amb les persones amb discapacitat			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Quin és el grau de satisfacció que té després d'haver acabat el programa respecte al treball realitzat per vostè amb els alumnes?	El grau de satisfacció? És que no el mesuro quan acabo el programa. Jo el mesuro després, quan els trobo per la vida i que al menys o han seguit estudiant...q no estan al carrer, que han fet algo a la vida. Però després d'haver-ho fet, te treus un pes de sobre (riu). No es que estiguis satisfeta, sempre penses que podríes haver fet això o lo altre, però més tard sí. O per exemple, quan em trobo els alumnes a l'escola d'hosteleria, llavors sí. Quan acabes el programa no hi ha una reunió on t'expliquin com ha anat, quants han aprovat... però en principi és un descans. Exigeixen molt aquests nanos. No només ella. Tots ells.	Per dir-te molt satisfactori...no. Satisfactori. Sempre penses que podríes haver...És difícil que tothom tingui el mateix interès, que s'il·lusioni estic contenta del resultat, del que hem fet. També hi ha que els agrada més i que els agrada menys... depén també de la botiga que anem. L'Edgar tenia una bona disposició. S'ha interessat, feia les coses, s'implicava en el que fèiem.	Muy alto, me encanta como he dicho al principio. me encanta cuando paso por el pueblo y me encuentro con alumnos y me abrazan, me hablan como a un amigo. El ver trabajar...	D l'1 al 10, aquest any, seria un 7 o un 8. Aquest any, eh? El primer any t'hauria dit una altra cosa, eh? Ara et diria un 8.
Quin és aquest grau de satisfacció respecte al treball realitzat per vostè amb l'alumne amb discapacitat?	El que m'agrada és que va seguir fins al final, doncs ja està, perfecte, tots contents.		Sí, yo cuando le veo están me parecen felices, me encanta. Algunos de estos de años pasados están trabajando en cosas que ellos pueden hacer y esto me gusta mucho.	Si un és un 7, els altres seria un 8, perquè normalment són més atents. Llavors et faciliten més la feina, perquè a mi em paguen per fer-la. No comptaré mai que em donin més feina uns que altres, sinó que em donin més facilitats per fer-la. Normalment els alumnes amb discapacitat atenen molt més, fins i tot diria que ho agraeixen molt més, que jo no ho faig per a què m'ho agraeixin, tot i que aquest no és el meu objectiu.

Objecte 12: Resultats del programa (I)				
CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	110. Conèixer la valoració per part dels professors del programa de la seva utilitat per a afavorir la inserció laboral dels alumnes amb discapacitat.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que el programa ha estat útil per a la formació laboral dels alumnes amb discapacitat?		No sabria que dir-te. És no sabria on posar-lo laboralment. És que no, no ho sé cap a on irà ell laboralment, perquè conec molt poc d'ell, només he fet alguna manualitat amb ell, intel·lectualment no el podria avaluar, i no sé quin lloc ha de tenir. Pot ser la gent que l'ha tingut més hores al Ptt, i sap el seu historial, està relacionat amb el seu entorn, tenen una idea més global... jo et mentiria.		Sí, sí. que es podria millorar? Com tot a la vida, però ara que m'ho conec una mica més, sí, sí que afavoreix. Jo crec, excloent-me a mi, crec que els professors que tenen. A mi l'Eva m'agrada molt. Jo he après d'ella, que els tracta d'una manera que m'agrada molt, se'ls posa a la butxaca. I la Rosa també, eh? No puc parlar pels altres, però jo crec que igual.
Quins són els elements del programa que considera que han afavorit la inserció laboral dels alumnes amb discapacitat que hi han participat? I els que menys?	Algun element? Les pràctiques... A comerç no ho sé, a hosteleria hi ha classes més pràctiques, no? que vagin a treballar amb una cosa específica amb més coneixement d'on es fiquen, del material... això sí. Poder el control que es té sobre els alumnes, que si arriba tard, que si no...això poder és el que afavoreix menys.		Sí. Sí. Yo creo que les enseñamos como estar en un grupo, conseguir algo juntos, yo pienso que esto les ayuda. También, al menos espero, les enseñamos que tienen la capacidad de hacer algo. (el que menys) No sé.	No ho sé, pq...En realitat és un col·lectiu anàrquic. I lo que estan controlant tot. El fet d'arribar a les 9...els comentaris que fan a la mitja part (i no dic que s'hagin de canviar), però que quan surten i es troben amb la porta tancada perquè arriben tard, ho veuen com una caserna. Entenc que sigui així, eh? Tampoc no és que jo digui que ha d'entrar i sortir qui vulgui quan vulgui. Però parlem de gent com anarquistes. No volen estar subjectes...quan més passota és més funcionen amb els companys...
Què creu que caldria incloure a nivell de continguts?	(repassa els continguts per sobre) No, per mi ja està bé.	Un suport específic per aquests tipus de persones. Fem el que podem, però no tenim formació específica. Jo em podia adaptar al que ell podia fer. No sé si un seguiment psicològic, explicar-li com adaptar allò que fa a les classes al món real... no sé si un assessor... que li faci com a pont...com una guia personalitzada, perquè els altres alumnes és més fàcil veure'ls el sostre, amb ell no. Potser que el pugués adreçar a un lloc més específic...no sé.	No yo pienso intentar...por lo que se yo, me parece bueno.	Sí, una classe de respecte. Ja s'està fent, no? Però és que un % és dels pares, dels professors també, però els pares també. Per als alumnes amb problemes d'aprenentatge...possiblement... jo no ho conec molt...malgrat que jo fins una filla que és professora d'esquí de persones amb discapacitat i ella s'ha preparat molt de temps per fer-ho...Clar, a part del físic, amb els trineus o un cec dir-li...jo no em sento capacitat que s'hauria d'incloure de continguts...
I a nivell metodològic?	Home, tot el que sigui fer servir NNTT, Internet, ensenyar a buscar per Internet, ensenyar coses així i sobretot a aquesta gent li va molt bé això dels grups, treballar en grup, de sortir fora...veure altres empreses abans d'anar a treballar. Això d'estar a classe també, però podria ser sortir més a fora.	No, perquè ja tenim llibertat per fer-ho i ens adaptem dependent del grup. Fer aparadors s'adapta al grup.	En mi clase no.	Crec que la que es fa sevir està molt b, però continuo dient que no sóc un especialista. Intento fer-ho ho millor que puc.
Pel que fa a l'avaluació? Quins canvis creu que caldria incloure?	M'agradava més la que havia abans: vas bé o vas malament. Al Ptt, eh? A l'IES va millor 7, 8, però al PTT jo crec que és més apte o no apte.	No, jo crec que no. Parlo de lo meu, eh?	Lo mismo.	A veure els canvis d'avaluació...(pensa) jo sóc del parer que en aquest tipus d'ensenyament (d discapacitats evidentment) s'hauria de fer avaluacions no diàries, però sí molt seguides. Aquí m'han donat llibertat en aquest aspecte, per tant jo he fet un examen, he passat les meves notes... És el que et deia, de vegades una persona que no ha assolit els coneixements amb un nivell tan alt com altres però q, a nivell d'avaluació, l'hauries d'avaluar igual perquè s'ha esforçat molt més i t'ha arribat a un nivell també, és clar, perquè no s'ha de regalar res! Per tant, sí. Home això jo ho practico, els demés no ho sé.

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)				
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	114. Conèixer l'opinió dels professors del programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual dels alumnes amb discapacitat.			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que el programa ha millorat la situació laboral de.....? En quins aspectes/sentits?	No sé que feia abans. No ho sé. I tampoc no ho sé suposo que ja s'han acabat les pràctiques i no sé on ha anat, si haurà continuat o no. Home, que té una formació més? Doncs sí. que té més eines per buscar feina, per trobar-la? Doncs sí.	No, sé d'alguns alumnes, però d'ell concretament, no. No sé si ha aprovat l'examen...	Yo creo que sí.	Home, jo crec que sí. Hi ha molts que no sabien que era un IVA, que era una nòmina...però ara ja saben més o menys algunes coses d'economia...els hi parlaran d'una empresa i...quan s'esvaloten, de cop els pregunto alguna cosa... Jo crec que els ajuda molt. A trobar feina ara no, perquè està la cosa...
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	119. Conèixer la valoració dels professors del programa la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat...			
PREGUNTES	P1	P2	P3	P4
Creu que el programa ha incidit en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. de.....? En quins aspectes/sentits?	Q deu haver millorat? Segurament sí, perquè tot són experiències i ella estava molt integrada molt amiga de tothom, no ha tingut mai cap problema, o jo no l'he vist. A nivell personal li deu haver anat molt bé.	No l'he vist més, no ho sé. Trobo que ell no té cap problema de relació, al contrari, té opinió, te criteri...pot ser arrel del que li ha passat és més madur que d'altres que venen al Ptt.	Sí, es esto que hablábamos antes.	Se suposa que sí. Jo la seva vida privada, el que fan per les nits no ho sé, però se suposa que sí. Clar, per lo menys, malgrat els antagonismes entre uns i altres, jo crec que a nivell de comunicació entre ells està millor, de totes maneres són com nens, i no ho dic pels discapacitats, però tenen una mentalitat com nens de 12 o 13 anys. Sí, jo crec que sí.

Buidatge entrevistes alumnes (I)

OBJECTE 1: CONTINGUT DEL PROGRAMA I QUALITAT TÈCNICA					
CRITERI: Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	6. <i>Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre seus els continguts.</i>				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?	Sí.	Sí, per treballar i tot això		Algunos sí y otros no. Porque hay algunas asignaturas que no se necesitan, como por ejemplo marketing. De las que sí, hemos aprendido el ruso.	

OBJECTE 2: PROFESSIONALS QUE HI INTERVINDRAN					
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	20. <i>Obtenir informació sobre la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.</i>				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?	A ver...de l' Iván, que és de serveis, a veure..al principi era així com... per què com era superpijo, sabes? Pero después ya se fue...poco a poco conociendo y todo bien. Pero el de cocina fatal, me cae como el culo..	Són bones persones i m'han ensenyat molt	Bé, molt bé. Quan em tenien que renyar, em tenien que renyar. El fet d'ensenyar molt bé.	Jo, que son buenas personas, son amables, que enseñan bien...	D los profes tengo buena opinión. Siempre lo he dicho, la gente que viene para sacarse el examen del grado, siempre les he dicho que estaba muy bien, que eran muy simpáticas... Hombre la verdad es que d profesores habían, cuatro. Con ellas tres i un chico que nos daba clases d informática. Bueno, yo lo que aprendí con él sobre todo a montar y desmontar los ordenadores. Como se estropeaban todos! Y yo creo que no había nadie más. La verdad es que era, era muy divertido. S puede decir que era muy divertido
Creus que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?		Sí.	Sí. A veure, d bon principi no, els va impactar i el hi costava, no s'ho esperaven, però després bé.	Pues sí.	Sí, la verdad es que sí. Es que era cualquier cosa. D hecho recuerdo una pareja que había aquí dentro y que estaban a rabiar. Ella, cuando los veían, los cogían entre uno y otro y "¿venga va, lo solucionamos o qué?" Era como una familia a lo pequeño

OBJECTE 3: ACTIVITATS DISSENYADES					
CRITERI: Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	34. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?	Sí	Sí.	Sí, sí, tots iguals. Bé, quan estàvem al carrefour, jo no podia agafar tants quil·los i agafava coses més petites	Había que hacían diferente. A nosotros una vez nos pusieron a pelar cebolla porque hubo un lío.	Sí.

OBJECTE 4: METODOLOGIA I TÈCNiques UTILITZADES					
CRITERI: Comprovar l'existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	41. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que has tingut tots els recursos (humans, materials i funcionals) necessaris per a la realització del curs?	Sí	Sí	Ens ho han donat tot. Fins i tot van parlar amb l'IES perquè fes la prova amb l'ordinador	Sí.	Lo único que se echó en falta era q, seríamos unos 10 o 15 y como cada uno iba por su sitio, se echaba en falta que se hicieran más cosas relacionadas con lo que cada uno quería hacer (supongo que habla d la prueba d acceso). Hacíamos demasiado máquetin, más escaparate... entre que era 3 profesoras y el chico que solo sabía d ordenadores... era un poco pobre en el sentido q...Sí que era una ayuda, una transición al trabajo, pero al trabajo d lo que esa persona intenta optar a ser. No era, aquí o estudias camarero o estudias tal. Si t dicen que t ayudan a encontrar un trabajo tiene que ser el que a ti te gustaría. que lo pruebas y no t gusta? Pues entonces vas a otra cosa. Pero sí...yo comentaba con las chicas (los chicos no teníamos problemas, yo m he tirado 6 años d camarero y no he tenido ningún problema).
Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin?	No	No		La primera semana que estube aquí sí, algun profe. O los alumnos del año pasado, pero luego ya no...	

CRITERI: La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		43. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.			
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	Está bien, porque así se fomenta mucho el compañerismo. Mucho, mucho. También en la prueba esta de comunicación, siempre hacíamos grupos y a mí mi grupo me ayudó... bueno, para perder un miedo que tenía...[] de hablar frente a la gente...de hablar de cara público...me da una vergüenza que me muero. Bueno ahora un poco menos. Sí, sí, al principio me daba mucho miedo... Este año hubo mucho compañerismo. Bueno, hubo también alguna pelea...	Una mica llosa, perquè fan moltes coses i hi ha coses que són una miqueta lloses, com per exemple agafar el telèfon i posar-se a parlar	Bé, perquè no sempre treballes sol en un treball, sinó que treballes en parelles i així vas aprenent...Jo abans (de l'accident) treballava d'instal·lador i això ho pots fer-ho tu tot sol. Aquí estàvem al Carrefour i allí hi treballa més d'una persona...	Pues aquí que t enseñan a poco a poco y si no entiendes te lo repiten, en el IES a veces no t lo repetían, t quedabas como t quedabas... Hacíamos las primeras semanas nos hicieron hacer un trabajo, con fotos, d la Marinera...Nos han hecho hacer un mural d nuestras familias, d los que queremos más... Sí, m sentía cómoda con este sistema.	No, como no daba la sensación d ser un curso...ahora no sé cómo está montado, pero daba la sensación d ser una ayuda para encontrar un trabajo...Claro, si que nos ponían ejercicios, pero como eran más relacionados al comercio, pues eran...claro, es que no parecía un curso. No parecía una adaptación a un curso superior ni nada d eso, era más una adaptación a la vida laboral directamente. Al menos, desd mi punto d vista no tenía aquel...aquello que t dicen que t vamos a enseñar a estudiar mejor...no, nos enseñaron directamente a lo que era la el principio d la vida laboral. Yo llevaba 3 años d camarero y era el que no había comenzado nunca a trabajar, le decían lo que tenía que hacer, lo que no tenía que hacer...m acuerdo que nos dieron un repaso x encima d lo que era una entrevista d trabajo. La verdad es que nos alivió bastante que fuese así... pq ibas allí, siempre s ha dicho que si sabes que t van a poner nota, unos chavales que a lo mejor han dejado el IES hace 4 años, pues aquello d entrar en un sitio para que les enseñen a trabajar y t ponen deberes, t ponen otra vez a estudiar, les pongan exámenes...vuelven a tirar la toalla directamente. Pero aquí como era mucho trabajar, sí que claro, teníamos los ordenadores...no era para nada un centro d estudio, entonces la gente iba más animada, sabía que d allí iba a hacer prácticas, iba a ponerse a trabajar d lo que quisiese, la gente iba allí más... atendía, aunque aquello no les interesara para nada, atendía lo que fuese.
Creus que els professors s'esforçaven per a que tothom els entengués?	No, porque había algún chico que era de fuera...pero, ¿sabes? Explicaban, pero les explicaban más a ellos	Sí.	Sí. Bueno, aviam, hi havia dies que costava i dies que no. Hi havia gent que li costava porque no entenia l'idioma, però si prestaves atenció...	Con algunos era muy difícil, pero con otros era más fácil. Con algunos alumnos, eh? Porque la liaban y nunca escuchaban en clase y cuando llegaba la hora no sabían nada. Los profesoras sí que se esforzaban	Sí

Objecte 5: Les pràctiques a empreses					
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	51. Conèixer l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre les pràctiques realitzades fora del centre.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Has realitzat pràctiques fora del centre?	Sí	Sí	Al Carrefour, al Can Manxa...i al Núria.	Sí, hoy acabo en la guardería (els pops) y el jueves acabo en el hotel Rigal. En la guardería estaba con los niños y en la cocina	Nos fuimos un día... hacíamos prácticas...eran 500h creo, que ibas donde tú querías. Yo hice electricista. Teníamos un libro donde apuntabas lo que hacías. Recuerdo que salimos un día...¿al Caprabo? Para escaparatismo... más colocación d alimentos.
• En aquest cas: Com t'has sentit fent aquestes pràctiques?	Pues no Porque... porque la experiencia fue muy mala... o al menos yo me sentí muy mal. Yo iba a ir de camarera, pero luego todo se me fue torciendo, después me di cuenta de que no valía para camarera, y al final fue para pastissera, pero tampoco no vales para pastissera...	Sí, em van fer un regal i tot.	Bé.		Mientras hacía las prácticas, bien. A ver con el chico con el que estuve en las prácticas, lo estresé durante 500h. Era un chico muy tranquilo, m metía caña para aprender lo que fuese durante las 500h. las prácticas son sin ánimo d lucro y este chico conmigo se portó muy bien...también le saqué mucho trabajo. Ganamos dos semanas d trabajo más en 500h
• Creus que aquestes pràctiques han estat útils per a tu? Per què?	La gente normal...la gente que está bien... la gente como yo que tiene limitaciones...no sé a mí me costó mucho, que quieres que te diga	Sí. Perq m'han ensenyat com s'arxiven els expedients, que és un arxiu catastral, com es relacionen els expedients...les he fet al Consell Comarcal.	Ja havia treballat, ja sabia el que era, però sí. Si no..per mi no..m'ha estat útil perquè he après a fer les coses que sabia fer abans amb dues mans...amb una. Clar, jo abans deia, ara amb una ma no podré fer res...clar, si no ho intentes, si no lluites, no pots arribar mai a fer res. Si no t'ho fiques al cap...	Sí, pq en la guardería he aprendido a hacer cosas que no sabía y en el hotel pues he aprendido a cocinar, he aprendido comidas que no sabía haver antes...	Sí, la verdad es que me fueron muy bien. Lo que pasa es que como m mefí a hacer grado medio, como era muy repetitivo, como había muchas cosas que yo ya me las sabía, pero es lo que siempre tiene, si encuentras un profesor que tiene la cabeza cuadrada (ríe) o es a su forma o no lo es. Repetí un curso por un profe que no aguataba y al final a mitas d curso m fui, dije que lo dejaba todo. (va tenir repeticions, diu que un profe li demanava les coses segons ell les volia fer, que sempre el tenia a sobre, que li va proposar fer un exercici concret d pintar que ell va voler fer d la seva maera i que va marxar)

Objecte 6: Sistemes d'avaluació					
CRITERI: El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	64. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Quins criteris creus que s'han tingut en compte a l'hora d'avaluar-te? Creus que són els mateixos que per a la resta del grup?	me machacaban igual... especialmente el de cocina	Sí, però alguns, mmm, no han estudiat gaire i altres que sí. Jo estudiava molt per treure un 10 i no el treia!! Bé a la primera fase sí, però a la segona no. Jo a l'escola sempre demanava que em possessin més feina que no fos per nens petits i el profe em va dir que no...	L'actitud, perquè clar, jo he canviat molt. Quan et passa això, si fa poc que t'ha passat, tens molts de dies dolents i molts d dies bons. Suposo que han mirat els dies bons, perquè veien que jo m'esforçava. I jo m'esforçava. Però clar, quan és un dia d'aquests dolents, per molt que facis no pots fer res. No et treuran el mal humor. Clar si jo ara tinc uns canvis d'humor molt, molt, molt exagerats. Tant els puc agafar com agressius que em puc posar a plorar.	La actitud, el comportamiento, si t esfuerzas, la voluntad, cuando hacen un tipo d ejercicio...si t portas bien, si eres buena persona...	Pues no lo sé. Creo que lo que más contaba eran las prácticas...luego exámenes, no sé si hicimos 2 en todo el año... Y algún ejercicio que hacíamos directamente aquí en clase, prácticamente no teníamos casi nada para hacer en casa. (li explico más cosas). Hombre sí, asistir todos los días, pues sí. Lo típico d un colegio: asistir, comportarte bien, escuchar, no armarla...aunque nosotros éramos un grupo peculiar... Éramos un poco pasotas todos.
Creus que el sistema d'avaluació que han fet servir amb tu ha estat adequat? Per què? Aquesta pregunta la posaria abans de l'anterior		A mi m'agrada això d que m'avaluin. Això és que el teus coneixements, el que he adquirit posant atenció i ganes	Sí. A mi no m'agrada aquesta gent que discrimina als minusvàlids per la seva forma com han quedat. Que no poguessis amb algo i et diguin "ets un vago" si no pots no pots i ja està. i ells no m'han dit mai res.		No, porq a mi lo que + m importaba era que contases las horas d prácticas, que hablasen con el chico (creo que lo hicieron al empezar y al acabar). Supongo que sí, evaluar...coger un poquito d todo, pero además coger lo d las prácticas, donde realmente s veía si hacía lo mismo en clase que en el trabajo...yo pienso que lo hicieron bastante bien.
CRITERI: A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	69. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels criteris utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Què creus que s'ha tingut més en compte a la teva avaluació, l'assoliment dels aprenentatges o la teva evolució? Per què?		Les ganes d treballar, l'esforç i...(pensa i dubta en la paraula) els aprenentatges-	És que clar...jo he après molt d, pq clar, quan vaig entrar al Ptt no m'atrevia per dir-ho d'alguna forma, li..ni d'agafar el llàpis, i ara me'n vaig a l'IES pinto amb boli... abans no me'n recordava de res, perdia la memòria dia a dia, i ara la perdo no tant dia a dia poder, un cop per setmana o així. Sí, em va molt bé. Clar, et fan pensar, et fan retenir les coses...i tot això i quan t'ha passat el que a mi et va bé per recuperar.		Hombre, yo cuando entré ya les dije que entraba aquí para hacer la prueba d acceso y es que no m acuerdo si me pusieron nota...supongo que la que me pusieron fue la que saqué en la prueba. No sé, no, que yo m acuerde... Sí que iban preguntándote, diciéndote si ibas bien, pero la nota final era la d examen

Objecte 10: Clima social					
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	85. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les expectatives del professorat i dels companys de l'aula en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?	<p><i>Profes:</i> Sí. Sobre todo la Teia confiaba mucho en mí, que me lo iba a sacar todo</p> <p><i>Companys:</i> Sí, porque en...por ejemplo...en comunicación iba muy bien...pero en cocina y estas cosas no iba bien. Mientras estuve aquí, iba muy bien, en Vilamalla empecé a ir hacia abajo y lo otro para abajo fueron las prácticas también.</p>	Q me'l treuria. (es posa nerviosa i no sap dir perquè, la relaxo una mica i continua), sí, per l'empeny que posava. No va notar que cap profe la mirés diferent	Això res. Jo el sí que m'hi fixava eren les mirades de la gent. A mi el que pensessin m'era igual. A mi les mirades em fan molt. Jo sé..jo ara mateix vaig caminant pel carrer i només amb una mirada ja sé com és la persona. Per exemple, la cicatriu aquesta que tinc aquí al coll, no? Hi ha molta gent que mira i em diu com "Hòstia, quina putada". Això et crema molt. Quan vaig entrar al Ptt, ningú em va dir res, però veies mirades que...però quan va acabar molt bé. Tots ens portàvem molt bé...	Pues no lo sé, a lo mejor sí, a lo mejor no..no lo sé	No tengo ni idea
Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?		Sí			
CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	88. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
T'has sentit acollit i valorat en el grup? Per què?	<p>Sí, sí. Al principio no porque iba de callada, yo me iba más con los de comercio que con los de hostelería...pero cuando fuimos a lo de Vilamalla y las clases juntos ya me empecé a conocer a todos.</p> <p>Al principio me costó un poco, porque, mira, yo venía de otro mundo, de la escuela, ¿sabes? de la escuela especial. Iba allá a la escuela y luego pasé aquí. Al principio no hablaba, porque como que era muy tímida...después ya fui conociendo más gente y ya fui hablando y tal. Sí. Pero me he llevado bastantes decepciones aquí con gente [Sí porque básicamente me aferré a una persona y ahora esta persona pasa de mí. Como que...Éramos amigos, ¿sabes? Éramos muy amigos, pero yo siempre era la que más daba</p>	Sí, però hi ha classes que estava incòmode. Perquè hi havia companys que no deixaven de mirar-me, com dient "q està fent aquesta?" Bé, amb alguns...hi ha gent amb la que no m'ajunto o gent amb la que sí...	Sí, sí. És que les mirades no eren d res, sinó de "q li haurà passat"? també portava el braç penjant...	Sí.	No, sí, como además nos conocíamos todos d la calle antes d entrar, la verdad es que era un grupo que nos llevábamos bastante bien. El que discrepaba un poquito, se iba y entre nosotros hablábamos con él a la hora del patio "oye tú, t has pasado con la profe", intentar suavizarlo. Disculparse, no decíamos d ir a disculparnos, pero intentar suavizar la cosa. Ya teníamos unas profesoras que eran como compañeras d la calle, si íbamos a estropear aquella relación, ya todos pensábamos lo mismo "como les d por examen final!!".
Creus que les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) del programa hahan facilitat (aquesta) el fet de sentir-te acollit i valorat? Per què? Jo en comptes de fer dues preguntes de l'objectiu 87 només en faria una	Sí, sí. Cuando yo empecé a hablar con los demás, pues allá empezó todo. Porque yo al principio estaba muy callada, ¿sabes? y no tenía trato con los de hostelería. Luego empecé a tener más trato con todos...y ahí ya surgió todo [Sí, también. Y por el día a día también. Por el... sí.,	Aquí es treballa més ràpid, amb els apunts, i estudiar molt. Allà (a l'escola) no fèiem res			

Objecte 12: Resultats del programa					
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	104. Obtenir informació sobre la valoració De les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment Dels objectius d'aprenentatge.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?	sí	sí	Sí, sí. A més amb això em matxaquen molt a casa. Abans em deien fes això i deia "fes-ho tu". ara ho faig. Bé, si m'ho diuen bé. He fet un canvi. M'he tornat més assenyat.	Sí.	Sí, yo la verdad es que me quedé con prácticamente todo.
CRITERI: Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	107. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats educatives, laborals i/o socials.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que el que has après respon a les teves necessitats?		sí		Pues sí, la cocina.	
CRITERI: Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	108. Obtenir informació sobre el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?	Sí. Porque he aprendido muchas cosas, he aprendido a cocinar, que antes no sabía... Me llevo amigos también, y decepciones...	Sí, perquè he après molt i perquè he conegut gent, professors que m'han ensenyat molt..i perquè he cregut en mi mateixa per treure'm el PQPI.	Sí, sí.		La verdad es que sí. Aunque no he puesto, no he utilizado gran parte d lo que aprendí aquí dentro, la verdad es que cuando tenía un problema en la escuela d adultos venía con ellas...la verdad es que sí que se le saca provecho. La novia d mi hermano ha puesto una tienda y la estuve ayudando yo con el escaparate... sí que se le saca el partido aunque t creas que no, pq estas arreglando en una tienda, o con un ordenador y t acuerdas..y si estás con alguien le comentas que t acuerdas que va así pq lo hiciste en el ptt.
CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	111. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?	No sé, como está esto de la crisis...como está la crisis tan...	Sí, però hi ha feines que...que són molt diferents			Lo d aprovechar la ptt, a ver, m ayudó un poco en lo que era la prueba d acceso, además, yo estaba metido en una escuela d adultos, la compaginaba y repasar y estudiar en casa m ocupaba todo el día además d mi trabajo. Fue un año un poco difícil.

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)					
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	113. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?		<p>Psí, encara que no trobi cap.</p> <p>Coses bàsiques com les mates i també els tipus d contractes i això... Això de com es col·loquen les coses per a que la gent ho comprí...</p>	<p>No. No. Està clar que no. Molta gent diu que faran coses pels discapacitats, però parlen molt i no fan res. Jo vaig anar a treballar a un lloc i el primer dia i el segon molt bé. Em deien, fes això i jo ho feia. Al final em van fer fora i li van dir a la meua mare que treballava molt però que no era el que busquem. A mi em va arribar a les orelles que ens feien fora a tots els discapacitats. Sí clar, perquè totes les empreses han de cobrir unes places de treball i tenen beneficis. Aquesta empresa els agafava i a la que passava un temps els feia fora. Al ser discapacitat tinc XXX perquè es fixen massa. Potser jo penso poc, però no m'agafen pel braç. Potser hi ha gent que no penca, però no tots som iguals.</p>		<p>No, seguí haciendo el mismo, pq empecé a trabajar d electricista cuando llevaba un año en el grado medio</p>
Aquest curs ha fet que canviï la teua opinió sobre les teves possibilitats com a treballador? Ara creus que pots fer més o menys coses?		<p>Sí. Abans no em veia molt capaç de trobar una feina i ara sí. És molt xungo això de buscar una feina</p>	<p>Bueno, sí. No ha canviat del tot, però sí. Abans pensava que era una merda, que no sabia ni servia per fer res...i ara, les coses costen, però si m'esforço molt les puc acabar fent. Però clar, algunes coses són difícils o impossibles. Però això m'ha ajudat molt.</p>		<p>No, no esperaba ningún cambio. Además he sido siempre una persona d trabajar d lo que haya... la verdad es que mi vida laboral va desde los 14 hasta ahora. Comencé arreglando máquinas d cortar embutido, he cuidado perros, he pasado por supermercado, botones...</p>

CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	117. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat.				
PREGUNTES	A1	A2	A3	A4	A5
Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?	Ah sí, salgo más con mis amigas	Sí, abans no tenia amics, només tenia la meua penya i ara he conegut gent i sóc més oberta, no deixava ni que la gent vingui a mi...ni res.	Sí. M'ha ajudat una mica amb l'autoestima. Et relaciones, ja et vas amb aquell, amb l'altre...Els meus amics em van deixar. No coneixia gent al Pft. Vaig passar molt de temps al Guttman i allà vaig aprendre moltes coses i també vaig veure a molta gent	Yo enel IES era muy gamberra. El año pasado m cogió manía un profesor. Entraba y me decía "o te callas o t expulso". Y yo no hacía nada...entonces este año he mejorado mi actitud, en mi comportamiento...Y eso ha cambiado un poco la vida? Pues sí.	Prácticamente hacía lo mismo. Y como siempre he sido una persona que m gusta estar + solo que la 1, no, pq amigos, sí, como casi todos son del pueblo y t los encontrabas por aquí al dar vueltas por el pueblo, pero no... yo cambios, a lo mejor sí eso d aprender algún punto nuevo que no esperabas aprender
Creus que aquest curs ha canviat la teua opinió que sobre tu mateix?	Me veo más segura...me veo con más valentía que con la que empecé, me veo con más fuerza. Porque me acuerdo que los primeros días temblaba como un flan...estaba supernerviosa al estar con la gente...	Sí (ho diu més contenta, molt segura). Ara em veig més llesta. Tiu. Més oberta, més...amb possibilitat d tenir més estudis, d arribar més lluny.		Sí, que yo mi idea era hacer auxiliar d enfermería y lo he conseguido. Aprobé el pft con un 8 y he podido entrar a atención sociosanitaria y yo pensaba que no lo iba a conseguir y al final lo he conseguido. Cuando m dijeron que me cogieron, digo yo "¿ostia, que alegría". Yo pensaba que no y mira, lo he conseguido.	No. Lo único que m dio la sensación es que m era + fácil aprender, quedarme con las cosas que m decían, pq como el trato con ellas era diferente, no era como un profesor d instituto que a lo mejor lo tienes un año, era bastante diferente, eran mucho más simpáticas, y claro, si no entendías una cosa estaban encima, encima... La verdad es que era eso, el...t daba la sensación d que aprendías + rápido, pero sencillamente con ejercicios sobre todo manuales, d hacerlos y que estaban allí...lo hacías como tu quisieras, y después lo veías...la verdad es que sí.
Creus que aquest curs ha canviat l'opinió que té la gent sobre tu?	Sí, sí. Ha cambiado..hombre, ha cambiado por ejemplo el Ribas (compañero con estética ultra), al principio no podía ver al Axel ,que como es mariquita...pero después se han ido conociendo	Sí. Abans mai, els d Sant Miquel mai parlaven amb mi, i mai em deien si vols vine amb nosaltres. Ara sí. Ara m'agreguen al Facebook i tot. Sí (més dubtosa). Ara entenc al meu pare i tot. Deia "perquè anaves a aquesta escola i ara no saps res.." i ara diu que sóc molt llesta, molt espavilada. Anava amb el cotxe i parlaven de la situació d'Europa i s'això dels països i va dir "mira-la ella".	Potser sí. Perquè havia molta gent que em deia, però si no pots fer això tu, és impossible que ho facis. I ho feia. Potser millor o pitjor, però ho feia.	No lo sé (ríe) Bueno, mi madre sí. Pq el año sacaba mas malas notas...no m gustaba estudiar, siempre salía hasta las tantas y este año m he esforzado, no he salido tanto, y he sacado muy buenas notas...están contentos.	Sí que la gente pensó un poco diferente. Como yo siempre he sido una persona hiperactiva y necesito estar haciendo siempre algo. Claro, que mis compañeros supiesen que yo tenía trabajo, m preguntaban si m habían echado del curro... Mis padres querían que m sacase la ESO y yo les decía que la prueba era equivalente a la ESO, y como yo nunca he llevado lo d los libros demasiado bien. Ahora que estoy allí dentro, sí que t echas las manos a la cabeza y piensas "si t hubieras bajado un poco los humos y hubieras estudiado más." porque tal y como está la cosa ves lo que hace falta los estudios. Desde que ha empezado la crisis, s nota lo que hace falta los estu

Buidatge entrevistes alumnes (II)

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
CRITERI: Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	7. <i>Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre seus els continguts.</i>			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?	No. No porque yo pensaba que me iban a enseñar más, porque yo..dp de lo que hice de comercio aquí...			

Objecte 2: Professionals que hi intervindran				
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	21. <i>Obtenir informació sobre la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.</i>			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?	Yo estaba muy feliz con las tutoras. Son grandes profesoras a las que les tengo que agradecer mucho por lo que han hecho conmigo. Por lo bien que me han enseñao, por lo menos con los compañeros que aquí tenía estaba mejor, digamos que estaba feliz.	Eran bueno profesores, no hay duda, como cualquier profesor, pero nosotros somos más de calle. Nos ponían un profesor i pasábaomos olímpicamente de ellos. Se sabían comportan en su momento y yo dije, saben responder. En algunos casos se les iba la olla i nos echaban fuera y eso... sabían como responder y si no, preguntaban a otro profesor. Porq el curso 10 (el suyo) fue....buffff tremendo... cogieron a 1 fichaje de la clase...bueno, yo también estaba en el fichaje, je, je... Nos lo pasamos bien de todas maneras.	Buena. No sé como describirlo...a mí me gustaba como enseñaban y todo, porque empezaban por la base i luego iban subiendo más, por si acaso para repasar y eso.	Hombre, muy buena opinión de todos los profesores. Yo estube bien. Había otros niños, bueno, otra gente que no nos portábamos muy bien con ellas, pero había de todo.
Creus que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?		Sí. Sí, supieron responder bien.	Sí, me hicieron que apruebe el examen del grado medio, aunque aprendí más al final que al principio	Sí.

Objecte 3: Activitats dissenyades				
CRITERI: Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	35. <i>Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.</i>			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?	No, unos hacíamos una cosa y otros, otra. A mí me enviaron a hacer prácticas a un restaurante, porque es lo que yo les dije que era lo que me gustaba. En clase todos hacíamos lo mismo.	Sí. Sí. Todo el mundo lo hacíamos igual, hasta cuando fuimos a hacer las prácticas. Bueno, siempre había alguno que hacía menos que el otro, pero luego papeaba igual...	No, porque, cuando fuimos al hotel a hacer clases, cada grupo hacía cosas diferentes...yo iba a pastelería y ahora estoy haciendo un grado medio de pastelería. Nos repartíamos bastante.	Todos estábamos en la misma cocina, haciendo de todo
Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, quina és la teva opinió? Com et senties?				

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades				
CRITERI: Comprovar l'existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	42. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que has tingut tots els recursos (humans, materials i funcionals) necessaris per a la realització del curs?	Sí	Materiales los tenía que poner tu. que un día me hicieron irme porque no lo traía.	Sí.	
Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Aquesta pregunta i l'anterior potser es repeteixen una mica	No		No.	No, yo estaba bien
CRITERI: La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	44. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	Luego hacíamos cosas guais, con las tutoras, hacíamos como una obra de teatro, de la coca-cola, que a mí me decían "tienes que ponerte así.." (se ríe). Yo al ptt le tengo que agradecer mucho lo que han hecho por mí, porque tengo una devoción a las tutoras, son dos estupendas chicas, que ojalá pueda verlas muchos años...Porq para mí son buenas amigas y las llevo en mi corazón y yo pues les agradezco lo que han hecho por mí. Sé que no han podido encontrarme trabajo. Yo lo entiendo porque la cosa está mal, pero que si algún día me pudieran ellas ayudar a encontrar trabajo...	Hombre que aquí no te metían tanta rajatabla. Hombre te pueden castigar, pero de otra manera. En el otro te quedaba en el Cv y aquí no. Aquí dices me piro y me piro, pero nada más. Ni pinchan ni cortan. Cambiaba eso, nada más. Por lo otro, las clases y todo eso, todo igual.	Al ser menos gente era para cada persona, más detallado, es que no sé como decirlo, pero aparte de eso tampoco mucha diferencia.	Hombre, es diferente, es más tranquilo que el instituto. Las clases, no tiene nada que ver. En el IES era más serio, pero era diferente manera, cambia mucho. Yo prefería el ptt, que al menos tenía 5' para salir i descansar
Creus que els professors s'esforçaven per a que tothom els entengués?	Sí, algunas cosas las entendía, pero había algunas cosas en catalán no las entendía, porque llevo 9 años viviendo aquí. He hecho un cursillo de catalán ahora, que he acabado hace poco. Pero hicimos un examen y suspendí. me he quedado atrás y me hubiera gustado pasar con mis compañeros. Como no lo entiendo mucho, porque soy de Jaén. A veces se esforzaban, otras no,...A veces las tutoras, se cabreaban un poquito...no sé...por algo q...yo ya m...XXXX	Habia un profe de inglés que era buenísimo. Yo no entendía nada, pero el profesor siempre estaba ahí para apoyarlo, para explicarle, me lo repetía, me lo hacía escribir... Hubo un tiempo que no vino, pero era muy buen profe. El de informática también, venía poco, porque la liábamos, pero era muy bueno. Nos decía que iba muy bien para desarrollar la mente, però nosotros ya la teníamos desarrollada para el ordenador!! (riu)	Sí, i si alguien no lo entendía, lo repetían	Sí, ellos lo explicaban bien, lo que pasa es que algunos iban a su bola y pasaban de todo

Objecte 5: Les pràctiques a empreses				
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	52. Conèixer l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre les pràctiques realitzades fora del centre.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Has realitzat pràctiques fora del centre?	Bueno, elegí comercio y me enviaron al restaurante de un amigo a hacer prácticas de camarero y luego mi amigo me dijo que no servía, bueno algunas cosas no las hacía bien, pero que no servía para camarero. Limpiaba cosas, eso sí, pero que no servía mucho pa esas cosas...	Sí. Al Sain Trop, una discoteca. Ei, que pasé de mantenimiento a reponedor en un verano, eh? A ver quien lo hace!	Sí, en 2 restaurantes. Fui a uno de comida vegetariana i luego a otro normal	Sí (no recorda on)
• En aquest cas: Com t'has sentit fent aquestes pràctiques?	M sentí muy mal y hasta entró otro chico, gordito también igual que yo, con gafas, me preguntaba "¿dónde va esto?" y yo pues más o menos ya sabía donde se colocaban las cosas. Y lo que cambió a otro compañero que no sabe nada y que esté preguntando y yo cada día que le preguntaba a la chica, me decía ella donde tenía que colocarlo y yo iba directamente y lo colocaba todo, las bebidas, la comida... Lo que no me gustó es que me echaron.	Bién. Bueno...se pasaban un pelín, pero joder, porque tenías que cargar cajas y todo, y no de 1 en 1, sino de 3 en 3.. como pesan... no no, pero estaba bién el curro. Lo primero que hacía pa valorar un curro. Porq hoy en día entras a trabajar y no sabes lo que es un curro. Dices, bah, ya encontraré otro, pero que l tienes que valorar. Si no, que valor tiene? Mira, yo en el curro que estoy llevo dos años y es mi 2º curro. Mi jefe está contento conmigo. Estoy de pizzero en el pueblo.	No sé, como...Era como ir a trabajar. No sé, estaba bien, o sea porque no me aburría ni me parecía un trabajo muy complicado. Si no solo como ayudar, una vez me acostumbré un poco ya sabía lo que tenía que ir haciendo.	Bien. Se estaba muy bién. Antes era muy tranquilo.
• Creus que aquestes pràctiques han estat útils per a tu? Per què?	Sí, aprender aprendí algo, pero otras cosas no...q no servía para camarero. Servir sí que servía, pero lo que ahora te voy a decir... lo del cambio de trabajo lo llevo fatal. He estado trabajando también en un Caprabo de reponedor, que fue el verano pasado, y a los 8 días me echaron, no sé porqué. La chica me dijo que estaban muy contentos conmigo, que trabajaba muy bien, pero que había llegado una carta del supervisor de todos los Caprabos que decía que yo no podía seguir.	Sí, sí.	Mucho, hay muchas cosas que hice que no me habían enseñado, como limpiar el lavavajillas y eso...	Sí. Hombre. Claro. Me quedé allí a trabajar.

Objecte 6: Sistemes d'avaluació				
CRITERI: El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	65. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Quins criteris creus que s'han tingut en compte a l'hora d'avaluar-te? Creus que són els mateixos que per a la resta del grup?		La conducta. Sobre todo la conducta. te decían, si no tienes conducta, no apruebas. A ver, también tenías que ponerte a estudiar, però la mitad suspendieron... no estudiamos, no hicimos na...	De malo, que falté bastante (asistencia), si (piensa) si prestabas atención en clase y bueno si aprendía también.	piensa) a ver, depende de tu como hagas las cosas, eso es así. Bien, las notas bien. Ahora no me acuerdo que evaluaban (le ayudo un poco). Hombre la actitud depende, y claro que la tenían en cuenta.
Creus que el sistema d'avaluació que han fet servir amb tu ha estat adequat? Per què?		Yo la veía muy buena. Porq si no tienes conducta, no tienes una responsabilidad para hacer los deberes, por mucho que tu lo hagas i te mates ahí...ni eso si no tienes un respeto a tus profesores, si tu hablas y yo paso de fi...y si haces la materia toda mal o haces algo mal y te lo están recalcando...no sé eso es conducta.	Pssí. Ya me estaba bien	Sí. Hay gente que pasa de to y otros hacen más casos. Eso depende de la persona
CRITERI: A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	70. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels criteris utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Què creus que s'ha tingut més en compte a la teva avaluació, l'assoliment dels aprenentatges o la teva evolució? Per què?	Pues que yo venía cada día a clase, llegaba puntual, venía a aprender y a atender lo que ellas me decían. Y me sentía a gusto con ellas, porque me aprendía mucho y, por eso les tengo un cariño y les agradezco mucho y por eso que aprendí muchas cosas con ellas.	Como era cuando entré y cuando salí. Salí más calmadito, eh? Por ellas salí más calmadito. Si no salgo más revolucionado, eh? Porq no me apunté tanto con los otros, los otros ya me cogieron más manía y decían..." va pero sí..." No coincidía ni con unos ni con otros. Pero este chaval de que bando está? No, no, salí más calmadito. Lo que me faltó. O sea, que el cambio más que otra cosa.	A partes iguales, nos contaban las dos cosas. No sé, si fui aprendiendo y todo eso y el comportamiento...lo contaban bastante.	Yo creo que el cambio que tengo yo. És diferente, no? Pasan muchas cosas en un año. Hombre, depende de la persona, no? Yo estoy bastante igual

Objecte 10: Clima social				
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	86. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les expectatives del professorat i dels companys de l'aula en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?		No sé... no soy profesor. A la primera vista piensas...tos aprueban... pero a veces te llevas una desilusión de alguno..pero de este te piensas que iba a aprobar? Pero si yo pensaba que era el otro que parece más... No sé, yo es porque me distraía un montón, me distraía un montón me ponía con los coleguitas, entonces te pones a última hora a hacer algo y dices, yo que voy a hacer ahora???	Al principio es que no creo que lo supiesen ni lo suponiesen (textual). Como también había mucha gente, y ya por la experiencia de tantos años ya que llevan, pues al principio no conocen...luego ya, pues más adelante...	Hombre, eso depende de mí. Eso ya..si hago las cosas bien, me lo puedo sacar..pero al final no me saqué el graduado. Estudié, pero a lo mejor no lo suficiente. Yo pensaba que me lo podía sacar, pero a lo mejor los decepcioné.
Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?		No, ellos solo pensaban fiesta, fiesta, fiesta!!!! Ya lo decía la tutora , este es el peor curso que hemos tenido.		
CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	89. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
T'has sentit acollit i valorat en el grup? Per què?	Sí, los compañeros y las compañeras...les tengo un cariño...y un... y les agradezco mucho...pero que me hubiera gustado verlos y tener más amistad con ellos, y hablar por teléfono con ellos, saber de ellos, porque yo cuando he terminado del trabajao, me gustaría saber de ellos y salir con ellos...	Yo sudaba de los compañeroa y a veces sudaba de los profes... pero que si me hubiera juntado más con los compañeros hubiera acabado peor...	Es que cuando llegué yo pensaba que se conocían todos y yo no. Porque claro, yo soy de Vidreras pues había mucha gente que ya era de el pueblo y se conocía. Pero en verdad no, porque había mucha gente de el pueblo...y no se conocían. Silenci. Sí. No sé, al principio de todo, como tampoco no conocía a nadie, i tampoco no hablaba con nadie, pero luego ya a la hora del patio, bueno, a la hora del patio no, en clase pues ya empecé a llevar bién con todo el mundo.	Con algunos, habian otros que pasaban de todo...había de todo
Creus que les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) del programa han facilitat (aquesta) el fet de sentir-te acollit i valorat? Per què?	Luego hacíamos cosas guais, con las tutoras, hacíamos como una obra de teatro, de la coca-cola, que a mi me decían "fienes que ponerte así.." (se ríe). Yo al ptt le tengo que agradecer mucho lo que han hecho por mí. porque tengo una devoción a las tutoras, son dos estupendas chicas, que ojalá pueda verlas muchos años...Porq para mí son buenas amigas y las llevo en mi corazón y yo pues les agradezco lo que han hecho por mí. Sé que no han podido encontrarme trabajo. Yo lo entiendo porque la cosa está mal, pero que si algún día me pudieran ellas ayudar a encontrar trabajo...		Ssí. Al haber menos gente y al hacer más cosas con todo el grupo...	

Objecte 12: Resultats del programa				
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	105. Obtenir informació sobre la valoració De les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment Dels objectius d'aprenentatge.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?	salí de la ptt tb sin...q salí con trabajo y aprendí lo que es camarero, pero no me salieron bien las cosas.	Eso sí. Hostelería madre mía. Si yo me fuí a vivir solo a los 19, pensé ostia, no me voy a morir de hambre, porq se cocinar. Y mucha gente me decía, vas a durar 2 días. Pero yo.. si con comer ya vives!!! Para luego levantar las persianas y eso...tienes algo ya vivido. Si ya has aprendido eso, ya tienes tu propia materia y ya sabes de que te puedes valorar. Y yo pensé eso y dije, mira...además hice cocina y sala, tanto como recoger como cocinar...Mira yo vivo ya solo y estoy de coña. Si yo hice hostelería fue por eso, eh? Porque dije si algún día me hace falta para vivir solo... que a mi, yo soy de parte de la mecánica... pero pensé que no perdería nada. Así me saqué mi carnet de manipulador de alimentos...q soy el único que lo tengo en mi trabajo, eh?	Sí, pero no. Porque yo de inglés, Ya te dije que tenía muchas faltas de asistencia, y el inglés me costaba. Ahora estoy intentando aprender con unas amigas. Pero inglés no lo aprendí mucho, pero por mí, por que falté porque ya me perdí. Lo de acceso a grado medio, la prueba de ingles era más difícil de lo que nos decían. Yo creo que saqué un 1 o así, pero luego lo compensé con sociales que era muy muy fácil, casi un 10...	Sí. Hombre las cosas se olvidan con los años, pero yo creo que sí.
CRITERI: Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	109. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats educatives, laborals i/o socials.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que el que has après respon a les teves necessitats?	A mi me hubiera gustado aprender más, que me enseñaran más, y salir con un trabajo, porque yo, mi preocupación cuando hice la ptt era salir con un trabajo. Pero con un trabajo de temporada y n tanto de larga temporada. Por lo menos para ayudar a mi familia. porque ahora yo ya mañana termino de trabajar donde estoy trabajando en la escuela taller, que estoy aprendiendo el oficio de paleta con el Ayuntamiento de el pueblo, que hemos hecho un local social i ya acabamos...hemos estado cobrando todos los meses y ahora ya nos arreglaran el finiquito.		(piensa)Lo que yo necesitaba? Necesitaba el grado medio y lo tuve así que supongo que sí.	Sí, claro. Hombre para sacarme el graduado, si no me lo saqué en el colegio, no había otra manera.
CRITERI: Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	110. Obtenir informació sobre el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?	Sí, me siento muy a gusto con las tutoras, que son buenas amigas y les tengo que agradecer	Sí, aprendí un montón. A mi me encantó porq encima fuimos al Rigart i nos hacían cocinar, a hacer antes los sofritos... porq se supone que si tu madre te tiene que enseñar a cocinar, se tira la vida, pero así en grupo, con más gente, y luego te comes lo que has hecho y dices, está buena!! Pues si yo hago esto, podré hacer más!! Sí, sí, me encantó... porq nos tiramos 2 meses...ahí metidos..yo me lo pasé to pipa... te dieron tu gorro de esos de copa...parecíamos tos cocineros...	Sí. Además aprendí todo lo de cocina que sé y eso ya es útil. Hay muchos trabajos que si te retiras ya no te puede ser más útil, pero hostelería siempre se usa	Sí porque mira, encontré trabajo gracias a eso y me estube 4 años, sabes? Estube muy bien, me pagaban muy bien,

CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		112. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral.		
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?	Sí, porque yo pensaba que iba a poder tener trabajo ya para una buena temporada, para poder ganar dinero que iba a poder ayudar a mi familia y no estar pasando por la crisis que estamos pasando, que lo estamos pasando muy mal, que mi madre ha cogido depresión porq me he quedado sin trabajo y le preocupa mi futuro... y hay muchas cosas que me están cerrando puertas porque soy minusválido, que eso me duele mucho.			Sí, claro, como hice las clases dijo que me quería coger, que lo hacía bien...

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)				
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	114. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?	Cuando así, me llamaron al cabo de un mes del Caprabo, después me echaron, luego ya fui a CCOO que había una chica para ayudarme a encontrar trabajo, me daba citas pa que fuera a el pueblo y me daba una carpeta para que fuera a dar clases para poder encontrar trabajo [IP?], que esa chica es una estupenda chica, una gran amiga, le tengo que agradecer mucho donde me metió, aunque no estoy muy a gusto, pero...a través de ella entré en la ET.	Sí, sí, cambió mucho, eh? Era el único, ya te lo he dicho, soy el único que tiene el carné de manipulador... Yo les dije he estado aquí currando, he hecho las prácticas, vengo de la Ptt, y tengo mi título, tengo mi carné de manipulador de alimentos...Y me dijeron, pues pásate la semana que viene (q ahora hacemos vacaciones) y empiezas a trabajar con nosotros. Ni se lo pensaron ni nada... y yo flipé!	Mi situación laboral? No encontré trabajo de esto, he estado trabajando, pero con mi padre. No sé, estaba limpiando parcelas, desbrozadoras y todo esto...	
Aquest curs ha fet que canviï la teva opinió sobre les teves possibilitats com a treballador? Ara creus que pots fer més o menys coses?	Sí, yo estaba seguro que podía trabajar. Yo lo que quiero es ganar dinero, poder trabajar y ayudar a mi familia...q la vida me vuelva a sonreír. Hay muchos trabajos que me están cerrando puertas y no me gusta, porque cuando llegamos fui con mi madre al ayuntamiento pero meten antes a un negro o alguien de fuera antes que a mí. Salió un curso pero decían que era para minusválidos más graves y no me metieron para que no me sintiera mal	Sí. Porq tienes algo más en la vida, algo más he aprendido, no? Eso es lo que yo pensé	Sí, por eso estoy en el grado medio de hostelería, de pastelería, vamos, si no estaría en otro, o no hubiera hecho grado medio...	Hombre pues sí, como todo el mundo...
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	118. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat.			
PREGUNTES	A6	A7	A8	A9
Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canvià la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?	Llegué a encontrar amistades de muchos, aunque ahora solo veo a uno...d todos los que venían ya no los veo, que un día me gustaría encontrarme con ellos, pero como cada uno vive en un pueblo de Catalunya. Y desde que he acabado la ptt pues perdí a mis compañeros que me hubieran visitao, o yo visitarlos a ellos, o que me hubieran llamao me hubieran dicho, "eh Javi, a ver si nos vemos, que somos de la ptt compañeros", pero solo vemos a uno que va por mi barrio. Se llama Joni y es muy buen chaval...	No. No. Porq cuando salía de aquí me iba pa casa y me ponía con la moto...	Hombre sí, conocer gente sobre todo por el pueblo. Quizás me cruzo con gente conocida por el pueblo. Antes no venía mucho por el pueblo, tengo familia pero no venía. Y ahora conozco mucha gente y me conozco el pueblo. Antes me perdía.	Bueno, conocí mucha gente en el trabajo, muchos amigos, y amigas también.
Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix?		Sí, me vi con más ganas de hacer hostelería. Me dije, si por siguiera haciendo esto de hostelería podría haber llegado más lejos. Tengo un familiar que trabaja en la obra y además es cocinero. Cuando no encuentra una cosa, trabaja de la otra. me dijo, tu puedes hacer lo mismo: la mecánica o cocinero.	No.	Bueno, sí, bueno también...es que esas cosas...yo creo que sí.
Creus que aquest curs ha canviat l'opinió que té la gent sobre tu?		Sí. Sí, fue...eso también depende también del carácter. Yo me vi cambio por mí, por los demás no lo sé...	Sí. A ver, no sé. Sí porque no creo que se esperasen que hiciese cocina, porque yo bueno hacía bastante deporte y todo esto y la cocina no tiene mucho que ver...	No, igual, unas clases más o menos....

Buidatge entrevistes alumnes (III)

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica				
CRITERI: Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	8. <i>Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre seus els continguts.</i>			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?		Aquí t'ensenyen a fer servir el cap, però uff, el que és altres coses, no. Però va estar molt bé això, eh? La veritat és que sí no arriba a ser pels companys, jo m'ho vaig passar molt bé. En certa part sí. Aquí era una mica com dir-ho...molt tontorrón. A l'acabar el curs, a l'estiu, vaig començar a canviar.		

Objecte 2: Professionals que hi intervindran				
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	22. <i>Obtenir informació sobre la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.</i>			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?	Guai.	Molt bona. De tots. Perquè amb tots els anys que he estudiat, aquí m'enterava de les coses. La veritat és que m'han fet molt bé. Et queda el record que sempre ha hagut un professor que...	Molt bona. Perquè m'ajudaven molt a fer les coses.	Buena, porque me ayudaron a resolver algunos problemas que tenía.
Creus que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?		Sí.	Sí.	Sí. Porque si les preguntaba algo, ellos intentaban ayudarme de alguna otra manera.

Objecte 3: Activitats dissenyades				
CRITERI: Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	36. <i>Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.</i>			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?	Las prácticas sí que era diferentes, pero lo que era el curso sí, todos igual.	Sí.	Sí	Sí, hasta que nos cambiaron de clase, luego también hacíamos lo mismo.
Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, quina és la teva opinió? Com et senties?				

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades				
CRITERI: Comprovar l'existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	43. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que has tingut tots els recursos (humans, materials i funcionals) necessaris per a la realització del curs?				Sí, los libros un poquito caros, pero sí. De profesores también.
Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Aquesta pregunta i l'anterior potser es repeteixen una mica	No, estubo bastante bien. No encontré a faltar nada...	No. Com de profesional? No, estaba tot bé.	No, estava bé.	No.
CRITERI: La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	45. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	Mejor que la del IES. Por ejemplo, en el IES, si hacías alguna cosa te enviaban al final y se olvidaban de ti. Aquí no, aquí todos son todos.	Bé. Ara mateix no recordo res. de vegades en grup, altres individuals...ja cap al final no, però al principi sí, depenent de com era el treball.	A mi m'era igual fer una cosa com una altra.	En grupo. Menos fienes que pensar.
Creus que els professors s'esforçaven per a que tothom els entengués?	Sí. Toda la clase los entendía.	l'única vegada que m'he enterat de les coses. de vegades penso que ojalà tots els professors fossin com els d'aquí. Onestic ara mateix, ojalà hi hagués unes persones com les nostres tutores.	Algun cop he preguntat perquè no m'he enterat, però ho entenien.	Hombre, alguno que otro no lo entendía, porque iba un poco retrasado, lo ayudaban más que a los otros.

Objecte 5: Les pràctiques a empreses				
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	53. Conèixer l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre les pràctiques realitzades fora del centre.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Has realitzat pràctiques fora del centre?	Sí. Al Sant Jordi, en la oficina.	Sí, sí. A un centre veterinari.	Sí, al Monterrey.	Sí.
• En aquest cas: Com t'has sentit fent aquestes pràctiques?	Era una mierda...	Molt bé.	Bé. Per passar el rato. Són divertides també. Estava al buffet a la cuina.	Bién, yo me quedé donde hicimos el cursillo. Hicimos un cursillo de 200h y me quedé allí haciendo las prácticas.
• Creus que aquestes pràctiques han estat útils per a tu? Per què?	No, porque quien me decía que era lo que tenía que hacer era el jefe y a veces no venía.	Sí, la veritat, perquè ara amb el veterinari em porto molt bé i ens vam fer molt amics. Molt humà.	Sí. Doncs...vaig aprendre molt.	Me enseñaron a cocinar.

Objecte 6: Sistemes d'avaluació				
CRITERI: El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	66. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Quins criteris creus que s'han tingut en compte a l'hora d'avaluar-te? Creus que són els mateixos que per a la resta del grup?	Comportamiento, conocimientos, pero sobretodo abierto pa la gente, para hacer las cosas	L'assistència, puntuació d'exàmens i després el comportament a classe, crec. No me'n recordo si era així, però crec que sí.	L'evolució d'haver après i d'haver sortit d'una altra manera. Per que açí van saber que jo he après les coses.	Hacíamos exámenes de vez en cuando, no recuerdo que más hacíamos.
Creus que el sistema d'avaluació que han fet servir amb tu ha estat adequat? Per què?	Sí.	Sí. Perquè, no sé, l'assistència va bé perquè així et tenen més controlar i va bé. Alguns pretenien saltar-se la classe i aprovar per la cara i no, així no es pot anar per la vida. La resta també.	Sí, estava bé.	
CRITERI: A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	71. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels criteris utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Què creus que s'ha tingut més en compte a la teva avaluació, l'assoliment dels aprenentatges o la teva evolució? Per què?	No había diferencias entre el grupo.	Sincerament no ho sé (riu). La veritat és que no ho sé.	Q me costava molt les mates. És el que més malament ho portava.	Si entraba de una manera y salía de otra.

Objecte 10: Clima social				
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	87. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les expectatives del professorat i dels companys de l'aula en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?	Sí, de buen principio si venias aquí era para sacarlo.	Crec que pensaven que me'l treuria, però bueno. No sé, la tutora (parla fluixet) sincerament ha estat la millor tutora que he tingut. La veritat és que sí, estava a sobre, qualsevol cosa m'ajudava...La veritat és que sí.	Crec que sí. No em van dir res. Veient els resultat dels estudis. [companys] Alguns sí i alguns no	Yo pensaba que pensaban que no me lo iba a sacar. [companys] No sé. Algunos sí, otros no, como siempre
Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?	Bueno, puede ser, pero tampoco era necesario.	En certa part sí. Perquè, per exemple, no m'avenia amb molts, per no dir la majoria. Per algo crec que tenia més a classe.	No. Va ser perquè jo me vaig esforçar.	
CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	90. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
T'has sentit acollit i valorat en el grup? Per què?	Sí. Casi todos iban conmigo a primaria...	No. La veritat és que no. que va, si jo amb els companys de classe fatal.	Sí. Sempre jugàvem junts al pati i tot.	Sí, menos alguna bronca como en todos laos.
Creus que les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) del programa han facilitat el fet de sentir-te acollit i valorat? Per què?	Claro, sí porque eran muchas actividades en grup para llevarnos bien.	Bbbfffft és que és complicat explicar-ho. No.	Vaig venir al Ptt perquè al cole no em van donar el grauat i em faltava molt poc. Com que anava al cole de les monges i eren més exigents. Crec que sí que va ajudar a estar més bé.	
Objecte 12: Resultats del programa				
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	106. Obtenir informació sobre la valoració De les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment Dels objectius d'aprenentatge.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?	Sí.	Sincerament no ho sé. Jo sí que vaig aprendre.	Sí.	Sí.
CRITERI: Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	111. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats educatives, laborals i/o socials.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que el que has après respon a les teves necessitats?	Sí. Bueno para el examen que hice sí. Aprobé, pero no aprobé el ciclo, porq no era lo que yo esperaba. Del resto del curso, sí, era un repaso de todo. Bueno, sí, yo creo que sí, te dan pie a trabajar y al trato con la gente.	La veritat és que sí. Per exemple a l'ESO no feia ni el brot i aquí sí.	Sí.	Sí, me enseñaron ordenadores, que eso en el curso este es diferente, porque no tienes que escribir mucho, las lenguas, las mates, me enseñaros las cosas que se enseñaban allí.

CRITERI: Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	112. Obtenir informació sobre el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?	Sí, porque pude hacer el ciclo formativo.	Perquè amb els professors hi havia molt bon rotllo. L'únic que al principi ells donaven molt la mà i els agafaven el braç i es van haver de posar més dusos, però per lo demès, sempre han anat amb molt bon rotllo i tot. Si tenies algun problema o algo, sempre podies comptar amb ells.	Sí. Em vaig divertir molt i vaig aprendre molt.	Sí. Porque conocí a gente nueva, yo sé qu hice el trabajo que tenía que hacer...
CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	113. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?		Pot ser. Estic al taller mecànic del meu germà... Vaig estar buscant, estudiant, algun treball a empreses temporals...	No, no treballava. Vaig preguntar, però no. Vaig fer un curs d'estètica, però la feina és molt difícil.	Sí, estoy en la escuela taller.

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)				
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	115. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?	En mi caso no. Supongo que serviría para entrar de auxiliar de comercio.	Ara està a l'escola d'adults. Pel graduat. Home, si tot va bé esperar un temps, primer m'apuntaré a un gimnàs i estudiar molt, perquè vull ser mosso d'esquadra, i això que volia ser veterinari. Han canviat molt les coses. O mosso o bomber. Ara tinc que entrenar i tal.		
Aquest curs ha fet que canviï la teva opinió sobre les teves possibilitats com a treballador? Ara creus que pots fer més o menys coses?		Sí, perquè aquí t'intentaven ensenyar tot el que hi ha, com pots trobar treball...Ara crec que puc fer més coses.	Sí.	Sí. Porque yo pensaba que no iba a encontrar trabajo nunca, que q pondría en mi currículum, si yo no había hecho nunca nada, y al final puse lo del carné de manipulador de alimentos, que hice las horas de prácticas en ese hotel...q había estado en el hotel...y me sirvió.
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social				
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	119. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat.			
PREGUNTES	A10	A11	A12	A13
Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canviarà la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?	Bueno...	No. Una cosa era aquí a classe i una altra cosa era al carrer.	És que abans ja sortia més, però vaig fer més amics.	Sí. Hice más amigos.
Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix?	No, eso no.	Sí. De pensar que era...jo pensava que no servia per estudiar ni per res i aquí em feien veure que si volgués servia per estudiar.	No. Normal com sempre.	Sí, porque yo no me veía capaz de trabajar y al hacer el curso en el hotel me dí cuenta que sí, que podría hacer lo que yo quisiera.
Creus que aquest curs ha canviat l'opinió que té la gent sobre tu?	No sé, a lo mejor. No he notado nada raro	Doncs no ho sé, la veritat. Jo ara en aquests 2 o 3 anys he canviat força, la veritat.	Alguns sí, alguns no. Alguns amics.	No sé. No he notado nada diferente.

Annex 15: Buidatge entrevistes alumnes (IV)

Objecte 1: Contingut del programa i qualitat tècnica					
CRITERI: Els objectius continguts, procediments del programa cobreixen les necessitats detectades en els alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		9. <i>Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre seus els continguts.</i>			
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que els continguts del programa, en general, ha cobert les teves necessitats formatives? Per què?	Bueno en parte sí, pero en la prueba de acceso, la mitad de las cosas que salían no me las explicaron lo suficiente bien como para de esto...en hostelería todo lo que me enseñaron lo aprendí bien.			Siiii. Me ha ido muy bien, donde se aprende más. Y luego, cuando terminas puedes buscar, como si dijéramos, un trabajo.	Bueno, sí, algo sí. Bueno, he après moltes coses i m'ha agrafat molt. Gràcies al Ptt estic aquí. M'he arrepenit molts cops perquè no he aprofitat el temps, haver estudiat més...

Objecte 2: Professionals que hi intervindran					
CRITERI: El programa té definit amb certa precisió i claredat el perfil dels professionals que han d'intervenir en el programa i, dins d'aquest perfil, s'inclouen els coneixements previs (psicopedagògics, d'estratègies de motivació en general, etc.) i les competències necessàries per atendre l'alumnat amb discapacitat (estratègies metodològiques de formació de persones amb discapacitat, etc.).					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		23. <i>Obtenir informació sobre la valoració dels alumnes sobre el nivell d'adequació dels recursos humans a les necessitats educatives de l'alumnat amb discapacitat.</i>			
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Quina opinió tens dels professors que t'han donat classe al llarg del programa pel que fa a la docència?	Bien muy buenas personas. A la hora de enseñar bien.	Amb perdó de la paraula, de puta mare, perquè estava passant un mal moment i la ptt m'ha ajudat a tenir el contacte amb aquesta persona. Ja fa cosa de 6 anys em van fer una pallissa a l'IES i la nena aquesta que va estar imputada, pues jo no sabia que venia. Quan la vaig veure va estar horrorós, vale? I res, li vaig comentar a l'Eva i a la Rosa i em van dir "tranquil·la, no passa res, amb el temps procurareu estar millor i podeu parlar". I no, va passar dies, mesos, setmanes i tot. I ara jo no sé res d'ella. Ella està fent la seva vida i jo també. O sigui, ella ara viu a Girona, em sembla, i jo a Lloret. Si jo vaig a Girona i la veig la saludo. Ella no sé si viu aquí a Lloret o...no sé.	Molt bona. Perquè em van explicar bé i me van ensenyar.	Tuve a la Eva. Muy bien. Porq te explican i luego tu lo goges bien , bien.	De tots? Molt bé. Ninguna opinió. Els profes molt bé... (riu quan recorda un dels professors de pastisseria). M'agradava més la cuina, que la pastisseria. M'agrada molt el Ruben pel tractament, com estem a la classe perquè quan estem amb un profe estem diferent que amb l'altre profe. No sé que fèiem de diferent, perquè tots els profes no són iguals. Com en Xevi que és una mica...no és com els altres, és una mica serio, no xerrem gaire... En Rubén és més simpàtic, més paciència...
Creus que han sabut respondre a les teves necessitats educatives?	Sí, enseñaban bien.	Sí, me van ajudar, perquè jo tinc un problema, que quan porto molt de temps sense parlar em costa, saps? i la gent les primeres vegades em va començar a insultar i jo m'ho callava, saps? I un dia em vaig posar a plorar, que era l'hora de castellà, que me feia la Rosa, em va preguntar que em passa i jo res, res... Perq saps com estic [està grassa] i es ficaven amb la meva mare, que està més que jo, i de tot. I jo plorava, plorava... hasta que va arribar un punt que em va dir, no te preocupis. I de moment estic b, estic vivint la meva vida, em costa, perquè fa un any i pico em van cremar la cara i el cos, XXX i poc a poc vaig sortint del que em va passar. Després, problemes que hi ha a casa meva, encara! Després de quan vaig venir a la ptt. Però ara, de moment, les coses van b, saps? O sigui, ara surto al carrer. Abans no sortia. Abans sortia, però amb por. Ara també, però menys, ara estic millor, perquè , quan me va dir, "has de venir a la ptt" i jo, entre mi "pq tinc de venir a la ptt? Si no he fet res de dolent". I res, aquí he vingut, perquè me van dir que tenia que venir a les 11:30, a menys quart o així haig de marxar, que haig d'anar al metge...	Sí.	Sí.	Bueno, de vegades no entenia algunes coses i no deia res. I de vegades li deia al profe que no ho entenia , que m'ho expliqui, però poques vegades

Objecte 3: Activitats dissenyades					
CRITERI: Les activitats dissenyades són prou flexibles i resulten adequades per al desenvolupament dels objectius del programa per part de tot l'alumnat (amb i sense discapacitat)					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	37. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la flexibilitat i l'adequació de les activitats dissenyades per desenvolupar els objectius del programa.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Tots els alumnes del programa feien les mateixes activitats?	Todos igual.	O sigui a mi em va costar les mates... jo sóc molt patosa per estudiar, vale?...pq jo abans de venir aquí x treure'm el graduat estava a l'IES i em va dir al psicologa que anés al a ptt "pq ja que tens els 18 anys, aquí no pots fer res". Vaig venir aquí, que em van donar l'oportunitat, i res, vaig fer amitats, que jo recordi malament, vam fer tots iguals, però jo tenia una companya que no entenia el català i jo li explicava. Jo no entenia mates i m'ho explicava, ens ajudàvem.	Jo que sàpiga érem tots el mateix.	Sí	Bueno, quan estàvem....el que ens deia el profe, ho fèiem... això depèn del profe...
Si hi ha hagut adaptacions particulars per a les persones amb discapacitat, quina és la teva opinió? Com et senties?					

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades (I)					
CRITERI: Comprovar l'existència de recursos (humans, materials i funcionals) suficients per desenvolupar el programa segons les estratègies metodològiques i tècniques previstes.					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	44. Obtenir informació sobre la valoració, per part dels alumnes amb discapacitat, de la suficiència i adequació dels recursos humans, materials i funcionals.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que has tingut tots els recursos (humans, materials i funcionals) necessaris per a la realització del curs?	Sí.	Sí.	La veritat és que no vaig trobar a faltar res.	Sí.	He fet a faltar, no sé, tot el que feia l'any passat... Ah, d'aquest any? M'agradaria a mi saber més lo que fèiem de mates, això m'ha fet a faltar, perquè hi ha moments que em costa alguna cosa i vull... hi ha algunes coses que hem fet allà i que no vaig aprofitar i no sé ni com començar a fer-ho. Sí, m'agradaria tenir un llibre o alguna cosa... Encara tinc les fitxes de l'any passat!!
Has trobat a faltar algun tipus de professional, algun material o algun procediment al llarg del curs? Quin? Aquesta pregunta i l'anterior potser es repeteixen una mica	No.	Moltes coses, però ara mateix no t'ho podria dir... perquè estava aquí a la ptt i el meu cap em deia, hora tras hora "a casa teu passa alguna cosa", perquè tenia problemes i com que estava pendent d'una cosa i de l'altra. Però, quan sortia al pati, tot era distint, perquè les coses em marxaven del cap, i quan entrava me venia. No sé, aquí em va canviar la vida, però a casa...		No.	No.

Objecte 4: Metodologia i tècniques utilitzades (II)					
CRITERI: La metodologia emprada és adequada per les persones amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	46. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre l'adequació de la metodologia emprada a les seves necessitats.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Quina és la teva opinió sobre la metodologia (treball en grups/individual, etc.) emprada?	Bien, se hacen para que aprendamos todos y que lo hacemos paso a paso, y se van pillando las cosas, lo que aquí no se podía casi, porque el año que estaba yo aquí había gente que la liaba, mucho y no podías estar pendiente de las clases. Una mala influencia.	Sí perquè a l'IES a vegades estaven a munt teu, i a vegades no. Però aquí, estaven a sobre teu. Perquè et deien, "si no fas els deures et castiguem" a l'IES tb, però era diferent, perquè allà te castiguen i després te perdonen, però aquí no, aquí te castigaven, i si una cosa no la feies b, fins que no te sortia no te deixaven. Sobretot l'Eva.	A classe fèiem alguns treballs en grup. Per una part és bona, perquè tens 2 grups un de comerç i d'hosteleria i...bona, perquè érem un grup. Sí, perquè al Ptt erem menys gent i t'explicaven millor i al cole no.	Lo mismo lo cogías, tanto en el cole como aquí, lo cogías igual. Yo lo cogía bien, el solo (?) y las prácticas lo cogía todo bien. Me gustaba mucho venir.	Xerràvem, parlàvem, fèiem activitats, ens posàvem d'acord per algo, intentem fer algo millor, fèiem moltes coses. Ai, no sé...(riu). Sí, fèiem treballs en grup.. Bueno, vam anar a fer un treball en grup a Palamós i Palafrugell. Els de cuina anàvem als restaurants a preguntar algunes coses: si hi ha crisi, com va la feina allà, i fent algunes preguntes, currículums, si s'ha de portar el currículum...A classe fèiem coses en grup i individual. Vaig trobar diferències amb l'ESO. A socials, la manera que es feia a Palafrugell era diferent. No feia això d'estudiar teoria, anava a una altra classe, no anava a classe ordinària amb tots els alumnes. I no fèiem totes aquestes coses. No. fèiem poques coses, poques assignatures i no assignatures de l'ESO casi, molt fàcil. I quan he arribat al Ptt he vist coses que no havia fet mai. Hi ha una diferència molt gran. Entre l'ESO i el Ptt alguna diferència hi ha, sí. Nosaltres al Ptt no érem com alumnes i profes. No sé, érem com un grup. No sé, èrem... A l'ESO no, hi ha una diferència: tu vas a classe, estudies, no coneixes de res la profe, només vas allà faràs la classe, ni... és molt diferent!! Hi ha una diferència, però no sé com dir-ho. M'agradava més el Ptt!!!
Creus que els professors s'esforçaven per a que tothom els entengués?	Algún alumno se quedaba "qué me estás diciendo?" pero los profesores se esforzaban.	A vegades sí, perquè a vegades si tu, per exemple no entens mates i fins que no t'entressi al cap, doncs no paraven.	Per la meva part sí. Perquè tot el que no tenia m'ajudaven. Sí.	No sé si todos lo entendían, pero la Eva se explicaba bien.	A classe que anava jo, es feia esforç per què entenguem tot.

Objecte 5: Les pràctiques a empreses					
CRITERI: El programa facilita la possibilitat de realitzar pràctiques fora del centre als alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	54. Conèixer l'opinió de les persones amb discapacitat que intervenen en el programa sobre les pràctiques realitzades fora del centre.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Has realitzat pràctiques fora del centre?	Sí.	Sí. A l'hotel.	Sí. Al puntet (informació juvenil, casal)	Sí, donde estoy trabajando ahora. En el comedor del cole.	Sí
<ul style="list-style-type: none"> En aquest cas: Com t'has sentit fent aquestes pràctiques? 	Bien.	<p>Sense comentaris. No, per una part estava contenta, perquè mai no havia agafat un ganivet, però el primer cop em vaig tallar i se me va caure el món a sobre...m vaig tallar i jo plorant "que m'he tallat, que m'he tallat" "que no passa res, que no passa res...". I després vaig faltar molts de dies perquè a casa meva hi havia problemes. I jo li anava dient als meus pares "que no, q...", però això una vegada... l'última vegada quan vaig fotre el camp [crec que ho diu com si l'haguessin fet fora], perquè me faltaven 3 dies per acabar les pràctiques, però com que vaig faltar me van fotre el camp de les pràctiques. I ara estic buscant curro, a veure si me surt algun hotel o algo, i si me surt, guai. Per una banda vaig estar b, per les companyes i tot, però de vegades me sentia...com si fos, en perdó de la paraula, com si fos una merda. de vegades li preguntava a una companya, que estava a vegades amb una noia, i li preguntava "això com va" i em va dir amb aquestes paraules "busca't la vida" quan jo estic aquí per aprendre i tu saps més que jo, doncs agafa i em dius es fa així, així, i si no ho entenc, fins que ho entengui m'ho està explicant. Però no, ella, "búscate la vida", doncs bueno...quan la veig pel carrer, no em saluda...q farem.</p>	<p>Molt bé, perquè com que anava casi totes les tardes amb els amics, ja...a veure, però vas a treballar i no és el mateix, però molt bé, en aquells moments era on havia d'anar</p>	<p>Con niños. Los veo, y me va muy bien. Los mas cariñosos son los míos. Yo tengo los de 3 i 4 años. Son muy pequeños. No se quejan de ela comida porque yo les hago el juego de la comida, porque si no se van a comer la patata sola, y no. Hay que hacerles el juego de la comida, el juego de los gustos, no ponerle toda la verdura chafada con la patata, no. Le parto un poco y la otra mitad bien chafada, mezclado y se lo van comiendo.</p>	<p>Al principi no, no era tan còmode. Però al final m'esforçava i, mira, estic treballant. Que si tenen que fer pràctiques, que aguantin, perquè a mi m'ha servit, estic treballant ara. Vaig aprendre coses noves, m'ha servit per conèixer més...també quan... Mira, com ho dic? Tu quan aguanten en un lloc i fas el que te diuen, al principi no t'agrada, però després vas anar, t'agafes la confiança de l'altre i ella a tu. Bé, ella per exemple diu "aquesta noia em fa cas, em fa això" i després ella se canvia amb mi, va canviar, després ens tornem com amigues, canvia aquella cosa, ara m'ha coneix, ens posem d'acord en unes coses...i bé.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Creus que aquestes pràctiques han estat útils per a tu? Per què? 	<p>Sí, porque me enseñaron mucho aprendí mucho de cocinero y camarero y me ha salido bien hasta ahora, de los trabajos que he ido he sabido hacer lo que tenía que hacer en el trabajo</p>	<p>Sí, perquè ara a casa meva, la meva mare em diu "què menjarem?" i si ella no ho sap, jo menys. Doncs a vegades li dic a la meva mare "mira, tu seu al sofà i jo te faré el dinar", perquè la meva mare com treballa a un hotel també, ara està de baixa que te lumbago, pues li dic, per exemple, va fem lleties i ella em diu pues, se posa això i això, perquè la meva mare, com treballa, pues jo me fico a la cuina amb ella i el nivell se me queda. I quan ella està treballant i li dic al meu pare "va que vols per dinar" i em diu "el que tu vulguis" pues jo li faig un dinar que ha fet la meva mare o que ha fet el meu pare a vegades...</p>	<p>En principi era la primera vegada que feia pràctiques i al principi estava molt acollonit (riu), però no, molt bé, molt bé. Sí, van ser bastant útils.</p>	<p>Sí [està treballant]</p>	<p>Què vaig aprendre? He après moltes coses...com què? Per exemple, quan vinc ara aquí, ara sí que se, ningú me diu "fes això i això", bueno, al principi, quan arribo aquí. Sé què fer, vaig sola, faig les coses que tinc que fer sola, i no pregunto res a ningú. Arribo i sé...i quan em toca fer algo, ho faig jo sola, si sé aquestes coses ho faig jo sola. I he après moltes coses! Fer-ho tot no, però algo... Ara estic a la cuina, no cuino gaire, però mira...Sola no puc fer res, com que no menjo porc ni res d'això, jo sola no puc cuinar, perquè no puc provar les coses que faig. Ara ja he aconseguit tocar-la, al principi ni això. Ara tallo embotit i moltes coses.</p>
<p>Si no n'has fet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sabies que podies fer pràctiques fora del centre? 					

Objecte 6: Sistemes d'avaluació					
CRITERI: El tipus de criteris d'avaluació que s'utilitzen són adequats als diferents nivells d'aprenentatge					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		67. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat del sistema utilitzat per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Quins criteris creus que s'han tingut en compte a l'hora d'avaluar-te? Creus que són els mateixos que per a la resta del grup?	El comportamiento que tenían, como sanias tu hacer las cosas también, como te comportabas...	No sé. Jo crec que el comportament em sembla que era positiu, encara que de vegades la cridava, el comportament era positiu. L'assistència, he vingut sempre si no he tingut que anar al metge o a Girona als jutjats. Però jo sempre que havia d'anar al metge portava un justificant o venia el meu pare a dir-ho. Però jo crec que l'assistència, sempre, sempre he vingut. I amb els companys he tingut bon comportament, cosa que ells amb mi no crec.	Caràcter, la manera d'estudiar i el comportament a classe.	La presentación de los deberes, la asistencia, como no fallaba nunca...	A classe? Ens miraven com fèiem aquella cosa, ens preguntaven, feien preguntes, ens donaven treballs per fer, a veure els treballs s'han fet bé, ens explicaven abans tot, i a veure si ens hàviem enterat o no, i això ja ho veuen. Està molt bé. És la millor opinió així, no? no sé, és l'única manera que ho fan, és la millor manera també.
Creus que el sistema d'avaluació que han fet servir amb tu ha estat adequat? Per què?	Sí. Corregían todo lo que tenían que corregir, te ayudaban a olo que te tenían que ayudar, estaban pendientes de ti.	No ho sé, perquè jo quan vaig veure el llibre de pràctiques, perquè no paro de mirar, jo em pensava que havia suspès i m'he donat compte que han parlat b de mi. Han dit "és una noia estupenda" perquè jo pensava que havia suspès, i fa 3 setmanes va venir família i els vaig ensenyar i em diu, si jo pensava que havies suspès lo de cuina i jo "jo també ho pensava" i es van posar tots contents i jo, pues vale.		Sí.	No. No tots. Hi ha algú que mereixien més nota perquè s'esforcen
CRITERI: A l'avaluació final, es prima l'evolució de l'alumne comparant la situació de partida i la final					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA		72. Obtenir informació sobre la valoració per part dels alumnes amb discapacitat dels criteris utilitzats per fer l'avaluació dels aprenentatges.			
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Què creus que s'ha tingut més en compte a la teva avaluació, l'assoliment dels aprenentatges o la teva evolució? Per què?	No sé, cada uno es como es. Creo que de este curso solo aprobaron 4 o 5.	És que l'estudiant que va començar, era diferent de l'estudiant que va... que jo vaig començar b, molt b, saps? Però vaig acabar...no sé, em trobava a gust per una part,	Per mi? Crec que totes les coses. (Avaluació i evolució) per una part, si m'he passat els exàmens...tens de veure les dues coses.	No sé.	No ho sé... això ho sap l'Eva (professora). És que no ho sé... es fixava com ho feia...no ho sé. Si he après més coses, si sé aquesta cosa, si aniré aprenent... Aquestes preguntes mai les he pensat així, no les he tingut en compte. (després d'una explicació) Bueno, si me posa una nota, perquè sap que jo només me mereixo aquella nota. Perquè això és si m'he esforçat, si no m'he esforçat, si he fet això, si he après algo o no he après algo, ella me posava la nota que me mereixia

Objecte 10: Clima social					
CRITERI: Hi ha un clima de confiança en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria per part del professorat, dels companys i dels responsables del centre					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	88. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les expectatives del professorat i dels companys de l'aula en l'èxit dels alumnes amb discapacitat per fer i acabar el programa de manera satisfactòria				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Quines creus que eren/són les expectatives que tenien/tenen els professors i els teus companys sobre les teves possibilitats de superar amb èxit aquest programa? Per què?	Q me lo iba a sacar. Porq me lo han contado en confianza. No es de los sitios que te decían no sirves para nada, no harás nada...aquí hay confianza.		No vaig notar res.	No lo sé... eso se lo tienes que preguntar a las profesoras.	Jo crec que no, perquè me veien que no sóc aquella noia que te ganes...(riu) d'esforçar-se... jo crec que no pensaven que m'esforçaria. No em van suspendre mai, però les assignatures m'anaven totes malament...però aprovava... per les pràctiques. Pràctiques allà... a mi m'agradaven molt aquestes coses de treballar, més que estudiar, agafar el boli i estudiar, a mi m'agraden més aquestes coses. Si a mi me donen aquestes coses, jo... m'agraden més i les faig més de gust que anar allà i començar a escriure o fer això o fer això. A mi m'agrada més això.
Creus que aquestes expectatives han influït en els teus resultats finals?	Sí, en el sentido de cuando al principio tenía mal comportamiento y al hablar con ellas me daban fuerzas, me apoyaban, me decían que si yo podía sacarme este curso, y yo lo que hacía era que me apoyaba en ellas, aprendía, intentaba aprender, hacía lo posible para intentar aprobar, pero no salió muy bien la cosa.				No, perquè en aquell moment jo no pensava això. Ho he pensat després. En aquell moment ni pensava aquestes coses ni he pensat que aquest profe està pensant de mi això o l'altre profe està pensant de mi això, no pensava aquestes coses. I no, no deia a aquest profe li demostraré... NO.
CRITERI: El programa inclou estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) que faciliten la inclusió e persones amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	91. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) com a elements facilitadors de la inclusió de persones amb discapacitat en el programa				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
T'has sentit acollit i valorat en el grup? Per què?	Sí. Machacaban a otros.	Havia gent que no me tractava com a mi m'agradaria, saps? Tu ara m'estàs tractant com si fos una alumna teva, vale? Però h ha altra gent...com aquest que ha sortit (un company amb el que s'ha creuat), fa temps que no em veia, si em veu pel carrer em saluda, però si va amb els seus amics, no em saluda. Però bueno, ara tu m'estàs tractant, amb perdó de la paraula, de puta mare. Però ara em veu XXX fora de la ptt i com que me tracta fatal, se que tinc de passar de tot, que tinc que fer la meva vida, però...	Sí, sí, com una persona més. No sé perquè Lo típico de tot, no? Caxondeo, però entre tots ja vam...	Así, así, regulín, regulan... porque me hicieron alguna broma algunos compañeros...El curso acabó bien.	Sí. Perquè havien noies allà i que m'han anat coneixent i hem fet amigues i m'ha agradat molt... No sé, no som... al principi pensava "aquesta gent a mi no me caurà bé pas" , no, no, no me sembla bé. Aquestes noies, tampoc m'ha agradat...però després he vist que són molt diferents, ens barallàvem, però després...ens barallàvem per allà, ens insultàvem (riu). Però bueno, tot ha passat, però m'ha agradat molt. M'ha agradat molt els nois que estaven per allà, les noies. Tot, tot, to.
Creus que les estratègies de cohesió de grups (treball cooperatiu, activitats no competitives, dinàmica de grups, etc.) del programa hahan facilitat (aquesta) el fet de sentir-te acollit i valorat? Per què?	El compañerismo, y, no sé, ahora que piense... hacíamos grupos, hacíamos muchas cosas aquí, se estaba bien en verdad.		Sí, sí. Perquè normalment feiem tot en grup i més o menys ens ajudàvem, però...sí.	Sí. Hablábamos más.	A mi m'han ajudat les pràctiques només, que feia allà. Bueno, i algunes coses de classe, a dintre de la classe, algunes coses d'anar a fer preguntes o fer coses en grup o algo, algo també m'ajudava. Aquesta manera de treballar m'ha ajudat una mica. L'Eva sempre ens deia que teniu que fer, per exemple si teniu que fer una entrevista o fer algo així, com teniu que fer, com teniu que parlar... [En el fet que estiguéssim bé a classe] sí, perquè si no nosaltres no parlaríem gaire.

Objecte 12: Resultats del programa					
CRITERI: Els objectius d'aprenentatge són assolits pels alumnes amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	107. Obtenir informació sobre la valoració De les persones amb discapacitat que participen al programa sobre el seu grau d'assoliment Dels objectius d'aprenentatge.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que has assolit els objectius d'aprenentatge del curs?	Sí.	Sí, vaig aprendre molt, perquè em vaig relacionar amb una noia que la coneixia de l'IES, però no sé...quan vam entrar aquí i ens va tocar a la mateixa classe, jo li vaig dir "ja veuràs com et toca a l'altra classe" i ella "no, no, no...em tocarà amb tu" i al final vam acabar juntes. Ella va fer, no sé si va acabar perquè va marxar a Argentina, i no tenim contacte.	Sí, per aquesta part sí, més amb les hores de pràctiques, sí, sí.	Sí, y que ya he aprendido un poco más.	Algo he après, home.
CRITERI: Els resultats aconseguits satisfan les necessitats dels destinataris amb discapacitat					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	113. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen en el programa sobre la relació dels resultats amb les seves necessitats educatives, laborals i/o socials.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que el que has après respon a les teves necessitats?	Sí.	Sí.	Sí, a veure, quan vaig aprendre, m'ho van ensenyar...dos dies, com aquell que diu.	Sí.	Sí, m'ha servit molt.
CRITERI: Tant els professionals com els alumnes amb discapacitat se senten satisfets del programa					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	114. Obtenir informació sobre el nivell de satisfacció dels alumnes amb discapacitat sobre la seva participació en el programa.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Et sents satisfet havent participat en el programa? Per què?	Sí, porque he hecho amigos, he aprendido mucho aquí, me han ayudado a trabajar, a encontrar un trabajo aquí, y a saber como ser camarero i cocinero.	D'haver estat aquí? Sí, t'ho torno a dir, que m'he quedat tope de contenta, perquè abans no tenia casi amics i ara pues em queda records...mira,records, records tinc.. perquè quan arribava l'aniversari d'algú com que jo era la més gran de la ptt, saps que si no tens 18 anys no pots comprar tabac, i em deia "pq no em compres tabac" i jo li deia "demanen el dni i jo no el porto" (riu sense sentit)	Psí, vaig quedar bé.	Sí, porque mira, no estás todo el día tirada en la calle y por lo menos estudias algo.	Molt, molt, perquè m'ha agradat molt, perquè he estat allà he conegut gent nova, he aprofitat un any...i estic aquí. Sí, sí, m'ha agradat molt.
CRITERI: El programa es percep, en general, com un programa útil per a la formació de persones amb discapacitat i la seva futura inserció laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	115. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat participants en el programa sobre la seva utilitat per afavorir la seva inserció laboral.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que a tu en concret, t'ha estat útil aquest programa per a la teva inserció laboral? Per què?	Empecé a trabajar en verdad era de la misma cadena pero era otro hotel. El haber hecho prácticas ha influido.	No. Ara estic, perquè encara no ho sé, igual m'agafen per cuidar un nen de 3 anys pels matins, si m'agafen a veure com em surt.	La feina tal i com estava abans i ara és molt complicada. Ara estic treballant de fuster amb el meu pare. No em va afavorir per trobar feina	Sí (está trabajando)	Si m'ha estat útil? No, perquè jo no he buscat feina de moment. M'ha buscat ella [treball al lloc que va fer les pràctiques]

Objecte 13: Resultats previstos en els alumnes (amb i sense discapacitat)					
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació laboral					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	120. Obtenir informació sobre la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la influència del programa sobre la seva situació laboral actual.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Creus que aquest programa ha servit/servirà per canviar el teu estat laboral (trobar una feina, millorar la que ja tenia, etc.)? Per què?	Sí, porque he aprendido mucho aquí, me han ayudado a trabajar, a encontrar un trabajo aquí, y a saber como ser camarero i cocinero.	A l'hotel al que feia pràctiques estava al quart fred, i jo pensava que podia aprendre una miqueta més.	Home, sí, perquè et donava una opció, que és com tothom la primera i la primera la tens d'aprofitar al màxim perquè la pròxima		Home, m'ha servit molt i gràcies al Ptt estic aquí. [alguna cosa en concret que t'hagi ajudat de les que has fet al Ptt?]. Les pràctiques, sí, sí... i el comportament també, com ens ensenyaven a comportar i m'he comportat bé com ens ensenyaven i com tenia que fer les coses i gràcies a això.
Aquest curs ha fet que canviï la teva opinió sobre les teves possibilitats com a treballador? Ara creus que pots fer més o menys coses?	Antes no sabía nada y ahora sé más, y puedo terminar de hacer estas cosas y poder llegar a ser algo + en esta vida.	En comptes d'estar cada dia allà, jo pensava que em podien ensenyar a cuinar o pels clients...però no, tot el dia al cuarto fred. Però feia el carro pels clients...per una part estava contenta, però per una altra part no, perquè em van fotre el camp 3 dies abans.	Sí, perquè si vols estudiar, pots aprofitar i anar a estudiar moltes coses (li explico millor). Per una part penses que podries estudiar i provar, però al final dius...hosti...però podria haver anat per provar.	No sé. Me parece a mi que sí.	No, jo no pensava que ho faria tot això.
CRITERI: El programa ha permès que els destinataris hagin modificat la seva situació social					
OBJECTIUS CONCRETS DE L'ENTREVISTA	121. Conèixer la valoració de les persones amb discapacitat que participen al programa sobre la incidència d'aquest en la participació en activitats socials, de lleure, familiars, etc. actual dels alumnes amb discapacitat.				
PREGUNTES	A14	A15	A16	A17	A18
Has sentit que la teva participació en aquest programa ha canviat/canvià la teva situació social (relacions amb altres persones, amb el seu entorn, etc.)?	Sí, en verdad sí. Siempre he tenido amigos, salgo lo mismo.	Mira, l'altre dia vaig anar a comprar i estava la mare d'un que estava aquí al ptt i li vaig demanar pel seu fill...i ja està. M'interessa per un company, però si el veig pel carrer i no em saluda, que no m'agrada que em tracti d'una manera de bona persona quan va amb la seva mare i no em saluda quan va sol.	Abans perquè tenia l'edat de 17-18 i abans era lo típic, però sí...No, igual, ja em movia.	No, mira (sembla sorprenida), me saqué el curso de monitora. Si no hubiera venido al ptt no hubiera hecho el curso de monitora. Si no hubiera venido al ptt no me hubiera dado cuenta de que lo hacían.	No, m'ha ajudat també. No sé com...no sé, què vols dir m'ha ajudat...? Igual que abans, no m'ha canviat res...
Creus que aquest curs ha canviat la teva opinió que sobre tu mateix?	Sí, porque me gustó acabar de estudiar y empezar a trabajar y empezar a tener un dinero...	Ara parlo més, tinc més contacte. Encara que hagi problemes a casa meva intento dir-li a la meva mare, va no et ratllis, que jo em ratllo molt b...Hi ha dies que estem b, hi ha dies que estem malament.	No, a veure, tu proves i el que te dic abans, ho agafes, ho proves i si va b, endavant, i si va malament, es lo que hay.	Pero mira, estudiar más y luego venir aquí y hacer el curso más se te mete en la cabeza.	És que abans no sabia ni com anar i demanar alguna cosa, i ara sé. I això gràcies al Ptt.
Creus que aquest curs ha canviat l'opinió que té la gent sobre tu?	No lo sé.	Abans amb els meus pares no parlava mai. Però ara tinc + relació que abans. Encara que hagi problemes a casa meva intento dir-li a la meva mare, va no et ratllis, que jo em ratllo molt b...Hi ha dies que estem b, hi ha dies que estem malament.	No ho sé, eh? Però crec que d'algú segur. No ho sé segur, però d'alguna persona sí.	Eso no lo sé.	No, el mateix. Bueno, sí, me diuen "que gran que ets"... Els pares no els ha canviat res, però la gent sí diu "mira que gran que és, que espavilada que és"...

MÒDUL**FITXA DE PROGRAMACIÓ**

Mòduls de formació: _____

Nom del Professor: _____

<i>REALITZACIONS PROFESSIONALS</i>	<i>CONTINGUTS</i>	<i>METODOLOGIA</i>	<i>VOCABULARI</i>	<i>HORES</i>
	-			
	-			
	-			
	-			
	-			

PQPI-PTT _____ 2008-09

MÒDUL**FITXA DE PROGRAMACIÓ**

Mòduls de formació: _____

Nom del Professor: _____

REALITZACIONS PROFESSIONALS	<i>CONTINGUTS</i>	<i>METODOLOGIA</i>	<i>VOCABULARI</i>	<i>HORES</i>
	-			
	-			
	-			
	-			
	-			

PQPI-PTT _____ 2008-09

AVALUACIÓ: Plantilla de seguiment de la matèria i l'alumnat

CURS 2008/09

Àrea: _____

Nom del professor/a: _____

Mes: _____

Hores realitzades ____

Unitats Didàctiques que s'han realitzat aquest mes.

Unitats Didàctiques	Continguts	Metodologia
		☐ Exposició magistral ☐ Realització d'exercicis o activitat pràctica ☐ Visualització d'un vídeo ☐ Dinàmica de grup ☐ Sortides externes ☐ Simulacions ☐ Altres (quines): _____

AVALUACIÓ: Fitxa de seguiment de la matèria i l'alumnat

CURS 2008/09

2. Avaluació: Processos que utilitzeu per fer el seguiment de l'alumne

- Qüestionaris**
- Proves escrites**
- Proves pràctiques**
- Presentació de treballs**
- Revisió llibretes**
- Altres (quines): Autoavaluacions**